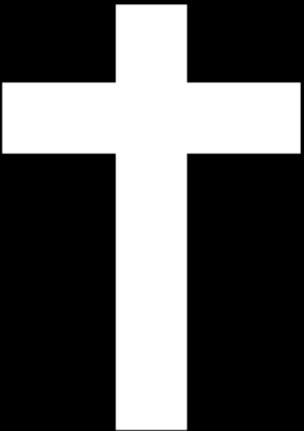


Ga'dang



Ga'dang: Ga'dang New Testament

Ga'dang

Ga'dang: Ga'dang New Testament

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ga'dang

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
d27dc212-1a55-5d51-8f9d-54742e300a0f

Contents

Mateo	1
Marcos	67
Lucas	108
Juan	175
Inangwa	224
Roma	285
1 Corinto	317
2 Corinto	347
Galacia	367
Efeso	379
Filipos	390
Colosas	397
1 Tesalonica	405
2 Tesalonica	412
1 Timoteo	416
2 Timoteo	426
Tito	432
Filemon	437
Hebreo	439
Santiago	462
1 Pedro	470
2 Pedro	479
1 Juan	485
2 Juan	493
3 Juan	495
Judas	497
Nepakaammu	501

Ino Nalawara Damaga Neturakki Mateo Ino Mappeafu Sitawa Leburu

Ino Nalawara Damaga Neturakki Mateo, ipakaammuna si i Jesusino Kristo a piniliyi Dios a matturay anna mangisalak sino Judyuwera, e kunna kappay amminino tolayira a mangurug sikuwan. Ino kaodduwanira a nanurakkani Mateo, Judyuwera, antu gafuna, ita'dangrgangke si ino nekariyi Dios sino tolena a Judyu sino Dadana Tulag, neyakkuruwira gafu ki Jesus.

Ipaita yawa turak si i Jesusino kapatiyana mesturuwa dinunduni Dios, antu gafuna, aneno kalintiyanna a mituldu sino anggamma sapitannino lintiyi Dios anna manuld mappeafu sino patturayanna. Ino kaodduwana netulduna a neturak sitaw, naurnusira a metuntul sino angganda a sapitan. Kunnyyawino limera a naurnusanna: 1) ino netulduwi Jesus sin nagyananna sino kulura mappeafu sino kabibiyag, tarabafu, kalintyan, anna labu'neno mesapatira sino patturayani Dios (kapitulu 5-7); 2) ino netuni Jesus sino karadwera a adalanna sin nanundunanna sikuwara a umang mibanyag (kapitulu 10); 3) ino ampariyira mappeafu sino patturayani Dios (kapitulu 13); 4) ino netulduwi Jesus sino adalanneria mappeafu sino aggangwara andino kalintiyanda (kapitulu 18); anna 5) ino netulduwi Jesus mappeafu sino makwa sino maddagguna aw andino gumamwanganino patturayani Dios (kapitulu 24-25).

Odduweno tulduwa sito leburu pelangino neturakkanda, kunnangke ino nannodoyuwani nalaingira a mituldu sino anggamma sapitannino bitunira sey Betlehem, ino nallakarani Pedro sino utunna danum, ino nappabattunoyani Jesus sino adwera a lappat, ino nangappani Jesus sino pappagara sino buwit sino wangi'na lamis, andino ampariyira mappeafu sino mattarabafuwera sino kaubasan, ino adwera a abbing, ino kasarneno abbingnga ari, andino tafuluwera a bafalatang.

Ino Bagga'na Yaw

Ino neturakkanino gagginafuwera i Jesus annino neyanakanna 1:1-2:23

Ino nanulduwani Juan a Gumabawtisar 3:1-12

Ino nappabawtisarani Jesus annino nanalodawani Ofagga nanutung-gung sikuwan 3:13-4:11

Ino nanulduwani Jesus sey Galilea 4:12-18:35

Ino inangwa i Jesus nangiyafu sey Galilea kiyad sey Jerusalem 19:1-20:34

Ino kauddiyana awira i Jesus annino natayanna 21:1-27:66

Ino nanggangoliyani Jesus annino nappaddanna 28:1-20

Ino Gagginafuwera I Jesus (Luc. 3:23-38)

¹ Antuyawino neturakkanneno gagginafuwera i Jesu Kristo a gaka i Ari David a gaka kappayi Abraham.

² I Abrahaminama ama i Isaac a ama i Jacob a ama payi Juda andino kakkola'ngera.

³ I Judeno amara Fares anni Zara, e i Tamarino inara. I Faresino ama i Esrom a ama i Aram.

⁴ I Aramino ama i Aminadab a ama i Naason a ama i Salmon.

⁵ I Salmonino ama i Boaz, e i Rahabino inana. I Boazino ama i Obed, e i Ruth ina inana. I Obedino ama i Jesse,

⁶ e i Jesse ino ama i Ari David.
 I David ino ama i Solomon, e ino inana, atawa i Urias a inatawa i David.
⁷ I Solomonino ama i Roboam a ama i Abias a ama payi Asa.
⁸ I Aseno ama i Josafat a ama i Joram a ama i Ozias.
⁹ I Oziasino ama i Joatam a ama i Acaz a ama payi Ezekias.
¹⁰ I Ezekiasino ama i Manases a ama i Amon a ama payi Josias.
¹¹ I Josiasino ama i Jeconias andino kakkola'ngera sin neyannganganino Judyuwera sey Babilonia ta mearipannira.

¹² Wasin nasinduweno inanawanino Judyuwera sino lubbunda, neyanaki Salatiel a i Jeconiasino amana. I Salatielino ama i Zorobabel.

¹³ I Zorobabelino ama i Abiud a ama i Eliakim a ama payi Azor.

¹⁴ I Azorino ama i Sadoc a ama i Akim a ama payi Eliud.

¹⁵ I Eliud ino ama i Eleazar a ama i Matan a ama payi Jacob.

¹⁶ I Jacob ino ama i Jose, e i Jose ino atawa i Maria a ina i Jesus a maingnganan si Kristo.

¹⁷ Kunnantu, kara'appatira a gagginafuwi Jesu Kristo mangiyafu ki Abraham makkiyad ki Ari David. Kara'appatira kappay mangiyafu ki Ari David makkiyad sino inanawanino Judyuwera sino lubbunda ta mearipannira sey Babilonia. Kara'appatira kappay mangiyafu sino inanawanda sino lubbunda makkiyad sino neyanakanino maingnganan si Kristo.

Ino Neyanakani Jesu Kristo (Luc. 2:1-7)

¹⁸ Antuyawino istoriyeno neyanakani Jesu Kristo. Neturatuwi Maria a inana a meatawa ki Jose, udde sin liyera a matawa, naammuwan si mabussitin gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios.

¹⁹ I Jose a mangatawana sikuwa, minakkurug sino lintiyi Moises, udde ammena anggamma meyatatali Maria. Antuweno dinandamma si ikatwena a awana makaammu.*

²⁰ Wasin aggadandammenenay, agyanino angheli Afu Dios a napadda sikuwa si tenap, e nassapit si, "Jose a gaka i David, amme ka mattalawa mangatawa ki Maria, se ino nabussitanna, naggabwat sino pannakadameno Espirituwi Dios.

²¹ Lalakineno iyana'nga, e ingnganannuna si Jesus, se antuneno misalak sino tolenera sino liwa'da."

²² Nakwa ammin yaw takesi meyakkuruwino nepasapiti Afu Dios sino tata a gumalabbunna a kunna si,

²³ "Mabussi'neno tata a balatanga ammena kepay nasengged, e miyana'nga si lalakiya maingnganan si Emmanuel,"[†] anggamma sapitan, ana i Dios sikuwatam.

²⁴ Wasin nafati Jose, kinurungneno sinapitino anghel e inatawana i Maria,

²⁵ udde ammena dinuruwi Maria kiyad si ammena neyanakino abbingnga. E wasin neyanak, nginani Jose si Jesus.

2

Ino Naddayawanino Nalalaingira Ki Jesus

* ^{1:19 1:19} Ino gagangena Judyu, nu wara netulaga mangatawa si balatang, nebilangin si atawana. Nu wara nakwa e dinandamma si ammena ituluy, maawag si a'danneno balatang si papela mangipakaammu si ikatwena. Maawaggappay si wara adwa a tistigu. † ^{1:23 1:23} Isaias 7:14

¹ Neyanaki Jesus sey Betlehem a lubbunna Judea sin natturayani Ari Herodes. Wasinoy, agyanino inangngira sey Jerusalem a naggabwat sino lattakanna sinag a nalalaingira a mituldu nu sanneno anggamma sapitannino bitunira.

² Wasin ginamwangira sinay, nabbebutira a nassapit si, "Sintawino agyananino bawuwa neyanaka ariyeno Judyuwera? Se initamiyeno nappaddanino bituna senyalneno neyanakanna, e antuweno inangkami sitawa maddayaw sikwana."

³ Wasin diningngaggi Herodes inay, nappelalotino dararanna, kunna kappayino korwanira a tolay sey Jerusalem.

⁴ Antu gafuna, nepaayangngeno pangafuwanirana padi andino mammesturuwerana fintig, e nebebu'na sikwara nu sintawino keyanananino Kristo.

⁵ "Sey Betlehem sito probinsiya a Judea," nesomba'da. "Se antuweno nepeturakki Dios sino gumalabbunna si'ina kunna si,

⁶ 'Ino Betlehem a sako'ma Judea, antuweno kapapatihan sino madayawira a lubbunna Judea, se antuneno paggabwatanino matturaya mifuyut anna mimut sino tolekira a gakagaka i Israel.' **

⁷ Wasinoy, nepaayi Herodes inayira a nalalainga mituldu sino anggamma sapitannino bitunira takesi tatabbannera a ira pelang, e naammuwna sikwareno fustuwa tiyemponeno nappaddanino bitun.

⁸ Wasin naammuwnan, dinundunnera sey Betlehem e sinapi'na si, "Umangkayu sinay, e tufukandaw si nalawad inaya kalu'bit. Nu sumpalandaw, mulikayuna sitaw ta itulduyu sikwak takesi umangngappaya maddayaw sikwana."

⁹⁻¹⁰ Wasin nabalina nattunino ari sikwara, ginikkatira, e nappelalotino aangganda, se initara kappayino bituna initara si'in. Nefuyu'nera makkiyad sino batungngeno balaya agyananino kalu'bit, kasena nittud.

¹¹ Sinallungira sino balay, e initareno kalu'bit anni Maria a inana. Namalitirira a naddayaw sino kalu'bit, kasera nelawanino nakkakangina a neyangkalinda, e neya'dara sikwaneno rigalura a bulawan, bambanguwa insensuwa ngananda si frankinsens, anna mirra.

¹² Wasin manawiran, nepatenappi Dios sikwara si ammerana muli ki Herodes, antu gafuna, tangananino nallakaranda a nuli sino lubbunda.

Ino Nabukaland Jose A Umang Sey Egipto

¹³ Wasin inanawinnino nalalaingira, nappadda ki Jose ino tata a angheli Afu Dios si tenap, e sinapi'na sikwana si, "Gumabwakka, e ibukalnuweno kalu'bit annino inana ta umangkayu sey Egipto. Agyangkayu sinay kiyad si itulduk si mulikayu, se ino gakkaddi Herodes, paintufu'ngeno kalu'bit ta ipapapatena."

¹⁴ Wasinoy, ginabwati Jose e neikka'neno kalu'bit annino inana si tangngana gafi ta umangngira sey Egipto.

¹⁵ Antuweno nagyananda kiyad sino natayani Herodes. Nakwenay takesi meyakkuruwino nepasapiti Afu Dios sino gumalabbunna a kunna si, "Inayangkuweno Abbingku a manaw sey Egipto." †

Ino Nappapapatayani Herodes Sino Kalu'bitira

¹⁶ Wasin nalamini Herodes a binalabaliyampelangino nalalaingira, nappelalotino bungu'na. E sinapi'na sino sindalunera ta umangngira mamapaytay sino amminira a kalu'bita lalakiya maddawun kiyad si adwarun sey

* 2:6 2:6 Mikias 5:2 † 2:15 2:15 Oseas 11:1

Betlehem anda sino wewe'nginna a lulubbun. Se ammun si antuweno fustuwa kabayangngeno tiyempowa nappaddanino bitun se ammena kinalyanwanino sinapitino nalalaingira sikuwan.

¹⁷ Gafu sinaya nakwa, neyakkuruwino nepasapiti Dios sino gumalabbunna a i Jeremias a kunna si,

¹⁸ "Madingngag sey Rameno nappelalota tangi'da gafu sino loneno nakanda. Tangitani Raquelino abbinggera. Ammena anggamma mabambayan, nu ammena lud aggetangatangit, se awaninnino abbinggera."‡

Ino Inangnganda Jose Sey Nazaret A Naggabwat Sey Egipto

¹⁹ Wasin natayinni Herodes, nappaddenno tata a angheli Afu Dios ki Jose si tenap sin nagyananda sey Egipto,

²⁰ e sinapi'na si, "Gumabwakka ta iyanomino kalu'bit annino inana ta mulikayu sey lubbundawa Israel, se natayinnino nassapit si mapapatayino kalu'bit."

²¹ Antu gafuna, ginikkatira e nuliyera sey Israel.

²² Udde wasin diningngaggi Jose si nepataliyi Arkelao a abbingi Herodes a matturay sey Judea, mattalawa muli sinay. Nepatenakkappayi Afu Dios ki Jose ta umangngira magyan sey probinsiya a Galilea.

²³ Inangngira nagyan sey Nazaret. Nakwenay takesi meyakkuruwino nepasapiti Dios sino gumalabbunna mappeafu ki Kristo a kunna si, "Maingngananna si taga-Nazaret."§

3

Ino Nanulduwani Juan A Gumabawtisar

(Mar. 1:1-8; Luc. 3:1-18; Jn. 1:19-28)

¹ Wasin tiyempowa nagyanangkepera Jesus sey Nazaret, inangngi Juan a Gumabawtisar sino kalolowata sako'ma Judea, e nanuldu sino tolayira a inang naningngag sikuwan.

² Sinapi'na si, "Iboboliyweno liwa'daw, se ara'niyennino patturayani Dios."

³ I Juanino sinapiti Isaias a gumalabbun sin nassapitanna si, "Antununo mikulakulawu sey kalolowata massapit si, 'Idadandawino lakarannino Afuyu a gumamwang takesi nalawanneno dalana pallakaranna.' **

⁴ Ino barawasiyi Juan, naangwa si du'du'na kamelyu anna gaddangino sintaronna. Ino a'akkananna, durun anna diyuna ayokan.

⁵ Inang sikwaneno tolayira a naggabwat sey Jerusalem anda sino ammina lulubbunna Judea anda sino lulubbuna nassalidadammang sino wawwanga Jordan.

⁶ Nepunnureno liwa'da, kaseyira binawtisaranji Juan sino wawwanga Jordan.

‡ **2:18 2:18** Jeremias 31:15 Sino nakammi Jeremias, i Raquelino mebilang si ineno ammina Judyu, e ino abbinggera ino gagakakeno abbingira i Israel a naaffut anna nearipan sey Babilonia. I Mateo pay, usaranna i Raquel si ampariyino bafabbayira sey Betlehem a natayino abbinder. § **2:23 2:23** Ino sapi'na Nazaret, awan sino Dadana Tulag, udde sino tiyempowi Jesus, bibissangngino lubbuna Nazaret anna pappoporayanino tolayira (itannu sino Jn. 1:46), antu gafuna, ino anggammii Mateo a sapitan, odduvera a gumalabbuna nassapit si pappoporayanino tolayira i Jesus. * **3:3 3:3** Isaias 40:3

7 Udde wasin naita i Juanino odduwera a Fariseo anda Saduceo a umang mappabawtisar sikwana, sinapi'na sikwara si, "Mayan umangkayuwa massalasangkun sitaw? Inyeno nassapit sikwayu si meli'wakayu sino kastiguiwi Dios nu mabawtisarangkayu?"

8 Ammena dama, nu ammeyu abbu ipaita sino aggangwayu si gakkuruwa neboboliyuweno liwa'daw.

9 Ammeyu kappay nganan si meli'wakayu sino kastiguna se i Abrahamino gagginafuyu, se massiki iyawira a batu, dama i Dios a pabbalin si gakagaka i Abraham.

10 Inona kastiguwi Dios sikwayu, meyamparig si wataya nedadana paggabba si kayu, e kadda kayuwa ammena mammunga si nalawad, mefungalla magabba e masikkulan."

11 Wasinoy, netuluyna a nassapit si, "Aneno metufara gumamwanga napatig amma sikwak. Gafu sinaya kinapatingnga, ammek meannunga mattammit sino sapatu'na.[†] Bawtsarantakayu pelang si danum ta mepaita si iboboliyuweno liwa'daw, udde sikwana, bawtsarannakayuna sino Espirituwi Dios anna si afuy.

12 Antuneno mangukum sino tolayira. Meyamparig si tolaya aneno miyawa pitta'ma sino apaya naaggik. E ino nabbaggat, iyalandngga, udde ino pittapanna, itakkumma sino afuya ammena maaddap."

*Ino Nappabawtisarani Jesus
(Mar. 1:9-11; Luc. 3:21-22)*

13 Sinoya tiyempowa namawtisarani Juan sino tolayira, ginamwangi Jesus a naggabwat sey Galilea e inang sino wawwanga Jordan ta mappabawtisar ki Juan.

14 Udde amme anggammi Juan, e sinapi'na si, "Ikkana'ngaddino mapabawtisar sikwam. Mayan ikkammangke ino umang mappabawtisar sikwak?"

15 Udde sinombati Jesus si, "Kadde, massiki akwannu, se antuweno meannunga akwanta takesi tuntulanta amminino anggammi Dios a makwa." Wasinoy, binawtisarani Juan.

16 Wasin nasinduwa nabawtisarani Jesus, gina'dangin sino dappit, e kaka'meng kelanga nabukkatanino langit. E naitaneno Espirituwi Dios a naddassa kunnangke kalapatia naffun sikwana.

17 E agyanino naddamit sey langita nassapit si, "Antuyawino iidukangkuwa Abbingku, e maanggammakungke gafu sikwana."

4

*Ino Nanalodawani Ofagga Nanutunggung Ki Jesus
(Mar. 1:12-13; Luc. 4:1-13)*

1 Wasinoy, nefuyutino Espirituwi Diosi Jesus sino kalolowat takesi tutunggungan Ofag.

2 Nagyan sinay si appatafuluwa aw anna gafiya awana nangapangngan, kasena gini'neno bisinna.

3 Wasinoy, i Ofagga gumatutunggung, inang sino agyananna e sinapi'na si, "Nu gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios, sapitannu sitawira a batu ta mabbalyera si maakkhan."

[†] **3:11 3:11** Ino tata a tarabafuweno kaabbafawana aripan si'in, iyangngeno sapatu'neno amungnga nu wara umangnganna e ariyanna kappay nu muli anna sumallung sino balay. Antu gafuna, ino anggammi Juan a sapitan, ammena nebilangino baggina si meannunga masserbi si massiki aripanni Jesus.

⁴ Udde sinombati Jesus si, "Ino neturakka sapiti Dios, kunna si, 'Bakkampelanga maakkanino ikabiyangnga tolay, nu ammena kappelud ammina sapitanni Dios.' "*

⁵ Wasinoy, nefuyuti Ofag sino nadiosana lubbuna Jerusalem, e nepata'dangnga sino kata'nanganan partineno Templo.

⁶ E sinapi'na si, "Nu gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios, mallattuka, se ino neturakka sapiti Dios, kunna si, 'Tunanni Diosino anghelnera ta imutandaka. Tampayandaka takesi ammekha makalowan, massiki ino takkim, ammena mabiyaran si batu.' "†

⁷ Sinombati Jesus si, "On, udde kungkappayino neturakka sapiti Dios si, 'Ammemmad dalodawanni Dios a Afum.' "‡

⁸ Waso kunnenoy, nefuyuti Ofag sino ata'nangingke a kulud, e nepaitana sikwaneno ammina patturayan sito lubag andino kinaba'nanda.

⁹ Sinapiti Ofag sikuwana si, "Iya'dak ammin yaw sikuwam, nu mamalitugga a maddayaw sikuwak."

¹⁰ Udde sinombati Jesus si, "Manokan, Ofag! Se kunnino neturakka sapiti Dios si, 'Dayawandonaddi Dios a Afuyu, e antu nabbelangino passerbiyandaw.' "§

¹¹ Wasinoy, inanawi Ofag, e agyanino anghelira a ginamwanga nanuffun sikuwana.

Ino Nangiyafuwani Jesus A Nanuldu

(Mar. 1:14-15; Luc. 4:14-15)

¹² Wasin diningngaggi Jesus si nabaluri Juan, nuli sey Galilea.

¹³ Udde ammena nagyan sey Nazaret, nu ammena lud nagyan sey Capernaum, tata a lubbun sino dappi'na bebaya Galilea a sako'meno Zabulon anni Neftali si'in.

¹⁴ Nakwenay takesi meyakkuruwino nepasapiti Dios ki Isaias a gumalabbunna a kunna si.

¹⁵ "Ino Galilea a sakopanneno lubagga neya'da sino gakagakara Zabulon andino gakagakara Neftali, a agyan sino dappi'na bebay anna sino dammangngeno wawwanga Jordan, antuweno agyananino bakkannira a Judyu.

¹⁶ Ino tolayira sinay, kunnangke nagyanira si lammuk, e kunnangke ireno iturayanino katayan se awana innanamanda. Udde sitoya, aneno itanda a natuyagga sirwat, se nappadda sikuwareno mappabaggaw sino nakanda."*

¹⁷ Mangiyafu sinoya tiyempo, neyafuwi Jesus a nanulduwa nassapit si, "Ibobiluyuweno liwa'daw, se ara'niyennino patturayani Dios."

Ino Nayani Jesus Sino Palunguwa Adalanneria

(Mar. 1:16-20; Luc. 5:1-11)

¹⁸ Wasin tata si awa malallakari Jesus sino dappi'na bebaya Galilea, initaneno adwera a makkolaka gumattafukul, da Simon a isamura si Pedro anni Andres. Iyattureno tafukulda sino bebay.

¹⁹ Sinapi'na sikuwara si, "Mebulungkayu sikuwak takesi pabbalintakayu si kunnangke gumattafukul si tolay."

²⁰ Inanawandanino tafukulda e nebulunira sikuwana.

²¹ Sin aggelakalakirira sino dappi'na bebay, inita kappayi Jesusino adwera a makkolaka da Santiago anni Juan a abbingira i Zebedeo.

* **4:4 4:4** Deuteronomio 8:3 † **4:6 4:6** Salmo 91:11-12 ‡ **4:7 4:7** Deuteronomio 6:16 § **4:10**

4:10 Deuteronomio 6:13 * **4:16 4:16** Isaías 9:1-2

Aggatakayira andino amara sino abanda a mamiyangay sino tafukulda. Inayanira i Jesus,

22 e inanawandanino abanda annino amara, e nebulunira pay ki Jesus.

Ino Nanulduwan, Nangibanyan, Anna Nappabattunoyani Jesus Sino Matakitira

(Luc. 6:17-19)

23 Nannodoyuwi Jesus sino ammina probinsiya a Galilea. Nanuldu sino sinagogera a nangibanyag sino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios, anna nepabbattunoyeno naddadaruma a takitino tolayira annino dya'na baggira.

24 Naddinnamino inangangwa i Jesus kiyad sino ammina sakopanna Siria, antuweno inang sikwaneno ammina matakitira anna madyatanira a kakunneno naunagganira si narakkatta espiritu, ino makkoldatira, andino paralitikuwera, e nepabbattunoynera ammin.

25 Antu gafuna, odduweno tolayira a dinandan sikhana a naggabwat sey Galilea, sino Tafuluwera a Lub bun, sey Jerusalem anda sino korwana lubbunna Judea, anna sino dammangngeno wawwanga Jordan.

5

Ino Netulduwi Jesus Sin Nagyananna Sino Kulud

1 Wasin inita i Jesusino odduwera a tolay, nanu'du sino kulud* e nattuttud sinay. Wasin nakkakarampattino adalannera sino agyananna,

2 sinulduwanner. Sinapi'na si,

Ino Nagasatira A Tolay

(Luc. 6:20-23)

3 "Nagasatino tolayira a nangammu si pobiriyyera si pannakadama a mangwa sino panggammani Dios nu awana duffunna, se ireno mesapat sino patturayanna.

4 "Nagasatino tolayira a aggalowino nakanda gafu sino liwa'da, se bambayanira i Dios.

5 "Nagasatino tolayira a tagatulutuluk sino urayi Dios, se appandeno ammina nekariyi Dios.

6 "Nagasatino tolayira a kabbatandangke a mangwa sino panggammani Dios, se duffunannera ta damara a akwan.

7 "Nagasatino tolayira a naallak si korwana tolay, se allakkannira payi Dios.

8 "Nagasatino tolayira a pittatandeno nakanda sino panggammani Dios, se iraneno mita sikhana.

9 "Nagasatino tolayira a mappalawad sino abbafarulunino kasittolerera, se ireno mebilang sí abbingi Dios.

10 "Nagasatino tolayira a melopalopet gafu sino pangwanda sino panggammani Dios, se ireno mesapat sino patturayani Dios.

11 "Nagasakkayu nu atatallandakayu anna ilopalope'dakayu anna mas-sisiriyera a massapit si narakkat mappeafu sikwayu gafu sino nangu-ruwandaw sikhak.

* **5:1 5:1** Ino angamma sapitan sino dami'na Griego, bakkanna tata a ata'nanga kulud, nu ammena lurino kakuluran onnu kamukaggan. Odduweno kulura ara'ni sino bebaya Galilea.

¹² Nappelalo'naddino aanggandaw, se nedadumeno labuta neyimfuni Dios para sikwayu sey langit. Se ino akwanda sikwayu, kunna kappayino nakwa sino gumarabbunira si'in."

Ino Mappeafu Sino Asin Annino Sirwat

(Mar. 9:50; Luc. 14:34-35; Mar. 4:21-23; Luc. 8:16-18)

¹³ Netuluyi Jesus a nanuldu, e sinapi'na si, "Ikkayuwa mangurug sikwak, meyampariggayu si asin sino tolayira sito lubag. Udde nu dumantakino asin, ammenan dama a pulinino pe'na. Awaninna serbina, e metakkubbelang, e pappipi'nakkanino tolayira.

¹⁴ "Meyampariggayu kappay si sirwata mawwaldag sino nakammino tolayira sito lubag. Dandammndonad si nu wara lubbun sino mansu'nga kulud, maitengke.

¹⁵ Awangkappay misigi si lampara, kasena abbungan si angngoran, nu ammena lud itappat takesi itan amminino taabbalayireno akwanda.

¹⁶ Kunna kappay sikwayu, ammeyu nad ilefangngino angnguruddaw, nu ammekayu lud massirwat sino ammina tolay takesi itandeno nalawara aggangwayu e dayawandana i Dios a Amayu sey langit."

Ino Mappeafu Sino Lintiyi Moises

¹⁷ Wasinoy, sinapikkappayi Jesus si, "Ammeyu nad dandamman si inangngak sitawa mappaibbat' sino lintiyi Moises andino neturakkino gumarabbunira, nu ammek lud inang sitaw takesi iyakkuruggu amminino sinapi'da.[†]

¹⁸ Sapitangku gakkurug sikwayu, makkiyad si ana kepay yo lubag anna langit, awaningke a maawan sino ana sino lintiyi Dios, massiki ino kaabbafawana sapit onnu ino tata a tulnak, kiyad si makwa amminino gakkaddi Dios.

¹⁹ Antu gafuna, nu wara ammena mangurug sino massiki kalalam-pawana lintiyi Dios anna antu kappayino itulduna sino korwanira, mebilang si kaabbafawan sino patturayani Dios. Udde ino mangurug sino lintig e itulduna pay sino korwanira, mebilang si napatig sino patturayani Dios.

²⁰ Udde ino sapitangku sikwayu, nu ammena nalawarino annuntuldaw sino lintiyi Dios amma sino Fariseowera andino mammesturuwerana lintig, ammeyu dama a mesapat sino patturayanna."

Ino Mappeafu Sino Bungut

²¹ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Diningngaddawino lintiya netuldu sino gagginafutamira si'ina kunna si, 'Ammeyu nad mamapatay, se nu wara mamapatay, maukum anna makastigu.'

²² Udde sapitangku sikwayu si massiki ino mabbungut sino bulunna, maukum. Ino kappay tolaya miyatatal sino bulunna a massapit si "Awana serbin," medarum sino pangafuanira. E ino kappay tolaya massapit sino bulunna si "Abulka," meannunga metakkub sino afuy sey infiyernu.

²³ Antu gafuna, nu wara iwa'la'nu ki Dios sino Templo, e madandammu si wara pabbungutanino bulunnu sikwam,

²⁴ anawannu naddino iwa'la'nu ta umangka abbu mappakoli sikwana, kaseka muliya miwa'lat sino iya'dam ki Dios.

[†] 5:17 5:17 Ino tata kappaya anggamma sapitan sino dami'na Griego: ...nu ammek lud inang sitaw takesi ipakaammukino fustuwa angganda a sapitan.

25 "Nu wara manggamma midarum sikhwam, malangka nadda umang sikhwana ta makitatabbagga si nalawad. Se nu ammem akwan inay, idarundaka sino huwes, iyalawa'daka sino pulis, e mabalugga.

26 Sapitangku gakkurug sikhwam si ammeka makalawan sino abbaluran kiyad si mapagan amminino multam."

Ino Mappeafu Sino Makibulun

27 "Diningngaddokappayino netuldu sikhwara si'ina kunna si, 'Ammekayu nad makibulun.'

28 Udde sapitangku sikwayu si ino lalakiya aggatulang si tata a bafay e imallanna, nakibulunin sino nakamma.

29 Antu gafuna, nu ino diwanana matamino paggabwatanino palliwatannu, tuketannu ta itakkummu. Se tawwareno makuranganino baggim si tata a partina amma sino awana kurangnga, e metakkugga sey infiyernu.

30 E nu ino kappay diwanana kama'nuweno paggabwatanino palliwatannu, ga'bungannu ta itakkummu. Se tawwareno makuranganino baggim si tata a partina amma sino awana kurangnga, e metakkugga sey infiyernu."

Ino Mappeafu Sino Mikatway Sino Atawana

(Mat. 19:9; Mar. 10:11-12; Luc. 16:18)

31 "Aneno netuldu kappay si'ina kunna si, 'Nu ikatwayino lalakiyeno atawana, wara nad iya'dana si turakka pangitan si nakkatwayira.'

32 Udde sapitangku sikwayu si ino lalakiya mikatway sino atawana a bakkanna gafu sino akkibulunino bafay, malliwat. Liwa'na se pabbalineno bafay si makibulun nu mangatawa kappay. E ino kappay lalakiya mangatawa si bafaya nekatway, makaliwakkappay si makibulun."

Ino Mappeafu Sino Massapata

(Sant. 5:12)

33 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Diningngaddokappayino netuldu sino gagginafutamira si'ina kunna si, 'Ammeyu nad talekkuranino nekariyu, nu ammeyu lud akwanino nesapatatu ki Afu Dios.'

34 Udde sapitangku sikwayu si ammekayungke nad massapata. Ammeyu nad passapateno langit, se antuweno pattutturanu Dios a matturay.

35 Ammeyu naggappay passapateno lubag, se antuweno pitappatanna sino takkina, onnu sey Jerusalem, se antuweno lubbunino madandayawa Ari.

36 Massiki ino uluyu, ammeyu nad passapata, se ammeyu dama a mapafuraw onnu mapangositino massiki tata a abuk.

37 Unoyneno sapitandopelang si 'On' onnu 'Awan' nu gakkuruwino ikarim, a ammeyu dagganan si sapata. Se massiki sanna a idaggayu, maggabwat ki Satanas."

Ino Mappeafu Sino Mabbalat

(Luc. 6:29-30)

38 "Diningngaddokappayino netuldu sikhwara si'ina kunna si, 'Nu wara tolaya manaral sino mateno bulunna, madaral kappenaddino matana, e ino tolaya manammu sino ngipanneno bulunna, matammu kappenaddino ngipanna.'

39 Udde sapitangku sikwayu si ammeyu nad mabbalat sino tolaya mangwa si narakkat sikwayu, nu ammekayu lud mangwa si kunnayaw.

Nu wara manipang sino diwanana paringilnu, purayannu ta sipangnganna kappayino tafik.

⁴⁰ Nu wara kappay midarum sikhaw e pammultandaka si barawasi, nalawad nu iya'dangkappayino tafalnu.

⁴¹ E nu wara mipatut sikhawa mattu sino iggamma si takilometro, massiki nu attunnu si adwa a kilometro.

⁴² Nu wara marang sikhaw, a'dannu, e nu wara kappay takkawanda sikhaw, ipatakkom."

*Ino Agganggam Si Kakkalinga
(Luc. 6:27-28, 32-35)*

⁴³ "Dininggaddawino netuldu sikhara si'ina kunna si, 'Anggammandonaddino bafulundawira, e kababannaddawino kakkalingayuwera.'

⁴⁴ Udde sapitangku sikwayu si anggammandonaddino kakkalingayuwera anna ikararandonaddino milopalopetira sikwayu

⁴⁵ takesi maita si gakkuruwa abbindakayuwi Dios a Amayu sey langit. Se i Dios, pawwaldanneno sinag sino ammina tolay, massiki narakkat onnu nalawa'd. E purananna kappay sino lubangngeno naggaddangnga tolay anna sino lubangngeno bakkanna naggaddang.

⁴⁶ Nu ino pelang manggam sikwayuweno anggammllandaw, wara kad labu'daw ki Dios? Massiki ino naingapira a gumattuki si buwit, damara a mangwa si kunnenoy.

⁴⁷ E nu ino pelang bafulundawireno pannakammandaw, sanna kaddino kedumandaw sino korwanira? Se massiki ino ammera nangammu ki Dios, akwanda kappay.

⁴⁸ Kunnantu, maawag si awaningke nad pakkuranganino kinalawaddaw a kakunna i Dios a Amayu sey langita awaningke pakkuranganna."

6

Ino Annuffin Sino Mekakallakkira

¹ Netuluyi Jesus a nanuldu, e sinapi'nai si, "Itandaw ta nu mangwakayu si nalawad, ammeyu ipaita si korwana tolay ta dayawandakayu. Se nu kunnenoyino akwandaw, awanna a labut si appandaw sino Amayu sey langit.

² "Antu gafuna, nu manga'dakayu si duffun sino mekakallakkira, ammeyu nad ipaita anna padidngngag sino odduwera a tolay a kunneno akwanino massasannakammira sino paddayawanda anna sino dalam takesi medayawira. Sapitangku gakkurug sikwayu, inapparanino labu'da.

³ Antuweno nu wara iya'dayuwa duffun sino mekakallakkira, ammeyu nad ipakaammu massiki sino kadikkattana bulundaw

⁴ takesi awana makaammu. E ino Amayuwa mita sino akwandawa amme maammuwanwa korwan, antuneno mallabut sikwayu."

*Ino Mappeafu Sino Kararag
(Luc. 11:2-4)*

⁵ Sinapikkappayi Jesus si, "Nu makkarakraggayu, ammeyu nad tuntulannino aggangweno massasannakammira, se angganda a matta'dagga makkarakrag sino paddayawanda anna sino paddarambalanna dalam takesi itanireno tolayira. Sapitangku gakkurug sikwayu, inapparanino labu'da.

⁶ Udde nu makkarakragga, sumallungka si kwartuwa ikka pelang e iyaku'nu, kaseka makkarakrag ki Dios a Amama ammena maita. E ino Amama mita sino akwannuwa amme maammuwanwa korwan, antuneno mallabut sikhaw.

7 "Sino kararaddaw, ammeyu nad musar si odduwa sapit a ammeyu dandammannino anggamma sapitan a kunneno aggangweno tolayira a amme nangammu ki Dios. Kunnenayino akwanda se aridda si madingngaggino kararadda gafu sino kasoddangnga.

8 Ammeyu tuntulannino akkararadda, se ino Amayu sey langit, ammunanino awandaw liyeyuwa arangngan.

9 Kunna nad yawino akkararaddaw.

'Amamiya ana sey langit, madayonaddino ngannu.

10 Gumamwangngaddino patturayannu takesi maangweno panggammanni sito lubag a kunna pay sey langit.

11 Iya'dam sikwamiyeno makkana awammi sitawa aw.

12 Pakomannuweno liwa'mi se pakomammi kappayino nakaliwatira sikwami.

13 Duffunandakami ta ammekami matutunggungan e meli'wakami si narakkat.*

14 "Pakomandonaddino malliwatira sikwayu, se nu pakomandawira, pakomandakayu kappayino Amayu sey langit.

15 Udde nu ammeyuwera pakoman, amme kappay pakomanino Amayu sey langitino liwa'daw."

Ino Mappeafu Sino Mallantanga Mangngan

16 Wasinoy, netuluyi Jesus a nassapit si, "Nu mallantangkayuwa mangngan, ammeyu nad ipaita si malowino nakandaw a kunneno aggangweno massasannakammira. Se angganda a maammuwanino tolayira si mallantangira a mangngan, antuweno ammera lawarannino baggira. Sapitangku gakkurug sikwayu, inapparanino labu'da.

17 Antuweno nu mallantangkayuwa mangngan, mimutungkayu nad anna mallagguggayu

18 takesi awana mangammu si mallantangkayuwa mangngan, nu bakkampelangi Dios a Amayuwa ammena maita. Se itanneno akwandawa amme maammuwanina korwan, e antuneno mallabut sikwayu."

Ino Mappeafu Sino Kinaba'nang Sey Langit (Luc. 12:33-34)

19 "Ammekayu mampat si kinaba'nang sito lubag, se ino kukwayu sitaw, naladda a darallanna anay anna lati,^f e aneno tolayira a sumallunga mattakaw.

20 Antu nad ampattandawino kinaba'nandaw sey langit, se awaningke a anay anna latiya manaral, e awangkappaya makatallunga mattakaw.

21 Se ino kakuruwanna, ino agyananino kinaba'nandaw, antu kappayino agyananino nakandaw."

Ino Mappeafu Sino Gumsirwa'na Baggi (Luc. 11:34-36)

22 "Ino mata, antuweno gumansirwa'na baggi. Antu gafuna, nu nalawarino angngitama mittata ki Dios, mabbaggawino nakammu.

23 Udde nu narakkattino angngitam, lammuk kepayino nakammu. Nu sapitannu si nabaggawino nakammu gampade lammuk kena, gakkuruingke a lammuk kepay."

* **6:13 6:13** Ino tata kappaya anggamma sapitan sino dami'na Griego: ...meli'wakami sino Diablo.

† **6:19 6:19** Sino dami'na Griego, odduwa keusaranino sapi'na lati. Ino anggamma sapitan, massiki sanna a mangngan onnu manaral a kunnangke lati, akad, ballaingan, anna bu'buk.

*Ino Aggimuti Dios Sino Manalakkira Sikwana
(Luc. 16:13; 12:22-31)*

²⁴ "Ammena dama nu adweno amungngeno tata a aripan, se anggamanneno tata e ka'ganneno tata. Ipatingnga kappayino tata e balawan-neno tata. Antu gafuna, nu pirakino aggadandammandaw, ammeyu dama a mangwa sino panggammani Dios.

²⁵ "Antuwenayino gafuna a sapitangku sikwayu, ammekayu nad madararan mappeafu sino akkanan, inuman, anna barawasiya maawaddaw sitawa biyag. Ammena kad napatiyino biyag anna baggiyu amma sino akkanan anna barawasi? Gafu se i Diosino nanga'da sino biyag anna baggiyu, antu kappayino manga'da sino maawaddaw.

²⁶ Dandammandonaddino mammanukira. Ammera mabbini, ammera ke maggani, awangkappay alanda a pimfunan sino akkananda, udde ammera mabisinan, se iya'deno Amayusey langitino akkananda. Ammekayu kad napatig amma sino mammanukira?

²⁷ Ino tata kappay, massiki nu makadaradararangkayu, ammeyu dama a pasoddannino biyaddaw si massiki taorappelang.

²⁸ "Mayan maddararangkayu kappay mappeafu sino pabbarawasiyu? Itandawino addokallino sabungira sino danak. Ammera mattarabafu anna massinnun,

²⁹ udde sapitangku sikwayu, massiki i Ari Solomon a naba'nangnungke, awana barawasina a mekunna sino kinalawarinaya sabung.

³⁰ Nu kunnenayino kinalawara iya'da i Dios sino kaddattira sino danaka mabiyayira pelang si tata si aw e masikkulanira si kadarama'na, ammena kaggapay manga da sino barawasiya awandaw? Mayan kurang kepayino annala'daw sikwana?

³¹ Antu gafuna, ammekayu nad maddararana massapit si, 'Sintomatino pappammi sino akkanammi anna inumammi andino pabbarawasimi?'

³² Se antuweno kabbatannino tolayira a amme nangammu ki Dios. Udde sikwayu, ammuweno Amayusey langit si awandawira ammin inay.

³³ Antu gafuna, pittatandonaddino nakandawa maddandam sino pat-turayani Dios andino annuntuldaw sino naggaddangnga pakwana sikwayu, e iya'danana ammin inaya awandaw.

³⁴ Kunnantu, ammeyu nad paddararananino makwa nu daramat. Se ino makwa nu daramat, kaseyuna dandamman sinoy. Se fustuwennino dyata lawumandaw kadda aw, e ammeyu nad dadagganan."

7

*Ino Angngukum Sino Bafuluntamira
(Luc. 6:37-38, 41-42)*

¹ Netuluyi Jesus a nanulduwa nassapit si, "Ammeyu nad ukumannino bafulundawira takesi ammerakayu pay ukumanni Dios a makastigu.

² Se ino angngukundaw sino bafulundawira, kunna kappeneno angngukumi Dios sikwayu. Nu awana alla'daw sikwara, ammerakayu pay allakkanni Dios.

³ Kunnangke aggitannuweno bibissangnga ana sino mateno bulunnu, a ammem magi'neno dokalla ana sino matam.

⁴ Ansannu massapit sino bulunnu si ariyannuweno ana sino matana a ammem maiteno aña sitan matam?

⁵ Ikka a massasannakam, ariyannubbeweno ana sino matam takesi nalawarino angngitam, kasem dama a ariyanino ana sino mateno bulunnu."

6 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Ammeyu ipatuta manuldu sino tolayira a mangayoyung sino nadiosana sapiti Dios se ammera anggamma dingngag-gan. Meyampariyira si atu onnu bafuy, se massiki nu nangineno iya'dam sino nabunguta atu, katandaka kepay, e massiki nu perlasino itakkummu sino bafuy, pappipi'nakkanna pelang."

*Ino Mappeafu Sino Aggarantam Ki Dios
(Luc. 11:9-13)*

7 Sinapikkappayi Jesus si, "Kanayungkayu nadda marang ki Dios, e iya'dana sikwayuweno arangngandaw. Ituluydokappaya mintufuk sikwana sino awandaw, e sumpalandaw. Itulutuluydokappaya mattottok, e mabukkatanino sawang ta makatallungkayu.

8 Se massiki inyeno marang ki Dios, maa'dan. Massiki inyeno mintufuk, makasumpal, e massiki inyeno mattottok, mabukkatanino sawang para sikwana.

9 Dandammandaw, ikkayuwa mapparanak, nu tinapayino arangngan-nino abbindaw, a'dandokad si batu?

10 Onnu nu bilisino arangnganna, a'dandokad si ulag?

11 Ikkayuwa narakkatta tolay, ammuyuwa manga'da si nalawad sino abbindaw. Mannanotinna ki Dios a Amayu sey langit, nalawanneno iya'dana sikwara a marang sikwana.

12 "Kunnantu, akwandonad sino kasittoleyuweno anggandawa akwanda sikwayu, se antuweno anggamma sapitannino ammina lintiyi Moises andino tulduweno gumarabbunira."

*Ino Bibissangnga Lamwangan
(Luc. 13:24-25)*

13 "Sumallungkayu nad sino bibissangnga lamwangan, se nalaweno lamwangan annino dalana umang sey infiyernu, e odduweno sumallung anna mallakad sinay.

14 Udde bibissangngino lamwangan anna madyatino dalana umang sino biyaya mannayun, e bisangngira ke a makasumpal."

*Ino Kayu Andino Bungana
(Luc. 6:43-44)*

15 "Palanandawino massisiriyera a gumarabbuna gumamwang sikwayu, se nannakammino kaitanda a kunnangke karnero, udde ino gakkuruwa aggangwara, manarallira a kunnangke sumarona atu.

16 Ino pimunuwandaw sikwara, ino aggangwara, a kakunneno kayu, ino bungarenlo kaimunuwanda. Se ino uway, ammena mammunga si ubas, e ino anifung, ammena mammunga si igos.

17 Ino nalawara kayu, nalawabbayino bungana, udde ino narakkatta kayu, narakkakkappayino bungana.

18 Se ammena dama a mammungeno nalawara kayu si narakkat, e ammena kappay dama a mammungeno narakkatta kayu si nalawad.

19 Ammina kayuwa narakkattino bungara, meyamfungallira a magabba takesi metunguvera.

20 Kunnantu, damayuwa maimunuwanino massisiriyera a gumarabbun gafu sino aggangwara."

*Ino Ammera Mesapat Sino Paturayani Dios
(Luc. 13:24-27)*

21 “Ino mesapatirana sino patturayani Dios, bakkanna amminira a mingngan sikwak si Afura, nu bakkampelangino mangwera sino panggamman Ama sey langit.

22 Nanu mada'nganeno awa pangukumani Dios sino tolayira, odduneno massapit sikwak si, ‘Afu, Afu, isapa'dakami nad sino patturayannu se nanuldukamino sino mappeafu sikwam, anna inusarmi kappayino ngan-nuwa nappaanaw si narakkatta espiritu anda sino nangwammi si odduwa kakka'baw.’

23 Udde ino itabbagguna sikwara, ‘Ammetakayu inammu. Manokayu sitaw, ikkayuwa nangwa si narakkat.’ ”

*Ino Adwera A Namata'dag Si Balay
(Luc. 6:47-49)*

24 “Amminira a tolaya maningngag anna mangurug sinaya sinapikku, meyampariyira si nalainga tolaya namata'dag si balay sino utunna batu.

25 Wasinoy, nattalannab, naddokallino wawwang, e natuyaggappayino bayabbag, udde ammena naanseno balay, se nafundasiyon si batu.

26 Udde ino tolaya naningngag sinaya sinapikku e ammena kuruwan, meyamparig si pangababulana tolaya namata'dag si balay sino karatan.

27 Wasin nuran, naddokallino wawwang anna natuyaggino bayabbag, naletwarino balay e nadaral.”

28 Wasin nasinduwi Jesus a sinapit ammin inay sino tolayira a nakkakarampat, nakka'bawira sino annulduna,

29 se ino nepanulduna, maitengke si wara turena, a bakkanna kakun-neno annulduweno mammesturuwerana lintig.

8

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tolaya Nakkutal
(Mar. 1:40-45; Luc. 5:12-16)*

1 Wasin maddawuti Jesus sino kulud, odduweno tolaya dinandan sikwana.

2 Agyanino lalakiya nakkutalla inara'ni sikwana. Namalitud sino a'langnga a nakiggimallak sikwana si, “Afu, nu anggammu, damaraka pabbattunoyan.”

3 Inappangani Jesusino nakkutal, kasena sinapit si, “On, anggangku si mabbattunoykan. Maariyen yan kutilnu.” E kaka'meng kelanga naariyeno kutilna.

4 E sinapikkappayi Jesus si, “Ammem sapitan yaw si massiki sanna a tolay, nu ammem lud umang mappaita sino padi ta itanna nu naariyennino kutilnu. Kasem iya'da sikwaneno netuni Moises si'inna mewa'lat ki Dios takesi wara pangamuwanino tolayira si gakkuruwa nabbattunoykan.”

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Aripannino Kapitan
(Luc. 7:1-10)*

5 Wasin ginawangi Jesus sey Capernaum, agyanino kapitanna sindaluwa taga-Roma a inang nanambal sikwana. Nakiggimallak sikwana a nassapit si,

6 “Afu, aneno aripangku sey balaya nabayinna matak. Ammena makaanikkad e madyataningke.”

7 “Umanggetam mantu ta pabbattunoyangku,” kunni Jesus.

8 Udde sinapitino kapitan si, “Massiki ammekan umang, Afu, se ammena meannunga sumallungka sino balek. Sapitanumpelang si mabbattunoyin, e ammuk si mabbattunoyinnino aripangku.

9 Se massiki ikkanak, aneno mangituray sikwak, e ana payino sindalukira a iturayangku. Nu sapitangku sino tata si 'Umangka,' umang, e nu sapitangku kappay sino tata si 'Gumamwangka sitaw,' gumamwang, e nu sapitangku kappay sino aripangku si 'Akwannu yaw, akwanna."

10 Nakka'bawi Jesus sino naningngagganna sinay, e sinapi'na sino tolayira a dinandan sikuwana si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, awana dinambalkuwa tolay sikwayuwa gakagaka i Israel a kunnenoyino kinatuyanggeno angngurungnga.

11 Dandammandaw yaw, odduneno bakkannira a Judyu a mesapat sino patturayani Dios a maggabwat si palulubbun, e makia'langirana a manggan sikuwara Abraham, Isaac, anni Jacob.

12 Udde ino Judyuwera a mesapa'nad sino patturayani Dios, metakku-firana sino kalammukana aroyu sikuwana, e mattatarangitirana anna mangngarangaritammirana."

13 Wasinoy, sinapiti Jesus sino kapitan si, "Umanokan, se ino kinurungnguwa makwa, nakwen." Nabbattunoyinnino aripanneno kapitan sinoyingke a orat.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Odduwera A Tolay (Mar. 1:29-34; Luc. 4:38-41)

14 Wasin tata si aw, inangngi Jesus sino balera Pedro, e initaneno katuwangani Pedro a bafaya aggaidda se mababannag.

15 Inappanganneno kamattino bafay, e kaka'meng kelanga naariyeno babannangnga. Ginabwat e pinakkanna i Jesus.

16 Wasin maggafiyen, neyanda ki Jesusino odduwera a naassaddan. E nepaanoneno narakkattira a espiritu sino sapi'na pelang, e nepabbatunoyneno amminira a matakit.

17 Nakwenay takesi meyakkuruwino nepasapiti Dios ki Isaias a gumalabbunna a kunna si, "Antuwengkepayino nari sino dya'neno baggitam annino takittam."*

Ino Kadyatanino Mebulunira Ki Jesus (Luc. 9:57-62)

18 Wasin tata si fuwab, inita i Jesusino odduwera a tolaya inaribumbung sikuwana, e sinapi'na sino adalanneria si, "Maddammangetam."

19 Udde inara'niyeno tata a mesturuna lintig e sinapi'na si, "Afu mesturu, mebulunak sikuwam massiki sintawino umangngannu."

20 Sinombati Jesus a nassapit si, "Massiki ino amutitira, aneno agwefaa pabbalayanda, andino mammanukira, aneno umu'dera, udde ikkanaka Abbingnga Tolay, awana fustu si pagyanangku."

21 Agyangkappayino adalanna a nassapit si, "Afu, mebulunak sikuwam, udde mattarongka, ta umangku abbu itanammi amak."

22 "Mebulungkan sikuwak," kunni Jesus. "Purayannuweno natay ta itanammino bulunnera a kunnangke natayira kappay se ammera mangurug sikuwak."

Ino Nappasiyanakkani Jesus Sino Kalipappag Andino Palung (Mar. 4:35-41; Luc. 8:22-25)

23 Wasinoy, nattakayi Jesus andino adalanneria si abang e ginikkatira.

24 Nada'nganira si kalipappag sino tangngana bebay, e lumannan-naddino abanda gafu sino palunga medaladaluyak sikuwara. Udde i Jesus, aggakaturug.

* **8:17 8:17** Isaías 53:4

25 Inanda inafat, e sinapi'da si, "Afu, isala'dakami, se malimattetamun!"

26 Wasinoy, "Mayan mattalokayu? Mayan kurang kepayino annala'daw sikuw?" kunna. Ginabwat e nepassiyana'ngeno kalipappag andino palung, e nassiyanakkiran.

27 Nakka'bawirangke ammin, e sinapi'da si, "Sanneno katolena yaw? Massiki ino kalipappag andino palung, kuruwandeno sapitanna."

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Adwera A Lallakiya Naunaggan
(Mar. 5:1-20; Luc. 8:26-39)*

28 Wasin naddammandra Jesus, gina'dangira sino sakopanna Gadarenowera. Agyanino adwera a lallakiya naunaggan si narakkatta espirituwa naggabwt sino attanammana nanambal sikuwana. Kattalatalawira se nappelalotino tansi'da, antuweno awaninna makaturira mallakad sinay.

29 Pa'lata initara i Jesus, nakkulawuwer a nassapit si, "Ikka a Abbingi Dios, sanneno gakkannu sikuwami? Inangka sitawa mappaaidam sikuwami massiki ammena kepay nada'ngeno fustuwa kaukumammi?"

30 Ammena kura aroyu sino agyananda, agyanino odduwera a bafuya maddukiruk.

31 Antuweno nappekakallakkino narakkattira a espiritu ki Jesus a nassapit si, "Nu paanawandakami sitawira a tolay, purayandakamiya munag sinayira a bafuy."

32 "Kadde, umangkayu," kunni Jesus. Kunnantu, inanawandeno lallakiyera e inangngira inunag sino bafuyira. Kaka'meng kelanga nadadaraddaggino bafuyira a naddawut, nangawwatira sino dabba'ngeno bebay, nadara'nira, e nalimattira ammin.

33 Ino mindaggira sino bafuy, nabbafulkira a inang sino kaara'niyana lubbun, e nepadamadda sino tolayira ammin inaya nakwa, pati ino nakwa sino lallakiyera a naunaggan sino narakkattira a espiritu.

34 Antu gafuna, ino amminira a tolay sinaya lubbun, inangngira ki Jesus ta tatabbanda. Wasin initara i Jesus, nakiggimallakkira sikuwana ta anawanneno lubbunda.

9

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tolaya Paralitiku
(Mar. 2:1-12; Luc. 5:17-26)*

1 Wasinoy, nattakera Jesus sino abang e naddammangira sino lubbunna.

2 Woso kunnenoy, agyanino niyangngira sikuwana si tolaya paralitikuwa aggaidda. Initia i Jesusino tala'da sikuwana, e sinapi'na sino paralitiku si, "Ikka a kolakku, pattuyaggannuweno nakamu, se napakomaninnino liwa'nu."

3 Wasinoy, ino mammesturuwerana lintiya nagyan sinay, kunda sino nakanakanda si, "Iyana tolay, ikunnananino baggina ki Dios."

4 Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, e sinapi'na si, "Mayan narakkattino dandammandaw?

5 Naladda ma'lura massapit si 'Napakomanino liwa'nu' amma sino 'Gumabwakka ta umanokan.'

6 Udde nu kunnenoy, sapitangku mantuweno madyat takesi ipaitak si ikkanakino Abbingng Tolaya aneno kalintiyanna sito lubagga mamakoma si liwat." E sinapi'na sino paralitiku si, "Gumabwakka, appannu yan iddam, ta umanokan."

7 E ginabwatino tolay, e inanawin.

8 Nakatalawino tolayira a nita sinay, e dinayora i Dios gafu se neya'dana si tolayino kalintiyana mangwa si kunnenoy.

*Ino Nayani Jesus Ki Mateo
(Mar. 2:13-17; Luc. 5:27-32)*

⁹ Nanawi Jesus sinay, e wasin aggelakalakad, initaneno gumattuki si buwita minggan si Mateo a aggatuttud sino ofisinana. “Mebulungka sikwak,” kunni Jesus. Ginabwati Mateo e nebulun sikwana.

¹⁰ Wasin aggekakkanda Jesus andino adalannera sey balera Mateo, odduweno ginamwangira a gumattuki si buwit annino korwanira a minalliwata tolay, e nakikkanira.

¹¹ Wasin initeno Fariseowereno inangwana, sinapi'da sino adalannera si, “Ansanna lang makikkanino mesturuyu sino gumattukiyera si buwit andino korwanira a minalliwata tolay?”

¹² Udde diningngaggi Jesusino nebebu'da, e sinapi'na a niyamparig si, “Inyeno mawag si doktor, nu bakkampelangino matakit?

¹³ Ammek inang sitawa mayag sino naggaddangngira a tolay, nu ammena lurino malliwatira. Umandonad adalannino fstuwa anggamma sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, ‘Aanggangkuweno aggikalla'daw sino bafulundawira amma sino iwa'la'daw sikwak.’ ”*

*Ino Mappeafu Sino Pallantangana Mangngan
(Mar. 2:18-22; Luc. 5:33-39)*

¹⁴ Wasinoy, inangngino adalanira i Juan a Gumabawtisar ki Jesus, e sinapi'da si, “Ikkami andino Fariseowera, aneno awa mallantangkamiya mangngan. Udde ino adalannuwera, ammera akwan. Sanneno gafuna?”

¹⁵ Sinabbira i Jesus a niyamparig si, “Nu wara makkasar, kundokad si amme makikkanino bafulunino mangatawa a inayanna? Udde duma'nganeno tiyempowa meanaw sikwareno mangatawa, kaserana mallantanga mangngan.”

¹⁶ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, “Awana tolaya miyappit si bawu sino gamita sinnun. Se makkassannino bawu e ilabbenneno de'na, e maampapissayino naappitan.

¹⁷ Awangkappaya miyekwa si talifawu sino dadana sinan anganga gaddang,[†] se battakanna. Mesayukino tayug anna madaral kappayino gaddang. Ino bawuwa tayug, bawu kappenaddino gaddanga keyekwanna takesi mabbalanayunira a adwa.”

*Ino Abbingino Turay Andino Bafaya Nanengged Sino Barawasiyi Jesus
(Mar. 5:21-43; Luc. 8:40-56)*

¹⁸ Wasin aggesapasapiti Jesus sikwara, ginamwangino tata a turena Judyu. Namalitud sino a'langnga e sinapi'na si, “Pappateneno abbingkuwa bafay, udde umangngu abbu appangan ta mabiyag.”

¹⁹ Nebuluni Jesus sikwana e dinandangkappayino adalannera.

²⁰ Agyanino tata a bafay sinaya aggedada si karadwa si run. Inara'ni sino likuri Jesus, e sinenggenneno barawasina.

²¹ Se kunna sino nakamma si, “Massiki nu senggerangku nabbelangino barawasina, mabbattunoyakun.”

²² Nabbaliwiti Jesus, initaneno bafay, e sinapi'na sikwana si, “Ikka a abbingku, pattuyaggannuweno nakammu. Gafu sino angngurungngu sikwak, nabbattunoyakan.” E nabbattunoyin gakkurug.

²³ Wasin ginamwanda Jesus sino baleneno turay, initaneno mamalyotira andino nakakarampattira a tolaya makkawakaw,

* ^{9:13} ^{9:13} Oseas 6:6 † ^{9:17} ^{9:17} Ino piyekwanna Judyu si diyuna ubas, gaddangngu galding.

²⁴ e sinapi'na si, "Umanokayu sitan, se ammena natay yan balatang, naturubbelang." Kinakkatawanino tolayira i Jesus.

²⁵ Wasin nepallawanner, sinallung sino agyananino balatang, e iniggammanno kama'na. E ginabwatin.

²⁶ Antu gafuna, naddinnamag inaya inangwa i Jesus sino ammina wewe'nginna lulubbun.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Adwera A Lappat

²⁷ Wasin inanawi Jesus sinaya balay, dinandanino adwera a lalakiya lappat, e nekulawura a nassapit si, "Ikka a Gaka i David,[‡] allakkannakami!"

²⁸ Wasin sinallungi Jesus sino balay, sinallungira kappay. E nebebu'na sikwara si, "Kuruwandaw si damaka ariyanino lappa'daw?"

"On, Afu," kunda sikwana.

²⁹ Wasinoy, sinukkalli Jesusino matara e sinapi'na si, "Gafu sino angnguruddaw sikwak, makwennino anggandaw."

³⁰ E makaiteran. Sinutunnerangke a nassapit si, "Ammeyu sapasapitan si massiki sanna a tolayino nakwa sikwayu!"

³¹ Udde wasin inanawira, neyananner a sinapasapit inaya inangwa i Jesus si ammina wewe'nginnenaya lub bun.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Ammena Makadamit

³² Wasin umanawiran, agyanino niyamwangira sino agyanani Jesus si lalakiya ammena makadamit se naunaggan si narakkatta espiritu.

³³ Nepaanawi Jesusino narakkatta espiritu sikwana, e nakadamatinnino lalaki. Nakka'bawingke ino tolayira e sinapi'da si, "Awangkepaya initamiya kunnenoy sino ammina lulubbun sito Israel."

³⁴ Udde agyanino Fariseowera a nassapit si, "Ino afafuweno narakkattira a espiritu ino nanga'da sikwana sinaya pannakadamana a mappaanaw si narakkatta espiritu."

Ino Nallakkani Jesus Sino Tolayira

³⁵ Nannodoyuwi Jesus sino lulubbuna manuldu sino sinagogarera a mibanyag sino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios. Nappabattunoy kappay sino matakitura, massiki sanneno takit anna dya'neno baggira.

³⁶ Wasin inita i Jesusino odduwera a tolay, inalla'ngera, se kakallakkira anna awana pappaduffunanda a kundangke karnerowa awana mimut sikwara.

³⁷ Antuweno sinapi'na sino adalanner si, "Meyamparig si apayino tolayira a mawag si manuldu sikwara. Odduwen naddino magani, udde bisangngira ke ino maggani.

³⁸ Arangngandonad ki Dios a makwan apay ta manundun si korwanira a manulduwa meyamparig si maggani."

10

Ino Nanundunani Jesus Sino Karadwera A Adalanna

(Mar. 3:13-19; 6:7-13; Luc. 6:12-16; 9:1-6)

¹ Wasin tata si aw, inayani Jesusino karadwera a adalanna, e nakkakarampattira. Neya'dana sikwareno kalintiyana mappaanaw si narakkatta espiritu anna mari si ammina klasena takit anna dya'na baggi.

[‡] **9:27** **9:27** Gaka i Davirino titiluneno Kristo a aggataronanda, antu gafuna, ino nepingnganino lappattira ki Jesus si kunnenoy, pipaitanda si kuruwanda si antuweno Kristo onnu Mesias a dinotukani Dios a matturay.

2 Irayawino nganganino karadwera a apostol: ino palungu, i Simon a nginali'na si Pedro, e ana kappayi Andres a kola'nga, da Santiago anni Juan a abbingira i Zebedeo,

3 da Felipe anni Bartolome, da Tomas anni Mateo a gumattuki si buwit, i Santiago a abbingi Alfeo anni Tadeo,

4 i Simon a ngananda si Patriota se ikaloneno lubbunna, anna i Judas Iscariote a antuneno mallaku ki Jesus.

5 Dinunduni Jesus inayira a karadwa a adalanna, e sinunnera a nassapit si, "Ammekayu umang sino lulubbunino bakkannira a Judyu. Ammekayu kappay umang sino lulubbun sey Samaria,

6 nu ammekayu lud umang sino bafuluntamira a gakagaka i Israel a kundangke naawana karnero.

7 Kadda umangngandaw, ibanyaddaw si ara'niyennino patturayani Dios.

8 Pabbattunoyandawino matakitura anna pangngangolindawino natayira. Pabbattunoyandokappayino nakkutallira anna paanawandawino narakkattira a espiritu. Awana pinagandaw sinaya pannakadama a neya'dak sikwayu, antuweno ammeyu naggappay ipapageno duffundaw.

9 Ammekayu miyangkalin si dokalla pirak onnu massiki dipilata.

10 Ammekayu kappay miyangkalin si pasiking, pamataliyandaw si barawasi anna sapatut, anna tokud. Ino duffunandaw, ireno mimut sikwayu, se ino mattarabafu, meannunga maa'dan si ikatolena.

11 "Kadda lubbuna umangngandaw, mintufukkayu si tolaya manggamma mappadilot sikwayu, e antu naddino pagyanandaw kiyad si umanokayu sinaya lubbu."

12 Nu maddilokkayu sino balay, sapitandaw si 'Bindisyonandakayu naddi Dios.'

13 Nu nalawarino appadilo'da sikwayu, gakkuruwa mabindisyonanira, udde nu ammera meannunga mabindisyonan, ammena makwa.

14 Nu gumamwangkayu si tata a lub bun onnu balay, e ammerakayu pad-dilotan anna ammera kappay anggamma dingngaggannino sapitandaw, tattakandawino lafuk sino takkiyu sino anawandaw sinay ta antuweno pangammuwanda si ireno makammu sino kakastiguwanda.

15 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nanu mada'ngeno pangukumani Dios si ammina tolay, nadamma'neno kastiguweno tolayira sinay amma sino kastiguweno taga-Sodomera andino taga-Gomorrera."

Ino Tiyempona Dyat Sino Maddagguna Aw (Mar. 13:9-13; Luc. 21:12-17)

16 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Dingngaggandaw yaw. Dundunantakayu sino narakkattira a tolay a kundawingke ino karnerowa umang sino agyananino kattalatalawira a sumarona atu. Antu gafuna, palanandon-addino akwanda sikwayu e awangkappenad balawanda sikwayu."

17 Mappalangkayu nad, se do'mandakayu anna idarundakayu, e siwa'wattandakayu sino sinagogarerla.

18 Gafu sino angnguruddaw sikwak, medarungkayu kappay sino gubernadorira anda sino ariyera, e antuneno wayayuwa mipakaammu sino nalawara damag sikwara anda sino iturayandera a bakkanna Judyu.

19 Nu imbistigarandakayu, ammeyu paddararananino isomba'daw annino sapitandaw, se sinoyna a orat, mepakaammu sikwayuweno fustuwa sapitandaw.

20 Se bakkanna ikkayuweno paggabwatanna, nu amme lud ipadan-dammino Espirituwi Dios a Amayu ino sapitandaw.

21 "Sinoyna a tiyempo, ananeno midarumira si kola'da sino tatturayira ta papatayanda. Kunna kappayino akwanneno mapparanakira sino abbinda. Inona kappay aanakira, kontarandeno mapparana'dera ta ipapapaterera.

22 Amminna a tolay, kababannaddakayu gafu sino kesapatandaw sikwak. Udde nu mattalaginaggayuwa mangurug kiyad si māda'ngenouddina, mesalakkayu.

23 Nu ilopalope'dakayu si tata a lubbun, mabbukalkayuwa umang si korwan. Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nanu muliyaka Abbingnga Tolay, ammeyu kepay binalinino nepangwak sikwayuwa umang manuldu sino ammina lulubbunna Israel.

24 "Awana madala napatig amma sino mesturuna. Awangkappaya aripanna naturay amma sino amungnga.

25 Kunnantu, maanggammaddino madal nu mekunneno lawumannasino mesturuna, e kunna kappay sino aripan, nu mekunna sino amungnga. Ikkakanino afuyu, e gafu se ilopalope'dakino tolayira a massapit si ikkanaki Beelzebub a afafuna narakkattira a espiritu, kumaralla narakkattingkeneno sapitanda mappeafu sikwayuwa kataabbalayangku."

Ino Nad Pattalawannino Tolayira (Luc. 12:2-7)

26 "Antu gafuna, ammekayu mattalaw si tolay, se ammina neyimad anna ammena naammuwan sito ingkein, mepaita anna maammuwanasо maddagguna aw.

27 Ino sapitangku sikwayuwa ikkayu pelang, ipakaammuyu nad si ammina tolay. Ino sapitangku sikwayuwa awana korwana makadingngag, ikokwayu nadda sapitan ta dingngaggan ammina tolay.

28 Ammekayu nad mattalaw sino tolayira a manggamma mamapatay sikwayu, nu ammekayu lud mattalaw ki Dios. Se ino tolayira, damara a mamapatay si baggi, udde ammera dama a papatayannino kararuwa, udde i Dios, damana a mangastigu si baggi anna kararuwa sey infiyernu.

29 Udde dandammandonaggappayino aggangwa i Dios a Amayu sino dinattira. Damayu pelanga gatangannino adwaggiya dinnat si sentab. Udde awana massiki tata sikwara a matay anna mada'nag nu ammena purayan.

30 Mannanotinna sikwayuwa tolay. Se massiki ino abu'daw, ammuneno bilangnga.

31 Antu gafuna, ammekayu nad mattalaw, se ipatingngeno kadda tata sikwayu amma sino dinnattira."

Ino Massapit Si Mangurug Andino Miyimad Ki Jesus (Luc. 12:8-9)

32 "Massiki sanna a tolaya massapit sino a'langino tolayira si mangurug sikwak, antu kappayino ita'daggu sino a'langi Ama sey langit.

33 Udde ino tolaya miyimad si mangurug sikwak sino a'langino tolayira, kunna kappayino sapitangku sino a'langi Ama sey langit."

Ino Akkakontara A Maggabwat Sino Angngurug Ki Jesus (Luc. 12:51-53; 14:26-27; 9:24)

34 Sinapikkappayi Jesus si, "Ammeyu nad nganan si ino inangngangku sito lubag ino mappaibbat si pakkakontaranino tolayira. Se ino kakuruwanna, antuweno dumaggattanneno pattatarukkiyanda anna pakkakaratwayanda.

35 Gafu se ammera ammina mangurug sikwak, makkakontaraneno matatamera andino masasinera, e massiki ino makkatuwanganira.

36 Inona kalingeno tolay, maggabwatira sino kataabbalayannangkepay.

37 "Massiki sanna a tolaya dodokkallino agganggamma sino mapparana'ngera amma sino agganggamma sikuwak, ammena meannunga mebilang si adalangku. Kunna kappayino tolaya dodokkallino agganggamma sino abbinggera amma sino agganggamma sikuwak, ammena kappay meannunga mebilang si adalangku.

38 E massiki sanna kappaya tolaya ammena makattamma madyatan anna matay gafu sino angngurungnga sikuwak, ammena kappay meannunga mebilang si adalangku.*

39 Se ino tolaya mikalow sino biyangnga, matekappena. Udde ino tolaya matay gafu sino angngurungnga sikuwak, ananeno biyaya manayuna iya'da i Dios sikuwana."

Ino Labuta Iya'da I Dios (Mar. 9:41)

40 "Massiki sanna a tolaya mangawat sikuwayu, ikkanakino inawa'na, e ino mangawat sikuwak, inawa'na kappayino nanundun sikuwak.

41 Nu wara mappadilot sino manuldu sino sapiti Dios gafu se ibilangnga si pannakabaggyi Dios, parefuneno appanna a labut sino labuta appannino manuldu. Ino kappay mappadilot sino naggaddangnga tolay gafu se ibilangnga si tolayi Dios, parefuneno appanna a labut sino labuta appannino naggaddangnga tolay.

42 E massiki ino mappainum si tatasa a danum sino kaabbafawana adalangku gafu se adalangku, sapitangku si gakkuruwingke a malabutan."

11

Ino Sinapiti Jesus Sino Dinundunira I Juan (Luc. 7:18-23)

1 Wasin nasinduwu Jesus a nattun sino karadwera a adalanna, inanaw sinay e inang nanuldu anna nangibanyag sino wewe'nginna lulubbun.

2 I Juan a Gumabawtisar, aggabaluggepay sinoya tiyempo. Wasin diningnganggeno inangangwa i Kristo, dinundunneno korwanira a adalanna

3 ta umanda bebutan ki Jesus si, "Ikkeno nekariyi Dios a gumamwang onnu wara kepay korwan si taronantam?"

4 Sinombati Jesus si, "Mulikayu ki Juan ta umandaw sapitan sikwaneno inita anna diningngaddaw,

5 ino lappat, makaitera, ino pilay, makalakarira, ino nakkutal, nabbat-tunoyira, ino bangngag, makadingngaggira, ino natay, nangngangoliyera, e ino nalawara damag, mebanyak sino mekakkallakkira.

6 Itulduyu kappay sikuwana si nagasatino tolaya awana daladudwana mappeafu sikuwak."

Ino Sinapiti Jesus Mappeafu Ki Juan (Luc. 7:24-35)

7 Wasin manawinnino adalanira i Juan, agyanino sinapiti Jesus sino tolayira sinay mappeafu ki Juan. Kunna si, "Sin inangngandaw sino agyanani Juan sey kalolowat, sanneno ginakkaddawa inita? Tata kadda tolaya kunnangke sikalla ipapallelenna bayabbag?"

* **10:38 10:38** Ino sapitanna sino dam'i na Griego: ...tolaya ammena mabbutting sino krusna e mebulun sikuwak...

⁸ Nu bakkān, sanna mantuweno inandaw inita? Tata kadda tolaya nalawaringke ino barawasina? Bakkān, se ino mabbarawasiyera si kunnenay, ino balena ariyено agyananda.

⁹ Sanna mat antuweno gakkuruwa inandaw inita? Tata kadda gumalabbun? On, gakkurug, tata a gumalabbun, udde ino kakuruwanna, nangatu amma si gumalabbun.

¹⁰ Se i Juanino sapitannino neturakka sapiti Dios a kunna si, ‘Ananeno dundunangkuwa maunta sikkama midadan sino pallakarannu.’^{*}

¹¹ Netuluyi Jesus a nassapit si, “Gakkurug yo sapitangku sikkawayu, awana tolaya neyanak sito lubagga nangatu amma ki Juan, udde massiki nu kunnenoy, ino kaabbafawana tolaya mesapat sino patturayani Dios, nangatu amma sikkawa.

¹² Mangiyafu sino nanulduwani Juan kiyad sito ingkein, anera a mipatuta mangibanyag mappeafu sino patturayani Dios, e anera kappaya mipatuta mesapat sinaya patturayanna.[†]

¹³ Se ino neturakkino gumalabbunira andino lintiyi Moises, nelabbunira ammin mappeafu sino patturayani Dios, kase ginamwangi Juan e neyafuwa neyakkuruwino nelabbunda.

¹⁴ E nu anggandawa kuruwannino sinapitino tata sikkara, maawatan-daw si i Juan, antuwi Elias a nelabbunna a muli.[‡]

¹⁵ Ikkayuwu maningngag, dandammandonaddino diningngaddaw.”

¹⁶ Sinapikkappayi Jesus si, “Sannadeno kekunnanino tolayira sito ingkein? Mekunnera si abbinga aggatuttud sino a’langino allakuwana ayanino bulundera a makkaryam. Kunnino bulundera si,

¹⁷ ‘Massiki sanneno akwammi, ammekayu medagga. Nanontakkami, udde ammekayu nanalip. Nababbinungakami, udde ammekayu nattan-git.’

¹⁸ Ireno kekunnandaw, se awaningke a anggandawa dingngaggan. Se i Juan, nallantanga mangangan anna ammena ninum, e sinapi’daw si, ‘Naunaggan si narakkatta espiritu.’

¹⁹ E ikkanaka Abbingnga Tolay, nakikkan anna nakiinumak sikkawayu, e sinapi’daw si, ‘Itandaw inaya tolay! Malawot anna minabbobok anna mebumbulun sino gumattukiyyera si buwit andino korwanira a minalliwat!’ Udde massiki nu kunnenoyino sapitandaw, maita si gakkuruwa naggabwat ki Diosino tulдуми anni Juan gafu sino salinunu’na sino biyayino manguruwira.”

Ino Nibuyani Jesus Sino Ammerera Nabbobili

(Luc. 10:13-15)

²⁰ Wasinoy, nebuja i Jesusino tolayira a nagyan sino lulubbuna nang-wanna si oodduwa kakka'baw, se ammera nabbobili sino liwa'da.

²¹ Sinapi’na si, “Kakallakkayuna a taga-Corazin anna taga-Betsaida! Se oodduweno kakka'bawa inangwak sino lubbundaw, udde ammekayu nabbobili sino liwa'daw. Nannudsey Tiro anna sey Sidonino nangwangku sinayira a kakka'baw, nabayiran nadda nabbarawasi si nakarumisanga sinnun anna nabburayit si lallang sino ulura a mangipaita si nabbobiliyera.

* **11:10 11:10** Malakias 3:1 † **11:12 11:12** Aneno adwera kappaya anggamma sapitan yaw: 1) ...anera a matulya makkontara sino patturayani Dios, anna anera kappaya natansita miyallangngad sino mesapatira sinay; 2) ...anera a mattalaginara mangibanyag sino patturayani Dios, anna anera kappaya natansita miyallangngad sino mesapatira sinay. ‡ **11:14 11:14** Malakias 4:5

22 Sapitangku sikwayu si nalamponeno kastiguweno taga-Tirowera andino taga-Sidonira amma sikwayu naso awa pangukumani Dios sino tolayira.

23 Ikkayu kappaya taga-Capernaum, ariddonakuy si meyantokayu kiyad sey langit. Gampade madyadyatangkayuna a kunnangke metakkuggayu sey infiyernu. Se oodduweno kakka'bawa inangwak sino lubbundaw, udde ammekayu nabboboli sino liwa'daw. Nannud sey Sodomeno nangwangku sinayira a kakka'baw, nabboboliyeran nad, e agyangkepenaddino lubbunda sito ingkein.

24 Sapitangku sikwayu si nalamponeno kastiguweno taga-Sodomera amma sikwayu naso awa pangukumani Dios sino tolayira.”

*Ino Pimwanganino Umangngira Ki Jesus
(Luc. 10:21-22)*

25 Sinoya tiyempo, nakkarari Jesus a nassapit si, “Ama, ikka a Afu sey langit anna sito lubag, mappasalamatak sikwam, se ino kakuruwan mappeafu sikwaka ammem nepakaammu sino nalaingira anna diyadalira a tolay, antuweno nepakaammum sino awana adalda.

26 Mappasalamatak sikwam, Ama, sinaya nakwa, se antuweno panggam-mannu.”

27 Wasinoy, sinapiti Jesus sino tolayira si, “Ikkanakino nitalakkani Ama si amammin. Awana makaammu sikwak nu bakkanni Ama, e awangkappaya makaammu ki Ama nu bakkannapelanga Abbingnga andino tolayira a pilingkuwa pangipakaammuwan.

28 “Ikkayu ammina naayang anna madyatan, umangkayu sikwak ta pimwangantakayu.

29 Tuntulandawino sapitangku anna mappatuldukayu sikwak ta mas-siyanakkino nakandaw, se nannakammak anna ammek iyantawino bag-gik.

30 Ammekayu madyatana mangwa sino ipaangwak sikwayu se am-metakayu padyatan.”

12

*Ino Mappeafu Sino Awna Aggimwangan
(Mar. 2:23-28; Luc. 6:1-5)*

1 Wasin tata a Sabadu a aggimwanganino Judyuwera, nallakadda Jesus sino aggumana namulan si trigo. Nabisinanino adalannera, antuweno nangapperia sino dawana trigo e binula'da.

2 Udde nagyanino Fariseowera a nangita sino inangwara e sinapi'da ki Jesus si, “Itannuweno akwanino adalannuwera, kontarandeno lintiddama kammarallino maggani sino awna aggimwangan.”

3 Sinabbira i Jesus si, “Ammeyu kad binaseno inangwa i Ari David andino bafulunnera sin nabisinanira?

4 Sinallungi David sino balayi Dios e inappaneno tinapaya newa'lat ki Dios a kunnino lintig si ino pelang padiyeno manggan sinay. Udde nakkanna kepay anna nanggangkappayino bafulunnera.

5 Dandammandonaggappayino neturak sino lintiyi Moises a kunna si ino padiyera a mattarabfu sino Templo sino awna aggimwangan, kontarandeno lintig, udde bakkanna liwa'da.

6 Sapitangku sikwayu si sito ingkein, ana sitawino napatig amma sino Templo.

⁷ Aneno nepeturakki Dios a kunna si, 'Aanggangkuweno aggikalla'daw sino bafulundawira amma sino iwa'la'daw sikhaw.* Nannud naawatan-dawino anggamma sapitan inay, ammeyu nad nepaliwatino awana liwa'na.

⁸ Se ikkanaka Abbingnga Tolayino ana kalintiyanna a massapit sino damana a maangwa sino awna aggimwangan."

Ino Lalakiya Pilayino Tata A Kama'na
(Mar. 3:1-6; Luc. 6:6-11)

⁹ Wasin inanawi Jesus sinay, inang sino tata a sinagoga.

¹⁰ Agyan sinayino lalakiya pilayino tata a kama'na. Agyangkappayino tolayira a manggam si wara pidarumanda ki Jesus, antuweno nassapitanda si, "Damana kad sino lintiddama mappabattunoy si matakit sino awna aggimwangan?"

¹¹ Sinombati Jesus a nassapit si, "Nu wara sikwayuwa mada'nino karnerona si bitu sino awna aggimwangan, ammena kad umang appan?

¹² Nabalorino tolay amma sino karnero, antu gafuna, damana sino lintiddama manuffun sino bafuluntamira sino awna aggimwangan."

¹³ E sinapi'na sino lalakiya pilayino kama'na si, "So'yaranu yan kama'nu." Sino'yanna e nappiyen a kunneno tafika kama'na.

¹⁴ Udde inanawino Fariseowera ta umanda pattatarabban nu ansandeno mamapatay ki Jesus.

I Jesusino Aripanna Piniliyi Dios

¹⁵ Ammuwi Jesusino gakkadha, antuweno inanaw sinay. Odduweno tolayira a dinandan sikhvana, e nepabbattunoyneno amminira a matakit.

¹⁶ Udde sinunnera si ammera sapasapitannino mappeafu sikhvana.

¹⁷ Inangwanenay takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios ki Isaias a kunna si,

¹⁸ "Antuyawino aripangkuwa pinilik. Antuweno iiddukangku anna mappaanggam sikhaw. Dundunangkuweno Espirituk a magyan sikhvana takesi ipakaammuneno kinagaddangku sino bakkannira a Judyu si palulubbun.

¹⁹ Ammena makisosombat anna ammena ikokweno dami'na. Ammena kappay ikokweno sapitanna sino padadaladan.

²⁰ Ammena ga'bungannino napattuta sikal anna ammena addappannino gaaaddappa lampara, anggamma sapitan, ammena purayanino tolaya nadismaya onnu talekkuranino tolaya nakafuyino angngurungnga, nu ammena Iud duffunan. Akwanna ammin inay kiyad si meyakkuruwino naggaddangnga urek.

²¹ E antuweno innanaman ammina tolay si kesalakanda."†

I Jesus Anni Beelzebub
(Mar. 3:20-30; Luc. 11:14-23)

²² Wasin namitta, agyanino niyangngira ki Jesus si lalakiya lappat anna ammena makadamit se naunagan si narakkatta espiritu. Nepaanawi Jesusino narakkatta espiritu, e makaiten anna makadamitinnino lalaki.

²³ Nakka'bawino tolayira, e sinapi'da si, "Antuwen nakuy yawino gaka i Ari David a aggataronantam?"

* 12:7 12:7 Oseas 6:6 † 12:21 12:21 Isaías 42:1-4

24 Udde wasin diningngaggino Fariseowera, sinapi'da si, "Bakkangkena! Ino pannakadamana a mappaanaw sino narakkattira a espiritu, awana korwan si nanga'da sikwana nu bakkanni Beelzebub a afafuna narakkattira a espiritu."

25 Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, antuweno nassapitanna sikwara si, "Nu maggagarunutino tolayira sino tata a lubbun, madaralnenaya lubbun. Kunna kappay sino taabbalayira onnu talubbunira, nu massasarombatira, makkakaratwayira.

26 Kunna kappay ki Satanas. Nu paanawanneno bafulunnera a narakkatta espiritu, kontaranneno bagginangkepay, e gakkuruwa madarallino patturayanna.

27 Kundaw si i Beelzebub ino nanga'da sino pannakadamaka mapaanaw si narakkatta espiritu. Nu gakkuruwinay, ino adalandawira a mappaanokappay si narakkatta espiritu, inya mantuweno naggabwatanino pannakadamara? Ira kappayino mipakurug si nabbakabakkannino sapitandaw.

28 Se ino kakuruwanna, ino Espirituwi Diosino nanga'da sino panakadamaka mappaanaw si narakkatta espiritu, e antuweno pangammuwandaw si anen sikwayuweno patturayani Dios.

29 "Awana makatallung sino balayino natuyagga tolay ta takawanneno kukwana nu ammena abbu baluran, kasena dama a ibukalino kukwana. Gakkuruwa natuyaggi Satanas, udde inaffukun, e antuweno damaka paanawannino narakkatta espiritu.

30 "Ino ammena mebulun sikwak, ireno kumontara sikwak, e ino ammena manuffuna mampat sino tolayira sikwak, ireno mappakakaratway.

31 Kunnantu, sapitangku sikwayu si massiki sanna a liwatino tolay anna massiki sanna a sapitanda a narakkat mappeafu si korwan, dama i Dios a pakoman, fera pelang sino massapit si narakkat mappeafu sino Espirituwi Dios.

32 Massiki ino massapit si narakkat mappeafu sikwaka Abbingnga Tolay, dama a mapakoman inay, udde ino massapit si narakkat mappeafu sino Espirituwi Dios, ammena dama a mapakoman inaya liwa'na si makkikiyad."

Ino Kayu Andino Bungana (Luc. 6:43-45)

33 Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, "Pakkunnandonaddino angngitayu sino kayu andino bungana. Nu ibilandaw si nalawarino tata a kayu, nalawannaggappayino bungana sino angngitayu. Nu ibilandokappay si narakkattino tata a kayu, narakka'naggappayino bungana sino angngitayu. Se ino bunganeno kaimunuwanino kayu.

34 Ikkayuwa massalasangkun, ansanandawino massapit si nalawad a narakkakkayuwa tolay? Se ino sapitanna tolay, maggabwappelang sino nakamma.

35 Ino nalawara tolay, nalawarino sapitanna, se nalawallurino ana sino nakamma. Udde ino narakkatta tolay, narakkakkappayino sapitanna, se narakkattino ana sino nakamma.

36 Dandammandaw yawa sapitangku sikwayu. Naso awa pangukumani Dios sino tolayira, irangkepeneno manombat sino ammina sinapi'da a awana serbina.

37 Se ino sapitannino kadda tata sikwayu, antuneno usaranni Dios a mangukum sikwayu, e iraneno mangipaita si nalliwakkayu onnu awan."

*Ino Narangnganda Ki Jesus Si Kakka'bawa Senyal
(Mar. 8:11-12; Luc. 11:29-32)*

³⁸ Wasinoy, sinapitino korwanira a mammesturuwerana lintig andino Fariseowera si, "Afu mesturu, mangipaitaka nad si kakka'bawa senyal ta pangammuwanmi si naggabwat ki Diosino pannakadamam."

³⁹ Udde nesombati Jesus si, "Narakkattingke ino tolayira sito ingkein se sinalekkurandeno gakkuruwa Dios. Patutandaka mipaita si kakka'bawa senyal, udde awana mepaitak nu bakkampelangino senyal a kunneno nakwa ki Jonas a gumalabbun si'in.

⁴⁰ Se i Jonas, nagyan sino kuyungngeno dokalla lamis si tallu aw anna tallu gafi, e kunna kappay sikwaka Abbingnga Tolay, magyanak kappay sino tanangku[‡] si tallu aw anna tallu gafi. §

⁴¹ Nu mada'nganeno awa pangukumani Dios sino tolayira, paliwatan-dakayuneno taga-Nineveyira, se nebobolireno liwa'da sin diningngaddeno tuluwi Jonas, udde ikkayu, massiki anen sikwayuweno napatig amma ki Jonas, ammekayu kepay mangurug.

⁴² Ino kappay bafaya arisey Seba si'in, paliwatandakayuna kappay sinaya aw, se naggabwat si aroyuwengke a lubbuna inang naningngag sino kinalainga netulduwi Ari Solomon. Udde ikkayu, massiki anen sikwayuweno napatig amma ki Solomon, ammeyu anggamma dingngag-gannino tulduna."

*Ino Pulianino Narakkatta Espiritu
(Luc. 11:24-26)*

⁴³ Netuluyi Jesus a niyamparig si, "Nu manawino narakkatta espirituwa nunag si tolay, umang mannodoyug sino kalolowata awana danumma a mintufuk si pimwanganna. E nu awana sumpalanna,

⁴⁴ kunna sino nakamma si, 'Mulyak sino balaya naggabwatangku.' Muli, e mada'nganeno balaya awangkepay nepatali sikwana e nadalusan anna nalawad amma si'in.

⁴⁵ E umang mayag si pituwa espirituwa narakkat amma sikwana takesi makiagyanira sikwana. Kakallakkingke inaya tolay amma sino palunguwa katolena. Kunna kappeneno makwa sino narakkattira a tolay sito ingkein."

*Ino Ina I Jesus Andino Kakkola'ngera
(Mar. 3:31-35; Luc. 8:19-21)*

⁴⁶ Wasin aggedadamadamikkepayi Jesus sino tolayira, ginamwangino inana andino kakkola'ngera sino balaya agyananna, e sinaronanda sino lawan se angganda a tatabban.

⁴⁷ Agyanino nassapit sikwana si, "Anara inam andino kakkola'nguwera sino lawan, e ana kanuweno angganda a sapitan sikwam."

⁴⁸ Sinapiti Jesus si, "On lud, udde ana kappayino korwanira a ibilangku si inak anda kakkolakku."

⁴⁹ E netulda'ngeno adalannera e sinapi'na si, "Ira yanino inak andino kakkolakkuwera,

⁵⁰ se ino mangwa sino panggammani Ama sey langit, ireno ibilangku si inak anda kakkolakku."

[‡] **12:40 12:40** Ino sapitanna sino dam'i na Griego: ...magyanak kappay sino dolammeno lubag. Ino tata kappaya anggamma a sapitan, sino agyananino natayira sey Hades. § **12:40 12:40** Ino nagyananji Jesus sino tanamma, kappatafulu si annamma orappelang, udde ino gagangena Judyu, massiki parti pelangga aw onnu gafi, ibilanda si tata si aw. Antu gafuna, nu maaawatantamino pibilanganna Judyu si aw, fustu kepayino sapitanna sitaw mappeaufu si tallu aw anna tallu gafi.

13

*Ino Amparig Mappeafu Sino Inang Nawwarit
(Mar. 4:1-9; Luc. 8:4-8)*

- ¹ Sinoya aw, nanawi Jesus sino balay e inang sino dappi'na bebay.
- ² Gafu se odduweno tolaya inaribumbung sikwana, inang nattuttud si abang sino utunna danum e nagyanino tolayira sino ga'dang.
- ³ Odduweno netulduna sikwara si amparig. Sinapi'na sikwara si, "Aneno tolaya inang nawwarit si aggik."
- ⁴ Wasin aggewarawarit, naddattuweno korwana aggik sino dammingnga dalan, e ina'namino mammanukira.
- ⁵ Ino korwana newari'na, naddattu sino kabatuwana bisangkeno lubangnga. Gafu se naimpitino lubangnga, nalanira a nattufu.
- ⁶ Udde wasin nasinaniran, nalelayira, se awana naggamutanda.
- ⁷ Ino korwangkappay, naddattu sino kasasitan, e neyindanino asita nattufu e ilintu'danino mula.
- ⁸ Udde ino korwana newari'na, naddattuwera si nalawara lubag, nattufuwera e nammungeran. Aneno nammunga si tatut, ana kappayino nammunga si annammafulu, e ana kappayino nammunga si tallufulu."
- ⁹ E inabambutani Jesus a sinapit si, "Ikkayuwa maningngag sitawa ampariggu, dandammandonaddino diningngaddaw."

*Ino Anggamma Sapitannino Amparig Mappeafu Sino Inang Nawwarit
(Mar. 4:10-20; Luc. 8:9-15)*

- ¹⁰ Wasinoy, inara'niyeno adalanira i Jesus sikwana, e nebebu'da si, "Mayan passibbelanga ampariyino usarannuwa manuldu sino tolayira?"
- ¹¹ Sinombati Jesus si, "Ipakaammuwi Dios sikwayuweno ammena nepakaammu si'in mappeafu sino patturayanna, udde ammena nepakaammu sino korwanira a tolay.
- ¹² Se ino tolaya manggamma mangwa sino diningngangnga, madadag-gananneno angngawa'na, udde ino tolaya ammena mangwa sino diningngangnga, massiki ino bissangnga ammunu, maawanna.
- ¹³ Antu gafuna, ampariyino usarangkuwa manuldu sikwara, se massiki nu aggitanda, ammera maimunuwan, anna massiki nu dingngagganda, ammera maawatan.
- ¹⁴ Ireno keyakkuruwanino nepeturakki Dios ki Isaias a gumalabbuna kunna si, 'Massiki nu aggadingngagganda, ammera maawatan. E massiki nu aggitanda, ammera maimunuwan.'
- ¹⁵ Se nataggatinnino ulura. Ammutandeno layadda anna makki'dammira. Se nu ammera kunninoy, tantaro nu makaitera, makadingngaggira, anna makaawatira, e muliyera sikwak ta pabbattunoyangkuwera.' ^{**}
- ¹⁶ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Udde ikkayu, nagasakkayu se makaita anna makadingngaggayu.
- ¹⁷ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, odduwenin gumalabbunira anna naggaddangngira a tolaya nanggamma mita sino initayu, udde ammera naita, e angganda kappaya dingngaggannino diningngaddaw, udde ammera nadiningngag.
- ¹⁸ "Dingngaggandawino anggamma sapitannino amparig mappeafu sino inang nawwarit si aggik."

* ^{13:15 13:15} Isaias 6:9-10

19 Ino bukalla naddattu sino dalan, antuweno ampariyino tolayira a maningngag sino tuldus mappeafu sino patturayani Dios udde ammera maawatan, kase gumamwangi Ofag e ariyanna sino nakandeno diningngadda.

20 Ino naddattu sino kabatuwan, ireno tolaya manggamma mangurug sino diningngadda a tuldus.

21 Udde ammena sumallung sino nakandeno sapit, antu gafuna, nu wara gumamwang si dya'da onnu nu madyatanira gafu sino angngurudda sinaya sapit, talekkurandeno angngurudda.

22 Ino kappay bukalla naddattu sino kasasitan, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios, udde nakungkulino nakanda gafu sino paddararananda sino maawadda sino biyadda andino buma'nangnganda, e antuweno mabbung sino sapita diningngadda, e awana ketupakkanna.

23 Ino kappay naddattu sino nalawara lubag, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios e maawatanda, e aneno pattupakkanna sino biyadda. Mekunnera sino mula a mammunga si tatut, annammafulu, onnu tallufulu."

Ino Amparig Mappeafu Sino Kaddat

24 Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit si, "Ino makwa sino patturayani Dios, kunnangke ino makwa sino tolaya nawwarit si nalawara bukal sino umana.

25 Wasin tata si gafiya aggakaturuwira, inangngino kalingana a nawwarit si bukalla kaddat sino uma a namulan sino nalawara bukal.[†]

26 Dinarokallira kiyad si nammungera, kasena naimunuwan si wara kaddat.

27 Inangngino aripannino makwan uma sikhvana e sinapi'da si, 'Afu, ammena kad nalawarino bukalla newari'nu sino umam? Sintawino naggabwatanino kaddat?

28 " 'Aneno kalingaka nangwa sinay,' sinapitino makwan uma.

" 'Anggammu ta umammiya fi'dutannino kaddat?' kunda sikhvana.

29 " 'Ammeyu, se tafi'du'donalangino apay,' sinapi'na sikhvara.

30 'Purayandaw ta dumarokkallira kiyad sino kaganiyanna. Ituldu'nga sino magganiyera ta palungunda a fi'dutannino kaddat e rappattanda ta sikkulanda, kasera ganinino apay e umanda iyekwa sino alangku.'

Ino Amparig Mappeafu Sino Bukalla Mustasa

(Mar. 4:30-32; Luc. 13:18-19)

31 Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit si, "Ino patturayani Dios, meyamparig si tata a bukalla mustasa a nemuleno tolay sino umana.

32 Antuweno kabibissangngana bukal sino ammina bukal, udde nu mattufu e dumokallin, antuweno kadodokkallana mula sino gardin a kunnangke kallakayuweno kata'nangnga, e damana mammanguka pumukanino tangatangana."[‡]

Ino Amparig Mappeafu Sino Lebadura

(Luc. 13:20-21)

[†] **13:25** **13:25** Ino klasena kaddatta nemula, kunnangke apayino kaitanna kiyad si mallawanino bungan, kasena maimunuwan si bakkanna apay, nu ammena lud tata klasena kaddatta ammena makkan. [‡] **13:32** **13:32** Ino klasena mustasa a nemula sino lubbunna Judyu, dodokkal amma sino memula sitaw. Ino kata'nangnga, inang si appata metro.

33 Wasinoy, niyampariggappayi Jesus si, "Ino patturayani Dios, meyamparig si lebadura a ilamurino bafay si odduwa arina, e massiki bisangke, palattagganna amminino arina a kelamuranna."

*Ino Nusarani Jesus Si Amparig
(Mar. 4:33-34)*

34 Passiya ampariyino inusari Jesus sino nanulduwanna sino tolayira. Awana sinapi'na sikwara nu ammena nusar si amparig.

35 Antuweno inangwana sino nanulduwanna sikwara ta meyakku-ruwino nepasapiti Dios sino gumarabbunna si'ina kunna si, "Amparinggeno usarangkuwa manuldu sikwara. Ituldu'nga sikwareno ammena nepakaammu nangiyafu sin naparatuwan yo lubag."§

Ino Anggamma Sapitannino Amparig Mappeafu Sino Kaddat

36 Wasinoy, inanawani Jesusino tolayira e sinallung sino balay. Dianandanino adalannera e sinapi'da si, "Ituldum sikwamiyeno anggamma sapitannino amparig mappeafu sino kaddatta nattufu sino uma."

37 Sinapiti Jesus si, "Ino nawwarit sino nalawara bukal, ikkanaka Abbingnga Tolay,

38 e ino uma, antu yo lubag. Ino nalawara bukal, ireno tolaya mesapat sino patturayani Dios, e ino kaddat, ireno tolayi Ofag.

39 Ino kalingaka nawwarit sino bukalla kaddat, antuwi Ofag. Ino pagganiyan, antuweno uddina aw, e ino nagganiyera, ino anghelira.

40 Ino narrappattanda sino kaddat ta masikkulan, kunna kappenenno makwa sino uddina aw,

41 se ikkanaka Abbingnga Tolay, dundunangkuneno angheluwerata ampattanda anna ariyandeno ammina tolaya mangwa si palliwatanino bafulundera andino mangwera si narakkat.

42 Itakkudderana sino afuya ammena maaddap, e mattatarangitirana anna manggarangaritammirana.

43 Udde ino naggaddangngira a tolayi Dios, mangngilikilitirana sino patturayanino Amara a kunnangke sinag. Ikkayuwa maningngag sitaw, dandammandonaddino dinenggaddaw."

Ino Amparig Mappeafu Sino Nekokkofa Kinaba'nang

44 Netuluyi Jesus a niyamparig si, "Ino patturayani Dios, meyamparig si kinaba'nangga nekokkob si uma. Sinumpalanino tata a tolay, e maanggamminkke. Sinabbunanna kappay, e inangnga nelaku amminino kukwana ta iyatangnga sinaya lubag."

Ino Amparig Mappeafu Sino Perlas

45 Sinapikkappayi Jesus si, "Ino tata kappaya ampariyino patturayani Dios, kakunnaneno gumallakuwa mintufuk si kalalawaranaperlas.

46 Wasin initaneno tata a naboloringke, inanaw e nelakuna amminino kukwana ta wara iyatangnga sinaya perlas."

Ino Amparig Mappeafu Sino Tafukul

47-48 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Ino patturayani Dios, meyampariggappay si tafukula itakkufino manafukulira sino bebay e makanna amminino naddadaruma a lamis. Wasin napannuwen, nelabbedda sino dappit e nattutturira a mamimpili sino kinannara. Ino nalawara mesira, neyekwara sino aggekwanda, udde ino narakkattira, netakkudda.

49 Kunna kappeneno makwa sino uddina aw. Gumamwangino anghelira a umang mipassig sino narakkattira a tolay sino naggaddangngira.

50 Itakkuddaneno narakkattira sino afuya ammena maaddap, e mat-tatagaritirana anna mangngarangaritammirana.

51 Maawatandaw ammin inay?" kunni Jesus sikwara.

"On," kunnino adalannera.

52 E sinapikkappayi Jesus si, "Nu kunnenoy, maawatandonaggappay si ino mesturuna lintiyi Moises a manguruggappay sino itulduk mappeafu sino patturayani Dios, mekunna si makwan balaya ammuna a usaranmino dadan annino bawuwa neyimfunna."

Ino Ammera Nanninggaggan Ki Jesus Sey Nazaret

(Mar. 6:1-6; Luc. 4:16-30)

53 Wasin nasinduwi Jesus a nituldu sinayira a amparig, inanaw sinaya lubbun,

54 e nuli sino lubbuna dinokallanna. Inang nanuldu sino sinagogara, e nakka'bawino nanninggaggira sikwana. E sinapi'da si, "Sintawino nangappanna sinaya kinalaingnga anniyo pannakadamana a mangwa si kakka'baw?

55 Bakkangkad yanino abbingino kalapanteru? Bakkangkaddi Maria ino inana, e da Santiago, Jose, Simon, anni Judasino kakkola'ngera?

56 Amme kappekad magyanino kakkola'ngera a bafabbay sitaw? Sintomantuweno nappanna ammin sinaya kinalaingnga anna pan-nakadamana?"

57 Antuweno ammera anggamma maningnag sikwana e ammera kurwan.

Antu gafuna, sinapiti Jesus sikwara si, "Massiki sintawa lubbuna umangnganino gumalabbun, dayawannino tolayira, fera pelang sino kalubbunanner a andino kataabbalayanner."

58 Gafu se awana angngurudda sikwana, awana oddu si kakka'bawa inangwana sinay.

14

Ino Natayani Juan A Gumabawtisar

(Mar. 6:14-29; Luc. 9:7-9)

1 Sinoya tiyempo, naammuwan Herodes a turay* sey Galilea ino inangangwa i Jesus,

2 e sinapi'na sino kaduffunanner si, "Antuwi Juan a Gumabawtisar a nangngangoli. Antu gafuna, aneno pannakadamana a mangwa si kakka'baw."

3-4 Antuwenayino sinapiti Herodes gafu sino nakwa si'in. Se nepado'mana i Juan e nepabalunna a nakadenan, gafu sino nallangngani Juan sikwana. Se i Herodes, inatawaneno ipangnga a i Herodias a ataweno kola'nga a i Felipe. E namipidya a sinapiti Juan sikwana si mekontara sino lintig nu atawanteno ataweno kolatta.

5 Antuweno anggammi Herodes a papapatayi Juan, udde nattalaw sino tolayira, se ibilanda i Juan a gumalabbun.

6 Udde wasin nada'ngeno awa neyanakanji Herodes, nassaleno balatanga abbingi Herodias sino a'lango ammina inayanna a makilanggak. Nap-pelalotino langgaki Herodes sino nassalanna.

* **14:1 14:1** Iyawa Herodes, Herodes Antipas a abbingi Herodes a ari sin kakalu'biti Jesus. Ino fustuwa tituluna, tetrarko, udde kunnangke gubernadorino saanna.

7 Antu gafuna, nassapata a nakkari sino balatang si iya'dana sikwaneno massiki sanna a anggamma.

8 Wasinoy, sinuntulino balatangino netunino inana, e sinapi'na ki Herodes si, "Ino anggangku, iya'dam sikwak sito ingkeinino uluwi Juan a Gumabawtisar a neyekwa si duyug."

9 Malowino nakammi Ari Herodes sin diningngangngenay, udde gafu se nassapata sino a'langino inayanner, sinapi'na si makweno arangngan-nino balatang,

10 e nepaufutulna i Juan sino abbaluran.

11 Neyekwareno uluna si duyug, e neyanda sino balatang, e neya'dana sino inana.

12 Wasin naammuwanino adalanira i Juanino nakwa sikwana, inanda inappeno baggina e netananda, kasera inang netuldu ki Jesus.

*Ino Namakkanani Jesus Sino Nasuruk Si Limarifuwera A Tolay
(Mar. 6:30-44; Luc. 9:10-17; Jn. 6:1-15)*

13 Wasin naammuwanji Jesusino nakwa, nanaw sinay e nattakay si abanga inang sino awana matotolay ta mittata sinay. Udde wasin naammuwanino tolayira sino lulubbuna inanaw, ginikkatira e nallakarira a dinandan sikwana.

14 Wasin gina'dangi Jesus, initaneno odduwa tolay, e inalla'ngera, e nepabbattunoyneno matakitura.

15 Wasin maffuwafin, inangngino adalanner, sikwana, e sinapi'da si, "Fuwafin, gampade awana bafalay sitaw. Panawannuweno tolayira ta umangngira maggatang si akkananda sino kaara'niyanira a lubbun."

16 Sinapiti Jesus sikwara si, "Massiki ammeran umanaw. Ikkayunnino mamakkan sikwara."

17 E sinapi'da sikwana si, "Lima ke a tinapay anna adwaggiya tinapeno ana sitaw."

18 "Iyandaw taw," kunni Jesus.

19 Nepattuttunneno tolayira sino kakaddattan. E inappaneno lima a tinapay andino adwaggiya tinapa, kasena simangaw sey langita mappasalamat ki Dios. Ginaradwaneno tinapay e neya'dana sino adalanner, e neyanner, sino tolayira.

20 Nangnganira ammin e nabattuwira. Inampattino adalannereno nabuna a tinapaya ginaradwa i Jesus, e napannuweno karadwera a basket.

21 Ino kaodduweno lallakiyyera a nangangan, limarifuwera, fereno bafab-bayira andino aanakira.

*Ino Nallakarani Jesus Sino Utunna Danum
(Mar. 6:45-52; Jn. 6:16-21)*

22 Wasinoy, nepattakayi Jesusino adalanner, sino abang ta mauntera nadda maddammang, e nataka mappaikkat sino tolayira.

23 Wasin nepaikka'neran, nittata a nanu'du sino kulud ta makkararag. Wasin lammukin, agyangkepay sinay,

24 udde ino abanga nattakayanino adalanner, agyanin sino tangganeno bebay. Mikiikiyino abang gafu sino palung se dambalandeno bayabbag.

25 Wasi marrifarfaddin, dinandaninanira i Jesus a nallakad sino utunna danum.

26 Udde wasin naiteno adalanner, a mallakad sino utunna danum, nakatalawira. Nakkulawuwera gafu sino talora, se aridda si banig.

²⁷ Udde nalani Jesus a naddamit sikwara e sinapi'na si, "Ammekayu mattalaw! Ikkakanak yaw."

²⁸ Wasinoy, sinapiti Pedro si, "Afu, nu gakkuruwa ikka yan, ayandak ta umangngak sitana mallakad sino utunna danum."

²⁹ "Umangka taw," kunni Jesus.

Naddassi Pedro sino abang e nallakad sino utunna danuma inang ki Jesus.

³⁰ Udde wasin initaneno palung gafu sino tuyangngeno bayabbag, nakatalaw e lumannaddin nad. Nakkulawuwa nassapit si, "Afu, isalakan-nak!"

³¹ Kinangkamani Jesus a ginafutino kamatti Pedro. "Mayan kurang kepayino annala'ngu sirkwak? Mayan naddaladudwaka?" kunna sirkwana.

³² Wasinoy, nattakayira sino abang, e ilammattino bayabbag.

³³ Dinayawino nattakayira sino abangi Jesus, e sinapi'da si, "Gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios."

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Matakitura Sey Genesaret (Mar. 6:53-56)

³⁴ Wasin nakadammangiran, ginamwangira sey Genesaret,

³⁵ e naimunuwanino tolayira i Jesus. Nepaayaddenno matakitura sino ammina wewe'nginna lulubbun ta iyandera sirkwana.

³⁶ Nakiggimallakkira si senggeran naddino matakitureno leleneno barawasina. E amminira a nanengged, nabbattunoyira.

15

Ino Nedumanneno Aggangwana Fariseowera Sino Lintiyi Dios (Mar. 7:1-13)

¹ Wasin tata si aw, agyanino Fariseowera andino mammesturuwerana lintiya naggabwat sey Jerusalem a inang ki Jesus.

² Nabbebutira sirkwana si, "Mayan kontaranino adalannuwereno gagang-gaya inillalupattam sino gagginafutamira? Se manganganira a ammera tuntulannino fustuwa ammaggu."

³ Sinombati Jesus a nassapit si, "Massiki ikkayu, kontarandawino lintiyi Dios ta tuntulandawino gaganggaya aggangwayu.

⁴ Se ino lintiyi Dios, kunna si 'Dayawannura amam anni inam,' anna 'Nu wara massapit si narakkat sino amana onnu sino inana, mapapatenad.'

⁵ Udde tangananino itulduyu. Se sapitandaw si nu wara iduffun naddino tolay sino amana onnu inana, massiki nu ammena iya'da. Damana a irason sirkwara a massapit si, 'Ino iduffungku nad sirkwayu, nekarikunna iwa'lat ki Dios.'

⁶ E sapitandaw si nu kunnenoyino akwanna, massiki nu ammena iya'da sino mapparana'ngereno iya'dana nad sirkwara. Gafu sinaya aggangwayu, pataliyandawino sapiti Dios sino tulduyungkepay.

⁷ Ikkayuwa massannakam! Gakkuruwino nepelabbuni Dios ki Isaias mappeafu sirkwayuwa kunna si,

⁸ 'Tyawira a tolay, bifidda pelangino paddayora sirkwak, udde aroyuweno nakanda sirkwak.'

⁹ Awana serbineno paddayawanda sirkwak, se ituldureno lintiya inangwana tolay, e sapitanda si antuweno lintigg.'

* ^{15:9} ^{15:9} Isaias 29:13

*Ino Mappadakkut Si Tolay Sino A'langi Dios
(Mar. 7:14-23)*

¹⁰ Wasinoy, nepara'niyi Jesusino odduwera a tolay e sinapi'na sikhara si, "Dingngaggandaw yaw takesi maawatandaw.

¹¹ Bakkannino ipaunangnga tolay sino wangi'neno mappadakkut sikhwana sino a'langi Dios, nu ammena lurino narakkatta sapita maggabwat sino bifingnga."

¹² Inara'niyeno adalannera sikhwana e sinapi'da si, "Ammengkad inammu si malowino nakammino Fariseowera sino sinapi'nu?"

¹³ Sinombati Jesus a niyamparig si, "Ammina mula a amme nemula i Ama a ana sey langit, mafi'dutirana.

¹⁴ Ammekayu maburuburung sikhara. Kakunnaren lappatta mifuyut sino kasillappa'da. E nu ifuyutino lappattino kasillappa'na, mada'nira a adwa sino dabbak."

¹⁵ Wasinoy, sinapiti Pedro si, "Ituldum sikhamiyeno anggamma sapitanino sinapi'nu mappeafu sino mappadakkut si tolay sino a'langi Dios."

¹⁶ Sinapiti Jesus si, "Massiki ikkayu, ammeyu kepay maawatan?

¹⁷ Ammeyu kad ammu si massiki sanna a ipaunangnga tolay sino wangi'na, umang sino kuyungnga, kasena kappay mallawan?

¹⁸ Udde ino ipalawanna sino wangi'na, maggabwat sino nakamma, e antuweno mappadakkut sikhwana.

¹⁹ Se ino nakamma tolayino paggabwatanino ammina narakkatta dinandamma a metupak si narakkatta aggangwa a kunnayaw: ino mamapatay, ino makibulun, ino makidurug sino bakkanna atawana, ino mattakaw, ino massisiri, annino mamaraparal.

²⁰ Irayawino mappadakkut si tolay sino a'langi Dios. Udde ino pangngananna tolaya ammena tuntulannino fustuwa ammaggu, bakkana inayino mappadakkut sikhwana."

*Ino Angnguriuwino Tata A Bafaya Taga-Canaan
(Mar. 7:24-30)*

²¹ Wasinoy, inanora Jesus sinay, e inangngira sino sakopanna Tiro anna Sidon.

²² Agyanino tata a bafaya bakkanna Judyu a taga-Canaan a nagyan sinay. Inara'ni ki Jesus e nakiggimallak sikhwana si, "Afuwa gaka i David, allakkannak. Se madyatatingke ino balatanga abbingkuwa naunagan si narakkatta espiritu."

²³ Udde amme sinombatani Jesus. Antu gafuna, inara'niyeno adalannera sikhwana e sinapi'da si, "Akwanuweno anggamma ta panawannun, ta ammenan dumaladandana mappalingag."

²⁴ Udde sinapiti Jesus si, "Awana korwan si nanundunani Dios sikhwak, nu bakkampelang sino gakagakera i Israel a meyamparig si naawana karnero."

²⁵ Udde inang kappayino bafaya namalitud sino a'langnga. "Afu, duffunandak abbu," kunna.

²⁶ E sinabbi Jesus a niyamparig si, "Ammena fustu nu fulattanteno akkananna abbing e iya'data sino atu."

²⁷ "On lud, Afu," kunnino bafay, "udde massiki ino atuwera, akkanan-denno butta a madara'nag sino pangngananino afura."

²⁸ E sinapiti Jesus si, "Natuyag gakkuruwino angngurungngu sikhwak. Makweno arangngannu." E kaka meng kelanga nabbattunoyino balatanga abbingnga.

Ino Nappabattunoyani Jesus Si Odduwera A Matakit

²⁹ Wasinoy, inanawi Jesus e inang sino dappi'na bebaya Galilea. Nanu'du sino kulud e nattuttud sinay.

³⁰ Odduweno tolayira a inang sikuwana a nibulun sino matakitura. Agyanino pilayira, ino lappattira, ino ammera makalakad, ino ammera makadamit, andino korwanira. Newaggarerera sino a'langi Jesus, e nepabbattunoynera ammin.

³¹ Gafu sinoy, nakka'bawino tolayira sin initareno ammera makadamita maddamitiran, ino ammera makalakara mallakariran, ino pilayira a nabbattunoyiran, annino lappattira a makaiteran. E dinayora i Dios a Diosino gagakakera i Israel.

Ino Namakkananji Jesus Sino Nasuruk Si Appatarifuwa Tolay

(Mar. 8:1-10)

³² Wasinoy, inayani Jesusino adalannera e sinapi'na si, "Maallakkananak sitawira a tolay, se ka'lu awina nagyanira sikuwatam, e naambutinnino akananda. Ammekira anggamma panawan nu ammera kepay nangngan, tantaro nu maffunawira sino dalan."

³³ "On lud," kunnino adalannera sikuwana, "udde sintawino pangappan-tam si akkanan sito kalolowata makabalin sino kunnayawa kaoddura?"

³⁴ "Pidyeno tinapeyu sitan?" kunnini Jesus.

"Pitu ke," kunda, "e ana kappayino bisangnga tinapa."

³⁵ Wasinoy, nepattutturi Jesusino odduwera a tolay.

³⁶ Inappaneno pituwa tinapay annino tinapa, e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neya'dana sino adalannera, e neyannera sino tolayira.

³⁷ Nangnganira ammin e nabattuwira. Wasin nasinduwera, inampa'deno nabuna, e pituwa basketino pinannura sino nabuna.

³⁸ Ino bilangino nangnganira, appatarifuwera a lallaki, fereno bafabayira andino aanakira.

³⁹ Wasinoy, nepaanawi Jesusino tolayira, kasena nattakay si abanga umang sino sakopanna Magadan.

16

Ino Narangnganino Fariseowera Andino Saduceowera Si Senyal

(Mar. 8:11-13; Luc. 12:54-56)

¹ Agyanino Fariseowera andino Saduceowera a inang ki Jesus, se angganda a dalodawan. Antu gafuna, inaranda si mipaita si kakka'bawa senyal sey langit ta pangammuwanda si gakkuruwa i Diosino nanundun sikuwana.

² Udde sinabbi Jesus si, "Nu sumallappino sinag e malidaga sey langit, sapitandaw si, 'Awana uran nu daramat.'

³ Si kagigi'ba'na kappay, nu mallibaga sey langit e madduladulam, sapitandaw si, 'Muran nakuy.' Damayuwa distun nu muran onnu awan nu itandawino langit, udde ammeyu kena ammuweno anggamma sapitannino senyala ipaita i Dios sino makwa sito ingkein.

⁴ Narakkattingke ino tolayira sito ingkein se sinalekkurandeno gakkuruwa Dios. Patutandaka mipaita si kakka'bawa senyal, udde awana mepaitak nu bakkampelangino senyal a kunneno nakwa ki Jonas si'in." Sinapiti Jesus inay, kasenera inanawan.

Ino Niyampariyani Jesus Sino Tuluwewo Fariseowera Andino Saduceowera Si Lebadura

(Mar. 8:14-21)

5 Wasin nakadammada Jesus sino bebay, dinandammino adalannera si nakalyawanda a nabbalibal si tinapay.

6 Sinapiti Jesus sikwara si, "Palanandawino lebadureno Fariseowera andino Saduceowera."

7 Wasin diningngaddeno sinapi'na, nattatarabbanda si, "Ino nassaptanna sinay, se ammetam nabbalibal si tinapay."

8 Ammuwi Jesusino pattatarabbanda, antuweno kunna sikwara si, "Sandolang paddararananino awana tinapeyu? Kurang kepayino annala'daw sikhak!"

9 Ammeyu kepay maawatanino pannakadamak? Nakalyawandawin-nino lima a tinapaya nakabalin sino limarifuwera a tolay? Pidya a basketino pinannuyu sino nabuna?

10 Onnu ino pituwa tinapaya nakabalin sino appatarifuwera a tolay, pidya a basketino pinannuyu sino nabuna?

11 Mayan ammeyu kepay maawatan si bakkanna tinapayino sapitangku sikhwayu? Ino sinapikku, palanandonaddino lebadureno Fariseowera andino Saduceowera."

12 Wasinoy, naawatanda si ino sapitanni Jesus si palananda, bakkannino lebadurana tinapay, nu ammena lurino tulduweno Fariseowera andino Saduceowera.

*Ino Nassapitani Pedro Sino Katotolayi Jesus
(Mar. 8:27-30; Luc. 9:18-21)*

13 Wasin ginamwanda Jesus sino sakopanna Cesarea Filipos, nebebu'na sino adalannera si, "Sanneno sapitannino tolayira mappeafu sikhak?"

14 "Aneno massapitira si ikka i Juan a Gumabawtisar. Kunnino korwanira si ikka i Elias, e kungkappayino korwanira si ikka i Jeremias onnu korwana gumarabbun si'in," kunda sikhana.

15 "Udde ikkayu pay," sinapiti Jesus, "sanneno kundaw mappeafu sikhak?"

16 Sinabbi Pedro si, "Ikkeno Kristo a Abbingino aggabiyyaya Dios."

17 Sinapiti Jesus si, "Nagasaki, Simon a abbingi Jonas, se bakkanna tolayino nipakaammu sikhaw sinay, nu ammena luri Ama sey langit.

18 Antu gafuna, kunnayawino sapitangku sikhaw. Nginalittaka si Pedro, ino anggamma sapitan, batu. Iyawa batuweno pamata'daggangku sino balek a ireno ammina manguruwirana sikhak, e massiki ino pannakadamana katayan,* ammenerana maaffut.

19 Iya'da'nga sikhawino kalintiyannu a meyamparig si tulbika[†] pabukkat sino patturayani Dios. Massiki sanneno iyallangngu sito lubag, iyallang kappayi Dios a ana sey langit, e massiki sanneno purayannu sito lubag, purayangkappayi Dios a ana sey langit.[‡]

20 Wasinoy, sinutuningke i Jesusino adalannera si ammera nad ituldu si massiki sanna a tolay si antuweno Kristo.

*Ino Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Pangngangoliyanna
(Mar. 8:31-33; Luc. 9:22)*

* **16:18** **16:18** pannakadamana katayan Ino sapitanna sino dami'na Griego, lamwangana sumal-lungan sey Hades a pagyananino natayira. Ino anggamma sapitannino lamwangan, pannakadama.

† **16:19** **16:19** Ino anggamma sapitannino *tulbik*, kalintyan. * **16:19** **16:19** Ino tata kappaya anggamma sapitan sino dami'na Griego: ...massiki sanneno iyallangngu sito lubag, neyallangginni Dios sey langit, e massiki sanneno purayannu sito lubag, nepurayinmi Dios sey langit.

21 Mangiyafu sinoya tiyempo, nepakaammuwi Jesus sino adalannereno makwana sikuwan so maddagguna aw. Sinapi'na si, "Maawa umangngak sey Jerusalem e padyatanda'ngeno pangafuwaniwana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuhan. Papapatera'nga, udde panggangolinda'nga i Dios sino mekatalluwa aw."

22 Wasinoy, nebakkangi Pedro e nebuyana a nassapit si, "Ammeka nad massapit si kunnenoy! Amme purayani Dios a makwa sikuwan inay."

23 Nabbaliwiti Jesus e sinapi'na ki Pedro si, "Aroyuwannak, Satanas! Talantanandak, se ino dandammanu, bakkannino panggammani Dios, nu ammena lurino panggammanna tolay."

*Ino Biyawino Mesapat Ki Jesus
(Mar. 8:34-9:1; Luc. 9:23-27)*

24 Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, "Ino manggamma mesapat sikuak, talekkuranna naddino urenangkepay. Kunnangke buttunganna naddino krusna, se inona urekino tuntulanna, massiki antuweno ipatena. §

25 Se ino mikalow sino biyangnga, matekappena. Udde ino matay gafu sino angngurungnga sikuak, ananeno biyaya mannayuna iya'da i Dios sikuana.

26 Se sanna kaddino pallawaranneno tolay nu akwana amminino kinaba'nang sito lubag, e matena e makastigu si makkikiyad? Awan! Se awana kinaba'nangga damana a italyat sino biyangnga ki Dios.

27 Se ikkanak Abbingnga Tolay, muliya'nga a kebulunanino anghelkuwera a mangipaita sino kedawayani Ama, kasek labutanino kadda tolaya meannung sino inangangwana.

28 Gakkurug yo sapitangku sikuwayu, aneno korwanira sikuwayu sitawa ammera matay makkiyad si itandaka Abbingnga Tolaya mangiyafuwa matturay."

17

*Ino Nangkakwanino Baggiyi Jesus
(Mar. 9:2-13; Luc. 9:28-36)*

1 Wasin nulla'wutino annamma aw, inayani Jesus da Pedro andino makkolakira a da Santiago anni Juan, e ira pelangino nanu'du sino tata a ata'nanga kulud.

2 Wasin agyananda sinay, initareno nangkakwanino baggiyi Jesus. Ino mutungnga, mangngilikilita kunnangke sinag, e ino barawasina, karririyo furona.

3 Wasinoy, nappaddara Moises anni Elias, e makitatabbiria ki Jesus.

4 Naddamippayi Pedro e kunna si, "Afu, nalawad se ayawetam sitaw. Nu anggammu, mangwak si talluwa bawi sitaw ta akwamino tata, akwa i Moisesino tata, anna akwa i Eliasino tata."

5 Wasin aggedadamikkipay, nakulmutanira ammin si karririya dulam. E agyanino damita naggabwat sino dulamma nassapit si, "Antuyawino iiddukangkuwa Abbingku e maanggammakungke gafu sikuana. Dingngaggandonaddino sapitanna."

6 Wasin naningngagganino adalanira i Jesus sinaya damit, nassakabbira gafu sino talora.

§ **16:24 16:24** Sinoya tiyempo, nu wara tolaya melansana si krus, mapatuta mabbutting sino kruskiyad sino pilansanda sikuana. Antu gafuna, ino sapitanni Jesus, nu wara manggamma mesapat sikuana, ibilangnga naddino baggina a natayin takesi ino pelang tuntulanna ino urayi Jesus.

7 Inara'niyanira i Jesus e inappanganner, e sinapi'na si, "Gumab-wakkayu. Ammekayu mattalaw."

8 Wasin sinangawira, awana korwan si initara, nu bakkampelangi Jesus.

9 Wasin aggedawadawutira sino kulura nagyananda, netuni Jesus sikwara si, "Ammeyu itutulduwenaya nepaita sikwayu si massiki sanna a tolay makkiyad si mangngangoliyaka Abbingnga Tolay."

10 Wasinoy, nebebutino adalannera si, "Mayan sapitan mantuweno mammesturuwerana lintig si muli nad abbuwi Elias a gumarabbun si'in, kasena gumamwangino Kristo a nekariyi Dios?"

11 "Gakkuruwa muli abbuwi Elias ta idadanna ammin," nesombati Jesus sikwara.

12 "Udde sapitangku sikwayu si ginamwanginni Elias, udde ammera naimunuwan, nu ammena lud ingkelamangino inangwara sikwana. Kunna kappenen appadya'da sikwaka Abbingnga Tolay."

13 Gafu sinaya sinapiti Jesus, naawataninnino adalannera si i Juan a Gumabawtisarino sapitanna.

*Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espirituwa Nunag Sino Abbing
(Mar. 9:14-29; Luc. 9:37-43)*

14 Wasin ginamwanganda sino kaodduwanna tolay, agyanino tata a lalaki sikwara a inara'ni ki Jesus e namalitud sino a'langnga.

15 Sinapi'na si, "Afu, allakkannu abbu yo abbingkuwa makkoldat. Nu makkoldat, madyataningke, se namipidyena naletwad sino afuy anna sino danum.

16 Neyangkun sino adalannuwera udde ammera a mapabattunoy."

17 "Ikkayuwa tolay sito ingkein, awaningke angnguruddaw anna ammekayu matulduwan!" kunni Jesus sikwara. "Naansa matino panguruwandawa nabayakunna nakiygan sikwayu? Makapidyak kepaya manus sikwayu? Iyandaw sikwakino abbing."

18 E sinapi'na sino narakkatta espiritu si umanaw, e inanawannenaya abbing, e kaka'meng kelanga nabbattunoy.

19 Wasin inowimpelang adalannera, inangngira nabbebut ki Jesus si, "Mayan ammemi mapaanaw inaya nunag sikwana?"

20 "Gafu se kurang kepayino annala'daw sikwak," netabbi Jesus. "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki nu wara angnguruddaw a mekunna sino kabibissangngana bukalla mustasa, damayuwa sapitan sitawa kulud si 'Malikka,' e gakkuruwa malit. Awanningke a ammena dama sikwayu.

21 Udde ino kunnenaya narakkatta espiritu, ammena umanaw nu ino mappaanaw sikwana, ammena mallantanga mangngan anna aggekarakararag."*

Ino Nipidwani Jesus A Nilabbun Sino Katayanna Annino Pangngangoliyanna

(Mar. 9:30-32; Luc. 9:43-45)

22 Wasin tata si awa nakkakarampa'da Jesus andino adalannera sey Galilea, sinapiti Jesus sikwara si, "Ikkanaka Abbingnga Tolay, ara'niyenna meyalawatak sino tolayira

23 e papatayandak, udde pangngangolinda'nga i Dios sino mekatalluwa aw." Wasin diningngaggino adalannerenay, malowingke ino nakanda.

Ino Nappagani Jesus Sino Buwi'na Templo

* **17:21 17:21** Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego, udde agyan sino Mar. 9:29.

24 Wasin ginamwanda Jesus andino adalannera sey Capernaum, inangngino gumattukiyera si buwi'na Templo ki Pedro e nebebu'da si, "Pagampayino mesturuyuweno buwi'na Templo?"

25 "One," kunni Pedro.

Wasin sinallungi Pedro sino balaya agyanani Jesus, naunta i Jesus a nad-damit e sinapi'na si, "Simon, sanneno masapi'nu? Inyeno pappapaganino ariyera sito lubag si buwit? Ino abbindangkepay onnu ino korwana tolay?"

26 "Ino korwana tolay," kunni Pedro.

Sinapikkappayi Jesus si, "Nu kunnenoy, ammena antu maawag si mappaganeno abbinda.

27 Udde ammetammad mangwa sino kalowanino nakanda sikwatam, antu gafuna, umangka mamanwet sino bebay. Ino palunguwa banwe-tannu, pagangngangannu, e maitamino dipilata a damata a ipaga a adwa. Appannu ta umangngu iya'da sikwara ta mapaganino buwitta."

18

Inyeno Kapatian?

(Mar. 9:33-37; Luc. 9:46-48)

1 Sinoya tiyempo, inangngino adalanira i Jesus sikwana e sinapi'da si, "Inya sikkamiyeno kapatian sino patturayani Dios?"

2 Antuweneno nayi Jesus si abbing e nepata'dangnga sino nara'langanda.

3 E sinapi'na si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu ammeyu angkakwanino nakandaw ta mekunnakayu si abbing, ammeyu dama a mesapet sino patturayani Dios.

4 Ino kapatian sino patturayani Dios, antuweneno mipaabbafaw sino baggina ta mekunna sitawa abbing.

5 E massiki inyeno mawat si abbafawa tolay a kakunna yawa abbing gafu sino angngurungnga sikwak, ikkanakino inawa'na."

Ino Paggafuwanna Palliwanan

(Mar. 9:42-48; Luc. 17:1-2)

6 "Udde ino manutunggung ta malliwatino tata a abbafawa tolaya mangurug sikwaka mekunna si abbing, tawwaren nu meyakad sino bu'lonenon dokalla aggilingana batu ta malimat sino bebay amma sino ituluyneno manutunggung.

7 Kakallakkino tolayira sito lubag gafu sino odduwa katutunggunganda. Ammena dama a maari inay, udde kakallakkingke ino tolaya manutung-gung.

8 Antuweno nu kama'nu onnu ino takkimino paggafuwanino palli-watannu, ga'bungannu ta itakkummu. Se tawwareno naga'bunganino tata a kama'nu onnu takkim e mabiyagga si makkikiyad amma sino sikkakamakka anna sittatakika a metubba sino afuy sey infiernu.

9 E nu ino matangkappayino paggafuwanino palliwanannu, tuketannu ta itakkummu. Se tawwareno tafiyangka si mata e mabiyagga si makkikiyad amma sino nadduwammangino matama metubba sino afuy sey infiernu."

Ino Amparig Mappeafu Sino Naawana Karnero

(Luc. 15:3-7)

10 "Itandaw ta ammeyu pappoporayanino massiki tata a abbafawa tolaya kakunnana yawa abbing. Se gakkurug yo sapitangku sikwayu, ino anghelira a mimut sikwara, kanayunira a uma'lang ki Ama sey langit.

11 Se ikkanak Abbingnga Tolay, ino inangngangku sito lubag, takesi isalakkweno minalliwatira a kunnangke natantangira.*

12 "Sanneno masapi'daw? Nu wara tolaya makangkwa si tatuta karnero e naawanino taggi, sanna nakuyino akwanna? Gakkuruwa anawanneno asamafulu si asama maggarab sino kakuluran ta umangnga tufukannino naawana karnero.

13 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu da'nganneno taggiya naawan, dodokkallino aanggamma sikwana amma sino asamafuluvera e asama ammena naawan.

14 Kunna kappay sino Amayu sey langit, ammena anggam si mekat-wayino massiki tata sino kaabbafawana tolay sikwana."

Ino Kolak Si Angnguruwa Nakaliwat

15 "Nu wara kola'ngu si angnguruwa nakaliwat sikwam, umangka a makitatabbag sikwana a ikkayu pelang ta ituldum sikwaneno liwa'na. Nu dingngagganneno sapitannu, nalawad se muliyeno abbafarulundaw.

16 Udde nu ammena anggamma dingngaggan, mayagga si tata onnu adwa a bulunnu takesi wara adwa onnu talluwa mana'dag sino pattatab-bandaw.

17 Nu ammena kepay maningngag, ipakaammum sino bafulunnuvera a mangurug nu makkakarampakkayu ammin. E nu ammena kepay dingngaggannino sapitandaw, ibilandawin si tolaya amme nangammu ki Dios onnu narakkatta kunnangke gumattuki si buwit.

18 "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki sanneno iyallandaw sito lubag, iyallang kappayi Dios a ana sey langit, e massiki sanneno purayandaw sito lubag, purayangkappayi Dios a ana sey langit.

19 "Sapitangku kappay sikwayu, nu wara massiki adwa sikwayuwa mittata si nakam sino parangnganda ki Ama sey langit, gakkuruwa akwanneno arangnganda.

20 Se massiki nu adwa onnu talluweno makkakarampat gafu sino angngurudda sikwak, agyanak sinaya mebulun sikwara."

Ino Amparig Mappeafu Sino Ofisiyala Awana Alla'nga Sino Bulunna

21 Wasinoy, inangngi Pedro ki Jesus e sinapi'na si, "Afu, mamipidyangkuwa pakomanino bulungkuwa aggeliwaliwat sikwak? Makkiyad si mamippitu?"

22 "Bakkampelanga mamippitu, nu ammena lud mamippitufulu e pitu,"[†] kunni Jesus.

23 "Se ino makwa sino patturayani Dios, meyamarig si kunnayaw. Aneno tata a ariya nanandam si mappapaga sino gatutino ofisiyalnera.[‡]

24 Wasin neyafunana mappapaga, neyanda sikwaneno tata ofisiyalna a nakagatut si parifurifuwa pirak.[§]

25 Ammena makapaga inaya ofisiyal, antuweno sinapitino ari si melakuweno ammina kukwana, anna melaku kappay, pati sino atawana andino abbingngera ta mearipannira ammin takesi mapaganino gatu'na.

* **18:11 18:11** Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego. † **18:22**

18:22 Ino sapitannino korwanira a manuskritu sino dami'na Griego, mamippitufuluweno pitu. Ino anggamma sapitan, namipidya a awana kiyanna. ‡ **18:23 18:23** Ino sapitanna sino dami'na Griego, *aripan*, udde ino anggamma sapitan, ino napatiya ofisiyalna makammu si odduwa pirak.

§ **18:24 18:24** Ino sapitanna sino dami'na Griego, tafulurifuwa talentu. Ino tata a talentu, nabbalor si annammarifuwa dinariyu, ino tata a dinariyu, nabbalor si tandan si tata si aw. Antu gafuna, iyawa gatut, nabbalor si tandan si annamma milyon si aw.

²⁶ Udde namaliturino ofisiyal sino a'langino ariya nakiggimallakka nassapit si, 'Afu, allakkannak! Anusandak abbu ta pagangkuna ammin.'

²⁷ Gafu sino kunnenoy, naallakkino ari, ammenan nepapageno gatu'na, e nepaanonan.

²⁸ "Wasin nallawanin inaya ofisiyal, dinambalneno bulunna a ofisiyala nakagatut sikwana si tatut.* Pinattalna e sinapi'na sikwana si, 'Pagan-nuweno gatu'nu!'

²⁹ "Namaliturino bulunna e nakiggimallakka nassapit si, 'Allakkannak! Anusandak abbu ta pagangkuna ammin.'

³⁰ Udde ammena inallak e nepabalunna makkiyad si mapaganino gatu'na.

³¹ Wasin initeno bulundera a ofisiyalino inangwana, malowino nakanda, e inanda netuldu sino ariyeno nakwa.

³² "Wasin naammuwanino ari, nepaayangngeno ofisiyala nakagatut sikwana e sinapi'na si, 'Narakkatttingke ino aggangwam! Ammek nepapageno gatu'nu sin nakiggimallakka sikwak.'

³³ Inallattaka. Mayan ammem inallakkino bulunnuwa kunna payino inangwak sikwam?"

³⁴ Gafu se nappelalotino bungutino ari, nepabalunna ta madyatan makkiyad si mapaganna ammina gatu'na."

³⁵ Wasinoy, neyabambuti Jesus a nassapit si, "Kunna kappenayino akwani Ama sey langit sino kadda tata sikwayu, nu ammeyu gakkuruwa pakomanino kasittoleyu."

19

Ino Mappeafu Sino Makkatwaya Matawa (Mar. 10:1-12)

¹ Wasin nasinduwi Jesus a sinapit ammin inay, nanaw sey Galilea, e inang sino sako'ma Judea sino dammangengo wawwanga Jordan.

² Odduweno dinandan sikwana e nepabbattunoyneno matakitura sinay.

³ Agyangkappayino Fariseowera a inang ki Jesus ta kakkapanda a balabaliyan, e nebebu'da si, "Sino lintiddam, damana kadda ikatwayino lalakiyeno atawana, massiki sanneno gafuna?"

⁴ Nesombati Jesus si, "Ammeyu kad binaseno neturakka sapiti Dios mappeafu sino namaratuwanna si tolay? Ino neturak, kunna si ino inangweno namaratu sin gafugafuna, nangwa si lalaki anna bafay."

⁵ E sinapi'na si, 'Antu gafuna, anawanino lalakiyeno mapparana'ngera takesi makikofung sino atawana, e mabbaliyera si tata.*'

⁶ Antuweno ammerana adwa, nu ammerallud nittata. Kunnantu, amme nad pakkatwayanna tolayino nepamungi Dios."

⁷ "Udde mayan kunnino lintiyi Dios si manga'deno lalaki sino atawana si turakka pangitan si nakkatwayira, kasena panawan?" kungkappayino Fariseowera.

⁸ Sinabbi Jesus si, "Gafu pelang sino kinataggatino uluyu, antuweno nepurayi Moises si ikatweyuweno atawayu, udde sin gafuna, bakkanna kunnenoy.

* **18:28 18:28** Ino sapitanna sino dami'na Griego, tatusa dinariyu.

* **19:5 19:5** Genesis 2:24

9 Antuweno sapitangku sikwayu, ino lalakiya mikatway sino atawana, fera pelang nu millalaki, kasena mangatawa si korwan, makibulun se atawana kepayino palunguwa atawana.”

10 Wasinoy, sinapitino adalanira i Jesus sikwana si, “Nu kunnenaya ammena dama a makkatwayino matawa, tawwarennino ammetam mangatawa.”

11 Sinapikkappayi Jesus si, “Gakkurug inaya sinapi'daw, udde bakkanna ammina tolay e damara a attammanino ammena mangatawa, ino pelang nanga'dani Dios si pannakadama a miyattam.

12 Naddadarumeno gafuna a amme mangataweno lallakiyera. Ino korwan, neyanakira a kurangino kinalalakira, ino korwan, gafu se nalas-sitanira, e ino korwanira kappay, ammera mangatawa takesi pittatandeno nakanda sino passerbiyanda ki Dios sino patturayanna. Ino makattamma mangwa si kunnenoy, akwanna nad.”

*Ino Namindisiyonani Jesus Sino Anakira
(Mar. 10:13-16; Luc. 18:15-17)*

13 Wasin tata si aw, agyanino tolayira a niyang sino ana'dera ki Jesus takesi itappa'neno kama'na sikwara anna ikararanner. Inallangnganino adalanner,

14 udde sinapiti Jesus si, “Purayandawino anakira ta umangngira sikwak, e ammeyuwera allangngan. Se ino kakunnara, ireno dama a mesapat sino patturayani Dios.”

15 E netappa'neno kama'na a mamindisiyon sikwara, kasena inanaw.

*Ino Ba'nangnga Buwanak
(Mar. 10:17-31; Luc. 18:18-30)*

16 Wasinoy, agyanino buwanaka inang ki Jesus. “Afu mesturu, sanneno nalawara akwangku takesi maappakino biyaya mannayun?” kunna.

17 Sinapiti Jesus sikwana si, “Mayan bebutannu sikwak nu sanneno nalawad? Se i Dios pelangino nalawad. Nu anggammuwa maa'dan si biyaya mannayun, kuruwannu naddino lintiyi Dios.”

18 “Sannenaya lintig?” kungkappayino buwanak.

“Ammeka mamapatay, ammeka makibulun, ammeka mattakaw, ammeka manistigu si bakkanna gakkurug,

19 dayawannuweno mapparana'nguvera, anna anggammannuweno kasitolema kunna payino agganggammu sino baggim,” kunni Jesus.

20 Sinapikkappayino buwanak si, “Kinuruggu ammin inaya lintig. Sanna kepayino maawa akwangku?”

21 Sinapiti Jesus si, “Nu anggammu si awana pakkurangannu, umangngu ilaku amminino kukwam ta iya'dam sino pobiriyereno pallakuwannu, ta ananeno kinaba'nangngu sey langit. Nu inangwamunnenay, kaseka muli sitaw e mebulungka sikwak.”

22 Wasin diningngaggino buwanakino sinapi'na, kaka'ganna a inanaw, gafu se ba'nangngingke.

23 Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalanner si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, madyata mesapatino ba'nangnga tolay sino patturayani Dios.

24 Sapitangku kappay si mas naladden attaffutino kamelyu sino abbu'na bilat amma sino kesapananino ba'nangnga tolay sino patturayani Dios.”

25 Nappelalotino ka'bawino adalanner sin diningngaddenay, e sinapi'da si, “Nu kunnenoy, inya ma'neno mesalakan?”

26 Sinulangnganira i Jesus, e sinapi'na si, "Ino tolay, awana damana a akwana misalak sino bagginangkepay. Udde i Dios, damana akwan ammin."

27 Wasinoy, sinapiti Pedro si, "Ikkami mappaye? Se inanawamminnino amammimmii ta mebulungkami sikkwam. Sannaneno labu'mi?"

28 "Gakkurug yo sapitangku sikkwayu," kunni Jesus, "nu mapabawuna yo lubag, maiteno kedawayangkuwa Abbingnga Tolay, se mattuttura'nga sino tronoka matturay. E ikkayuwa adalangku, mattuttuggayuna kappay si karadwa a tronowa makituray sikkwak sino tolekira a mekunnera sino gakagakeno karadwa a abbingi Israel.

29 Massiki inya a manganaw sino balena, ino kakkola'ngera, ino maparana'ngera, ino ana'ngera andino lubangnga gafu sikkwak, oodduneno appanna amma sino inanawanna, e maa'dangkappay si biyaya mannayun.

30 Udde odduweno meyantaw sito ingkeina metabbafana, e odduwera kappaya abbafaw sito ingkein a meyantona."

20

Ino Amparig Mappeafu Sino Mattarabafu Sino Kaubasan

1 Sinapiti Jesus si, "Ino makwa sino patturayani Dios, meyamparig si kunnayaw. Aneno makwan kaubasana naggi'batta inang nintufuk si tandananna a mattarabafu sino kaubasanna.

2 Agyanireno dina'ngana e nakitulag sikkwara si paganneno innawanino kadda tata sikkwara, kasenera dinunduna mattarabafu.

3 "Wasin alas nuwebe si gigi'bat, nallawangkappayino makwan lubag, e initaneno gitutturanira sino allakuwan.

4 Sinapi'na sikkwara si, 'Umangkayu pay mattarabafu sino kaubasangku ta tandanantakayu si fustu.'

5 E inangngira.

"Wasi tangnganaw anna alas tres, kunna kappayino inangweno makwan lubag.

6 Wasin maffuwafin, inang kappay sino allakuwan e ana kappayino initana sinaya gitutturanira kappay. Sinapi'na sikkwara si, 'Mayan mappatatakayu pelanga aggatuttud?'

7 "Awan lura pakitandanammi,' kunda sikkwana.

"E sinapitino makwan lubag si, 'Umangkayu mantu mattarabafu sino kaubasangku.'

8 "Wasin massi'lappin, sinapitino makwan lubag sino katala'ng si, 'Ayannuweno mattarabafu Sino nauntera. Iyafum sino nauddiyera a inang nattarabafu kiyad sino nauntera.'

9 "Waso kunnenoy, ginamwangino nangiyafuwera a nattarabafu si fuwab, e natandanana Sino nauntera.

10 Antu gafuna, wasin ginamwangino nauntera a nattarabafu, aridda si oodduweno tandanda, gampade nekunna kappekena a innawanino neya'da sikkwara.

11 Wasin inapparenaya tandanda, narririyera sino makwan lubag e sinapi'da si,

12 'Ino nauddiyera, taorappelangino nattarabafu wanda, udde ikkami, nappafufuwaggamiya nattarabafu e nasinasinangkami. Mayan nekunnamino tandammi?

13 "Udde sinapitino makwan lubag sino tata sikkwara si, 'Kolak, ammetaka dinarogat, se nattatabbanta si innawanino annandangku sikkwam.

14 Appannuweno tandannu e umanokan. Nekunnakino tandanino nauddiyera sino tandandaw se antuweno anggangkuwa akwan.

15 Awangkadda kalintiyangkuwa mangwa sino anggangku sino pirkungkepay? Onnu umimalka gafu se inallakkluwera?"

16 Wasinoy, neyabambuti Jesus a sinapit si, "Kunnenayino amparingngeno sinapikkuwa ino abbaawira sito ingkein, meyantawirana, e ino meyantawira sito ingkein, metabbaferana."*

Ino Meka'luwa Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Panggan-goliyanna

(Mar. 10:32-34; Luc. 18:31-34)

17 Sinoya umangnganda Jesussey Jerusalem, nebakkangngeno karadwa a adalanna ta tatabbannera a ira pelang, e sinapi'na si,

18 "Dingngaggandaw. Sitoya, umangngetamsey Jerusalem. Nanugumamwangetam sinay, ikkanaka Abbingnga Tolay, meyalawata'nga sino pangafuwanirana padi andino mammesturuwerana lintig. Sentensiyan'a'nga a mapapatay,

19 iyalawa'dak sino bakkannira a Judyutapapporayandak anna siwa'wattandak, kaserak ilansa sino krus. Udde sino mekatalluwa aw, pangngangolinda'nga i Dios."

Ino Inarangngino Inara Santiago Anni Juan

(Mar. 10:35-45)

20 Wasinoy, inang ki Jesusino atawa i Zebedeo andino adwera a abbingnga, e namalitud sino a'langnga a marang.

21 "Sanneno anggammu?" kunni Jesus.

"Nu mada'ngeno patturayannu, purayannu nad yo adwera a abbingkuwa makittud sikuwan, tata sino padiwanannu, tata sino padawim," kunna sikuwan.

22 Udde sinabbi Jesus si, "Ammeyu ammuweno arangngandaw. Damayukadda attammanino lawumangkuna a dyat?"

"On, damami," kunda.

23 Sinapikkappayi Jesus si, "Gakkuruwa madyatangkayuna a kunna kappayino kadyatangku. Udde ino mattutturira sino padiwanangku anna sino padawik, awana kalintiyangkuwa mamili, se piniliyenni Ameno mattutturira sinay."

24 Wasin diningngaggino tafuluwera a bulundenay, nabbungutira sino adwera a makkolak.

25 Gafu sino kunnenoj, inamungira ammini Jesus, e sinapi'na si, "Ammuyi si ino matturayira sito lubag, ipatu'deno pangammarda sino iturayanda, e ino kappay pangafuwanira, ipaitareno kinaturera.

26 Udde ammena nad kunninoyino akwandaw. Se nu wara sikwayuwa manggamma medayaw, passerbiyanna naddino bafulunnera.

27 E ino manggamma mabbali si kapatiyan, paaripanna naddino baggina sino bafulunnera.

28 Tuntulanda'ngadda Abbingnga Tolay, se ammek inang sito lubaggamappaserbi, nu ammena lud ta masserbiyak sino tolayira anna takesi iya'dakino biyaggwuwa panubbut sino kaodduwan."

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Adwera A Lappat

(Mar. 10:46-52; Luc. 18:35-43)

* **20:16 20:16** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...ino uddiyera sito ingkein, mapalunguwerana, e ino mapalunguweera sito ingkein, mauddiyera.

29 Wasin umanawanda Jesus sey Jerico, odduwa tolaya dinandan sikuwana.

30 Agyanino adwera a lappatta aggatuttud sino dammingino dalan. Wasin diningngadda si matta'lifi Jesus, nekokwara a nassapit si, "Ikka a gaka i David, allakkandakami!"

31 Inallangnganireno odduwa tolay ta suminakkira nad, udde neyangkakokwara lura nassapit si, "Afu, ikka a gaka i David, allakkandakami!"

32 Wasinoy, nitturi Jesus e inayannera e nebebu'na si, "Sanneno anggandawa akwangku sikwayu?"

33 "Afu, anggammiya makaita," kunda sikuwana.

34 Naallakki Jesus sikuwara e sinukkalneno matara. Kaka'meng kelanga makaitera e dinandanira sikuwana.

21

Ino Nanayawanda Ki Jesus Sin Ginamwanganna Sey Jerusalem (Mar. 11:1-11; Luc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Wasin makkataminda Jesus sey Jerusalem, ara'niyeran sey Betfage sino kulura Olivo. Nepauntaneno adwera a adalanna

2 a sinapi'na si, "Umangkayu sino madompaka lub bun. Addatandaw sinay, maityayuneno neyakadda asno annino ubbunna. Uttarandaw ta iyandaw sikuwak.

3 Nu wara mabbebut sinaya akwandaw, sapitandaw si, 'Awannino Afutam,' e purayannana a appandawira."

4 Nakwenay takesi meyakkuruwino nepasapiti Dios sino gumalabbunna a kunna si,

5 "Ituldum sino talubbuna Jerusalem, 'Itandaw, gumamwanginnino Ariyuwa nipaabbafaw sino baggina a mattakay si ubbunna asno.' "^{*}

6 Wasinoy, inangngino adwera a adalan e inangwareno netuni Jesus sikuwara.

7 Neyandeno asno annino ubbunna ki Jesus, e neyekwareno tafalda sino darurura, kase nattakayi Jesus.

8 Ino odduwer a tolay sinay, neyafa'deno tafalda sino dalan. Ino korwanira, nangapperia si simi'na kayu e neyafa'da kappay sino dalana mangipaita sino angngiyatalda ki Jesus.

9 Ino tolayira sino katamanna andino dumandanira sikuwana, nekokwara a nassapit si, "Madandayawino gaka i David! Madandayokappenaddino dinunduni Afu Dios si pannakabaggina! Madandayawi Dios sey langit!"

10 Wasin ginamwangi Jesus sey Jerusalem, nakungkul amminino tolayira sinay e sinapi'da si, "Inyada yaw?"

11 "Antuwi Jesus a gumalabbuna naggabwat sey Nazaret sino probinsiya a Galilea," nesombatino tolayira a nebumbulun ki Jesus.

Ino Nappaanawani Jesus Sino Malallakuwera Sino Templo (Mar. 11:15-19; Luc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

12 Wasinoy, sinallungi Jesus sino Templo,[†] e nepaanona amminino mallakuwera andino maggatangira sinay. Iletwanneno lamisaanino gumatalyatira si pirak, kunna kappay sino tutturino gumalakuwera si kalapati.

* **21:5 21:5** Zacarias 9:9 † **21:12 21:12** Ino agyanani Jesus, bakkan sino dolamma Templo, nu ammena lud sino lasinna a nagyananino tolayira sin naddayawanda ki Dios.

13 Sinapi'na sikwara si, "Neturak sino sapiti Dios si 'Ino balek, maing-ganan si pakkararan ammina tolay.' Udde ino inangwayu, nepabbaliyu si paddarogatandaw sino kasittoleyu."[‡]

14 Wasinoy, agyanino lappattira andino pilayira a inang ki Jesus sino Templo, e nepabbattunoynera.

15 Udde nabbungutino pangafuwaniwana padi andino mammesturuwera-na lintig sin naitereno kakka'bawa inangwa i Jesus andino abbingira a mikakkulawuwa massapit si, "Madandayawino gaka i David!"

16 Antuweno sinapi'da sikwana si, "Ma, ammem madingngaggino sapitanda?"

"On, madingngaggu," kunni Jesus. "Ammeyu kad binaseno neturakka sapiti Dios a kunna si, 'Sinulduwani Diosino abbingira andino kalu'bitira a maddayaw si fustu sikwana?'"

17 Wasinoy, inanawanneria sinaya lubbun, e inang sey Betania ta midda sinay.

Ino Kayuwa Igosa Awana Bungana (Mar. 11:12-14, 20-24)

18 Wasi kadarama'na a mulira Jesus sino lubbun, nabisinan.

19 Initanoeno kayuwa igos sino dammingnga dalan e inara'niyanna, udde awana initana si bungana, ino pelang adonnera. Antuweno nassapitanna sino kayu si, "Ammekanna mammunga." E kaka'meng kelanga naganguweno kayu.

20 Wasin initeno adalannerenaya nakwa, nakka'bawira e sinapi'da si, "Mayan naganguwengkelang inaya kayuwa igos?"

21 Sinabbi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu natalang-gaddino angnguruddaw ki Dios a ammekayu maddaladudwa, damayuwa akwan inaya inangwak sino kayu. Bakampelang inay, nu ammeyu lud dama a sapitan sito kulud si 'Meyalikka e meyassagga sino bebay,' e gakkuruwa makwa.

22 Massiki sanneno arangngandaw ki Dios, appandaw, nu natalang-gaddino angnguruddaw sikwana."

Ino Nabbebutanda Mappeaufa Sino Kalintiyani Jesus (Mar. 11:27-33; Luc. 20:1-8)

23 Wasinoy, nuliyi Jesus sino Templo. Sin aggetutulduwanna, inang sikwaneno pangafuwaniwana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu. Nebebu'da si, "Sanneno kalintiyannuwa mangwa sino inang-wamira? Inyeno naggabwatanna yana kalintiyannu?"

24 Sinabbi Jesus sikwara si, "Ana payino ibebukku abbu sikwayu. Nu sombatandaw, kaseppay itulduweno naggabwatanino kalintiyangkuwa mangwa sito inangwakira.

25 Antuyawino ibebukku. Inyeno naggabwatanino kalintiyani Juan a mamawtisar? Ki Dios onnu si tolay?"

Wasinoy, nakkakibikibebutira a nassapit si, "Sanneno isombattam? Nu kuntam si i Diosino naggabwatanino kalintiyanna, tantaro nu sapitanna sikwatam si 'Nu kunnenoy, mayan ammekayu nangurug sikwana?'

26 Udde nu kuntam si tolepelangino naggabwatanna, kattalataloneno akwanino tolayira sikwatam, se kuruwanda ammin si gumalabbuni Juan."

27 Antuweno sinapi'da ki Jesus si, "Ammemi inammu."

"Nu kunnenoy," kunni Jesus, "ammeppemantu sapitan sikwayu nu inyeno naggabwatanino kalintiyangkuwa mangwa sitawira a akwangku."

[‡] 21:13 21:13 Isaias 56:7; Jeremias 7:11

Ino Amparig Mappeafu Sino Adwera A Abbing

²⁸ Wasinoy, netuluyi Jesusino sapitanna sikwara a niyamparig si, "Agyanino tolaya adwereno abbingnga a lallaki. Wasi tata si aw, sinapi'na sino palungu si, 'Umangka mattarabafu sino kaubasan.'

²⁹ "Ammek,' kunna, udde naddadandam, e inang kappelang.

³⁰ "Wasinoy, inang kappayino amana sino uddiya abbingnga e pare-fuweno sinapi'na sikwana. 'On, umangngak,' kunna, udde ammena karud inang."

³¹ E kunni Jesus si, "Inya sikwara a adweno nangwa sino panggam-manino amara?"

"Ino palungu," kunda.

"Gakkurug yan," kunni Jesus, "e gakkuruggappayino sapitangku sik-wayu si ino minalliwatira a tolaya kakunneno gumattukiyera si buwit andino maayotira a bafabbay, maunterana sikwayuwa mesapat sino patturayani Dios.

³² Se inang sitawi Juan a Gumabawtisar e netulduna sikwayuweno akwandonad takesi maggaddangkayu ki Dios, udde ammeyu kinurug. Udde ino gumattukiyera si buwit andino maayotira a bafabbay, ireno nangurug. E massiki sin initayuweno inangwara, ammekayu kepay nabboboli ta kuruwandopayino tulduna."

Ino Amparig Mappeafu Sino Narakkattira A Makikasamak Sino Kaubasan

(Mar. 12:1-12; Luc. 20:9-19)

³³ Sinapikkappayi Jesus si, "Dingngaggandokappayino tata a amparig. Agyanino tata tolaya nakamulamula si ubas sino lubangnga. In-alasanggeno nammulanna, nangwa si pamappattanna sino bungana, e namata'dag si garita a pagyananino pindagganna. Wasin nabalinin inoy, nepaimu'na sino makikasamakkira, e inang nagyan si aroyuwa lubbun.

³⁴ "Wasin nada'ngeo abbafuwat si ubas, dinundunino makwan lubag-gino aripannera a umang sino makikasamakkira e mappa sino ballena.

³⁵ Udde wasin ginamwangira, dino'manino makikasamakkira e sini-wasiwa'wattandeno tata, pinapatereno tata, e ilapalappaddeno tata kiyad si natay.

³⁶ Wasinoy, nandadundungkappayino makwan lubag si oodduwa ari-panna amma sino palunguvera, udde kunna kappayino inangweno makikasamakkira sikwara.

³⁷ Ino kauddiyana dinundunna sikwara ino abbinggangkepay, se kunna sino nakamma si 'Ammuk si iyatalda yaw se abbingku.'

³⁸ "Udde wasin initeno makikasamakkireno abbingnga, sinapi'da si, 'Antuwen yawino millalupat sito lubag. Papatayantam ta akwatamunnino illalupattanna nad.'

³⁹ Dino'manda e nelawanda sino kaubasan, kasera pinapatay.

⁴⁰ "Nu kunnenoy," kunni Jesus, "nu muliyeno makwan lubag, sannadeno akwanna sino makikasamakkira?"

⁴¹ "Kattalataloneno ammapatena sikwara a narakkatta tolay, kasena ipabalattino lubangnga si korwana tolaya matalakka manga'da sino ballena nu abbafuwat," nesomba'da.

⁴² Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Ammeyu kepekad binasa yawa nepeturakki Dios a kunna si,

'Ino batuwa inammayino mamata'daggira si balay, antuweno nepabbaliyi
Dios si kapatiyana batuwa mappatuyag sino balay. Antuweno
inangwa i Dios, e kakka'bawingke sikwatam.'§

⁴³ Antu gafuna, sapitangku sikwayu si bakkanninna ikkayuwa Judyuweno
iturayani Dios, nu ammena lurino tolayira a mangwa sino panggam-
manna.

⁴⁴ Ino tolaya mada'nag sitawa batu, makarattu, udde ino tolaya
kada'nanino batu, mama'makka mabbali si lafuk."

⁴⁵ Wasin diningngaggino pangafuwanihana padi andino Fariseowera
inayira a ampariyi Jesus, naammuwanda si ireno sapitanna,

⁴⁶ e angganda a do'man. Udde mattalawira sino tolayira, se nebilanda i
Jesus si tata a gumalabbun.

22

Ino Amparig Mappeafu Sino Naayanira A Makikasar (Luc. 14:15-24)

¹ Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit si,

² "Ino makwa sino patturayani Dios, meyamparig si kunnayaw.
Agyanino tata a ariya naddadana mappakasar sino abbingnga a lalaki.

³ Wasin nadadanin ammin, dinundunneno korwana aripanna ta
umanda ayanino inayanner a makikasar. Udde ino inayanner, ammera
inang.

⁴ Antuweno nanundungkappay sino korwana aripanna a umang mayag
sikwara ta sapitanda si, 'Umangnetam makikasar se nadadanin ammin.
Napartiyennino nepatafanera a baka e nalutuwen ammin.'

⁵ Udde ino inayanner, ammerera nepilingalinga, nu ammera lud
netuluyino akwanda. Ino tata, inang sino umana, ino tata kappay, inang
sino allakuwanna.

⁶ Ino korwanira, dino'mandeno aripanner a pinadyatandera, kaserera
pinapatay.

⁷ "Nabbungubungutino ari e dinundunneno sindalunera a umang
mamapatay sino namapatayira sino aripanner anna massikkul sino
lubbunda.

⁸ E sinapitino ari sino korwanira a aripanna si, 'Nadadaninnino kasar,
udde ino tolayira a inayangku, ammera meannunga umang.'

⁹ Umangkayu nad sino daladalana kaodduwanna tolay e ayandawino
ammina itandaw sinay.'

¹⁰ Inangningo aripanner a inayanda amminino naitara a tolay, ino
nalawad anna massiki ino narakkattira. E napannuweno pakkasaran sino
balena ari.

¹¹ "Wasinoy, sinallungino ariya makitatabbag sino makikasarira, e
initaneno tata a ammena nabbarawasi si meannung si kasar.

¹² 'Kolak,' kunna sikwana, 'mayan inangka sitawa ammeka nabbarawasi
si meannung si kasar?' Udde ammena nakadmit.

¹³ Antuweno sinapitino ari sino aripanner si, 'Balurandawino kama'na
anna takkina ta itakkuddaw sino kalammukan sino lasin ta makatangatan-
git anna mangngarangaritamma sinay.'

¹⁴ E neyabambuti Jesus a nassapit si, "Odduweno ayanira i Dios, udde
bisangke ino pilinna a mesapat sino patturayanna."

*Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Pappaganda Si Buwit
(Mar. 12:13-17; Luc. 20:20-26)*

¹⁵ Wasinay, inanawino Fariseowera e inanda nattatarabban nu sanneno ibebu'da ki Jesus, tantaro nu mabalabaliyan e massapit si kedarumanna.

¹⁶ Dinundundeno adalandera andino korwanira a buyuti Herodes a umang ki Jesus. Wasin dina'ngara, sinapi'da si, "Afu, ammumi si gakkurug ammina sapitannu, e gakkuruggappayino ituldum mappeafu sino panggammani Dios. Ammumi kappay si awana padumannu si tolay, massiki nu wara turera, nu ammena lud nakkakarunneno ituldum sikwara.

¹⁷ Kunnantu, sanneno dandammannu mappeafu sitaw? Kontara sino lintiddama Judyu nu pagammiyeno buwit sino Emperador sey Roma?"

¹⁸ Udde ammuwi Jesusino narakkatta gakkadha, antuweno sinapi'na sikwara si, "Ikkayuwa massasannakam, mayan kalakannandak?

¹⁹ Paitayu mantu sikwakino piraka ipagayu sino buwit." Wasin nepitara sikwana,

²⁰ nebebu'na sikwara si, "Inyeno makwan letratu anna angan sitaw?"

²¹ "Ino Emperador," kunda sikwana.

"Nu kunnenoy," kunni Jesus, "ino akweno Emperador, iya'dayu sikwana, e ino akwa i Dios, iya'dayu pay ki Dios."

²² Sin naningngagganda sinay, nakka'bawira, e inanawanda.

*Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Nataya Manggangoli
(Mar. 12:18-27; Luc. 20:27-40)*

²³ Sinoy kappaya aw, ana kappayino Saduceowera a inang ki Jesus. Ireno tata a buyu'ná Judyu a massapit si ammena manggangoliyeno natayira.

²⁴ Sinapi'da sikwana si, "Afu mesturu, sapitannino lintiyi Moises si, 'Nu matayino lalakiya awana abbingnga, atawan naddino kola'ngeno balu takesi nu wara abbinda, antuneno guman abbingino natay.'

²⁵ Agyanino pituwera a makkakarolaka lallaki sito agyanammi. Nangataweno palungu, udde nataya awana abbingnga. Antuweno inataweno metufarino balu,

²⁶ udde natekappaya awana abbinda. Kunna kappayino nakwa sino mekatalluwa kola'da, mampesino korwanira a kakkola'da kiyad sino mekapitu.

²⁷ Wasin natayira ammin, natekappayino bafay.

²⁸ Kunnantu, naso awa panggangoliyanino natayira, inyana sikwara a pituweno makwan atawa sinaya bafay? Se inatawara ammin."

²⁹ Sinombati Jesus si, "Natamakayu, se ammeyu ammuweno neturakka sapiti Dios e ammeyu kappay ammuweno pannakadamana.

³⁰ Se nanu manggangoliyeno natayira, ammeran mangatawa, nu ammera ludmekunna sino anghelira sey langit.

³¹ Nu mappeafu kappay sino panggangoliyanino natayira, kunnangke ammeyu binaseno neturakka sinapiti Dios sikwayuwa kunna si,

³² 'Ikkankino Diosi Abraham, i Isaac, anni Jacob.* Antuweno nassapitanna si massiki natayiran, nabiyayira kepay sikwana. Ino anggamma sapitan, manggangoliyeno natayira, se i Dios, bakkanna Diosino natayira, nu ammena furino aggabiayira."

³³ Nakka'bawingke ino tolayira sin diningngaddenaya netulduwi Jesus.

* 22:32 22:32 Exodus 3:6

*Ino Kapatiyana Tuni Dios
(Mar. 12:28-34; Luc. 10:25-28)*

³⁴ Wasin diningngaggino Fariseowera si sininakkino Saduceowera sino sinapiti Jesus, nakkakarampattira e inangngira ki Jesus.

³⁵ Ino tata sikwara a nalainga mesturuna lintig, antuweno nangakkapa namalabali ki Jesus a nabbebut si,

³⁶ "Afu mesturu, sanneno kapatiyana tun sino ammina lintiyi Dios?"

³⁷ Netabbi Jesus si, " 'Anggammannu naddi Dios a Afum, e pittatan-nuweno ammina nakammu, ammina urem, annino ammina kinalaingngu sikwana.'[†]

³⁸ Antuwenayino kapatiyana tuni Dios.

³⁹ Ino mekadwa a kapatian, mekunna sino palungu, a kunna si, 'Anggammannu naddino kasittolem a kunna payino agganggammu sino baggim.'[‡]

⁴⁰ Iyawira a adwa a tuni Dios, ireno kefungallanino ammina lintiyi Moises andino neturakkino gumarabbunira."

Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Kristo

(Mar. 12:35-37; Luc. 20:41-44)

⁴¹ Wasin nakkakarampakkepayino Fariseowera, nabbebukkappayi Jesus sikwara a nassapit si,

⁴² "Sanneno masapi'daw mappeafu ki Kristo? Inyeno gagginafuna?"

"Gaka i David," kunda sikwana.

⁴³ Nebebukkappayi Jesus si, "Nu kunnenoy, mayan Afu mantuweno nepingngani David sikwana? Se kunnayawino nepesapitino Espirituwi Dios ki David:

⁴⁴ 'Sinapiti Afu Dios ki Kristo a Afuk: Mattuttugga sito padiwanangku kiyad si affutangkuweno kalingam.' "§

⁴⁵ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Nu ingganani Daviri Kristo si Afuna a matturay sikwana, ansandolang kun si gaka i David?"

⁴⁶ Awaningke sikwara a makasombat, e mangiyafu sinoy, awaninna naturira mabbebut sikwana.

23

Ino Sinapiti Jesus Mappeafu Sino Fariseowera Andino Mammosturuwerana Lintig

(Mar. 12:38-39; Luc. 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Wasinoy, sinapiti Jesus sino tolayira andino adalannera si,

² "Ino mammosturuwerana lintig andino Fariseowera, ireno ana kalintiyanna a manuldu sino lintiyi Moises,

³ antuweno kuruwandonad ammina ituldura sikwayu. Udde ammeyu nad tuntulannino aggangwara, se ammera akwanino ituldura.

⁴ Dadaganandeno lintig e patutandeno tolayira a manuntul, gampade awangkena iduffunda sikwara. Kunnangke pattunda si nadammat, udde ammera manuffuna mattu.

⁵ Ammina akwanda, akwanda ta itanino tolayira e iyataldera. Antuweno padokkallandeno piiitungan sino korwana neturakka sapiti Dios a ibabbada sino kirera anna sino gissipatanda, e pata'nanganda kappayino barebayino barawasira.

[†] 22:37 22:37 Deuteronomio 6:5 [‡] 22:39 22:39 Levitico 19:18

§ 22:44 22:44 Salmo 110:1

6 Nu umangngira makipangngan, pilinda a pakitutturanino pangafwanira, e pilinda kappaya pattutturanino attutturanna napatiya tolay sino sinagoga.

7 Angganda a medayawa mapakumusta sino mangita sikwara kadda mallakarira sino palengki, e angganda kappaya maingnganan si mesturu.

8 "Udde ikkayu, ammeyu purayan si ingnganandakayuweno bafulundawira si mesturu, se makkakarolakkayu ammin e ikkanappelangino mesturuyu.

9 Ammeyu kappenad ingnganan si amayuweno massiki inya a kakkola'daw sito lubag, se tata ke ino Amayuwa i Dios sey langit.

10 Ammeyu kappay purayannino bafulundawira a mingngan si afu sikwayu, se ikkanappelanga Kristoweno afuyu.

11 Ino masserbi sino bafulunnera, antuneno kapatian sikwayu.

12 Se ino miyantaw sino baggina, itabbafa i Dios, udde ino mitabbafa sino baggina, iyantonana."

Ino Nappaliwatani Jesus Sino Fariseowera Andino Mammosturuwerana Lintig

(Mar. 12:40; Luc. 11:39-42, 44, 47-52)

13 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Kakallakkayuna a mammosturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Kunnangke iyaku'dawino kayatana sumallungan naddino tolayira sino paturayani Dios. Se ammeyu anggamma mesapat sino paturayanna anna ilo'dokappayino tolayira a manggam.

14 "Kakallakkayuna a mammosturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Se balabaliyandawino bafaluwera ta appandawino kukwara andino bafalera, e makkararaggayu si asoddag ta pangalladdaw sino narakkatta aggangwayu. Nadammatttingkeneno kastiguyu!"*

15 "Kakallakkayuna a mammosturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Se maddadamangkayu sino bebaya umang mannodoyug si palulubbun takesi mawiskayu si massiki tata a mabbali si adalandaw. Nu wara awisandaw, tuntulandeno aggangwayu kiyad si marrarakkattira amma sikwayu, e kumarallingkeneno kastigura sey infiyernu.

16 "Kakallakkayuna! Kunnangke lappakkayuwa mifuyut si dalan se manuldukayu, massiki awana ammuyu. Se itulduyu si nu wara misapata sino Templo, bakkanna liwa'na nu ammena akwanino nesapatana, udde nu ino bulawan sino Temploweno isapatana, liwa'na nu ammena akwan.

17 Lappakkayu anna ammekayu makadandam! Sanna kaddino mas napatig? Ino bulawan onnu ino Templo a nappabali sino bulawan si nadiosan?

18 Itulduyu kappay si nu wara misapata sino assikkulanda sino newa'lat ki Dios, bakkanna liwa'na nu ammena akwanino nesapatana, udde nu ino newa'lat sino assikkulanino isapatana, liwa'na nu ammena akwan.

19 Lappakkayu gakkurug! Sanna kaddino mas napatig? Ino newa'lat onnu ino assikkulana nappabali sino newa'lat si nadiosan?

20 Ino assikkulanino mas napatig, e ino misapata sino assikkulan, bakkampelang inayino isapatana, nu ammena kappelurino newa'lat sinay.

21 E ino misapata sino Templo, bakkampelang inayino isapatana, nu ammena kappeluri Dios a makwan balay.

* **23:14 23:14** Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

²² Kunna kappayino misapata sino langit, bakkampelang inayino isapatana, nu ammena kappelurino tronowi Dios anna i Dios a aggatuttud sinaya matturay.

²³ "Kakallakkayuna a mammesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Se nattalaginaggayuwa manga'da sino pakkatafuluneno mulayu, massiki ino kaddatta meusar si rikadu, udde ammeyu tuntulan-nino napatiya tunino lintiya massapit si naggaddangngaddino akwandalaw sino bafulundaw, naallakkayu nad sikwara, anna matalakkayu. Ira nad yawino tuntulandaw e tuluyandokappayino korwan.

²⁴ Gakkuruwa lappakkayuwa mifuyut! Kakunnayuweno tolaya paparan-neno ilak sino inumanna, gampade sillunanneno kamelyu si tasillunan. Se maddararangkayu sino bibissangnga liwa'daw, gampade ammeyu dandammannino darokkalla liwa'daw.

²⁵ "Kakallakkayuna a mammesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Se uwatandawino lasinneno tasayu andino likunneno duyuddaw ta tuntulandawino lintig, gampade narakkattino iyekwayu sinay se naggabwat sino kinadaroga'daw.

²⁶ Lappakkayuwa Fariseo! Palungundonadda dalusanino dolammeno tasa a mibbatta mangwa si kunnenoy e nadalus kappeneno lasinna.

²⁷ "Kakallakkayuna a mammesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Kakunnayuweno pantiyona napinturan si nafuraw. Nalawaringke a itan, udde napannu si tulangnga natay andino korwana kaddadakkut.

²⁸ Mekunnakayu sinay se nalawarino aggangwayu sino angngitana tolay, udde ino kakuruwanna, massasannakangkayu anna passiya narakkattino ana sino nakandaw.

²⁹ "Kakallakkayuna a mammesturuwerana lintig anda Fariseo! Massasannakangkayu! Se mangwakayu si nalawara pantiyonin gumarabbunira a pinapatayino gagginafuyuvera si'in e artiyandokappayino pantiyonin naggaddangngira a tolay.

³⁰ E sapitandaw si, 'Nu nagyangkami nad sin tiyempowenin gagginafuyiera, ammekami nad nesapata namapatay sin gumarabbunira.'

³¹ Gafu se kunkenayino sapitandaw, ipunnuyu si gakagakarakayuweno namapatayira sin gumarabbunira.[†]

³² Ara mantu, itupa'dawino neyafuwenin gagginafuyuvera.

³³ Kunnangke ulaggayuwa manuntul sino aggangwenin gagginafuyu. Ammeyu mali'wanino kakastiguwandaw sey infiyernu!

³⁴ Se manunduna'nga sikwayu si gumarabbunira, mammesturuwera, andino korwanira a nangammu sino sapiti Dios ta tulduwandakayu. Papatayandoneno korwanira anna ilansayuneno korwanira si krus. Si-wasiwa'wattandoneno korwanira kappay sino sinagogayuwera, e massiki sintawino pabbukalanda, daladaddaggandawirana ta padyatandawira.

³⁵ Gafu sinay, makastigukayuna a kunnangke ikkayuweno mikaru sino namapatayanda sino ammina naggaddangnga tolay sito lubag nangiyafu ki Abel kiyad ki Zacarias a abbingi Barakias a pinapatayin gagginafuyuvera sino nallatanneno Templo annino assikkulan.

³⁶ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ikkayuwu tolay sito ingkein, makastigukayuna gafu sino napapatayanda ammin."

[†] **23:31 23:31** Ino dinandammino Judyuwera, nakkunneno abbing annino amana. Antu gafuna, nu gakagakereno gumappapataya tolay, anggamma a sapitan si nekunnera sikwara.

*Ino Angngikalowi Jesus Sino Tolayira Sey Jerusalem
(Luc. 13:34-35)*

³⁷ Wasinoy, sinapiti Jesus si, "Ikkayuwa tolay sito Jerusalem a nallapalap-pag anna namapatay sino gumalabbunira andino korwanira a dinunduni Dios! Namipidyantakayuwa anggamma para'nin sikwak ta imutantakayu a kunnangke ino akwanino upa a mangakkab sino piya'ngera, udde ammeyu anggam.

³⁸ Antu gafuna, ikkayunnino makammu, se anawandakayuvi Dios.

³⁹ Sapitangku sikwayu si ammerakunna maita makkiyad sino awa passapitandona si 'Madandayawino gumamwanga dinunduni Dios.' "

24

*Ino Nilabbunani Jesus Sino Akkadalaralneno Templo
(Mar. 13:1-2; Luc. 21:5-6)*

¹ Wasin umanawi Jesus sino Templo, inara'niyeno adalannera ta ipaitara sikwaneno kinalawanneno Templo andino bafalay sino lebanna.

² Udde sinapi'na si, "On, itandawira nad. Gakkurug yo sapitangku sikwayu, mad'a'nganeno awa madarallira ammin. Awanningkena tata si batuwa mabattang sino agyananna, se maduduwigana ammin."

*Ino Tiyempona Dyat So Maddagguna Aw
(Mar. 13:3-13; Luc. 21:7-19)*

³ Wasinoy, inangngira sino kulura Olivo, e nattutturi Jesus. Inara'niyeno adalannera a ira pelang, e sinapi'da si, "Ituldum abbu sikwami nu naansenka kaangwaninenaya sinapi'nu, anna sannaneno senyala pilis-nammi si ara'niyennino puliyannu annino pakkiyaranna yo lubag?"

⁴ Netabbi Jesus si, "Palanandaw ta ammekayu mabalabaliyan.

⁵ Se odduweraneno gumamwanga massapit si, 'Ikkankaki Kristo a dinunduni Dios a matturay,' e odduneno balabaliyanda.

⁶ Dingngaggandokappeneno maggagarubattira sino ara'ni sikwayu annino damag mappeafu sino gubat sey korwana lubbun, udde ammekayu nad mattalaw. Maawag si makwerana yaw, udde bakkangkepayino uddina aw.

⁷ Se maggaguba'neno naddadaruma a lulubbun, mampesino patturayanderia. Ananeno nafulota bisin e maluniggappena si palulubbun.

⁸ Udde amminira yaw, gafuna pelangino kadyatan a kunnangkeno loneno kuyungnga gapapanak.

⁹ "Sinoyna a tiyempo, do'mandakayuna ta padyatandakayu anna pap-ayandakayu. Ammina tolay, kababannaddakayuna gafu sino kesapatan-daw sikwak.

¹⁰ E odduneno manalekkud sino angngurudda sikwak, e kababannadeno bafulundera e idarundera.

¹¹ Odduneno gumamwanga massisiriya massapit si gumalabbunira i Dios, e odduneno balabaliyanda.

¹² Gafu se umoodduweno narakkat, bumibissangngino agganggammimo kaodduwan.

¹³ Udde ino mattalaginara mangurug kiyad si mada'ngeno uddina, mesalakanna.

¹⁴ E ino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios, mebanyangnga si palulubbun sito lubag takesi dingngaggan ammina tolay, kasena mada'ngeno uddina aw."

*Ino Kattalatalawingke A Manandaral
(Mar. 13:14-23; Luc. 21:20-24)*

¹⁵ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Meyakkurungngeno nelabbuni Daniel a ananeno 'kattalatalawingke a manandaral' a matta'dag sino nadiosana agyanan. (Ino mabbasa sitaw, maawatanna naddino anggamma sapitan.)

¹⁶ Nu itandonenay, ino magyanira sey Judea, mabbukalira nadda umang sino kakuluran.

¹⁷ Inona agyan sino lasinneno balena, ammenan nad sumallunga mappa si iyangkalinna.

¹⁸ Kunna kappeneno magyan sino umana, ammenan nad umapita mappa sino barawasina.

¹⁹ Sinoina a tiyempo, kakalla'ngeno mabussitira andino mappasusuweera.

²⁰ Ikararaddaw ta ammena nad medemmuweno pabbukalandaw si aggururan onnu si awna aggimwangan.

²¹ Se sinoina a tiyempo, nappelalo'neno dyat, e awana kakunnana mangiyafu sin naparatuwanna yo lubag kiyad to ingkein, e ammenan mepipidwa si makkikiyad.

²² Nu amme nad dinandammi Dios a arananino awnenaya kadyatan, awan nadda mabuna si tolay sito lubag. Udde gafu sino alla'nga sino pinilinera a tolena, aranannana."

²³ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Sinoina a tiyempo, nu wara massapit sikwayu si 'Itandaw, ayawinnino Kristo' onnu 'Anen sinay,' ammeyu kuruwan.

²⁴ Se odduneno massan Kristo andino massasanlabbuna massapit si ireno dinunduni Dios. Mipaiterana si kakka'bawa senyal anna milagro takesi balabaliyanda naddino tolayira, massiki ino tolayira a piniliyi Dios, nu damana.

²⁵ Kunnantu, mappalangkayu, se dinadangkuwa sinapitira yaw sikwayu.

²⁶ "Antu gafuna, nu wara massapit si 'Itandaw, agyanino Kristo sino kalolowat,' ammeyu nad umang itan. Nu sapitanda kappay si 'Itandaw, ana sitawa ammena mappadda,' ammeyu kuruwan.

²⁷ Se ino puliyangkuwa Abbingnga Tolay, kunnangke ino kilata itan ammina tolay nu mangilat sey langit.

²⁸ Gakkuruwingke a makwerenay a kunnangke ino sapitanda si, 'Massiki sintawino agyananino natay, antuweno pakkakarampattanino mammanukira.' "

*Ino Puliyanneno Abbingnga Tolay
(Mar. 13:24-27; Luc. 21:25-28)*

²⁹ "Nanu masindu ammin inaya dyat, mallammu'ngeno sinag anna ammenana maddakkag. Madara'nangngeno bitunira, se maguyaddino ammina ana sey langit.

³⁰ Ananeno senyal sey langita pilasinan si ara'niyennino puliyangkuwa Abbingnga Tolay, e maloneno nakam ammina tolay sito lubag gafu se ara'niyennino kaukumanda. Itanda'nga a Abbingnga Tolaya maggabwat sey langita mebulun si dulam. Itandana kappayino pannakadamak andino nappelalota kedayawangku.

³¹ Ananeno natuyagga dami'na tangguyub, e dundunangkuneno angheluweru sino pampangnga yo lubag ta pakkakarampattandeno tolekira a pinilik sino palulubbun sito lubag."

*Ino Maammuwan Sino Kayuwa Igos
(Mar. 13:28-31; Luc. 21:29-33)*

³² Wasinoy, sinapiti Jesus si, "Dandammandonaddino kayuwa igos ta wara padalandaw. Nu mallalimuddutino tangatangana e mandadaron, ammuyu si ara'niyennino dawun.

³³ Kunna kappay, nu itandawa makwa ammina sinapikku sikwayu, ammuyun si ara'niyennino puliyangku.

³⁴ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ananeno korwanira sikwayuwa ammera matay liyeya meyakkurug amminino sinapikku.

³⁵ Maawanneno langit anyo lubag, udde ammenana maawanino sapikku si makkikiyad, nu ammena lud meyakkurug ammin."

*Awana Makaammu Nu Naansenno Pulyanino Abbingnga Tolay
(Mar. 13:32-37; Luc. 17:26-30, 34-36)*

³⁶ Sinapikkappayi Jesus si, "Awana makaammu nu sannaneno aw anna oratta keyakkuruwanino sinapikku mappeafu sino puliyangku. Ino anghelira sey langit, ammera ammu, anna massiki ikkanaka Abbingnga Tolay, ammek kappay ammu. Se awana mangammu nu bakkampelangi Dios a Ama.

³⁷ Inona akwanino tolayira sino awa puliyangkuwa Abbingnga Tolay, kunnaneno nakwa sino tiyempowi Noe.

³⁸ Se sinoya tiyempo liyeya nallinang sito lubag, netulutuluyda a nangngan, napparinum, anna nangatawa kiyad sino awa sinallunda Noe sino dokalla abanga inangwana.

³⁹ Ammera inammu si ara'niyenna makwa sikwareno kattalatalaw kiyad si nallinang sito lubag e nalimattira ammin. Kunnana kappayino makwa sino puliyangkuwa Abbingnga Tolay.

⁴⁰ Sinoyna a aw, nu warana adwa a lallakiya mattarabafu sino umara, maappaneno tata e mabattangino tata.

⁴¹ Nu warana adwa a bafabbaya aggegiligiling, maappaneno tata e mabattangino tata.

⁴² Antu gafuna, kanayungkayu nadda maddadan, se ammeyu ammuweno awa puliyanino Afuya.

⁴³ "Dandammandaw yaw. Nu ammu naddino makwan balayino oratta gumwanganino gumatakaw, ammena nad maturug ta amme makatal-fungino gumatakaw.

⁴⁴ Kunnantu, kanayungkayu nadda maddadan, se ikkanaka Abbingnga Tolay, gumamwanga'nga sino oratta ammeyu innanaman si gumamwanganuku."

*Ino Matalak Andino Ammena Matalakka Aripa
(Luc. 12:41-48)*

⁴⁵ Niyampariyi Jesus a nassapit si, "Ino matalak anna madandamma aripan, antuweno dotukanino amungnga a makammu sino korwana aripanna anna manga'da sino akkananda si kadda aw.

⁴⁶ Nagasat inaya aripan nu magamwanganino amungnga a mangwa sino nepakwana.

⁴⁷ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, gafu se matalak, dotukangkap-payino amungnga a makammu sino ammina kukwana.

⁴⁸ Udde nu narakka'nad inaya aripan, kunna nakuy sino nakamma si, 'Mabayaggepayino puliyanino amungku.'

⁴⁹ E padyatanneno bafulunnera a aripan, e makakakkan anna makinin-umira andino bafulunnera a minabbobok.

⁵⁰ E kaka'meng kelanga gumamwangino amungnga sino aw anna oratta amme innanaman inaya aripan.

51 Kastigunnangkena e isapa'na sino korwanira a ammena matalakka metakkub sey infiyernu takesi mattatarangitirana anna mangngarangari-tammira."

25

Ino Amparig Mappeafu Sino Tafuluwera A Baflatang

1 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Ino manggammira a mesapat sino patturayani Dios sino puliyangku, meyampariyira si tafuluwa bafalatanga nappa si sittatara a lampara ta umanda dambalannino lalakiya mangatawata.*

2 Ino lima sikwara, pangababulannira, udde ino limera, nadandammira.

3 Ino limera a pangababulan, niyangkalinira sino lamparara, udde nakalyawanda a nangappa si reserbara a lana.[†]

4 Udde ino nadandammira, niyangkalinira sino lamparara anna reserbara a lana.

5 Gafu se ammena nalana ginamwangino lalakiya mangatawata, natatukappira e nakaturuwanira.

6 "Wasin tangngenna gafi, aneno nikulawuwa nassapit si, 'Anennino mangatawa! Umandaw dambalan!'

7 Ginabwatino tafuluwera a baflatang a nedadandeno lamparara.

8 Sinapitino limera a awana reserbara sino bafulundera si, 'A'dandakami abbu sino lanayu, se gaaaddappinnino lamparami.'

9 'Ammena dama,' kunnino nadandammira, 'se ammena makabalinino reserbami sikwatam ammin. Umangkayullang sino allakuwan ta magatangkayu si akwayu.'

10 "Antuweno inangngira naggatang. Udde wasin inanawiran, ginamwanginnino lalakiya mangatawata. Ino limera a baflatang a ag-gatarona naddadan, nebulunira sino lalakiya sinallung sino pakkasaran, e neyakutinnino lamwangan.

11 "Ammena mabayag e ginamwangino baflatangira a inang naggatang, e nekokwara a nassapit si, 'Afu, Afu! Sumallungkami pay!'

12 Udde sinombatino mangatawata si, 'Ammena dama, se ammetakayu ammu.'

13 Wasinoy, neyabambuti Jesus a nassapit si, "Antuweno kanayungkayu nadda maddadan, se ammeyu ammuweno aw anna ora'neno puliyangku."

Ino Amparig Mappeafu Sino Talluwera A Aripanna Naa'dan Si Pirak (Luc. 19:11-27)

14 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Ino makwana sino patturayani Dios sino puliyangku, meyamparig si kunnayaw. Aneno tata a lalakiya naddadana umang si aroyuwa lub bun. Inayanneno aripannera ta itala'ngeno kinaba'nangnga sikwara.

15 Ina'danneno kadda tata sikwara sino pir'a'ng a meannung sino kinalainda. Ino tata, na'danna si limarifu, ino tata, na'danna si adwarifu, e ino tata kappay, na'danna si tarifu, kasena inanaw.

* **25:1 25:1** Ino gagangena Judyu nu wara makkasar, inangngino lalaki sino balayino bafay sino palunguwa awneno kasar. Sinoya gafi, nallakarino matawera andino amminira a naayana makikasar a umang sino pabbalayanneno matawera. Ino kappay gagangena Judyu, wara nad lamparaneno kadda tata a mebulun. Ino baflatangira sito amparig, aggataronandeno maggabwatira sino balena bafay takesi mebulunira a umang sino balena lalaki. † **25:3 25:3** Ino inusarino Judyuwera si'in sino lamparara, lana a naggabwat sino napappatta bungana olibo.

16 "Wasinoy, ino nitalakkanna si limarifu, nalana nenigosiyona, e nagganansiya si limarifu kappay.

17 Kunna kappayino nitalakkanna si adwarifu, adwarifu kappayino ganansiyana.

18 Udde ino nitalakkanna si tarifu, inangnga nekokkob inaya pirakino amungnga.

19 "Wasin nabayin, nuliyennino amunda a nitalak si pirak sikwara, e inayannera ta ammunna nu pidyeno ganansiyara.

20 Inang sikwaneno nitalakkanna si limarifu, neya'daneno tafulurifu, e sinapi'na si, 'Afu, limarifuweno netala'ngu sikwak. Ayokappayino limarifuwa ganansiyak.'

21 'Nalawarino inangwam,' kunnino amungnga. 'Nalawad anna matalakka a aripan. Gafu se natalakka sino bissangnga neya'dak sikwam, oodduneno italakku sikwam. E mesapakka kappaya makilanggak sikwak.'

22 "Wasinoy, inampay sikwaneno nitalakkanna si adwarifu, neya'daneno appatarifu, e sinapi'na si, 'Afu, adwarifuweno netala'ngu sikwak. Ayokap-payino adwarifuwa ganansiyak.'

23 'Nalawarino inangwam,' kunnino amungnga. 'Nalawad anna matalakka a aripan. Gafu se natalakka sino bissangnga neya'dak sikwam, oodduneno italakku sikwam. E mesapakka kappaya makilanggak sikwak.'

24 "Wasinoy, inampay sikwaneno nitalakkanna si tarifu, neya'daneno tarifu, e sinapi'na si, 'Afu, ammuk si ammemungke nu wara bissang. Se magganansiyaka sino ammem nallingattan a kunnangke buwatannuweno ammem nemula.

25 Antuweno mattalawak sikwam e nekokkogguweno pira'ngu. Ayawin sitaw, iyulikun.'

26 'Narakkat anna natarukkangke a aripan,' kunnino amungnga. 'Nu ammul si kunnenoya magganansiyak sino ammek nallingattan anna buwatangkuweno ammek nemula,

27 mayan ammem mantu nebangkuweno pirakku takesi wara nad appangku si ganansiya sito nulyangku?'

28 E sinapitino amungnga sino korwana aripana si, 'Appandaw yaw tarifuna ta iya'dayu sino aripana aneno tafulurifuna.

29 Se ino matalakka musar sino kinalaingnga, madadagganan takesi oodduweno ana sikwana, udde ino ammena matalak anna matarut, massiki ino bissangnga ana sikwana, maawanna.

30 E inaya aripana awana serbina, itakkuddaw sino kalammukan takesi mattangit anna manggaritamma sinay.' "

Ino Kaukuman Ammina Tolay

31 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Nanu muliyaka Abbingnga Tolaya mangipaita sino kedawayangkuwa mebulun sino ammina anghel, mattut-tura'ng a matturay anna mangukum.

32 Amminna a tolay sito lubag, makkakarampattirana a uma'lang sikwak, e ipassigguneno naggaddangngira sino korwanira a kunnangke ino akwanino mimut si animala mipassig sino karnero annino galding.

33 Ino naggaddangngira a tolaya meyamarig si karnero, iyekwakirana sino padiwanganangku, e ino meyamaripyira si galding, iyekwakirana sino padawik.

34 "Ikkanaka ari, sapitangkuna sino tolayira sino padiwanangku si, 'Ikkayuwa inallakki Ama, umangkayu taw e sumallungkayu ta maki-agyangkayu sino patturayani Dios a nedadanna para sikwayu nangiyafu sin naparatuwanna yo lubag.

35 Se nabisinanak e pinakkandak, nauwawak e pinainundak. E massiki ammerak kalubbunan, nepadilo'dak.

36 Wasin awana barawasik, binarawasiyandak. Wasin natakitak, inimu'dak. Wasin nabalurak, binisitarak.'

37 "Ino naggaddangngira a tolay, isomba'dana si, 'Afu, kanseno nangitammi sikuwama nabisinan e pinakkammika, onnu nauwoka e pinainum-mika?

38 Kanseno nappadilotammi sikuwam onnu namarawasiyammi sikuwam?

39 Kansa kappayino natakitannu e inimu'mika, onnu nabalugga e binisitamika?"

40 "Ikkanaka ari, sapitangkuna si, 'Gakkurug yo sapitangku sikuwayu, sin nangwandawira sinay sino massiki tata a kaabbafawana kolakku,[‡] ikkanakino nangwandaw.'

41 "Sapitangkuna kappay sino tolayira sino padawik si, 'Ikkayuwa meannunga makastigu, umaroyukayu sikuwak! Agyangkayuna sino afuya ammena maaddappa nedadan para ki Ofag andino anghelhera.

42 Se sin nabisinanak, ammerak pinakkan, e sin nauwawak, ammerak pinainum.

43 Sin inangngak sino lubbundaw, ammerak nepadilot, e sin awana barawasik, ammerak binarawasiyan. Sin natakitak anna nabalurak, ammerak binisita."

44 "Isomba'dana sikuwak si, 'Afu, kanseno nangitammi sikuwama nabisin onnu nauwaw, awana pagyanannu onnu awana barawasim, natakit onnu nabalugga, e ammemika dinuffunan?'

45 E kungkuna a ari si, 'Gakkurug yo sapitangku sikuwayu, sin ammeyu dinuffunanino tata a kaabbafawana kolakku, ikkanakino ammeyu dinuf-funan.' "

46 Wasinoy, inabambutani Jesus a nassapit si, "Iranayawino makastigu si makkikiyad, udde inona naggaddangngirà a tolay, maa'danirana si biyaya mannayun."

26

Ino Nattatarabbanda A Pamapatayan Ki Jesus (Mar. 14:1, 2; Luc. 22:1, 2; Jn. 11:45-53)

1 Wasin nasinduwi Jesus a nassapit sinay, sinapi'na sino adalannera si,

2 "Ammuyu si adwa aw kaseneno fiystana La'wutan, e ikkanaka Abbingnga Tolay, meyalawata'nga ta melansak sino krus."

3 Sinoya aw, nakkakarampattino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu sino balayi Caifas a afafuna padi

4 ta pattatarabbanda nu ansandeno mappado'ma ki Jesus a awana makaammu takesi papapatera.

5 Udde sinapi'da si, "Ammetammad iyindan sino fiysta, tantaro nu makungkulino tolayira."

Ino Nisibuwanino Bafay Si Bambangug Sino Uluwi Jesus (Mar. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

[‡] **25:40 25:40** Nu mappeauf sino kakkolakira i Jesus, itannu kappay sino 12:48-50.

6 Wasin agyanda Jesus sey Betania, inangngira sino balera Simon a nakkutal si'in.

7 Sin aggekakkanira, inara'ni ki Jesusino tata a bafaya niggam si beduruwa naangwa si alabastrowa napannu si nangina a bambangug, e nesibungnga sino uluna.

8 Wasin initeno adalannera, nabbungutira, e sinapi'da si, "Mayan tatangganna pelangino bambangug?

9 Nelakuna nad si nangina, ta wara iya'dana sino mekakallakkira."

10 Udde ammuwi Jesusino sapitanda, e sinapi'na si, "Sandolang balawan inaya bafay? Nalawarino inangwana sikwak.

11 Se ino mekakallakkira, kanayuna anera sikwayu, udde sikwak, ammek mabaya makiyyan sikwayu.

12 Nesibungngeno bambangug sikwak takesi idadanneno baggik liyenno ketanammangku.

13 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki sintawa lubbum sito lubaggino kebanyanneno nalawara damag, masapikkappeneno inangwa yawa bafay ta panandamanino tolayira sikwana."

Ino Nakitulani Judas Sino Pappado'manna Ki Jesus

(Mar. 14:10-11; Luc. 22:3-6)

14 Wasinoy, ino tata sino karadwera a adalani Jesus a i Judas Iscariote, inang sino pangafuwiranira padi,

15 e sinapi'na si, "Pidyeno iya'dayu sikwak nu duffunantakayuwa mano'ma ki Jesus?" E na'danda si tallufuluwa pirak.*

16 Mangiyafu sinay, neyafunana manandam sino nalawara tiyempowa pappado manna ki Jesus.

Ino Uddiya Nakipangnganani Jesus Sino Adalannera

(Mar. 14:12-21; Luc. 22:7-14, 21-23; Jn. 13:21-30)

17 Wasin awa pangiyafuwainino fiystana Tinapaya Awan Lebadurana, inangngino adalanira i Jesus sikwana, e nebebu'da si, "Sintawino anggammuwa pidadanammi sino akkanantam sino fiystana La'wutan?"

18 Sinapi'na si, "Umangkayu sey Jerusalem sino agyananino tata a lalakiya ammutam, e sapitandaw sikwana si, 'Kunnino Afumi si nada'ngennino katayanna, e sitawin baleyuweno pakipangnganammi ammin sino fiystana La'wutan.'

19 Wasinoy, inangweno adalannereno netuni Jesus, e nedadandeno pamuwadda.

20 Wasin gafenin, nakia'langi Jesus sino karadwera a adalanna a mangngan.

21 Wasin aggekakkanira, sinapiti Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, aneno tata sikwayuwa makipangngan sikwaka mangifuyut sino manggammira a mamapatay sikwak."

22 Malowingkeno nakanda, e nappatapataliyera a nabbebut sikwana si, "Afu, ikkana'ngalangino sapitannu?"

23 Sinabbi Jesus si, "Ino meyindan sikwaka misosaw si tinapay sito malukung, antuneno mangwa sinay.

24 Ikkanca Abbingnga Tolay, gakkuruwa mataya'nga takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios si'in. Udde kakallappeneno mangifuyut sino manggammira a mamapatay sikwak. Unoyna nad nu ammena neyanak!"

* **26:15 26:15** Iyawa tallufuluwa pirak, nabbalor si 120 a dinariyu a antuweno fustuwa paggatang si tata a aripan.

25 Wasinoy, naddamiti Judas a antuneno mangifuyut sino manggammira a mamapatay ki Jesus. Sinapi'na si, "Afu, ikkana'ngalangino sapitannu?" "Nu antuweno sapitannu, antu," netabbi Jesus.

Ino Sinapiti Jesus A Akwanda Nadda Panandam Sikwana

(Mar. 14:22-26; Luc. 22:15-20; 1 Cor. 11:23-25)

26 Wasin aggekakkanira kepay, nappa i Jesus si tinapay e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neyannena sino adalannera a nassapit si, "Appandaw yaw ta akkanandaw, se antuyawino baggik."

27 E nangappa kappay si kopa a napannu si diyuna ubas, e nappasalamat ki Dios, kasena neya'da sirkwara, e sinapi'na si, "Minungkayu ammin sitaw,

28 se antuyawino adaka mamakurug sino bawuwa tulagi Dios. Se mebubbuneno adak takesi odduneno tolaya mapakomanino liwa'da.

29 Sapitangku sikwayu si ammekunna uminum si diyuna ubas kiyad sino awa makiinumak sikwayu si bawuwa diyuna ubas sino patturayani Ama."

30 Wasinoy, nakkantera si paddayaw ki Dios, e nanawira sinay e inangngira sino kulura Olivo.

Ino Nilabbunani Jesus Sino Piimaddani Pedro Sino Nangammuwanna Sikwana

(Mar. 14:27-31; Luc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

31 Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, "Sito kappaya gafi, ikkayu ammin, anawanda'nga e mabbukalkayu gafu sino makwana sirkwak, se antuweno anggamma sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, 'Papaytayangkuneno mimut sino karnerowera, e makkakaratwayiran.'[†]

32 Udde nu pangngangolinda'nga i Dios, untanantakayuna a umang sey Galilea."

33 Wasinoy, sinapiti Pedro si, "Massiki nu mabbukal amminino bafulungkuwera gafu sino makwana sirkwam, ammetaka anawan."

34 Kunni Jesus sirkwana si, "Gakkurug yo sapitangku sirkwam, sito gafi, liyeja massirallotino lalung, nami'luwannakunna a neimad."

35 Sinapikkappayi Pedro si, "Massiki nu mataya'nga a melot sirkwam, ammetakangkena iyimad." Kunni kappayino sinapitino ammina bafulunera a adalan.

Ino Nakkararani Jesus Sey Getsemani

(Mar. 14:32-42; Luc. 22:39-46)

36 Wasinoy, inanda Jesus andino adalannera sino kakayuwana mingngan si Getsemani, e sinapi'na sirkwara si, "Mattuttuggayu sitaw ta umangngak makkarakarag seoy."

37 Ino pelang nebulunna, da Pedro andino adwera a abbingi Zebedeo. Mangiyafu sinoy, malowingkeno nakamma e maddararan,

38 e sinapi'na sirkwara si, "Nappelalotingkeno loneno nakangkuwa kunnangke antuweno ipatek. Agyangkayu sitaw ta makipabbiraggayu sirkwak."

39 Wasinoy, nebakkangi Jesus sirkwara, kasena nassakabba makkarakara massapit si, "Ama, nu damana, ili'warak sitawa dyata ara'niyenna makwa sirkwak. Udde bakkan naddino anggangkuweno makwa, nu ammena lurino panggammannu."

40 Wasin nuliyi Jesus sino agyananino talluwera a adalanna, dina'nganera a maturug. Antuweno sinapi'na ki Pedro si, "Ma, ammekayu kad makattamma makipabbirag sirkwak si taora'lang?"

[†] 26:31 26:31 Zacarias 13:7

41 Ammekayu maturug, nu ammekayu lud makkararag, takesi ammekayu matutungungan. Se ammukino nakandaw, anggandawa mangurug, udde nakafuy langino baggiyu."

42 Nebakkang kappayi Jesus a nakkarara nassapit si, "Ama, nu ammek meli'wa sitawa dyata makwana sikhaw, iyattangku, takesi makweno panggammannu."

43 Nuli kappay sino agyananino talluwera a adalanna, e dina'nganera kappaya aggakaturug, se matatukappirangke.

44 Inanawanneria kappay, e nepi'luna a nakkararag, e antu kappayino nekararangga.

45 Wasinoy, nan-uli sino talluwera, e sinapi'na si, "Aggakaturuggayu kepaya mimwang? Nada'ngennino oratta keyalawatangkuwa Abbingnga Tolay sino minalliwatira a tolay.

46 Gumabwakkayu, se anennino mappado'ma sikhaw. Antam dambalan."

Ino Nado'mani Jesus

(Mar. 14:43-52; Luc. 22:47-53; Jn. 18:3-11)

47 Wasin aggedadamikkepayi Jesus, ginamwangi Judas a tata sino karadwera a adalanna. Odduweno tolaya nebulun sikhawana a nassisaset anna nassibafa'gung. Ireno dinundunino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu.

48 Agyanino sinapiti Judas sino bafulunnera ta maimunuwanda i Jesus. Kunna si, "Inona ummangku, antuneno do'mandaw."

49 Kinangkamani Judas a inara'ni ki Jesus e sinapi'na si, "Afu, ayokami." E inumumania.

50 Sinapiti Jesus si, "Akwannunnino gakkannu."[‡]

Inara'niyeno tolayira ki Jesus, e dino'manda.

51 Ino tata a buluni Jesus a aggata'dag sinay, sinu'nu'neno sase'na, e binakangngeno aripannino afafuna padi e nagingaranino layangnga.

52 Udde sinapiti Jesus sikhawana si, "Iyimfunnu yan sase'na. Se ino mamapataya musar si saset, sase'peneno ipatena.

53 Ammengkad ammu si nu marangngak si duffun ki Ama, manundun si kawalufulu si adwarifuwa anghela misalak sikhaw?[§]

54 Udde nu antuweno akwangku, ansanna meyakkuruwino neturakka sapiti Dios a sapitanna si maawag si makwa yaw?"

55 Wasinoy, sinapiti Jesus sino tolayira si, "Ma, narakkattaka tolay ta nassisaset anna nassibafa'gungkayuwa umang mano'ma sikhaw? Kadda awa aggatutturak sino Templo a manuldu sikhwayu. Mayan bakkanna sinayino nano'mandaw sikhaw?

56 Udde nakwa ammin yaw takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios sino gumalabbunira." Sin nassapitani Jesus sinay, nabbaufukal amminino adalanneria e nananawanda.

Ino Nimbistigaranino Turayiranana Judyu Ki Jesus

(Mar. 14:53-65; Luc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

[‡] **26:50** **26:50** Ino tata kappaya anggamma sapitan sino dami'na Griego: "Sanneno gakkannuwa inang sitaw?" [§] **26:53** **26:53** Ino sapitannino dami'na Griego, nasuruk si karadwa a bunggoya anghel. Sin tiyempowi Jesus, ino bilangino sindaluwera sino tata a bunggoy, annamarifu.

⁵⁷ Wasin dino'manda i Jesus, neyanda sino balayi Caifas a afafuna padiya nakkakarampattanino mammesturuwerana lintig andino korwanira a pangafuwanna Judyu.

⁵⁸ Dumadandani Pedro sino gafanda kiyad si ginamwang sino kalawatan inaya balay, e inang nakituttud sino gwardiyera kesi itanneno makwa ki Jesus.

⁵⁹ Ino pangafuwiranira padi andino korwanira a nakkakarampat, niintufukira si pamakurudda a pappaliwatanda ki Jesus, massiki nu ammena gakkurug, ta akiranda a pamapatayan sikuwan.

⁶⁰ Udde awana sinumpalanda, massiki odduweno manistigu si siri mappeafu sikuwan. Wasinoy, agyanino adwera a tolaya

⁶¹ nassapit si, "Iyawa tolay, sinapi'na si damana a darallannino Templovi Dios, kasena pata'daggan si tallu aw."

⁶² Wasinoy, natta'daggino afafuna padi, e sinapi'na ki Jesus si, "Ma, awana isomba'nu sino ipaliwa'da sikuwan?"

⁶³ Udde sininappelangi Jesus. Antuweno sinapikkappayino afafuna padi si, "Isapatammad'ki Dios a aggabiyag ta ituldum sikuwami nu gakkuruwa ikka i Kristo a Abbingnga."

⁶⁴ "On, gakkuruwino sinapi'nu," kunni Jesus. "Udde ino sapitangku sikuwayu, itanda'nga a Abbingnga Tolaya aggatuttud sino padiwanani Dios a mannakadama. Itandak kappena a muliya maggabwat sey langita mebulun si dulam."

⁶⁵ Wasin diningngangngenay, pinissayino afafuna padiyeno barawasi-nangkepaya mangipaita sino bungu'na, e sinapi'na si, "Ikunnaneno bagginga ki Dios! Anna kepayino awantama manistigu? Diningngaddam amminino narakkatta sinapi'na.

⁶⁶ Sanneno ureyuwa makwa sikuwan?"

"Nalliwat, e mapapatenad!" kunda.

⁶⁷ E ilupaluppendeno mutungnga anna sinatampalanda. Ino korwanira, sinipasipändá

⁶⁸ a nassapit si, "Ikka a Kristo, nu gumalabbungka, sapitannu nu inyeno nanipang sikuwan."

Ino Nüümaddani Pedro Ki Jesus

(Mar. 14:66-72; Luc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Aggatuttuggepayi Pedro sino kalawatan sin inara'niyeno tata a balatanga aripan sikuwan, e sinapi'na si, "Massiki ikka, nebumbulangka ki Jesus a taga-Galilea."

⁷⁰ Udde neimanna sino nara'langanda ammin, e sinapi'na si, "Ammek ammu yan sapitannu."

⁷¹ Wasinoy, inangngi Pedro sino pampangnga kalawatana ara'ni sino lamwangan. Udde agyangkappayino balatanga aripanna nangita sikuwan, e sinapi'na sino tolayira sinay si, "Inaya lalaki, nebumbulun ki Jesus a taga-Nazaret."

⁷² Udde neimaggappayi Pedro a nassapit si, "Isapatak si ammek inammu inaya tolay."

⁷³ Ammena mabayag e inara'niyeno tolayira sinay e sinapi'da si, "Gakkuruwa tataka sikuwara, se melasin sino addami'nu."

⁷⁴ E nesapata i Pedro si, "Massiki matayak nu ammena gakkurug yo sapitangku. Ammek gakkuruwa ammu yana tolay." Assapi'na lang sinoy, nassirallotinnino lalung.

75 E dinandammi Pedroweno sinapiti Jesus a "Liyeya massirallotino lalung, nami'luwannakunna neimad." E nallawani Pedro e nakatangangan-git.

27

*Ino Niyalawatanda Ki Jesus Ki Pilato
(Mar. 15:1; Luc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)*

1 Wasin gigi'battin, nammamitingino ammina pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu, e nattatarabbanda nu ansan-neno ammapatera ki Jesus.

2 E binaludda, kasera inang neyalawat ki Gubernador Pilato.

*Ino Natayani Judas
(Inangwa 1:18-19)*

3 I Judas a nifuyut sino nano'mera ki Jesus, naammuwnna si nasentensiyanu Jesus a matay, e nammoboli sino inangwana. Wasinoy, neyulineno tallufuluwa pirak sino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuhan,

4 e sinapi'na si, "Nakaliwatak, se nepado'makino tolaya awana liwa'na."

"Awaninna ammumi sitan," kunda sikhana. "Ikka pelangino makammu."

5 Netakkufi Judasino tallufuluwa pirak sino lawummeno Templo, kasena inanaw e inang nappattal.

6 Ina'naminu pangafuwanirana padiyeno pirak, e sinapi'da si, "Kontara sino lintiddama meyekwa yawa pirak sino aggiitungantam sito Templo, se pagana biyangnga tata atolay."

7 E nattatarabbanda nu sanneno keusaranneno pirak, e dinandanda si iyatanda sino lubangnga tata a maddweng si banga ta pabbalinda si attanamman sino bakkanna kalubbunanda.

8 Antu gafuna, maingnganan inaya lubag si Lubangnga Ada kiyad sito ingkein.

9 Antuweno neyakkuruwanino neturakki Jeremias a gumalabbun si'ina kunna si,

"Inapparenco tallufuluwa piraka nattatarabbanino gakagakera i Israel si fustuwa pagana,

10 e neyatanda sino lubangngeno maddweng si banga, a antuweno sinapiti Afu Dios sikhaka makwa."*

*Ino Nimbistigarani Pilato Ki Jesus
(Mar. 15:2-5; Luc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)*

11 Wasinoy, nepaa'landa i Jesus sino gubernador, e inimbistigarino gubernadora nabbebut si, "Ikkeno Arina Judyu?"

"Nu antuweno sapitannu, antu," kunni Jesus.

12 Udde wasin nepaliwatino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuhan, awana nesomba'na.

13 Antu gafuna, sinapiti Pilato si, "Ammengkad madingngaggino odduwa ipaliwa'da sikhaw?"

14 Udde ammayingke sinombati Jesus sino nepaliwa'da, antuweno nakka'bawino gubernador.

* **27:10 27:10** Zacarias 11:12-13; Jeremias 32:6-9

*Ino Nasentensiyan Jesus A Matay
(Mar. 15:6-15; Luc. 23:13-25; Jn. 18:39-19:16)*

15 Ino gagangayino gubernador, kadda fiyestana La'wutan, aneno tata a pallawananna a balud, massiki inyено anggammimo tolayira a arangngan.

16 Sinoya tiyempo, agyanino tata a balura naddinnamag gafu sino kinarakka'heno inangwana a mingngan si Jesus Barrabas.

17 Antu gafuna, wasin nakkakarampattino odduwera a tolay, nebebuti Pilato sikwara si, "Inyено anggandawa pallawanangku, i Jesus Barrabas onnu i Jesus a maingnganan si Kristo?"

18 Kunnenoyino nebebu'na, se ammun si neyalawa'da i Jesus sikwana gafu sino apalda.

19 Ino tata kappay, wasin aggatuttuggepayi Pilato sino tuttunna ukum, nepetulduweno atawana si, "Ammeka luma'laka mangastigu sitana tolaya awana liwa'na, se kattalatalawino sinenakku sino gafi mappeaufu sikwana."

20 Udde ino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwan, sinutunggungandeno tolayira sinay takesi arangnganda ki Pilato a i Barrabasino pallawananna e i Jesusino papapatena.

21 Antu gafuna, wasin nebebukkappayino gubernador nu inya sikwara a adweno angganda a pallawananna, nesomba'da si, "I Barrabas!"

22 "Nu kunnenoy, sanna mantuweno akwangku ki Jesus a mingngan si Kristo?" kunni Pilato.

"Ilansam si krus!" kunda ammin.

23 "Ma? Sanna ma'lurino liwa'na?" kunni Pilato.

Udde neyangkakulawura si, "Ilansam si krus!"

24 Wasin magi'na i Pilato si awaninna damana akwan se ara'niyenna maguluguluweno tolayira, nappaappa si danum e binaggwuanneno kama'na sino nara'langanda, e sinapi'na si, "Antuyawino mangipaita si ammek luma'laka mamapatay sitawa tolay. Ikkayuneno makammu!"

25 E sinombat amminino tolayira si, "Kadde, ikkami andino gakagamakiyeren makammu sino katayanna!"

26 Wasinoy, nepallawani Pilatowi Barrabas, udde i Jesus, nepasiwa'wa'na, kasena neyalawat sino sindaluwera ta ilansara si krus.

*Ino Inangweno Sindaluwera Ki Jesus
(Mar. 15:16-20; Jn. 19:2-3)*

27 Wasinoy, netallungino sindaluwera i Jesus sino balayino gubernador, e inaribumbung amminino sindalunera.

28 Binoyanganda e binarawasiyanda si ata'nanga barawasiya nalibaga a kunnangke barawasina ari.

29 Binalikokawandeno nasasit, e nesinga'da sikwana a kunnangke koronana. Nepiggandeno diwanana kama'na si sikal a kunnangke senyalneno kinaarina. E namaliturira sino a'langnga a nassandayaw sikwana, e sinapi'da si, "Madayoka nadda Arina Judyu!"

30 Ilupaluppanda, kasera inappeno sikalla nepaigganda sikwana ta antuweno nepamompolda sikwana.

31 Wasin nasinduwera a nappoporay sikwana, inarireno nebarawasira sikwana, e nepatalira kappayino dadana barawasina, kasera neyang sino pilansanda sikwana.

*Ino Nilansanda Ki Jesus Sino Krus
(Mar. 15:21-32; Luc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)*

³² Wasin agyanira kepay sino dalan, dinambaldeno tata a lalakiya taga-Cirene a minggan si Simon, e pinatu'da a nepabuttungino krusi Jesus.

³³ Wasin ginamwangira sey Golgota, ino angamma sapitan, ino agyananino takata'nga ulu,

³⁴ painumanda si tayuwa nalamuran si a'duwa mappaaranan si malow. Udde wasin sininsimanna, ammena ininum.

³⁵ E nelansara sino krus. Wasinoy, nabbabinnunutira a naggaradwa sino barawasina,

³⁶ kasera nattuttura mindag sikwana.

³⁷ Aneno nepikka'da sino kalekeneno uluna a neturakkanino nepaliwa'da sikhana a kunna si, "Antuyawi Jesus a Arina Judyu."

³⁸ Nelansara kappayino adwera gumattakaw sino krusda, tata sino padiwananna, tata sino padawina.

³⁹ Ino natta'lifira, wawwarangngiwangnganda a a'ayoyungana massapit si,

⁴⁰ "Matta kunnu si darallannuweno Templo, kasem kappay pata'daggan si tallu aw? Nu kunnenoy, salakannu antu yan baggim! Nu gakkuruwa Abbindaka i Dios, mulluggan sitan krus!"

⁴¹ Kunna kappay, ino pangafuwanirana padi, ino mammosturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan, ina'ayoyunganda kappayi Jesus a nassapit si,

⁴² "Nesala'ngeno korwana tolay, udde ammena makaisalak sino baginangkepay. Antu ke kanuweno Arina Israel. Nu gakkuruwinay, umullungngad sino krus, e manguruggami sikhana.

⁴³ Talakkanna kanuwi Dios e kunna si antuweno Abbingnga. Itantam antu nu anggammi Dios a misalak sikhana."

⁴⁴ Massiki ino gumattakawira a nelansa si krus sino idangnga, nakiay-oyungira kappay sikhana.

Ino Natayani Jesus

(Mar. 15:33-41; Luc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Wasin alas doseyin, nallammuk ammina palulubbun kiyad si tallu orat.

⁴⁶ Wasin ara'niyen si alas tres si fuwab, nekokwa i Jesus a naddamit a nassapit si, "Eli, Eli, lama sabaktani?", ino angamma sapitan, "Diosku, Diosku, mayan inanawandak?"

⁴⁷ Wasin diningngaggino korwanira a nagyan sinay, sinapi'da si, "Ayanna i Elias."

⁴⁸ Nalayawino tata sikhara a inang nangappa si kunnangke kapat. Nesosona si kilam, kasena pinakaw si biltak ta iyaddangnga ki Jesus ta sussupanna.

⁴⁹ Udde kunnino korwanira si, "Ammembu, ta itantam nu gumamwangi Elias a misalak sikhana."

⁵⁰ Wasinoy, nakkulawuwi Jesus e natayin.

⁵¹ Neyindana napissayino kortina a nanaldak sino Kadidiosana Kwartuneno Templo, a neyafu sino kalekay kiyad sino difafa. Nalunig e nabbartakino batuwera.

⁵² Nabukkatanino tanammira e nangngangoliyeno odduwera a tolayi Dios a natay si'in,

⁵³ e nallawanira sino tananda. Wasin nangngangoliyenni Jesus, inangngira sey Jerusalem a Nadiosana Lubun, e odduweno nangita sikhara.

54 Wasin nagi'neno kapitanna sindalu andino bafulunnera a mindag ki Jesusino alunig, e initara ammina nakwa, nakatalawira, e sinapi'da si, Gakkurug ikka a Abbingi Dios iyawa tolay."

55 Oddu kappayino bafabbaya aggadipat sino makwa. Ireno nebumbu-luna nanuffun ki Jesus sin naggabwatanda sey Galilea.

56 Ino korwan sikwara, i Maria Magdalena, i Maria a inara Santiago anni Jose, annino atawa i Zebedeo.

Ino Nitanamanda Ki Jesus

(Mar. 15:42-47; Luc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

57 Wasin fuwafin, ginamwangino tata a ba'nangng Tolaya taga-Arimatea a minggan si Jose a tata kappaya nangrurug ki Jesus.

58 Inang ki Pilato a narang sino baggiyi Jesus, e sinapiti Pilato si damana a appan.

59 Inappa i Jose ino baggina, e bina'battanna si bawuwa nafurawa sinnun.

60 Neyekwana sino tanamma nad a bawuwa nepangwana a neyabbut si batuwa kunnangke agweb, kasena nangalleling si da'dap a paggaku'na sino tanam, e inanawin.

61 Agyan sinera Maria Magdalena annino kanganna a i Maria a aggatuttura ina'lang sino tanam.

Ino Nindaggira Sino Tanammi Jesus

62 Sinoya aw, antuweno paddadanano Judyuwera para sino kadarama'na a awna aggitwangan.[†] Sinoya awna aggitwangan, inangngino pangafuwanirana padi andino Fariseowera ki Pilato,

63 e sinapi'da sikwana si, "Afu, madandammi si sin aggabiyaggepay inaya massisiriya tolay, sinapi'na si manggangolina si tallu aw.

64 Antu gafuna, nalawad nu paindangnguweno tanam kiyad si mekatalluwa aw, tantaro nu umang takawannino adalannereno baggina, kasera sapitan si nanggangoliyen. Nu kunnenoyino akwanda, oodduneno balabaliyanda sinaya sirira amma sino binalabaliyani Jesus sin nassisiriyan si antuweno Kristo."

65 "Mangappakayu mantu si sindalu ta paindaddaw si nalawarino tanamma," kunni Pilato.

66 Antuweno inanawira e inanda minarkanino batuwa sellanneno tanam ta malasinda nu wara mabbukkat. E nibattangira si sindaluwa mindag.

28

Ino Nanggangoliyani Jesus

(Mar. 16:1-11; Luc. 24:1-12; Jn. 20:1-18)

1 Wasin nasinduweno awna aggitwangan e gigi'battinna Linggu, inang initara Maria Magdalena annino kanganna a i Maria sino tanammi Jesus.

2 Kaka'meng kelanga nalunig si natuyag, se naddassino tata a angheli Dios a naggabwat sey langit. Kinaroringngeno batuwa nesellad sino tanam, kasena nattutturan.

3 Karririyo mutungnga a kunnangke kilat e nakafurawingke ino barawasina.

4 Nayya'yakkino mindaggira gafu sino talora, e naletwarira a kundangke natay.

[†] **27:62 27:62** Ino gagangena Judyu, mangiyafuweno awna aggitwangan nu massi'lappin si awna Biyernes, e masindu nu massi'lappin sino awna Sabadu.

⁵ Udde sinapitino anghel sino bafabbayira si, "Ammekayu mattalaw. Ammuk si tufukandawi Jesus a nelansa sino krus.

⁶ Udde awanin sitaw, se nangngangoliyen a antuweno sinapi'na sikwayu. Umandaw itanino newagganja,

⁷ e kangkamandawa umang ituldu sino adalannera a nangngangoliyen, e untanandakayuwa umang sey Galilea. Itandonia sinay. Aggadandammandaw yawa sinapikku sikwayu."

⁸ Antu gafuna, nakkangkamira a inanaw sino tanam. Nakatalawira udde maanggammira kappay, e nalayawira a inang nituldu sino adalannera.

⁹ Wasin aggepalapalayawira, kaka'meng kelanga dinambalira i Jesus, e sinapi'na si, "Sintawino angandaw?" Inara'niyera sikuwan, namaliturira, e inawakandeno takkina a naddyaw sikuwan.

¹⁰ "Ammekayu mattalaw," kunni Jesus sikuvara. "Umandaw ituldu sino kakkolakkuwera ta umangngira sey Galilea e maitara'nga sinay."

Ino Namasussukanda Sino Nindaggira Sino Tanam

¹¹ Wasin nakaanawinnino bafabbayira, inang sino lubbuna Jerusalemino korwanira a sindaluwa níndag sino tanammi Jesus, e nepakaammura sino pangafuwanirana padi ammina nakwa.

¹² Antu gafuna, nammamitingino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwan, e nattatarabbandeno akwanda nad. E ino inangwara, pinasussukandeno sindaluwera si odduwa pirak,

¹³ e sinapi'da sikuvara si, "Kunna nad yawino sapitandaw sino tolayira. 'Sino gafiya aggakaturuggami, ginamwangino adalanira i Jesus e sinakorenno baggina."

¹⁴ Sinapi'da kappay si, "Ammekayu mattalaw tantaro nu maam-muwanino gubernador yaw, se ikkamiyeno makammuwa makitatabbag sikuwan ta ammerakayu ansan."

¹⁵ Antuweno inappeno sindaluwereno pirak e inangwareno netuldu sikuvara. Antu gafuna, kiyad sito ingkein, antu kepayino sapasapitannino Judyuwera.

Ino Nappaddani Jesus Sino Adalannera

(Mar. 16:14-18; Luc. 24:36-49; Jn. 20:19-23; Inangwa 1:6-8)

¹⁶ Wasinoy, inangngino kadwafulu si tata a adalani Jesus sey Galilea, sino kulura netulduwi Jesus si umangnganda.

¹⁷ Wasin initara i Jesus sinay, naddyawira sikuwan, udde ino korwanira, naddaladudwera.

¹⁸ Inara'niyanira i Jesus, e sinapi'na si, "Neya'da sikuwokino ammina kalintiyan sey langit anna sito lubag.

¹⁹ Antu gafuna, dundunantakayuwa umang sino ammina lulubbun sito lubag ta tulduwandaw ammina tolay ta mabbaliyera si adalangku. Bawtisarandawira a mangipaita si mesapatira ki Ama, sikuwaka Abbingnga, annino Espirituna,

²⁰ e tulduwandawira a mangurug sino ammina netungku sikwayu. Aggadandammandokappay si kanayunaka mebulun sikwayu kiyad sino uddina aw."

Ino Nalawara Damaga Neturakki Marcos Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabaluud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, Meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikuwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mappeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikuwara. Sino ambu'neno turak, ana kappayino maammuwantam mappeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayaiba balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'neno turak 6:21-24

Ino Nanulduwani Juan A Gumabawtisar

(Mat. 3:1-12; Luc. 3:1-18; Jn. 1:19-28)

¹ Antuyawino nalawara damag mappeafu ki Jesu Kristo a Abbingi Dios.

² Nangiyaufu yaw sin neyakkuruwino neturakki Isaias a gumalabbuni Dios si'in a antuweno sinapiti Dios sino Abbingng. Sinapi'na si, "Dingngaggannu, ananeno dundunangku a maunta sikuwama midadan sino pallakarannu.

³ Antuneno mikulakulawu sey kalolowata massapit si, 'Idadandawino lakarannino Afuyu a gumamwang takesi nalawanneno dalana pal-lakaranna.' ^{**}

⁴ Neyakkuruwinay sin nappaita i Juan a Gumabawtisar sey kalolowat. Nanuldu sino inangngira naningngag sikuwana. Sinapi'na sikuwara si, "Iboboliyu naddino liwa'dawira e mappabawtisarkayu takesi pakomani Diosino liwa'dawira."

⁵ Oduuweno tolayira a inang naningngag sikuwana a naggabwat sey Jerusalem anda sino ammina lulubbunna Judea. Nepunnurereno liwa'da, kasenera binawtisaran sino wawwanga Jordan.

⁶ Ino barawasiyi Juan, naangwa si du'du'na kamelyu anna gaddangino sintaronna. Ino pay nepakkatolena, durun anna diyuna ayokan.

* ^{1:3} 1:3 Malakias 3:1; Isaias 40:3

⁷ Netutulduna sino tolayira si, "Ara'niyennino gamwanganino tolaya napatig amma sikwak. Massiki ino muttad sino gakanneno sapatu'na, ammek meannunga mangwa, gafu sino nappelalota kinapatingnga.

⁸ Sitoya, bawtisarantakayu pelang si danum, udde sikuwana, bawtisaran-dakayuna sino Espirituwi Diós."

*Ino Nappabawtisarani Jesus
(Mat. 3:13-17; Luc. 3:21-22)*

⁹ Sinoya tiyempowa nabbawtisarani Juan sino tolayira, ginamwangi Jesus a naggabwat sey Nazaret a lubbun sino probinsiya a Galilea, e binawtisarani Juan sey wawwanga Jordan.

¹⁰ Wasin gina'danginni Jesus sino danum, initaneno langita nabbukkat annino Espirituwi Dios a kunnangke kalapatiya maddassa maaffun sikuwana.

¹¹ Agyanino naddamat sey langita nassapit si, "Ikkeno Abbingkuwa iiddukangku, e maanggammakungke sikuwam."

*Ino Nanalodawani Satanas A Nanutunggung Ki Jesus
(Mat. 4:1-11; Luc. 4:1-13)*

¹² Wasinoy, nefuyutino Espirituwi Dosi Jesus sey kalolowat.

¹³ Nagyan sinay si appatafuluwa aw e dinalodawi Satanas a nanutung-gung sikuwana. Agyanino sumaronira a animal sinaya agyananna, udde agyangkappayino anghelira a nanuffun sikuwana.

*Ino Nangiyafuwani Jesus A Nanuldu
(Mat. 4:12-17; Luc. 4:14-15)*

¹⁴ Wasin nabulurani Juan, nuliyi Jesus sey Galilea a nanuldu sino nalawara damaga naggabwat ki Dios.

¹⁵ Sinapi'na si, "Nada'ngennino tiyempowa piyakkuruwani Dios sino sinapi'na. Ara'niyennino patturayanna. Iboboliyu mantuweno liwa'dawira anna manguruggayu sino nalawara damag."

*Ino Nayani Jesus Sino Palunguwa Adalanneria
(Mat. 4:18-22; Luc. 5:1-11)*

¹⁶ Wasi tata si awa malallakari Jesus sino dappi'na bebaya Galilea, initaneno adwera a makkolaka gumattafukul a da Simon anni Andres. Iyattureno tafukulda sino bebay.

¹⁷ Sinapi'na sikuwara si, "Mebulungkayu sikwak takesi pabbalintakayu si kunnangke gumattafukul si tolay."

¹⁸ Inanawandanino tafukulda e nebulunira sikuwana.

¹⁹ Sin aggelakalakirira sino dappi'na bebay, inita kappayi Jesusino adwera a makkolak a da Santiago anni Juan a abbingira i Zebedeo. Aggatakayira sino abanda a mamiyangay sino tafukulda.

²⁰ Inayanira kappayi Jesus, e inanawandanino amara andino tandan-dera sino abang, e nebulunira pay ki Jesus.

*Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espiritu
(Luc. 4:31-37)*

²¹ Wasinoy, inanda Jesus sey Capernaum. Sin awna aggimwangan, sinallungira sino sinagoga, e neyafuwi Jesus a nanuldu.

²² Nakka'bawino tolayira sino annulduna, se nanuldu sikuwara a mangipaita si aneno kalintiyanna a manuldu, a ammena nekunna sino annulduweno mammesturuwerana lintig.

²³ Ana sinayino lalakiya naassaddan si narakkatta espiritu.

24 Kaka'meng kelanga nakkulawuwa nassapit si, "Sanna ma'lurino gakkannu sikwami, Jesus a taga-Nazaret? Ginamwangka kadda manaral sikwami? Ammutakan. Ikkeno Abbingi Dios a awana liwa'na."

25 Udde "Suminakkan!" kunni Jesus sino narakkatta espiritu. "Anawanun yana tolay!"

26 Nepakkoldatino narakkatta espirituweno lalaki anna nepakkulawuna, kasena inanawan.

27 Nakka'bawino anera sinay, e nakkapakipakibebutira a massapit si, "Sanna yaw? Nedumengke yawa bawuwa tulduna! Se massiki ino narakkattira a espiritu, kuruwandeno sapitanna e manawira!"

28 Antu gafuna, nalana naddinnamino mappeafu ki Jesus sino lulubbunna Galilea.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Odduwera A Tolay

(Mat. 8:14-17; Luc. 4:38-41)

29 Wasin nallawanda Jesus sino sinagoga, nangawwatira sino balera Simon anni Andres. Nebulungkappera Santiago anni Juan.

30 Wasin ginamwangira, aggaiddeno katuwangani Simon a bafay se mababannag, e sinapi'da ki Jesus.

31 Inara'niyani Jesus, e ginafu'neno kama'na ta duffunanna a gumabwat. Kaka'meng kelanga naariyeno babannangnga, e pinakkanner.

32 Wasin sumallappinnino sinag, neyanda ki Jesusino amminira a matakit andino naassaddanira.

33 Nakkakarampat amminino tolayira sinaya lubbun sino lasinneno balaya agyanani Jesus.

34 Odduweno nepabbattunoyi Jesus a matakit, massiki naddadarumeno taki'da, e oddu ke ino nepaanona a narakkatta espirituwa inassad sino tolayira, udde nepasina'ngera, se ammura si antuweno Abbingi Dios.

Ino Nanulduwani Jesus Sino Lulubbunna Galilea

(Luc. 4:42-44)

35 Wasin marrifarfad si kadarama'na, ginabwati Jesus e nebakkang sino lubbun takesi mittata a makkarakarag.

36 Wasin ginabwa'da Simon andino bafulunnera, inanda inintufuk.

37 Wasin sinumpalanda, sinapi'da sikwana si, "Tufukandakeno tolayira."

38 Udde sinapi'na sikwara si, "Umangngetam abbu pay sino wewe'nginna lulubbun ta manulduwappay sinay, se antuwenayino gakkagguwa inangngan sitaw."

39 Wasinoy, nannodoyuwira sino lulubbunna Galilea, e kadda lubbuna inangnganda, nanulduwi Jesus sino tolayira sino sinagogarer, e nepaanoneno narakkattira a espirituwa inassad sino korwanira.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Nakkutal

(Mat. 8:1-4; Luc. 5:12-16)

40 Waso kunnenoy, agyanino nakkutalla inang ki Jesus. Namalitud sino a'langga a nakiggimallak sikwana a massapit si, "Nu anggammu, damaraka pabbattunoyan."

41 Inallakki Jesus, e inappanganna. Sinapi'na si, "On, anggangku si mabbattunoykan. Maariyen yan kutalnu."

42 Kaka'meng kelanga naariyeno kutalna.

43 Wasinoy, nepaanawi Jesus, e sinutunna si,

44 "Ammem sapitan yaw si massiki sanna a tolay, nu ammem lud umang mappaita sino padi ta itanna nu naariyennino kutalnu. Kasem

iya'da sikwaneno netuni Moises si'ina mewa'lat ki Dios takesi wara pangammuwanino tolayira si gakkuruwa nabbattunoykan."

⁴⁵ Udde wasin inanawino lalaki, minamammalna so ingkelanga tolayino nkwa sikhana. Antu gafuna, amme makaangngi Jesus si ingkelanga lub bun, tantaro nu odduweno tolayira a dumambal sikhana, nu ammena lud nagyan sino kalolowata aroyu sino lub bun. Udde oddu kepayino tolayira a naggabwat si palulubbuna inang sikhana.

2

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tolaya Paralitiku (Mat. 9:1-8; Luc. 5:17-26)

¹ Wasin nulla'wutino pipidya a aw, nuliyi Jesus sey Capernaum, e naddidingngagganino tolayira a ginamwangin sino balena.

² E nakkakarampattira sinay makkiyad si awaninna pagyananino korwanira, massiki sino lamwangan. Wasin manulduwi Jesus sino sapiti Dios sikhara,

³ aneno ginamwangira a appata lallakiya nabbolig si tolaya paralitiku.

⁴ Udde ammera dama a meara'ni ki Jesus gafu sino kaodduweno tolayira. Antu gafuna, neune'da sino atap, e inabbutandeno ata'meno batuwi Jesus, kasera nepatabbafeno tolaya paralitikuwa aggaidda sino bolig.

⁵ Wasin inita i Jesusino annala'da sikhana, sinapi'na sino paralitiku si, "Kolak, napakomaninnino liwa'nu."

⁶ Agyanino mammesturuwerana lintiya agbatuttud sinay, e kunda sino nakanda si,

⁷ "Sanna lang kunnenayino sapitanna? Ikunnananino baggina ki Dios. Se bakkangkabbelangi Diosino makapakoma si liwat?"

⁸ Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, e sinapi'na si, "Ma, ansanna lang kunnayanino dinandandaw?

⁹ Naladda ma'lura massapit si 'Napakomanino liwa'nu' amma sino 'Gumabwakka, appannuweno iddam e umanokan.'

¹⁰ Udde nu kunnenoy, sapitangku mantuweno madyat takesi ipaitak sikwayu si ikkanokino Abbingnga Tolaya aneno kalintiyanna sito lubagga mamakoma si liwat."

¹¹ E sinapi'na sino paralitiku si, "Gumabwakka, appannu yan iddam, ta umanokan."

¹² Wasinoy, ginabwatino lalaki, inappaneno iddana, e inanawin, a aggitano tolayira. Amminira a ana sinay, nakka'bawira e dinayora i Dios a sapitanda si, "Ammetangkepay nakalta si kunnayaw!"

Ino Nayani Jesus Ki Levi (Mat. 9:9-13; Luc. 5:27-32)

¹³ Wasinoy, inang kappayi Jesus sino dappi'na bebaya Galilea. Odduweno tolayira a nakkakarampat sino agyananna, e sinulduwanneria.

¹⁴ Wasin malallahari Jesus, initana i Levi a abbingi Alfeo. Agbatutturi Levi sino ofisinana abbuwitan, se antuweno tarabafuna. "Mebulungka sikhak," kunni Jesus. Ginabwati Levi e nebulun sikhana.

¹⁵ Wasinoy, nangnganda Jesus andino adalannera sino balera Levi, e odduwera a nakikkana gumattuki si buwit annino korwanira a minalliwata tolay. Se odduwera a nebulun ki Jesus.

¹⁶ Wasin initeno mammesturuwerana lintiya Fariseo si nakikkani Jesus sino tolayira a kunnenoy, nebebu'da sino adalannera si, "Ansanna lang

makikkan sino gumattukiyera si buwit andino korwanira a minalliwata tolay?"

¹⁷ Diningngaggi Jesusino pattatarabbanda, e sinapi'na a niyamparig si, "Inyeno mawag si doktor, nu bakkampelangino matakit? Ammek inang sitawa mayag sino naggaddangngira a tolay, nu ammena lurino malliwatira."

*Ino Mappeafu Sino Pallantangana Mangngan
(Mat. 9:14-15; Luc. 5:33-35)*

¹⁸ Wasi tata si aw, nallantanga mangnganino adalanira i Juan a Gumabawtisar andino Fariseowera. E agyanino inangngira ki Jesus, e sinapi'da si, "Ino adalanira i Juan andino Fariseowera, aneno awa mallantangira a mangngan. Udde ino adalannuvera, ammera akwan. Sanneno gafuna?"

¹⁹ Sinabbira i Jesus a niyamparig si, "Nu wara makkasar, kundokad si amme makikkanino bafulunino mangatawa a inayanna? Mangnganira, se narakkat nu lantangandeno mangngan nu wara kepay sino agyanandeno mangatawa.

²⁰ Udde duma'nganeno tiyempowa meanaw sikwareno mangatawa, antuneno pallantanganda a mangngan."

*Ino Mappeafu Sino Bawuwa Tuluwi Jesus
(Mat. 9:16-17; Luc. 5:36-39)*

²¹ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, "Awana tolaya miyappit si bawu sino gamita sinnun. Se makkassannino bawu e ilabbenneno de'na, e maampapissayino naappitan.

²² Awangkappaya miyekwa si talifawu sino dadana sinan angang a gaddang, se battakanna, mesayukino tayug, anna madaral kappayino gad-dang. Ino bawuwa tayug, bawu kappenadda gaddangino keyekwanna."

*Ino Mappeafu Sino Awna Aggimwangani
(Mat. 12:1-8; Luc. 6:1-5)*

²³ Wasi tata si awna aggimwanganna Judyu, nallakadda Jesus sino aggumana namulan si trigo. E ino adalannera, napperia sino dawana e binula'da.

²⁴ Udde initeno Fariseowera, e nabbebutira ki Jesus si, "Ma, sanna lang kunnayanino akwanino adalannuvera? Kontarandeno lintiddama kammarallino maggani so awna aggimwangani."

²⁵ Sinabbira i Jesus si, "Ammeyu kepekad binaseno inangwa i Ari David andino bafulunnera sin nabisinanira?

²⁶ Sinallungi David sino balayi Dios e inappaneno tinapaya newa'lat ki Dios a kunnino lintiya kammaralla akkanannino bakkanna padi. Udde nakkanna kepay e na'danneno bafulunnera. Nakwenay sin tiyempowa i Abiatarino afafuna padi."

²⁷ Sinapikkappeluri Jesus si, "Ammena pinaratuwi Diosino tolayira a mearipan sino lintig mappeafu sino awna aggimwangan, nu ammena lud inangwenyo awna aggimwangan si pallawaranino tolayira.

²⁸ Antu gafuna, ikkanaka Abbingnga Tolayino ana kalintiyanna a massapit sino damana a maangwa sino awna aggimwangan."

¹ Wasin tata si aw, inang kappayi Jesus sino sinagoga. Agyan sinayino lalakiya pilayino tata a kama'na.

² Agyangkappayino tolayira a mallakkap ki Jesus nu pabbattunoyanneno lalaki sino awna aggimwangan, ta wara pidarumanda sikuwan.

³ Sinapiti Jesus sino lalakiya pilayino kama'na si, "Umangka sito nara'langammi."

⁴ Kasena nepakibebut sino tolayira si, "Sanneno anggammino lintid-dama akwantam sino awna aggimwangan? Mangwetam si nalawad onnu narakkat? Misalak si tolay onnu mamapatay?" Udde aggasisinakkira.

⁵ Nabbunguti Jesus a nangita sikuvara, e malowino nakamma gafu se nataggatino ulura anna awana alla'da. Sinapi'na sino lalakiya pilay si, "So'yarannu yan kama'nu." Sino'yanna, e napiyen.

⁶ Gafu sinay, nallawanino Fariseowera e inangngira nakitatabbag sino buyutira i Ari Herodes nu ansandeno mamapatay ki Jesus.

Ino Nanandanano Oduwa Tolay Ki Jesus

⁷ Wasinoy, nanora Jesus andino adalannera sinay, e inangngira sino dappi'neno 'bebaya Galilea. Odduweno tolayira a dinandan sikuvara a naggabwat sey Galilea. Odduwera kappaya naggabwat sey Judea,

⁸ Jerusalem, Idumea, dammangngeno wawwanga Jordan, annino naggabwatira sey Tiro anna Sidon, kunna kappay sino wewe'nginda. Inangngira ki Jesus, se diningngaddeno ammina inangangwana.

⁹ Gafu sino kaodduweno tolayira, sinapiti Jesus sino adalannera si umangngira mappa si abang ta pattutturanna a manuldu takesi amme pidakkannino odduwera a tolay.

¹⁰ Se odduwennino nepabbattunoyna, antuweno inaribumbunganino matakitura takesi appanganda nad.

¹¹ Ino kappay tolayira a naunaggan si narakkatta espiritu, kadda itanda i Jesus, nassakabbira sino a'langnga a nepakkulawuweno narakkattira a espiritu sikuvara si, "Ikkeno Abbingi Dios."

¹² Udde netutuni Jesus sikuvara si ammera nad massapit sino mappeafu sikuwana.

Ino Namiliyani Jesus Sino Karadwera A Adalanna

(Mat. 10:1-4; Luc. 6:12-16)

¹³ Wasinoy, nanu'duwi Jesus sino kakuluran, inayanneno tolayira a anggamma, e dinandanira sikuwana.

¹⁴ Sikuvara a dinandan sikuwana, namili si karadwa, e iningnganannera si apostolna, a iraneno kanayuna mebumbulun sikuwana anna iraneno dundunanna a umang manuldu.

¹⁵ A'dannera kappay si pannakadama a mappaanaw sino narakkatta espirituwa inassad.

¹⁶ Iywireno karadwa a pinilina: i Simon a nginali'na si Pedro,

¹⁷ da Santiago anni Juan a abbingira i Zebedeo a nginali'nera si Boanerges, ino anggamma sapitan, natansitira a kunnangke addug,

¹⁸ da Andres, Felipe, Bartolome, Mateo, Tomas, Santiago a abbingi Alfeo, Tadeo, Simon a ngananda si Patriota se ikaloneno lubbunna,

¹⁹ anni Judas Iscariote a antuneno mallaku sikuwana.

I Jesus Anni Beelzebub

(Mat. 12:22-32; Luc. 11:14-23)

²⁰ Wasin nuliyenda Jesus andino adalannera sino balaya agyananda, nakkakarampakkappayino tolayira, e ammeran makapangngan.

²¹ Wasin diningngaggino wawayinera, inanda inappa sinay, se sinapi'da si nansetin.

²² Agyangkappayino mammesturuwerana lintiya naggabwatsey Jerusalem a nassapit si, "Inunaggi Beelzebub a afafuweno narakkattira a espiritu. Antuweno nanga da sikwana sino pannakadamana a mappaanaw sino narakkattira a espiritu."

²³ Antu gafuna, inayanira i Jesus, e niyampariya nassapit sikwara si, "Ansanna lang paanawani Satanas ino bagginangkepay?"

²⁴ Nu maggagarunutino tolayira sino tata a lub bun, madaralnenaya lub bun.

²⁵ Kunna kappay sino taabbalayira, nu massasarombatira, makkakarat wayira e maawanino taabbalay.

²⁶ Kunna kappay ki Satanas. Nu paanawanneno bafulunnera a narakkatta espiritu, kontaranner, e ammena mabayag, awaninna pat turayanna.

²⁷ Awana makatallung sino balayino natuyagga tolay ta takawanneno kukwana nu ammena abbu baluran, kasena dama a ibukalino kukwana. Gakkuruwa natuyaggi Satanas, udde inaffukkun, e antuweno damaka paanawannino narakkatta espiritu.

²⁸ "Sapitangku sikwayu si gakkurug, damana a mapakomanino massiki sanna a liwatino tolay anna massiki sanna a sapitanda a narakkat mappeafu si korwan.

²⁹ Udde ino massapit si narakkat mappeafu sino Espirituwi Dios, ammenangke mapakomanino liwa'na, se antuweno liwa'na si makkikiyad."

³⁰ Antuwenayino sinapiti Jesus, se sapitanda si naunaggan si narakkatta espiritu.

*Ino Ina I Jesus Andino Kakkola'ngera
(Mat. 12:46-50; Luc. 8:19-21)*

³¹ Wasinoy, ginamwangino ina i Jesus andino kakkola'ngera sino balaya agyananna. Nagyanira sino lasin, e nepaayadda i Jesus.

³² Odduweera a tolaya nattuttud sino lebanna, e ireno nassapit si, "Anara inam andino kakkola'nguweera sino lasin, e paayaddaka."

³³ Sinapiti Jesus si, "On lud, udde ana kappayino korwanira a ibilangku si inak anda kakkolakku."

³⁴ Nallangalanga sino tolayira a aggatuttud sino lebanna, kasena sinapit si, "Irayanino inak andino kakkolakkuweera,

³⁵ se ino mangwa sino panggammani Dios, ireno ibilangku si inak anda kakkolakku."

4

*Ino Amparig Mappeafu Sino Inang Nawwarit
(Mat. 13:1-9; Luc. 8:4-8)*

¹ Wasinoy, nanuldu kappayi Jesus sino dappi'na bebaya Galilea. Gafu se odduweno tolaya inaribumbung sikwana, inang nattuftud sino abang so utunna danum e nagyanino tolayira sino ga'dang.

² Odduweno netulduna sikwara si amparig. Sino nanulduwanna sikwara, sinapi'na si,

³ "Dingngaggandaw. Aneno tolaya inang nawwarit si aggik.

⁴ Wasin aggewarawarin, naddattuweno korwana aggik sino dammingnga dalan, e ina'namino mammanukira.

5 Ino korwana newari'na, naddattu sino kabatuwana bisangkeno lubangnga. Gafu se naimpitino lubangnga, nalanira a nattufu.

6 Udde wasin nasinaniran, nalelayira, se awana naggamutanda.

7 Ino korwangkappay, naddattu sino kasasitan, e neyindanino asita nattufu e ilintu'danino mula, antuweno ammeran nakapabbunga.

8 Udde ino korwana newari'na, naddattuwera si nalawara lubag, nattufuwera e dinarokkallira, anna nammungera. Aneno nammunga si tallufulu, ana kappayino nammunga si annammafulu, e ana kappayino nammunga si tatut."

9 E inabambutani Jesus a sinapit si, "Ikkayuwa maningngag sitawa ampariggu, dandammandonaddino diningngaddaw."

*Ino Anggama Sapitannino Amparig Mappeafu Sino Inang Nawwarit
(Mat. 13:10-23; Luc. 8:9-15)*

10 Wasin inanawino kaodduwana tolay, inara'niyeno karadwera a adalani Jesus andino korwanira a mebumbulun sikwara, e nabbebutira nu sanneno anggamma sapitannino amparinggera.

11 Sinapiti Jesus sikwara si, "Ipakaammuvi Dios sikwayuweno ammena nepakaammu si'in mappeafu sino patturayanna. Udde ino korwanira a tolaya ammena manggamma mangurug sikwak, passiya ampariyino sapitangku sikwara,

12 takesi massiki nu aggitanda, ammera maimunuwan, anna massiki nu dingngagganda, ammera maawatan. Se nu maawatanda, tantaro nu uma'langira ki Dios e pakomanneno liwa'dera."*

13 Wasinoy, sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Ma, ammeyu kaggepay maawatan inaya amparig? Nu kunnenoy, ansandoma'na mangawat sino korwana ampariggu?

14 Kunnayawino anggamma sapitan. Ino aggika newarit, antuweno sapiti Dios. Ino inang nawwarit, antuweno mangibanyag sinaya sapit.

15 Ino dalana naddattuwanino korwana aggik, antuweno keyamparyianino tolayira a maningngag sino tuld, udde malana gumamwangi Satanas, e ariyanna sino nakandeno diningngadda.

16 Ino kabatuwana naddattuwanino korwan, ireno tolayira a manggamma mangurug sino dingngagganda a tuld.

17 Udde ammena sumallungino sapit sino nakanda, antu gafuna, nu wara gumamwang si dya'da onnu nu madyatanira gafu sino angngurudda sinaya sapit, talekkurandanino angngurudda.

18 Ino kasasitana naddattuwanino korwana aggik, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios,

19 udde nakungkulino nakanda gafu sino paddararananda sino maawadda sino biyadda. Angganda kappaya buma'nang anna odduweno angganda a ampattan sito lubag, e antuweno mabbung sino sapita diningngadda, e awana ketupakkanna.

20 Udde ino nalawara lubagga naddattuwanino korwana aggik, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios e kuruwanda, e aneno pattupakkanna sino biyadda. Mekunnera sino mula a mammunga si tallufulu, annammafulu, anna tatut."

*Ino Amparig Mappeafu Sino Lampara
(Luc. 8:16-18)*

* **4:12 4:12** Isaías 6:9-10

21 Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, "Wara kad mitaggab si lampara, kasena kallabban si angngoran onnu iyekwana so gukamma katri? Awan, nu ammena lud itappa' ta masirwatan ammin.

22 Kunna kappayino neyampariggú, se ammina neimad onnu ammena nepakaammu sito ingkein, mepakaammuna ta maawatanino anggamma sapitan so maddagguna aw.

23 Ikkayuwa maningngag, dandammandonaddino diningngaddaw."

24 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Aggadandammandonaddino diningngad-dawa sinapikku, se nu antuweno akwandaw, ooddu kepayino maawatan-daw, e ana kappayino idagga i Dios sino angngawa'daw.

25 Se ino tolaya manggamma mangwa sino diningngangnga, madadag-gananneno angngawa'na, udde ino tolaya ammena mangwa sino diningn-gangnga, massiki ino bisangnga ammunna, maawanna."

Ino Amparig Mappeafu Sino Bukalla Mattufu

26 Sinapikkappayi Jesus si, "Kunnayawino tata kappaya keyampar-iyano paturayani Dios. Aneno tolaya inang nawwarit si aggik sino umana.

27 Wasin nasinduwenna nawwarit, inangwaneno gagangaya akwanna, a maturug si gafi anna mattarabafu si aw. E ino newari'na, nattufu anna dinokkal, udde ammena ammu nu ansanneno nepattufuna.

28 Se ino lubabbelangino mappatufu anna mappamunga sino mula. Mattufu, dumokkal, anna maddawa, kasena mabbaggat.

29 E nu malutuwen, magganiyennino nammula se aggaraniyen."

Ino Amparig Mappeafu Sino Bukalla Mustasa

(Mat. 13:31-32; Luc. 13:18-19)

30 Sinapikkappayi Jesus si, "Sannadeno pikunnantam onnu piyampar-iyantam sino paturayani Dios?

31 Meyamparig sino bukalla mustasa, a antuweno kabilissangngana bukal sino ammina mula.

32 Udde nu memula, mattufu e dumokkal, e mabbali si kadodokkallana mula sino gardin. Mattangatanga si tara'nang, kiyad si dama a pumukanino mammanukira."

33 Odduweno kunnenaya ampariya inusari Jesus sino nanulduwanna sino sapiti Dios sino tolayira. Sinulduwanneria kiyad sino damara a maawafan.

34 Awana netulduna sikwara a ammena nusar si amparig, udde nu ira pelang andino adalannera, netulduna sikwareno anggamma sapitannino amparingngera.

Ino Nappasiyanakkani Jesus Sino Kalipappag Andino Palung

(Mat. 8:23-27; Luc. 8:22-25)

35 Wasin fuwafin sinoya aw, sinapiti Jesus sino adalannera si, "Mad-dammangetam."

36 Antuweno nattakayira sino abanga agbatuturaní Jesus, e inanawan-denó odduwera a tolay. Agyangkappayino korwana abanga nebulun sikwara.

37 Wasinoy, kaka'meng kelanga nakkalipappag, e dinaluyakanino palungino abanda si danum, e lumannaddirán nad.

38 Udde i Jesus, aggakaturuwa naffungan sino likunneno abang. Ginam-miyanino adalannera a kunda si, "Afu, ma, purayannu si malimattetam?"

39 Ginabwati Jesus, e sinapi'na sino kalipappag si, "Lumammakkān." Sinapi'na kappay sino palung si, "Suminakkayu." E ilammattinnino kalipappag anna nassiyankakkinnino palung.

40 Kase sinapiti Jesus sino adalannera si, "Mayan mattalokayu? Awangkepekad tala'daw sikkwak?"

41 Nappelalotino ka'bora e nakkakibikibebutira si, "Sanneno katolena yaw? Se massiki ino kalipappag andino palung, kuruwandeno sapitanna."

5

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Naunaggan
(Mat. 8:28-34; Luc. 8:26-39)*

1 Wasinoy, netuluyda Jesus a naddam mang sino bebaya Galilea kiyad si gina'dangira sino sakopanna Gerasenowera.*

2 Wasin inulluwi Jesus sino abang, dinambalino tata lalakiya naunaggan si narakkatta espiritu. Inaya lalaki, naggabwat sino agwefa attanam-manda,

3 se antu pelangino pagagyananna. Awana makabalud sikkwana, massiki nu kadeneno ikawadda sikkwana.

4 Namipidyandana binalurino kama'na anna takkina, udde ginata-gatta'neno kadena sino kama'na anna dinaralneno ana sino takkina. Awangkappaya makafuwad sikkwana se nappelalotino tuyangnga.

5 Aw anna gafi, aggelakalakad sino katanamman anda sino kakuluran a mangakkulawa anna daladalunnenno baggina si batu.

6 Udde wasin nedipa'na i Jesus, nalayawa inang dinambal sikkwana, e namalitud sino a'langnga.

7 E nakkulawuwa nassapit si, "Jesus a Abbingi Dios a Kapatiyan, sanneno gakkannu sikkwak? Isapatam ki Dios si ammerak paidaman!"

8 Antuweno sinapi'na, se sinapitinni Jesus sino inassadda narakkatta espiritu si, "Anawannun yana tolay!"

9 Wasinoy, nepakibebuti Jesus si, "Sanneno angannu?"

E sinabbino narakkatta espiritu si, "Rinifuweno angangku, se oddukami."

10 E namipidya a nakiggimallakkino narakkatta espiritu ki Jesus ta ammenera nad panawan sinaya lub bun.

11 Agyan sinayino odduwera a bafuya maddukiruk sino sanna'nga kulud.

12 E nakiggimallakkino narakkattira a espiritu ki Jesus si, "Purayan-dakami ta munaggami sino bafuyira."

13 Nepurayira i Jesus. Inanawandeno lalaki e inangngira nunag sino bafuyira. Naddadaraddaggino bafuyira a naddawut, nangawwatira sino dabba'ngeno bebay, nadara'nira, e nalimattira ammin. Ino kaodduweno bafuyira, inang si adwarifu.

14 Ino mindaggira sino bafuy, nabba fukalira a inang nituldu sinaya nakwa sino kalubbunandera anda sino sina'lifandera. Antuweno inang initeno tolayireno nakwa.

15 Wasin ginamwangira sino agyananda Jesus, initareno lalakiya nau-naggan si'in. Aggatuttud sinaya nabbarawasi anna nuliyennino nalawara nakamma. E nakatalawira ammin.

16 Ino tolayira a nakaita sino nakwa sino lalakiya naunaggan andino nakwa sino bafuyira, netutuldura kappay sino korwanira.

* **5:1 5:1** Ino neturak sino korwana manuskrituwa anganna yawa lub bun, Gadara onnu Gergesa.

¹⁷ Gafu sinoy, nakiggimallakkira ammin ki Jesus ta anawanna naddino lubbunda.

¹⁸ Wasin mattakayinni Jesus sino abang, nakiggimallakkino lalakiya inanawanino narakkattira a espirituwa mebulun nad sikwana.

¹⁹ Udde amme anggammi Jesus, nu ammena lud sinapit sikwana si, "Nalawad nu mulikan sey baleyu ta sapitannu sino wawayimira amminino inangwa i Afu Dios sikwam annino nepikalla'nga sikwam."

²⁰ Nanawino lalaki, e inang nannodoyug sino ammina sako'ma tafuluwa lubbun a ngananda si Decapolis a nituldu sino inangwa i Jesus sikwana. E nakka'baw amminino tolayira a naddingngag sino netulduna.

*Ino Abbingi Jairo Andino Bafaya Nanengged Sino Barawasiyi Jesus
(Mat. 9:18-26; Luc. 8:40-56)*

²¹ Wasinoy, nabang kappera Jesus a nuli sino dammangnga bebay. Wasin inasipiran, odduweno tolayira a inaribumbung sikwana.

²² E ginamwangino tata a pangafuwanna sinagoga a mingngan si Jairo. Wasin initana i Jesus, namalitud sino a'langnga.

²³ Nakiggimallakka nassapit si, "Gapapatayinni abbingkuwa bafay. Umangngu nad abbu appangan ta mabbattunoyin kesi mabiyabbay."

²⁴ Nebuluni Jesus sikwana. Dinandangkappayino odduwera a tolaya makkatutu'yurira a umara'ni sikwana.

²⁵ Agyan sinayino tata bafaya aggedada si karadwa si run.

²⁶ Nadyataningke sino odduwa nappaagasanna, e nagastunan amminino kukwana, udde ammena nabbattunoy, nu ammena lud dinaggattino taki'na.

²⁷ Gafu se diningngangganino mappeafu ki Jesus, nakilasilasi sino tolayira takesi ara'nyanneno likuri Jesus. E sinenggenneno barawasina.

²⁸ Se kunna sino nakamma si, "Massiki nu senggerangku nallangino barawasina, mabbattunoyakun."

²⁹ Assengenna lang sino barawasina, ilammattinnino adana, e gini'nana si awaninnino taki'na.

³⁰ Udde i Jesus, gini'nana si aneno nallawana pannakadamana. Antuweno nabbaliwit sino likunna, e nebebu'na sino tolayira si, "Inyeno nanengged sino barawasik?"

³¹ Nesombatino adalannera si, "Maitamino kaodduwana tolaya madadara'lin sino lebannu, e ibebu'nu kepay nu inyeno nanengged sikwam?"

³² Udde nallangalanga kepayi Jesus ta itanna nu inyeno nanengged sikwana.

³³ Gafu se inammuweno bafayino nakwa sikwana, inara'ni ki Jesus a mayya'yak sino talona, namalitud sino a'langnga, e nepunnuneno ammina inangwana.

³⁴ Sinapiti Jesus sikwana si, "Ikka a abbingku, gafu sino angngurungngu sikwak, nabbattunoykan. Manokana nalawannaddino nakammu. Ammenan muliyeno taki'nu."

³⁵ Wasin aggetatabbangkepayi Jesus sino bafay, ginamwangino naggabwatira sey balera Jairo, e sinapi'da sikwana si, "Ammetamun talantananno mesturu, se natayinnino abbingngu."

³⁶ Udde amme nepilingalinga i Jesusino sinapi'da ki Jairo, nu ammena lud sinapit sikwana si, "Ammeka maddararan. Pattuyaggannu lurino annala'ngu sikwak."

³⁷ Amme nepurayı Jesus a dinandanino tolayira sikwana, da Pedro pelang anda Santiago anni Juan a makkolakino nebulunna.

³⁸ Wasin ginamwangira sino balera Jairo, inita i Jesus si madadammuluweno odduwer a tolay, e makkawakawira a mattatarangit anna mababbinungera.

³⁹ Wasin sinallungi Jesus, nebebu'na sikhara si, "Mayan makkawakayu anna mattatarangit? Ammena natayino abbing. Maturubbelang."

⁴⁰ Kinakkatawanino tolayira i Jesus. Antu gafuna, nepallawannera ammin, kasena inayanino mapparanakireno abbing andino talluwera a adalanna, e sinallungira sino agyananino abbing.

⁴¹ Ginafuti Jesusino kama'na, e sinapi'na si, "Talita kum." Ino anggamma sapitan, "Ikka a abbing, gumabwakkan."

⁴² Kaka'meng kelanga ginabwatino abbing e nalallakad. Inaya abbing, mabambalatangin se karadwennino runna. Nappelatino ka'bawino nitera.

⁴³ Netutuni Jesus sikhara si ammera nad sapitannino initara si massiki sanna a tolay. E sinapi'na sikhara Jairo si pakkananda naddino abbing.

6

Ino Amme Nanguruwanino Kalubbunani Jesus Sikwana

(Mat. 13:53-58; Luc. 4:16-30)

¹ Wasinoy, inanora Jesus andino adalanner a sinay, e inangngira sino lubbuna dinokallanna.

² Wasin nada'ngeno awna aggimwangan, nanulduwi Jesus sino sinagogara. Nakka'bawino odduwa tolaya naningngag sino tulduna, e sinapi'da si, "Sintawireno nangappanna sinay? Sintawino nappanna sinaya kinalaingnga? Ansanna lang'ammuwa mangwa si kakka'baw?

³ Bakkangkad yanino kalapanteruwa abbingi Maria? Bakkangkagappaya kola'da Santiago, Jose, Judas, anni Simon? Ammena kaggapay magyanino kakkola'ngera a bafabbay sitaw?" Antuweno ammera anggamma maningngag sikhana e ammera kuruwan.

⁴ Wasinoy, sinapiti Jesus sikhara si, "Massiki sintawa lubbuna umangganino gumalabbun, dayawannino tolayira, fera pelang sino kalubbunanna, sino wawayinera, andino kataabbalayanner a."

⁵ Gafu se awana angngurudda sikhana, awana inangwa i Jesus si kakka'baw sinay, nu bakkampelangino nappabattunoyanna sino bisangngira a natakita inappanganna.

⁶ E nakka'bawi Jesus sino ammera nanguruwan sikhana.

Ino Nanundunani Jesus Sino Karadwera A Adalanna

(Mat. 10:5-15; Luc. 9:1-6)

Waso kunnenoy, nannodoyudda Jesus sino lulubbun sinaya umang manuldu.

⁷ E inayanneno karadwera a adalanna ta dundunannerana si aggadwa. Neya'dana sikwareno kalintiyana mappaanaw si narakkatta espiritu.

⁸ Sinunnera si ammera nad miyangkalin si massiki sanna a awanda sino pannodoyuwanda. Ammera nad miyangkalin si makkan, pasiking, onnu pirak, ino pelang tokuddeno iyangkalinda.

⁹ Damara a massapatut, udde ammera nad miyangkalin si pamataliyanda.

¹⁰ Sinapi'na kappay sikhara si, "Kadda lubbuna umangngandaw, e wara mayag sikwayu sino balera, antu naddino pagyanandaw kiyad si umanokayu sinaya lubbun.

11 Udde nu wara lubbu si umangngandaw, e awana mappadilot sikwayu anna ammera anggamma dingngaggannino tulduyu, umanokayu sinay, e so agganoyu, tattakandawino lafuk sino takkiyu ta antuweno pangammuwanda si ireno makammu sino kakastiguwanda.”

12 Waso kunnenoy, ginikkatino adalannera, e inangngira nanuldu sino tolayira ta ibabolira naddino liwa'dera.

13 Nepaanoreno odduwa narakkatta espirituwa inunag sino tolayira, e ilanandeno odduwera a matakit e nabbaattunoyira.

*Ino Natayani Juan A Gumabawtisar
(Mat. 14:1-12; Luc. 9:7-9)*

14 Naammuwani Ari Herodes* sey Galilea ino inangangwa i Jesus, se naddinnamino angari Jesus si palulubbun. Aneno korwana tolaya nassapit si, “Antuwi Juan a Gumabawtisar a nangngangoli. Antu gafuna, aneno pannakadamana a mangwa si kakka'baw.”

15 Ino korwanira, kunda si, “Antuwi Elias.” Ino korwanira kappay, sinapi'da si, “Gumalabbun inay, a kunneno gumalabbunira si'in.”

16 Udde wasin diningngaggi Ari Herodesino inangwa i Jesus, sinapi'na si, “Antuwenayi Juan a Gumabawtisar a nepafutulku. Sanna lang nangngangoli kappay?”

17 Kunnenoyino sinapiti Herodes gafu sino inangwana si'in. Se nepado'mana i Juan e nepabalunna a nakadenan, gafu sino nallangngani Juan sikuwan. Se i Herodes, inatawaneno ipangnga a i Herodias a ataweno kola'nga a i Felipe.

18 E namipidya a sinapiti Juan sikuwan si mekontara sino lintig nu atawanteno ataweno kolatta.

19 Antu gafuna, nabbungutingke i Herodias ki Juan, e anggamma a papapatay, udde gafu ki Herodes, ammena dama a akwan.

20 Se neyatalli Herodes i Juan, se ammuna si naggaddang anna nadiosana tolay, e antuweno ammena nepuray si mapapatayi Juan. Massiki nu makungkulino nakamma nu dingngagganneno itulduwi Juan, anggamma kepaya dingngaggan.

21 Udde nada'ngeno tiyempowa nawayani Herodias a mappapapatay ki Juan, sino awa neyanakanji Herodes. Inayani Herodesino ofisiyalnera, ino afafuwerana sindalu, andino napapatiyira a tolay sey Galilea takesi makilanggakira sikuwan.

22 E sinallungino balatanga abbingi Herodias sino agyananda Herodes andino inayanner, e nassala sinay. Nappelalotino langga'da Herodes sino nassalanna, antuweno nassapitanha sikuwan si, “Massiki sanneno anggammu, itulduwita iya'dak sikuwan.”

23 Nesapatana kappay si, “Massiki sanneno arangngannu, massiki ino kagadwaneno patturayangku, iya'dak sikuwan.”

24 Nallawanino balatang e inang nabbebut sino inana si, “Sanneno arangngangku?”

“Ino uluwi Juan a Gumabawtisar,” kunnino inana.

25 Nakkangkamino balatanga nuli ki Ari Herodes, e sinapi'na sikuwan si, “Ino anggangku, iya'dam sikuwan sito ingkeinino uluwi Juan a Gumabawtisar a neyekwa si duyug.”

* **6:14 6:14** Iyawa Herodes, Herodes Antipas a abbingi Herodes a ari sin kakalu'biti Jesus. Ino fustuwa tituluna, tetrarko, udde sino annandammino taga-Romera a nanurakkani Marcos, kunnangke ariyeno saanna.

26 Malowino nakammi Ari Herodes sin diningngangngenay, udde gafu se nassapata sino a'langino inayanneria, maatalla ammena mangwa sino nekarina sikwana.

27 Antu gafuna, dinundunnanino tata a sindaluwa umang mangappa sino uluwi Juan. Inangngino sindalu sino abbaluran e finutulanna.

28 Neyekwana si duyuwino ulu, e neyangnga sino balatang, kase neya'deno balatang sino inana.

29 Wasin naammuwananino adalanira i Juanino nakwa sikwana, inanda inappeno baggina e netananda.

*Ino Namakkanani Jesus Sino Nasuruk Si Limarifuwera A Tolay
(Mat. 14:13-21; Luc. 9:10-17; Jn. 6:1-15)*

30 Wasinoy, nuliyeno apostolira ki Jesus, e sinapi'da sikwaneno ammina inangwara ánnna netuldura sino nannodoyuwanda.

31 Udde gafu se odduwa tolaya mappatapataliya umang mita ki Jesus, ammeran makapangangan. Antuweno sinapiti Jesus sino adalannera si, "Umangngetam sino awana matotolena ta mimwangetam."

32 E nattakayira si abanga umang sino awana matotolena.

33 Udde odduweno nita sikwara sino inanawanda, e naimunuwanderia. Nalayawino tolayira a naggabwat sino lulubbunda, e inuntanandara Jesus sino umangnganda.

34 Wasin gina'dangi Jesus, initaneno odduwa tolay, e inalla'ngera, se kundangke karnerowa awana mimut sikwara. Antu gafuna, odduweno netulduna sikwara.

35 Wasin maffuwafin, inangngino adalannera sikwana, e sinapi'da si, "Fuwafin, gampade awana bafalay sitaw."

36 Panawannuweno tolayira ta umangngira maggatang si akkananda sino kaara'niyana lubbun."

37 Udde sinapiti Jesus sikwara si, "Ikkayunnino mamakkan sikwara."

E sinabbadda si, "Anggamuwa sapitan si ikkamiyeno umang maggatang si tinapaya nabbalor si pipidya a rifu[†] ta ipakkammi sikwara?"

38 Nebebuti Jesus si, "Pidyeno tinapeyu? Umandaw itan."

E inanda inita, kasera sinapit sikwana si, "Lima ke a tinapay anna adwaggiya tinapa."

39 Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera ta garadwandeno tolayira ta pattutturandera sino kakaddattan.

40 E naggagaradwera a nattuttud, aneno sittatut, ana payino allalimafulu.

41 Inappa i Jesusino lima a tinapay andino adwaggiya tinapa, kasena sinangawsey langita mappasalamat ki Dios. Ginaradwaneno tinapay e neya'dana sino adalannera ta iyanneria sino tolayira. Kunna kappayino inangwana sino adwaggiya tinapa ta iyanneria kappay.

42 Nangnganira ammin e nabattuwira.

43 Inampattino adalannereno nabuna a tinapay anna tinapa a ginaradwa i Jesus, e napannuweno karadwera a basket.

44 Ino kaodduweno lallakiyera a nangngan, limarifuwera, fereno bafabayira andino aanakira.

*Ino Nallakarani Jesus Sino Utunna Danum
(Mat. 14:22-33; Jn. 6:16-21)*

[†] **6:37** **6:37** Ino sapitanna sino dami'na Griego, adwatuta dinariyu. Ino tata a dinariyu, nabbalor si tandan si tata si aw.

45 Sassindu langa namakkani Jesus sino tolayira, nepattakenanino adalannera sino abang, ta maunteran nadda maddammanga umang sey Betsaida. E nataki Jesus a mappaikkat sino tolayira.

46 Wasin nepaikka'neran, nanu'du sino kulud ta makkararag.

47 Wasin nallammukin, agyaninnino abanga nattakayanino adalannera sino tangnganeno bebay, e i Jesus, agyangkepay sino kulura nittata.

48 Nedipa'nera, e initana si madyatanira a mamaluwa sino abang, se dambalandeno bayabbag.

Wasin marrifarfaddin, dinandanana i Jesus a nallakad so utunna danum. La'wutannera nad,

49-50 udde sin naitara a mallakad sino utunna danum, nakatalawirangke e nakkulawuwera, se aridda si banig. Udde nalana naddamiti Jesus sikwara a sinapi'na si, "Ammekayu mattalaw! Ikkankak yaw."

51 Nakitakay sikwara, e ilammattino bayabbag. Nangkaka'bawino adalannera,

52 se massiki initareno nappaodduwanna sino tinapay, ammera naawatanino anggamma sapitan mappeafu sino pannakadamana, se kunnangke nataggakkepayino ulura.

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Matakitura Sey Genesaret
(Mat. 14:34-36)*

53 Wasin nakadammangiran, ginamwangira sey Genesaret, e neyakadeno abang sino dappi'neno bebay.

54 Aggulludda lang sino abang, naimunuwanino tolayira i Jesus.

55 E nakkangkamira a nipakaammu sino lulubbun a anenni Jesus. E ammina tolaya naddingngag, nu wara matakita sino bafulundera, ibolidda a iyang sino massiki sintawa agyananna.

56 E massiki sintawa inangngani Jesus, dokalla lub bun onnu bibissang onnu sino sittata ke a bafalay, netarondeno matakitura sino panganna. E nakiggimallakkira si senggeran naddino matakitureno feleneno barawasina. E amminira a namengged, nabbattunoyira.

7

*Ino Naddumanino Aggangwana Fariseowera Andino Lintiyi Dios
(Mat. 15:1-9)*

1 Wasin tata si aw, agyanino Fariseowera andino mammesturuwerana lintiya naggabwat sey Jerusalem a inang ki Jesus.

2 Initara a mangngampelangino korwanira a adalani Jesus a nadakkukkepayino kama'da, anggamma sapitan, ammera sinuntulino gagangena Judyu mappeafu sino fustuwa ammaggu.

3 Se ino Judyuwera, kumarallino Fariseowera, ammera mangngan nu ammera abbu mamaguwa manuntul sino gagangaya inillalupa'da sino gagginfurera.

4 Nu maggabwatira kappay sino allakuwan, ammera mangngan nu ammera abbu warsiyanino baggira si danum.* Oddu kappayino korwana gagangaya inillalupa'da sino gagginfurera, a kunnangke ino aggangwara a malli'naw si tasa, kapatera, anna kanderu.

5 Antu gafuna, inayira a Fariseo anda mammesturuwerana lintig, nebebu'da ki Jesus si, "Mayan amme tuntulannino adalannuwereno

* **7:4 7:4** Ino neturak si korwana manuskritu, Nu wara kappay ginatanda sino allakuwan, ammera mangngan nu ammera abbu warsiyan si danum.

gagangaya inillalupattam sino gagginafutamira? Sanda lang mangngana ammera tuntulannino fstuwa ammaggu?"

⁶ Sinombati Jesus sikwara si, "Gakkuruwino nelabbuni Isaias si'in mappeafu sikwayuwa massasan mangurug ki Dios. Se netura'nga si, 'Iyawira a tolay, bifidda pelangino paddayora sikkak, udde aroyuweno nakanda sikkak.

⁷ Awana serbineno paddayawanda sikkak, se ituldureno lintiya inang-wana tolay, e sapitanda si antuweno lintiggu."[†]

⁸ Gakkuruwa akwandawino naturakki Isaias, se purayandawino lintiyi Dios ta tuntulandawino gagangeyuwa inangwa pelangnga tolay."

⁹ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Nalaingkayungke a mammay sino lintiyi Dios ta tuntulandawino gagangaya aggangwayu.

¹⁰ Se ino nepeturakki Dios ki Moises, kunna si, 'Dayawannura amam anni inam,' anna 'Nu wara massapit si narakkat sino amana onnu sino inana, mapapatenad.'

¹¹ Udde tangananino itulduyu. Se ino itulduyu, nu wara iduffun naddino tolay sino amana onnu inana, massiki nu ammena iya'da. Damana a irason sikwara a massapit si, 'Ino iduffungku nad sikwayu, korban, anggamma sapitan, nekarika iwa'lat ki Dios.'

¹² E nu kunnenoyino sapitanna, iyallandaw si makkikiyarino panuffanna sino amana anna inana.

¹³ Gafu sinaya aggangwa a itulduyu sino tolayira, ammayandawino sapiti Dios. Ooddu kappayino akwandawa kunnenay," kunni Jesus sikwara.

Ino Mappadakkut Si Tolay Sino A'langi Dios

(Mat. 15:10-20)

¹⁴ Wasinoy, nepara'niyi Jesusino odduwera a tolay, e sinapi'na si, "Dingngaggandaw ammin yaw takesi maawatandaw.

¹⁵ Bakkannino ipaunangnga tolay sino wangi'neno mappadakkut sikuwana sino a'langi Dios, nu ammena lurino narakkatta sapita maggabwat sino bifingnga.

¹⁶ Ikkayuwa maningngag, dandammandonaddino diningngaddaw."

¹⁷ Wasin inanawani Jesusino tolayira e sinallung sino balay, nebebutino adalanneru nu sanneno anggamma sapitan inaya sinapi'na.

¹⁸ Sinapiti Jesus si, "Ma, massiki ikkayu, ammeyu kappay maawatan? Ammeyu kad ammu si massiki sanna a akkananna tolay, ammena dama a mappadakkut sikuwana so a'langi Dios?

¹⁹ Se ammena sumallung sino nakamma, nu ammena lud sino kuyungnga, kasena kappay mallawan." (Gafu sinaya sinapiti Jesus, neparaammina si damatam akkanan ammina makkan, e bakkanna liwat.)

²⁰ Netuluy kappayi Jesus a nassapit si, "Ino maggabwat sino nakamma tolayino mappadakkut sikuwana.

²¹ Se ino nakamma tolayino paggbawatanino ammina narakkatta dinandamma, a metupak si narakkatta aggangwa a kunnayaw: ino makidurug sino bakkanna atawana, ino mattakaw, ino mamapatay, ino makibulun,

²² ino minga'run, ino mangwa si narakkat sino bafulunnera, ino mamalabali, ino mangwa si ka'atatala ammena mafuwaddan, ino mimal, ino mamaraparal, ino massangkatolay, annino ammena manandam sino nalawara akwanna.

[†] 7:7 7:7 Isaias 29:13

²³ Amminira yaw, maggabwatira sino nakamma tolay, e ireno mapadakkut sikuwana sino a'langi Dios."

*Ino Angnguruwino Tata Bafay
(Mat. 15:21-28)*

²⁴ Wasinoy, nanawi Jesus sinay, e inang sino sakopanna Tiro. Nagyan sino tata a balaya dina'ngana, e anggamma si awana mangammu si agyan sinay, udde naammuanda kappay.

²⁵ Agyanino tata bafaya naunagganino abbingnga a bafay si narakkatta espiritu. Wasin diningngangnga si ana i Jesus sinay, nakkangkama inang sino agyananna. E namalitud sino a'langnga.

²⁶ Nakiggimallak sikuwana ta paanawanneno narakkatta espirituwa inunag sino abbingnga. Inaya bafay, neyanak sey Fenisia, a sakopanna Siria, e Griegoweno dami'na.

²⁷ Sinabbi Jesus sikuwana a niyamparig si, "Mangngan nad abbuweno abbingira kiyad si mabattuwira. Se ammena fustu nu fulattanteno akkananna abbing e iya'data sino atu." Ino anggamma sapitan, ino Judyuwera abbuweno duffunanna, kaseneno bakkannira a Judyu.

²⁸ "Gakkurug yan, Afu," kunnino bafay, "udde massiki ino atuwera, akkanandeno butta a madara'nag sino pangngananino anakira."

²⁹ Sinapikkappayi Jesus si, "Gafu sinaya somba'nu, damamunna umanaw. Inanawaninnino narakkatta espirituweno abbingngu."

³⁰ Inanawinnino bafay, e dina'nganeno abbingnga a aggaidda sino katri, se inanawinnino narakkatta espiritu sikuwana.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Bangngag Anna Ammena Makadamt

³¹ Wasinoy, nanawi Jesus sey Tiro, inang sey Sidon anda sino sako'ma Decapolis, kasena nuli sino bebaya Galilea.

³² Agyanino tata lalakiya bangngag anna ammena makadamtita neyangngino tolayira ki Jesus. Nakiggimallakkira sikuwana ta appangan-nenaya lalaki ta mabbattunoy.

³³ Nearoyuwi Jesusino lalaki sino tolayira ta ira pelanga adwa, kasena netulatino tamuruna sino layangngeno lalaki, e nefurayelna kappayino luppana sino dilana.

³⁴ Sinangaw sey langita makaannangat, e sinapi'na sino dami'da si, "Efata," anggamma sapitan, "Mabukkatangka."

³⁵ Kaka'meng kelanga makadingngaggino lalaki e nalawaringkappayino addami'na.

³⁶ Netuni Jesus sino tolayira a ammera nad sapasapitan si massiki sanna a tolay. Udde massiki nu namipidyanna a netun sikuwara, nanuyagganda ullanga mipakaammu.

³⁷ Amminira a naningngag, nakka'bawirangke, e sinapi'da si, "Passiya nalawarino ammina akwanna. Massiki ino bangngaggira, paddingngag-ganneria, e ino ammera makadamt, paddamatannera."

*Ino Namakkanani Jesus Sino Appatarifuwa Tolay
(Mat. 15:32-39)*

¹ Sinoya tiyempo, nakkakarampakkappayino odduwera a tolay sino agyanani Jesus, e naambutanira si akkanan. Antu gafuna, inayani Jesusino adalannera e sinapi'na si,

2 "Maallakkanak sitawira a tolay, se ka'lu awinna nagyanira sikuwatam, e naambutinnino akkananda.

3 Nu paanawangkuwera a ammera kepay nangngan, tantaro nu wara maffunaw sikuwara sino dalan, se aroyuweno naggabwatanino korwanira."

4 "On lud," kunnino adalannera sikuwana, "udde sintawino pangappantam si akkanan sito kalolowat ta wara ipakkantam sikuwara?"

5 "Pidyeno tinapeyu?" nebebuti Jesus.

"Pitu ke," kunda sikuwana.

6 Wasinoy, nepattutturi Jesusino odduwera a tolay. Inappaneno pituwa tinapay, e nappasalamat ki Dios. Kasena ginaradwa, e neya'dana sino adalannera ta iyannera sino tolayira.

7 Agyangkappayino bisangnga tinapa. Nappasalamakkappayi Jesus, e nepeyannena kappay.

8 Nangnganira ammin kiyad si nabattuwira. Wasin nasinduwera a nangngan, inampattino adalannereno nabuna, e napannuweno pituwa basket.

9 Ino bilangino nangnganira, umang si appatarifu. Wasinoy, nepaanawi Jesusino tolayira,

10 kasena nakitakay sino adalannera sino abang ta maddammangira a umang sino sako'ma Dalmanuta.

Ino Narangnganino Fariseowera Si Kakka'bawa Senyal (Mat. 16:1-4)

11 Agyanino Fariseowera a inang ki Jesus ta makisombatira sikuwana. Gafu se angganda a dalodawan, inaranda si mipaita si kakka'bawa senyalsey langit ta pangammuwanda si gakkuruwa i Diosino nanundun sikuwana.

12 Nakaannangatti Jesus gafu sino loneno nakamma, e sinapi'na si, "Mayan ipatutino tolayira sito ingkein a mipaitak si kakka'bawa senyal sikuwara? Gakkuruwino sapitangku sikwayu, awaningke a ipaitak sikuwara."

13 Wasin sinapi'eney, inanawanner, e nattakayira kappay andino adalannera sino abang ta maddammangira sino bebay.

Ino Niyampariyani Jesus Sino Tulduweno Fariseowera Andino Narakkatta Aggangwa I Herodes Si Lebadura (Mat. 16:5-11)

14 Nakalyawanino adalannera a nabbalibal si tinapay, e tata ke ino tinapaya ana sikuwara sino abang.

15 Sinapiti Jesus sikuwara si, "Palanandawino lebadureno Fariseowera andino lebadura i Herodes."

16 Wasin diningngaggino adalannereno sinapi'na, nattatarabbanda si, "Ino nassapitanna sinay, se ammetam nabbalibal si tinapay."

17 Ammuwi Jesusino pattatarabbanda, antuweno kunna sikuwara si, "Sandolang paddararananino awana tinapeyu? Nataggakkad yan uluyu ta ammeyu kepay maawatanino pannakadamak?

18 Ayan yan matayu, udde ammeyu maiteno inangwak. Ayangkappay yan layaddaw, udde ammeyu madingngaggino sapitangku. Nakalyawan-dowingkaddino

19 ginaradwaka lima a tinapaya neyanneyu sino limarifuwera a tolay? Pidya a basketino napannu sino inampa'dawa nabuna?"

"Karadwa," kunnino adalannera.

20 "Ino pituwa tinapaya ginaradwaka nakkanino appatarifuwera a tolay, pidya a basketino napannu sino nabuna?" kunnini Jesus sikuwara.

"Pitu," kunda sikuwana.

21 "Nu kunnenoy, mayan ammeyu kepay maawatanino anggangkuwa sapitan?" kunni Jesus sikwara.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lappat Sey Betsaida

22 Wasin ginamwangira sey Betsaida, agyanino niyangngira si lalakiya lappat ki Jesus. Nakiggimallakkira sikwana ta appanganna naddino lappat kesi mabbattunoy.

23 Kinewiri Jesusino lappat e neyangnga sino lasinneno lubbun. Ilup-panneno matana, kasena inappangan, e nebebu'na si, "Waren itannu?"

24 Nallangalangeno lappat e sinapi'na si, "Anen. Maitakino tolayira. Kunnangke kayuwera, udde mallakarira."

25 Inappangangkappayi Jesusino mateno lappat. Nalladdang, e naariyen-nino lappa'na, e nalawarininnino angngitana si ammin.

26 Kase nepaanawi Jesus a nassapit si, "Manokan sey baleyu. Ammekan massippal sino lubbuna inanawanta."

Ino Nassapitani Pedro Sino Katotolayi Jesus (Mat. 16:13-20; Luc. 9:18-21)

27 Wasinoy, inanda Jesus sino lulubbuna sakopanna Cesarea Filipos. Sin aggelakalakaranda, nebebuti Jesus sino adalannera si, "Sanneno sapitannino tolayira mappeafu sikwak?"

28 Nesomba'da si, "Aneno massapitira si ikka i Juan a Gumabawtisar. Kunnino korwanira si ikka i Elias, e kungkappayino korwanira si ikkeno tata gumalabbun si'ina nangngangoli."

29 "Udde ikkayu pay," kunni Jesus, "sanneno kundaw mappeafu sik-wak?"

Sinabbi Pedro si, "Ikka i Kristo a nekariyi Dios a gumamwang."

30 E netuni Jesus sino adalannera si ammerangke nad ituldu si massiki sanna a tolayino katotolena.

Ino Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Pangngangoliyanna (Mat. 16:21-23; Luc. 9:22)

31 Nepakaammuwi Jesus sino adalannereno makwana sikwana so maddagguna aw. Sinapi'na si, "Ikkanaka Abbingnga Tolay, maawag si madyatanakungkena. Ammayandakino pangafuhanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafawan. Papapat-era'nga, udde mangngangoliya'nga sino mekatalluwa aw."

32 Nalawarino nepassapiti Jesus sikwara sinay. Antuweno nebakkangi Pedro e nebuanya ta ammena nad sapitannino kunnenoy.

33 Nabbaliwiti Jesus e sinulangnganneno adalannera, kasena inallang-gani Pedro. "Aroyuwannak, Satanas! Se ino dandammannu, bakkannino panggammani Dios, nu ammena lurino panggammanna tolay."

Ino Biyayino Mesapat Ki Jesus (Mat. 16:24-28; Luc. 9:23-27)

34 Wasinoy, inayani Jesusino odduwera a tolay andino adalannera, e sinapi'na sikwara si, "Ino manggamma mesapat sikwak, talekkuranna naddino urenangkepay. Kunnangke buttunganna naddino krusna, se inona urekino tuntulanna, massiki antuweno ipatena.

35 Se ino mikalow sino biyangnga, matekappena. Udde ino matay gafu sino angngurungnga sikwak andino pangibanyanna sino nalawara damag, ananeno biyaya mannayuna iya'da i Dios sikwana.

36 Se sanna kaddino pallawarranneno tolay nu akwana amminino kinaba'nang sito lubag, e matena e makastigu si makkikiyad?

³⁷ Awan, se awana kinaba'nangnga damana a italyat sino biyangnga ki Dios.

³⁸ Gakkuruwa minalliwatino tolayira sito ingkein e ammerangke tuntulannino urayi Dios. Udde ino tolaya maatalla mana'dag sikwak andino itulduk, maatallak kappena a mita'dag sikwana ki Dios nu muliyak. Se ikkanaka Abbingnga Tolay, muliya'nga a kebulunanino anghelira i Dios a mangipaita sino kedayawani Ama."

9

¹ Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, aneno korwanira sikwayu sitawa ammera matay makkiyad si itandeno pannakadama i Dios sino patturayanna."

Ino Nangkawanino Baggiyi Jesus (Mat. 17:1-8; Luc. 9:28-36)

² Wasin nalla'wutino annamma aw, inayanira i Jesus da Pedro, Santiago, anni Juan, e ira pelangino nanu'du sino tata a ata'nanga kulud. Sin agyananda sinay, initareno nangkawanino baggiyi Jesus.

³ E ino barawasina, naffurawa mangngilikilit. Ino kafurona, awaningke kakunnana sito lubag.

⁴ Wasinoy, nappaddara Elias anni Moises, e nakitatabbiria ki Jesus.

⁵ Naddamippayi Pedro e kunna si, "Afu, nalawad se ayawetam sitaw. Mangwakamin lud si talluwa bawi, tata sikwam, tata ki Moises, anna tata kappay ki Elias."

⁶ Ino nassapitanna sinay, se ammena inammuweno sapitanna, gafu sino nappelalota talora.

⁷ Kaka'meng kelanga nakulmutanira si dulam, e aneno damita nag-gabwat sino dulamma kunna si, "Antuyawino iiddukangkuwa Abbingku. Dingngaggandonaddino sapitanna."

⁸ Nallangalangeno adalanira, udde awana korwan si initara, nu bakkam-pelangi Jesus.

⁹ Wasin aggedawadawutira sino kulura nagyananda, netuni Jesus sikwara si, "Ammeyu itutulduwenaya initayu si massiki sanna a tolay makkiyad si ikkanaka Abbingnga Tolay e manggangoliya'nga."

¹⁰ Kinuruwino adalannereno netunna sikwara e awana korwan si nassapitanda, udde nattatarabbanda a tallu nu sanneno anggamma sapitannino sinapi'na a manggangoli kappay.

¹¹ E nebebu'da sikwana si, "Mayan sapitannino mammesturuwerana lintig si muli nad abbuwi Elias a gumalabbun si'in, kasena gumamwangino Kristo a nekariyi Dios?"

¹² E nesombati Jesus sikwara si, "Gakkuruwa muli abbuwi Elias ta idadanna ammin. Udde ana kappayino nepeturakki Dios mappeafu sikwaka Abbingnga Tolay. Sapitanna si odduwa dyatino lawumangku e melopalopetak kappay.

¹³ Udde gakkuruggappayino sapitangku sikwayuwa ginamwanginni Elias, e ingkelanga inangweno tolayira sikwana, a antuweno nepeturakki Dios mappeafu sikwana."

Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espirituwa Inassad Sino Abbing (Mat. 17:14-21; Luc. 9:37-43)

14 Wasin ginamwanda Jesus sino agyananino korwanira a adalanna, initara a odduweno tolaya inaribumbung sikwara. Agyangkappayino mammesturuwerana lintiya makisosombat sikwara.

15 Wasin nedipatino tolayira i Jesus, nakka'bawira, e nalayawira a dinambal sikwana.

16 "Ma, sanneno passasarombatandaw?" kunni Jesus sikwara.

17 E sinombatino tata sino tolayira e sinapi'na si, "Afu, neyangku nad sikwamino abbingkuwa lalaki, se naassaddan si narakkatta espirituwa mappaabul sikwana.

18 Kadda sumruweno inassad sikwana, malletwad, malluluweno wangi'na, mangngaratungutino ngipanna, e kumintal ammina baggina. Inarangku sino adalannuwe ra pi paanawanda naddino inassad sikwana, udde ammera dama a akwan."

19 "Ikkayuwa tolay sito ingkein, awaningke angnguruddaw!" kunni Jesus sikwara. "Naansa matino panguruwandawa nabayakunna naki-igiy sikwayu? Makapidiyak kepaya manus sikwayu? Iyandaw sikwakino abbing."

20 Neyandeno abbing sikwana. Angngita langino narakkatta espiritu ki Jesus, nepakkolda'neno abbinga inassaddanna, e nabbabalabaluweno abbing sino lubagga malluluweno wangi'na.

21 Nebebuti Jesus sino ameno abbing si, "Kanseno nangiyafuwanna yana taki'na?"

"Gagangena kiyad sin kabbingnga," kunnino amana.

22 "Namipidya a netubbeno narakkatta espiritu anna neyassamma sino danum takesi papatayanna nad. Nu wara damama akwan, allakkandakami ta duffunandakami."

23 "Sannu lang sapitan si 'Nu wara damaka akwan?'" kunni Jesus sikwana. "Nu manguruwino tolay ki Dios, awana ammena dama a makwa."

24 Nekokweno amana a nassapit si, "Manguruwak. Udde pantatuyag-gannu naddino angnguruggu se kurang kepay."

25 Wasin inita i Jesus si umoodduweno tolayira a umaribumbung sikwara, sinapi'na sino narakkatta espiritu si, "Ikka a narakkatta espirituwa mappabangngag anna mappaabul sitana abbing, anawannun ta ammekan muli sikwana."

26 Nakkulawuweno narakkatta espiritu, e nappelalotino nepapakolda'nano abbing, kasena inanaw. Ammenan manikkarino abbinga mallanga natay, antuweno odduwa nassapit si, "Natayin."

27 Udde iniggammani Jesusino kama'na e ginabwa'nan, e natta'daggin.

28 Wasin sinallunda Jesus andino adalannera sino balaya pagyananda a ira pelang, nebebu'da sikwana si, "Mayan ammemi mapaanaw inaya inassad sikwana?"

29 E nesombati Jesus si, "Ino kunnenaya espiritu, ammena umanaw, nu amme makkararino mappaanaw sikwana."

Ino Nipidwani Jesus A Nilabbun Sino Katayanna Annino Pangngangoliyanna

(Mat. 17:22-23; Luc. 9:44-45)

30 Waso kunnenoy, inanawanda Jesus inaya lub bun e nallakarira sino probinsiya a Galilea. Amme anggammi Jesus si maammuanino tolayireno patta'lifanda,

³¹ se maddagguna tulduwanneno adalannera. Sinapi'na sikuwara si, "Ikkanaka Abbingnga Tolay, ara'niyenna meyalawatak sino tolayira ta papatayandak, udde manggangoliya'nga so mekatalluwa aw."

³² Udde amme inammuweno adalanira i Jesusino anggamma sapitan-nino sinapi'na, e nababangira a nabbebut sikuwana.

Inyeno Kapatian?

(Mat. 18:1-5; Luc. 9:46-48)

³³ Wasin ginamwanna Jesus sey Capernaum, sinallungira sino balaya pagyananda, e nebebuti Jesus sino adalannera si, "Sanneno nassasarom-batandaw sey dalan?"

³⁴ Udde sininakkira, se ino nassasarombatanda, nu inyeno kapatian sikuwara ammin.

³⁵ Wasinoy, nattutturi Jesus. Inayanneno karadwera a adalanna, e sinapi'na sikuwara si, "Ino manggamma mebilang si kapatian, ipaabba-fona naddino baggina a passerbiyanna amminino bafulunnera."

³⁶ Nayi Jesus si tata abbing e nepata'dangnga sino nara'langanda, kasena inawakan e sinapi'na si,

³⁷ "Ino mangawat sino abbafawatolaya kakunna yawa abbing gafu sino angngurungnga sikuwak, ikkanakino inawa'na, e ino mangawat sikuwak, inawa'na kappayino nanundun sikuwak."

Ino Ammera Kumontara, Ireno Buluntam

(Luc. 9:49-50)

³⁸ Wasinoy, sinapiti Juan ki Jesus si, "Afu, aneno initamiya tolaya map-paanaw si narakkatta espirituwa usaranneno ngannu, e inallangngammi gafu se bakkanna buluntam."

³⁹ "Ammeyu allangngan," kunni Jesus sikuwara, "se ino mangwa si kakka'bawa musar sino ngangku, ammena malana massapit si narakkat mappeafu sikuwak.

⁴⁰ Se ino ammena kumontara sikuwatam, antuweno buluntam.

⁴¹ Gakkurug yo sapitangku sikuwayu, ino manuffun sikuwayu, massiki ino mappainum pelang si tatasa a danum sikuwayu gafu se adalannakayuwi Kristo, gakkuruwingke a malabutan."

Ino Paggafuwanna Palliwatan

(Mat. 18:6-9; Luc. 17:1-2)

⁴² "Udde ino manutunggung ta malliwatino tata a abbafawa tolaya mangurug sikuwak a mekunna si abbing, tawwarenu nu mabassinanino bu'lona si dokkalla aggilingana batu ta metu'yud sino bebay amma sino ituluyneno manutunggung.

⁴³ Kunnantu, nu ino kama'nuweno paggafuwanneno palliwatannu, ga'bungannu nad. Se tawwareno naga'bunganino tata a kama'nu e mabiyagga si makkikiyad amma sino sikkakamakka a metubba sino afuya ammena maaddap sey infiyernu.*

⁴⁵ E nu ino takkimino paggafuwanneno palliwatannu, ga'bungannu nad. Se tawwareno naga'bunganino tata a takkim e mabiyagga si makkikiyad amma sino sittatakkika a metubba sino afuy sey infiyernu.

⁴⁷ E nu ino matangkappayino paggafuwanneno palliwatannu, tuke-tannu. Se tawwareno tafiyangka si mata e mabiyagga si makkikiyad sino

* **9:43 9:43** Bersikulu 44 anna 46, awanira sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego. Nekunnera sino bersikulu 48.

patturayani Dios amma sino nadduwammangino matama metubba sino afuy sey infiyernu.

48 Se sey infiyernu, ammena matayino u'gitira a mangngan sino baggira e ino afuy, ammena maaaddap.

49 "Ammina tolay, kakkapandeno dyat ta mallawarino aggangwara a kunnangke ino makkana maasinan nad takesi damana a mewa'lat ki Dios.[†]

50 Ino asin, aneno serbina, udde nu maariyeno pe'na, ammenan dama a mampapet. Dandammandonaddino serbineno asin e makkaduduf-fungkayu takesi nalawarino abbafarulundaw."

10

Ino Tulduwi Jesus Mappeafu Sino Makkatwaya Matawa

(Mat. 19:1-12; Luc. 16:18)

1 Wasinoy, inanora Jesus sey Capernaum e inangngira sino sako'ma Judea, kasera naddammang sino wawwanga Jordan. Nakkakarampakkap-payino odduweria a tolay sino agyananna, e sinulduwanneria, se antuweno gaganganya aggangwana.

2 Ana kappayino Fariseowera a inang ki Jesus ta kakkapanda a bala-baliiyan, e kunda sikwana si, "Sino lintiddam, damana kadda ikatwayino lalakiyeno atawana?"

3 Sinabbira payi Jesus si, "Sanna kaddino netutuni Moises sikwayu si'in?"

4 "Nepalubusi Moises a mangweno lalaki si turakka pangitan si nakkat-wayira, kasena paanawannino atawana," nesomba'da sikwana.

5 Sinapiti Jesus sikwara si, "Gafu pelang sino kinataggatino uluyuweno nanurakkani Moises si kunnayan.

6 Udde sin gafuna a naparatu yo lubag, pinaratuwi Diosino lalaki anna bafay.

7 Antu gafuna, anawanino lalakiyeno mapparana'ngera takesi makikofung sino atawana,

8 e mabbaliyera si tata.* Antuweno ammerana adwa, nu ammerallud nittata.

9 Kunnantu, amme nad pakkatwayanna tolayino nepamungi Dios."

10 Wasin nulira Jesus sino balera, neyambabebutino adalannereno mappeafu sinaya sinapi'na.

11 Sinapiti Jesus sikwara si, "Ino lalakiya mikatway sino atawana, kasena mangatawa si korwan, makaliwat sino atawana se makibulun si korwan.

12 Mampesino bafaya mikatway sino atawana, kasena mangatawa si korwan, makaliwakkappay si makibulun."

Ino Namindisiyonani Jesus Sino Anakira

(Mat. 19:13-15; Luc. 18:15-17)

13 Agyanino tolayira a niyang sino ana'dera ki Jesus takesi appanganneria nad anna bindisiyonanneria. Udde inallangnganino adalanira i Jesus.

14 Wasin binalawi Jesusino akwanda, nabbungut sikwara, e sinapi'na si, "Purayandawino anakira ta umangngira sikwak, e ammeyuwera allangngan. Se ino kakunnara, ireno dama a mesapat sino patturayani Dios.

* 9:49 9:49 Ino sapitanna Griego, Ammina tolay, maawag si maasinanira si afuy. Ino annandammenco kaodduwan, dyatino keampariyanino asin. * 10:8 10:8 Genesis 2:24

¹⁵ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu ammeyu talakkanni Dios a kakunneno annalakkino abbing, ammekayu makatallung sino pat-turayanna."

¹⁶ Wasinoy, inakkuyueno anakira, e netappa'neno kama'na sikuwa a namindisiyon.

*Ino Ba'nangnga Tolay
(Mat. 19:16-30; Luc. 18:18-30)*

¹⁷ Wasin aggegigikka'da Jesus a umanaw sinay, agyanino lalakiya nalaway inang sikuwa. Namalitud sino a'langnga e sinapi'na si, "Ikka a nalawara Afu, sanneno akwangku takesi maa'danak si biyaya mannayun?"

¹⁸ Sinapiti Jesus sikuwa si, "Mayan nganandak si nalawad? Se awana nalawad, nu bakkampelangi Dios."

¹⁹ Ammumino lintiyi Dios a kunna si, 'Ammeka mamapatay, ammeka makibulun, ammeka mattakaw, ammeka manistigu si bakkanna gakkurug, ammeka mamalabali, e dayawannuweno mapparana'nguvera."

²⁰ "Afu mesturu," kunnino lalaki sikuwa, "kiyad sin kabbitingku, kinuruggu ammin yana lintig."

²¹ Sinulangngani Jesusino lalaki e inanggammanna, e sinapi'na si, "Ana kepayino tata a pakkurangannu. Umangngu ilaku amminino kukwam ta iya'dam sino pobiriyereno pallakuwannu, ta ananeno kinaba'nangngu sey langit. Nu inangwamunnenay, kaseka muli sitaw e mebulungka sikuwa."

²² Wasin diningngangngeno sinapiti Jesus, malowingkeno nakamma, e kaka'ganna a inanaw, gafu se ba'nangngingke.

²³ Wasinoy, nallangalanga i Jesus sino adalanneria, kasena sinapit sikuwa si, "Madyatingke a mesapatino bafa'nangngira sino patturayani Dios."

²⁴ Nakka'bawira sin diningngaddenay, udde nepidwa kepayi Jesus a nassapit si, "Ikkayuwa abbingku, gakkuruwa madyatingke a mesapatino tolayira sino patturayani Dios."

²⁵ Mas naladdeno attaffutino kamelyu sino abbu'neno bilat amma sino kesapatanino ba'nangngah tolay sino patturayani Dios."

²⁶ Nangkaka'bokappayino adalanneria, e nebebu'da sikuwa si, "Nu kunnenoy, inya ma'neno mesalakan?"

²⁷ Sinulangnganneria, kasena sinapit si, "Ino tolay, awana damana a akwan a misalak sino bagginangkepay. Udde i Dios, damana akwan ammin. Antuweno makadama a misalak si tolay."

²⁸ Wasinoy, naddamiti Pedro, e sinapi'na si, "Ikkami mappaye? Se inanawamminnino amammimmi ta mebulungkami sikuwa."

²⁹ "Gakkurug yo sapitangku sikwayu," kunni Jesus, "ino manganaw sino balena, ino kakkola'ngera, ino mapparana'ngera, ino ana'ngera, andino lubangnga gafu sikuwa annino pangibanyanna sino nalawara damag,

³⁰ oodduneno meya'da sikuwa sito katolena amma sino inanawanna. Oodduneno maappana a balay, kakkolak, mapparanak, aanak, anna lubag, udde madyatangkappay. E naso maddagguna aw, maa'danna si biyaya mannayun.

³¹ Odduweno meyantaw sito ingkein a metabbafana sinoya aw, e odduwera kappaya abbafawa tolay sito ingkein a meyantona."

*Ino Meka'luwa Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Pangngan-goliyanna
(Mat. 20:17-19; Luc. 18:31-34)*

³² Sinoya umangnganda Jesus sey Jerusalem, nauunta i Jesus sino bafulunnera. Nakka'bawino adalannera e nattalokappayino korwanira a tolaya dumandan sikwana. Wasinoy, inayani Jesusino karadwera a adalanna e nebakkanggera, kasena sinapit sikwareno makwana sikwana.

³³ "Dingngaggandaw," kunni Jesus sikwara. "Sitoya, umangngetam sey Jerusalem. Nanu gumamwangetam sinay, ikkanaka Abbingnga Tolay, meyalawata'nga sino pangafuwiranira padi andino mammesturuwerana lintig. Sentensiyan'a'nga a mapapatay, kaserak iyalawat sino bakkannira a Judyu.

³⁴ Pappoporayanda'nga, luluppandak, siwa'wattandak, kaserak pap-atayan. Udde sino mekatalluwa aw, mangngangoliya'nga."

Ino Inaranda Santiago Anni Juan (Mat. 20:20-28)

³⁵ Wasinoy, inara'nira Santiago anni Juan a abbingi Zebedeo ki Jesus, e sinapi'da si, "Afu, ana naddino arangngammi sikwam."

³⁶ "Sanneno anggandawa akwangku sikwayu?" kunni Jesus.

³⁷ "Nu mada'ngeno kedyawannu sino patturayannu, makituttuggami nad sikwam, tata sino padiwanannu, tata sino padawim," kunda sikwana.

³⁸ Sinapiti Jesus sikwara si, "Ammeyu ammuweno arangngandaw. Damayu kadda attammanino dyata lawumangku? Damayu kadda matay a kunnangkenu ipatek?"

³⁹ "On, damami," kunda.

E sinapiti Jesus sikwara si, "Gakkuruwa madyatangkayu a kunna kappayino kadyatangku. Matekayu kappay a kunneno ipatek.

⁴⁰ Udde ino mattuturira sino padiwanangku anna sino padawik, awana kalintiyangkuwa mamili, se piniliyenni Diosino mattuturira sinay."

⁴¹ Wasin diningngaggino tafuluwera a bulundeno inaranda Santiago anni Juan, nabbungutira sikwara.

⁴² Antu gafuna, inamungira ammini Jesus, e sinapi'na sikwara si, "Am-muyu si ino mebilangira a matturay sito lubag, ipatu'deno panggammanda sino iturayanda, e ino kappay pangafuwiranira, ipaitareno kinaturera.

⁴³ Udde ammena nad kunninoyino akwandaw. Se nu wara sikwayuwa manggamma medayaw, passerbiyanna naddino bafulunnera.

⁴⁴ E ino manggamma mabbali si kapatihan, paaripanna naddino baggina si ammina tolay.

⁴⁵ Se massiki ikkanaka Abbingnga Tolay, ammek inang sito lubagga mappaserbi, nu ammena lud ta masserbiyak sino tolayira anna takesi iya'dakino biyaggwu panubbut sino kaodduwan."

Ino Nappabattunoyani Jesus Ki Bartimeo a Lappat (Mat. 20:29-34; Luc. 18:35-43)

⁴⁶ Wasinoy, ginamwanda Jesus andino adalannera sey Jerico. Wasin umanawanda, odduwa tolaya nebulun sikwara. Agyanino lappatta ag-gatutud sino dammingino dalana makipalimut, i Bartimeoweno nganna, a abbingi Timeo.

⁴⁷ Anningngangnga lang si ana i Jesus a taga-Nazaret, nekokwana a nassapit si, "Jesus, gaka i David, allakkandak!"

⁴⁸ Odduweno tolayira a nallang sikwana ta sumina'ngad, udde neyangkokwana lura nassapit si, "Ikka a gaka i David, allakkandak!"

⁴⁹ Nitturi Jesus e sinapi'na si, "Ayandaw taw."

Inayandeno lappat, e sinapi'da sikwana si, "Pattuyaggannu naddino nakammu. Matta'dagga se paayaddaka."

50 A'ari langi Bartimeo sino tafalna, e ginabwatin a inara'ni ki Jesus.

51 E sinapiti Jesus sikwana si, "Sanneno anggammuwa akwangku sikwam?"

"Afu, anggangkuwa makaita," kunnino lappat.

52 "Damamunna umanaw. Makaitakan gafu sino angngurungnu sikwak," kunni Jesus sikwana. Kaka'meng kelanga makaiteno lappat e dinandan ki Jesus.

11

Ino Nanayawanda Ki Jesus Sin Ginamwanganna Sey Jerusalem

(Mat. 21:1-11; Luc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Wasin makkataminda Jesus sey Jerusalem, agyaniran sino nallatanna Betfage anna Betania, adwa a lubbuna ara'ni sino kulura Olivo. Nepaunta i Jesusino adwera a adalanna

2 a sinapi'na si, "Umangkayu sino madompaka lubbun. Addatan-daw sinay, maitayuneno neyakadda ubbunna asno a ammena kepay natakayan. Ubbarandaw ta iyandaw sitaw."

3 Nu wara mabbebut sikwayu si, 'Sandolang ubbaran yan?', kundaw sikwana si, 'Awannino Afutam, e lanannana a peuli.'

4 Wasinoy, inangngira, e nesa'baldeno ubbunna asno. Nagyan sino dammingngeno dalana neyakad sino lamwanganino tata a balay. Wasin ubbarandan,

5 nebebutino tolayira a aggata'dag sinay si, "Sandolang ubbaran yan?"

6 Nesomba'deno netuni Jesus sikwara, antuweno nepurayireno nangita sikwara.

7 Neyandeno ubbun ki Jesus. Neyafa'deno tafalda sino daruruna, kase nattakayi Jesus.

8 Odduweno tolayira sinaya niyafak sino tafalda sino dahan. Ino korwanira pay, nangappera si iddadona simit sino uma, kasera neyafakkap-pay sino dahan, a mangipaита sino angngiyatalda ki Jesus.

9 Ino tolayira so katamanna andino dumandanira sikwana, nekokwara a nassapit si, "Madandayawi Dios! Madandayokappenaddino dinunduni Afu Dios si pannakabaggina!"

10 Madandayonaddino matturena a kakunna i Ari David a gagginafutam! Madandayawi Dios sey langit!"

11 Wasin ginamwangira sey Jerusalem, sinallungi Jesus sino Templo, e initana amminino ana sinay. Gafu se gafenin, inanaw, e inangngira andino karadwera a adalanna sey Betania.

Ino Kayuwa Igosa Awana Bungana

(Mat. 21:18-19)

12 Wasi kadarama'na a mulira Jesus sey Jerusalem a naggabwat sey Betania, nabisinan.

13 Aneno nedipa'na a kayuwa igosa iddadaron, e inara'niyanna ta itanna nu wara bungana. Udde wasin ara'niyen, passiya adonino initana, se bakkangkepayino pammunganna igos.

14 Antuweno nassapitani Jesus sino kayu si, "Mangiyafu sito ingkein, ammekanna mammunga." E diningngaggino adalannereno sinapi'na.

Ino Nappaanawani Jesus Sino Malallakuwera Sino Templo

(Mat. 21:12-17; Luc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Wasin ginamwangira sey Jerusalem, sinallungi Jesus sino Templo, e nepaanoneno mallakuwera andino maggatangira sinay. Iletwanneno lamisaanino gumatalyatira si pirak, kunna kappay sino tutturino gu-malakuwera si kalapati.

16 Nepalamma'na kappayino miggammira si karga a mangan sino lawummeno Templo.

17 Sinulduwanneno tolayira, e kunna si, "Neturak sino sapiti Dios si 'Ino balek, maingnganan si pakkararan ammina tolay.' Udde ino inangwayu, nepabbaliyu si paddarogatandaw sino kasittoleyu."*

18 Diningngaggino pangafuwanirana padi andino mammesturuwerana lintig inoya inangwa i Jesus, e nattatarabbanda nu ansandeno mamapatay sikwana. Se nattalawira sikwana, gafu se nakka'baw amminino tolayira sino annulduna.

19 Wasin mallammukin, inanora Jesus andino adalannerina sinaya lubbun.

*Ino Maammuwan Sino Naganguwanino Kayuwa Igos
(Mat. 21:20-22)*

20 Wasi kagigi'ba'na, sina'lifanda Jesusino kayuwa igos, e initara a naganguwen, pati sino gamu'na.

21 Dinandammi Pedroweno sinapiti Jesus sino kayu, kasena sinapit sikwana si, "Afu, itannu kadda, ino kayuwa ginerannu, naganguwen."

22 Sinapiti Jesus sikwara si, "Wara nad angnguruddaw ki Dios.

23 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu kuruwandaw si meyakkuruwino sapitandaw a ammekayungke maddudwa, damayuwa sapitan sito kulud si, 'Meyalikka e meyassaga sino bebay,' e gakkuruwa makwa.

24 Antu gafuna, sapitangku sikwayu, massiki sanneno arangngandaw ki Dios sino kararaddaw, dandammandonad si inappayun, e gakkuruwingke a meya'da sikwayu.

25 Kadda makkararaggayu, nu wara nakaliwat sikwayu, pakomandonad, takesi pakomampayi Dios a Amatam sey langitino liwa'dawira.

26 Udde nu ammekayu mamakoma, ammerakayu pena pakomanino Amatam sey langit.

*Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Kalintiyani Jesus
(Mat. 21:23-27; Luc. 20:1-8)*

27 Wasinoy, ginamwanginda Jesus sey Jerusalem. Wasin malallakari Jesus sino lawumma Templo, inara'niyeno pangafuwanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan.

28 Nebebu'da sikwana si, "Sanneno kalintiyannuwa mangwa sino inangwamira? Inyeno naggabwatanna yana kalintiyannu?"

29 Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Aneno ibebukku sikwayu. Nu masombatandaw, kaseppena sapitannino naggabwatanino kalintiyangkuwa mangwa sito inangwakira.

30 Antuyawino ibebukku. Inyeno naggabwatanino kalintiyani Juan a mamawtisar? Ki Dios onnu si tolay?"

31 Wasinoy, nakkakibikibebutira a nassapit si, "Sanneno isombattam? Nu kuntam si i Diosino naggabwatanino kalintiyanna, tantaro nu sapitanni Jesus si 'Nu kunnenoy, mayan ammekayu nangurug sikwana?'

32 Udde nu kuntam si tolepelangino naggabwatanina, kattalatalaw inay!" Ino nassapitanda sinay, se nattalawira sino tolayira, se kuruwanda ammin si tata a gumarabbuni Juan.

* **11:17 11:17** Isaias 56:7; Jeremias 7:11

33 Antu gafuna, sinapi'da ki Jesus si, "Ammemi inammu." Kunni Jesus sikwara si, "Ammeppemantu sapitan sikwayu nu inyeno naggabwatanino kalintiyangkuwa mangwa sitawira a akwangku."

12

Ino Ampariyi Jesus Mappeafu Sino Narakkattira A Makikasamak Sino Kaubasan

(Mat. 21:33-46; Luc. 20:9-19)

1 Wasinoy, netuluyi Jesusino sinapi'na sikwara, udde neyamparingnga. Sinapi'na si, "Agyanino tata a tolaya nammula si odduwa ubas. In-alasangngeno nammulanna, nangwa si pamappattanna sino bungana, e namata'dag si garita a pagyananino pindagganna. Wasin nabalin inoy, nepaimu'na sino makikasamakkira, e inang nagyan si aroyuwa lubbun.

2 Wasin nada'ngeno abbafuwat si ubas, dinundunino makwan lubaggino tata a aripanna a umang sino makikasamakkira a mappa sino ballena.

3 Udde wasin ginamwang, dino'manino makikasamakkira, sini-wasiwi'wattanda, kasera nepaanawa kamakama'na pelang.

4 Wasinoy, nanundungkappayino makwan lubag si tata a aripanna. Udde pinopompa'deno uluna e neyatatalda.

5 Nandadundungkappay si tata, e pinapatera. Kunnenayino inangwara sino ammina dinundunna, binadabaddu'deno korwanira e pinapatereno korwan.

6 Waso kunnenoy, tatakeinnino nabuna a dundunanna. Antuweno iiddukkannangke a abbingnga. Dinundunna kappay sikwara, se kunna sino nakamma si Ammuk si iyatalda yaw se abbingku.'

7 Udde wasin initeno makikasamakkira, sinapi'da si, 'Antuwen yawino mullalupat sito lubag. Papatayantam ta akwatamun!'

8 Dino'mandan e pinapatera, kasera netakkufino baggina sino lasinneno kaubasan."

9 Wasinoy, kunni Jesus si, "Sannadeno akwanino makwan lubag sikwara a makikasamak? Umangngerana papatayan, kasena ipabalattino lubangnga si korwan.

10 Ammeyu kepekad binaseno nepeturakki Dios a kunna si, 'Ino batuwa inammayino mamata'daggira si balay, antuweno nepabbaliyi Dios si kapatiyana batuwa mappatuyag sino balay.'

11 Antuweno inangwa i Dios, e kakka'bawingke sikwatam.' **

12 Sin diningngaddenay, anggammino afafuwerana Judyu a do'mani Jesus, se naawatanda si ireno ampriyanna. Udde nattalawira sino tolayira, antuweno inanawanda.

Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Pappaganda Si Buwit

(Mat. 22:15-22; Luc. 20:20-26)

13 Waso kunnenoy, nanundunino afafuwerana Judyu si korwanira a Fariseo andino korwanira a buyuti Herodes a umang mabbebut ki Jesus, tantaro nu mabalabaliyan e massapit si kedarumanna.

14 Inangngira sikwana, e sinapi'da si, "Afu, ammumi si gakkurug ammina sapitannu. Ammumi kappay si awana padumannu si tolay, massiki nu wara turera, nu ammemira lud tulduwan ammin sino kakuruwan mappeafu sino panggammani Dios. Kunnantu, ituldummad sikwami nu kontara sino lintiddama Judyu nu pagammiyeno buwit sino Emperador sey Roma. Pagammi onnu awan?"

* **12:11 12:11** Salmo 118:22-23

15 Udde inattalani Jesusino gakkadda a mamalabali sikuwana, antuweno sinapi'na sikuwara si, "Mayan kalakannandak? A'danda'mantu si pirak ta itangku."

16 Wasin ina'danda si pirak, kunna sikuwara si, "Makwan letratu anna angan sitaw?"

"Ino Emperador sey Roma," kunda sikuwana.

17 "Nu kunnenoy," kunni Jesus, "ino akweno Emperador, iya'dayu sikuwana, e ino akwa i Dios, iya'dayu pay ki Dios." Sin naningngagganda sinay, nakka'bawira ammin sikuwana.

*Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Nataya Mangngangoli
(Mat. 22:23-33; Luc. 20:27-40)*

18 Ana kappayino Saduceowera a inang ki Jesus. Ireno tata a buyu'na Judyu a massapit si ammena mangngangoliyeno natayira. Sinapi'da sikuwana si,

19 "Afu, kunnino lintiddama neturakki Moises, 'Nu wara matawa a awana abbinda e matayino lalaki, atawan naddino kola'ngeno balu takesi nu wara abbinda, antuneno guman abbingino natay.'

20 Agyanino pituwera a makkakarolaka lallaki. Nangataweno palungura, udde nataya awana abbinda.

21 Antuweno inataweno metufarino balu, udde natekappaya awana abbinda. Kunna kappay sino mekatalluwa kola'da.

22 Nappatapataliyeno pituwera a makkakarolaka inatawenaya bafay, e natayira ammina awana abbinda, kase pay natayino bafay.

23 Kunnantu, naso awa pangngangoliyanino natayira, inyana sikuwara a pituweno makwan atawa sinaya bafay? Se inatawara ammin."

24 Sinombatanira i Jesus si, "Natamakayu, se ammeyu ammuweno neturakka sapiti Dios e ammeyu kappay ammuweno pannakadama.

25 Se nanu mangngangoliyeno natayira, ammeran mangatawa, nu ammera ludmekunna sino anghelira sey langit.

26 Nu mappeafu kappay sino pangngangoliyanino natayira, kunnangke ammeyu binaseno nepeturakki Dios ki Moises sino istoriyano gumata-gatangnga kayu. Ino neturak sinay, kunna si sinapiti Dios ki Moises si, 'Ikkakanokino Diosi Abraham, i Isaac, anni Jacob.' Antuweno sinapi'na si massiki natayiran, nabiyayira kepay sikuwana.

27 Ino anggamma sapitan, mangngangoliyeno natayira, se i Dios, bakkanna Diosino natayira, nu ammena lurino aggabiyayira. Antuweno gakkuruwingke a natamakayu."

*Ino Kapatiyana Tuni Dios
(Mat. 22:34-40; Luc. 10:25-28)*

28 Agyanino mesturuna lintiya naningngag sino nattatarabbanda Jesus andino Saduceowera. Gafu se diningngangnga si nalawarino sombati Jesus sikuwara, inara'ni sikuwana a nabbebut si, "Sanneno kapatiyana tun sino ammina lintiyi Dios?"

29 Netabbi Jesus si, "Antuyawino kapatiyana tuni Dios. 'Ikkayuwa gakagaka i Israel, dingngaggandaw yaw. Tatakeno Afutama i Afu Dios, awana korwan.

30 Anggamannu naddi Dios a Afum, e pittatannuweno ammina nakammu, ammina urem, ammina kinalaingngu, annino ammina tuyangngu sikuwana.'

³¹ Ino kappay mekadwa a kapaniyan, kunnayaw, ‘Anggammannu naddino kasittolema kunna payino agganggammu sino baggim.’ Awana korwana tuni Dios a napatig amma sitawira.”

³² “Afu, gakkuruwino sinapi’nu,” kunnino mesturuna lintig. “Gakkuruwana tata ke i Dios e awana korwan.

³³ Gakkuruggappaya anggammantammad e pittatantamino ammina nakantam, kinalaintam, annino tuyaddam sikwana, e anggamman-tangkappenaddino kasittoletama kunna payino agganggantam sino baggitam. Mas nalawad nu kuruwantam inayira a adwa a tun amma sino miya’latetam si animal ki Dios anna miya’detam si korwan sikwana.”

³⁴ Wasin diningngaggi Jesusino nalawara somba’na, sinapi’na sikwana si, “Ara’niyennino kesapattanu sino patturayani Dios.” Kiyad sinoy, awaninna makaturira mabbebut ki Jesus.

Ino Nebebu’da Mappeafu Sino Kristo (Mat. 22:41-46; Luc. 20:41-44)

³⁵ Wasin panulduwani Jesus sino Templo, sinapi’na si, “Mayan kunnino mammesturuwerana lintig si gaka i Ari David ino Kristo?

³⁶ Se i Daviringkepayino nappadandammanino Espirituwi Dios a nassapit si,
‘Sinapiti Afu Dios ki Kristo a Afuk: Mattuttugga sito padiwanangku kiyad si affutangkuweno kalingam.’[†]

³⁷ Nu inganganani David ino Kristo si Afuna a matturay sikwana, ansanda lang sapitan si gaka i David?” Anggammino odduwera a tolaya maningn-gag sino sapitanna.

Ino Sinapiti Jesus Mappeafu Sino Mammesturuwerana Lintig (Mat. 23:1-36; Luc. 20:45-47)

³⁸ Sin nanulduwanna sikwara, sinapi’na kappay si, “Palanandawino mammesturuwerana lintig takesi ammeyu tuntulannino aggangwara. Se angganda a mabbarawasi si ata’nang anna nalawad takesi malasin si napatiyira. Angganda kappaya medayawa mapakumusta sino mangita sikwara kadda mallakarirà sino palengki.

³⁹ Pilinda kappaya pattuturanino attuturananna napatiya tolay sino sinagoga, e kunna kappay nu umangngira makipangngan, pilinda a pakitutturanino pangafuwanira.

⁴⁰ Massannakammira sino baluwera a bafabbay se akiranda a pangapan sino kukwara andino bafalera, e makkarakiria si asodda kararag se angganda a kallabbanino narakkatta aggangwara. Nadammattingkeneno kastigura.”

Ino Neya'deno Balu Ki Dios (Luc. 21:1-4)

⁴¹ Wasinoy, inara’niyi Jesus sino aggiitungan si pirak sino Templo, e nattuttura nabbuya sino tolayira a miitung si pirak. Odduweno bafa’ngngira a niitung si odduwa pirak.

⁴² Ginamwangino tata a pobiriya balu, e niitung si adwa a dipilata, a mabbalor si tata a sentabo.

⁴³ Nepaara’niyi Jesusino adalannera, e sinapi’na sikwara si, “Gakkurug yo sapitangku sikwayu, odduwewo neyittungino pobiriya balu amma sino ammina neyittungino korwanira.

⁴⁴ Se ino korwanira, neya’dara pelangino sobraneno kinaba’nanda, udde ino balu, massiki pobiri, neya’dana amminino kabiayanna.”

[†] 12:36 12:36 Salmo 110:1

13

*Ino Nilabbunani Jesus Sino Akkadaralneno Templo
(Mat. 24:1-2; Luc. 21:5-6)*

1 Wasin mallawanda Jesus sino Templo, sinapitino tata adalanna si, "Afu, itannu. Nalawaringke yo Templo andino bafalayira sito lebanna. Kakka'bokappayino batuwera a inusarda se darokkallirangke anna nalawarira."

2 "On lud," kunni Jesus, "itandawira nad ammin yana darokkalla balay, se mada'nganeno awa madarallira ammin. Awaningkena tata si batuwa mabattang sino agyananna, se maduduwigana."

*Ino Tiyempona Dyat So Maddagguna Aw
(Mat. 24:3-14; Luc. 21:7-19)*

3 Wasinoy, inangngira sino kulura Olivo, e nattutturi Jesus a midipat sino Templo. Inara'nira Pedro, Santiago, Juan, anni Andres sikwana a ira pelang, e sinapi'da si,

4 "Ituldum abbu sikwami nu naansenzo kaangwannenaya sinapi'nu, anna sannaneno senyala pilasinammi si ara'niyennino keyakkuruwanda."

5 Netabbi Jesus si, "Palanandaw ta ammekayu mabalabaliyan.

6 Se odduweraneno gumamwanga massapit si ira kanuweno Kristo a dinunduni Dios a matturay, e odduneno balabaliyanda.

7 Dingngaggandokappeneno maggagarubattira sino ara'ni sikwayu annino damag mappeaufu sino gubat sey korwana lub bun, udde ammekayu nad mattalaw. Maawag si makwerana yaw, udde bakkangkepayino uddina aw.

8 Se maggaguba'neno naddadaruma a lulubbun, mampesino patturayander. Maluniggappena si palulubbun, e ananeno nafulota bisin. Udde amminira yaw, gafuna pelangino kadyatana kunnangkeno loneno kuyungnga gapapanak.

9 "Mappalangkayu nad, se do'mandakayuna e idarundakayu anna siwa'wattandakayu sino sinagogarera. Gafu sino angnguruddaw sikwak, medarungkayu kappena sino gubernadorira anda sino ariyera, e antuneno wayayuwa mipakammu sikwara sino nalawara damag.

10 Se inaya nalawara damag, mebanyangngad abbu si palulubbun, kasena mada'ngeno uddina aw.

11 Nu do'mandakayuna e imbitigarandakayu, ammeyu paddararananino sapitandaw, se sinoina a orat, mepakaammu sikwayuweno fstuwa sapitandona. Se bakkanna ikkayuweno paggabwatanna, nu amme lud ipadandammino Espirituwi Dios.

12 "Sinoina a tiyempo, ananeno midarumira si kola'da sino tatturayira ta papatayanda. Kunna kappayino akwanneno mapparanakira sino abbinda. Inona kappay aanakira, kontarandeno mapparan'a'dera ta ipapapaterera.

13 Ammina tolay, kababannaddakayuna gafu sino kesapatandaw sikwak. Udde nu natalanggaggayuwa mangurug kiyad si mada'ngeno uddina, mesalakkayu."

*Ino Akkadaralneno Lubbuna Jerusalem
(Mat. 24:15-28; Luc. 21:20-24)*

14 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Itandoneno 'kattalatalawingke a mandaral' a matta'dag sino bakkanna kalintiyan a patta'daggan. (Ino mabbasa sitaw, maawatanna naddino anggamma sapitan.) Nu maitayuna, ino magyanira sey Judea, mabbukalira nadda umang sino kakuluran.

15 Inona agyan sino lasinneno balena, ammenan nad sumallunga mappa sino maawangnga.

16 Kunna kappeno magyan sino umana, ammenan nad umapita mappa sino barawasina.

17 Sinoyna a tiyempo, kakalla'ngeno mabussitira andino mappasusuweera.

18 Ikararaddaw ta ammena nad makwa yaw nu aggururan.

19 Se sinoyna a tiyempo, nappelalo'neno dyat, e awana kakunnana mangiyafu sin naparatuwanna yo lubag kiyad to ingkein, e ammenan mepipidwa si makkikiyad.

20 Nu amme nad dinandammi Dios a arananino awnenaya kadyatan, awan nadda mabuna si tolay sito lubag. Udde gafu sino alla'nga sino pinilinera a tolena, aranannana."

21 Netuluy kappayi Jesus a nassapit si, "Sinoyna a tiyempo, nu wara massapit sikwayu si 'Itandaw, ayawinnino Kristo' onnu 'Anen sinay,' ammeyuwera kuruwan.

22 Se odduneno massan Kristo andino massasanlabbuna massapit si ireno dinunduni Dios. Mipaiterana si kakka'bawa senyal anna milagro takesi balabalilyanda naddino tolayira, massiki ino tolayira a piniliyi Dios, nu damana.

23 Kunnantu, mappalangkayu, se dinadangkunna sinapitira yaw sikwayu."

Ino Puliyaneno Abbingnga Tolay

(Mat. 24:29-31; Luc. 21:25-28)

24 "Nanu masindunenaya tiyempona dyat, mallammu'ngeno sinag anna ammenana maddakkag.

25 Madara'nangngeno bitunira, se maguyaddino ammina ana sey langit.

26 Antuneno pangitanino tolayira sikwaka Abbingnga Tolaya maggabwat sey langita mebulun si dulam. Itanda kappeno nappelalota panakadamak andino kedayawangku.

27 Dundunangkuneno angheluweru sino papampangnga yo lubag ta pakkakarampattandeno tolekira a pinilik sino palulubbun sito utunna lubag."

Ino Maammuwan Sino Kayuwa Igos

(Mat. 24:32-35; Luc. 21:29-33)

28 Wasinoy, sinapiti Jesus si, "Dandammandonaddino kayuwa igos ta wara padalandaw. Nu mallalimuddutino tangatangana e mandadaron, ammuyu si arani'yennino dawun.

29 Kunna kappay, nu itandawa makweno sinapikku sikwayu, ammuyun si ara'niyennino puliyangku.

30 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ananeno korwanira sikwayu sitawa ammera matay liyeya meyakkurug amminino sinapikku.

31 Maawananno langit anyo lubag, udde ammenana maawanino sapikku si makkikiyad, nu ammena lud meyakkurug ammin."

Awana Makaammu Nu Naansenno Pulyanino Abbingnga Tolay

(Mat. 24:36-44)

32 Sinapikkappayi Jesus si, "Awana makaammu nu sannaneno aw anna oratta keyakkuruwanino sinapikku mappeafu sino puliyangku. Ino anghelira sey langit, ammera ammu, anna massiki ikkanaka Abbingnga Tolay, ammek kappay ammu. Se awana mangammu nu bakkampelangi Dios a Ama.

33 Mappalangkayu nad e kanayungkayuwa maddadan, se ammeyu ammu nu naansa a makwa.

34 "Ino keyampariyanna yaw, ino tata tolaya umang si aroyuwa lubbun, e itala'ngeno balena sino aripannera. Kadda tata sikwara, a'dannera si tarabafura, e itunna kappay sino mindag sino lamwangan ta nalawan-naddino aggimu'na.

35 Kunnantu, maddadangkayu, se ammeyu ammu nu naanseno puliyangkuwa makwan balay, nu fufuwab, tangngana gafi, ara'ni si aw, onnu si gigi'bat.

36 Antuweno maddadangkayu, tantaro nu kaka'meng kelanga muliyak e mada'ngatakayuwa aggakaturug.

37 Iyawira a sinapikku sikwayu, sapitangku kappay sino ammina tolay, takesi maddadangkayu ammin."

14

Ino Nattatarabbanda A Pamapatayan Ki Jesus (Mat. 26:1-5; Luc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Wasin adwa aw kepay kaseneno fiyestana Judyu a minggan si La'wutan annino fiesta a pangngananda si tinapaya awana lebadurana, nattatarabbano pangafuwanirana padi andino mammesturuwerana lintig nu ansandeno mappado'ma ki Jesus a awana makaammu takesi papapatera.

2 E sinapi'da si, "Ammetammad iyindan sino fiyesta, tantaro nu makungkulino tolayira."

Ino Nisibuwano Bafay Si Bambangug Sino Uluwi Jesus (Mat. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

3 Wasin agyanda Jesussey Betania, inangngira sino balera Simon a nakkutal si'in. Sin aggekakkanira, ginamwangino tata a bafaya niggam si beduruwa naangwa si alabastrowa napanu si nangina a bambanguwa minggan si nardo. Binukkatanneno beduru e nesibungnga sino uluwi Jesus.

4 Nabbungutino korwanira a nagyan sinay, e sinapi'da si, "Mayan tatangganna pelangino bambangug?

5 Nelakuna nad, se ino balorna, nasuruk sino masweldu si tarun. Nu kunna nad inayino inangwana, wara nad meya'dana sino mekakallakkira." E inaallangngandeno bafay.

6 Udde sinapiti Jesus si, "Sandolang allangngan? Purayandopelang. Nalawarino inangwana sikwak.

7 Se ino mekakallakkira, kanayuna anera sikwayu, e massiki sanna a orat, damayuwea a duffunan nu anggandaw. Udde sikwak, ammek mabaya makiigyan sikwayu.

8 E iyawa bafay, inangwaneno damana a akwan sikwak. Nesibungngeno bambangug sikwak takesi idadanneno baggik liyeneno ketanammangku.

9 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki sintawa lubbun sito lubag-gino kebanyanneno nalawara damag, masapikkappeneno inangwa yawa bafay ta panandammanino tolayira sikwana."

Ino Nakitulani Judas Sino Pappado'manna Ki Jesus (Mat. 26:14-16; Luc. 22:3-6)

10 Wasinoy, i Judas Iscariote a tata sino karadwera a adalani Jesus, inang sino pangafuwiranana padi ta makitulag nu sanneno akwanna a manuffun sikwara ta do'manda i Jesus.

11 Maanggamminkeno padiyera sin diningngaddeno sinapiti Judas, e nekarira si a'danda si pirak. Antu gafuna, neyafuwenni Judas a manandam sino nalawara tiyempowa pappado'manna ki Jesus.

Ino Uddiya Nakipangnganani Jesus Sino Adalanner
(Mat. 26:17-25; Luc. 22:7-14, 21-23; Jn. 13:21-30)

12 Nada'ngeno awa pangiyafuwano fiyestana Tinapaya Awana Lebadurana, a antu kappayino awa pamartiyanda sino ubbunna karnerowa isirara sino fiyestana La'wutan. Inanggino adalanira i Jesus sikwana, e nebebu'da si, "Sintawino anggammwa pidadanammi sino akkanantam sino fiyestana La'wutan?"

13 Antuweno dinunduni Jesusino adwera a adalanna a nassapit si, "Umangkayu sey lubbuna Jerusalem, e ananeno madambaldawa lalakiya mattu si tagafa a danum. Dandanondona sino balaya umangnganna,

14 e sapitandaw sino makwan balay si, 'Kunmino Afumi, sintawino kwartuwa pakipangnganammi andino adalangkuwera sino fiyestana La'wutan?'

15 Ipaitanana sikwayuweno nangkalekaya dokkalla kwartuwa ana amminino maawaddam. Sinayino pidadanandaw sino pamuwaddam sino fiyesta."

16 Wasinoy, ginikkatino adwera a adalanna, e inangngira sey Jerusalem. Nesa'balda gakkuruwino sinapiti Jesus sikwara, e nedadandeno pa-muwadda.

17 Wasi gafenin, ginamwanda Jesus andino karadwera a adalanna sinaya balay.

18 Wasin aggekakkanira, sinapiti Jesus sikwara si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, aneno tata sikwayuwa makipangngan sikwaka mangifuyut sino manggammira a mamapatay sikwak."

19 Malowino nakanda, e nappatapatataliyera a nabbebut sikwana si, "Ikkana'ngalangino sapitannu?"

20 Nesombati Jesus si, "Gakkuruwa tata sikwayuwa karadwa, tata a makisosaw sikwak si tinapay sito malukung."

21 Se ikkanaka Abbingnga Tolay, gakkuruwa matayak takesi meyakku-ruwino nepeturakki Dios si'in. Udde kakallappeneno mangifuyut sino manggammira a mamapatay sikwak. Unoyna nad nu ammena neyanak!"

Ino Sinapiti Jesus A Akwanda Nadda Panandam Sikwana
(Mat. 26:26-30; Luc. 22:15-20; 1 Cor. 11:23-25)

22 Wasin aggekakkanira kepay, nappa i Jesus si tinapay e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neyannena sino adalannera a nassapit si, "Appandaw, se antuyawino baggik."

23 E nangappa kappay si kopa a nappantu si diyuna ubas, e nappasalamat ki Dios, kasena neya'da sikwara e ininumira ammin.

24 E sinapi'na sikwara si, "Antuyawino adak a mamakurug sino bawuwa tulagi Dios. Se mebubbuneno adak takesi odduneno tolaya mapakomanino liwa'da.

25 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ammekunna uminum si diyuna ubas kiyad sino awa uminumak si bawuwa diyuna ubas sino patturayani Dios."

26 Wasinoy, nakkantera si paddayaw ki Dios, e nanawira sinay e inangngira sino kulura Olivo.

Ino Nilabbunani Jesus Sino Piimaddani Pedro Sino Nangammuwanna Sikwana

(Mat. 26:31-35; Luc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

27 Sinapiti Jesus sino adalannera si, "Ikkayu ammin, anawanda'nga e mabbukalkayu, se antuweno anggamma sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, 'Papatayangkuneno mimut sino karnerowera, e makkakarat-wayiran.'*

28 Udde nu pangngangolinda'nga i Dios, untanantakayuna a umang sey Galilea."

29 Wasinoy, sinapiti Pedro si, "Massiki nu mabbukal amminino bafulungkuwera, ammetaka anawan."

30 Kunni Jesus sikwana si, "Gakkurug yo sapitangku sikwam, sito gafi, liyea ipidweno lalunga massirallot, nami'luwannakunna neimad."

31 Udde nepatukkappayi Pedro a nassapit si, "Massiki nu mataya'nga a melot sikwam, ammetakangkena a iyimad." Kunna kappayino sinapitino ammina bafulunnera a adalan.

Ino Nakkararani Jesus Sey Getsemani

(Mat. 26:36-46; Luc. 22:39-46)

32 Inanda Jesus andino adalannera sino kakayuwana minggan si Getsemani, e sinapi'na sikwara si, "Mattuttuggayu sitaw ta umangngak makkararag."

33 Ino pelang nebulunna, da Pedro, Santiago, anni Juan. Mangiyafu sinoy, malowingkeno nakamma e maddararan,

34 e sinapi'na sikwara si, "Nappelalotingkeno loneno nakangku a kunnangke antuweno ipatek. Agyangkayu taw e mabbiraggayu."

35 Wasinoy, nebakkangi Jesus sikwara, kasena nassakabba makkararag, a nu damana, ammena nad meyakkuruwino dyata makwana sikwana.

36 "Ama," sinapi'na, "damama mangwa si ammin. Antuweno arangngangku si ammem iyakkurug iyawa dyata ara'niyen a makwa sikwak. Udde bakkan naddino anggangkuweño makwa, nu ammena lurino panggammannu."

37 Wasin nuliyi Jesus sino agyananino talluwera a adalanna, dina'nganera a maturug. Antuweno sinapi'na ki Pedro si, "Simon, maturugga? Ammeka kad makapabbirag si taora'lang?"

38 Ammekayu maturug, nu ammekayu lud makkararag, takesi ammekayu matutunggungan. Se ammukino nakandaw, anggandawa manjurug, udde nakafuy langino baggiyu."

39 Nebakkang kappayi Jesus a nakkararag, e nepidwaneno arangnga.

40 Nuli kappay sino agyananino talluwera a adalanna, e dina'nganera kappaya aggakaturug, se matatukappirangke. Inafa'nera e ammera inammuweno isomba'da sikwana.

41 Wasin pi'lunana muli, sinapi'na sikwara si, "Aggakaturuggayu kepaya mimwang?" Kundenin! Se nada'ngennino oratta ikkanaka Abbingnga Tolay, meyalawatakun sino minalliwaitira a tolay.

42 Gumabwakkayu, se anennino mappado'ma sikwak. Antam dambalan."

* 14:27 14:27 Zacarias 13:7

*Ino Nado'mani Jesus**(Mat. 26:47-56; Luc. 22:47-53; Jn. 18:3-11)*

⁴³ Wasin aggedadamadikkepayi Jesus, ginamwangi Judas a tata sino karadwera a adalanna. Oduweno tolaya nebulun sikwana a nassisaset anna nassibafa'gung. Ireno dinundunino pangafuwanirana padi, ino mammosturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwanna Judyu.

⁴⁴ Agyanino sinapiti Judas sino bafulunnera ta maimunuwanda i Jesus. Kunna si, "Inona ummangku, antuneno do'mandaw. Iyanoyuna e lawarandawa gafutan."

⁴⁵ Antuweno wasin ginamwangiran, nakkangkami Judas a inara'ni ki Jesus. "Afu," kunna sikwana, e inummana a kunnangke ikalona.

⁴⁶ E dino'manda i Jesus e ginafu'da si nalawad.

⁴⁷ Udde ino tata a bulunna a aggata'dag sinay, sinu'nu'neno sase'na, e binakangngeno aripannino afafuna padi e nagingaranino layangnga.

⁴⁸ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Ma, narakkattaka tolay ta nassisaset anna nassibafa'gungkayuwa umang mano'ma sikwak?"

⁴⁹ Kadda awa agyanak sino Templo a manuldu sikwayu. Mayan bakkanna sinayino nano'mandaw sikwak? Udde maawag si makwa yaw ta meyakkuruwino nepeturakki Dios."

⁵⁰ Waso kunnenoy, nabbaufukal amminino adalanneria e inanawanda i Jesus.

⁵¹ Agyanino tata buwanaka dinandan ki Jesus a nattafal pelang si ulat. Kinakkapanda a do'man e ginafu'deno nepattafalna,

⁵² udde newarsina e nalayawa nabbukala awaningke barawasina.

*Ino Nimbistigaranino Turayirana Judyu Ki Jesus**(Mat. 26:57-68; Luc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:13-14, 19-24)*

⁵³ Neyanda i Jesus sino balayino afafuna padiya nakkakarampattanino pangafuwanirana padi, ino mammosturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwanna Judyu.

⁵⁴ Dumadandani Pedro sino gafanda kiyad si ginamwang sino kalawatannenaya balay. Nakituttud sino gwardiyera a makigarenu.

⁵⁵ Ino pangafuwanirana padi andino korwanira a nakkakarampat, niintufukira si pamakurudda ta paliwatanda i Jesus ta ipapapatera, udde awana sinumpalanda,

⁵⁶ se massiki odduweno nanistigu si siri mappeafu sikwana, ammena nakkakarunneno sinapi'da.

⁵⁷ Wasinoy, natta'daggino korwanira a manistigu si siri mappeafu sikwana. Sinapi'da si,

⁵⁸ "Ino diningngammiya sinapi'na, darallanna kanuweno Templotama inangwana tolay, e si unangnga talluwa aw, mamata'dagganu si tata a bakkanna tolayino mangwa."

⁵⁹ Udde massiki kunnenoyino netistigura, ammena nakkunneno nepas-sapi'da.

⁶⁰ Wasinoy, natta'daggino afafuna padi sino nara'langanda, e sinapi'na ki Jesus si, "Ma, awana isomba'nu sino ipaliwa'da sikwam?"

⁶¹ Udde sininappelangi Jesus a ammena sinombat. Antuweno nabbe-bukkappayino afafuna padi sikwana si, "Ikka kaddino Kristo a Abbingino madandayawa Dios?"

62 “On, ikkanak,” kunni Jesus. “Itanda’nga a Abbingnga Tolaya aggatuttud sino padiwanani Dios a mannakadama. Itandak kappena a muliya maggabwat sey langita mebulun si dulam.”

63 Sin diningnganggenay, pinissayino afafuna padiyeno barawasi-nangkepaya mangipaita sino bungu’na, e sinapi’na si, “Anna kepayino awantama manistigu?

64 Diningngaddam amminino sinapi’na a ikunnaneno baggina ki Dios. Sanneno ureyuwa makwa sikhawa?” E sinombatira ammin si mapapaten-nad.

65 Ilupaluppanino korwanira. Inabbungandeno mutungnga, kasera sinatampalan e sinapi’dai si, “Kunnu si gumalabbungka. Sapitannu nu inyено nanampal sikhawm.” Kunna kappayino gwardiyera a niyanaw sikhawa, sinusultu’da.

Ino Niimaddani Pedro Ki Jesus

(Mat. 26:69-75; Luc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

66 Agyangkepayi Pedro sino kalawatan sin inara’niyeno tata a balatanga aripannino afafuna padi.

67 Wasin initana i Pedro a maggarenu, inimu’nakkanna, kasera sinapit si, “Massiki ikka, nebumbulangka ki Jesus a taga-Nazaret.”

68 Udde neimanna a nassapit si, “Ammek ammu yan sapitannu. Ammek maawatan.” Ginabwati Pedro e inang sino pampangnga kalawatana ara’ni sino dalam. E antuwempayino nassirallotanino lalung.[†]

69 Initia kappayino balatang sinay, e sinapi’na sino korwanira a tolay si, “Inaya lalaki, tata kappay sikhara.”

70 Udde neimaggappayi Pedro.

Ammena mabayag e sinapikkappayino tolayira sinay si, “Gakkuruwa tataka a bulunna, se taga-Galileaka kappay.”

71 Udde nesapata i Pedro a nassapit si, “Massiki matayak nu ammena gakkurug yo sapitangku. Ammek gakkuruwa ammu yan tolaya sapitan-daw.”

72 Assapi’na lang sinoy, nassirallokkappayino lalung. Dinandammi Pedroweno sinapiti Jesus a “Liyeya ipidweno lalunga massirallot, nami’luwannakunna neimad.” E nakatangit gafu sino loneno nakamma.

15

Ino Niyalawatanda Ki Jesus Ki Pilato

(Mat. 27:1-2, 11-14; Luc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Wasin gigi’battin, nammamitingino pangafuwanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan, ira ammina aneno turera a mangukum, e nattatarabbanda nu sanneno akwanda ki Jesus. Wasinoy, binaluddeno kama’na, kasera inang neyalawat ki Gubernador Pilato.

2 Nebebuti Pilato sikhawa si, “Ikkeno Arina Judyu?”

“Nu antuweno sapitannu, antu,” nesombati Jesus.

3 Odduweno nepaliwatinu pangafuwanirana padi sikhawa.

4 Antuweno nebebuti Pilato sikhawa si, “Diningngangnguweno odduwa nepaliwa’dai sikhawm. Awangkad mesomba’nu?”

5 Udde amme pelang sinombati Jesus, antuweno nakka’bawi Pilato.

[†] **14:68 14:68** Iyawa mappeafu sino lalung, awan sino korwana manuskritu sino dami’na Griego.

*Ino Nasentensiyan Jesus A Matay
(Mat. 27:15-26; Luc. 23:13-25; Jn. 18:39-19:16)*

⁶ Ino gagangayi Gubernador Pilato, kadda fiyestana La'wutan, aneno tata a pallawananna a balura pilinino tolayira.

⁷ Sinoya tiyempo, odduweno balurira a nakapapatay si tolay sin nakiyubattanda sino gubiernu, e i Barrabasino nganino tata.

⁸ Waso kunnenoy, nakkakarampattino odduwera a tolay sino agyanani Pilato, e inaranda si mappalawan nad si tata a balud, se antuweno a'akwanna.

⁹ Sinapiti Pilato si, "Anggandaw ta pallawanangkuweno Arina Judyu?"

¹⁰ Kunnenoyino nebebu'na, se ammunsi neyalawatino pangafuwani-rana padiyi Jesus sikwana gafu sino apalda.

¹¹ Udde sinutunggunganino pangafuwani-rana padiyeno tolayira takesi i Barrabasino arangnganda a mallawan.

¹² "Nu kunnenoy," kunni Pilato, "sanna mantuweno akwangku sitawa tolaya nganandaw si Arina Judyu?"

¹³ "Ilansam si krus!" kunda a nekulawu.

¹⁴ "Ma? Sanna ma'lurino liwa'na?" kunni Pilato.

Udde neyakakulawura si, "Ilansam si krus!"

¹⁵ Gafu se anggammi Pilato a panggammanino tolayira, nepallawanna i Barrabas, udde i Jesus, nepasiwa'wa'na, kasena neyalawat sino sindaluwe-ra ta ilansara si krus.

*Ino Inangweno Sindaluwera Ki Jesus
(Mat. 27:27-31; Jn. 19:2-3)*

¹⁶ Netallungino sindaluwera i Jesus sino balayino gubernador, e inayanda amminino bafulundera a sindalu.

¹⁷ Binarawasiyanda i Jesus si ata'nanga barawasiya nalibaga a kunnangke barawasina ari. Binalikokawandeno nasasit, e nesinga'da sikwana a kunnangke koronana.

¹⁸ E nassandayawira sikwana a nassapit si, "Madayoka nadda Arina Judyu!"

¹⁹ Pinopompolda anna ilupaluppanda, e namaliturira a nassandayaw sikwana.

²⁰ Wasin nasinduwera a nappoporay sikwana, inarireno nebarawasira sikwana a nalibaga, e nepatalira kappayino dadana barawasina, kasera neyang sino pilansanda sikwana.

*Ino Nilansanda Ki Jesus Sino Krus
(Mat. 27:32-44; Luc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)*

²¹ Wasin agyanira kepay sino dalan, dinambaldeno tata tolaya umang sey Jerusalem a naggabwat sino agguman, e pinatu'da a nepabuttungino krusi Jesus. Inaya tolay, i Simon a taga-Cirene a amara Alejandro anni Rufo.

²² Neyanda i Jesus sey Golgota, ino anggamma sapitan, ino agyananino takata'nga ulu.

²³ Wasin ginamwangira sinay, painumanda i Jesus si tayuwa nalamuran si mirra a mappaaranan si malow, udde ammena ininum.

²⁴ E nelansara sino krus. Wasinoy, ginaradwareno barawasina, e nabbabinnunutira ta itanda nu sanneno appannino kadda tata sikwara.

²⁵ Alas nuwebe si gigi'battino nilansanda ki Jesus.

²⁶ Aneno neturakka itulduneno nepaliwat sikwana a kunna si "Arina Judyu."

27 Agyangkappayino adwera a gumattakawa neyindana nelansa si krus, tata sino padiwananna, tata sino padawina.

28 Antuweno neyakkuruwanino nepeturakki Dios a kunna si, "Nebilang sino narakkattira a tolay."*

29 Ino natta'lifira, wawwarangngiwangnganda a a'ayoyungana massapit si, "Matta kunnu si darallannuweno Templo, kasengkappay pata'daggan si talluwa aw?

30 Nu kunnenoj, salakannu antu yan baggim ta mulluggan sitan krus!"

31 Massiki ino pangafuwanihana padi andino mammesturuwerana lintig, ina'ayoyunganda kappayi Jesus a massapit si, "Nesala'ngeno korwana tolay, udde ammena makaisalak sino bagginangkepay."

32 Nu itantammaddi Kristo a Aritama gakagakana Israel a umullug sino krusna, manguruwetamad sikuwana." Massiki ino adwera a nelansa si krus sino idangnga, nakiayoyungira kappay.

Ino Natayani Jesus

(Mat. 27:45-56; Luc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

33 Wasin alas doseyin, nallammukino palulubbun kiyad si tallu orat.

34 Wasin alas tresin si fuwab, nekokwa i Jesus a naddamat a nassapit si, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?", ino angamma sapitan, "Diosku, Diosku, mayan inanawandak?"

35 Wasin diningngaggino korwanira a nagyan sinay, sinapi'da si, "Dingngaggandokadda, ayanna i Elias."

36 Nalayawino tata sikuwara a inang nangappa si kunnangke kapat. Nesosona si kilam, kasena pinakaw si biltak ta iyaddangngka ki Jesus ta sussupanna. "Itantamma nu gumamwangi Elias a miyullug sikuwana sino krus," kunna.

37 Wasinoy, nakkulawuwi Jesus e natayin.

38 Neyindana napissayino kortina a nanaldak sino Kadidiosana Kwartuneno Templo, a neyafu sino kalekay kiyad sino difafa.

39 Wasin initeno kapitanna sindaluwa agyan sino a'langnga krusino nepappatayi Jesus, sinapi'na si, "Gakkurug ikka a Abbingi Dios yawa tolay."

40 Agyangkappayino bafabbayira a aggadipat sino makwa. Ino korwan sikuwara, i Maria Magdalena, i Salome, anni Maria a inara Jose anni Santiago a Bibissang.

41 Inayira a bafabbayino nebumbulun ki Jesus a nanuffun sikuwana sin nagyananna sey Galilea. Agyangkappay sinayino odduwera a bafabbaya nebulun ki Jesus sey Jerusalem.

Ino Nitanammanda Ki Jesus

(Mat. 27:57-61; Luc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

42 Inaya aw, awna paddadanano Judyuwera sino awanda sino awna aggimwangan. Wasin fuwafin,

43 agyani Jose a taga-Arimatea a naturira inang ki Pilato a marang sino baggiyi Jesus. I Jose, tata a madayawa afafuweno Judyuwera a mattaron sino gumwanganino patturayani Dios.

44 Nakka'bawi Pilato sin nadingngangngka si natayinni Jesus, e nepaayangngeno kapitanna sindalu ta bebutanna nu gakkurug.

* **15:28 15:28** Isaias 53:12 Iyawa bersikulu, awan sino korwana manuskritu sino dami'na Griego.

45 Sinapitino kapitan si gakkuruwa natay, antuweno neoni Pilato si umang appanni Jose ino baggiyi Jesus.

46 Inang neyulluwi Jose ino baggiyi Jesus sino krus, e bina'battanna si nafurawa sinnuna bawuwa ginatangnga. Neyekwana si tanamma neyabbut si batuwa kunnangke agweb, kasena nangalleling si da'dap a paggaku'na sino tanam.

47 Agyangkapperra Maria Magdalena anni Maria a ina i Jose a nangita sino netanammanni Jesus.

16

Ino Nangngangoliyani Jesus

(Mat. 28:1-8; Luc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Wasin massi'lappin si awna aggimwangan, inanda Maria Magdalena, Salome, anni Maria a ina i Santiago a naggatang si bambangug takesi umanda iyekwa sino baggiyi Jesus.

2 Wasi gigi'ba'na Linggu, ginikkatira a inang sino tanamma. Siniltakinni sinag sin ginamwanganda.

3 Wasin agyanira kepay sino dalan, nattatarabbanda si, "Inyeno aytama mangalleling sino da'dapa gagalu'neno tanam?"

4 Kunnenoyino nattatarabbanda, se dokal ma'lurino batu. Udde wasin ginamwangira, initara a naariyennino batu.

5 Sinallungira sino tanam, e aneno initara a buwanaka nabbarawasi si nafurawa agyatuttud sino padiwananda. E nala'gatira a nakaita sikwana.

6 Sinapitino buwanak sikwara si, "Ammekayu mattalaw. Ammuk si tufukandawi Jesus a taga-Nazaret a nelansa sino krus. Udde awanin sitaw, se nangngangoliyen. Itandaw, antuyawino niwagganda sikwana.

7 Manokayun ta umandaw ituldu ki Pedro andino korwanira a adalanna si untanandakayuwu Jesus a umang sey Galilea. Itandona sinay a kunna kappayino sinapi'na sikwayu."

8 Nallawanino bafabbayira sino tanam, e nalayawira a nanaw. Nala'gatirangke e mayya'yakkira sino talora. Awana nassapitanda si massiki sanna a tolay, se nappelalotino talora.

Ino Nappaddani Jesus Ki Maria Magdalena

(Mat. 28:9-10; Jn. 20:11-18)

9 Wasin gigi'ba'na Lingguwa nangngangoliyani Jesus, naunta a nappadda ki Maria Magdalena a antuweno nappaanawanna si pituwa narakkatta espiritu.

10 Inangngi Maria sino agyananino adalanira i Jesus a aggetangatangitura kepay gafu sino loneno nakanda. Sinapi'na si initana i Jesus.

11 Udde massiki diningngaddeno sinapi'na a nangngangoliyenni Jesus anna nappadda sikwana, ammera kinurug.

Ino Nappaddani Jesus Sino Adwera A Adalanna

(Luc. 24:13-35)

12 Wasinoy, nappadda kappayi Jesus sino adwera a adalanna sin aggelakalakarira a umang sino agguman, udde ammena nekunneno kaitanna.

13 Nuliyeno adwera a adalan e netuldura sino bafulundera, udde ammerera kappaya kinurug.

Ino Nappaddani Jesus Sino Kadwafuluwera Si Tata A Adalanna

(Mat. 28:16-20; Luc. 24:36-49; Jn. 20:19-23; Inangwa 1:6-8)

14 Wasinoy, nappadda i Jesus sino kadwafuluwera si tata a adalanna sin aggekakkananda. Inallangnganner gafu se awaningke a angngurudda anna nataggatino ulura, se ammera kinuruwino nakaitera sikuwan a nangngangoliyen.

15 Sinapi'na sikuwaro si, "Umangkayu si ammina lulubbun to lubag ta ibanyaddawino nalawara damag si ammina tolay.

16 Ino tolaya mangurug anna mabawtisaran, mesalakanna, udde ino tolaya ammena mangurug, makastiguna.

17 Kunnayawino senyala ipaiteno manguruwira. Paanawandeno narakkattira a espiritu gafu sino pannakadameno ngangku, e makadamitira si korwana dāmita ammera kinalakammu.

18 Massiki nu makaiggammira si ulag onnu makainumira si kappatay, awana makwa sikuwaro. Damara a appanganino matakkitira, e mabbatunoyira."

*Ino Netulluwani Jesus Sey Langit
(Luc. 24:50-53; Inangwa 1:9-11)*

19 Wasin nasinduwenni Jesus a nakitatabbag sikuwaro, netulluwen sey langit e nattuttud sino padawanani Dios.

20 E inangngino adalannera a nangibanyag sino nalawara damag sino ammina lulubbun. Dinuffunanira i Afu Jesus e nepaitana si gakkuruwino netuldura gafu sino kakka'bawa senyala nepaangwana sikuwaro.

Ino Nalawara Damaga Neturakki Lucas Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittattanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikuwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mappeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikuwara. Sino ambu'neno turak, ana kappayino maammuwantam mappeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanás.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakowaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'neno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Antuyawino turakku sikuwama madandayawa Afu Teofilo. Odduw-ereno nanurak mappeafu sino ammina naangwa sito agyanantam.

² Ino netura'da, ino netuldu sikuwamiyeno nangitera mangiyafu sin gafuna anna inang nangibanyag mappeafu ki Afu Jesus.

³ Gafu se nabbababebutak mappeafu sinayira a naangwa mangiyafu sino gafuna, dinandangku si nalawad nu urnusangkuwenaya istoriya, kasek iturak sikuwam.

⁴ Se anggangku si ammunnungke si gakkuruwino ammina netuldu sikuwam.

Ino Nelabbunanino Keyanakani Juan A Gumabawtisar

⁵ Sin natturayani Ari Herodes sey Judea, agyanino padiya mingngan si Zacarias a tata sino buyutino papadiyera a gakagakerá i Abias. I Elisabet a atawana, gaka kappayi Aaron a padi si'in.

⁶ Ira a matawa, naggaddangngira sino angngita i Dios, se kinurudda amminino tunna anna lintingga.

⁷ Udde awana abbinda, se lupatti Elisabet e lakay anna bakattiran.

⁸ Wasi tata si aw, nada'ngeno batangngino buyutira i Zacarias a masserbi ki Dios sino Templo.

9 Ino gagangayino papadiyera, mabbibinnunutira nu sanneno tarabafuweno kadda tata sikwara, e i Zacariasino nabbunuta sumallung sino Templo a massikkul si bambangug.

10 Wasin sikkulannanino bambangug sino dolam, makkararimpayino odduwera a tolay sino lasin.

11 Kaka'meng kelanga nappaddenno angheli Afu Dios sikwana a agata'dag sino padiwananneno assikkulanda si bambangug.

12 Nala'gati Zacarias sin initana e nakatalawingke.

13 Udde sinapitino anghel si, "Ammeka mattalaw, Zacarias, se diningngaggi Diosino kararangngu. Mana'nga i Elisabet a atawam si lalaki, e ingngananuna si Juan.

14 Maanggangkayungkena, e oddu kappeneno tolayira a maanggam gafu sino keyanakanna,

15 se napatiyingkena so angngita i Afu Dios. Maawag si ammenangkena minum si diyuna ubas onnu korwana kabbok, se sino liyena kepaya meyanak, anennenno Espirituwi Dios sikwana.

16 Odduneno bafulunnuwera a gakagaka i Israel* a pulinna ki Dios a Afura.

17 Mauntana sino dundunanni Afu Dios a Kristo. Inona pannakadama, kakunnenno pannakadama a neya'deno Espirituwi Dios ki Elias a gumalabbun si'in. Pakkapakakolinera a matatama sino passasarombatanda, e pulinna kappayino nammayira ki Dios sikwana takesi mekunnenno nakanda sino naggaddangngira a tolay. Antuneno akwanna takesi maddadanino tolayira sino gumamwanganino Afura."

18 Wasinoy, sinapiti Zacarias sino anghel si, "On, udde ansangku mangammu si makwa yan a lakayakun anna bakattinnino atawak?"

19 Sinapikkappayino anghel si, "Ikkanaki Gabriel a masserbi ki Dios, e antuweno nanundun sikwaka mipakaammu sitawa nalawara damag sikwam.

20 Udde gafu se ammem kuruwannino sinapikku, ammekana makadamit kiyad sino awa makwenay. Se gakkuruwingke a meyakkuruwino sinapikku nu mada'nganeno awa piniliyi Dios."

21 Wasinoy, ino tolayira sino lasin, taronandeno pallawananni Zacarias, e nakka'bawira se nabayingke sino unangngeno Templo.

22 Wasin nallawan, ammenan makadamit. Antuweno naammuwanda si aneno nepaita i Dios sikwana sino unangngeno Templo. Gafu se ammenan makadamit, senyappelangino akkitatabbangnga sikwara.

23 Wasin nasinduwennino batangni Zacarias sino Templo, kasena nuli sey lubbunda.

24 Ammena nabayag e nabussiti Elisabet a atawana, e lima dakka ammena nallawalawan sino balera.

25 Kunna sino nakanakamma si, "Gakkuruwa inalla'ngaki Afu Dios. Se inarineno neyatatallangku sino tolayira gafu sino awana abbingku."

Ino Nelabbunanino Keyanakani Jesus

26 Wasin annamma dakkinnino bussiti Elisabet, dinunduni Diosino anghelna a i Gabriel sey Nazaret a tata a lubbun sino probinsiya a Galilea.

27 Se aneno nepesapi'na sino tata a balatanga ammena kepay nasenggera neturatuwa meatawa ki Jose a gaka i Ari David. I Maria ino nganna.

* **1:16 1:16** I Israel, tata a angani Jacob a gagginafunu Judyu, e antu gafuna, ino gakagakana Israel a sapitanna sitaw, anggamma sapitannino ammina Judyuwera.

²⁸ Inangngino anghel sikwana, e sinapi'na si, "Maanggangka nad, se inalla'daka i Dios, e imutandaka."

²⁹ Nakungkulino nakammi Maria sino sinapitino anghel, e pakadadan-dammanna nu sanneno anggamma sapitan.

³⁰ "Ammeka mattalaw, Maria," kunnino anghel sikwana. "Se inalla'daka i Dios.

³¹ Mabussikkana, e lalakiyeno iyana'ngu, e nganannuna si Jesus.

³² Napatingnga e maingngananna si Abbingi Dios a Kapatiyan. Pabalinna kappayi Dios si ari a kakunna i Ari David a gagginafunu si'in,

³³ e antuneno matturay sino tolenera a gakagaka i Jacob si makkikiyad. Awaningkena pakkiyaranneno patturayanna."

³⁴ Wasinoy, sinapiti Maria sino anghel si, "On, udde ansanna a makwa yaw, a awangkepay nanengged sikwak?"

³⁵ Sinabbino anghel si, "Umangnga sikwamino Espirituwi Dios, e gafu sino pannakadama, makweno sinapikku. Antu gafuna, nadiosanneno iyana'ngu e maingngananna si Abbingi Dios.

³⁶ Dandamannuwi Elisabet a wayima kunda si lupat. Massiki bakattin, nabussikkipay, e annamma dakkinnino bussi'na a lalaki.

³⁷ Se awana amme dama a akwani Dios."

³⁸ Antuweno sinapiti Maria si, "Ayawaka aripanni Afu Dios. Makwa nad sikwakino sinapi'nu." Wasinoy, inanawinnino anghel.

Ino Naddorawani Maria Ki Elisabet

³⁹ Ammena nabayag, ginikkati Maria e nakkangkama inang sino tata lub bun sino kakuluran sey Judea

⁴⁰ a agyananda Zacarias. Wasin ginamwang sinay, sinallung sino balera, e nappakaammu ki Elisabet sino ginamwanganna.

⁴¹ Anninggallangi Elisabet sino damiti Maria, nanikkarino kalu'bit sino kuyungnga anna inangngino Espirituwi Dios sikwana,

⁴² antuweno nekokwana a sinapit si, "Ikkeno binindisyonani Dios amma sino ammina bafabbay, e bindisyonanna kappayino kalu'bita iyana'nguna!

⁴³ Sanneno katolek ta inangka maddiraw sikwak, ikka a ineno Afuk?

⁴⁴ Se anningngaggu langino dami'nu, nanikkarino kalu'bit sino kuyungku gafu sino aanggamma.

⁴⁵ Nagasakka se kinurungngu si meyakkuruwino sinapiti Afu Dios sikwam."

Ino Naddayawani Maria Ki Dios

⁴⁶ Wasinoy, sinapiti Maria si,

"Dayawangkungke i Afu Dios,

⁴⁷ e nappelalotino aanggangku gafu sikwana a mangisalak sikwak,

⁴⁸ se dinandandaka abba fawa aripanna. Antuweno mangiyafu sito ingkein, sapitannino amminira a tolay si nagasatak

⁴⁹ gafu sino kakka'bawa inangweno mannakadama a Dios sikwak. Awana kakunnaneno kedayawanna.

⁵⁰ Minangkallak sino amminira a tolaya miyatal sikwana mangiyafu sino pappalunguwea kiyad sino gakagakarera.

⁵¹ Ipaitaneno pannakadama sino akwanna, se affutanneno natansitira a tolaya miyantaw sino baggira.

⁵² Ariyanneno pannakadameno matturayira e iyantoneno abbafawira a tolay.

53 A'danneno mekakallakkira sino ammina nalawara awanda, udde ino bafa'nangngira, paanawanner a kamakama'da pelang.

54 Duffunandetama tolena a gakagaka i Israel, se aggadandammanno nekarina sin gagginafutamira.

55 Se akwanneno nekarina ki Abraham a allakkanna annino gakagakanera si makkikiyad."

Antuweno sinapiti Maria a naddayaw ki Dios.

56 Nakiagyani Maria sikwara Elisabet si talluwa dakkag, kasena inanaw sey balera.

Ino Neyanakani Juan A Gumabawtisar

57 Wasin nada'ngeno panakani Elisabet, lalakiyeno neyana'nga.

58 Wasin naammuwanino kalubbunandera andino wawayirereno dokalla allakki Dios sikwara, maanggammira kappay.

59 Wasin walu awinnino kalu'bit, a antuweno pakkugitanda sikwana, nakkakarampattira ammin. Angganda a ingnganan sino nganino amana a i Zacarias,

60 udde kunnino inana si, "Bakkan. I Juanino pingngantam sikwana."

61 "On, udde awana wayiyu si mingngan si kunnayan," kunnino tolayira sikwara.

62 Antuweno sinengyattanda i Zacarias ta ammunda nu sanneno anggamma a pingngan sino kalu'bit.

63 Narangngi Zacarias si panurakkanna, e ino netura'nga, "Juanino anganna." Nakka'baw amminino nagyanira sinay.

64 Kaka'meng kelanga nakadamiti Zacarias, e nedandayona i Dios.

65 Nakka'baw amminino kalubbunandera, e naddinnamag inaya nakwa sino ammina lulubbun sino kakuluran sey Judea.

66 Ammina naningngag, aggadandammandenay e kunda si, "Sannadeno pabbalinannenaya kalu'bit?" Se maiten si anen sikwaneno pannakadama i Dios.

Ino Nelabbuni Zacarias

67 Wasinoy, naa'dani Zacarias sino Espirituwi Dios, e nallabbuna nassapit si,

68 "Dayawantami Dios a Afutama gakagaka i Israel, se umang sitawa manuffun anna manubbut sikwatama tolena.

69 Se dundunanneno mannakadama a mangisalak sikwatam a antuweno gaka i Ari David a aripanna.

70 Antu kappayino nekarina a nepasapit sino nadiosanira a gumalabbuna si'in,

71 sin nassapitanda si isala'detam sino kalingatamira anda sino ammina makkababannag sikwatam.

72 Antuweno keyakkuruwanno sinapi'na sino gagginafutamira a allakkanner, annino pipaitanna si akwanneno netulangnga sikwara.

73 Se nassapata ki Abraham a gagginafutam si

74 isala'detam sino kalingatamira takesi ammetam mattalawa masserbi sikwana

75 anna takesi nadiosanetam anna naggaddang sino angngitanा sito katoletam.

76 "E ikka paya abbingku, ikkaneno maingnganan si gumalabbuni Dios a Kapatiyan, se mauntaka sino Afutam ta idadannuweno tolayira sino gamwanganna.

⁷⁷ Ituldumma sikwara si isalakanira i Dios gafu sino kapakomanino liwa'da.

⁷⁸ Se naallakkingke i Dios a Afutam. Antu gafuna, aneno dundunanna a maggabwat sey langita misalak sikwatam. Ino gamwanganna, meyam-parig sino lattakanna sinag si gigi'bat,

⁷⁹ se nu gumamwang, waldandetama tolaya ana si lammuka mattalawa matay, e tulduwandetam sino akwantammad takesi massiyana'ngeno nakantam."

Antuweno nelabbuni Zacarias.

⁸⁰ Wasinoy, dinokkallino abbingnga, e nattuyaggino angngurungnga ki Dios. Wasin dokallin, inang nagyan sino kalolowat kiyad si nada'ngeno tiyempowa piyafuwanna a manuldu sino kasittolenera a gagakaga i Israel.

2

Ino Neyanakani Jesus

(Mat. 1:18-25)

¹ Sinoya tiyempo, netunino Emperadorna Roma a i Augusto si mappalista amminino tolayira a iturayanna.

² Iyawa palunguwa nappalistanda sino tolayira, nakwa sin i Kirenio ino gubernador sey Siria.

³ Antu gafuna, inang amminino tolayira a mappalista sino lubbuna nagyananino gagginafurera si'in.

⁴ I Jose pay, ginikkata naggabwat sey Nazaret a lubbunna Galilea a inang sey Betlehem a lubbunna Judea, se antuweno lubbuni Ari David si'ina gagginafuna.

⁵ Nebulungkappayi Maria a neturatuwa atawanna a umang mappalista. Gapapanakin sin inangnganda,

⁶ e wasin agyaniran sinay, nada'ngennino tiyempona a manak.

⁷ E neyana'ngeno parutura abbingnga a lalaki. Bina'battanna si lampin, kasena nepaidda sino lutungnga aggayam, se awaninna pagyananda sino balaya paffunduwanda nad.

Ino Nappaddanino Anghelira Sino Gumaindaggira Si Karnero

⁸ Sinoya gafi, agyanino tolayira sino pastowa mindag sino karnerorera.

⁹ Kaka'meng kelanga nappaddenno tata a angheli Afu Dios sikwara, e nawaldanira sino kilikili'neno kinalawari Dios. E nakatalawirangke.

¹⁰ "Ammekayu mattalaw," kunnino anghel sikwara. "Se inangngak sitawa mipakaammu sikwayu sino nalawara damaga mappaanggam si ammina tolay.

¹¹ Se sito gafi, neyanak sey lubbuni Ari David ino mangisalak sikwayu, a antuweno Kristo* a Afutam.

¹² Kunnayawino pangammuwandaw si gakkuruwino sinapikku. Sumpalandoneno kalu'bita naba'battan si lampina nepiddara si lutungnga aggayam."

¹³ Wasinoy, nappaddenno odduwera a anghela naggabwat sey langit, e nedandayora i Dios a sapitanda si,

¹⁴ "Madandayawi Dios sey langit, e nasiyana'ngeno nakammino tolayira sito lubaggga mappaanggam sikwana."

* **2:11 2:11** Ino Kristo sino dami'na Griego, antu kappayino Mesias sino dami'na Judyu. Ino anggamma sapitan, ino dinotukani Dios a matturay.

15 Wasin nuliyeno anghelira sey langit, natatarabbanino gumaindaggira si karnero si, "Umangngetam sey Bethlehem ta itantamino nakwa sinaya nepakaammuwi Afu Dios sikwatam."

16 Wasinoy, nakkangkamira a inang, e sinumpalandara Maria anni Jose, e initareno kalu'bita nepaiddara sino lutungnga aggayam.

17 Wasin initareno kalu'bit, netuldureno sinapitino anghel sikwara mappeafu sikwana.

18 Nakka'baw amminino naningngaggira sino sinapitino gumaindaggira.

19 E i Maria, neuluna ammin inaya nakwa, e aggadandammanna.

20 Wasinoy, nanawinnino gumaindaggira sey pasto. Nakakkanter a naddayaw ki Dios gafu sino initara anna diningngadda, se nakwa amminino sinapitino anghel sikwara.

Ino Ningngananda Ki Jesus

21 Wasin walu awnanino kalu'bit, nepakugi'da e iningngananda si Jesus, se antuweno sinapitino anghel sikwara liyena a neluwaring.

Ino Niyangnganda Ki Jesus Sino Templo

22-24 Wasin nada'ngeno awa panuntulanda nad sino netunino lintiyi Moises[†] mappeafu sino bawuwa nanak, inanda Jose anni Maria sey Jerusalem ta umanda iwa'lat ki Diosino sinapit inaya lintiya adwaggiya funay onnu adwaggiya ubbunna kalapati. Neyangkalinda kappayino kalu'bit ta idutunda ki Afu Dios. Se ino kappay neturak sinaya lintiyi Afu Dios, kunna si, "Maawa medutung ki Afu Diosino ammina parutara abbinga lalaki."[‡]

25 Agyanino tata lakay sey Jerusalem a mingngan si Simeon. Naggaddangga tolay anna natalanggadda manuntul sino lintiyi Dios. Aggataronan-neno Kristo a nekariyi Dios a mangisalak sino bafulunnera a gakagaka i Israel. Ana sikwaneno Espirituwi Dios.

26 E nepakaammuweno Espirituwi Dios sikwana si ammena matay kiyad si maitaneno Kristo a nekariyi Dios a gumamwang.

27 Sinoya aw, nefuyutino Espirituwi Dios i Simeon a umang sino Templo. Antu gafuna, wasin niyangnganino mapparanakira i Jesus sikwana sino Templo ta akwandeno netunino lintig mappeafu sikwana, agyaninni Simeon sinay.

28 Inappaneno kalu'bit e naddayaw ki Dios a nassapit si,

29 "Afu, massiki nu matayakuna aripannu, se nassiyankinnino nakangku. Se sitoya, neyakkuruwino nekarim sikwak,

30 se initakunnino dinundunuwa mangisalak sino tolayira,
31 ino nedaddunuwa maammuwan ammina tolay.

32 Antuweno kunnangke sirwata mawwaldag sino nakammino bakkannira a Judyu ta maammuwendeno kesalakanda. E antu kappayino kadayawammiya gakagaka i Israel."

33 Nakka'bawino mapparanakira i Jesus gafu sino sinapiti Simeon mappeafu sikwana.

34 E binindisiyonanira i Simeon, kasena sinapit ki Maria si, "Iyawa abbingngu, dinotukani Dios, e gafu sikwana, odduna sikwatama gakagaka

[†] **2:22-24 2:22-24** Ino lintiya netulduwi Dios ki Moises, sinapi'na si nu manokino bafay si lalaki, mebilang si nadakkut si appatafuluwa aw. Nu masindu inay, miyangngad si ubbunna karnero onnu mammanuk sino Templo ta iya'dana sino padi takesi sikkulanna a iwa'lat ki Dios. Kasena mebilang si nadalusino bafay. [‡] **2:22-24 2:22-24** Exodus 13:2

i Israel a mesalakan, udde oddu kappena sikwatama madalal gafu se ammera kuruwan. Se antuneno kunnangke senyala mangipaita si mesalakanino tolayira, udde odduneno makkontara sikwana.

³⁵ Gafu sino akwanda sikhawa, maammuwaino ana sino nakammino tolayira. E ikka a inana, malowingkeneno nakammu gafu sino akwanda sikhawa a kunnangke nasuduk si nataramma saset."

³⁶ Agyangkappay sinayino gumarabbun a tata a bakatta mingngan si Ana a abbingi Fanuel a gaka i Aser. Pitu runa naddi'nera annino atawana,

³⁷ kasena nabalu, e kasamafulu e appata runnan. Kanayuna inang sino Templo, se aw anna gafi, naddayaw ki Dios a makkararag anna mallantanga mangngan.

³⁸ Sinoya oratta aggedadamadamikkepayi Simeon sikhara Jose, inara'niyi Ana sikhara, e nappasalamat ki Dios sino initana. E nangiyafu sinoy, nassapit mappeafu sino kalu'bit sino amminira a tolaya aggatarongkappay sino kesalakanda a gakagaka i Israel.

Ino Nuliyanda Jose Sey Nazaret

³⁹ Wasin inangwenda Jose anni Maria ino ammina sapitannino lintiyi Afu Dios, nuliyera sino lubbunda a Nazaret sino probinsiya a Galilea.

⁴⁰ Dinokalli Jesus a natuyag e nappelalotino kinalaingnga, se dinuffunani Dios.

Ino Nabattangani Jesus Sino Templo

⁴¹⁻⁴² Wasin karadwennino runi Jesus, nebulun sino mapparana'ngera a inangsey Jerusalem, se gagangera a kadda run, umangngira makifiesta sino fiyestana La'wutan.

⁴³ Wasin nasinduwennino fiyesta, ginikka'da Jose a muli sino lubbunda, udde nabattangi Jesus sey Jerusalem a ammera inammu,

⁴⁴ se aridda si nebulun sino korwanira a bafulundera. Tata si awdana nallakad, kasera naammuwaino si awan, e nebebu'da sino wawayirera andino inammurera.

⁴⁵ Gafu se ammera sinumpalan, nuliyera sey Jerusalem takesi tufukanda sinay.

⁴⁶ Wasin mekatallu awin, sinumpalanda i Jesus sino Templo a nakitut-tud sino mammesturuwerana lintiya maddingngag anna mabbababebut sikhara.

⁴⁷ Nakka'bawira ammina naningngag sikhawa gafu sino kinalaingnga a manombat sikhara.

⁴⁸ Nakka'bokappayino mapparana'ngera a nita sikhawa sinay, e sinapitino inana si, "Abbingku, mayan kinnenayino inangwam sikhumi? Naddararangkamingke anni amama miintufuk sikhumi."

⁴⁹ "Mayan a'intufukandak? Ammeyu kad ammu si maawa agyanak sito balayi Amak?" netabbi Jesus.

⁵⁰ Udde ammera naawatanino anggamma sapitan.

⁵¹ Wasinoy, nebuluni Jesus sikhara a nuli sey Nazaret. Kinurungnga amminino panggammarda. E ina inana, aggadandamanna ammin inaya nakwa.

⁵² I Jesus, dinokal e nadadaggananino kinalaingnga. Nan-aanggammii Dios sikhawa, kunna kappay sino tolayira.

3

*Ino Nanulduwani Juan A Gumabawtisar
(Mat. 3:1-12; Mar. 1:1-8; Jn. 1:19-28)*

1 Wasin kadwafuluwen si lima a runino patturayani Emperador Tiberio, i Poncio Pilatoweno gubernador sey Judea. I Herodesino matturay sey Galilea, e ino kola'nga a i Felipe ino matturay sey Iturea anna sey Traconite. I Lisaniasino matturay sey Abilene.

2 Ino afafuwerana padi sinoya tiyempo, da Anas anni Caifas.

Sinoy kappaya tiyempo, agyanino sinapiti Dios ki Juan a abbingi Zacarias sin nagyananna sino kalolowat,

3 e neyafunana nanuldu. Inang sino tolayira sino nassalidadammanga wawwanga Jordan, e sinapi'na sikuwara si, "Iboboliyu naddino liwa'dawira e mappabawtisarkayu takesi pakomani Diosino liwa'daw."

4 Inaya inangwa i Juan, antuweno neyakkuruwanino neturakki Isaias a gumarabbun si'ina kunna si,

"Ananeno mikulakulawu sey kalolowata massapit si, 'Idadandawino lakarranno Afuyuwa gumamwang takesi nalawanneno dalana pallakaranna.

5 Ino nad akwandaw, tabbunandaw ammina alungung anna passimpan-daw ammina kulud anna mukag. Nu wara nalliku, paggaddangngandaw anna pallawarandawino narakkat sino dalan

6 takesi ammina tolay, itandeno dundunanni Dios a mangisalak sikuwara.'
**

7 Oduuweno tolayira a inang ki Juan a mappabawtisar. Sinapi'na sikuwara si, "Mayan umangkayuwa massalasangkun sitaw? Inyeno nassapit sikuwayu si meli'wakayu sino kastiguwi Dios nu mabawtisarangkayu?

8 Ammena dama, nu ammeyu abbu ipaita sino aggangwayu si gakkuruwa neboboliyuweno liwa'daw. Ammeyu kappay sapitan si meli'wakayu sino kastiguna se i Abrahamino gagginafuyu, se massiki iyawira a batu, dama i Dios a pabbalin si gakagaka i Abraham.

9 Inona kastiguwi Dios sikuwayu, meyamparig si wataya nedadana paggabba si kayu, e kadda kayuwa ammena mammunga si nalawad, mefungalla magabba e masikkulan."

10 Antuweno nabbebutino tolayira ki Juan a nassapit si, "Sanna antuweno akwammi?"

11 E sinabbangng a si, "Kunnayawino nalawara akwandaw. Nu wara adwa si barawasiyu, iya'dayu naddino tata sino awana akwana. Kunna kappay nu wara akkanandaw, a'dandonaddino awana akkananna."

12 Agyangkappayino gumattukiyyera si buwita inang mappabawtisar, e sinapi'da si, "Afu mesturu, sanna payino nalawara akwammi?"

13 "Ammekayu mattuki si sobra sino fstuwa paganino tolayira," netabbangng a sikuwara.

14 Agyangkappayino sindaluwera a nabbebut sikuwana si, "Ikkami mappaye, sanneno nalawara akwammi?"

Sinapiti Juan sikuwara si, "Ammeyu tantalawannino massiki sanna a tolay onnu massisiriyu midarum sikuwara ta appandawino pira'da, nu ammekayu lud maanggam sino swelduyu."

15 Gafu sino netulduwi Juan, minnanamengkeinnino tolayira si malana gumamwangino Mesias, e kunda sino nakanakanda si, "Antuwen nakuyino Kristo a aggataronantam."

16 Udde kunni Juan sikwara si, "Aneno napatig amma sikwaka mepatali. Massiki ino muttad sino gakanneno sapatu'na, ammek meannunga mangwa gafu sino kinapatingnga. Bawtisarantakayu pelang si danum, udde bawtisarannakayuna sino Espirituwi Dios anna si afuy.

17 Antuneno mangukum sino tolayira. Meyamparig si tolaya aneno miyawa pitta'ma sino apaya naaggik. E ino nabbagat, iyalangnga, udde ino pittapanna, itakkumma sino afuya ammena maaddap."

18 Kunnenayino sinapiti Juan sino tolayira, e oddu kappaya netulduna sikwara sino nibanyanna sino nalawara damag sikwara.

19 Nebuyana kappayi Gobernador Herodes gafu sino namulattanna ki Herodias a ataweno kola'nga andino korwana narakkatta inangangwana.

20 Antuweno nada'ngeno tiyempowa nepabaluri Herodesi Juan, e nadaggananinnino liwa na.

Ino Nappabawtisarani Jesus

(Mat. 3:13-17; Mar. 1:9-11)

21 Sin ammena kepay nabaluri Juan, odduweno tolaya binawtisaranna, e nappabawtisar kappayi Jesus. Wasin makkarakaraggepay sinay, kaka'meng kelanga nabukkatanino langit,

22 e naddassino Espirituwi Dios sikwana a kunnangke kalapati. E agyanino naddamit sey langita nassapit si, "Ikkeno Abbingkuwa iidukangku, e maanggammakungke gafu sikwam."

Ino Gagginafuwera I Jesus

(Mat. 1:1-17)

23 Wasin nangiyafuwani Jesus a manuldu, mattallufuluwennino runna. E nebilangino tolayira si antuweno abbingi Jose. I Jose ino abbingi Eli a

24 abbingi Matat. I Matatino abbingi Levi a abbimpayi Melki. I Melkiyeno abbingi Jane a abbimpayi Jose.

25 I Jose ino abbingi Matatias a abbimpayi Amos. I Amosino abbingi Nahum a abbingi Esli a abbimpayi Nage.

26 I Nage ino abbingi Maat a abbingi Matatias a abbingi Semei a abbingi Jose a abbimpayi Juda.

27 I Judeno abbingi Joana a abbingi Resa a abbingi Zorobabel a abbingi Sealtil a abbimpayi Neri.

28 I Neriyeno abbingi Melki a abbingi Adi a abbingi Cosam a abbingi Elmodam a abbimpayi Er.

29 I Erino abbingi Josue a abbingi Eliezer a abbingi Joram a abbingi Matat a abbimpayi Levi.

30 I Leviyeno abbingi Simeon a abbingi Judas a abbingi Jose a abbingi Jonan a abbimpayi Eliakim.

31 I Eliakimino abbingi Melea a abbingi Mena a abbingi Matata a abbingi Natan a abbimpayi David.

32 I David ino abbingi Jesse a abbingi Obed a abbingi Boaz a abbingi Salmon a abbimpayi Naason.

33 I Naasonino abbingi Aminadab a abbingi Aram a abbingi Arni a abbingi Esron a abbingi Fares a abbimpayi Juda.

34 I Judeno abbingi Jacob a abbingi Isaac a abbingi Abraham a abbingi Tare a abbimpayi Nacor.

35 I Nacorino abbingi Serug a abbingi Ragau a abbingi Peleg a abbingi Heber a abbimpayi Selah.

36 I Selahino abbingi Cainan a abbingi Arfaxad a abbingi Sem a abbingi Noe a abbimpayi Lamec.

37 I Lamecino abbingi Matusalem a abbingi Enoc a abbingi Jared a abbingi Mahalaleel a abbimpayi Cainan.

38 E i Cainanino abbingi Enos a abbingi Set a abbingi Adam a abbimpayi Dios.

4

Ino Nanalodawani Ofagga Nanutunggung Ki Jesus (Mat. 4:1-11; Mar. 1:12-13)

1 Wasin inanawi Jesus sino wawwanga Jordan, aneno Espirituwi Dios sikwana e antuweno nifuyut sikwana a inang sino kalolowat.

2 Nagyan sinay si appatafuluwa aw anna gafi e dinalodawi Ofagga sinutunggungan. Awaningke nangapangngan sikwana sinoya tiyempo, antuweno nabisingingke.

3 Wasinoy, sinapit i Ofag sikwana si, "Nu gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios, sapitanu sitawa batu ta mabbali si maakkan."

4 Udde sinombati Jesus si, "Ino neturakka sapiti Dios, kunna si, 'Bakkampelanga maakkanino ikabiyangnga tolay.' "^{*}

5 Waso kunnenoy, nefuyuti Ofaggi Jesus si ata'nanga kulud, e si takimmatan, nepaita sikwaneno ammina patturayan sito lubag.

6 E sinapiti Ofag si, "Iya'dak sikwamino kalintiyana matturay sino ammin inay takesi akwamino kinaba'nanda, se neya'da ammin sikwak, e damaka iya'da kappay sino massiki sanna a anggangkuwa panga'dan.

7 Maddayoka mantu sikwak ta akwam ammin."

8 Udde sinombati Jesus si, "Kunnino neturakka sapiti Dios si, 'Dayawan-donaddi Dios a Afuyu, e antu nabbelangino passerbiyandaw.' "[†]

9 Wasinoy, nefuyuti Ofaggi Jesus sey Jerusalem, e nepata'dangnga sino kata'hangana partineno Templo, e sinapi'na si, "Nu gakkuruwa ikkeno Abbingi Dios, mallattuka taw,

10 se ino neturakka sapiti Dios, kunna si, 'Tunanni Diosino anghelnera ta imutandaka.

11 Tampayandaka takesi ammeka makalowan, massiki ino takkim, ammena mabiyan si batu.' "[‡]

12 Udde sinombati Jesus si, "On, udde kungkappayino neturakka sapiti Dios si, 'Ammemmad dalodawanni Dios a Afum.' "[§]

13 Wasin inangwen ammini Ofaggino damana a panutunggung ki Jesus, inanawanna ta mattaron si korwana tiyempona.

Ino Nangiyafuwani Jesus A Nanuldu (Mat. 4:12-17; Mar. 1:14-15)

14 Waso kunnenoy, nuliyi Jesus sey Galilea a ana sikwaneno pan-nakadameno Espirituwi Dios. Naddinnamino mappeafu sikwana sino ammina lulubbun sinay.

15 Nanuldu sino sinagogarera, e naddayaw ammina tolay sikwana.

Ino Amme Nanguruwanino Kalubbunani Jesus Sikwana (Mat. 13:53-58; Mar. 6:1-6)

* **4:4 4:4** Deuteronomio 8:3 † **4:8 4:8** Deuteronomio 6:13 ‡ **4:11 4:11** Salmo 91:11-12 § **4:12**
4:12 Deuteronomio 6:16

16 Wasinoy, inang sey Nazaret a antuweno lubbuna naddokallanna. Wasin nada'ngeno awna aggimwangana Sabadu, inang sino sinagoga, se antuweno gagangena. E natta'daggia mibasa sino sapiti Dios.

17 Neya'dara sikwaneno nalukuta neturakkano nepeturakki Isaias a gumarabbun si'in. Bino'liyanna e sinumpalanna yawa neturakka kunna si,

18 "Ana sikkawino Espirituwi Dios, se piniliraka umang manuldu sino nalawara damag sino mekakallakkira. Dinundundaka mangipakaammu sino balurira si mallawanirana, ino lappattira, makaiterana, andino madyatanira, maduffunanirana,

19 takesi mepakaammu si ammina tolaya nada'ngennino tiyempowa pipaitani Dios sino alla'nga sikuwa."*

20 Wasin nasinduwi Jesus a nibasa sinay, iluku'na kappayino turak, neyulina sino nanga'da sikuwa, kasena nattuttura nanuldu, e aggitam amminino tolayira sinay.

21 Sinapi'na sikuwa si, "Inaya neturakka sapiti Dios a nebasak, meyakkuruwin sito ingkeina aggadingngaggayu kepay sito sapitangku."

22 Dinayaw amminino tolayira e nakka'bawira sino kinalawanneno sinapi'na. E kunda si, "Bakkangkad yanino abbingi Jose?"

23 Wasinoy, sinapiti Jesus sikuwa si, "Ammuk si sapitandaw sikuwa yawa palanut, 'Doktor, agasannu abbuweno baggimungkepay,' a ino anggandawa sapitan, akwanganu nad sito lubbuntamino kakka'bawa diningngaddawa inangwak sey Capernaum."

24 E netuluy kappayi Jesus a sinapit si, "Gakkurug yo sapitangku sikuwayu, awana gumarabbun si medayaw sino lubbunnangkepay."

25 Dandammandonaddino nakwa sin tiyempowi Elias. Awanningke uran sito Israel si kappata run si gadwa, e dokallino bisin si palulubbun. Odduweno kakallakkira a balu sito lubbuntam sinoya tiyempo,

26 udde bakkanna ireno nanundunani Dios ki Elias a duffunan, nu ammena lud dinunduna nanuffun sino tata a baluwa taga-Serepta sino sakopanna Sidon a bakkanna kalubbunantam.

27 Kunna kappayino nakwa sin tiyempoweno gumarabbuna i Eliseo. Odduweno tolayira sito Israel a nakkutal, udde awana nepabbattunoyna sikuwa. I Naaman pelanga taga-Siria ino nepabbattunoyna."

28 Nappelalotino bungutino ammina tolayira sino sinagoga sin naningngagganda sinay.

29 Natta'daggira ammin, ginafu'da i Jesus, e nelawanda sino lubbun. Neyanda sino munsu'ngeno kulura agyananino lubbunda se angganda a itu'yud sino dabbak.

30 Udde nallakari Jesus sino nallalatanda e inanaw.

Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espiritu (Mar. 1:21-28)

31 Wasinoy, inangngi Jesus sey Capernaum a tata a lubbun sey Galilea. Inang nanuldu sino tolayira sino sinagoga sino awna aggimwangan.

32 E nakka'bawira sino annulduna, se melasin sino sapitanna si aneno kalintiyanna a manuldu.

33 Agyanino lalaki sinaya naunaggan si narakkatta espiritu, e nakkulawuwa nassapit si,

* **4:19 4:19** Isaías 61:1-2

³⁴ "Sanna ma'lurino gakkannu sikkwami, Jesus a taga-Nazaret? Gi-namwangka kadda manaral sikkwami? Ammutakan. Ikkeno Abbingi Dios a awana liwa'na."

³⁵ Udde "Suminakkan!" kunni Jesus sino narakkatta espiritu. "Anawan-nun yana tolay!" E iletwarino narakkatta espirituweno lalaki sino nara'langanino tolayira, kasena inanawana ammena inansa.

³⁶ Nakka'bawira ammin, e nattatarabbira a nassapit si, "Sanna lang mannakadameno sapi'na? Se massiki ino narakkattira a espiritu, aneno turena anna pannakadamana a massapit si umanawira, e manawiran."

³⁷ Gafu sinoy, naddinnamino mappeafu ki Jesus si ammina palulubbun sinay.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Odduwera A Tolay (Mat. 8:14-17; Mar. 1:29-34)

³⁸ Wasinoy, inanawi Jesus sino sinagoga e inang sino balera Simon. Wasin ginamwang sinay, nappelalotino babannangngeno katuwangani Simon a bafay, e sinapi'da sikkwana ta duffunanna.

³⁹ Inara'niyi Jesus sino iddana e sinapi'na si maari naddino baban-nangnga. E naariyen gakkurug, e ginabwatino bafay e pinakkannera.

⁴⁰ Wasin sumallappinnino sinag, neyangngino tolayira ki Jesusino ammina matakita si massiki sanna a takit. Inappanganneno kadda tata, e nabbattunoyira.

⁴¹ Nepaanona kappayino narakkattira a espiritu sino odduwera a tolaya nunagganda. E sin umanawanda, nakkulawuvera a nassapit si, "Ikkeno Abbingi Dios." Udde inallangnganneria ta suminakkira, se ammura si antuweno Kristo a dinunduni Dios.

Ino Nanulduwani Jesus Sino Sinagogarerera (Mar. 1:35-39)

⁴² Wasi marrifarifad si kadarama'na, inanawi Jesus sinaya lubbun e inang sino awana matotolena. Antuweno inang inintufukino tolayira, e wasin sinumpalanda, inaranda si ammena nad umanaw sino lubbunda.

⁴³ Udde sinapi'na si, "Maawag si itulduk sino korwangkappaya lub-bunino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios, se antuweno gafuna a dinundundak."

⁴⁴ Antuweno nannodoyuwa inang sino lulubbunna Judea a nanuldu sino sinagogarerera.

5

Ino Nayani Jesus Sino Palunguwa Adalannera (Mat. 4:18-22; Mar. 1:16-20)

¹ Wasin tata si aw, aggata'daggi Jesus sino dappi'na bebaya Genesaret a manuldu sino sapiti Dios, e inaribumbunganino odduwera a tolay se angganda a dingngaggan.

² Initia i Jesusino adwa a abang sino dappi'na bebaya inanawanino gumattafukulira a inang nunab sino tafukulda.

³ E nattakay sino tata a abanga akwa i Simon, e inarangngina ki Simon ta paroyunna si bissang sino dappit. E nattuttura nanuldu sino tolayira.

⁴ Wasin nasinduwa nanuldu, sinapi'na ki Simon si, "Palitannuweno abangngu sino agyananino ata'nanga danum ta itakkuddawino tafukul-daw."

5 "On, Afu," kunni Pedro, "udde nappaawkamiya nanafukul, e awangingke a naappami. Udde nu antuweno sapitannu, itakkummi kappayino tafukulmi."

6 Antuweno netakkudda kappayino tafukulda, e wasin nelabbedda, odduweno inappara kiyad si gapapissayino tafukulda.

7 E kinulafattandeno bafulundera sino tata a abang ta umandera duffunan. Inangngira e pinannureno adwera a abang si lamis kiyad si galalannaddir.

8 Wasin inita i Simon Pedro* inaya nakwa, namalitud sino a'langi Jesus e sinapi'na si, "Afu, anawandak, se minalliwtaka tolay."

9 Kunnenayino sinapiti Pedro, se nakka'bawira andino bafulunnera sino kaodduweno sinafukulda.

10 Nakka'bokappayino bafulundera sino tata a abang a da Santiago anni Juan a abbingi Zebedeo.

Wasinoy, sinapiti Jesus ki Simon si, "Ammeka mattalaw, se mangiyafu sito ingkein, ammekan manafukul si lamis, nu ammeka lud mangawis si tolay ta manguruwira sikkwak."

11 Antuweno wasin neya'dandeno abanda, inanawanda ammin e nebulunira ki Jesus.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Nakkutal

(Mat. 8:1-4; Mar. 1:40-45)

12 Wasin tata si aw, agyani Jesus sino tata a lubbuna agyananino tata a lalakiya nakkutal amminino baggina. Wasin initana i Jesus, inang namalitud sino a'langga a nakiggimallakka nassapit si, "Afu, nu anggammu, damaraka pabbattunoyan."

13 Inappangani Jesusino nakkutal, kasena sinapit si, "On, anggangku si mabbattunoykan. Maariyen yan kutilnu." E kaka'meng kelanga naariyeno kutilna.

14 Wasinoy, netuni Jesus sikkwana si, "Ammem sapitan yaw si massiki sanna a tolay, nu ammem lud umang mappaita sino padi ta itanna nu naariyennino kutilnu. Kasem iya'da sikkwaneno netuni Moises si'ina mewa'lat ki Dios takesi wara pangammuwanino tolayira si gakkuruwa nabbattunoykan."

15 Udde massiki antuweno netunna, kumaral lullanga naddinnamino mappeafu ki Jesus. Antu gafuna, odduwengke ino tolayira a inang sikkwana a maningngag sino tulduna anna mappaari sino taki'da.

16 Udde kanayuna inangngi Jesus sino kalolowat ta mittata a makkararag.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tolaya Paralitiku

(Mat. 9:1-8; Mar. 2:1-12)

17 Wasin tata si awa nanulduwi Jesus sino tata a balay, agyanino Fariseowera andino mammesturuwerana lintiya nakituttud sikkwana. Naggabwatira sino palulubbunna Galilea anna Judea, mampay sey Jerusalem. Ana ki Jesusino pannakadama i Dios a mappabattunoy sino matakitura.

18 Wasinoy, agyanino ginamwangira a nabbolig si tolaya paralitiku. Kinakkapanda a itallung sino balay ta iyanda sino agyanani Jesus,

19 udde ammena dama gafu sino kaodduweno tolayira. Antu gafuna, neune'da sino ata'meno balay, inabbutandeno batuwi Jesus, kasera nepatabbafeno bolig sino a'langi Jesus sino tangngeno tolayira.

* **5:8 5:8** I Simon, nginaliti Jesus si Pedro, antu gafuna, ngananda si Simon Pedro.

20 Wasin inita i Jesusino annala'da sikhana, sinapi'na sino lalaki si, "Napakomaninnino liwa'nu."

21 Wasin diningngaggino Fariseowera andino mamnesturuwerana lintig inay, kunda sino nakanakanda si, "Sanneno katolena a ikunnaneno baggina ki Dios? Se bakkangkabbelangi Diosino makapakoma si liwat?"

22 Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, e sinapi'na si, "Ma, ansanna lang kunnayanino dinandandaw?

23 Naladda ma'lura massapit si 'Napakomanino liwa'nu' amma sino 'Gumabwakka ta umanokan.'

24 Udde nu kunnenoy, sapitangku mantuweno madyat takesi ipaitak sikhwayu si ikkanakino Abbingnga Tolaya aneno kalintiyan sito lubaggia mamakoma si liwat." E sinapi'na sinoya paralitiku si, "Ino sapitangku sikhwan, gumabwakka, appanu yan iddam, e umanokan."

25 E kaka'meng kelanga ginabwatino tolay sino nara'langanda ammin, inappaneno iddانا, e inanawa maddandayaw ki Dios.

26 E amminira a nagyan sinay, nakka'bawirangke anna nakatalaw, e naddayawira ki Dios a nassapit si, "Kakka'bawingkeno naitatam sito aw!"

Ino Nayani Jesus Ki Levi (Mat. 9:9-13; Mar. 2:13-17)

27 Wasin nasinduwenay, nallawani Jesus e initaneno gumattuki si buwita mingngan si Levi a aggatuttud sino ofisinana. "Mebulungka sikhaw,"[†] kunni Jesus.

28 E ginabwati Levi, inanawanna ammin, e nebulun ki Jesus.

29 Wasinoy, inangngira sino balera Levi, e odduweno nedadanna a akkananna pappagamwangnga ki Jesus. Odduwera kappayino ginamwanga gumattukiyera si buwit andino korwanira a tolay, e nakikkanira ki Jesus.

30 Wasinoy, ino korwanira a Fariseo andino bafulundera a mamnesturuwerana lintig, binalorenno initara. E sinapi'da sino adalanira i Jesus si, "Mayan makikkan anna makiinungkayu sino gumattukiyera si buwit andino korwanira a minalliwata tolay?"

31 Udde i Jesusino nanombat sikhara, e sinapi'na si, "Inyeno mawag si doktor, nu bakkampelangino matakit?

32 Ammek inang sitawa mayag sino naggaddangngira a tolay, nu ammena lurino minalliwatira takesi mabboboliyera."

Ino Mappeafu Sino Pallantangana Mangangan (Mat. 9:14-15; Mar. 2:18-20)

33 Agyanino korwanira a tolaya nassapit ki Jesus si, "Ino adalanira i Juan, dayandanira a mallantanga mangangan anna makkasarag, e kunna kappay sino adalanireno Fariseowera. Udde ino adalannuwerera, ammera akwan, nu ammera lud mangangan anna minum."

34 Sinabbira i Jesus a niyamparig si, "Nu wara makkasar, kundokad si amme makikkanino bafulunino mangatawa a inayanna?

35 Udde duma'nganeno tiyempowa meanaw sikwareno mangatawa, kaserana mallantanga mangangan."

Ino Mappeafu Sino Bawuwa Tuluwi Jesus (Mat. 9:16-17; Mar. 2:21-22)

[†] 5:27 5:27 Ino sapitanna sino dami'na Griego: "Dumandangka sikhaw." Ino anggamma a sapitan, mebulun ki Jesus si adalanna.

³⁶ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, "Awana tolaya mappissay si bawuwa barawasi takesi iyappi'na sino dadan. Se nu antuweno akwanna, darallanneno bawu, e ammena meannungino bawuwa sinnun sino keappitanna.

³⁷ Awangkappaya miyekwa si talifawu sino dadana sinan anganga gaddang, se battakanna, mesayukino tayug, anna madaral kappayino gaddang.

³⁸ Ino bawuwa tayug, bawu kappenadda gaddangino keyekwanna.

³⁹ Ino tata kappay, ino nawama minum sino dadana tayug, ammena anggamma sinsimianino bawu, se kunna si nalawarino dadana nawa-manna."

6

Ino Mappeafu Sino Awna Aggimwangan

(Mat. 12:1-8; Mar. 2:23-28)

¹ Wasin tata a Sabadu a aggimwanganino Judyuwera, malallakadda Jesus sino aggumana namulan si trigo. E ino adalanera, nangappera sino dawana trigo, irurunda, kasera binulak e nakkanda.

² Udde nagyanino korwanira a Fariseo a nassapit sikwara si, "Mayan kontarandawino lintiddama kammarallino magganino sino awna aggimwan-gan?"

³ Sinabbira i Jesus si, "Ammeyu kad binaseno inangwa i Ari David andino bafulunnera sin nabisinanira?

⁴ Sinallungi David sino balayi Dios, nangngan sino tinapaya newa'lat ki Dios a kunnino lintiya kammaralla akkanannino bakkanna padi, e na'danna kappayino bafulunnera."

⁵ E inabambutani Jesus a nassapit si, "Ikkanaka Abbingnga Tolayino ana kalintiyanina a massapit sino damana a maangwa sino awna aggimwan-gan."

Ino Lalakiya Pilayino Tata A Kama'na

(Mat. 12:9-14; Mar. 3:1-6)

⁶ Wasin tata kappaya awna aggimwangan, inangngi Jesus sino tata a sinagoga ta manuldu. Agyan sinayino lalakiya pilayino diwanana kama'na.

⁷ Agyangkappayino korwanira a mammesturuwerana lintig anda Farise-owera a mallakkap ki Jesus nu pabbattunoyanneno lalaki sino awna aggimwangan, se mintufukira si ipaliwa'da sikwana ta wara pidarumanda.

⁸ Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, e sinapi'na sino lalakiya pilayino kama'na si, "Gumabwakka ta umangka sito nara'langammi." E ginabwat e inang sino a'landa.

⁹ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Bebutangku sikwayu nu sanneno anggammino lintiddama akwantam sino awna aggimwangan. Mangwe-tam si nalawad onnu narakkat? Misalak si tolay onnu mamapatay?"

¹⁰ Ilangalanganera ammin, kasena sinapit sino lalakiya pilay si, "So'yarannu yan kama'nus." Sino'yanna, e napiyen.

¹¹ Udde nabbungubungutingke ino mallakkappira, e nattatarabbanda nu sanneno akwanda ki Jesus.

Ino Namilyani Jesus Sino Karadwera A Apostolna

(Mat. 10:1-4; Mar. 3:13-19)

¹² Sino ya tiyempo, nanu'duwi Jesus sino tata kulud, e nappafafiya nakkararag ki Dios.

13 Wasin kagigi'ba'nenoy, inayanneno adalanner, e namili si karadwa siksware a ngananna si apostolna, se dundunanner a umang manuldu.

14 Irayawino nganganino pinilinera: i Simon (a nginanna si Pedro) anni Andres a kola'nga, da Santiago anni Juan, da Felipe anni Bartolome,

15 da Mateo anni Tomas, i Santiago a abbingi Alfeo, i Simon (a ngananda si Patriota se ikaloneno lubbunna),

16 i Judas a abbingi Santiago, anni Judas Iscariote a antuneno mallaku ki Jesus.

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Matakitira
(Mat. 4:23-25)*

17 Wasin naddawu'da Jesus andino apostolnera, nitturira sino nakkanafanana nakkakarampattanino odduwera a adalanna andino odduwera kappaya tolaya naggabwatsey Judea anna sey Jerusalem anda sino lulubbuna Tiro anna Sidon a ara'ni sino bebay.

18 Inangngira sinay se angganda a dingngaggannino sapitanni Jesus, e ino matakitira, angganda si pabbattunoyannera. Inangkappayino naunagganira si narakkatta espiritu, e nepaanonenoinunag siksware.

19 Amminino nagyanira sinay, anggandangkenadda appangan, se aneno pannakadama sikswna a mappabattunoy si takit. E nepabbattunoynera ammin.

*Ino Nagasatira A Tolay Andino Kakallakkira
(Mat. 5:1-12)*

20 Wasinoy, ilangngiyi Jesusino adalanner, e sinapi'na siksware si, "Nagasakkayuwa pobiri, se mesapakkayuna sino patturayani Dios.

21 "Nagasakkayuwa mabisin sito ingkein, se mabattuggayuna.
"Nagasakkayuwa mattangit sito ingkein, se makkatawakayuna.

22 "Nagasakkayu nu kababannaddakayu anna ammerakayu anggam anna iyatataldakayu anna massapitira si narakkat mappeafu sikwayu gafu sino angnguruddaw sikswna Abbingng Tolay.

23 Nu kunnenayino akwanda sikwayu, maanggangkayungke nad e ilalattuyuwenao aanggandaw, se dokallingke ino labudaw sey langit. Se ino akwanda sikwayu, kakunnaneno inangweno gagginafurera sino gumarabbunira i Dios si'in.

24 "Udde kakallakkayuwa ba'nang, se inappayunnino mappaanggam sikwayu e awaninna innanamandaw.

25 "Kakallakkayuwa mabattug sito ingkein, se mabisinangkayuna.

"Kakallakkayuwa makkatawa sito ingkein, se malonenonakandaw emattangikkayuna.

26 "Kakallakkayu nu dayawandakayu ammina tolay gafu se akwandalopelangino panggammada, se kakunnana kappayino nepaddayawino gagginafurera sino massisiriyera a gumarabbun si'in."

*Ino Agganggantam Sino Kakkalingatamira
(Mat. 5:38-48; 7:12)*

27 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Ino sapitangku sikwayuwa maningngag siksak, anggammandonaddino kakkalingayuwera. Nalawannaggapayino akwandaw sino makkababannag sikwayu.

28 Ino magged sikswna, arangngandonad ki Dios si bindisyonanner, e ikararandokappayino mappadyatira sikswna.

29 Nu wara manipang sino tata a paringilnu, passipangngu kapayino tafik, e nu wara mappa sino kadwatta'meno barawasim, iya'dangkappayino tata.

³⁰ A'dannu naddino massiki inya a marang sikwam, e nu wara mappa sino kukwayu, ammeyu sapitan si iyulina.

³¹ Akwandonad sino kasittoleyuweno anggandawa akwanda sikwayu.

³² "Nu ino pelang manggam sikwayuweno anggammmandaw, wara kad labu'dona ki Dios? Se massiki ino minalliwitira, anggammanda payino manggam sikwara.

³³ E nu ino pelang mangwa si nalawad sikwayu ino pangwandaw si nalawad, wara kad labu'dona sinay? Se massiki ino minalliwitira, kunna kappay inayino akwanda.

³⁴ E nu ino pelang ammuyuwa miyuli sino takkawandeno patakkawandaw, wara kad labu'dona? Se massiki ino minalliwitira, patakkawandeno bafulundera se innanamanda a meyulyieno nepatakkora.

³⁵ Ammena nad kunninoyino akwandaw, nu ammeyu lud anggammannino kakkalingayuwera, e mangwakayu si nalawad sikwara. Mapatakkokayu sikwara massiki ammeyu innanaman si iyulira. Se nu kunnenayino akwandaw, dokallino labu'daw ki Dios, e mebilangkayu si abbingi Dios a Kaptiyan. Se i Dios, naallak sino narakkattira a tolay andino ammera mappasalamat sikwana."

Ino Angngukum Sino Bafuluntamira

(Mat. 7:1-5)

³⁶ "Maawag si minangkallakkayu a kakunna i Dios a Amayuwa miangkallak.

³⁷ Antuweno ammeyu nad ukumannino bafulundawira ta sapitandaw si makastiguwera nad takesi ammerakayu pay ukumanni Dios a makastigu, nu ammeyu lud pakomanino bafulundawira ta pakomandakayu payi Dios.

³⁸ Naallakkayuwa manga'da sino bafulundawira e naallappena i Dios a manga'da sikwayu a ino angnga'dana, kunnangke natattad, nakuyukuyun, e mesawal. Se ino kaodduweno iya'dayu, antu kappeneno kaodduweno iya'dana sikwayu."

³⁹ Niyampariyi Jesus sikwara a nassapit si, "Dama kadda ifuyutino lappattino bulunna a lappat? Nu kunnenoyino akwanda, mada'nira a adwa sino dabbak.

⁴⁰ Awangkappaya madala napatig amma sino mesturuna, udde nu nabalinanino adalna, mekunnen sino mesturuna.

⁴¹ "Mayan aggitannuweno bibissangnga ana sino mateno bulunnu, a ammem magi'neno dokalla ana sino matam?

⁴² Ansannu massapit sino bulunnu si, 'Ariyangkuweno ana sino matam,' a ammem maiteno ana sitan matam? Ikka a massasannakam, ariyan-nubbuweno ana sino matam takesi nalawarino angngitam, kasem dama a ariyanino ana sino mateno bulunnu."

Ino Kayu Andino Bungana

(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Sinapikkappayi Jesus si, "Ino nalawara kayu, ammena mammunga si narakkat, e ammena kappay mammungeno narakkatta kayu si nalawad.

⁴⁴ Ino kaimunuwanna kayu ino bungana, se ino uway, ammena mammunga si igos, e ino anifung, ammena mammunga si ubas.

⁴⁵ Kunna kappay sikwatama tolay. Ino nalawara tolay, nalawarino sapitanna se nalawarino ana sino nakamma. Udde ino narakkatta tolay, narakkattino sapitanna se narakkattino ana sino nakamma. Se ino sapitanna tolay, maggabwappelang sino ana sino nakamma."

*Ino Adwera A Namata'dag Si Balay
(Mat. 7:24-27)*

⁴⁶ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Mayan kundaw si ikkanakino Afuyu, gampade ammeyu kuruwannino sapitangku?"

⁴⁷ Ino umang sikwaka maningngag sino sapitangku e kuruwanna, kunnayawino piyampariyangku.

⁴⁸ Mekunna si tolaya namata'dag si balay, a nakkokkob sino lubag kiyat si dina'nganeno batu e antuweno namata'dagganna. Wasin nalum, kina'nañeno balay, udde ammena naansa, se nalawarino akkepata'dangnga.

⁴⁹ Udde ino tolaya naningngag sino sapikku e ammena kuruwan, mekunna si tolaya namata'dag si balay sino pelang utunna lubagga awana fundasiyonna a mappatuyag sinay. Antuweno wasin nalum, naladda pelanga nagabba, e nadarallingke."

7

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Aripannino Kapitan
(Mat. 8:5-13)*

¹ Wasin nasinduwi Jesus a netuldu ammin inay sino tolayira, inang sey Capernaum.

² Agyan sinayino kapitanna sindaluwa taga-Roma a aneno aripanna a ikalona. Inaya aripan, matakit e gapapatayin.

³ Wasin diningngaggino kapitan si ana i Jesus, dinundunneno korwanira a pangafuwanna Judyu ta umanda ayaní Jesus a mappabattunoy sino aripanna.

⁴ Inangngira ki Jesus e nakiggimallakkira a nassapit si, "Inaya kapitan, meannunga duffunannu,

⁵ se anggammandetama Judyu e nappepata'dag si sinagogatam."

⁶ Wasinoy, nebuluni Jesus sikwara.

Wasin ara'niyeran sino balayino kapitan, dinundunino kapitanino korwanira a bafulunna a umang manambal ki Jesus ta sapitanda si, "Afu, ammekampelang maddutung, se ammena meannunga sumallungka sino balek.

⁷ E kunna kappay sikwak, ammek meannunga umara'ni sikwam. Antuweno sapitannumpelang, e mabbattunoyinnino aripangku.

⁸ Se massiki ikkanak, aneno mangituray sikwak, e ana payino sindalukira a iturayangku. Nu sapitangku sino tata si 'Umangka, umang, e nu sapitangku kappay sino tata si 'Gumamwangka sitaw,' gumamwang, e nu sapitangku siñó tata a aripangku si 'Akwanni yaw,' akwanna."

⁹ Nakka'bawi Jesus sin naningngagganna sinay. Ina'langgeno odduwa tolaya nebulun sikwana, e sinapi'na si, "Sapitangku sikwayu, awana tolaya initaka kunnenoyino kinatuyangngeno angngurungnga, massiki sikwatama gakagaka i Israel."

¹⁰ Wasin nuliyeno dinundunireno kapitan, nada'ngareno aripanna a nabbattunoyin.

Ino Nappaangngangoliyani Jesus Sino Abbingnga Balu

¹¹ Ammena nabayag e inanda Jesus andino adalannera sino lubbuna ngananda si Nain, e odduweno tolayira a nebulun sikwana.

¹² Wasin ara'niyeran sino lamwanganneno lubbun, nadambaldeno odduwera a tolaya umang mitanam sino lalakiya natay. Inaya natayino tata ke a abbingino balu.

13 Naallakkani Jesusino inaneno natay sin naitana, e sinapi'na sikuwa si, "Ammekan mattangit."

14 E inara'niyi Jesus e iniggammanneno longun takesi mitturino maboliyira. Wasin nitturira, sinapi'na sino natay si, "Buwanak, gumab-wakka."

15 E ginabwatino natay e naddamit. E sinapiti Jesus sino inana si, "Ayaninnino abbingngu. Nabiyyain."

16 Ino tolayira a nagyan sinay, nakatalawira ammin e naddyawira ki Dios. Sinapitino korwanira si, "Mannakadamenos gumarabbuna inang sito agyanantam." Sinapikkappayino korwanira si, "Ginamwangi Dios a misalak sikuwatama tolena."

17 Naddinnamino mappeafu ki Jesus andinaya inangwana sino lulubbuna Judea anda sino lellebanna a lubbun.

Ino Sinapiti Jesus Sino Dinundunira I Juan

(Mat. 11:1-6)

18 Ino adalanira i Juan a Gumabawtisar, ma'angngira sikuwa sino abbalurana nipadamag sikuwa ammin inaya inangangwa i Jesus. Antuweno inayanneno adwera a adalanna,

19 e dinundunnera ki Afu Jesus ta bebutanda nu antuweno nekariyi Dios a gumamwang onnu wara kepay korwan si mataronan.

20 Wasin ginamwangira ki Jesus, sinapi'da si, "Dinundundakamiyi Juan a Gumabawtisar ta bebutammi nu ikkeno nekariyi Dios a gumamwang onnu wara kepay korwan si taronammi."

21 Sinoya ginamwanganda, odduwera a tolaya nepabbattunoyi Jesus sino naddadaruma a taki'da, oddu kappaya tolaya nepaanonenos narakkatta espirituwa nunag sikuwa, e oddu kappay tolaya inarineno lappa'da.

22 Wasinoy, sinapi'na sino dinundunira i Juan si, "Mulikayu ki Juan ta umandaw sapitan sikuwaneno inita anna diningngaddaw, ino lappat, makaitera, ino pilay, makalakarira, ino nakkutal, nabbattunoyira, ino bangngag, makadingngaggira, ino natay, nangngangoliyera, e ino nalawara damag, mebanyak sino mekakkallakkira.

23 Itulduyu kappay sikuwa si nagasatino tolaya awan daladudwana mappeafu sikuwak."

Ino Sinapiti Jesus Mappeafu Ki Juan

(Mat. 11:7-19)

24 Wasin nanawinnino dinundunira i Juan, agyanino sinapiti Jesus sino tolayira sinay mappeafu ki Juan. Kunna si, "Sin inangngandaw sino agyanani Juan sey kalolowat, sanneno ginakkaddawa inita? Tata kadda tolaya kunnangke sikuwa ipapallenna bayabbag?"

25 Nu bakkan, sanna mantuweno inandaw inita? Tata kadda tolaya nalawaringke ino barawasina? Bakkan, se ino mabbarawasiyera si kunnenay anna warawara sikuwa, ino balena ari ino agyananda.

26 Sanna mat antuweno gakkuruwa inandaw inita? Tata kadda gumarabbun? On, gakkurug, tata a gumarabbun, udde ino kakuruwanna, nangatu amma si gumarabbun.

27 Se i Juanino sapitannino nepeturakka sapiti Dios a kunna si, 'Ananeno dundunangkuwa maunta sikuwa midadan sino pallakarannu.' **

28 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Sapitangku sikuwayu, awana tolaya neyanak sito lubagga nangatu amma ki Juan, udde massiki nu kunnenoy,

* 7:27 7:27 Malakias 3:1

ino kaabbafawana tolaya mesapat sino patturayani Dios, nangatu amma sikkwana."

²⁹ Ino kaodduwan sino naningngaggira ki Jesus, massiki ino gumattukiyera si buwit, kinurudda si gakkuruwino nepasapiti Dios ki Juan, antuweno nappabawtisarira ki Juan sin nanulduwanna kepay.

³⁰ Udde ino Fariseowera andino mammesturuwerana lintig, inammereno panggammani Dios si akwanda, e ammera nappabawtisar ki Juan.

³¹ Sinapikkappayi Jesus si, "Sannadeno pikunnangku sino tolayira sito ingkein? Sanneno kakunnara?

³² Mekunnera si abbinga aggatuttud sino a'langino allakuwana ayanino bulundera a makkaryam. Kunnino bulundera si, 'Massiki sanneno akwammi, ammekayu medagga. Nanontakkami, udde ammekayu nanalip. Nababbinungakami, udde ammekayu nattangit.'

³³ Ireno kekunnandaw, se awaningke a anggandawa dingngaggan. Se i Juan, nallantara mangangan anna ammena ninum, e sinapi'daw si, 'Naunaggan si narakkatta espiritu.'

³⁴ E ikkanaka Abbingnga Tolay, nakikkan anna nakiinumak sikwayu, e sinapi'daw si, 'Tstandaw inaya tolay! Nalawot anna minabbobok anna mebumbulun sino gumattukiyera si buwit andino korwanira a minalliwat!

³⁵ Udde massiki nu kunnenoyino sapitandaw, maita si gakkuruwa naggabwat ki Diosino tulдумi anni Juan gafu sino salinunu'na sino biyayino manguruwira."

Ino Namakomani Jesus Sino Minalliwata Bafay

³⁶ Wasin tata si aw, agyanino Fariseo a mingngan si Simon a nayag ki Jesus ta umang mangangan sino balera. Antuweno inangngi Jesus a mangangan sinay.

³⁷ Sinaya lubbun, agyanino minalliwata bafay. Wasin diningngangnga si ana i Jesus a makikkan sino balayino Fariseo, inang sinaya niyangkalin si nalawaringke a beduruwa napannu si bambangug.

³⁸ Wasin sinallung sinay, inang sino likuri Jesus. Gafu se matattangit, nabateno takkiyi Jesus sino kalaluwana, e finunatanna sino abu'nга. Inamammaneno takkina, kasena binubbuwan sino bambangug.

³⁹ Wasin initeno Fariseo a nayag ki Jesus inaya inangwana, kunna sino nakamma si, "Nu gakkurungngadda gumarabbun yawa tolay, ammunan nad nu sanneno katolenenaya bafaya miiggam sikkwana."

⁴⁰ Wasinoy, sinapiti Jesus sino Fariseo si, "Simon, aneno sapitangku sikkwam."

"Ma, Afu mesturu, sanneno sapitannu?" kunna.

⁴¹ Wasinoy, niyampariyi Jesus a nassapit si, "Agyanino tata a tolaya nappagatut si pirak sino adwera a tolay. Ino tata, limatutino ginatu'na, e ino tata, limafulu.

⁴² Gafu se ammera makapaga, ammenan nepapaga. Inyana sikkwara a adweno dodokkallino agganggamma sino nappagatut sikkwara?"

⁴³ Sinombati Simon si, "Tantaro nu ino tolaya dodokkallino gatu'na a ammenan pagan."

"On, gakkurug yan," kunni Jesus.

⁴⁴ Ilangngineno bafay, kasena sinapit ki Simon si, "Itannu yawa bafay. Inayandak sino balem, udde awana nepaappam si danum ta unafangkuweno takkika gagangetam, udde yawa bafay, inunafanneno takkik sino kalaluwana e finunatanna sino abu'nга.

⁴⁵ Ammerak kappay dinambala inumma a antuweno gagangetam, udde iyawa bafay, aggeuummanneno takkik kiyad sino ginamwangangku.

⁴⁶ Ammengkappay ilananino abukku, udde antu, binubbuwanneno takkik si bambangug.

⁴⁷ Sapitangku mantu sirkwam, ino dokalla agganggamma nepaitana sirkwak, antuweno mangipaita si napakomanino odduwa liwa'na. Udde ino tolaya bisangke ino liwa'na a napakoman, bisangke kappayino agganggamma ipaitana."

⁴⁸ Wasinoy, sinapiti Jesus sino bafay si, "Napakomanin amminino liwa'nu."

⁴⁹ Ino korwanira a makikkan, kunda sino nakanakanda si, "Sanneno katolena yaw a massiki ino liwat, pakomanna?"

⁵⁰ Udde sinapikkappayi Jesus sino bafay si, "Gafu sino angngurungngu sirkwak, nesalakangkan. Manokan a nalawannaddino nakammu."

8

Ino Bafabbayira A Nebulun Ki Jesus

¹ Ammena nabayag, inang nannodoyuwi Jesus sino lulubbuna mangibanyag sino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios. Nebuluno karadwera a adalanna,

² andino korwanira a bafabbaya nepabbattunoyna sino taki'da anna nappaanawanna sino narakkattira a espirituwa nunag sirkwara. Inayira a bafabbay, i Maria Magdalena a nappaanawanna si pituwa narakkatta espiritu,

³ i Juana a atawa i Cusa a katalakki Herodes, i Susana, andino odduwera kappaya bafulundera. Ino inangwara ammin, nanga'dera sino kukwara a iduffunda sirkwara Jesus andino adalanneria.

Ino Amparig Mappeafu Sino Inang Nawwarit

(Mat. 13:1-9; Mar. 4:1-9)

⁴ Wasi tata si aw, odduwa tolaya maggagamwang sino agyanani Jesus a naggabwat sino lulubbuna inangnganna. Wasin nakkakarampattiran, niyampariyi Jesus a nanuldu sirkwara si,

⁵ "Aneno tolaya inang nawwarit si aggik sino umana. Wasin agge-warawarit, naddattuweno korwana aggik sino dammingngala, nappipi'nakkanino tolayira, e ina'namino mammanukira.

⁶ Ino korwana newari'na, naddattu sino kabatuwana bisangkeno lubangnga. Wasin nattufuwera, nalanira a nalelay, se nammennino nattufuwanda.

⁷ Ino korwangkappay, naddattuwera sino kasasitan, e neyindanino asita nattufu e ilintu'danino mula.

⁸ Udde ino korwana newari'na, naddattuwera si nalawara lubag, nattufuwera e nammungera si sittatut." E inabambutani Jesus a nassapit si, "Ikkayuwa maningngag sito ampariggu, dandammandonaddino dingngaddaw."

Ino Anggamma Sapitannino Amparig Mappeafu Sino Inang Nawwarit

(Mat. 13:10-23; Mar. 4:10-20)

⁹ Wasinoy, nabbebutino adalanira i Jesus sirkwana nu sanneno anggamma sapitan inaya amparingnga.

¹⁰ Sinabbira i Jesus si, "Ipakaammuwi Dios sikwayuweno ammena nepakaammu si'in mappeafu sino patturayanna, udde sino korwanira,

amparibbelangino usarangkuwa manuldu sikwara, takesi massiki nu aggitanda, ammera maimunuwan, anna massiki nu aggadingngagganda, ammera maawatan.

11 "Antuyawino anggamma sapitan inaya ampariggu. Ino aggika newarit, antuweno sapiti Dios.

12 Ino naddattu sino dammingngeno dalan, antuweno keyampariyanino tolayira a maningngag sino sapiti Dios, kase gumamwangi Ofag e ariyanna sino nakandeno sapita diningngadda takesi ammera mangurug anna mesalakan.

13 Ino naddattu sino kabatuwan, ireno tolaya manggamma mangurug sin naningngagganda, udde ammena sumallungino sapit sino nakanda, e nu wara gumamwang si dya'da, talekkurandeno angngurudda.

14 Ino naddattu sino kasasitan, ireno tolaya maningngag sino sapiti Dios, udde nakungkulino nakanda gafu sino paddararananda sino maawadda, ino buma'nangnganda, andino pangwanda sino mappaanggam sikwara sito lubag, antuweno mabbung sino sapita diningngadda e ammena makapammunga.

15 Ino kappay naddattu sino nalawara lubag, ireno tolaya nalawarino aggangwara a kuruwandangke ino sapiti Dios a diningngadda. Iyimfundu sino nakanda e mattalaginarira a mangurug sinay kiyad si wara patupakkanna sino biyadda."

Ino Amparig Mappeafu Sino Lampara (Mar. 4:21-25)

16 Niyampariggappayi Jesus a nassapit si, "Awana tolaya mitaggab si lampara, kasena kallabban onnu iyekwana sino gukamma katri, nu ammena lud itappat takesi masirwatanino sumallungira.

17 Kunna kappayino neyampariggu, ammina neimad onnu ammena nepakaammu sito ingkein, mepakaammuna ta maawatanino anggamma sapitan sino maddagguna aw.

18 Lawarandonadda dingngaggannino sapitangku, se ino tolaya manggamma mangwa sino dingngagganna, madadaggananneno angngawa'na, udde ino tolaya ammena mangwa sino dingngagganna, massiki ino bisangnga aringnga si ammun, maawanna."

Ino Ina I Jesus Andino Kakkola'ngera (Mat. 12:46-50; Mar. 3:31-35)

19 Wasinoy, ginamwangino ina i Jesus andino kakkola'ngera sino agyananna, udde ammera makaara'ni sikwana gafu sino kaodduweno tolayira.

20 E agyanino nituldu ki Jesus si, "Anara inam andino kakkola'nguvera sino lasin, e anggandaka a itan."

21 Udde sinabbira i Jesus si, "On, udde aneno korwanira a ibilangku si inak anda kakkolakku, ireno maningngag sino sapiti Dios e akwanda."

Ino Nappasiyanakkani Jesus Sino Kalipappag Andino Palung (Mat. 8:23-27; Mar. 4:35-41)

22 Wasin tata si aw, sinapiti Jesus sino adalannera si, "Mangngetam sey dammangnga bebay." E nattakayira si abang e nanawiran.

23 Wasin aggedadammangira, nakaturuwani Jesus. Kaka'meng kelanga nakkalipappag e gapapannuwennino abanda si danum e ngananda si lumannaddiran.

24 Antuweno ginammiyanda i Jesus a sinapi'da si, "Afu, Afu, malimattematum!"

Ginabwati Jesus, e sinunneno kalipappag andino palung ta suminakkira, e ilammattinnino kalipappag anna nassiyankinnino palung.

²⁵ Wasinoy, sinapi'na sino adalannera si, "Mayan naawaninnino anal'daw sikwak?"

Udde nakka'bawira anna nakatalawira e nakkakibikibebutira si, "Sanneno katolena yaw? Se massiki ino kalipappag andino palung, tunannera e kuruwandeno sapitanna."

*Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Taga-Geresa A Naunaggan
(Mat. 8:28-34; Mar. 5:1-20)*

²⁶ Wasinoy, netuluyda Jesus a naddammang sino bebay kiyad si ginamwangira sino sakopanna Gerasa a dammangngeno Galilea.*

²⁷ Wasin gina'dangira e inulluwi Jesus sino abang, dinambalino tata a lalakiya naggabwat sinaya lubbuna naunaggan si narakkatta espiritu. Inaya lalaki, nabaya aggaboyang anna ammena magyan sino balay se magyampelang sino agwefa attanammanda.

²⁸⁻²⁹ Namipidya a pinadyatanino narakkatta espiritu, e massiki baluran-nino kalubbunanner a kadenandeno kamat anna takkina, garattatanneno kadena e ifuyutino narakkatta espiritu sinaya kalolowat. Antuweno wasin initana i Jesus, nakkulawu e namalitud sino a'langnga. Nekokwana a nassapiti si, "Jesus a Abbingi Dios a Kapatiyan, sanneno gakkannu sikwak? Makiggimallakkak sikwam ta ammerak paidaman!" Antuweno sinapi'na, se sinapitinni Jesus si umanonaddino narakkatta espirituwa inassad sikwana.

³⁰ Wasinoy, nebebuti Jesus si, "Sanneno angannu?"

"Rinifurifu," nesomba'na, se odduweno narakkatta espirituwa inassad sikwana.

³¹⁻³² Agyan sinayino odduwera a bafuya maddukiruk sino sanna'nga kulud. Nakiggimallakkino narakkattira a espiritu ki Jesus si ammenera pabonan sino bituwa awana pakkiyaranna a kakastiguwanda, nu ammenera lud purayan ta munaggira sino bafuyira. E nepurenera.

³³ Wasinoy, inanawanino narakkattira a espirituweno lalaki e inangngira nunag sino bafuyira. Naddadaraddaggino bafuyira a naddawut, nanggawatira sino dabba'ngeno bebay, nadara'nira, e nalimattira ammin.

³⁴ Wasin initeno mindaggira sino bafuy inaya nakwa, nabbafukalira a inang nituldu sino kalubbunander a ando sino sina'lifandera.

³⁵ Antuweno inang initeno tolayireno nakwa. Wasin ginamwangira sino agyananda Jesus, initareno lalakiya inanawanino narakkattira a espirituwa aggatuttud sino a'langi Jesus a nabbarawasiyen anna nalawarininnino nakamma. Antu gafuna, nakatalawira ammin.

³⁶ Ino nakaitera sino nakwa, netuldura sino korwanira nu ansanna nabbattunoyino lalakiya naunaggan.

³⁷ Amminira a naggabwat sino sakopanna Gerasa, nakiggimallakkira ki Jesus ta umanonad sinaya lubbunda, se nappelalotino talora. Antuweno nattakera Jesus sino abang ta umanawira.

³⁸ Ino lalakiya inanawanino narakkattira a espiritu, nakiggimallak ki Jesus ta mebulun nad sikwana, udde sinapiti Jesus si,

³⁹ "Nalawad nu mulikan sey baleyu ta sapitannu amminino inangwa i Dios sikwam." Nanawino lalaki, e awana ammena inangngan sino lubbunda a nituldu sino inangwa i Jesus sikwana.

* ^{8:26} ^{8:26} Ino naturak sino korwana manuskrituwa anganna yawa lubbun, Gadara onnu Gergesa.

*Ino Abbingi Jairo Andino Bafaya Nanengged Sino Barawasiyi Jesus
(Mat. 9:18-26; Mar. 5:21-43)*

⁴⁰ Wasin nulira Jesus sino dammangnga bebay, maanggammino odduwer a tolaya nappagamwang sikwana, se aggataronanda.

⁴¹ Wasinoy, ginamwangino tolaya mingngan si Jairo a tata a pangafuwani sino sinagoga sinay. Namalitud sino a'langi Jesus e nakiggimallak ta mebulun sikuwa a muli sino balena,

⁴² se gapapatayinnino tata ke a abbingnga a bafaya karadweno runna.

Wasin aggelakalakari Jesus a umang sinay, nasalpitin sino odduwer a tolaya nebulun sikuwa.

⁴³ Ino tata sikuwa, ino bafaya aggedada si karadwa si run. Massiki kanayuna mappaagas, awana makapabbattunoy sikuwa.

⁴⁴ Inara'ni sino likuri Jesus e sinenggenneno leleneno barawasina. Assenggenna lang sino barawasina, ilammattinnino adana.

⁴⁵ Sinapiti Jesus si, "Inyeno nanengged sikuwak?"

Udde tatatata sikuwa, sinapi'da si bakkannira. E sinapiti Pedro si, "Afu, odduweno tolayira a maddadara'lina manalpit sikuwam."

⁴⁶ Udde sinapiti Jesus si, "Aneno nanengged sikuwak, se gini'nak si aneno pannakadama a nallawan sikuwak."

⁴⁷ Wasin naimunuwanino bafay si ammuwi Jesusino inangwana, inara'ni sikuwa a mayya'yak, e namalitud sino a'langnga. Sinapi'na sikuwa sino nara'langanino tolayira ino gafuneno nanengeranna sikuwa andino nabbattunoyanino taki'na.

⁴⁸ E sinapiti Jesus sikuwa si, "Ikka a abbingku, gafu sino angngurungngu sikuwak, nabbattunoykan. Manokan a nalawannaddino nakammu."

⁴⁹ Wasin makitatabbaggepayi Jesus sino bafay, ginamwangino naggab-wat sey balera Jairo a nassapit sikuwa si, "Ammetamun talantanannino mesturu, se natayinnino abbingngu."

⁵⁰ Udde diningngaggi Jesus inaya sinapi'na ki Jairo, e sinapi'na sikuwa si, "Ammeka maddararan. Pattuyaggannu lurino angngurungngu sikuwak, e mabbattunoyneno abbingngu."

⁵¹ Wasin ginamwanda Jesus sino balera Jairo, awana nepatallungi Jesus a nebulun sikuwa, fera pelang sikuwa Pedro, Juan, anni Santiago, andino mapparanakireno abbing.

⁵² Amminino tolayira a ana sinay, tantangitanda anna babbinungandeno abbing. Udde sinapiti Jesus sikuwa si, "Ammekayu mattangit. Ammena natayino abbing, maturubbelang."

⁵³ Kinakkatawanda i Jesus, se ammuran si natayin.

⁵⁴ Udde iniggammani Jesusino kama'neno abbing e sinapi'na sikuwa si, "Ikka a abbing, gumabwakkan."

⁵⁵ Nanggangoliyeno abbing e ginabwatin. E sinapiti Jesus a pakkana.

⁵⁶ Nakka'bawino mapparana'ngera, udde sinunira i Jesus si ammera sapasapitan inaya nakwa si massiki sanna a tolay.

9

*Ino Nanundunani Jesus Sino Karadwera A Adalanna
(Mat. 10:5-15; Mar. 6:7-13)*

¹ Wasin tata si aw, inayani Jesusino karadwera a adalanna, e nakkakarampattira. E na'dannera si pannakadama anna kalintiyana

mappaanaw sino ammina narakkatta espiritu anna mappabattunoy sino matakitira.

² E dinundunnera ta umangngira mibanyak mappeafu sino patturayani Dios anna mappabattunoy sino matakitira.

³ Netunna sikwara si, "Ammekayu miyangkalin si massiki sanna a awandaw sino pannodoyuwandaw. Ammekayu miyangkalin si tokud, pasiking, maakkan, pirak, onnu pamataliyandaw.

⁴ Nu wara mayag sikwayu sino balera, antu naddino pagyanandaw kiyad si umanokayu sinaya lubbun.

⁵ Udde nu wara lubbuna umangngandaw, e awana mappadilot sikwayu anna ammera anggamma dingngaggannino tulduyu, umanokayu sinay, e so agganoyu, tattakandawino lafuk sino takkiyu ta antuweno pangam-muwanda si ireno makamu sino kakastiguwanda."

⁶ Wasinoy, ginikkatino adalannera e inangngira nannodoyug sino lulubbuna mangibanyak sino nalawara damag anna mappabattunoy sino matakitira.

Ino Nakungkulano Nakammi Herodes

(Mat. 14:1-12; Mar. 6:14-29)

⁷ Wasin nadingngaggi Gobernador Herodes sey Galilea ammin inaya inangangwa i Jesus, nakungkulino nakamma, se aneno nassapitira si nangngangoliyenni Juan a Gumabawtisar.

⁸ Ino korwanira, sinapi'da si nappaddenni Elias, e ino korwanira kappay, sinapi'da si aneno gumalabbun si'ina nangngangoli.

⁹ Udde i Herodes, sinapi'na si, "Nepafutulku ke i Juan. Inyada inaya toloya sapitanda?" E mangiyafu sinoy, aggadandammanna nu ansanneno mita ki Jesus.

Ino Namakkanani Jesus Sino Nasuruk Si Limarifuwera A Tolay

(Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Jn. 6:1-15)

¹⁰ Wasin nuliyeno apostolira ki Jesus, netuldura sikwaneno ammina inangwara. E nebulun sikwara a inang sino lubbuna Betsaida a ira pelang.

¹¹ Udde wasin inammuwanino tolayira si inangngira sinay, dinandanander. E ina'langira i Jesus e sinulduwannera mappeafu sino patturayani Dios. Nepabbattunoyna kappayino matakitira sikwara.

¹² Wasin maffuwafin, inangngino adalannera sikwana e sinapi'da si, "Paanawannuweno tolayira ta umangngira mita si akkananda anna patruwanda sino kaara'niyanira a lubbun anna bafalay, se gakkuruwingke a awana bafalay sitaw."

¹³ Udde sinapiti Jesus sikwara si, "Ikkayunnino mamakkan sikwara." E sinabbadda si, "Lima ke a tinapay anna adwaggiya tinapeno ana sitaw. Anggammu si umangkami maggatang si akkanan yo odduwera a tolay?"

¹⁴ Antuweno sinapi'da se ino kaodduweno lallakiyera pelang, inang si limarifu.

Udde sinapikkappayi Jesus sino adalannera si, "Pattutturandawira si allalimafulu."

¹⁵ E antuweno inangwara.

¹⁶ Wasinoy, inappa i Jesusino lima a tinapay annino adwaggiya tinapa, ginaradwana e neya'dana sino adalannera ta iyannera sino tolayira.

¹⁷ Nangganira ammin e nabattuwira, kase inampattino adalannereno nabuna, e karadwa a basketino pinannura.

*Ino Nassapitani Pedro Sino Katotolayi Jesus
(Mat. 16:13-21; Mar. 8:27-31)*

18 Wasin tata si aw, nittata i Jesus a makkararag, ino pelang adalan-nereno bulunna. Wasin nasindu, nebebu'na sikwara si, "Sanneno sapitannino tolayira mappeafu sikwak?"

19 "Aneno massapitira si ikka i Juan a Gumabawtisar. Kunnino korwanira si ikka i Elias, e kungkappayino korwanira si ikkeno tata gumarabbun si'ina nangngangoli," nesomba'da.

20 "Udde ikkayu pay," kunni Jesus, "sanneno kundaw mappeafu sikwak?"

Sinabbi Pedro si, "Ikka i Kristo a nekariyi Dios a gumamwanga matturay."

21 E netuni Jesus sikwara si ammera naggepay sapitannino katotolena si massiki sanna a tolay.

22 E netulunya a nassapit si, "Ikkanaka Abbingnga Tolay, maawa madyatanakungkena. Inona pangafuhanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuhan, ammayandak e papapatera'nga, udde pangngangolinda'nga i Dios sino mekatalluwa aw."

*Ino Biyayino Mesapat Ki Jesus
(Mat. 16:24-28; Mar. 8:34-9:1)*

23 Wasinoy, inayani Jesusino odduwera a tolay andino adalannera, e sinapi'na sikwara ammin si, "Ino manggamma mesapat sikwak, talekkranna naddino urenangkepay. Kunangke buttunganna naddino krusna kadda aw, se inona urekino tuntulanna, massiki antuweno ipatena.

24 Se ino mikalow sino biyangnga, matekappena. Udde ino matay gafu sino angngurungnga sikwak, ananeno biyaya mannayuna iya'da i Dios sikwana.

25 Se sanna kaddino pallawaranreno tolay nu akwana amminino kinaba'nang sito lubag, e matena e makastigu si makkikiyad?

26 Ino tolaya maatalla mana'dag sikwak andino itulduk, maatallak kappena a mita'dag sikwana ki Dios nu muliyak. Se ikanaka Abbingnga Tolay, muliya'nga a mangipaita sino kedawayangku andino kedawayani Ama andino anghelnera.

27 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, aneno korwanira sikwayu sitawa ammera matay makkiyad si itandeno patturayani Dios."

*Ino Nangkakwanino Baggigi Jesus
(Mat. 17:1-8; Mar. 9:2-13)*

28 Wasin nulla'wutino talingguwan nangiyafu sin nassapitani Jesus sinay, inayannara Pedro, Juan, anni Santiago, e nanu'duwera sino tata a kulud ta makkararira.

29 Wasin aggekarakarari Jesus, nangkakweno baggina, e ino barawasina, naffurawa mangngilikilit.

30-31 Wasinoy, nappaddenno adwera a lallakiya mangngilikilikkappayino baggira a makitatabbag ki Jesus a da Moises anni Elias. Ino sapitanda, ino ara'niyenna katayanna sey Jerusalem a keyakkuruwanino planowi Dios.

32 Naturudda Pedro, e wasin nafatira, initareno mangngilikilitani Jesus andino adwera a lalakiya nakita'dag sikwana.

33 Wasin gaaanawino adwera a lallaki sino agyanani Jesus, sinapiti Pedro sikwana si, "Afu, nalawad se ayawetam sitaw. Mangwakamin lud si talluwa bawi, tata sikwam, tata ki Moises, anna tata kappay ki Elias." Kunnenayino sinapi'na, se ammena inammuweno sapitanna.

34 Wasin aggedadamadamikkepay, kaka'meng kelanga nakulmutanira amman si dulam. Naselladdanda Jesus, e nakatalawino adalannera.

35 E aneno damita naggabwat sino dulamma kunna si, "Antuyawino Abbingkuwa pinilik. Dingngaggandonaddino sapitanna."

36 Wasin nibbattino naddamit, i Jesus pelanginnino initara. Inaya adalannera, awaningke a nassapitanda mappeafu sinaya initara makkiyad si inanawi Jesus sikuwara.

Ino Nappaanawani Jesus Sino Narakkatta Espirituwa Inassad Sino Abbing

(Mat. 17:14-18; Mar. 9:14-29)

37 Wasi kadarama'na, naddawu'da Jesus sino kulud, e odduweno tolayira a nanambal sikuwana.

38 E agyanino tata sikuwara a lalakiya nakkulawuwa nassapit si, "Afu mesturu, allakkannu abbu yo abbingku se tatatata ke,

39 e naunaggan si narakkatta espiritu. Kadda umassad sikuwana, makkulawu, makkoldat, anna malluluweno wangi'na. Padyatannangke ino baggina e ammenangke pimwangan.

40 Inarangku sino adalannuwea si paanawanda naddino inassad sikuwana, udde ammera dama a akwan."

41 "Ikkayuwa tolay sito ingkein, awaningke angnguruddaw anna ammekayu matulduwan!" kunni Jesus. "Naansa matino panguruwandawa nabayakunna nakiigyan sikwayu? Makapidyak kepaya manus sikwayu?" Kasena sinapit sino ameno abbing si, "Iyangnguweno abbingngu sitaw."

42 Wasin umara'niyeno abbing ki Jesus, iletwarino narakkatta espiritu e nakkoldat. Udde nepaanawi Jesusino narakkatta espiritu e nepabbat-tunoyneno abbing, kasena neuli sino amana.

43 E nakka'baw amminino tolayira sino pannakadama i Dios a initara sino inangwa i Jesus.

Ino Nipidwani Jesus A Nilab bun Sino Katayanna

(Mat. 17:22-23; Mar. 9:30-32)

Wasin aggaka'bokepayino tolayira sino ammina inangangwa i Jesus, sinapi'na sino adalannera si,

44 "Ammeyu kalyawan yawa sapitangku sikwayu. Ikkanaka Abbingnga Tolay, ara'niyenna meyalawatak sino tolayira kesi akwanda sikuwakino massiki sanna a angganda."

45 Udde ino adalannera, ammera ammuweno anggamma sapitannino sinapi'na, se neimaggepay takesi ammera maawatan, e nattalawira a mabbebut sikuwana mappeafu sinay.

Inyено Kapatian?

(Mat. 18:1-5; Mar. 9:33-37)

46 Wasinoy, nattatarukkiyeno adalannera nu inyeno kapatian sikuwara.

47 Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, antuweno nayag si tata a abbing e nepata'dangga sino idangng.

48 E sinapi'na sikuwara si, "Ino mangawat sino abbafawa tolaya kakunna yawa abbing gafu sino angngurungna sikuwak, ikkanakino inawa'na, e ino mangawat sikuwak, inawa'na kappayino nanundun sikuwak. Se ino kaabbafawan sikuwayu, antuweno kapatian."

Ino Ammera Kumontara, Ireno Buluntam

(Mar. 9:38-40)

49 Wasinoy, sinapiti Juan ki Jesus si, "Afu, aneno initamiya tolaya map-paanaw si narakkatta espiritu a usarananno angannu, e inallangngammi se bakkanna buluntam."

50 "Ammeyu allangngan," kunni Jesus, "se ino ammena kumontara sikhwayu, antuweno bulundaw."

Ino Nammayanino Taga-Samariyera Ki Jesus

51 Wasin ara'niyennino puliyani Jesus sey langit, neyakkannangke a umang sey Jerusalem.

52 E nanundun si maunta sikhvana a umang sino tata lubbunna Samaria ta midadanira sino awanna.

53 Udde ino tolayira sinay, ammera anggamma umangngi Jesus sino lubbunda, se ammura si umang sey Jerusalem a lubbunino Judyuwera.

54 Wasin diningngadda Santiago anni Juan a adalannerenay, sinapi'da sikhvana si, "Anggammu ta arangngammi ki Dios ta mana'nag si afuy takesi masikkulanira?"

55 Udde ina'langi Jesus sikhvara e inallangnganneria.

56 E inangngira si korwana lubbun.

Ino Kadyatanino Mebulunira Ki Jesus

(Mat. 8:19-22)

57 Wasin aggelakalakarira, agyanino tolaya nassapit ki Jesus si, "Mebulun sikhwan massiki sintawino umangngannu."

58 Sinombati Jesus si, "Massiki ino amutitira, aneno agwefa pabbalyanda, andino mammanukira, aneno umu'dera, udde ikkanaka Abbingna Tolay, awana fustu si pagyanangku."

59 Sinapikkappayi Jesus si korwana tolay si, "Mebulungka sikhvak." Udde sinabbangnga si, "Afu, mebulunak sikhwan, udde mattarongka, ta umangku abbu itanammi amak."

60 Udde sinabbi Jesus si, "Purayannuweno natay ta itanammino bulun-nera a kunnangke natayira kappay se ammera mangurug sikhvak. Udde inonad akwannu, umangka mibanyag mappeafu sino patturayani Dios."

61 Ana kappayino tata a nassapit ki Jesus si, "Afu, mebulunak sikhwan, udde umangku abbu ituldu sino kabalekira."

62 Udde sinabbi Jesus si, "Ino tolaya maraduwa makalalangngi, awana serbineno tarabafuna. Kunna kappayino tolaya manggamma mebulun sikhaka ammena pittatanino nakamma sino angngurungnga sikhvak, ammena dama a masserbi sino patturayani Dios."

10

Ino Nanundunani Jesus Sino Kawalufuluwera Si Adwa A Adalanna

1 Wasin nasindu inoy, namiliyi Jesus si kawalufuluwera si adwa a korwana tolay sino adalannera, e dinundunnera si siggadwa ta mauntera a umang manuldu sino lulubbuna umangngannana.

2 E sinapi'na sikhvara si, "Meyamparig si apayino tolayira a mawag si manuldu sikhvara. Odduwen naddino magani, udde bisangngira ke ino maggani. Aranggandonad ki Dios a makwan apay ta manundun si korwanira a manulduwa meyamparig si maggani.

3 Umangkayu! Udde mappalangkayu, se dundunantakayu sino narakkat-tira a tolaya kundawingke ino karnerowa umang sino agyananino kattalatalawira a sumarona atu.

⁴ Ammekayu miyangkalin si pirak, pasiking, onnu pamataliyandawa sapatut, e ammeyu talantanannino umangngandawa makitatabbag nu wāra dambalandaw sino dalan.

⁵ Nu sumallungkayu sino tata a balay, sapitandaw sino agyanira sinay si, 'Bindisiyonandakayu naddi Dios.'

⁶ Nu meannungira a mabindisiyonan, gakkuruwa mabindisiyonanira, udde nu ammera meannunga mabindisiyonan, ammena makwa.

⁷ Nu wara mappadilot sikwayu, antuweno pagyanandaw e ammekayu malalit. Ammekayu kappay maatalla mañngan anna minum sino iya'landa sikwayu, se ino mattarabafu, meannunga matandanana.

⁸ Antu gafuna, massiki sanna a lubbuna umangngandaw, nu paddilotandakayu, akkanandawino iya'landa sikwayu.

⁹ Pabbattuno yandawino matakitura, e sapitandaw sino tolayira sinay si, 'Ara'niyen sikwayuweno patturayani Dios.'

¹⁰ Udde nu umangkayu si tata a lubbun e ammerakayu anggamma paddilotan onnu dingngaggan, umangkayu sino dalan e sapitandaw sikwara si,

¹¹ 'Massiki ino lafu'ngeno lubbundawa sinikkap sino takkimi, tat-takammi takesi antuweno pangammuwandaw si ikkayuweno makammu sino kakastiguwandaw. Udde dandammandonad si inara'niyeno patturayani Dios sikwayu, gampade inammeyu.' Antu naddino sapitandaw sikwara," kunni Jesus.

¹² "Se sapitangku sikwayu, nanu mada'ngeno pangukumani Dios sino ammina tolay, nadamma'neno kastiguweno tolayira sinay amma sino kastiguweno taga-Sodomera."*

Ino Sinapiti Jesus Mappeafu Sino Ammenera Mabboboli (Mat. 11:20-24)

¹³ Wasinoy, netuluyi Jesus a nassapit si, "Kakallakkayuwa taga-Corazin anna taga-Betsaida! Se oodduweno kakka'bawa inangwak sino lubbundaw, udde ammekayu nabboboli sino liwa'daw. Nannudsey Tiro annasey Sidonino[†] nangwangku sinayira a kakka'baw, nabayiran nadda nabbarawasi si nakarumisanga sinnun anna nabburayit si lallang sino ulura a mangipaita si nabboboliyera.

¹⁴ Antuweno nalamponeno kastiguweno taga-Tirowera andino taga-Sidonira amma sikwayu naso awa pangukumani Dios sino tolayira.

¹⁵ Ikkayu kappaya taga-Capernaum, ariddonakuy si meyantokayu kiyadsey langit. Gampade madyadyatangkayuna a kuñnangke metakkuggayu sey infiyernu."

¹⁶ Sinapiti Jesus sino adalannera si, "Ino maningngag sino sapitandaw, ikanakino diningngangnga. E ino mammayira sikwayu, ikanakino inammera, e ino mammay sikwak, i Dios a nanundun sikwakino inammera."

Ino Nuliyanino Kawalufuluwera Si Adwa Ki Jesus

¹⁷ Wasin nuli sikwaneno kawalufuluwera si adwa a dinunduni Jesus a manuldu, nappelalotino aangganda, e sinapi'da si, "Afu, massiki ino narakkattira a espiritu, kinuruddakami sin nusarammi sino ngannuwa mappaanaw sikwara."

* ^{10:12} **10:12** Nu anggamuwa basanino mappeafu sino lubbuna Sodoma, itannu sino Genesis 18-19. ^{† 10:13} **10:13** Ino nagyanira sey Tiro anna Sidon si'in, naddinnamira si ireno kararakkattan. Ino sinapitino gumalabbunira mappeafu sino kakastiguwanda, basannu sino Isaías 23:1-18; Ezekiel 26-28; Amos 1:9-10.

18 "On," kunni Jesus, "se initaki Satanas a nadda'na naggabwat sey langita kunnangke ino kilat nu mangilat.

19 Gakkuruwa a'dantakayu sino pannakadama a mangaffut sino ammina pannakadama i Satanas, e massiki ipi'na'dawino ulag anna mallagama, awana maansa sikwayu.

20 Udde bakkannad inaya pannakadamayuwa mangaffut sino narakkat-tira a espirituweno mappaanggamm sikwayu, nu ammena lurino map-paanggammad sikwayu ino nelistanino angandaw sey langit."

*Ino Aanggammagi Jesus
(Mat. 11:25-27; 13:16-17)*

21 Sinoy kappaya tiyempo, maanggammigke i Jesus gafu sino Espirituwi Dios, e nakkarara nassapit si, "Ama, ikka a Afu sey langit anna sito lubag, mappasalamatak sikwam, se ino kakuruwan mappeafu sikwaka ammem nepakaammu sino nalaingira anna diyadalira a tolay, antuweno nepakaammum sino awana adalda. Mappasalamatak sikwam, Ama, sinaya nakwa, se antuweno panggammannu."

22 E sinapiti Jesus sino odduwera a tolay si, "Ikkankino nitalakkani Ama si amamin. Awana makaammu sikwak nu bakkanni Ama, e awangkappaya makaammu ki Ama nu bakkappapelanga Abbingnga andino tolayira a pilingkuwa pangipakaammuwan."

23 Wasinoy, nallangngiyi Jesus sino adalanneria, e sinapi'na sikwara pelang si, "Nagasa'na amminino mita sino initayuwa inangwak."

24 Sapitangku sikwayu si odduweno gumarabbunira anna ariyera a nanggamma mita sino initayu, udde ammera naita, e angganda kappaya dingngaggannino diningngaddaw, udde ammera nadiningng."

Ino Amparig Mappeafu Sino Nalawara Taga-Samaria

25 Wasin tata si aw, agyanino mesturuna lintiya inang ki Jesus ta dalodawanna. Sinapi'na si, "Afu mesturu, sanneno akwangku takesi maa'danak si biyaya mannayun?"

26 Sinabbi Jesus si, "Sanneno sapitannino neturakka lintiya Moises? Sanneno angngawa'nun sinay?"

27 Nesombakkappayino mesturuna lintig si, "Ino nepeturakki Dios, kunna si, 'Anggammannu naddi Dios a Afum, e pittatannuwenno ammina nakammu, ammina urem, ammina tuyangngu, annino ammina kinalaingngu sikwana.'[‡] E kunna kappay si, 'Anggammannu naddino kasittolem a kunna payino agganggammu sino baggim.' "[§]

28 "Gakkurug yana nesomba'nu," kunni Jesus. "Nu antuweno akwanna, maa'dangka si biyaya mannayun."

29 Udde anggam inaya mesturuna lintiya ipaita si fustuweno akwanna, antuweno nebebu'na kappay ki Jesus si, "Inyera kaddino kasittoleka anggammangku nad?"

30 Wasinoy, niyampariyi Jesus a nassapit si, "Agyanino kakunnatama Judyu a naggabwat sey Jerusalem a maddawuta umang sey Jerico. Wasin agyangkepay sino dalan, dino'manino tulisanira e inappereno ammina ana sikwana, pati sino barawasina, e binadabaddu'da kiyad si gapapatayin, kasera inanawan."

31 "Wasinoy, agyangkappayino padina Judyu a maddawut sinaya dalan, udde wasin initanenaya tolay, ilisiyanna e ila'wutanna.

[‡] **10:27** **10:27** Deuteronomio 6:5 [§] **10:27** **10:27** Levitico 19:18

³² Agyangkepayino gakagaka i Levi a kaduffunanino padiyera sino Templo a nallakad sinaya dalan. Wasin dina'nganenaya tolay, inara'niyanna ta itanna, kasena ilisiyangkappay e ila'wutanna.

³³ "Udde ammena nabayag, agyangkappayino tata a taga-Samaria* a maddawut sinay. Wasin initanenaya Judyu, naallak sikwana,

³⁴ inara'niyanna e inagasanneno biyamnera si lana anna tayug, kasenera binabbed. Netakena sino kabayuna, neyangnga sino affunduwanino tolayira, e inimu'na sinay.

³⁵ Wasin kadarama'na, ina'danna si pirakino makwan balay e sinapi'na si, 'Imutannu, ta nanu muliyak, kase'nga dagganan yaw nu kurang.'

³⁶ Wasin nasinduwi Jesus a niyamparig, inabambutanna a nassapit si, "Sino nakammu, inya sikwara a talluweno nangipaita si gakkuruwa agganggam si kasittolay sino pinadyatanino tulisanira?"

³⁷ "Ino naallak sikwana," kunnino mesturuna lintig.
Sinabbi Jesus si, "Umangka mantu ta akwannu pay."

Ino Naddorawani Jesus Sikwara Marta Anni Maria

³⁸ Netuluyda Jesus andino adalannera a nallakad kiyad si ginamwangeria sino lubbuna agyananino tata a bafaya mingngan si Marta, e nepadilo'nera.

³⁹ Agyangkappayino kolaki Marta a i Maria. Aggatuttud sino a'langi Jesus a maddingngag sino itulduna.

⁴⁰ Udde i Marta, maburuburung gafu sino odduwa idadanna para sikwara. Inara'ni ki Jesus e sinapi'na si, "Afu, mayan purayannu si ikkanappelangino midadan sino awandawa aggatutubbelangino kolakku? Ituldum ta duffunandak."

⁴¹ Udde netabbi Afu Jesus sikwana si, "Marta, Marta, maburuburungkangke gafu sino kaodduweno akwannu.

⁴² Udde tata pelangino maawa akwan. Antuweno kalalawarana piniliyi Maria, e ammenan maari sikwana."

11

Ino Netulduwi Jesus Mappeafu Sino Akkararag

(Mat. 6:9-13; 7:7-11)

¹ Wasin tata si aw, inangngi Jesus a makkarakarag. Wasin nasinduwenna nakkarakarag, sinapitino tata a adalanna sikwana si, "Afu, tulduwandakami abbuwa makkarakara kunnangke ino inangwa i Juan a nanuldu sino adalannera."

² Sinapiti Jesus sikwara si, "Nu makkarakaraggayu, kunnayawino sapitandaw:

'Ama, madayonaddino ngannu. Gumamwangngaddino paturayannu sito lubag.'

³ Iya'dam sikwamiyeno makkana awammi si kadda aw.

⁴ Pakomannuweno liwa'mi, se pakomammi kappayino nakaliwatira sikwami. Duffunandakami ta ammekami matutunggungan.'

⁵ Sinapikkappayi Jesus si, "Gangngariyan ta wara tata sikwayuwa aneno bulunna, e umang sino balayino bulunna si tangngana gafi ta sapitanna sikwana si, 'A'dandak abbu si maakkan,

* ^{10:33} ^{10:33} Ino nagyanira sey Samaria andino Judyuwera, makkakabakababannira. Itannu kappay sino Jn. 4:9; 8:48.

6 se aneno bulungkuwa mabbiyahe a gaggamwangnga sey balay, e awana ipakkangku sikwana.'

7 Udde sumombatino ana sino balaya massapit si, 'Mayan disturbundakami? Naggakukkamin e maturuggami ammin. Matarutakunna gumabwata manga'da sikwam.'

8 Nu kunneno, sanneno akwanino bulunna? Ino sapitangku sikwayu, massiki nu ammena gumabwatinu bulunna gafu se bulunna, nu ipatu'na a marang, gumabwatinu bulunna ta iya'daneno ammina awanna.

9 "Kunnantu, kunnayawino sapitangku sikwayu. Kanayungkayu nadda marang ki Dios, e iya'dana sikwayuweno arangngandaw. Ituluydokappaya mintufuk sikwana sino awandaw, e sumpalandaw. Ituluydokappaya mattottok, e mabukkatanino sawang ta makatallungkayu."

10 Se massiki inya a marang ki Dios, maa'dan, e massiki inyeno mintufuk, makasumpal. E massiki inyeno mattottok, mabukkatanino sawang para sikhvana.

11 Se dandammandaw, ikkayuwa mapparanak, nu bilisino arangngan-nino abbindaw, a'dandokad si ulag?

12 Onnu nu i'luwino arangnganna, a'dandokad si mallagama?

13 Ikkayuwa narakkatta tolay, nu ammuyuwa manga'da si nalawad sino abbindaw, mannanotinna ki Dios a Amayu sey langit, iya'daneno Espirituna sikwayuwa marang sikhvana."

I Jesus Anni Beelzebub

(Mat. 12:22-30; Mar. 3:20-27)

14 Wasin tata si aw, nepaanawi Jesusino narakkatta espirituwa nap-paabul sino tata a lalaki. Wasin inanawino narakkatta espiritu, makadamatitingkappyino lalakiya inanawanna, e nakka'bawino tolayira.

15 Udde sinapitino korwanira sikhara si, "I Beelzebub a afafuweno narakkattira a espirituweno nanga'da sikhvana si pannakadamana a mappaanaw si narakkatta espiritu."

16 Ino korwanira kappay, angganda a dalodawanni Jesus, antuweno inaranda sikhvana si mangwa si kakka'bawa mangipaita si i Diosino nanundun sikhvana.

17 Udde ammuwi Jesusino ana sino nakanda, antuweno nassapitanna sikhara si, "Nu maggagarunutino tolayira sino tata a lubbun, madaralnenaya lubbun. Kunna kappay sino taabbalayira, nu massasarombatira, makkakaratwayira.

18 Kunna kappay ki Satanas. Nu kontaranneno bafulunnera a narakkatta espiritu, madarallino patturayanna. Antuweno sapitangku sikwayu se sinapi'daw si i Beelzebub ino nanga'da sino pannakadamaka mappaanaw si narakkatta espiritu.

19 Nu gakkuruwinay, ino adalandawira a mappaanokappy si narakkatta espiritu, inya mantuweno naggabwatanino pannakadamara? Ira kap-payino mipakurug si nabbakabakkannino sapitandaw.

20 Se ino kakuruwanna, ino Espirituwi Diosino nanga'da sino pannakadamaka mappaanaw si narakkatta espiritu, e antuweno pangam-muwandaw si anen sikwayuweno patturayani Dios.

21 "I Satanas, meyamparig si natuyagga tolaya aneno armasna. Nu indagganneno balena, awana makatakaw sino kukwana.

22 Udde nu gubattannino natuyag amma sikhvana e affutanna, iyanoneno armasa nanalakkhanino kalingana, kasena appannino kukwana takesi iyannena sino bafulunnera.

23 "Ino ammena mebulun sikuwak, ireno kumontara sikuwak, e ino ammena manuffun sikuwaka mampat sino tolayira, ireno mappakakaratway sikuwara."

*Ino Puliyaino Narakkatta Espiritu
(Mat. 12:43-45)*

24 Netuluyi Jesus a niyamparig si, "Nu manawino narakkatta espirituwa nunag si tolay, umang mannodoyug si kalolowata awana danumma a mintufuk si pimwanganna. E nu awana sumpalanna, kunna sino nakamma si, 'Mulyak sino balaya naggabwatangku.'

25 Muli e mada'nganeno balaya nadalusen anna nalawad amma si'in.

26 E umang mayag si pituwa narakkatta espirituwa mas narakkat amma sikuwana takesi makiagyanira sikuwana. Kakallakkingke inaya tolay amma sino palunguwa katolena."

Ino Gakkuruwa Nagasat

27 Wasin sinapiti Jesus inay, agyanino tata a bafay sino tolayira sinaya nikokwa a nassapit si, "Nagasatingke ino niyanak anna nappasusu sikuwam!"

28 "On," kunni Jesus a sinobat, "udde mas nagasatino tolayira a maningngag sino sapiti Dios e kuruwanda."

*Ino Senyala Nepaita I Jonas
(Mat. 12:38-42)*

29 Wasin umoodduweno tolayira a umaribumbung ki Jesus, netuluyna a nassapit si, "Narakkattingke ino tolayira sito ingkein se patutandaka mipaita si kakka'bawa senyal, udde awana mepaita sikuwara nu bakkam-pelangino senyal a kunneno nakwa ki Jonas a gumarabbun si'in.

30 Se ino nakwa ki Jonas,* antuweno senyala nangipaita sikuwara sey Nineve si i Diosino nanundun sikuwana. E kunna kappenenno makwa sikuwaka Abbingnga Tolay, e antuneno senyala mangipaita sino tolayira sito ingkein si i Dios kappayino nanundun sikuwak.

31 Nu mada'nganeno awa pangukumani Dios sino tolayira, paliwatandanayuneno bafaya arisey Seba si'in, se naggabwat si aroyuwengke a lubbuna inang naningngag sino kinalainga netulduwi Ari Solomon. Udde ikkayu, massiki anen sikwayuweno napatig amma ki Solomon, ammeyu anggamma dingngaggannino tuldu.

32 Ino kappay taga-Nineveyira, paliwatandakayuna kappay, se nebobolireno liwa'da sin diningngadden tulduwi Jonas, udde ikkayu, massiki anen sikwayuweno napatig amma ki Jonas, ammekayu kepay mangurug."

*Ino Sirwa'neno Baggi
(Mat. 5:15; 6:22-23)*

33 Wasinoy, netuluyi Jesus a niyamparig si, "Awana misigi si lampara, kasena itawu onnu abbungan si angngoran, nu ammena lud itappat takesi masirwatanino tolayira a sumallung."

34 "Ino matam, antuweno gumansirwa'na baggim. Antu gafuna, nu nalawarino angngitama mittata ki Dios, nabaggawino nakammu. Udde nu narakkattino angngitam, lammuk kepayino nakammu.

35 Mappalangka mantu, tantaro nu sapitannu si nabaggawino nakammu gamпаде lammuk kena.

* **11:30 11:30** Ino nakwa ki Jonas a tata a gumarabbun si'in, sinillunino dokallingke a lamis. Tallu awino nagyananna sino kuyungneno lamis, udde inimuti Dios, kase neuteno lamis sino dappi'na bebay.

36 Udde nu nabaggawino nakammuwa awaningke a lammuk sikwam, masirwanan amminino akwannu a kunnangke anaka sino natuyagga sirwat."

*Ino Namalawani Jesus Sino Fariseowera Andino Mammesturuwerana
Lintig*

(Mat. 23:1-36; Mar. 12:38-40)

37 Wasin nasinduwu Jesus a nanuldu, inayanino tata a Fariseo ta umangngira manggan, antuweno inangngi Jesus sino balena e nakitutura nganggan.

38 Udde nakka'bawino Fariseo sin initana a amme namaggowi Jesus a metuntul sino gagangera.

39 Antuweno sinapiti Jesus sikwana a niyamparig si, "Ikkayuwa Fariseo! Kakunnayuweno tolaya muwappelang sino lasinneno tasa andino likunneno duyug, se dalusandawino baggiyu, udde purayandawino nakandawa napannu si kinadarogat anna narakkat.

40 Ikkayuwa pangababulan! I Dios a nangwa sino baggitam, antu kappayino nangwa sino nakantam, antuweno nadalus nad ammin.

41 Kunnantu, ino nad akwandaw, manga'dakayu sino ana sikwayu sino mekakallakkira, se nu madalusano nakandaw, nadalusin ammin.

42 "Kakallakkayuna a Fariseo, se nattalaginaggayuwa manga'da ki Dios sino pakkatafuluneno mulayu, massiki ino kaddatta meusar sirikadu, udde ammeyu akwanino mas napatiq sikwana a antuweno pangwandaw si naggaddang sino bafulundaw andino panggammandaw sikwana. Ira nad yawino akwandaw e ituluydokappayino korwan.

43 "Kakallakkayuna a Fariseo, se anggandawa pattutturanino attuturanna napatiya tolay sino sinagoga anna anggandokappaya medayawa mapakumusta sino mangitera sikwayu kadda mallakaggayu sino palengki.

44 "Kakallakkayuna, se kakunnayuweno tanamma awana markana a pappi'nakanino tolayira, e makaliwatra se ammera inammu si tanammino pappi'nakkanda."

45 Wasinoy, sinapitino tata a mesturuna lintig si, "Afu mesturu, sin nassapitanu sinay, nesapa'dakamiya neyatatal."

46 E sinapiti Jesus si, "Kakallakkayuna kappaya mammesturuwerana lintig, se dadaganandawino lintig e patutandawino tolayira a manuntul, gampade awangkena iduffundaw sikwara. Kunnangke pattundawira si nadammat, udde ammekayu manuffuna mattu.

47 "Kakallakkayuna, se mangwakayu si nalawara pantyonin gumalabbunira a pinapatayino gagginafuyuvera si'in.

48 Udde sino pangwandaw sinay, ipaitayu si anggandaw inaya inangweno gagginafuyuvera, se ireno namapatay, udde ikkayu payino mangwa sino pantyonin pinapaterera.

49 Antuweno mangipaita sino kinalaingi Dios, se sinapi'na si'in si, 'Ananeno gumalabbunira anna apostolira a dundunangku sikwara, udde papatatayandaneno korwanira anna padyatandaneno korwanira.'

50 Antu gafuna, ino tolayira sito ingkein, makastiguwerana gafu sino napapatayano amminira a gumalabbun mangiyafu sin naparatuwan yo lubag,

51 mangiyafu sin napapatayani Abel kiyad sino napapatayani Zacarias a pinapatayin gagginafuyuvera sino nallatanneno assikkulan annino Templo. On, gakkuruwino sapitangku sikwayu, ino tolayira sito ingkein, makastiguwerana gafu sino napapatayanda ammin!

52 "Kakallakkayuna a mammesturuwerana lintig, se kunnangke netawuyuweno tulbika pabbukat sino pangammuwanino tolayira ki Dios. Ammeyu anggamma mesapat sino patturayanna e tipaddandawino tolayira a manggam se ammeyuwera tulduwan sino kakuruwan mappeafu sikhvana."

53 Wasin inanawi Jesus sino balay inaya Fariseo, ino mammesturuwerana lintig andino Fariseowera, neyekwareno ammina damara a mangontara sikhvana. Oddu kappayino nebebu'da

54 se angganda a balabaliyan tantaro nu wara isomba'na sikhara si damara a pappaliwatan sikhvana.

12

Ino Tului Mappeafu Sino Massannakam

(Mat. 10:26-27)

1 Sinoy kappaya tiyempo, nakkakarampattino parifurifuwera a tolay kiyad si massasaralpitiran. Sinatabbag abbuwi Jesusino adalannera, e sinapi'na si, "Palananawino lebadureno Fariseowera, anggamma sapitan, ino passasannakammandra.

2 Se ammina neyimad anna ammena naammuwan sito ingkein, mepaita anna maammuwan naso maddagguna aw.

3 Antuweno massiki sanneno sapitandaw si gafi ta meyimad, mepakaam-muna so aw, e ino idumidumiyo sino neyakuta kwartu,mekulawuna ta dingngaggan ammina tolay."

Ino Nad Pattalawannino Tolayira

(Mat. 10:28-31)

4 Sinapikkappayi Jesus sino adalannera si, "Ino sapitangku sikwayuwa bafulungku, ammekayu nad mattalaw sino mamapatayira si baggina tolay pelang, se antu pelangino pakkiyaranneno pannakadamara,

5 nu ammena luri Diosino pattalawandaw. Se nu ariyani Diosino biyangnga tolay, ana kappayino pannakadamana a mitakkub sikhara sey infiernu. Antu gafuna, antu naddino pattalawandaw.

6 Udde dandammandonaggappayino aggangwa i Dios sino dinnattira. Damayu pelanga gatangannino lima a dinnat si adwa a sentabo. Udde amme kalyawani Diosino massiki tata sikhara.

7 Mannanotinna sikwayuwa tolay. Se massiki ino abu'daw, ammuneno bilangnga. Antu gafuna, ammekayu nad mattalaw, se ipatingngeno kadda tata sikwayu amma sino dinnattira."

Ino Massapit Si Mangurug Andino Miyimad Ki Jesus

(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Sapitangku sikwayu, massiki sanna a tolaya massapit sino a'langino tolayira si mangurug sikhawa Abbingnga Tolay, antu kappayino ita'daggu sino a'langino anghelira i Dios.

9 Udde ino tolaya miyimad si mangurug sikhaw sino a'langino tolayira, kunna kappayino sapitangku sino a'langino anghelira i Dios.

10 "Massiki inyeno massapit si narakkat mappeafu sikhawa Abbingnga Tolay, dama a mapakoman inaya liwa'na, udde ino massapit si narakkat mappeafu sino Espirituwi Dios, ammena dama a mapakoman inaya liwa'na si makkikiyad.

11 "Nu do'mandakayu ta idarundakayu sino sinagogera anna iya'llandakayu sino gubernadorira andino korwanira a turay, ammeyu paddararananino isomba'daw annino sapitandaw,

12 se sinoyna a orat, ipakaammuneno Espirituwi Dios sikwayuweno fustuwa sapitandaw."

Ino Amparig Mappeafu Sino Ba'nangnga Pangababulan

13 Wasinoy, agyanino tata sino kaodduwana naddamat, e sinapi'na si, "Afu mesturu, sapitannu sino kolakku ta iballayannak sino illalupattammi."

14 Udde nesombati Jesus si, "Inyeno nanga'da sikwak si kalintiyangkuwa mangukum sikwayuwa mappaballay sino illalupattandawa makkolak?"

15 E netuluyna a nassapit sikwara ammin si, "Mappalangkayu ta ammekayu matutunggungan manga'run sino akweno bafulundawira, se ino kukwana tolay, bakkanna antuweno mappabiyag sikwana, massiki sanneno kinaba'nangnga."

16 Antuweno niyampariyani Jesus si, "Agyanino ba'nangnga tolaya aggodduweno ganinna sino lubangnga."

17 Antuweno kunna sino nakanakamma si, 'Sannadeno akwangkuwa kurangin yo alangkuwera a pangekwangku sino ammina ginanik?

18 Ay, on karud, kunnayawino akwangku. Sassatangku yo alangkuwera ta mappaan-angwak si dodoxkal takesi makabalina pangekwangku sino ginanik andino korwana kukwak.

19 Kase'nga sapitan sito baggi si, Nagasataka tolay! Se anen amminino awangku si pipidya a run. Mimwangakunna. Ino penalang akwangku, manggan, minum, annino mappaanggam sikwak.'

20 Udde sinapiti Dios sikwana si, 'Pangababulangka a tolay, se sitawa gafi, matekan. Inyaneno makangkwa sino kukwama inampa'nu para sikwamungkepay? "

21 Wasinoy, inabambutani Jesus a nassapit si, "Kunnenayino makwa sino tolayira a mampat si kinaba'nangnga para sikwara pelang, udde pobiriyera sino angngita i Dios."

Ino Aggimuti Dios Sino Manalakkira Sikwana

(Mat. 6:19-21, 25-34)

22 Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalanneri si, "Antuwen inayino gafuna a sapitangku sikwayu, ammekayu nad maddararan mappeafu sino akkanan anna barawasiya maawaddaw sitawa biyag."

23 Se napatiyino biyag anna baggiyu amma sino akkanan anna barawasi.

24 Dandammandonaddino gayangira. Ammera mabbini, ammera ke maggani, awangkappay alanda a pimfunada sino akkananda, udde massiki kunnenoy, ammera mabisinan, se iya'da i Diosino akkananda. Ammekayu kad napatig amma sino mammanukira?

25 Ino tata kappay, massiki nu makadaradararangkayu, ammeyu dama a pasoddannino biyaddaw si massiki taorappelang.

26 Nu ammeyu dama a pasoddannino biyaddaw si massiki taorappelang, ammekayu nad maddararan sino korwana maawaddaw sitawa biyaddaw.

27 "Itandawino addokallino sabungira sino danak. Ammera mattarabafu anna massinnun, udde sapitangku sikwayu, massiki i Ari Solomon a naba'nanggingke, awana barawasina a mekunna sino kinalawarenaya sabung.

28 Nu kunnenayino kinalawara iya'da i Dios sino kaddattira sino danaka mabiayayira pelang si tata si aw e masikkulanira si kadarama'na, ammena kaggappay manga'da sino barawasiya awandaw? Mayan kurang kepayino annala'daw sikwana?

29 Antu gafuna, ammeyu nad aggadandammannino akkanandaw annino inumandaw e ammeyuwera paddararanan,

30 se antuweno kabbatannino tolayira a amme nangammu ki Dios. Udde sikwayu, ammuwi Dios a Amayu si awandaw ammin inay.

31 Kunnantu, pittatandonaddino nakandawa manandam sino patturayano Dios, e iya'danana ammin inaya awandaw.

32 "Ammekayu nad mattalaw, massiki bisangkayu ke, se anggammi Dios si isapa'dakayu sino patturayanna.

33 Antu gafuna, ilakuyuweno kukwayu ta iya'dayuweno kalakuwanna sino mekakallakkira. Unoyneno mampakkayu si kinaba'nandawsey langit a kunnangke iyekwayu si pitaka a ammena manaral anna ammena maambutino bagga'na, se awana makatakaw sinay anna awana manaral.

34 Se ino kakuruwanna, ino agyananino kinaba'nandaw, antu kappayino agyananino nakandaw."

Ino Aripanna Maddadan

35-36 Netuluyi Jesus a nassapit sino adalannera si, "Kanayungkayu nadda maddadan a kunnangke ino aripannira a aggataron sino amunda a inang nakikasar. Aggabarawasiyera anna aggasirwatira takesi nanu gumamwangino amunda e mattottok, lananda a bukkatan.

37-38 Nagasatirenaya aripan nu da'ngannino amunda a aggataron anna agгададан, massiki nu tangngenna gafi onnu ara'niyen si awino gu-mamwanganna. Sapitangku sikwayu si mamataliyeno amunda, pattuturanneno aripannira, e pakkananner.

39 "Dandammandonaggappay yaw. Nu ammu naddino makwan balayino oratta gamwanganino mattakaw, maddadan nad ta ammena makatullungino mattakaw.

40 Massiki ikkayu, maawa aggadadangkayu, se gumamwanga'nga a Abbingnga Tolay sino oratta ammeyu innanaman si gamwangangku."

Ino Matalak Andino Ammena Matalakka Aripa

(Mat. 24:45-51)

41 Wasinoy, sinapiti Pedro si, "Afu, ikkami pelanga adalannuweno nassapitannu sinaya amparig onnu ammina tolay?"

42 Sinombatangkappayi Afu Jesus a niyamparig si, "Ino matalak anna madandamma aripan, antuweno dotukanino amungnga a makamu sino korwana aripanna anna manga'da sino akkananda si kadda aw.

43 Nagasat inaya aripan nu magamwanganino amungnga a mangwa sino nepakwana.

44 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, gafu se matalak, dotukangkap-payino amungnga a makamu sino ammina kukwana.

45 "Udde nu kunninaya aripan sino nakamma si, 'Mabayaggepayino puliyanino amungku,' e padyatanneno bafulunnera a aripanna lallaki onnu bafabbay, e makakakkhan, makininum, anna mabbobok,

46 kaka'meng kelanga gumamwangino amungnga sino aw anna oratta ammena ininnanama. Kastiguningkeneno amungnga a isapa'na sino kakastiguanino ammerera matalak.

47 "Ino aripanna nangammu sino anggammino amungnga si akwanna, udde ammena akwan, nadamma'neno kastiguna.

48 Udde ino aripanna amme nangammu sino anggammino amungnga si akwanna, makastigu kappay nu makaliwat, udde ammena nadammat. Se ino tolaya odduweno netalak sikwana, oddu kappaya mainnanama

a maggabwat sikuwa, e ino tolaya oodduweno netalak sikuwa, ooddu kappenen mainnanama a maggabwat sikuwa."

I Jesusino Mappakakaratway Sino Tolayira (Mat. 10:34-36)

⁴⁹ Sinapikkappayi Jesus a niyamparig si, "Inangngak sito lubagga miyang si afuy e anggangku si gumigillayafin nad.

⁵⁰ Maawa madyatanakungke, antuweno aggalowino nakangku kiyad si mada'ngenay.

⁵¹ Nganandonakuy si inangngak sito lubagga mappaibbat sino pakkakontaranino tolayira, udde bakkan, se inangngaka mappakakaratway sikuwa.

⁵² Antu gafuna, mangiyafu sito ingkein, makkakontarera. Nu limera a taabbalay, kontaranino talluweno adwera, e ino adwa, kontarandeno talluwera.

⁵³ Ino matatamera andino masasinera, makkakontarera, e massiki ino makkatuwanganira. Makkakontarera ammin."

Ino Senyala Ammera Naawatan (Mat. 16:2-3)

⁵⁴ Wasinoy, sinapiti Jesus sino odduwnera a tolay si, "Nu itandaw si madduladulam sey diraya, sapitandaw si 'Gauran,' e muran gakkurug.

⁵⁵ E nu gi'nandaw si abbaggino paggabwatanino leled, sapitandaw si 'Napatu sito aw,' e gakkurug.*

⁵⁶ Ikkayuwa massasan mangurug! Nu malasindawino senyal sítu lubag anna sey langit, mayan ammeyu maawatanino anggamma sapitannino senyala ipaita i Dios mappeafu sikuwak?"

Ino Pakipakoliyan Sino Makikontara (Mat. 5:25-26)

⁵⁷ Netuluyi Jesus a niyamparig si, "Mayan ammekayu makadandam sino nalawara akwandaw?

⁵⁸ Ganggariyan, nu wara mangamma midarum sikuwa, iyekwamungkenaddino damama makipakoli sikuwa nu agyangkayu kepay sino dalan. Se nu ammem akwan inay, idarundaka sino huwes, iyalawa'daka sino pulis, e ibaluddaka.

⁵⁹ Sapitangku sikuwa si ammeka makalawan sino abbaluran kiyad si mapagan amminino multam."

13

Makastiguneno Ammera Mabboboli

¹ Sinoy kappaya tiyempo, agyanino ginamwangira sino agyanani Jesus e sinapi'da sikuwaneno nakwa sino korwanira a taga-Galilea a nepapapatayi Gubernador Pilato sino aggewawa'latanda sino animalda ki Dios.

² Sinapiti Jesus si, "Ariddonakuy si nadammattino liwat inayira a taga-Galilea amma sino ammina kalubbunandera a taga-Galilea gafu se kunnenayino akkapapatera.

³ Udde bakkan. Sapitangku sikuwayu, nu ammeyu iboboliyeno liwa'daw, matekayuwa makastiguwa kakunnara.

* ^{12:55 12:55} Sino lubbunna Judyu, maggabwatino uran sino sumallappanna sinag, se antuweno batungnga bebay. Sino abbaggappayino lubbunda, aneno nalawa a kaadatana nappelalotino patuna.

⁴ Kunna kappayino kadwafuluwera si waluwa natabbunan sin nagabbanino ata'nanga balaysey Siloe a sako'ma Jerusalem. Ariddokappay si ireno kararakkattana tolay amma sino ammina korwana magyansey Jerusalem?

⁵ Bakkangkappay. Sapitangku kappay sikwayu, nu ammeyu iboboliyeno liwa'daw, kunna kappeneno makwa sikwayu."

Ino Amparig Mappeafu Sino Kayuwa Ammena Mammunga

⁶ Wasinoy, niyampariyi Jesus a nassapit si, "Agyanino tata tolaya aneno kayuwa igosa nemula sino lubangnga. Umangnga a'itan nu wara bungana, udde awan.

⁷ Antu gafuna, sinapi'na sino pattarabafunna sino lubangnga si, 'Tal-luruninna ma'angngak sitawa mita nu nammungen yawa kayu, udde awanangke a bungana. Gabbannun, se kengana pelangino nemulanna a lubag.'

⁸ "Udde sinapitino pattarabafunna si, 'Afu, ammembu pagabba massiki sito pelanga run ta kokkofangkuneno lellebanna ta ekwanangku si abonu.

⁹ Nu mammungen nanu tarun, nalawad, udde nu ammena mammunga, kasemma pagabba.' "

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Bafaya Naddungkug

¹⁰ Wasin tata Sabadu a awna aggimwangan, nanulduwi Jesus sino sinagoga.

¹¹ Agyan sinayino tata a bafaya nepaddungkuwino narakkatta espiritu si kadwafulu si waluwa run, e ammena makagaddangnga matta'dag.

¹² Wasin inita i Jesus, inayanna e sinapi'na sikwana si, "Nabbattunoyininno taki'n'u."

¹³ E inappanganna, e kaka'meng kelanga naggaddangnga natta'dag e nedandayona i Dios.

¹⁴ Wasinoy, nabbungutino afafuneno sinagoga, se awna aggimwanganino nappabattunoyani Jesus sino bafay. Antuweno sinapitino afafu sino tolayira si, "Annamma aw nabbelangino pattarabafuwantam. Antu naddino awa umangngandawa pappaagasan, a bakkan sino awna aggimwangan."

¹⁵ Sinabbi Jesus si, "Ikkayuwa massasannakam! Kadda tata sikwayu, uttaranneno baka onnu kabayuna ta umangnga painuman, massiki awna aggimwangan.

¹⁶ E sitoya, anen sikwatam iyawa bafaya gaka i Abraham, a kunnangke binaluri Satanas si kadwafulu si waluwa run. Ammena kad nalawad nu pabbattunoyangku sino taki'na ta mawayan, massiki sino awna aggimwangan?"

¹⁷ Naatallanino kumontarera ki Jesus gafu sinaya nesomba'na. Udde ino korwanira a tolay, maanggammirangke gafu sino kakka'bawira a inangangwana.

Ino Amparig Mappeafu Sino Bukalla Mustasa

(Mat. 13:31-32; Mar. 4:30-32)

¹⁸ Wasinoy, sinapiti Jesus si, "Sanna kaddino piyampariyangku sino patturayani Dios? Sanneno kekunnanna?

¹⁹ Meyamparig si tata a bukalla mustasa a nemuleno tata a tolay sino gardinna. Nattufu e dinokal kiyad si kunnangke kayuweno kata'nangnga, e damenna mammanuka pumukanino tangatangana."

*Ino Amparig Mappeafu Sino Lebadura
(Mat. 13:33)*

²⁰ Sinapikkappayi Jesus si, "Sanneno piyampariyangku sino patturayani Dios?"

²¹ Mekunna si lebadura a ilamurino bafay si odduwa arina, e massiki bisangke, palattagganna amminino arina a kelamuranna."

*Ino Bibissangnga Sumallungan
(Mat. 7:13-14, 21-23)*

²² Wasinoy, netuluyi Jesus a inang sey Jerusalem, e niittud sino lulubbuna ta'lifanna ta manuldu sino tolayira.

²³ Agyanino nabbebut sikuwan si, "Afu, bisangngira ke kaddino mesalakan?"

E sinombati Jesus si,

²⁴⁻²⁵ "Iyekwayungke naddino damayuwa sumallung sino bibissangnga sumallungan sey langit se wara kepay wayayu. Se nu iyakutinnino makwan balay, odduneno mangakkapa sumallung, udde ammenan dama. Massiki nu mattottokira a massapit si, 'Afu, bukkatannu abbu,' sapitan-neno makwan balay si, 'Ammetakayu inammu.'

²⁶ E sapitanda si, 'Ammurakami se ikkamiyeno nakikkan anna nakiinum sikuwan e nanulduka ke sino lubbummi.'

²⁷ Udde sapitanna kappay si, 'Gakkuruwa ammetakayu inammu. Manokayun tan, ikkayu ammina mangwa si narakkat.'

²⁸ Gakkuruwa mattatarangitirana anna mangngarangaritammirana nu itandara Abraham anni Isaac anni Jacob andino ammina gumalabbunira a mesapat sino patturayani Dios, gampade sikuwa, ammera makatallung.

²⁹ Udde odduneno tolaya maggabwat si palulubbuna mesapat sino patturayani Dios.

³⁰ Se aneno abbafawira sito ingkeina meyantawirana, e aneno meyantawira sito ingkeina metabbaferana."

*Ino Angngikalowi Jesus Sino Tolayira Sey Jerusalem
(Mat. 23:37-39)*

³¹ Wasin sinapitinni Jesus inay, ginamwangino korwanira a Fariseo, e sinapi'da sikuwan si, "Nalawad nu umanoka sitaw, se anggandaka i Herodes a papapatay."

³² Udde netabbi Jesus sikuwa si, "Umandaw sapitan sinaya mamopo-sung si itulutuluyku kepaya mappaanaw si narakkatta espiritu anna map-pabattunoy sino matakitura, udde ammena mabayag, se gababalininnino tarabafuk.

³³ Gakkuruwa ara'niyenna mapapatayak, udde itulutuluyku kepaya umang sey Jerusalem, se kunnangke ammena meannunga mapapatayino gumalabbun, nu bakkan sinay."

³⁴ Wasinoy, sinapiti Jesus si, "Ikkayuwa taga-Jerusalem a nallapalappag anna namapatay sino gumalabbunira andino korwanira a dinunduni Dios! Namipidyantakayuwa anggamma para'nin sikuwa ta imutantakayu a kunnangke ino akwanino upa a mangakkab sino piya'ngera, udde ammeyu anggam.

³⁵ Antu gafuna, ikkayunnino makamu, se anawandakayuvi Dios. Sapitangku sikwayu si ammerakunna maita makkiyad sino awa passap-itandona si, 'Madandayawino gumamwanga dinunduni Dios.' "

14

Ino Kappay Nappabattunoyani Jesus Si Matakit Sino Awna Aggimwangan

¹ Wasin tata a Sabadu a awna aggimwangan, inangngi Jesus a nakikkan sino baleneno tata a pangafuwanna Fariseowera, e aggitano tolayira nu sanneno akwanna,

² se agyangkappay sinayino tata a lalakiya nullullud.

³ Nebebuti Jesus sino mammosturuwerana lintig andino Fariseowera a agyan sinay si, "Damana sino lintiddama mappabattunoy si matakit sino awna aggimwangan?"

⁴ Udde aggasisinakkira. E inappangani Jesus inaya matakit e nabbatunoyin, kasena nepaanaw.

⁵ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Nu wara abbindaw onnu massiki bakayuwa mada'nag si bitu, ammeyu kad kangkamana umang ilabbed?"

⁶ E ammera makasombat.

Ino Netuni Jesus Sino Maayanira Andino Mayira

⁷ Wasinoy, inita i Jesus si ino korwanira a inayanino Fariseo, pinilireno attutturanino napatiyira a tolay. Antu gafuna, kunnayawino netuni Jesus sikwara ammin.

⁸ "Nu wara mayag sikwam si mangangan, ammeka nad mattuttud sino attutturanino napatiyira a tolay, tantaro nu wara inayanda si napatig amma sikwam.

⁹ Se nu gumamwangino napatiya tolay, kase umangngino makwan balay sikwam e sapitanna si, 'Ammeka mattuttud sitan, se antuweno pattutturanna.' Nu kunnenoy, maatallangka, se palitandaka e umangka makituttud sino likud.

¹⁰ Antu gafuna, ino nad akwannu nu maayangka si mangangan, umangka makituttud sino likud. Se nu kunnenoy, nu itandakeno makwan balay, umangnga sapitan sikwam si, 'Narakkat yan pattutturannu, akkanin taw ta mattuttugga sito nalawara tuttud.' E medayokana sino nara'langanino korwanira a naayan.

¹¹ Se ino miyantaw sino baggina, metabbafana, udde ino mitabbafa sino baggina, meyantona."

¹² Wasinoy, sinapiti Jesus sino nayag sikwana si, "Nu wara iyayangngu si maakkan, bakkapelangino bafulunnuwera, ino kakkola'nguwera andino korwana wayim, andino bafa'nangnga kalubbunandawino ayannu, se ayandaka pena e matalyatanino ginastum sikwara.

¹³ Ino nad akwannu, ayannu kappayinomekakallakkira, ino paralikuwera, ino pilayira, andino lappattira,

¹⁴ e ammera makatalyat sikwam. Nagasakka nu kunnenayino akwannu, se i Diosneno mallabut sikwam naso awa panggangolinno tolayira a naggaddang sikwana."

*Ino Amparig Mappeafu Sino Naayanira A Umang Mangangan
(Mat. 22:1-10)*

¹⁵ Wasin diningngaggino tata a nakikkan inaya netuni Jesus, sinapi'na si, "Gakkuruwa nagasa'neno mesapata makilanggak sino patturayani Dios."

¹⁶ Sinombatani Jesus si ampariya nassapit si, "Agyanino tata a tolaya nidadan si odduwa makkan, e odduweno inayanneria.

¹⁷ Wasin nadadanin ammin, dinundunneno aripanna ta umang mituldu sino inayanneria si, 'Antamun ta umangngetam mangangan.'

18 Udde kadda tata sino inayanneria, narrasonira e ammera inang. Ino sinapitino tata, 'Ammek umang se aneno ginatangkuwa lubag e umangku nad itan. Ituldumma sino amungngu.'

19 Ino kappay sinapitino tata, 'Ammek umang se aneno ginatangkuwa tafuluwa baka, e umangku nad kakkapanira a itarabafu. Ituldumma sino amungngu.'

20 Sinapikkappayino tata si, 'A'atawak, antuweno ammek makaang.'

21 "Wasinoy, nuliyo aripan sino amungnga e sinapi'na ammin. Nabbungutingke ino amungnga e sinapi'na sino aripanna si, 'Kadde, kangkamannu mantu ta umangka sino ammina daladalanna yawa lubbun ta ayannuweno mekakallakkira, ino paralitikuwera, ino pilayira, andino lappattira ta umangnira mangngan.'

22 E inangngino aripan. Wasin nuli sino amungnga, sinapi'na si, 'Afu, naanggwennino nepangwam sikhaw, udde ana kepayino damana a pagyanan.'

23 E sinapikkappayino amungnga si, 'Umangka sino daladalanan sino lasinna yawa lubbun anda sino kaaroyuwana pagyanan ta patutannuweno tolayira sinaya umang mangngan takesi mapannu yo balek.'

24 Se gakkurug yo sapitangku sikhaw, awaningke massiki tata sikhara a palunguwa inayangkuwa maninsim sino nedadangkuwa maakkan.' "

Ino Dya'neno Mabbali Si Adalani Jesus (Mat. 10:37-38)

25 Wasi tata si aw, odduweno tolayira a dumadandan ki Jesus. Ina'lang sikhara e sinapi'na si,

26 "Ino manggamma mesapat sikhaw ta mabbali si adalangku, dodokkal naddino agganggamma sikhaw amma sino agganggamma sino mapparana'ngera, ino atawana andino ana'ngera, ino kakkola'ngera, anna massiki ino baggina, se nu ammena kunninoy, ammena dama a mabbali si adalangku.

27 Se ammena dama a mabbaliyeno tolay si adalangku nu ammena buttungannino krusna a manuntul sikhaw, massiki antuweno ipatena.

28 "Dandammandonad abbuweno dy'a'neno mabbali si adalangku. Gangngariyan, nu wara sikhawu mamata'dag si dokalla balay, nalawad nu dandammanna abbu nu pidyeno magastuna takesi maammuwanna nu makabalinino pira'nga kiyad sino kabalinanna.

29 Se nu ammena akwan inoy, tantaro nu iyafuna e makkiyabbelang sino arina e mambutino pira'nga. Amminira a mita sinay, kakkatawandana

30 a massapit si, 'Itandokadda! Neyafuna pelang, ammenan metuluy.'

31 "Ino tata kappaya amparingnga, nu wara ari si tafulurifuweno sindaluna e umang makiyubat sino ariya adwafulurifuweno sindaluna, dandammanna nad abbu nu damara a affutannino kaguba'da.

32 Nu innanamanna si maaffutira, manundun si umang manambal sino kakontarana nu aroyuwera kepay takesi bebutanda nu sanneno angganda ta ammera nad makkakwa.

33 Kunna kappay sikhawu, nu anggandawa mabbali si adalangku, dandammandonad abbuweno kinadya'na. Se ammena dama a mabbaliyeno tolay si adalangku, nu ammena anawan ammina ana sikhawa."

Ino Keyampariyanino Adalani Jesus Si Asin (Mat. 5:13; Mar. 9:50)

34 Niyampariggappayi Jesus a nassapit si, "Ino asin, aneno serbina, udde nu dumantakin, ammenan dama a pulinino pe'na."

35 Awaningke a serbina, massiki sino lubag onnu meyabonu, metakkummbbelang. Ikkayuwa maningngag, dandammandonaddino dinninggaddaw."

15

Ino Amparig Mappeafu Sino Naawana Karnero (Mat. 18:12-14)

1 Odduweno gumattukiyera si buwit andino korwanira a nganannino Judyuwera si minalliwata ma'angnga maningngag sino itulduwi Jesus.

2 Antuweno nadadumulino Fariseowera andino mammesturuwerana lintiya nassapit si, "Itandaw yana tolay! Mayan anggamma a tatabbannino minalliwigira a tolay anna makikkan sikwara."

3 Antu gafuna, kunnayawino ampariyi Jesus sikwara.

4 "Gangngariyan, nu wara tata sikwayuwa makangkwa si tatuta karnero e naawanino tata, sannadeno akwanna? Ammenada anawanino asamafulu si asama maggarab sino pasto ta umangnga tufukannino naawana karnero kiyad si sumpalanna?

5 E nanu masumpalanna, maanggammimgkena e buttunganna a iyamwang sey balena.

6 Nanu gumamwang sinay, ayannaneno bafulunnera andino kalubbunanna e sapitanna si, 'Makilanggakkayu sikwak, se sinumpalangkunnino karnero naawan!' "

7 E inabambutani Jesus a nassapit si, "Sapitangku sikwayu si maanggam-mirangke sey langit nu mabboboliyeno tata a minalliwata tolay amma sino aangganda sino asamafulu e asama aridda si naggaddangngira e ammera nad mabbobili."

Ino Amparig Mappeafu Sino Natantanga Dipilata

8 Netuluyi Jesus a niyamparig si, "Gangngariyan, nu wara bafaya aneno tafuluwa dipilatana e natantangino tata, sanneno akwanna? Ammenada misigi si lampara e pakakekeranneno balena ta tufukanna kiyad si sumpalanda?

9 E nanu masumpalanna, ayannenno bafulunnera andino kalubbunanna e sapitanna si, 'Makilanggakkayu sikwak, se sinumpalangkunnino dipilataka natantang!'

10 Kakunnana kappay inay," kunni Jesus, "makilanggakino anghelira ki Dios nu mabboboliyeno massiki tata a minalliwata tolay."

Ino Amparig Mappeafu Sino Abbinga Inang Naantawan

11 Wasinoy, netuluyi Jesus a niyamparig e sinapi'na si, "Agyanino tata tolaya adweno abbingnga a lallaki.

12 Sinapitino uddi si, 'Ama, appangkunnino ipaillalupa'nu sikwak.' Antuweno ginadarweno amareno illalupattanda a makkolak.

13 "Wasin nulla'wutino pipidya a aw, nelakuweno uddiyeno ammina ballena e inang si aroyuwa lub bun. Wasin agyanin sinay, ginastuna amminino pira'nga si linoloko.

14 Wasin awaninnino pira'nga, agyanino nafulota bisin sinaya lubbuna agyananna, e awaningkein sikwana.

15 Antu gafuna, inang nakitandan sino tata a tolay sinay, e dinundunna sino agyananino bafuynera ta antuweno gumapakkan sikwara.

16 Gafu sino bisinna, anggamma nadda mangangan massiki sino ilangagga ipakkanna sino bafuyira, udde awana nanga'da sikwana.

17 "Wasin makadandam, kunna sino nakanakamma si, 'Amminira a tandanani ama, ana amminino angganda a akkanan, gampade ayawak sitawa matay si bisin.

18 Mulyak lullang sey balay ta sapitangku ki ama si: Ama, nalliwatak ki Dios e kunna kappay sikwam.

19 Ammekun meannunga mebilang si abbingngu, udde nu damana, makitandanak sikwam.'

20 "Sin nanandammanna sinay, ginikkata muli sino agyananino amana. Wasin aroyu kepay sino balera, nelasinino amana. Gafu se inalla'nga, nalayawa nanambal sikwana, inawakanna, kasena inumma.

21 E sinapitino abbingnga si, 'Ama, nalliwatak ki Dios e kunna kappay sikwam. Ammekun meannunga mebilang si abbingngu.'

22 "Udde inayanino amaneno aripannera e sinapi'na si, 'Kangkaman-daw. Umandaw appannino kalalawaranra barawasi ta ibarawasiyu. Sakkalangandokappay anna sapatutandaw.

23 Umandokappay appannino katatafana ubbunna baka ta partindaw takesi isiratam e mallalanggaketam,

24 se iyawa abbingku, kunnangke natay, udde ana sitawa nabiyag, naantawan, udde nuli kappay.' E neyafurana mallanggak.

25 "Udde ino palunguwa abbingnga, ana kepay sino umara. Wasin umapitin e ara'niyen sino balera, diningngangngeno mattokarira andino massasaralera,

26 antuweno inayanneno tata a aripan ta bebutanna nu sanneno akwanda.

27 'Nuliyeno kola'ngu,' kunnino aripan sikwana, 'antuweno nepapartiyi amayuweno katatafana baka se nepagamwangnga a awana naansa sikwana.'

28 "Wasinoy, nabbungutino kola'ngu e ammena sinallung. Antu gafuna, nallawanino amana a nangaallakka mayag sikwana.

29 Udde sinombata nassapit si, 'Ammek. Pipidya a runa nattarabafuwak a kunnangke aripannu e kinuruggu ammina sinapi'nu. Udde ammer-akungke ina'dan si massiki ubbunna galding pelang ta wara pakiyangku sino bafulungkuwera.

30 Udde wasin nuliyeno abbingguwa naggastu sino kukwam si mim-bafay, antuweno nepapartimino katatafana bakatam.'

31 "E sinapitino amana si, 'Ikka a abbingku, ammena nad kunninoy. Se kanayuna anak a sikwak, e ammina ana sikwak, akwangkappay.

32 Udde mallanggaketammad, se ino kola'ngu, kunnangke natay, udde ana sitawa nabiyag, naantawan, udde nuli kappay.' "

16

Ino Nasirifa Nitalakkanino Ba'nangnga Tolay

1 Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit sino adalannera si, "Agyanino tata a ba'nangnga tolaya netala'nga amminino kukwana sino tata a tolaya tandananna. Netattifudda sikwana si gagastumpelangino nitalakkanneno pira'ng."

2 Antu gafuna, nepaayino ba'nang e sinapi'na si, 'Sanna yawa diningngaggwu mappeafu sikwam? Iyulimino listaanneno netalakku sikwam, se ariyantaka sino tarabafum.'

³ "Wasinoy, kunnino nitalakkanna sino nakanakamma si, 'Sannadeno akwangkuwa ariyandakunnino amungku sino tarabafuk? Ammek dama a mattarabafu si nadammat e maatallaka mappalimut.

⁴ Ay, on karug, ammukunnino akwangku takesi nanu maariyak sino tarabafuk, wara kepena bafulungku si manggamma mappadilot sikwak sino bafalerera.'

⁵ "Wasinoy, inayanneno ammina nakagatutira sino amungnga. Sinapi'na sino tata si, 'Pidyeno gatu'nu sino amungku?'

⁶ 'Tatuta lata a lana,' kunna. 'Appannu yo risibum. Mattuttugga ta itura'nguweno limafulu,' sinapitino nitalakkanino ba'nang.

⁷ Sinapi'na kappay sino tata si, 'Tkka paye, pidyeno gatu'nu?' 'Tarifu si salofa trigo,' kunna. E sinapitino nitalakkanino ba'nang si, 'O, appannu yo risibum ta itura'nguweno waluwatut.'

⁸ "Wasin naammuwanino amungngeno inangwana, dinayoneno kinasirifino nitalakkanna se dinandammeno ikatolena so maddagguna aw. Se gakkuruwa nasirifino tolayira a amme mangurug ki Dios amma sino manguruwira, se ammura a dandammannino pallawaranda.

⁹ Antu gafuna, sapitangku sikwayu si usarandonaddino kinaba'nandaw sito lubagga panuffun sino kasittoleyuwera ta nanu mada'nganeno awa awaninna serbineno pirak, paggamwangandakayuna sey langita pagyanandaw si makkikiyad."

Ino Fustuwa Keusaranino Pirak

¹⁰ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Ino matalak sino bisangnga neya'da sikwana, matalak kappaya maa'dan si oddu, e ino ammena matalak sino bisangnga neya'da sikwana, ammena kappay matalakka maa'dan si oddu.

¹¹ Nu ammekayu matalakka musar sino kinaba'nandaw sito lubag, ansannana a metalak sikwayuweno gakkuruwa kinaba'nang sey langit?

¹² Akwa i Diosino ammina kinaba'nandaw sito lubag, e nu ammekayu matalakka musar sino akwana, ansannana manalakka manga'da sikwayu si kinaba'nang sey langita akwayungkepay?

¹³ "Ammena dama nu adweno amungngeno tata a aripan, se anggammanneno tata e ka'ganneno tata. Ipatingnga kappayino tata e balawaneno tata. Antu gafuna, nu pirakino napatig sikwayu, ammeyu dama a masserbi ki Dios."

Ino Sinapiti Jesus Sino Fariseowera (Mat. 11:12-13; 5:31-32; Mar. 10:11-12)

¹⁴ Wasin dinengngaggino Fariseowera inayira a sinapiti Jesus, nekkattawara, se aanggandenno pirak.

¹⁵ E sinapiti Jesus sikwara si, "Nalawarino akwandaw sino a'langino tolayira ta sapitanda si naggaddangkayu, udde ammuwi Diosino ana sino nakandaw. Üdde palanandaw, se ino napatig sino tolayira, narakkat ki Dios.

¹⁶ "Ino lintiyi Moises andino neturakkino gumarabbunira, natuntulkiyad sino tiyempowi Juan a Gumabawtisar. Mangiyafu sinay, nebanyino nalawara damag mappeafu sino patturayani Dios, e ipatut amminino tolayira a mesapat.

¹⁷ Udde ammena anggamma sapitan inay si ammena matuntulino lintiyi Dios, se naladda a maawan yo lubag anna langit amma sino kaabbafawanna sapi'neno lintig.

18 Kakunnaneneno sapitannino lintig mappeafu sino angngatawa. Ino lalakiya mikatway sino atawana e mangatawa si korwan, maliwata makibulun. E ino kappay lalakiya mangatawa si bafaya nekatway, maliwakkappaya makibulun."

Ino Ba'nangnga Tolay Anni Lazaro

19 E netuluyi Jesus a nanuldu, e sinapi'na si, "Agyanino tata a ba'nangnga tolaya aggabarawasi si nalawad anna kanayuna makilanggak anna mangangan sino anggamma akkanan.

20 Agyangkappayino pobiriya tolaya mingngag si Lazaro a nagguruguririno baggina. Kadda awa magyan sino lamwanganneno balena ba'nang.

21 Anggamma nadda mamsin sino madara'nag sino lamisaana pangngananino ba'nang. E ino atuwera, dindilandeno gurinna.

22 "Wasin natay inaya pobiri, neyangngino anghelira sino agyanani Abraham sey langit. Wasin natekappayino ba'nang, netananda,

23 e inang sey Hades a agyananino natayira. Nappelalotino kinadya'na sinay. E wasin sinangaw, nedipa'na i Abraham e ana i Lazaro sino idangnga.

24 Antuweno nekokwana a nassapit si, 'Afu Abraham, allakkandak ta dundunannuwi Lazaro ta isosoneno tamuruna si danum ta pattakkanna yo dilak takesi malla'bat. Se nappelalotingke ino dyakku sino patuna yo afuy.'

25 "Udde kunni Abraham si, 'Ikka a abbingku, dandammanu nadda sin kabiyangngu, ana sikwamino ammina anggammu, e i Lazaro, passiya dyatino ilawumma. Udde sitoya, makilanggakin sitaw, e ikkanino madyatan.

26 Bakkampelang inay, se nalawengke ino nallatantam e awana makadammang. Ino manggammira a umang sitana maggabwat sitaw, ammera makaang, e ino anera sitan, ammera dama a umang sitaw.'

27 "Wasinoy, sinapitino ba'nang si, 'Nu kunnenoy, Afu, arangngangku si dundunannuwi Lazaro sey balera ama,

28 takesi tulduwanneno limera a kakkolakkwuwa ana sinay takesi ammera kappay umang sitawa agyananna nappelalota dyat.'

29 "Udde sinapiti Abraham si, 'Massiki ammena umang, se ana sikwareno naturakki Moises andino gumalabbunira, e damara a matulduwan sinay nu pilingalingara.'

30 " 'On, Afu Abraham,' kungkappayino ba'nang, 'udde tantaro nu ammera kuruwan. Udde nu wara maggabwat sino agyananino natayira a umang sikwara, iboboliraneno liwa'da.'

31 "Udde sinapikkappayi Abraham si, 'Nu ammera kuruwannino neturakki Moises andino gumalabbunira, ammera kappay mangurug massiki nu wara mangngangoli si natay.' "

17

Ino Mappeafu Si Liwat (Mat. 18:6-7; Mat. 18:21-22; Mar. 9:42)

1 Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, "Gakkuruwa gumamwangino katutunggungan ta maliwatinoo tolayira, udde kakalla'ngeno tolaya paggabwatan inaya tutunggung.

² Tawwareno meyakad sino bu'lonenó dokalla aggilingana batu, kasena metu'yud sino bebay amma si ituluyneno manutunggung e maliwatino massiki tata sitawira a kaabbafawana tolaya mangurug sikwak.

³ Antu gafuna, palanandonaddino akwandaw.

"Nu maliwat sikkamino kola'ngu si angngurug, tulduwannu, e nu ibobolina, pakomannu.

⁴ Massiki nu mamippituwa maliwat sikkam si tata si aw e mamippitu kappaya umang mappakapakoli sikkam, maawag si pakomannu kappay."

Ino Mappeafu Si Angngurug

⁵ E sinapitino apostolnera sikkana si, "Afu, pattuyaggannuweno angngurummi."

⁶ E nesomba'na sikkara si, "Massiki bibissangngino angnguruddaw a kakunneno kabibissangngana bukal, damayuwa sapitan sitawa kayu si 'Mafi'dukkana e memulaka sino bebay,' e gakkuruwa makwa."

Ino Tarabafuna Aripaṇ

⁷ Netuluyi Jesus a nassapit si, "Gangngariyan ta wara tata sikkawayuwa aneno aripanna a naggabwatinna naradu onnu nindag si karnero, sapitangkaddino makwan aripan sikkana si umang mangangan?

⁸ Bakkanna kunnenoy, nu ammena lud sapitanna si, 'Umangka matali, kaseka midadan si akkanangku e indaggandak kiyad si masinduwak, kaseka pena mangangan.'

⁹ E amme mappasalamatino makwan aripan sikkana gafu sino nangwanna sino nepakwana.

¹⁰ Kunna kappay sikkawayu. Nu inangwayun amminino nepakwa i Dios sikkawayu, ammeyu nad dandamman si wara midayaw sikkawayu, nu ammeyu lud sapitan si, 'Aripangkami pelang. Inangwami pelangino baligasommi.'

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Tafuluwera A Nakkutal

¹¹ Wasin umangnganda Jesus sey Jerusalem, nallakarira sino nallatanna Samaria anna Galilea.

¹² Wasin gagagamwangiran sino tata a lubbun, inang dinambalino tafuluwera a nakkutal, udde ammera inara'ni sikkara Jesus.

¹³ Nakkulawuwerera a nassapit si, "Afu Jesus, allakkandakami!"

¹⁴ Wasin initera i Jesus, sinapi'na si, "Umangkayu mappaita sino padiyera ta itanda nu naariyennino kutaldaw." E inangngira, e wasin agyanira kepay sino dalan, naariyennino kutalda.

¹⁵ Wasin imiteno tata sikkara si nabbattunoyin, nuli ki Jesus e nekokwano neno dami'na a naddayaw ki Dios.

¹⁶ Namalitud sino a'langi Jesus a nappasalamat sikkana. Inaya tolay, taga-Samaria a bakkanna Judyu.

¹⁷ E sinapiti Jesus si, "Ammena kad tafuluwereno nepabbattunoyku? Sintomatino asamira?"

¹⁸ Mayan ammera nuliya mappasalamat ki Dios? Iyo pelang tata a bakkanna Judyuweno nuli."

¹⁹ E sinapi'na sinaya tolay si, "Matta'dagga ta umanokan. Nabbattunoykan gafu sino angngurungngu sikkak."

Ino Pangiyafuwanino Patturayani Dios (Mat. 24:17-18, 23-28, 37-41)

20 Wasin tata si aw, agyanino Fariseowera a nabbebut ki Jesus nu naansenyo pangiyafuwanino patturayani Dios. Sinapiti Jesus sikwara si, "Awanna a senyala mangipaита sino pangiyafuwanino patturayani Dios.

21 Awangkappena makasapit si 'Itannu, ana sitaw!' onnu 'Ana sinay!' Se ino kakuruwanna, anen sito agyanandawino patturayani Dios."

22 Wasinoy, sinapiti Jesus sino adalannera si, "Gumamwangngeno tiyempona dyata anggandawingke a itanino puliyangkuwa Abbingnga Tolay, udde ammeyuna maita se bakkangkepaya tiyempona.

23 Ananeno massapitira si 'Umandaw itan se anen sinay!' onnu 'Umangkayu sitaw se ayawin taw!' Udde ammeyuwera kuruwanna umang mangita.

24 Se ino puliyangkuwa Abbingnga Tolay, kunnangke ino kilat nu mangilat, maita si ammina palulubbun.

25 Udde liyeya makwenay, maawag si odduwa lawumangkuwa dyat e ammayandakino tolayira sito ingkein.

26 "Inona akwanino tolayira liyeneno puliyangku, kunnaneno nakwa sin tiyempowi Noe.

27 Se sinoya tiyempo, itulutuluyda a nangngan, napparinum, anna naparawata kiyad sino awa sinallunda Noe sino dokalla abanga inangwana. E nallinang sito lubag e nalimattira ammin.

28 Kunna kappayino nakwa sin tiyempowi Lot. Amminino tolayira sey Sodoma a agyananna, itulutuluyda a makakakkan anna makinimum, maggatang anna mallaku, mammula anna mamata'dag si balay

29 kiyad sino awa inanawanda Lot sinay lubbun. E nada'nino afuy annino gumigillaryafa batuwa mingngan si asufre a naggabwat sey langit, e nasikkulanira ammin.

30 Kunna kappeneno makwa sino awa pappaitangkuwa Abbingnga Tolay.

31 "Sinoina a tiyempo, ino agyan sino lasinneno balena, ammenan makatallunga mangappa sino kukwana. Kunna kappeneno magyan sino umana, ammenan makauli sino balera.

32 Dandammandonaddino nakwa sino atawa i Lot, a nallangngi sino inanawanna e nabbali si asin.

33 "Ino mikalow sino biyangnga, matekappena. Udde ino matay gafu sino angngurungnga sikuwak, maa'danna si biyaya mannayun.

34 Sapitangku sikuwayu si nu gafiyeno puliyangku e ananeno adwera a maddurug, maappaneno tata e mata'ngeno tata.

35 E ananeno adwera a bafabbaya mabbayu, maappaneno tata e mata'ngeno tata.

36 E ana kappeneno adwera a lallakiya mattarabafu sino umara, maappaneno tata e mata'ngeno tata."

37 Wasinoy, nabbebutino adalannera si, "Afu, sintoneno kakwanna yaw?"

Sinabbi Jesus a niyamparig si, "Massiki sintawino agyananino natay, antuweno pakkakarampattanino mammanukira."

18

Ino Amparig Mappeafu Sino Balu Andino Huwes

1 Wasinoy, niyampariyi Jesus a nanuldu sino adalannera ta maamuwanda si kanayunira nadda makkararag e ammera matappag.

2 Sinapi'na si, "Agyanino huwes sino tata a lubbuna awaningke talona ki Dios anna awana atalna sino kasittolena.

³ Agyangkappayino balu sinaya lubbuna ma'ang sikuwana a marang si duffuna massapit si, 'Duffunanda'ngad takesi ammerak affutannino kakontarak.'

⁴ Amme nepilingalingeno huwes, udde wasin nabayin, dinandamma si, 'Gakkuruwa awana talok ki Dios, mampesino kasittolekira,

⁵ udde gafu se daddisturbundak yawa balu, massiki duffunangkumpelang, tantaro nu matappaggakun sino puluuliyan.'

⁶ E inabambutani Jesus a nassapit si, "Dandammandonad inay. Massiki narakkatta tolayino huwes, dinuffunnano balu,

⁷ e mannanotinna ki Dios, duffunanneno pinilinera a tolena a kanayuna makiggimallak sikuwana si aw anna gafi. Talantananna kadda manuffun sikuwara?

⁸ Ammena, nu ammena lud malana manuffun sikuwara. Udde massiki tan nu kunnenoy, bisangngira ke nakuyino mattalaginad si angngurug naso puliyangkuwa Abbingnga Tolay."

Ino Amparig Mappeafu Sino Fariseo Andino Gumattuki Si Buwit

⁹ Wasinoy, agyanino sinatabbiria i Jesus a tolaya ngananda si naggad-dangngira e balawandeno kasittolerera. Antuweno niyampariyi Jesus si kunnayaw.

¹⁰ "Agyanino adwa a tolaya inang sino Templo ta makkurarira. Fariseoweno tata e gumattuki si buwitino tata.

¹¹ Wasin sinallungira, aggata'daggino Fariseo a ikararanneno baggi-nangkepaya nassapit si, 'Mappasalamatak sikuwam Dios, se bakkannaka minalliwan a kakunneno korwanira a tolay, kumaral inaya gumattuki si buwit. Se ammek naingap, ammek massisiri, anna ammek kappay makibulun.

¹² Mamidwaka mallantanga mangngan si kadda linggu e iya'dakino pakkatafuluneno ammina ganansiayk.'

¹³ "Udde ino gumattuki si buwit, aroyuweno natta'dagganna sino Fariseo andino korwanira a tolay. Aggaokab se maatalla sumangaw sey langit e pakatottofanneno ta'gangnga gafu sino piboboliyanna sino liwa'na. Ino nekararangnga, 'Dios, maallakka nad sikuwaka minalliwan.'

¹⁴ E inabambutani Jesus a nassapit si, "Sapitangku sikuwayu, inaya gumattuki si buwitino inanawa naggaddang ki Dios se napakomanino liwa'na, a bakkannino Fariseo. Se ino miyantaw sino baggina, metabbafana, udde ino mitabbafa sino baggina, meyantona."

Ino Namindisiyonani Jesus Sino Anakira (Mat. 19:13-15; Mar. 10:13-16)

¹⁵ Wasin tata si aw, agyanino tolayira a niyang sino bawisangngira a abbinda ki Jesus takesi appanganneria nad anna bindisiyonanneria. Udde wasin initeno adalanneria, inallangngandera.

¹⁶ Udde inayani Jesusino abbingira, e sinapi'na sino adalanneria si, "Purayandawino anakira ta umangngira sikuwak, e ammeyuwera allangngan. Se ino kakunnara, ireno dama a mesapat sino patturayani Dios.

¹⁷ Gakkurug yo sapitangku sikuwayu, nu ammeyu talakkanni Dios a kakunneno annalakkino abbing, ammekayu makatallung sino pat-turayanna."

Ino Ba'nangnga Tolay (Mat. 19:16-30; Mar. 10:17-31)

¹⁸ Agyanino tata a afafuna Judyu a nabbebut ki Jesus si, "Ikka a nalawara Afu, sanneno akwangku takesi maa'danak si biyaya mannayun?"

¹⁹ Sinapiti Jesus sikwana si, "Mayan nganandak si nalawad? Se awana nalawad, nu bakkampelangi Dios."

²⁰ Ammumino lintiyi Dios a kunna si, 'Ammeka makibulun, ammeka mamapatay, ammeka mattakaw, ammeka manistigu si bakkanna gakkurug, e dayawannuweno mapparana'nguvera.' ^{**}

²¹ "Afu mesturu," kunnino tolay sikwana, "kiyad sin kabbingku, kinuruggu ammin yana lintig."

²² Wasin diningngaggi Jesus inay, sinapi'na sikwana si, "Ana kepayino tata a pakkurangannu. Umangngu ilaku amminino kukwam ta iyannem sino pobiriyereno pallakuwanunu, ta ananeno kinaba'nangngu sey langit. Nu inangwamunnenay, kaseka muli sitaw e mebulungka sikwak."

²³ Udde wasin diningngangngenaya sinapiti Jesus, malowingke ino nakamma, se ba'nangngingke.

²⁴ Wasin inita i Jesus si malowino nakamma, sinapi'na si, "Madyatingke a mesapatino bafa'nangngira sino patturayani Dios."

²⁵ Mas naladdenno attaffutino kamelyu sino abbu'neno bilat amma sino kesapatanino ba'nangnga tolay sino patturayani Dios."

²⁶ Ino naningngaggira sinay, sinapi'da si, "Nu kunnenoy, inya ma'neno mesalakan?"

²⁷ Sinabbira i Jesus si, "Ino amme dama a akwanna tolay, damana ki Dios."

²⁸ E sinapiti Pedro si, "Ikkami paye? Se inanawammiyeno bafalemi e nebulungkami sikwam."

²⁹ "Gakkurug yan," kunni Jesus, "e sapitangku sikwayu si ino manganaw sino balena, ino atawana, ino kakkola'ngera, ino mapparana'ngera, andino aana'ngera gafu sino patturayani Dios,

³⁰ oodduneno iya'da i Dios sikwana sitawa biyag, e naso uddina aw, maa'danna si biyaya mannayun."

Ino Meka'luwa Nilabbunani Jesus Sino Katayanna Annino Pangangan-goliyanna

(Mat. 20:17-19; Mar. 10:32-34)

³¹ Wasinoy, neyaroyuwi Jesusino karadwera a adalanna, e sinapi'na sikwara si, "Dingngaggandaw. Sitoya, umangngetam sey Jerusalem, e meyakkurungngeno ammina neturakkino gumalabbunira mappeafu sikwaka Abbingnga Tolay.

³² Se meyalawata'nga sino bakkannira a Judyu, e pappoporayanda'nga, iyatalalda'nga, anna luluppandak,

³³ kasera'nga siwa'wattan anna papatayan. Udde sino mekatalluwa aw, mangngangoliya'nga."

³⁴ Udde ammayingke naawatanino adalannerenaya sinapi'na, se neyimad sikwareno anggamma sapitan e ammera maattalan.

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lappatta Mappalimut

(Mat. 20:29-34; Mar. 10:46-52)

³⁵ Wasin makkatanda Jesus sey Jerico, agyanino lappatta aggatuttud sino dammingngeno dalana makipalimut.

³⁶ Wasin diningngangnga si odduwereno tolaya malla'wut, nebebu'na nu sanneno makwa.

³⁷ E sinapi'da si, "Matta'lifi Jesus a taga-Nazaret."

* 18:20 18:20 Exodus 20:12-16; Deuteronomio 5:16-20

³⁸ Antuweno nekokwana a nassapit si, "Jesus, gaka i David, allakkandak!"

³⁹ Inallangnganino nauntera ta sumina'ngad, udde neyangkakokwana lullanga nassapit si, "Ikka a gaka i David, allakkandak!"

⁴⁰ Nitturi Jesus e sinapi'na si iyara'nira sikwaneno lappat. Wasin neyara'nira, nebebuti Jesus sikwana si, "Sanneno anggammuwa akwangku sikwam?"

⁴¹ "Afu, anggangkuwa makaita," kunnino lappat.

⁴² "Makaitakan," kunni Jesus. "Nabbattunoykan gafu sino angngurungnu sikwak."

⁴³ Kaka'meng kelanga makaiteno lappat e dinandan ki Jesus a maddayaw ki Dios. Amminira a nakaita sinawa nakwa, nedandayora kappayi Dios.

19

I Jesus Anni Zakeo

¹ Wasin ginamwanda Jesus sey Jerico, mangawwatira nad.

² Udde agyan sinayino tata a ba'nangnga afafuweno gumattukiyera si buwita mingngan si Zakeo.

³ Anggamma itani Jesus, udde ammena dama, se abba fawingke e odduweno tolayira.

⁴ Antu gafuna, nalyaw e naunta ki Jesus, kasena nunek sino tata a kayuwa sikumoru takesi maitana i Jesus nu malla'wut.

⁵ Wasin nabbatuwinni Jesus sino agyanani Zakeo, sinangona e sinapi'na si, "Zakeo, umulluggan, se maawag si umangngak sey balem sito aw."

⁶ Nakkangkama inulluwi Zakeo, e maanggammigke a nibulun ki Jesus sino balena.

⁷ Udde amminira a nangita, nadadumulira a nassapit si, "Mayan umang magyan sino balayino minalliwata tolay?"

⁸ Wasin agyaniran sino balena, natta'daggi Zakeo e sinapi'na ki Jesus si, "Afu, iya'dakino kagadwaneno kukwak sino mekakallakkira. E massiki inyeno dinarogakku, iyulik sikwaneno mamin-appata kaodduneno inap-pak."

⁹ Antuweno sinapiti Jesus si, "Sitawa aw, neyafuwenna mesalakan yawa taabbalay. Se gafu sinaya sinapiti Zakeo, nepaitana si gakkuruwa gaka i Abraham.

¹⁰ E ikkanaka Abbingnga Tolay, ino pelang gakkaguwa inang sito lubag ino mintufuk sino narakkattira a tolay ta mesalakanira."

Ino Amparig Mappeafu Sino Tafuluwera A Aripanna Naa'dan Si Pirak (Mat. 25:14-30)

¹¹ Odduwa tolaya naningngag sinaya sinapiti Jesus, e netuluyna a nanuldu sikwara. Gafu se ara'niyeran sey Jerusalem, aridda si nu gumamwangira sinay, mangiyafuwennino patturayani Dios. Antu gafuna, kunnayawino neyamparingnga.

¹² "Agyanino napatiya tolaya inang si aroyuwa lubbun takesi dotukanda si ari, e nanu muli sino lubbunna, mangiyafuwenna a matturay.

¹³ Udde liyena a inang, inayanneno tafuluwera a aripanna, e ina'danneno kadda tata si pirak e sinapi'na si, 'Paoddundaw yawa pirak kiyad sino puliyangku.'

¹⁴ "Udde kababannino kalubbunanner, antuweno nanundunira si dumandan sikwana a umang massapit sino manotuk sikwana si amme anggammino tolayira si antuweno arira.

15 Massiki kunnenoyno inangwara, nadotukangkappay si ari, e nuli sino lubbunga.

"Wasin gamwangnga, nepaayangngeno aripannra a na'danna si pirak takesi bebutanna nu pidyeno ganansiyara.

16 Ginamwangino tata, e sinapi'na si, 'Afu, ino ganansiyak sino pira'ngu, namittafuluweno neya'dam.'

17 'Nalawarino inangwam,' kunnino ari. 'Nalawagga a aripan. Gafu se natalakka sino bisangnga neya'dak sikwam, patturayantakana si tafuluwa lubbun.'

18 "Ginamwangkappayino tata a aripanna, e sinapi'na si, 'Afu, ino ganansiyak sino pira'ngu, namillimeno neya'dam.'

19 Sinapikkappayino ari si, 'Patturayantakana si lima a lubbun.'

20 "Ginamwampayino tata a aripanna, e sinapi'na si, 'Afu, ayawin tawino pira'ngu. Binaba'battangku si panyok e neyimfungku,

21 se nattalawak sikwam se nabungukka a tolay. Se magganansiyaka sino ammem nallingattan a kunnangke buwatannuweno ammem nemula.'

22 'Narakkakka a aripan,' kunnino ari. 'Ino sinapi'nungkepayino pangungku sikwam. Ammungkena a nabungutaka tolaya magganansiya sino ammek nallingattan anna buwatangkuweno ammek nemula.'

23 Mayan ammem mantu nebangkuweno pirakku takesi wara nad appangku si ganansiya sito nuliyangku?'

24 "Wasinoy, sinapitino ari sino aggata'daggira sinay si, 'Appandawino pira'nga ta iya'dayu sino nangganansiya si tafulu.'

25 " 'On, afu,' kunda, 'udde anennino tafulu sikwana.'

26 " 'Gakkurug,' kunnino ari, 'udde sapitangku sikwayu, ino matalakka musar sino neya'da sikwana, madadaggananna, udde ino ammena matalak, massiki ino bisangnga ana sikwana, maawanna.

27 E ira a kumontara sikwaka amme nanggamma ikkanokino matturay sikwara, iyandawira sitaw ta papatayandawira sito a'langku.' "

Ino Nanayawanda Ki Jesus Sin Ginamwanganna Sey Jerusalem (Mat. 21:1-11; Mar. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

28 Wasin nasinduwi Jesus a niyamparig, netuluyda a umang sey Jerusalem, e naunta i Jesus sikwara.

29 Wasin ara'niyeran sey Betfage anna sey Betania sino kulura Olivo, nepauntaneno adwera a adalanna a nassapit si,

30 "Umangkayu sino madompaka lubbun. Addatandaw sinay, maitayuneno neyakadda ubbunna asnowa ammena kepay natakayan. Ubbarandaw ta iyandaw sitaw.

31 Nu wara mabbebut sikwayu si, 'Sandolang ubbaran yan?', kundaw sikwana si, 'Awannino Afutam.'

32 Inangngino dinundunnera, e neyakkurug amminino sinapiti Jesus sikwara.

33 Wasin ubbarandeno lufinneno ubbun, sinapitino makangkwa si, "Mayan ubbarandaw yan?"

34 "Awannino Afutam," nesomba'da.

35 E neyandeno ubbun ki Jesus. Neyekwareno tafalda sino daruruna, kasera nepattakayi Jesus.

36 Wasin nattakayinni Jesus, neyafakkino tolayireno tafalda sino dalan.

37 Wasin ara'niyeran sey Jerusalem a maddawut sino kulura Olivo, maanggammimgke ino odduwera a nebulun sikwana, e nekokwareno dami'da a maddayaw ki Dios gafu sino ammina kakka'bawa initara.

³⁸ Sinapi'da si, "Madandayawino ariya dinunduni Afu Dios si panakabaggina! Nalawarinno abbafaruluntam ki Dios gafu sikwana! Madandayawi Dios sey langit!"

³⁹ Ino korwanira a Fariseo a nedagga sino tolayira a umang sey Jerusalem, sinapi'da ki Jesus si, "Afu mesturu, pasinakkannuweno bafulunnuwera."

⁴⁰ Udde sinabbira i Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu suminakkira, mepataliyeno batuwera a maddayaw sikwak."

Ino Nattangitani Jesus Gafu Sino Makwana Sey Jerusalem

⁴¹ Wasin makkataminda Jesus sey Jerusalem, initaneno lubbun e nattangit gafu sino alla'nga,

⁴² e sinapi'na si, "Kakallakkayuna a ayan sitan Jerusalem! Nu ammuyu nad sito ingkein nu ansandawa makipakapakoli ki Dios! Udde nabaya inammeyu, e sitoya, ammeyun melasin.

⁴³ Mada'nganeno awa balikungkunganneno sindaluweno kalingayuw-erenro lubbundaw, e tappannandeno pangannandaw takesi ammekayu makalawan.

⁴⁴ Darallandaneno lubbundaw e marappakkayu ammin. Awaningke massiki tata a batuwa mabattang sino agyananna. Kunnanenayino makwa sikwayu se ammeyu nelasinino ginamwangani Dios a misala'ngad sikwayu."

Ino Nappaanawani Jesus Sino Malallakuwera Sino Templo

(Mat. 21:12-17; Mar. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ Wasin ginamwangi Jesus sey Jerusalem, inang sino Templo, e nepaanoneno mallakuwera sinay.

⁴⁶ Sinapi'na sikuwara si, "Neturak sino sapiti Dios si, 'Ino balek, maingnganan si pakkararanna tolay.' Udde ino inangwayu, nepabbaliyu si paddarogatandaw sino kasittoleyu."*

⁴⁷ Kadda aw, nanulduwi Jesus sino Templo. E ino pangafuwanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a afafuweno tolayira, nattatarabbanda nu ansandeno mamapatay ki Jesus,

⁴⁸ udde awana dinandanda si damara akwan, se amminino tolayira, angganda a dingngaggannino tulduna.

20

Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Kalintiyani Jesus

(Mat. 21:23-27; Mar. 11:27-33)

¹ Wasin tata si awa agyani Jesus sino Templo a manuldu anna mibanyag sino nalawara damag sino tolayira, inang sikwaneno pangafuwanirana padi, ino mammesturuwerana lintig, andino korwanira a pangafuwan.

² Nebebu'da sikuwana si, "Sapitannu nad sikuwami nu sanneno kalintiyannuwa mangwa sino inangwamira. Inyeno naggabwatanna yana kalintiyannu?"

³ Sinabbira i Jesus si, "Ana payino ibebukku sikwayu. Sapitandaw sikuwak

⁴ nu inyeno naggabwatanino kalintiyani Juan a mamawtisar? Ki Dios onnu si tolay?"

* 19:46 19:46 Isaias 56:7; Jeremias 7:11

5 E nakkakibikibebutira a nassapit si, "Sanneno isombattam? Nu kuntam si i Diosino naggabwatanino kalintiyanna, tantaro nu sapitanna si 'Nu kunnenoy, mayan ammekayu nangrurug sikuwan?"

6 Udde nu kuntam si tolepelangino naggabwattanna, lapalappaggandetam amminino tolayira, se kuruwanda si tata a gumarabbuni Juan."

7 Antuweno sinapi'da si, "Ammemi inammu nu inyeno naggabwattanna."

8 Sinapikkappayi Jesus si, "Ammeppemantu sapitan sikuwayu nu inyeno naggabwatanino kalintiyangkuwa mangwa sitawira a akwangku."

Ino Amparig Mappeafu Sino Narakkattira A Makikasamak Sino Kaubasan

(Mat. 21:33-46; Mar. 12:1-12)

9 Wasinoy, nanuldu kappayi Jesus sino tolayira a niyamparig si, "Agyanino tata a tolaya nammula si odduwa ubas, kasena nepaimut sino makikasamakkira. Inang nagyan si aroyuwa lubbun e nabayag sinay.

10 Wasin nada'ngeno abbafuwat si ubas, dinundunino makwan lubag-gino tata a aripanna a umang sino makikasamakkira ta appanneno ballena. Udde wasin ginamwang, siniwasawa'wattanino makikasamakkira, kasera nepaanawa kamakama'na pelang.

11 Antuweno nandadundungkappayino makwan lubag si tata a aripanna. Udde kunna kappayino inangwara, sinawasiwa'wattanda e neyatatalda, kasera nepaanawa awana neya'dara sikuwan.

12 Antu gafuna, nandadundungkappay si mekatalluwa aripanna, e binibiyaranda, kasera netakkub sino lasinneno kaubasan.

13 Wasinoy, sinapitino makwan lubag si, 'Sannadeno akwangku? Dun-dunangkuweno abbingkuwa iiddukangku, se ammuk si iyataldana.'

14 "Udde wasin initeno makikasamakkira, sinapi'da si, 'Antuwen yawino millalupat sito lubag. Papatayantam ta akwatamunnino illalupattanna.'

15 E nelawanda sino kaubasan, kasera pinapatay."

E sinapiti Jesus si, "Sannadeno akwanino makwan lubag sikuvara a makikasamak?

16 Umangnggerana papatayan, kasena ipabalattino lubangnga si korwan."

Wasin diningngaggino tolayirenay, sinapi'da si, "Bakkanna kunnayan!"

17 Udde sinulangnganneria e sinapi'na si, "Nu kunnenoy, sanna man-tuweno anggamma sapitan yawa nepeturakki Dios?

'Ino batuwa inammayino mamata'daggira si balay, antuweno nepabbaliyi Dios si kapatiyana batuwa mappatuyag sino balay.*'

18 Ino tolaya mada'nag sitawa batu, makarattu, udde ino tolaya kada'nanino batu, mama'makka mabbali si lafuk."

Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Pappaganda Si Buwit

(Mat. 22:15-22; Mar. 12:13-17)

19 Wasin diningngaggino mammesturuwerana lintig andino pang-fuwanirana padi inaya ampariyi Jesus, anggandana do'man, se ammura si ireno ampariyanna. Udde mattalawira sino tolayira,

20 antu gafuna, aggataronira si wara pappado'manda sikuwan. Ino inangwara, pinirakandeno korwanira a lallaki ta massasan manguruwira a umang ki Jesus. Sinundera a mabbebut ki Jesus takesi nu wara isomba'na si damara a pidaruman sikuwan, kasera do'man e iyalawa'da sino gubernadora taga-Roma a turay sinaya lubbunda.

21 Inangngira ki Jesus, e nebebu'da si, "Afu mesturu, ammumi si fustu amminino sapitannu annino ituldum. Ammumi kappay si awana

* 20:17 20:17 Salmo 118:22

padumannu si tolay, nu ammem lud itulduweno kakuruwan mappeafu sino panggammani Dios a akwanna tolay.

²² Ituldummad sikwami nu kontara sino lintiddama Judyu nu pagam-miyeno buwit sino Emperador sey Roma. Pagammi onnu awan?"

²³ Udde ammuwi Jesus si angganda a balabaliyan, antuweno sinapi'na sikwara si,

²⁴ "Mipaitakayu abbu si pirak sikwak. Makwan letratu anna angan sitaw?"

²⁵ "Ino Emperador sey Roma," kunda sikwana.

"Nu kunnenoy," kunni Jesus, "ino akweno Emperador, iya'dayu sikwana, e ino akwa i Dios, iya'dayu pay ki Dios."

²⁶ Naaffutira sino sinapiti Jesus e ammeran dama a balabaliyan, nu ammera lud sininak, se nakka'bawira sino netabbangng.

Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Nataya Manggangoli

(Mat. 22:23-33; Mar. 12:18-27)

²⁷ Agyangkappayino Saduceowera a inang ki Jesus. Ireno tata a buyu'na Judyu a massapit si ammena manggangoliyeno natayira. Sinapi'da sikwana si,

²⁸ "Afu mesturu, kunnino lintiddama neturakki Moises, 'Nu wara matawa a awana abbinda e matayino lalaki, atawan naddino kola'ngeno balu takesi nu wara abbinda, antuneno guman abbingino natay.'

²⁹ Agyanino pituwera a makkakarolaka lallaki. Nangataweno palungura, udde nataya awana abbinda.

³⁰ Antuweno inatawa kappayino metufad, udde natekappaya awana abbinda.

³¹ Kunna kappay sino mekatalluwa kola'da, kiyad si nappatapataliyeno pituwera a nangatawa sino balu, udde natayira ammina awana abbinda.

³² Wasinoy, natekappayino bafay.

³³ Kunnantu, naso awa panggangoliyanino natayira, inyana sikwara a pituweno makwan atawa sinaya bafay? Se inatawara ammin."

³⁴ Sinombatanira i Jesus si, "Gakkuruwa mapparataweno tolayira sito lubag sito ingkein,

³⁵ udde bakkanna kunnenoy sey langit, se ino ibilangi Dios si meannunga manggangoli anna mesapat sikwana sinay, ammeranna matatawa sinay,

³⁶ se kakunnaraneno anghelira a ammera matay si makkikiyad. Iraneno abbingi Dios se panggangolinnerana.

³⁷ "Nu mappeafu kappay sino panggangoliyanino natayira, massiki i Moises, ta'dagganna si manggangolineno matayira. Se ino netura'nga mappeafu sino gumatagatangnga kayu, sapitanna si i Afu Diosino Dios da Abraham, Isaac, anni Jacob.[†] Antuweno netura'nga massiki nabayirana natay.

³⁸ Ino anggamma sapitan, manggangoliyeno natayira, se i Dios, bakkanna Diosino natayira, nu ammena lurino aggabiayira, se amminira a mangurug, aggabiayira sikwana."

³⁹ Wasinoy, sinapitino korwanira a mammesturuwerana lintig si, "Afu, nalawarino nesomba'nu."

⁴⁰ E mangiyafu sinoy, awaninna naturira mabbebut sikwana.

Ino Nebebu'da Mappeafu Sino Kristo

(Mat. 22:41-46; Mar. 12:35-37)

[†] 20:37 20:37 Exodus 3:6

⁴¹ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Mayan sapitanda si gaka i Ari David ino Kristo?

⁴² Se massiki i David, netura'nga sino leburuna Salmo si, 'Sinapiti Afu Dios ki Kristo a Afuk: Mattuttugga sito padiwanangku

⁴³ kiyad si affutangkuweno kalingam.' "‡

⁴⁴ E netuluyi Jesus a nassapit si, "Nu ingganani David ino Kristo si Afuna a matturay sikwana, ansanda lang sapitan si gaka i David?"

*Ino Sinapiti Jesus Mappeafu Sino Mammesturuwerana Lintig
(Mat. 23:1-36; Mar. 12:38-40)*

⁴⁵ Wasin aggadingngag amminino tolayira, sinapiti Jesus sino adalan-nera si,

⁴⁶ "Palanandawino mammesturuwerana lintig, se angganda a mabarawasi si ata'nang anna nalawad takesi malasin si napatiyira, anna angganda kappaya medayawa mapakumusta sino mangita sikwara kadda mallakarira sino palengki. Pilinda kappaya pattutturanino attutturanana napatiya tolay sino sinagoga, e kunna kappay nu umangngira makipangngan, pilinda a pakitutturanino pangafuanwana.

⁴⁷ Balabaliyandeno baluwera a bafabbay takesi appandeno kukwara andino bafalera, e makkarakira si asoddha kararag se angganda a kallab-banino narakkatta aggangwara. Nadammattingkeneno kastigura."

21

*Ino Neya'deno Balu Ki Dios
(Mar. 12:41-44)*

¹ Wasinoy, nallangalanga i Jesus, e initaneno bafa'nangngira a miitung si pirak sino aggiittungan si pirak sino Templo.

² Initana kappayino tata a pobiriya baluwa niitung si adwa a sentabo.

³ E sinapiti Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, oodduweno neyittungino pobiriya balu amma sino neyittungino korwanira.

⁴ Se ino korwanira, neya'dara pelangino sobraneno kinaba'nanda, udde ino balu, massiki pobiri, neya'dana amminino kabiayanna."

*Ino Nilabbunani Jesus Sino Akkadaralneno Templo
(Mat. 24:1-2; Mar. 13:1-2)*

⁵ Ino korwanira a adalanna, nattatarabbandeno kinalawarino Templo, se nadindingan si nalawara batu anna naartiyan sino korwana kaanggamma newa'la'da ki Dios. E sinapiti Jesus si,

⁶ "Mada'nganeno awa ammina maitayu sito Templo, madarallirana ammin, e awanngkena massiki tata a batuwa mabattang sino agyananna, se maduduwigana."

*Ino Tiyempona Dyat So Maddagguna Aw
(Mat. 24:3-14; Mar. 13:3-13)*

⁷ Wasinoy, nabbebutino adalannera si, "Afu mesturu, naansaneno kakanwennaya sinapi'nu, anna sannaneno senyala pimunuwammi si ara'niyenna makawa?"

⁸ E sinabbira i Jesus si, "Palanandaw ta ammekayu mabalabaliyan. Se odduweraneno gumamwanga massapit si ira kanuweno Kristo anna kundana kappay si ara'niyennino uddina aw. Udde ammeyuwera kuruwan.

9 Nu dingngaggandaw si ana gubat anna gulu, ammekayu mattalaw. Maawag si makwerana yaw, udde bakkangkepayino uddina aw."

10 Netulunya a nassapit si, "Maggaguba'neno naddadaruma a lulubbun, mampesino patturayandera.

11 Ana kappeneno natuyagga alunig, nafulota bisin, anna takita mama-patay si odduwa tolay si palulubbun. Ana kappeneno mepaita sey langita kattalatalawa senyal anna kakka'baw.

12 "Udde liyeya makwenay, do'mandakayuna e ilopalope'dakayu, idarundakayuna sino sinagoga e ibaluddakayu. Gafu sino angnguruddaw sikwak, iya'landakayu sino ariyera anda gubernadorira.

13 E antuneno wayayuwa mituldu sino nalawara damag mappeafu sikwak.

14 Pattuyaggandawino nakandaw, e ammeyu paddararananino isomba'dona,

15 se ikkana'ngeno manga'da sikwayu sino fustuwa sapitandaw anna kinalainga amme dama a sombatanino kakontarayuwera.

16 Sinoy kappena a tiyempo, massiki ino mapparana'dawira, ino kakkola'dawira, ino wawayiyuwera, andino bafulundawira, idarundakayuna sino turayira, e mapapateneno korwan sikwayu.

17 Ammina tolay, kababannaddakayuna gafu sino kesapatandaw sikwak.

18 Udde ino kakuruwanna, awana maawan si massiki tata pelanga abu'daw nu bakkanna urayi Dios.

19 E nu mattalaginaggayuwa mangurug sikwak massiki madyatangkayu, maa'dangkayu si biyaya mannayun."

Ino Akkadarlino Lubbuna Jerusalem

(Mat. 24:15-21; Mar. 13:14-19)

20 Sinapikkappayi Jesus si, "Nu itandona si odduwa sindaluwa mabbalikungkung sey Jerusalem, antuwendeno pangammuwandaw si ara'niyennino kadarallanna.

21 Nu maitayunnenay, ino magyanira sey Judea, mabbukalira nadda umang sino kakuluran. Ino anera sey Jerusalem, mabbakwetira nad, e ino anera sino agguman, ammera nad umapit sino lub bun.

22 Se antuwendeno tiyempowa pangastiguwana keyakkuruwanino ammina nepeturakki Dios si'in.

23 Sinoyna a tiyempo, kakalla'ngeno mabussitira andino mappasusuwe-ra. Se madyataningkeneno tolayira sitawa lub bun sino ya tiyempo, se antuweno pangastiguwani Dios sikwara.

24 Ino korwanira, matayirana si gubat, e ino korwanira kappay, appanderana e iyandera si aroyuwa lub bun ta paripandera. E ino lub bunna Jerusalem, affutanneno bakkannira a Judyu, e iranneno matturay kiyad si palammattannira i Dios."

Ino Puliyanneno Abbingnga Tolay

(Mat. 24:29-31; Mar. 13:24-27)

25 "Ananeno senyala maita sino sinag, dakkag, anda sino bitunira a kattalatalawingke. E amminneno tolayira sito lubag, makadaradararanirana e nappelalo'neno talora sino natuyagga ungungngeno palungira sino bebay.

26 Maffunawirana sino talora a aggadandam sino kattalatalawa makwa sito lubag, se makungkul ammina maita sey langit.

27 E itanda'nga a Abbingnga Tolaya muliya mebulun si dulam, e maitaneno pannakadamak andino kinadiosku.

28 Antu gafuna, nu mangiyafunenaya makwa, maanggangkayu nadda minnanama sino puliyangku. Pattuyaggandonaddino nakandaw, se ara'niyennino kesafakandaw."

*Ino Maammuwani Sino Kayuwa Igos
(Mat. 24:32-35; Mar. 13:28-31)*

29 Wasinoy, niyampariyi Jesus si, "Dandammandonaddino kayuwa igos andino korwanira a kayu.

30 Nu mallalimuddutira, ammuyun si ara'niyenna maddawun.

31 Kunna kappay, nu itandawa makwenaya sinapikku, ammuyun si ara'niyennino patururayani Dios.

32 "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ananeno korwanira a tolaya aggabiyag sito ingkeina* ammera matay liyeya meyakkurug amminino sinapikku.

33 Maawanneno langit anyo lubag, udde ammenana maawanino sapikku si makkikiyad, nu ammena lud meyakkurug ammin."

Ino Nassapitani Jesus Si Maddadanira Nad

34 Netuluyi Jesus a nassapit si, "Mappalangkayu takesi ammeyu ag-dandammannino pallanggakandaw andino parinumandaw, anna mapalangkayu kappay takesi ammeyu paddararananino awandaw sito lubag. Se nu kunnenoyino akwandaw, mala'gakkayuna sino puliyangku.

35 Se kaka'mana pelangino puliyangku, e mala'ga'na ammina tolay si palulubbun sito lubag a kakunnaraneno mammanuka makanna si silu.

36 Kunnantu, kanayungkayu nadda maddadan, e makkarakraggayu takesi pattuyagganni Diosino angnguruddaw takesi damayuwa iyattammino ammina makwa sikwayu, e maanggangkayuna a uma'lang sikwaka Abbingngaa Tolay."

37 Sinoya tiyempo, kadda awa manulduwi Jesus sino Templo e kadda gafi, umang magyan sino kulura Olivo.

38 Antu gafuna, maggi'battino tolayira a umang sino Templo ta dingngaggandeno tulduna.

22

*Ino Nintufukanda Si Pamapatayanda Ki Jesus
(Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Jn. 11:45-53)*

1 Ara'niyenna gumamwangino fiyestana Judyu a mingngan si La'wutana pangngananda si tinapaya awana lebadurana.

2 E ino pangafuwanirana padi andino mammesturuwerana lintig, iniintufu'da nu ansandeno mamapatay ki Jesus a ammena maammuwani, se mattalawira sino tolayira.

*Ino Nakitulani Judas Sino Pallakuwanna Ki Jesus
(Mat. 26:14-16; Mar. 14:10-11)*

3 Wasinoy, nunaggi Satanas ki Judas Iscariote a tata sino karadwera a adalani Jesus.

4 E inang sino pangafuwanirana padi andino afafuweno mindaggira sino Templo ta makitulag sikwara nu sanneno akwanna ta meyalawa'na i Jesus sikwara.

5 Maanggammirangke, e nekarira si a'danda si pirak.

* **21:32 21:32** Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego, aggabiyaggepayino Judyuwera.

6 Inanggammani Judas, e neyafunana mintufuk si akwanna a mallaku ki Jesus a amme maammuwanino tolayira.

*Ino Nidadananda Sino Uddiya Nakipangnganani Jesus Sikwara
(Mat. 26:17-19; Mar. 14:12-16)*

7 Nada'ngennino awna fiesta a mingngan si Tinapaya Awana Lebadurana, a antuweno pamartiyanda si ubbunna karnero para sino fiesta a mingngan si La'wutan.

8 Antuweno dinunduni Jesus da Pedro anni Juan e sinapi'na si, "Umandaw idadanino akkanantam sino fiesta."

9 "Sintawino anggammu si pidadanammi?" kunda.

10 E sinapi'na si, "Umangkayu sey Jerusalem. Nu gumamwangkayu sinay, ananeno madambaldawa lalakiya inang nanab. Dandanandonna sino balaya umangnganna,

11 e sapitandaw sino makwan balay si, 'Kunnino Afumi, sintawino kwartuwa pakipangnganammi andino adalangkuwera sino fiestana La'wutan?'

12 Ipaitanana sikwayuweno nangkalekaya dokalla kwartuwa anen amminino maawaddam. Sinayino pidadanandaw sino pamuwaddam sino fiesta."

13 Wasinoy, inangngira a adwa e nesa'balda gakkuruwino sinapiti Jesus sikwara. E nedadandeno akkananda para sino fiesta.

*Ino Uddiya Nakipangnganani Jesus Sino Adalanneria
(Mat. 26:20-30; Mar. 14:17-26; Jn. 13:21-30; 1 Cor. 11:23-25)*

14 Wasin nada'ngeno fustuwa orat, nakitutturi Jesus sino apostolnera a mangngan.

15 Sinapi'na sikwara si, "Maanggammakungke a makia'lang sikwayuwa mangngan sito fiestana La'wutan, liyeka madyatan.

16 Se sapitangku sikwayu si ammek kappay mangngan si kunnayawa fiesta kiyad si meyakkuruwino keyampariyanna sino patturayani Dios sey langit."

17 Wasinoy, nangappa i Jesus si kopa a napannu si diyuna ubas e nappasalamat ki Dios, kasena sinapit si, "Appandaw yaw ta minungkayu.

18 Se gakkurug yo sapitangku sikwayu, mangiyafu sito ingkein, ammekunna minum si diyuna ubas kiyad si gumamwangino patturayani Dios."

19 Wasinoy, nappa si tinapay e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neya'dana sikwara a nassapit si, "Antuyawino baggika mewa'lat para sikwayu. Kunnanayawino akwandaw takesi panandandaw sikwak."

20 Wasin nasinduwera a nangngan, kunna kappayino inangwana sino kopa a inappana e sinapi'na si, "Iyawa inuman, antuweno mangipaita sino bawuwa tulagi Dios sino tolayira. Ino kebubbuwanneno adak sino katayangku, antuneno keyakkuruwan inaya bawuwa tulag."

21 "Udde sapitangku kappay sikwayu si ino mallakuna sikwak, ana sikwatama naikkan."

22 Se ikkanak Abbingnga Tolay, gakkuruwa matayak takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios si'in, udde kakallappeneno mallaku sikwak."

23 E nakkakibikibebutira nu inya sikwareno mangwa sinay.

Ino Nassasarombatanda Nu Inya Sikwareno Kapatiyan

24 Wasinoy, nassasarombatino adalanira i Jesus nu inya sikwareno kapatiyan.

25 Sinapiti Jesus sikuwara si, "Ino ariyera andino korwanira a mat-turay sito lubag, ipatu'deno panggamanda sino iturayanda, gampade angganda kepaya maingnganan si Minadduffun.

26 Udde bakkan nadda kunnenoj sikwayu, nu ammena lud, ino kapanatiyan sikwayu, ibilangnga naddino baggina si kunnangke antuweno kauddiyan, e ino palungu sikwayu, paaripanna naddino baggina sikwayu ammin.

27 Inyeno mas napatig, ino mattuttura mangngan onnu ino masserbi sikuwana? Bakkangkaddino passerbiyanneno napatig? Udde sitoya, ayawaka afuyuwa masserbi sikwayuwa kunnangke aripan.

28 "Ikkayuweno nakilawum sino ammina dyakku e ammerak inanawan,

29 e ino neya'da i Ama sikuwak, kunna kappeno iya'dak sikwayu, se neya'dana sikuwakino kalintiyangkuwa matturay, e antu kappayino akwangku sikwayu

30 takesi makipangngangkayuna sikuwak sino patturayangku anna mattuttugayu kappay si tronowa makituray sikuwak sino gakagakeno karad-wera a abbingi Israel."

Ino Nilabbunani Jesus Sino Piimaddani Pedro Sikuwana (Mat. 26:31-35; Mar. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

31 Wasinoy, sinapiti Jesus ki Pedro si, "Simon, dingngaggannu yo sapitangku. Inarangngi Satanas si murenadda manalodaw sikwayu ammin takesi itanna nu wara mekatway sikwayu a kunnangke sissika mekatway sino bagga'na nu meittap.

32 Udde nekararantaka, Simon, takesi ammem ibbattanino angngurungnu sikuwak, e nanu mabbobolika, maawag si pattuyaggannuweno angngurungngeno bafulunnuwera."

33 E sinapiti Pedro si, "Afu, naddadanakun e massiki nu mabalura'nga onnu matayak, ammetaka anawan."

34 "Kunnenayino sapitannu," sinapiti Jesus, "udde ino kakuruwanna, Pedro, liyea massirallotino lalung nu gigi'bat, nami'luwannakunna neimad."

Pirak, Pasiking, Anna Saset

35 Wasinoy, sinapiti Jesus sikuwara si, "Sin dinunduntakayuwa awana neyngkalindaw si pirak, pasiking, anna pamataliyan si sapatut, nakuran-gangkayu sino awandaw?"

"Awan," kunda.

36 "Udde sitoya, tangananin," kunni Jesus. "Ino ana pirak anna pasikingnga, iyangkalinnna nad. Ino awana sase'na, maggatangngad, massiki nu ilakuneno tafalna ta wara iyatangnga.

37 Se meyakkuruwin sikuwakino neturakka sapiti Dios a kunna si, 'Nebilang si tulisan.* Sitoya, ara'niyenna meyakkurug amminino neturakkino gumalabbunira mappeafu sikuwak."

38 "Afu, ayaw sitawino adwa a saset," netabbadda.
"Kundenin," kunna sikuwara.

Ino Nakkararani Jesus Sino Kulura Olivo (Mat. 26:36-46; Mar. 14:32-42)

39 Wasinoy, nanora Jesus andino adalanneraya Jerusalem, e inangngira sino kulura Olivo, se antuweno a'angnganda kadda gafi.

* 22:37 22:37 Isaías 53:12

⁴⁰ Wasin ginamwangira sinay, sinapi'na sikwara si, "Makkasaraggayu takesi ammekayu matutunggungan."

⁴¹ E inaroyuwanneri si bisang, e namalitura makkasarag.

⁴² "Ama," kunna, "nu antuweno anggammu, ammem iyakkurug iyawa dyata ara'niyenna makwa sikwak. Udde bakkan naddino panggam-mangkuweno makwa, nu ammena lurino panggammannu."

⁴³ E nappadda sikwaneno anghela naggabwat sey langita nappatuyag sikwana.

⁴⁴ Gafu se malowingke ino nakamma, ginakkurungngangke ino nakkasarag, e ino linga'na, mammapattak sino lubag a kunnangke ada.

⁴⁵ Wasin nasinduwenna nakkasarag, nuli sino agyananino adalanna, e dina'nganera a maturug, se naayangngira gafu sino nappelalota loneno nakanda.

⁴⁶ E sinapi'na si, "Mayan maturuggayu? Mafakkayu ta makkasaraggayu takesi ammekayu matutunggungan."

Ino Nado'mani Jesus

(Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-52; Jn. 18:1-11)

⁴⁷ Wasin aggedadamadamilkepayi Jesus, ginamwangino odduwera a tolaya nefuyuti Judas a tata sino karadwera a adalanna. Inara'ni ki Jesus takesi ummannan,

⁴⁸ udde sinapiti Jesus si, "Judas, mayan pabbalinnuweno umma a senyalneno agganggam si senyalneno pallakuwannu sikwaka Abbingnga Tolay?"

⁴⁹ Wasin initeno adalanira i Jesusino nakwa sikwana, sinapi'da si, "Afu, makipatekami?"

⁵⁰ E binokino tata a adalanneno aripannino afafuna padi e nagin-garanino diwanana layangnga.

⁵¹ Udde sinapiti Jesus si, "Kundenin!" E inappanganneno layino aripan e nabbattunoy.

⁵² Wasinoy, sinapi'na sino pangafuwanirana padi, ino afafuweno mindaggira sino Templo, andino korwanira a pangafuwana inang nano'ma sikwana si, "Ma, tulisanak ta nassisasekkayu anna nassi-bafa'gunga umang sitaw?

⁵³ Mayan ammerak dino'man sino Templo a kadda awkena a nagyanak sinaya manuldu sikwayu? Udde sitawa gafi, nepurerakayuvi Dios a mangwa sino anggandaw e nawayanino matturay sino lammuk."

Ino Niimaddani Pedro Ki Jesus

(Mat. 26:57-58, 69-75; Mar. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Wasinoy, dino'manda i Jesus e neyanda sino balayino afafuna padi. I Pedro, dumadandan sino gafanda.

⁵⁵ Udde wasin nafuyino tolayira sino kalawatannenaya balay ta mag-garenwera, inangngi Pedro a nakigarenu sikwara.

⁵⁶ Initeno tata a aripanna balatang se nasirwatan sino afuy, sinulangn-ganna, e sinapi'na si, "Iyana tolay, tata a buluni Jesus."

⁵⁷ Udde neimaddi Pedro e sinapi'na si, "Ammek inammu inaya tolay."

⁵⁸ Ammena nabayag, agyangkappayino tata a lalakiya nimunu sikwana, e sinapi'na si, "Ikkeno tata sikwara."

Udde sinapiti Pedro si, "Bakkan."

⁵⁹ Wasin taorattin, agyangkappayino tata a lalakiya nipatuta nassapit si, "Gakkuruwa bulundaka i Jesus, se taga-Galileaka kappay."

60 "Ammek ammu yan sapitandaw," netabbi Pedro. Wasin aggedadamadamikkepay, nassirallotinnino lalung.

61 E nallangngiyi Afu Jesus e sinulangnganna i Pedro. Wasinoy, dinandammi Pedroweno sinapiti Afu Jesus sikuwana a liyeya massirallotino lalung sinaya aw, nami'luwanñanna a neimad.

62 E inanaw e nakatangatangit.

*Ino Nangayoyunganda Andino Nanatampalanda Ki Jesus
(Mat. 26:67-68; Mar. 14:65)*

63 Ino mindaggira ki Jesus, ina'ayoyunganda anna sinapatampalanda.

64 Inammu'deno matana, kasera sinapit si, "Sapitannu nu inyeno nanultuk sikuwam."

65 E oddu kappayino sinapasapi'da a mangayoyung anna mikakkatawa sikuwana.

*Ino Nimbistigaranino Turayirana Judyu Ki Jesus
(Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Jn. 18:19-24)*

66 Wasin sumiltakinni singa, neyanda i Jesus sino agyananino nakkakarampattira a pangafuwanna padi, mammesturuwerana lintig, anna korwana pangafuwanna Judyu.

67 Sinapi'da sikuwana si, "Ituldum nu ikkeno Kristo."

Sinabbira i Jesus si, "Massiki nu itulduk, ammeyu kappay kuruwan,

68 e nu wara bebutangku sikuwayu, ammeyu kappay sombatan.

69 Udde mangiyafu sito ingkein, ikkanaka Abbingnga Tolay, mattutturak sino padiwanani Dios a mannakadama."

70 E nebebu'da kappay si, "Nu kunnenoy, Abbindaka mantuwi Dios?"
"Nu antuweno sapitandaw, antu," kunna.

71 E sinapi'da si, "Sanna kepayino awantama manistigu? Se ikkaneta-mungkepayino naningngag sino sinapi'na."

23

*Ino Niyalawatanda Ki Jesus Ki Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mar. 15:1-5; Jn. 18:28-38)*

1 Wasinoy, natta'daggira ammin e neyanda i Jesus ki Gobernador Pilato. Wasin ginamwangira sinay,

2 sinapi'deno liwa'na. Kunda si, "Dino'mammi yawa tolaya maggulu sino kalubbunammiyera a Judyu. Sapitanna kappay si ammera nad paganino buwit sino Emperador, e kunna kappay si antuweno Kristo a nekariyi Dios a matturena sikuwami."

3 Antuweno nebebuti Pilato ki Jesus si, "Ikkeno Arina Judyu?"
"Nu antuweno sapitannu, antu," nesombati Jesus.

4 E sinapiti Pilato sino pangafuwaniwana padi andino korwanira a tolay si, "Awana naammuwangku si liwa'na."

5 Udde nepatu'da a nassapit si, "Gafu sino itulduna, nagulugulu ammina tolay, mangiyafu sino probinsiya a Galilea makkiyad sito Judea, e sitoya ginamwangin sitaw."

Ino Niyalawatanda Ki Jesus Ki Herodes

6 Wasin diningngaggi Pilato inay, nebebu'na nu taga-Galilea i Jesus.

7 Wasin naammuwanne si naggabwati Jesus sey Galilea a patturayani Herodes, nepeyangnga i Jesus sikuwana, se agyani Herodes sey Jerusalem sinoya tiyempo.

8 Maanggammimgke i Herodes sin initana i Jesus, se nabayinna dingngangngeno mappeafu sikuwan, e anggamma mita sino kakka'bawa akwanna.

9 Antu gafuna, odduweno nebebu'na sikuwan, udde amme pelang sinombatani Jesus.

10 Ino pangafuwanirana padi andino mammesturuwerana lintig, nantuyaggira a nappaliwat sikuwan.

11 E nakipakkatawa anna nakiayoyungi Herodes sino sindalunera ki Jesus. Binarawasiyanda si ata'nanga nalawaringke a kunnangke barawasina ari, kasena nepeyuli ki Pilato.

12 Nangiyafu sinoya aw, nalawarinno abbulunda Herodes anni Pilato, se gagangaya makkontarera si'in.

*Ino Nasentensiyanu Jesus A Matay
(Mat. 27:15-26; Mar. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)*

13 Wasinoy, nepaayi Pilatoweno pangafuwanirana padi andino korwanira a afafuna Judyu andino korwanira a tolay,

14 e sinapi'na sikuwa si, "Nedarundaw yawa tolay sikuwa sapitandaw si gulugulunneno tolayira ta kumtarerera sino gubiernu. Udde sitoya, inimbistikarku sino nara'langandaw e awana naammuwangku si pamakurug sino nepaliwa'daw sikuwan.

15 Massiki i Herodes kappay, awana naammuwanne si liwa'na, antuweno nepeyulina sikuwa. Awaningke a inangwana yawa tolaya meannunga ipatena.

16 Antuweno ipasiwa'wakku pelang, kasek palawanan."

17 Ino nassapitanna sinay, se maawa mipalawan si tata a balud kadda fiyestana La'wutan, se antuweno gagangena.

18 Udde ino tolayira sinay, naggagarindanira a nikulawu si, "Papatayannu! I Barrabasino ilawannu!"

19 (Inaya Barrabas, nebalud se ginuluneno tolayirasey Jerusalem ta kontarandeno gubiernu, e ana kappayino pinapatena.)

20 Udde i Pilato, anggamma si i Jesusino ilawanna, antuweno nakitatabbaggappay sino tolayira,

21 udde nekulakulawura si, "Ilansam! Ilansam si krus!"

22 Nepi'lu kappayi Pilato a nakitatabbag sikuwa, e sinapi'na si, "Sanna ma'lurino liwa'na? Awana ammuk si inangwana a paggafuwanneno katayanna. Massiki ipasiwa'wakku pelang ta pelawangku."

23 Udde nangkakulawuera a mipatut si melansa i Jesus si krus kiyad si inaffu'da i Pilato,

24 e neonampelangino angganda.

25 Nepelawanneno angganda si ilawanna a antuweno nabalud gafu sino nagguluwanna annino namapatayanna, e neyalawa'na i Jesus sikuwa takesi akwandeno angganda a akwan sikuwan.

*Ino Nilansanda Ki Jesus Sino Krus
(Mat. 27:32-44; Mar. 15:21-32; Jn. 19:17-27)*

26 Wasinoy, neyanawino sindaluwera i Jesus ta umanda ilansa si krus. Wasin agyanira kepay sino dalan, nadambaldeno tata a lalakiya i Simon a taga-Cirene a umang sey Jerusalem a naggabwat sino agguman. Dino'manda e nepatu'da a nepabuttungino krus, kasera nepadandan ki Jesus.

27 Oddu kappayino tolayira a dinandan ki Jesus, e agyangkappayino bafabbayira a mattatarangit gafu sino loneno nakanda.

28 Ilangngiyera i Jesus e sinapi'na si, "Ikkayuwa bafabbaya taga-Jerusalem, bakkan nadda ikanakino tangitandaw, nu ammena lurino baggiyungkepay andino ana'dawira.

29 Se nappelalo'neno dyat sitawa lubbun kiyad si sapitanneno tolayira si, 'Nagasarino bafabbayira a ammera nanak anna ammera nappasusu.'

30 Gafu sinaya dya'da, arangnganneno tolayira si maddabbakino ku-lurira ta matabbunanira.

31 Se nu kunnayawino akwanda sikwaka awana liwakku, sannadeno makwa sikwayuwa minalliwit? Se nu sikkuldeno nabiyaya kayu, mannanotinna sino nagabba e naganguwen."

32 Agyangkappayino adwera a tulisana nebulunda ki Jesus a umanda papatayan.

33 Wasin ginamwangira sino ingngananda si Takata'nga Ulu, nelansara i Jesus sino krus. Inayira a adwa a tulisan, nelansarera kappay si korwana krus, tata sino padiwanani Jesus, e tata sino padawina.

34 E sinapiti Jesus si, "Ama, pakomannuwera, se ammera ammuweno akwanda."

Ino sindaluwera, nabbabinnunutanda nu ansandeno maggaradwa sino barawasiyera i Jesus.

35 Ino pay tolayira, aggata'daggira a mabbuya. Ino afafuwerana Judyu, nangayoyungira a massapit si, "Nesala'ngeno korwana tolay. Isala'nga nad antuweno bagginhangkepay, nu gakkuruwa antuweno Kristo a piniliyi Dios."

36 Inayoyungangkappayino sindaluwera. Inara'niyanda ta iduwawanda si kilam,

37 e sinapi'da si, "Nu gakkuruwa ikkeno Arina Judyu, isala'ngu mantu yan baggim."

38 Ana ma'lurino neturakka nepikka'da sino batuwi Jesus a kunna si, "Antuyawino Arina Judyu."

39 Massiki ino tata tulisana nekrusda, inayoyunganna kappayi Jesus a nassapit si, "Bakkangkadda ikkeno Kristo? Isala'ngu mantuweno baggim anna ikkami pay!"

40 Udde ino bulunna a tulisana nekrus, inallangnganna a nassapit si, "Ma, ammeka mattalaw ki Dios? Nakkakarunnetama nasentensiyan matay,

41 udde ikkaneta, fustuweno kastiguta se antuweno salinunu'neno liwatta, udde sikwana, awana liwa'na."

42 E sinapi'na ki Jesus si, "Afu Jesus, dandammanna'nga nu mulika a matturay."

43 E sinapiti Jesus sikwana si, "Gakkurug yo sapitangku sikwam. Sitawa aw, mebulungan sikwak sey langit."

Ino Natayani Jesus

(Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

44 Wasin ara'niyen si alas dose, kaka'meng kelanga nadduki'lap, e nallammuk si palulubbun kiyad si alas tres.

45 E neyindana napissayino kortinaneno Templo e nagadwa.

46 Nekokwa i Jesus a naddamit e sinapi'na si, "Ama, italakkeweno kararuwak sikwam." Wasin sinapi'enay, natayin.

47 Wasin initeno kapitanna sindaluwenaya nakwa, dinayona i Dios a nassapit si, "Gakkuruwa awana liwa'na yawa tolay!"

48 Ino kappay tolayira a aggata'dag sinaya mabbuya, initara kappayino nakwa, e inanawira a tototofandeno ta'ganda gafu sino loneno nakanda.

49 Udde amminino bafulunira i Jesus andino bafabbayira a nebulun sikuwana a naggabwat sey Galilea, nagyanira sino aroyu e initareno nakwa.

Ino Nitanamanda Ki Jesus

(Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

50-51 Agyanino lalakiya mingngan si Jose a taga-Arimatea a tata lubburu sino probinsiya a Judea. Nalawad anna naggaddangnga tolay a aggataron sino gumamwanganino patturayani Dios. Massiki tata a pangafuwanna Judyu, ammena anggammino planowino bafulunnera andino inangwara ki Jesus.

52 Inangngi Jose ki Pilato a narang sino baggiyi Jesus,

53 kasena inang neyulluwino baggina sino krus e bina'battanna si nafurawa sinnun. Neyekwana sino tanamma neyabbut si batuwa kunnangke agwefa ammena kepay neusar.

54 Wasin pangwanna sinay, ara'niyenna mangiyafuweno awna aggimwangan, se fuwamma Biyernes a awa pidadanano Judyuwera sino awanda sino awna aggimwangan.

55 Ino bafabbayira a nebulun ki Jesus a naggabwat sey Galilea, dinandananda i Jose e initareno agyananneno tanam andino niyekwani Jose sino baggiyi Jesus.

56 Wasinoy, nanawira ta umanda idadanino lana anna bambanguwa iyekwarana sino baggina. Udde sino kadarama'na a awna aggimwangan, nagyanira sino balera a mimwang, se antuweno lintiyino Judyuwera.

24

Ino Nangngangoliyan Jesus

(Mat. 28:1-10; Mar. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

1 Wasi awna Linggu, naggi'battino bafabbayira a inang sino tanammi Jesus e neyangkalindeno bambanguwa nedadanda.

2 Wasin ginamwangira sinay, initara si naariyennino batuwa aggak'neno tanam,

3 e sinallungira, udde ammera nada'ngeno baggiyi Afu Jesus.

4 Nakungkulino nakanda a maddandam sinaya nakwa. Kaka'meng kelanga nappaddenno adwera a lallakiya mangngilikilitino barawasira a nakita'dag sikuwana.

5 Nokabbino bafabbayira gafu sino nappelalota talora, udde sinapitino lallakiyera sikuwana si, "Mayan tufukandawino nabiyag sino agyananino natay?"

6 Awaninni Jesus sitaw, se nangngangoliyan. Ma, nakalyawandawino sinapi'na sikuwayu sin nagyanandaw sey Galilea

7 a maawag si meyalawatino Abbingga Tolay sino minalliwatira ta ilansara sino krus, udde mangngangolina sino mekatalluwa aw?"

8 E nadandandeno sinapiti Jesus.

9 Wasin nuliyera, sinapi'da sino karattaddayira a adalani Jesus andino bafulundereno nakwa.

10 Inayira a bafabbay, da Maria Magdalena, i Juana, anni Maria a ina i Santiago, e ana kappay korwanira a bulunda. Ireno inang nituldu sino apostolira sino nakwa,

¹¹ udde amme kinuruwino apostolireno sinapi'da, se aridda si sinena'da pelang.

¹² Udde i Pedro, nalayawa inang sino agyananino tanam. Wasin ginamwang sinay, inokabba nisirib sino dolammeno tanam, udde awana initana, ino pelang sinnuna nepama'ba'da. E inanawa aggadandam nu sanneno nakwa sino baggiy Jesus.

*Ino Nappaddani Jesus Sino Adwera A Umang Sey Emaus
(Mar. 16:12-13)*

¹³ Sinoy kappaya aw, agyanino adwera a nebulun ki Jesus si'ina umang sey Emaus a nasuruk si karattaddaya kilometroweno kaaroyuna sey Jerusalem.

¹⁴ Wasin aggelakalakarira, pattatabbandeno ammina nakwa.

¹⁵ Wasin aggetatabbiria kepay, inara'niyi Jesus e nebulun sikwara.

¹⁶ Udde massiki initara, ammera naimunuwan, se kunnangke wara nallefang sino matara.

¹⁷ Sinapiti Jesus sikwara si, "Sanneno pattatabbandoya?"

Nitturira, e maitengke si malowino nakanda.

¹⁸ E sinapitino tata sikwara a i Cleopas si, "Ikka pelang nakuyino magyan sey Jerusalem a ammena kepay nangammu sino nakwa sinay sino nalla'wuta aw."

¹⁹ "Sanneno nakwa?" kunni Jesus.

"Ino nakwa ki Jesus a taga-Nazaret," nesomba'da. "Tata a gumarabbun, e maita si anggammanni Dios gafu sino pannakadamana a manuldu anna mangwa si kakka'baw, e anggammangkappyino tolayira.

²⁰ Udde ino pangafuaniran a padi andino matturayira sikwatam, neyalawa'da sino gubernador ta masentensiyan matay, e nelansara sino krus.

²¹ Antuweno ininnanamamiya misala'ngad sikwatama gakagaka i Israel. E sitoya, mekatalluwa awin kiyad sin nakwannenay.

²² Ino kappay tata, nakka'bokami sino sinapitino korwanira a bulum-miya bafabbay. Naggi'battira a inang sino tanamma,

²³ udde ammera kanu nada'ngeno bagginga. E nuliyera a massapit si ana kanuweno nappadda a anghel sikwara a nituldu si nangngangoliyen.

²⁴ Inang kappayino korwanira a bulummi sino tanam e gakkuruwino sinapitino bafabbayira, se ammera kappay inita i Jesus."

²⁵ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Ikkayuwa kurangino annan-damma! Mayan madyata kuruwandawino ammina sinapitino gumarabbunira?

²⁶ Maawatandonad si maawa madyatanino Kristo, kasena medayaw."

²⁷ E nepakaawati Jesus sikwareno anggamma sapitan amminino neturakka sapiti Dios mappeafu sikwana, mangiyafu sino palunguwera a neturakki Moises kiyad sino ammina neturakkino gumarabbunira.

²⁸ Wasin ara'niyeran sino lubbuna umangnganda, ituluy kepenaddi Jesus a mallakad,

²⁹ udde sinawiranda, e sinapi'da sikwana si, "Middetamun sitaw, se gafenin." Antuweno inang sikwara.

³⁰ Wasin mangnganiran, nappa i Jesus si tinapay e nappasalamat ki Dios, kasena ginaradwa e neya'dana sikwara.

³¹ E kunnangke naariyennino nallefang sino matara e naimunuwandan, udde kaka'meng kelanga naawan.

32 E nakkakibikibebutira si, "Antu kappay, se nallawarino nakanta sin agyanantam sey dalan sin pitulduwanna sikuwa sinto neturakka sapiti Dios."

33 Ginikkatiran e nuliyera sey Jerusalem. Dina'ngareno karattaddayira a adalanwa andino korwanira a nakkakarampat sinay.

34 Sinapitino adalanira si, "Gakkuruwa nangngangoliyi Afu Jesus, se nappadda ki Simon!"

35 E sinapippayino adwereno nakwa sikuwa sinto dalan annino nimunuwanda ki Jesus sin naggaradwanna sinto tinapay.

Ino Nappaddani Jesus Sino Adalannera

(Mat. 28:16-20; Mar. 16:14-18; Jn. 20:19-23; Inangwa 1:6-8)

36 Wasin aggedadamadamikkepayino adwera, kaka'meng kelanga nappadda i Jesus sinto nara'langanda. "Nasiyana'ngaddino nakandaw," kunna sikuwa.

37 Udde nala'gatira e nakatalawirangke, se aridda si baniyino initara.

38 Antuweno nassapitanna sikuwa si, "Mayan nakatalokayu? Mayan maddaladudwakayu si gakkuruwa nangngangoliyak?"

39 Itandaw yo kamakku anda yo takkik ta kuruwandaw si gakkuruwa ikanan. Gafutandak ta manguruggayu. Se ino banig, awana baggi anna tulangnga, gampade ana sikuwa, e damayuwa itan."

40 Wasin sinapi'nenay, nepaitana sikuwareno kama'na andino takkina.

41 Udde ammera kepay kinurug gafu se nappelalotino ka'bora andino aangganda, antuweno sinapikkappayi Jesus sikuwa si, "Wara maakkhan sitan?"

42 Ina'danda si sinunuwa lamis,

43 e nakkanna sinto a'londa.

44 Wasinoy, sinapi'na sikuwa si, "Inayira a nakwa, ireno sinapikku sikuwayu sin nagyanangku kepay sikuwayu si'in, a maawag si meyakkurug amminino neturakki Moises andino gumarabbunira andino ana sinto leburuwa Salmo mappeafu sikuwa."

45 E winaldanneno nakanda takesi maawatandeno neturakka sapiti Dios,

46 e sinapi'na sikuwa si, "Kunnayawino neturak mappeafu sikuwa. Maawag si madyatan anna matayino Kristo, kasena mangngangoli sinto mekatalluwa aw."

47 Maawaggappay si mebanyak si ammina lub bun sito lubaggaa mangiyafu sito Jerusalem si pakomani Diosino liwatino tolayira a maboboli sinto liwa'dera gafu sinto angngurudda sikuwa.

48 Ikkayuneno mana'dag si gakkuruwa nakwa sikuwa ammin inaya neturak.

49 Dundunangkuna sikuwayuweno Espirituwi Dios a nekariyi Amak. Matarongkayu sito Jerusalem kiyad si meya'da sikuwayuweno pannakadama a maggabwat sey langit."

Ino Netulluwani Jesus Sey Langit

(Mar. 16:19-20; Inangwa 1:9-11)

50 Wasinoy, nefuyu'nera sey Betania. Wasin ginamwangira sinay, netayangngeno kama'na a mamindisiyon sikuwa.

51 Wasin aggebibindisiyonannera kepay, inanawannerse netulluwen sey langit.

52 E naddayawira sikuwa, kasera nuli sey Jerusalem a nappelalotino aangganda.

53 E kanayunirana ma'ang sinto Templo a maddayaw ki Dios.

Ino Nalawara Damaga Neturakki Juan Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalus sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammunuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikuwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mappeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'neno turak, ana kappayino maammuwantam mappeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'neno turak 6:21-24

Ino Sapita Nabbali Si Tolay

¹ Sin liyeya naparatu yo lubag, anennino naingnganan si Sapita* mangipakaammu ki Dios. Iyawa Sapit, nekanayun ki Dios, se antu, Dios kappepay.

² Anen inaya Sapit ki Dios sin awangkepaya naparatu.

³ Antuweno nepamaratuwi Dios si ammin, e awaningke a naparatu, nu bakkanna gafu sikuwana.

⁴ E antu kappayino paggabwatanino biyangnga amammina meyamparig si sirwata mawwaldag sino nakammino tolayira.

⁵ Iyawa sirwat, waldanneno lammuka ana sino tolayira, e ino lammuk, ammena makaaddap sinaya sirwat.

⁶ Agyanino tolaya dinunduni Dios a mingngan si Juan.[†]

⁷ Ino nanundunani Dios sikuwana, ipakaammuneno sirwat takesi ammina tolay, dinggagganda e kuruwanda nad.

* **1:1 1:1** Ino sapit, ipakaammuneno ana si nakam, antu gafuna, ino sapitanna yaw si i Kristoweno Sapit, anggamma sapitan si antuweno pangammuwanna tolay sino nakammi Dios. † **1:6 1:6** Iyawa Juan, i Juan a Gumabawtisar, bakkannino adalani Jesus a nanurak sitaw.

⁸ Bakkanni Juanino sirwat, nu ammena lud ginamwang pelanga mi-pakaammu mappeafu sinaya sirwat.

⁹ Se aneno ginamwang kappaya antuweno gakkuruwa sirwata mawaldag sino ammina nakammino tolayira.

¹⁰ Inaya naingnganan si Sapit, inang sito lubag, e massiki antuweno nepamaratuwi Dios sino tolayira, ammera kappay naimunuwan.

¹¹ Massiki inang sino gakkuruwa lubbunna, inammera kappay.

¹² Udde agyampayino nanggammira sikwana e nanguruwira. Ireno niya'danna si kalintiyana mabbali si abbingi Dios.

¹³ Ino nabbalyanda si abbingi Dios, bakkannino gagangena tolaya meyanak sito lubag, se ammena naggabwat sino gakkanna tolaya mabbing, nu ammena lud naggabwat sino pannakadama i Dios a Amara.

¹⁴ Inaya Sapit, nabbali si tolay e nakilubbun sikwami. Minangkallakka tolay e passiyingke a gakkuruwino sinapi'na. Initamiyeno kinalawanna a antuweno kinalawarino tatatata ke a Abbingi Dios a naggabwat sino Amana.

¹⁵ Nassapiti Juan mappeafu sikwana, nekunna si, "Antuwen yawino sinapikku sin nassapitangku sikwayu si, 'Ino metufad sikwak, nangatu amma sikwak, se anen massiki sin ammek kepay neyanak.'

¹⁶ Gafu sino dokalla angngikalla'nga, kanayuna madadaggananino nalawara iya'dana sikwatama mangurug.

¹⁷ Ino lintiyi Dios ino nepakaammuwi Moises, udde ino nepaita i Jesu Kristo, antuweno kakuruwan mappeafu ki Dios annino angngikalla'nga sikwatam.

¹⁸ Awaningke a tolaya nakaita ki Dios, udde ino tatatata ke a Abbingnga a kakunnana a agyan sikwana, antuweno nipakaammu mappeafu ki Amana.

*Ino Netulduwi Juan A Gumabawtisar
(Mat. 3:1-12; Mar. 1:1-8; Luc. 3:1-18)*

¹⁹ Wasinoy, aneno papadiyer a andino Levitera a kaduffunanda a inang ki Juan. Dinundunireno pangafuwanirana Judyu sey Jerusalem ki Juan ta ibebuda nu sanneno katolena.

²⁰ Amme neyimaddi Juanino kakuruwan, nu ammena lud nepunnuwa nassapit si, "Bakkannakino Kristo a dinunduni Dios."

²¹ "Inyaka mat?" kunda sikwana. "Ikka nalangi Elias a gumalabbun si'ina kunda si muli kappay?"

"Bakkan," kunni Juan.

E nekunda kappay si, "Tantaro nu ikkeno gumalabbuna aggataron-ammi?"

"Bakkampay," kunna.

²² "Nu kunnenoy, inyaka mat? Ituldum mantu ta warana a sapitammi sino nanundunira sikwami. Sanneno sapitannu mappeafu sikwam?"

²³ "Ikkanakino neyakkuruwanino neturakki Isaias a gumalabbun si'ina sapitanna si wara magyan sey kalolowata mikulawu sino tolayira si, 'Pallawarandawino dalana pangannanino Afutama gumamwang.' "‡

²⁴ Wara so kunnenoy, inayira a dinundunino Fariseowera,

²⁵ kunda kappay ki Juan, "Nu bakkangkeno Kristo onnu i Elias onnu ino gumalabbuna gumamwang, sangka lang mantuwa mamawtisar?"

²⁶ Sinabbi Juan si, "Danum pelangino pamawtisarku sino tolayira, udde ana sikwayu sito ingkeinino ammeyu naimunuwan nu inya.

‡ 1:23 1:23 Isaias 40:3

27 Antuweno metufad sikwak. Ino kakuruwanna, massiki ino muttad sino gakannero sapatu'na, ammena meannunga akwangku se medayawingke amma sikwak."

28 Amminira yawa nakwa, nakwera ammin sey Betania sino dammangngeno wawwanga Jordan a nababbawtisarani Juan.

Ino Karnerowa Mewa'lat Ki Dios

29 Waso kadarama'neno, inita i Juani Jesus a umara'ni, e sinapi'na si, "Itandaw lud, antuyanino karnerowa neya'da i Dios a mewa'lat takesi ariyanneno liwa'na tolayira sito lubag."

30 Antuyanino sinapikkwuwa metufad sikwaka nangatu amma sikwak, se anen massiki sin ammek kepay neyanak.

31 Massiki ikkanak si'in, ammek naimunuwan nu inya. Udde ino gakkaguwa mamawtisar sino tolayira si danum, takesi mepakaammu sikwayuwa gakagaka i Israel si antuweno dinunduni Dios."

32-33 Nepakaammuwi Juanino nakwa e sinapi'na si, "Sin pittana, ammek gakkuruwa naimunuwan nu inya, udde i Dios a nanundun sikhaka mamawtisar sino tolayira si danum, sinapi'na sikhaka si, 'Maitammeno Espirituk a maddassag sino tata tolay ta magyan sikhana, e antuneno mamawtisar sino tolayira sino Espirituk.' E gakkuruwa initakino Espirituwi Dios a kunnangke kalapatiya naddassag ki Jesus e nagyan sikhana.

34 Gafu sino nitangku sinay, ita'dagg si antuweno Abbingi Dios."

Ino Palunguwera A Adalani Jesus

35 Waso kadarama'na kappay inoy, agyanda Juan annino adwera a adalanna.

36 Nedipa'na i Jesus a matta'lib, e sinapi'na si, "Antuwenayino karnerowa neya'da i Dios a mewa'lat."

37 Wasin diningngaggino adwera a adalanino sinapiti Juan, dinandanira ki Jesus.

38 Nallangiyi Jesus, initanera a dumandan, e nebebu'na si, "Wara sapitandaw?"

E sinabbadda si, "Rabbi, sintawino pagyanannu?" (Ino anggamma sapitannino Rabbi, Mesturu.)

39 E sinapiti Jesus sikhara si, "Intam ta maitayu." Antu gafuna, nebulunira ki Jesus e inanda initeno pagyananna, e nagyanira sinay si alas kwatro kiyad si gafi.

40 Ino tata sikhara a naningngag sino sinapiti Juan anna dinandan ki Jesus, i Andres a kolaki Simon Pedro.

41 Kinangkamanna a sinufuki Simon e sinapi'na sikhana si, "Sinumpalammiyeno Mesias." (Ino anggamma sapitan, ino Kristo a dinunduni Dios sito lubaggga matturay.)

42 Neiyangnga i Simon ki Jesus. Sinulangngani Jesusi Simon, kasena sinapit sikhana si, "Ikka i Simon a abbingi Juan. Nganandakana si Cefas." (Iyawa angan, kakunna i Pedro a ino anggamma sapitan, batu.)

Ino Nayani Jesus Sikwara Felipe Anni Natanael

43-44 Waso metufara aw, dinandammi Jesus a umang sey probinsiya a Galilea. Sinumpalannani Felipe a kalubbnanda Andres anni Pedro a taga-Betsaida, e sinapi'na sikhana si, "Mebulungka sikhak ta mabbalika si adalangku." §

45 I Felipe, inangnga intintufuki Natanael, e wasin sinumpalanna, nekunna sikuwan si, "Sinumpalamminnino tolaya neturakki Moises sino leburuwa neturakkanino lintig anna neturak kappayino gumarabbunira si'in. Antuwi Jesus a taga-Nazaret a abbingi Jose."

46 Sinabbi Natanael si, "Ma, wara kad nalawad si maggabwat sey Nazaret?"

"Anta lud ta itannu," kunni Felipe.

47 Wasin inita i Jesusi Natanael a umara'ni, sinapi'na si, "Antuwenayino gakkuruwa gaka i Israel a awaninge nassisiriyanna."

48 "Sanneno nangammuwannu sikuwak?" kunni Natanael.

E kunni Jesus sikuwan si, "Initatakan sin aggatutturannu sino fungalla kayuwa igos sin ammeraka kepay inayani Felipe."

49 "Afu, ikka ma'lurino Abbingi Dios," kunni Natanael, "ikkeno Ariya aggataronammi sito Israel."

50 E nekunni Jesus si, "Ma, kuruwannumpay si ikkanaki Kristo gafu sino nassapitangku si initataka sino fungalla kayu? Oddu kepeneno maitayuwa kakka'baw amma sinoy."

51 E sinapiti Jesus sikuvara ammin si, "Gakkurug yo sapitangku sikuwayuwa maitayuneno langita mabukkatan andino anghelira i Dios a muluuliya maddassag anna sumullu sikuwaka Abbingga Tolay."

2

Ino Kasar Sey Cana

1 Wasino mekatalluwa aw, aneno kasar sey Cana a tata a lubbunna Galilea. Ana sinayino ina i Jesus,

2 e naayangkappayi Jesus andino adalanneria.

3 Wasin naambutinnino tayug,* sinapitino ina i Jesus sikuwan si, "Naambutinnino tayuwa inumanda."

4 E nekunni Jesus si, "Ina, ammemmad sapitannino akwangku. Ammena kepay nada'ngeno tiyempoka mangipaita sino pannakadamak."

5 E sinapitino inana sino kaduffunandera sinay si, "Akwandaw massiki sanneno pakwana sikuwayu."

6 Aneno gagangena Judyu mappeafu sino fustuwa akwanda a mamagg. Antu gafuna, aneno annammina a darokkalla angang sinaya madanuman si lima lateno kadda tata.[†]

7 E kunni Jesus sino kaduffunandera si, "Pannundawino angangira si danum." E pinannura amminino angang.

8 Sinapikkappayi Jesus sikuvara si, "Maggauggayu takesi iyandaw sino makammu sino kasaran." Antuweno inangwara,

9 e nabbaliyen si tayuwino danum, e sininsimanino makammu. Gafu se ammena ammuweno naggabwatanino nalawara tayug, se ino pelang kaduffunandereno nakaammu, nepaayangngeno lalakiya makkasar,

10 e sinapi'na sikuwan si, "Sanneria yaw, se gagangayino tolayira a iyuntara a iyannayino nalawara tayug, takesi nanu nakaodduwerana ninum, kaseria ilawanino narrakkatta tayug. Udde ikka, tangananino inangwam se nangambutannuwa nelawanino kalalawaran."

* **2:3 2:3** Ino tayungnga Judyu, naangwa si diyuna ubas. Kunanganke bawuwa tayungngeno katuyangnga. † **2:6 2:6** Lima a lata onnu tatuta litro onnu adwafulu onnu tallufuluwa galon.

11 Inaya inangwa i Jesus sey Cana a tata a lubbunna Galilea, antuweno palunguwa kakka'bawa inangwana a mangipaita sino pannakadamana. E nanguruwino adalannera sikuwana.

12 Wasin nabalinin inoy, inanda Jesus annino inana, ino kakkola'ngera andino adalannera sey Capernaum. Ammera mabaya magyan sinay.

*Ino Nappaanawani Jesus Sino Mallakuwera Sino Templo
(Mat. 21:12-13; Mar. 11:15-19; Luc. 19:45-48)*

13 Wasin ara'niyennino fiyestana Judyu a ngananda si La'wutan, inanda Jesus sey Jerusalem.

14 Sinallung sino Templo, e dina'nganeno mallakuwera si baka, karnero, anna kalapatiya mewa'lat ki Dios, andino gumatalyatira si pirak.

15 Nangwa i Jesus si lufira siwa'wa'na, e nepaanoneno mallakuwera, e dinulinneno ammina karnerowera andino bakera sino lawan. Newari'neno pirakino gumatalyatira, e iletwanna kappayino lamisaanderia.

16 Sinapi'na sino gumarakuwera si kalapati si, "Ilawandawira yan! Ammeyu pabbalin si allakuwan yo balayi Amak!"

17 Wasin initennino adalanira i Jesusino inangwana, dinandandeno neturak sino sapiti Dios a sapitanna si, "Afu Dios, ino nappelalota angngikalok sino balem, antuneno katayangku."[‡]

18 Gafu sino inangwa i Jesus sino Templo, sinapitino pangafuwanirana Judyu sikuwana si, "Sanneno kakka'bawa ipaitam sikuwami ta ipakurungnguweno kalintiyannuwa mangwa si kunnenoy?"

19 Sinabbi Jesus si, "Darallandaw yo balayi Dios ta patta'daggangku kappay si tallu aw."

20 "Ma?" kunnino Judyuvera. "Mepata'dangngu kappay si tallu aw iyawa Templo? Gampade napata'dag yaw si appatafulu e annamma run."

21 Udde ino balayi Dios a sinapiti Jesus, ino bagginangkepay.

22 Antuweno wasin natayi Jesus e nangngangoli kappay, dinandammino adalannera inoya sinapi'na, e nattalaginarino angngurudda sino neturakka sapiti Dios annino sinapiti Jesus.

23 Odduweno nangurug ki Jesus sinoya nakifiyestanna sey Jerusalem, se initareno kakka'bawa senyala inangwana.

24 Udde amme nattalakki Jesus si gakkuruwino angngurudda sikuwana, gafu se ammunna amminino nakamma tolay.

25 Ammena maawag si wara massapit sikuwana mappeafu sino tolayira, se ammunanino ana sino nakanda.

3

Ino Nattatabbanda Jesus Anni Nicodemo

1 Agyanino tata a pangafuwanna Judyu a Fariseo a mingngan si Nicodemo.

2 Wasi tata gafi, inangngi Nicodemo ki Jesus e sinapi'na si, "Afu, ammumi si i Diosino nanundun sikuwama manuldu sikuwami. Se awaningke a makaangwa sino kakka'bawa senyala inangwam nu awani Dios sikuwana."

3 E sinabbi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikuwam, awana tolaya mesapat sino patturayani Dios nu ammena mepidwa a meyanak."

4 E nebebuti Nicodemo si, "Damana kadda mepidwa a meyanakino tolay nu dokallin? Ma, damana a muli sino kuyungino inana ta meyanak kappay?"

[‡] 2:17 Salmo 69:9

⁵ E nekungkappayi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwam, ammena mesapatino tolay sino patturayani Dios nu ammena meyanak si danum annino Espirituwi Dios.

⁶ Se ino iyanokino tolay, antuweno abbing inaya tolay. Udde ino mepidwa a meyanak sino Espirituwi Dios, antuweno abbingi Dios.

⁷ Ammeka mantu makka'baw sito sapitangkuwa mepidwakayu nadda meyanak.

⁸ Se massiki madyata maawatanino makwa, makwa kappay. Kakunnaneno bayabbag, ammetam ammuweno naggabwatanna onnu ino ira'bunna, se kiyara anggamma, antuweno pabbayabbagganna, udde madingngaddangkepayino ungungnga. Kakunna kappayino makwa sino amminira a meyanak sino Espirituwi Dios."

⁹ E nebeukkappayi Nicodemo si, "Ansanna lang makweno kunnenoy?"

¹⁰ E sinapiti Jesus sikwana si, "Ma, ikka keneno tata a madayawa mesturu sito Israel, gampade ammengkepay maawatan yaw?

¹¹ Gakkurug yo sapitangku sikwam. Ino sapitammi sikwayu, antuweno inammumi annino initami. Udde ammeyu kepay kuruwan.

¹² Nu ammeyu kinuruwino sinapikku mappeafu sino makwa sito lubag, ansandawino mangurug nu wara sapitangku mappeafu sey langit?

¹³ Awaningke a sinullu sey langit takesi itulduñeno ana sinay, nu bakkannapelanga Abbingnga Tolaya naggabwat sinay.

¹⁴ Inona makwa sikwak, kakunneno nakwa sino sinan ulagga nedikkatti Moises si kayu e netayangnga sin nannodoyuwanda sey kalolowat.* Se ikkanak kappaya Abbingnga Tolay, maawag si melansa'nga sino krus anna metayak

¹⁵ takesi nu inyено mangurug sikwak, maa'dan si biyaya mannayun," kunnii Jesus.

¹⁶ Gafu se nappelalotino agganggammi Dios sino tolayira sito lubag, dinundunneno tatatake a Abbingnga a matay, takesi ammina mangurug sikwana, ammera makastigu, nu ammera lud maa'dan si biyaya mannayun.

¹⁷ Se amme dinunduni Diosino Abbingnga sito lubag ta kastigunneno tolayira, nu ammena lud ta isala'ngera.

¹⁸ Amminira a mangurug sikwana, ammera makastigu. Udde ino ammera mangurug, naukumiran a makastiguna, se ammera mangurug sino tatatake a Abbingi Dios.

¹⁹ Antuyawino gafuna a makastiguwerana: inang sito lubaggino sirwata mawwaldag, sino nakammino tolayira, udde paanggandeno lammuk amma sino sirwat, se narakkattino aggangwara.

²⁰ Se ino mangwera si narakkat, ka'gandenno sirwat, e ammera anggamma umara'ni sinay, tantaro nu maiteno kinarakka'da.

²¹ Udde ino tolayira a manuntul sino kakuruwan, angganda a umara'ni sino sirwat takesi mepaita si i Diosino naggabwatanino nalawara ak-wanda.

Ino Sinapiti Juan A Gumabawtisar Mappeafu Ki Jesus

²² Wasin nasinduwenoy, inanda Jesus andino adalanneria sey probinsiya a Judea, e naganira sinaya mamawtisar sino tolayira.

²³ I Juan kappay, mamawtisar sey Enon a ara'ni sey Salim se odduwa danum sinay. Madadarandanino tolayira a umang sikwana ta mapbabawtisarira,

* **3:14 3:14** Iyawa istoriya, masumpalan sino Numero 21:4-9.

24 se amme kepay nabaluri Juan sinoy.

25 Ino adalanira i Juan, nakitukkiyera sino tata a Judyu mappeafu sino abbawtisarda.

26 Gafu sino kunnenoy, inangngino adalannera sikuwan, e sinapi'da si, "Afu, madandammuwenin bulunnu sin nagyanantam sey dammangnga Jordan a antuwenin sinapi'nu sikuwami? Sitoya, mamawtisaringkappay, e antuweneno angan amminino tolayira."

27 Sinabbi Juan si, "Ammekayu maddararan sinay, se awana tolaya makaangwa si kunnenay nu amme urayi Dios.

28 Dinginggaddawin sinapikkuwa bakkannakino Kristo, nu ammerak lud dinunduni Dios a maunta sikuwan ta paddadanangkuweno tolayira a mangurug sikuwan.

29 Ino keampariyanna, kakunneno bulunino lalakiya mangatawa a makammuwa midadan sino kasar. Massiki bakkanna antuweno mangatawa sino bafay, maanggangkappaya makikasar, se dingngagganneno sapitannino bulunna. Kunnantu, ikkanaka nidadan sino tolayira sino gamwanganino Kristo, maanggammak kappay sito ingkein.

30 Umoddu naddino maddayaw sikuwan e bumibissangngino dumandan sikuwak."

Ino Naggabwat Sey Langit

31 Ino naggabwat sito lubag, akwa yo lubag pelang, e ino pelang ammunna sapitan, ino mappeafu sino ana sito lubag. Udde ino naggabwat sey langit, medayaw amma sino ammina naggabwat sito lubag.

32 Massiki sapitanneno initana annino diningngangnga, kunnangke awana mangurug sino sapitanna.

33 Udde ino manguruwira sikuwan, ita'dadda si gakkuruwino sapiti Dios.

34 Se ino dinunduni Dios, awana sapitanna nu bakkampelangino nepasapiti Dios sikuwan, se ana sikwaneno ammina pannakadameno Espirituwi Dios.

35 Gafu se nappelalotino agganggammi Dios sino Abbingnga, netala'ngeno ammin sikuwan.

36 Ino mangurug sino Abbingnga, mabiyangnga si makkikiyad. Udde ino ammena mangurug sikuwan, ammena maa'dan si biyaya mannayun, nu amme lud kastiguni Dios si makkikiyad.

4

Ino Nanguruwanino Bafaya Taga-Samaria

1 Ino Fariseowera, diningngadda si oddu kanuweno dinandan ki Jesus annino binawtisaranera amma sino binawtisarani Juan.

2 Udde si kakurungnga, bakkanni Jesusino mamawtisar, nu bakkampelangino adalannera.

3 Wasin inammuwarda Jesus si kunnenayino diningngaggino Fariseowera, nanawira sey Judea ta muliyera sey Galilea.

4 Maawag si mallakarira sey probinsiya a Samaria,

5 e ginamwangira sey Sicar a tata a lubbun sinay. Inaya lubbun, ara'ni sino lubagga neya'da i Jacob sino abbingnga a i Jose si'in.

6 Agyangkappay sinayino bufuna kinokkofani Jacob. Naayangnginni Jesus a mallakad se tangnganawin, e nattuttud sino arurungngenaya bufun.

7-8 E ino adalannera, inangngira sino lubbun ta maggatangira si akkananda.

Wasino inanawiran, agyanino ginamwanga bafaya taga-sinaya umang manab sino bufun, e sinapiti Jesus sikwana si, "Makiinumak abbuwi."

⁹ "Ma, ansangka mangke makiinum sikwak, gampade Judyuka anna Samaritanak?" kunnino bafay. (Se ino Judyuwera, ka'ganda usarannino akwana Samaritanowera.)

¹⁰ E netabbi Jesus si, "Nannud inammumino iya'da i Dios anna nu inyaka marang si danum, ikka naddino marang sikwak ta iya'dak sikwamino danuma mappabiyag."

¹¹ E sinapitino bafay si, "Afu, ata'nang yo bufun e awana panammu. Sintomantuweno pappannu sino danuma mappabiyag?

¹² Lambawannu kaddino gagginafutama i Jacob a nappaillalupat sitawa bufun sikwami? Se iyawa bufun, antuweno panafanda andino ana'ngera, anna pinumanino ayandera."

¹³ Sinapikkappayi Jesus si, "Ino uminum sito danumma yaw a bufun, mauwokappena.

¹⁴ Udde ino uminum sino danuma iya'dak, awaninna a mauwaw sikwana. Se ino danuma iya'dak, mabbali si kunnangke bitufuta ammena mabbat sino dolamma baggina, e manga'da sikwana si biyaya mannayun."

¹⁵ Wasinoy, kunnino bafay si, "Afu, a'danna'mantu sino danummuwi, takesi ammekuna mauwaw anna ammekungkappena mannotonut sitawa manab."

¹⁶ E sinapiti Jesus si, "Angka ayanino atawam ta mulikayu taw."

¹⁷ "Awana atawak," kunnino bafay.

E sinapiti Jesus si, "Gakkurug yan sinapi'nuwa awana atawam,

¹⁸ se namillimakana nangatawa, e ino lalakim sito ingkein, bakkanna atawam. Antuweno gakkuruwino sinapi'nu sikwak."

¹⁹ E sinabbino bafay si, "Afu, gumalabbungka ikka. Ana mantuweno ibebukku sikwam.

²⁰ Sintawino fustuwa paddayawantam ki Dios? Sitawa kulurino paddayawanino gagginafumi ki Dios. Udde ikkayuwa Judyu, sapitandaw si sey Jerusalemin pelangino fustuwa paddayawantam ki Dios."

²¹ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwana si, "Kuruwannu naddino sapitangku sikwam, madatangngeno awa bakkan sito kulud anna bakkangkappay sey Jerusalemino paddayawanino tolayira ki Dios a Amatam.

²² Ikkayuwa Samaritano, ammeyu inammuwi Dios a dayawandaw, udde ikkamiya Judyu, ammumiyeno dayawammi se ino mangisalak si ammina tolay, neyanaka Judyu.

²³ Ino kakuruwanna, nadatangnginnino awa ino gakkuruwira a madayaw ki Dios, maggabwatino addayora so nakanda a bakkampelang sino bifidda ta tuntulandeno kakuruwana kinadiosna, se antuweno anggammi Dios a akwanino maddayawira sikwana.

²⁴ Se i Dios, espirituwa ammena maita. Kunnantu, ino maddayaw sikwana, dayawanna nad sino nakamma a tuntulanneno gakkuruwa kinadiosna."

²⁵ Wasinoy, kunnino bafay si, "Ammukun si gumamwangngeno Mesias a minggan si Kristo, e ipakaammuneno ammina ammetam inammu."

²⁶ Netabbi Jesus si, "Ino sinapi'nuwa gumamwang, ikkanak inaya makitatabbag sikwam."

²⁷ Wasin aggedadamadikkepayi Jesus, ginamwangino adalannera. Nakka'bawira a nita ki Jesus a makitatabbag si bafay. Udde awan sikwara

a nappakibebut nu sanneno awanna bafay onnu nu sanneno gafuna a makitatabbi Jesus sikwana.

²⁸ Waso kunnenoy, inanawanino bafayino gafana e nuli sino lubbunda. Sinapi'na sino kalubbunanner si,

²⁹ "Antam itanino lalakiya nassapit sikwak sino ammina inangangwak. Adasi antuweno Kristo a dinunduni Dios?"

³⁰ E inangngira ammin sino agyanani Jesus.

³¹ Wasin a'anawino bafay, sinapitino adalanira i Jesus sikwana si, "Afu, mayan ammeke mangngan?"

³² Udde sinapi'na si, "On, se aneno akkanangkuwa ammeyu ammu."

³³ Antuweno nakkakibikibebutino adalanner si, "Warada niyang si akkananna?"

³⁴ Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, "Ino akkanangkuwa mamiyag sikwak, antuweno pangwangku sino anggammino nanundun sikwak anna balinangkuweno nepakwana sikwak."

³⁵ Aneno assapitandawa 'Appata dakkino taronan, kasena aggaram.' Udde ino sapitangku sikwayu, aggaramiyen sito ingkein. Itandonaddino tolayira a umara'ni sikwatam. Ireno ampariyangku si maganiyen nad ingkein.

³⁶ Antuweno nalawad nu iyafuyunnino maggani. Gakkuruwa malabutangkayuna sino akwandawa mappakurug sino tolayira sikwak takesi maa'danira si biyaya mannayun. Kunnantu, ino nabbiniyera sino sapiti Dios, makilanggakira sikwayuwa maggaram.

³⁷ Gakkuruggappayino assapitanda si, 'Tateno mabbini, tangananino maggani.'

³⁸ Dinunduntakayuwa maggani sino ammeyu nayangngan, e sitoya, malabutangkayuwa maggani sino nayangnganino korwanira."

³⁹ Oduuwera a Samaritano sinaya lubbuna nangurug ki Jesus gafu sino nassapitanino bafay si, "Sinapi'na sikwakino ammina inangangwak."

⁴⁰ Antu gafuna, wasin inangngira ki Jesus, inaranda si magyan nad sikwara. E nagyan sinay si adwa aw.

⁴¹ Oduu kappayino nangurug sikwana gafu sino tulduna.

⁴² E sinapi'da sino bafay si, "Ino angngurummi sito ingkein, bakkampelanga gafu sino sinapi'nu, nu ammena lud gafu se diningngam-miyeno tulduna, e ammumin si gakkuruwa antuweno dinunduni Dios a mangisalak si ammina tolay sito lubag."

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Abbingino Tata Ofisiyal

⁴³ Wasin adwa awinda Jesus sinay, nanawira sey Samaria, e inangngira sey probinsiya a Galilea a antuweno naddokallanna.

⁴⁴ I Jesusingkepayino nassapit si, "Awana gumalabbun si dayawannino kalubbunanner."

⁴⁵ Udde wasin ginamwangira sey Galilea, maanggammino kalubbunanner a nappagamwang sikwana, se initara amminino kakka'bawa inang-wana sey Jerusalem sin nakifiyestanda sinay.

⁴⁶ Waso kunnenoy, nulira Jesus sey Cana a lubbunna Galilea a antu kappayino nappabaliyanna sino danum si tayug. Ana sinayino tata ofisiyalna gubiernuwa matakítino abbingng a lalaki sey Capernaum.

⁴⁷ Wasin diningngaggino ofisiyal si ginamwangi Jesus sey Galilea a naggabwat sey Judea, inang nappekakallak sikwana ta umangngad sey Capernaum ta pabbattunoyanneno abbingng a gapapatayin.

48 E sinapiti Jesus sikuwa si, “Ammeyu ma'lud mangurug nu awana itandasi si kakka'baw.”

49 Udde sinapikkappayino ofisiyal si, “Afu, anta lud, tantaro nu matayino abbingku.”

50 “Umanokan,” kunni Jesus, “nabbattunoyinnino abbingngu.” Kinurungngeno sinapiti Jesus, e nanawin.

51 Wasin agyangkepay sino dalan sino metufara aw,* dinambalneno aripannera a umang mipakaammu sino nabbattunoyanino abbingnga.

52 Nebebu'na nu kanseno nabbattunoyanna. E kunda si, “Madikig singgafiyeno naariyanneno patuna.”

53 Nadandammino ama si antuweno oratta nassapitani Jesus si, “Nabbattunoyinnino abbingngu.” Antu gafuna, amminira a taabbalay, nanguruwira ki Jesus.

54 Antuwenayino mekadwa a kakka'bawa senyala inangwa i Jesus sey Galilea. Inangwanan inay sin nuliyanna a naggabwat sey Judea.

5

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Matakit Sey Betsata

1 Wasin nabalin inoy, aneno fiystana Judyu sey Jerusalem e inangngi Jesus a makifiesta.

2 Sey Jerusalem a ara'ni sino lalamwanganino karnerowera, aneno nabissokunga addiyutana nganannino Judyuwera si Betsata.* Sino lebanna, aneno limera a kunnangke bawi,

3 a antuweno passiyonganino odduwera a matakita tolay. Agyanino lappat, pilay, andino natayino gadweno baggira. [Nagyanira sinaya mattaron sino pabwalanino danum,

4 se nu korwan kanu, aneno angheli Afu Dios a massibbuwa makkingkibung sino danum e ino mapalunguwa massibbu sinay nu makibung, maariyeno massiki sanna a taki'na.]†

5 Agyanino tata a lalaki sinaya tallufulu e walu runinna matakita.

6 Wasin inita i Jesus, inammuwanne si nabayinna natakit, e kunna sikuwa si, “Anggammuwa maari yan ikalom ya?”

7 E netabbino matakita si, “Afu, anggangku, udde awana misibbu sikuwa nu makibungino danum. Kinakkapangkumpaya inang, udde nauntanananak.”

8 Nekunni Jesus sikuwa si, “Gumabwakkan, appannu yan afa'ngu, e umanokan.”

9 Kaka'meng kelanga naariyeno taki'na, inappaneno afa'ngu, e nanawin.

Inoya awa nabbattunoyanna, Sabadu, a antuweno pimwanganino Judyuwera.

10 Antu gafuna, sinapitino pangafuwiranana Judyu sino lalakiya naariyeno taki'na si, “Sannu lang aggaiggamman yan afa'ngu a kontara sino liintiddam sito awa aggimwangantam?”

11 E sinabbino lalaki si, “On lud, udde ino nari sino takikku, antuweno nassapit sikuwa si appangkuweno afakku ta manawakun.”

12 E nebebu'da sikuwa si, “Inyeno nituldu sikuwa si kunnenoy?”

* **4:51** **4:51** Inang si kappatafulu si adwa a kilometroweno kaaroyuweno Capernaum sey Cana.

* **5:2** **5:2** Ino netarak sino korwana manuskritu sino dami'na Griego, Betesda. Ino netarak kappay sino korwan, Betsaida. † **5:4** **5:4** Ino bagga'na yaw [...], awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

13 Udde ammena inammuwenaya lalaki nu inyeno nari sino taki'na, se nelallamuri Jesus sino kaodduwanna tolay e inalluweta inanaw.

14 Ammena nabayag, dina'nga i Jesusino lalaki sino Templo, e sinapi'na sikhwan si, "Itannu, nabbattunoykan. Ammekampena malliwat takesi awanimpema a kura narakkatta makwa sikhwan."

15 Wasinoy, inanawino lalaki e inangnga sinapit sino pangafuwanirana Judyu si i Jesusino nari sino taki'na.

16 Antuweno nangiyafuwanda a nilopalopetan ki Jesus, se kunnenayino inangwana so awa aggimwanganda.

17 E sinapiti Jesus sikhwan si, "I Dios a Amak, ammena ibbattanino tarabafuna a mimut si tolay massiki sino awna aggimwangan, e antu naggappayino akwangku."

18 Wasin sinapi'neno kunnenoy, nambubungutino pangafuwanirana Judyu sikhwan e angganda si papatayanda, se ammena pelang kinontareno lintig mappeafu sino awna aggimwangan, nu ammena kappelud nekunnaneno baggina ki Dios sino nassapitanna si Amana i Dios.

Ino Kalintiyanu Jesus A Abbingi Dios

19 Wasinoy, sinapikkappayi Jesus sikhwan si, "Gakkurug yo sapitangku sikhwayu. Ikkanaka Abbingi Dios, awana damaka akwan nu ikkanappelang itata, nu amme'lubbelang akwanino itangkuwa akwani Ama. Se ammina akwani Ama, antu kappayino akwangku.

20 Se i Ama, anggammandaka Abbingng, antuweno ipaitana sikhwan ammina akwanna. E ana kappeleno ipakwana sikhaka kakka'baw amma sinaya inangwak takesi makka'bokayu pena.

21 Se i Ama, panggangolineno natay, e kunna kappeleno akwangkuwa Abbingng, se biyayangkuneno anggangkuwa biyayan.

22 Se bakkanni Ameno mangukum si massiki sanna a tolay, nu ammena lud neya'da sikhaka Abbingngeno kalintiyanu mangukum,

23 takesi dayawanda'ngeno ammina tolay a kunna payino addayora ki Ama. Ino ammena maddayaw sikhak, ammera kappay dayawannu Ama a nanundun sikhak.

24 "Gakkurug yo sapitangku sikhwayu, ino maddingngag sino sapitangku anna manguruggappay sino nanundun sikhak, mabiayangng si makkikiyad. Ammenana makastigu se nalli'wen sino kakastiguwan si katayan, e naa'danin si biyaya mannayun.

25 Gakkuruggappay yo sapitangku sikhwayu. Ino ammina tolay, kunnangke natayira se nekatwayira ki Dios. Udde nada'ngennino awa massiki ino kunnangke natayira, dingngaggandeno sapitangkuwa Abbingi Dios, e nu manguruwira sino diningngadda, biyayangkuera si makkikiyad.

26 Se i Ama pelangino manga'da si biyag, e kunna kappay sikhaka Abbingng, se neya'dana sikhakino kalintiyanu manga'da si biyag.

27 E neya'dana kappay sikhaka Abbingngeno kalintiyanu mangukum sino tolayira, se ikkanakino Abbingng Tolay.

28 Ammekayu nad makka'baw sito sinapikku, se mada'nganeno awa amminira a natay, dingngaggandaneno damikku,

29 e manggangoliyera ammin. Ino nangwera si nalawad, maa'danirana si biyaya mannayun, udde ino nangwera si narakkat, maukumirana anna makastiguwerana si makkikiyad.

30 Awana damaka akwan nu ikkanappelanga itata. Sino panguku mangku sino tolayira, kanayungkuwa tuntulannino sapitanni Ama sikhak. Antu gafuna, fustuweno akwangkuwa mangukum, se bakkannino

anggangkuweno tuntulangku, nu bakkannino panggammanino nanundun sikwak.”

Ino Mamakuruwira Mappeafu Ki Jesus

31 “Nu ikkanappelangino mamakurug sino baggikungkepay, ammena nalang makuruwiño sapitangku.

32 Udde ana kappayi Ama a mamakurug mappeafu sikwak, e ammuk si gakkuruwino sapitanna.

33 “Aneno dinundundawa inang ki Juan a nappakibebut sikwana, e sinapi'neno kakuruwan mappeafu sikwak.

34 Ammek karug awannino tolaya mamakurug mappeafu sikwak, udde nepadandangku pelang sikwayuweno sinapiti Juan takesi kuruwandonad e mesalakangkayu.

35 I Juan, meamparig si massirwata lampara, se ino tulduna, nawwaldag sino nakammino tolayira. Maanggangkayuwa naningngag sino tulduna si bisangnga tiyempo.

36 Udde sitoya, aneno mamakurug sikwayu si gakkuruwino sapitangku e nadadammat amma sino sinapiti Juan. Ino akwangkuwera a ipakwa i Ama sikwak, ireno mappakurug si i Ameno nanundun sikwak.

37 I Ama a nanundun sikwak, antuwengkepayino mamakurug mappeafu sikwak, udde ammeyungke diningngaggino dami'na anna ammeyu kapay initeno akkakokwana.

38 Ammeyu nepattalaginarino sapi'na sino nakandaw se ammeyu mangurug sikwaka dinundunna.

39 Adaadalandawino sapiti Dios a nepetura'nga si'in se natalanggaggayu si sumpalandaw sinayino kabiayandaw si makkikiyad. Ikknakino nasapit sinaya neturak,

40 udde ammeyu kepay anggamma mangurug sikwak takesi a'dantakayu nad si biyaya mannayun.

41 “Ammek tarakannino pidayawanino tolayira sikwak,

42 udde ammuk si ino kedawayandawino tarakandaw se awaningke agganggandaw ki Dios.

43 Ino inangngangku sitaw, dinundundai Ama si pannakabaggina, udde inammerak. Gampade nu wara korwana gumamwanga urenangkepay, antuweno iyataldaw.

44 Ammeyungke dama a mangurug sikwak, se ino pelang anggandaw, ino pakkadadayawandawingkepay, e ammeyu tarakannino pidayawan naddino gakkuruwa Dios sikwayu.

45 Ammeyu nad dandamman si ikkanakino midarum sikwayu ki Ama, se ino midarum sikwayu ino neturakki Moises. Innananmandaw si mesalakangkayu nu kuruwandaw inaya netura'nga, udde ammeyu kinurug,

46 se nannud kinuraddaw inay, kuruwandak kappenad, se ikkanakino nasapit sinaya netura'nga.

47 Udde gafu se ammeyu kinurug inaya netura'nga, ansandawino mangurug nu sapitangku pelang?”

6

*Ino Namakkanani Jesus Sino Nasuruk Si Limarifuwera A Tolay
(Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Luc. 9:10-17)*

1 Wasin nulla'wutino pipidya aw, naddammanda Jesus andino adalan-nera sino bebaya Galilea a ngananda kappay si bebaya Tiberias.

2 Odduwera atolaya dinandan sikwara, se initareno kakka'bawa inangwana sino natakitira.

3 Nanu'dura Jesus sino kulud e nattutturira sinay.

4 Sinoya aw, ara'niyennino fiyestana Judyu a ngananda si La'wutan.

5 Wasin nedipati Jesusino odduwera a tolaya umang sino agyananda, sinapi'na ki Felipe si, "Sintawino pappantam si ipakkantam sino tolayira ya?"

6 Ammuwi Jesusino akwanna, udde nebebu'na pelang inay, ta pangitanna nu sanneno akwani Felipe.

7 E sinabbi Felipe si, "Massiki pipidya a rifuweno* iyatantam si akkananda, ammena makabalin sikwara, massiki aggabisangnganda pelang."

8 Wasinoy, sinapitino tata adalanna a i Andres a kolaki Simon Pedro si,

9 "Aneno tata abbinga lalakiya nabbalibal si lima bila a tinapay anna adwaggiya tinapa. Udde ma, makabalin yaw sino odduwera a tolay?"

10 "Pattutturandawira abbu," kunni Jesus sino adalanira. Kakaddattan sinay, e antuweno nattutturanino tolayira. Kalimarifuweno kaodduweno lallakiyera, fera pelangino bafabbayira andino aanakira.

11 Inappa i Jesusino tinapay, nappasalamat ki Dios, kasena nepeyannay sino adalanneria sino tolayira a aggatuttud sinay. Kunna kappayino inangwana sino tinapa, e nangngan amminino tolayira kiyad si nassongkalira.

12 Wasin nabattuwiran ammin, sinapiti Jesus sino adalanneria si, "Amamungandawino nabuna ta awana madadak."

13 Inamamundeno binuneno tolayira sino lima a tinapay, e karadwa a basketino napannu sino namama'makka binunara.

14 Wasin initeno tolayira inoya kakka'bawa inangwa i Jesus, sinapi'da si, "Antuwen yawino gumarabbuna aggataronantama umang sito lubag."

15 Udde i Jesus, nelasinna si patutanda a mabbali si arira, antuweno inanawanneria e inang nagyan sino kulura itata.

Ino Nallakarani Jesus Sino Utunna Danum

(Mat. 14:22-33; Mar. 6:45-52)

16 Wasin mallammukin, inangngino adalanira i Jesus sino dappi'na bebay.

17 Nattakayira si abang ta maddammangira sey Capernaum. Lammukin, udde amme kepay ginamwangi Jesus.

18 Kaka'meng kelanga nabbayabbag si natuyag e nappalungino danum.

19 Wasin nabaya nappaluwera a kina'narenlo lima onnu annamma kilometro, initara i Jesus a mallakad sino utunna danuma marara'ni sikwara, e nakatalawirangke.

20 Udde sinapiti Jesus si, "Ammekayu mattalaw se ikkanak."

21 E kasera pay maanggamma nappatakay ki Jesus, e kaka'meng kelanga ginamwangira sino umangnganda.

Ino Pintarakanino Tolayira Ki Jesus

22 Wasi kagigi'ba'na, ino kaodduwana tolaya naanawan sey dammang, aggataronanda i Jesus. Se initara si ammena nikitakay sino adalanneria, gampade ammura si awana korwana abang sinay a pattakayanna.

* **6:7 6:7** Ino sapitanna sino dami'na Griego, adwatuta dinariyu. Ino tata a dinariyu, nabbalor si tandan si tata si aw.

23 Wasinoy, ginamwangino korwanira a abanga naggabwat sey Tiberias a inasip sino ga'dang a ara'ni sino pamakkanani Jesus sino tolayira sin nabalininna nappasalamat ki Dios.

24 Wasin naammuwanino tolayira si awani Jesus andino adalannera, nattakayira sinayira a abang a inang sey Capernaum ta tufukanda i Jesus.

Ino Keyampariyani Jesus Si Maakkana Manga'da Si Biyag

25 Wasin gina'dangino tolayira sey Capernaum, sinumpalanda i Jesus, e sinapi'da sikwana si, "Afu, kanseno ginamwangannu sitaw?"

26 E sinabbi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, tufukandak, bakkanna gafu se naawatandawino kakka'bawa inangwak, nu ammena lud gafu se pinakkantakayu e nabattuggayu.

27 Bakkan naddino maakkana madarallino aggadandammandaw, nu ammena lurino maakkana mabbalanayun, a antuweno manga'da si biyaya mannayun. Ino manga'da sinaya maakkan sikwayu, ikkanaka Abbingnga Tolay, se ikkanakino nitalakkani Dios a Ama sinaya kalintiyan."

28 Wasinoy, nebebutino tolayira sikwana si, "Sanna mantuweno nalawara akwammi takesi tuntulammiyeno panggammani Dios?"

29 E netabbi Jesus sikuwara si, "Ino anggammil Dios a akwandaw, manguruggayu nad sikuwaka dinundunna."

30 Wasinoy, kunda kappay sikuwana si, "Sanna mantuweno kakka'bawa senyala ipaitam sikuwami takesi manguruggami sikuwam? Wara nad akwannu,

31 se i Moises, pinakkanneno gagginafutamira si mana sin nagyananda sey kalolowat. Kunna kappayino nepeturakki Dios a kunna si, 'Pinakkanderia si maakkana naggabwat sey langit.' [†]

32 Sinabbi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, bakkanni Moisessino nanga'da sino maakkana naggabwat sey langit, nu bakkan luri Ama. E ino nakkanda si'in a naggabwat sey langit, bakkan inayino gakkuruwa maakkana iya'da i Dios sikwayu sito ingkein.

33 Se ino gakkuruwa maakkana iya'da i Dios, antuweno maggabwat sey langita manga'da si biyaya mannayun sino tolayira."

34 E sinapi'da sikuwana si, "Afu, a'a'dandakami si kunnayana maakkan."

35 Wasinoy, sinapiti Jesus sikuwara si, "Ikkanakino anggamma sapitanino maakkana manga'da si biyag. Se ino umang sikuwaka mangurug, ammenana mabisinan anna ammenana mauwaw."

36 Udde ikkayu, massiki initarakun, ammekayu kepay mangurug. Antu kappayino sinapikku sikuwayu si'in.

37 Amminneno netalakki Ama sikuwak, manguruwirana sikuwak. E amminira a mangurug sikuwak, ammekirana ammayan.

38 Se ammek naddassa naggabwat sey langit takesi akwangkuweno panggammangku, nu ammena lurino panggammanino nanundun sikuwak.

39-40 E ino panggammani Ama a nanundun sikuwak, imutangkungke ino netala'nga sikuwak takesi awaningkena malallag sikuwara, nu ammekira lud pangngangolin ammin naso uddina aw. Se anggamma si ammina mangammu anna mangurug sikuwaka Abbingnga, mabiyayirana si makkikiyad."

41 Wasinoy, adadumulino Judyuwera gafu sino sinapiti Jesus si antuweno maakkana naggabwat sey langit.

[†] **6:31 6:31** Exodus 16:4, 15; Salmo 78:24 Ino nepingnganda si mana, kunnangke bibissangngira a bukalla nafuraw anna namit. Naggabwat sey langit si gafiya kunnangke dinnu.

⁴² E sinapi'da si, "Bakkangkad yawi Jesus, a abbingi Jose? Ammutangkenneno inana anna amana. Sannalang kun si naddassa naggabwat sey langit?"

⁴³ Netabbi Jesus sikwara si, "Ammekayu madadumul.

⁴⁴ Awana makaumang sikwaka mangurug, nu amme ipadandammi Ama a nanundun sikwakino panguruwanda, e iraneno pangngangolingku so uddina aw.

⁴⁵ Se aneno naturakkino gumalabbunira si'ina kunna si, 'Ammina tolay, tulduwanirana i Dios.'[‡] Nu inyereno maningngag sino sapitanni Ama takesi matulduwanira sikwana, ira kappeneno umang sikwak.

⁴⁶ Ammena anggamma sapitan si aneno nangita ki Ama, se awana nakaita sikwana nu bakkannappelanga naggabwat sikwana.

⁴⁷ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ino tolaya mangurug sikwak, mabiyangnga si makkikiyad,

⁴⁸ se ikkanakino maakkana manga'da si biyag.

⁴⁹ Ino gagginafuyuwera si'in, nanganganira si mana sin nagyananda sey kalolowat, udde natayira kappay.

⁵⁰ Udde ayawino maakkana naggabwat sey langit, e ino mangngan sitaw, ammenanna a matay.

⁵¹ Ikknakino maakkana naggabwat sey langita manga'da si biyag, e ino mangngan sitawa maakkan, mabiay si makkikiyad. Iyawa maakkan, antuweno baggika iya'dak takesi damana a mabiay ammina tolay si makkikiyad."

⁵² Waso diningngaggino Judyuwera inoy, nassasarombatira a nassapit si, "Ansallang iya'denaya tolayino baggina ta akkanantam?"

⁵³ Antuweno sinapiti Jesus sikwara si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu ammeyu akkanan yo baggika Abbingnga Tolay anna nu ammeyu inuman yo adak, ammekayu mabiay si makkikiyad.

⁵⁴ Se ino mangngan sino baggik anna uminum sino adak, iraneno mabiay si makkikiyad e pangngangolingkuwerana so uddina aw.

⁵⁵ Se ino baggik, antuweno gakkuruwa maakkan, e ino adak, antuweno gakkuruwa mainum.

⁵⁶ Ino mangngan sino baggik anna uminum sino adak, mattalaginad sikwak e mattalaginarak pay sikwana.

⁵⁷ I Ama a nanundun sikwak, antuweno fungalla biyag, e mabiayayak gafu sikwana. Kunna kappayino mangngan sikwak, mabiaggappay gafu sikwak.

⁵⁸ Ikknakino kakuruwana maakkana naggabwat sey langit, a bakkanna kakunneno inakkanino gagginafutamira si'in. Se ino nanganganira sinay, natayira kappay. Udde ino mangngan sitawa maakkan, mabiay si makkikiyad."

⁵⁹ Antuwenayino sinapiti Jesus sin nanulduwanna sino sinagoga sey Capernaum.

Ino Sapiti Jesusino Manga'da Si Biyag

⁶⁰ Wasin diningngaggino nebulunira ki Jesusino sinapi'na, oddu sikwara a nassapit si, "Ammenangke masillunino tulduna. Wara manggamma maddingngag si kunnayan?"

⁶¹ Massiki awana nituldu ki Jesus, ammun a adadumulira, antuweno sinapi'na sikwara si, "Ma, kapa'la'daw yaw?

[‡] **6:45 6:45** Isaías 54:13

⁶² Mannanotinna nanu itandaka Abbingnga Tolaya sumulluwa muli sino naggabwatangku.

⁶³ Ino manga'da si biyag ino Espirituwi Dios, e awaningke damadamanataolay. Ino sinapikkuwera sirkwayu, naggabwatira ammin sino Espirituwi Dios, antu gafuna, manga'dera si biyaya mannayun, nu kuruwandaw.

⁶⁴ Udde ana sirkwayuweno ammera mangurug sirkwak." Kunnenoyino sinapiti Jesus, se gagangaya ammuneno ammenera mangurug sirkwana anna nu inyaneno mangilaku sirkwana.

⁶⁵ Sinapikkappayi Jesus si, "Antu gafuna a sinapikku sirkwayu si awaningke makaang sirkwaka mangurug, nu amme ipadandammi Ama sirkwana."

⁶⁶ Gafu sinaya sinapi'na, odduwera a nebulun ki Jesus a nattalekkud, e ammeran nebumbulan sirkwana.

⁶⁷ Antu gafuna, sinapiti Jesus sino karadwera a adalanna si, "Ikkayu paye, manokayu pay?"

⁶⁸ Sinabbi Simon Pedro si, "Afu, waremmangke korwan si dumandanammi? Ikka pelangino manuldu sino manga'da si biyaya mannayun.

⁶⁹ Natalanggaggami si ikkeno nadiosana dinunduni Dios sito lubag a matturay."

⁷⁰ E kunni Jesus sirkwara si, "Bakkangkadda ikkanakino namili sirkwayuwa karadwa? Gampade ana kepayino tata sirkwayuwa aripanni Satanas."

⁷¹ Ino anggamma sapitan, i Judas a abbingi Simon Iscariote, se massiki nu antuweno tata sino karadwera a piniliyi Jesus, antu kappenenomangilaku sirkwana.

7

Ino Kakkolakira I Jesus, Ammera Kepay Mangurug Sirkwana

¹ Wasin nabalinin inoy, nannodoyubbelangi Jesus sey Galilea. Ammena inang sey Judea, se ammuna a ino pangafuwanirana Judyu sinay, angganda a papatayan.

² Udde wasin ara'niyennino fiystana Judyu a ngananda si fiystana Bawiyera,*

³ sinapitino kakkolakira i Jesus a lallaki sirkwana si, "Manoka sito Galilea ta itanino adalannuwera sinay yan kakka'bawa akwannu.

⁴ Ino tolaya manggamma maddinnamag, ammena magagyan sino bibissangnga lubbun, se ammena kura maammuwanino akwanna. Nu wara akwannu si kakka'baw, ipaitammad si ammina tolay."

⁵ Kunnenayino sinapi'da se massiki ireno kakkola'nga, ammera kappay nangurug sirkwana.

⁶ Wasinoy, kunni Jesus sirkwara si, "Ammena kepay nada'ngeno tiyempoka umang sinay. Udde sirkwayu, massiki sanna a tiyempo, damayuwa umang.

⁷ Ammena dama a kababannaddakayuweno tolayira sito lubag, udde sirkwak, kababannaddak se sapitangkuweno kinarakka'neno akwanda.

⁸ Umangkayu mantu makifiesta. Ammek kepay dama a umang se ammena kepay nada'ngeno tiyempok."

⁹ Antuwenayino sinapiti Jesus, e natak sey Galilea.

* ^{7:2 7:2} Ino fiesta a minggan si Bawiyera, talingguwanino kabayangnga. Amminino Judyuwera, nangwera si bawira, e antuweno pagyananda takesi panandanda sino nallakaranino gagginfurera sino kalolowat sin nanawanda sey Egipto.

Ino Netulduwi Jesus Sino Fiyestana Bawiyera

10 Wasin inanawino kakkolakira i Jesus a inang nakifiyesta sey Jerusalem, sumalatannabbi Jesus a dumandan.

11 Ino pangafuwanirana Judyu, iniintufu'da i Jesus sino fiyestaan. "Sintomat inoy?" kunda.

12 Ino tolayira a naamung sinay, nadadumulira mappeafu sikwana. Aneno nassapitira si, "Nalawara tolayi Jesus," udde ino korwanira, sinapi'da si, "Bakkan, se balabaliyanneno tolayira."

13 Udde adadumulira pelang se mattalawira si dingngaggannino pangafuwandera.

14 Wasin mattangngennino fiyesta, inangngi Jesus sino Templo e nanuldu sinay.

15 E nakka'bawino pangafuwanirana Judyu e sinapi'da si, "Sintawino nappanna sino kinalaingnga, a ammena kena nadal?"

16 Wasin diningngaggi Jesusino sinapi'da, sinabbangnера si, "Ino itulduk sikwayu, bakkanna naggabwat sikwak, nu ammena lud naggabwat ki Dios a nanundun sikwak."

17 Ino manggamma mangwa sino panggammani Dios, antuneno mangammу nu naggabwat ki Diosino itulduk onnu sino nakangku pelang.

18 Se ino manuldu sino naggabwat sino nakammangkepay, tufukanna pelangino kedayawanna. Udde ino manggam si madayawino nanundun sikwana, passiya gakkuruwino sapitanna anna awaningke poposunganna.[†]

19 Bakkangkaddi Moisesino nanga'da sikwayu sino lintig? Udde awaningke sikwayuwa manuntul sinaya lintig. Se nu tuntulandonad, ammera'ngad ngangatana papatayan."

20 Sinabbino tolayira si, "Nanekkan! Inya ma'lurino mangngangata mampatay sikwam?"

21 Wasinoy, sinapiti Jesus si, "Namittak ke a nappabattunoy si natakit sino awna aggimwangan, e kapa'la'daw,

22 massiki ana kappayino akwandaw sinoya aw. Se aneno netuni Moises sikwayuwa inillalupa'na sino gagginafunera a kugitandonaddino abbindawira sino mekawaluwa awda. Massiki nu medemmu sino awna aggimwangan, akwandokappay.

23 Nu antuweno akwandaw sino awna aggimwangan takesi tuntulan-dawino netuni Moises mappeafu sino kugit, sangkayu lang nabbungut sikwak gafu sino nariyangku sino taki'neno lalaki sino awna aggimwangan?

24 Ammeyu nad balawannino naitayuwa inangwak, nu ammeyu lud dandammannino kinalawanna."

I Jesus Kaddino Kristo?

25 Waso kunnenoy, ino korwanira a taga-Jerusalem, sinapi'da si, "Bakkangkad yawino tolaya anggammino pangafuwantamira a papatayan?"

26 Mayan nurepelanga manuldu sino kaodduwanna tolaya awana makkontara sikwana? Adasi ammura si antuweno Kristo a nekariyi Dios a gumamwang?

27 Bakkan nakuy, se nanu gumamwangino Kristo, awangkanuwa mangammу sino paggabwatanna, udde iyana tolay, ammutam amminino naggabwatanna."

[†] **7:18 7:18** Ino tata kappaya angamma sapitanna yaw: ...awan liwa'na.

²⁸ Wasinoy, nekokwa i Jesus a naddamit sino nanulduwanna sino Templo, e sinapi'na si, "Kundaw si ammurak anna ammuyu kappayino naggabwatangku. Udde ino kakuruwanna, bakkanna naggabwat so nakangkuweno inangngangku sitaw, nu ammena lud aneno nanundun sikhak. Antuweno gakkuruwa naggabwatangku, udde sikwayu, ammeyu inammu.

²⁹ Udde ikkanak, ammuk, se antuweno naggabwatangku, e antu kappayino nanundun sikhak sitaw."

³⁰ Wasin sinapiti Jesus inoy, anggammino pangafuwandera si do'manda, udde ammera dama a akwan, se ammena kepay nada'ngeno tiyempona.

³¹ Udde massiki nu kunnenoy, odduwera a nangurug sikhana, e sinapi'da si, "Antu nakuyino Kristo. Se massiki nu wara korwana gumamwang, awan nakuy oddu si akwanna a kakka'baw amma sitawa tolay."

Ino Nano'manda Nad Ki Jesus

³² Wasin diningngaggino Fariseowera inaya sapitannino tolayira mappeafu ki Jesus, ira andino pangafuwanirana padi, dinundundeno gwardiyerana Templo a umang mano'ma ki Jesus.

³³ Gafu sinoy, sinapiti Jesus si, "Ammena mabayino pagyanangku sikwayu, e muliyakun sino nanundun sikhak.

³⁴ Iintufukanda'nga, udde ammera'nga masumpalan, se ammekayuna makaang sino pagyanangku."

³⁵ Wasinoy, nakkakibikibebutino pangafuwanirana Judyu a kunda si, "Sintodeno anganna a ammetamma masumpalan? Umang nakuy sino lulubbina agyananino kasijudyutamira ta tulduwanna kappayino bakkannira a Judyu a ana sinay."

³⁶ Kunna si iintufukantamma, udde ammetam masumpalan. Kunna kappay si ammetamma makaang sino pagyananna. Sanna nakuyino anggamma sapitan?" kunda.

Ino Keampariyanino Espirituwi Dios Si Danum

³⁷ Ino kauddiyana awna fiesta, antuweno kapatian. Sinoya aw, natta'daggi Jesus e nekokwana a nassapit si, "Nu inyено mauwaw, umang nad sikhak ta uminum

³⁸ se aneno nepeturakki Dios a kunna si, 'Massiki inyено mangurug sikhak, magyanna sikhwaneno manga'da si biyaya kunnangke danuma kanayuna mabwal sino bitufut.'

³⁹ Ino anggamma sapitannino danuma kunni Jesus, antuweno Espirituwi Dios a meya'dana sino manguruwira sikhana. Udde sinoya tiyempo, amme kepay neya'deno Espiritu, se ammena kepay nuliyi Jesus sey langit ta madayaw.

Ammena Nakkakarunneno Nakammino Tolayira Mappeafu Ki Jesus

⁴⁰ Wasin diningngaggino tolayireno sinapiti Jesus, sinapitino korwanira si, "Gakkuruwa antuweno gumalabbuna aggataronantam."

⁴¹ Ino korwanira, sinapi'da si, "Antuweno Kristo a dinunduni Dios." Udde ino pay korwanira, kunda si, "Bakkan, se naggabwat sey Galilea, e bakkani sinayino paggabwatanino Kristo."

⁴² Se kunnino nepeturakki Dios si iyaka i Ari David ino Kristo e meyanak sey Betlehem a lubbuni David si'in."

⁴³ Antu gafuna, ammena nakkakarunneno nakammino tolayira mappeafu ki Jesus.

44 Ino korwanira, angganda a do'man, udde awaningke makaturira mano'ma sikhana.

Ino Amme Panguruwanino Pangafuwanirana Judyu Ki Jesus

45 Wasinoy, nuliyeno gwardiyerana Templo sino agyananino pangafuwanirana padi andino Fariseowera, e nebebutino nanundunira sikhara si, "Mayan ammeyu dino'man ta neiyandaw sitaw?"

46 E sinabbino gwardiyera si, "Awaningke kakunnaneno addami'na!"

47 E sinapitino Fariseowera si, "Ma, massiki ikkayu, nabalabaliyangkayu kappepay?"

48 Wara sikhamiya tatturay anna Fariseo a mangurug sikhana?

49 Ino odduwera a tolaya nangurug sikhana, awaningke ammura mappeafu sino lintiddam. Kastigunira naddi Dios."

50 Agyanino tata sikhara a Fariseo a i Nicodemo a antuweno inang nakitatabbag ki Jesus si'in. Sinapi'na sikhara si,

51 "Udde sino lintiddam, ammena dama a paliwatannino tata tolay, nu ammetambu imbistagaran ta ammuntamino inangwana."

52 E netabbino bulunnera sikhara si, "Ma, taga-Galileaka kappay ta duffunannu? Adalannu kappenaddino nepeturakki Dios takesi maam-muwannu si awaningke a gumalabbuna maggabwat sey Galilea."

53 Wasinoy, inanawiran sey balera.

8

Ino Napakomanino Bafaya Nalliwat

1 Udde i Jesus, inang sey kulura Olivo.

2 Waso kadarama'na, naggi'batti Jesus a nuli sino Templo, e inaribumbungan amminino tolayira sinay. Nattutturi Jesus, kasena nanuldu sikhara.

3 Wasinoy, ginamwangino korwanira a mammesturuwerana lintig andino Fariseowera a niyang sino tata a bafaya dino'manda a nakidurug si bakkanna atawana. Nepata'dadda sino nara'langanino tolayira.

4 E sinapi'da ki Jesus si, "Afu, iyawa bafay, dina'ngamiya nakidurug si bakkanna atawana.

5 Kunnnino lintiyi Moises si malapalappa'ngaddino kunnayana bafay kiyad si matay. Udde sikharam, sanneno masapi'nu?"

6 Kunnenoyino sinapi'da ki Jesus se angganda si wara paggafuwanda a midarum sikhana. Udde i Jesus, aggao'mabbelanga panura'ngeno tamuruna sino lafuk.

7 Wasin patotonutandeno nappakibebut sikhana nu sanneno masapi'na, ginabwat e sinapi'na sikhara si, "Nu inya sikwayuweno awana liwa'na, antu naddino maunta a mallappag sikhana."

8 Kasena kappay ino'madda manurak sino lafuk.

9 Wasin dinninggaddenaya sinapiti Jesus, nassittatera a inanaw a naunteño kalakayanda kiyad si inanawira ammin. Da Jesus pelangino natak annino bafaya aggata'daggepay sino a'langnga.

10 Ginabwati Jesus e sinapi'na sino bafay si, "Antomatiran? Awana natak si mangastigu sikharam?"

11 "Awan, Afu," kunnino bafay.

E nekunni Jesus sikhana si, "Massiki ikkanak, ammetaka pay kastigun. Manokan lud, udde ammemun ipidwa a malliwat."

Ino Keampariyani Jesus Si Sirwat

12 Wasin nanuldu kappayi Jesus sino tolayira, sinapi'na si, "Ikkankino kunnangke sirwata mawwaldag sino nakammino tolayira sito lubag. Nu inyeno dumandan sikwak, ammena mallakad so lammuk se mawaldan sitawa sirwata manga'da si biyaya mannayun."

13 E sinapitino Fariseowera sikwana si, "Ammena makurug yana sapitannu se ta'daggannungkepayino baggim."

14 E netabbi Jesus si, "Massiki nu ikkanakungkepayino mana'dag sino baggik, gakkurubbayino sapitangku, se ammukino naggabwatangku annino ira bungku. Udde sikwayu, ammeyu inammuweno naggabwatangku annino ira'bungku.

15 Ino akwandawa mangukum sikwak, nabbakabakkan se dandamman-dopelangino maitayu. Udde sikwak, awana ukumangku.

16 Udde nu wara ukumangku, fustuweno angngukungku, se bakkannappelangino mangukum, nu ammena lud ikkami anni Ama a nanundun sikwak.

17 Se neturak sino lintiddaw a kakuruwanino sapitannino adwera a tolay nu makkunneno ammakurudda.

18 Ino tata a mana'dag sikwak, ikkanakungkepay, e ino mekadwa, i Ama a nanundun sikwak."

19 Wasinoy, binebu'da si, "Sintawino agyanani Amama kunnu?"

E kunni Jesus si, "Ammerak gakkuruwa ammu anna ammeyu kappay ammuwi Ama. Se nannud ammurak, ammuyu naggappayi Amak."

20 Sinapiti Jesus amminira yaw sin nanulduwanna sino Templo a ara'ni sino aggiitunganda si pirak. Udde massiki aneno pangafuwanira sinay, awana mano'ma sikwana, se ammena kepay nada'ngeno tiyempona.

Ino Sinapiti Jesus Sino Judyuwera A Ammera Nangurug

21 Wasinoy, sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Anawantakayuna, e pakaiintufukanda'nga. Udde ammekayuna makaang sino agyanangku, se matekayuna a ammena napakomanino liwa'daw."

22 Antu gafuna, nattatarabbanino pangafuwanirana Judyu si, "Ansanna'da sinapit si ammetam makaang sino agyananna? Papatayannaneno baggina e?"

23 Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Ikkayu, naggabwakkayu sito lubag, e ino pelang mappeafu sito lubaggino ammuyu. Udde ikkanak, naggabwatak sey langit, antu weno tangananino nakangku sikwayu."

24 Antu gafuna, sinapikku si matekayuwa ammena napakomanino liwa'daw, se antuneno gakkuruwa makwa nu ammeyu kuruwan si ikkanakino sinapikku."

25 "Ma, inyaka ma'lud?" kunda sikwana.

E sinabbi Jesus si, "Ino sinapasapikku sikwayu nangiyafu si'in kiyad sito ingkein."

26 Oddu kappenaddino sapitangkuwa mappaliwat sikwayu. Udde ino pelang ipakaammuk sino tolayira sito lubag ino dinninggaggu sino nanundun sikwak, a gakkurug amminino sapitannera."

27 Udde ammera naawatan si i Dios a Amana ino sinapiti Jesus.

28 Antu gafuna, sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Nanu itayaddaka Abbingnga Tolay sino krus, kaseyuna maammuwan si ikkanakino sinapikku. Maammuwandona kappay si awana akwangku si maggabwat sino nakangku, nu ammek lud sapitampelangino netulduwi Ama."

29 Ino nanundun sikwak, kanayuna mebumbulan sikwak. Ammenak pittatan, se ino kanayuna akwangku ino panggammanna."

30 Odduwera a nangurug sikwana sin diningngaddenaya sinapi'na.

Ino Mebilangira Si Gakagaka I Abraham

31 Wasinoy, sinapiti Jesus sino Judyuwera a nangurug sikwana si, "Nu mattalaginaggayuwa manuntul sino netulduk sikwayu, gakkuruwa ikkayuweno adalangku."

32 Maammuwandawino kakuruwan mappeafu sikwak, e inaya kakuwan, antuweno mappawayaya sikwayu sino kinaripandaw."

33 Wasinoy, sinabbino Judyuwera si, "Gakagakarakami i Abraham, e awangkepay nangaripan sikwami. Sannu lang sapitan si mapawayangkami?"

34 Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki sanna a tolaya malliwat, ino liwatino nangaripan sikwana.

35 Ino aripan, damana a paanawan sino balayino nangaripan sikwana, udde ino abbingino makwan balay, ammena paanawan, se abbingnga si makkikiyad.

36 Antu gafuna, nu ilkanaka Abbingi Diosino mangipawayaya sikwayu sino kinaripandaw, gakkuruwingke a mawayangkayu."

37 Ammuk si gakagakarakayuwi Abraham, udde massiki kunnenoy, anggandak kepaya papatayan, se ammayandawino sapitangku.

38 Ino pelang nepaita i Ama sikwak ino sapitangku. Kunna kappayino akwandaw, se ino tuntulandaw ino diningngaddaw sino amayu."

39 Sinapitino Judyuwera si, "Awana korwan si naggaka sikwami, nu bakkampelangi Abraham."

Udde netabbi Jesus si, "Nu gakkurungngadda gakagakarakayuwi Abraham, tuntulandonaddino inangangwana."

40 Se itandaw, anggandaka papatayan, nu sapitangku pelang sikwayuweno kakuruwana diningngaggwu ki Dios. Bakkanna kunnenoyino inangwa i Abraham.

41 Inayira a akwandaw, kakunneno aggangweno gakkuruwa amayu."

E sinapi'da si, "Bakkangkamiya banayi, se tata ke ino amamiya i Dios."

42 Sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Nannud gakkuruwa i Diosino amayu, angganda'ngaggappay se antuweno naggabwatangku sin inanggangku sitaw. Bakkanna urekungkepayino inangngangku sitaw, nu ammena lud antuweno nanundun sikwak."

43 Mayan ammeyu maawatanino sapitangku? On se ammeyu anggamma dingngaggan.

44 Kakunnayuweno amayuwa i Ofag. Ino anggamma, antuweno anggandawa akwan. Gumapapatay nangiyafu si'in kiyad sito ingkein. Kababannangngeno kakuruwan se passiya siriyoana sikwana. Nu massisiri, tuntulanna pelangino gagangena, se sariyon anna antuweno fungalla ammina siri.

45 Udde ikkanak, passiya gakkuruwino sapitangku sikwayu, e antuweno gafuna a ammerak kuruwan.

46 Inya sikwayuweno mangita'dag si wara liwakku? Awan. Nu gakkurug ammina sapitangku, mayan ammerak kuruwan?

47 Ino abbingira i Dios, dingngaggandeno sapitanna sikwara. Ino gafuna a ammeyu dingngaggannino sapitanna sikwayu, bakkangkayuwa abbingnga."

48 Wasinoy, sinapitino pangafuwanirana Judyu ki Jesus si, "Gakkuruwingke ino sinapi'miya taga-Samariaka a kalingami,* anna naassaddangka kappay."

49 "Ammek naassaddan," netabbi Jesus, "se dayawangkuwi Ama. Udde ikkayu, ayoitungandak.

50 Ammek mappedayaw, udde aneno makammu sino kedayawangku, e antu kappenegro mana'dag sikwak anna mangukum sikwayu.

51 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, nu inyено mangurug sito itulduk, ammenana matay si makkikiyad."

52 Wasinoy, sinapikkappayino Judyuwera si, "Awaninna daladudwami si gakkuruwa inassaggan. Massikira Abraham andino gumarabbunira si'in, natayira ammin, gampade sapitannu kepay si nu inyено mangurug sino tulduum, ammeran matay."

53 Nadayoka kad amma sino gagginafutamira a da Abraham andino gumarabbunira, a natayiran? Inyakangkekun?"

54 E sinabbi Jesus si, "Nu ikkana'ngaddino mipadayaw sino baggikungkepay, awana serbina. Udde i Ama a kundaw si Diosdaw, antuweno midayaw sikwak.

55 Ammeyu inammu, udde ikkanak, ammukungke. Nu kungku nad si ammek inammu, massisiriya'ngad a kunna pay sikwayu. Udde gakkuruwa ammuk, e akwangkuweno sapitanna.

56 Maanggammimgke i Abraham a gagginafuyu si'in sin naammuwanna si maitananeno gamwangangku sito lubag, e gakkuruwa naitanan e maanggammimgke."

57 Sinapitino Judyuwera si, "Awangkepay limafuluneno runnu, e ansan-nuweno nita ki Abraham?"

58 E sinabbi Jesus si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, sin amme kepay neyanaki Abraham, nagyanakun."

59 Antuweno na'namira si batu e lappagganda naddi Jesus, udde inalluweti Jesus[†] a inanaw sino Templo.

9

Ino Nappabattunoyani Jesus Sino Lalakiya Neyanaka Lappat

1 Wasin malallakar Jesus, initaneno tata a lalakiya neyanaka lappat.

2 E nappakibebutino adalannera si, "Afu, inyено makwan liwat sino nalappattannenaya lalaki?"

3 E sinabbi Jesus si, "Bakkanna liwa'neno nalappattanna, anna bakkangkappaya liwatinno mapparana'ngera, nu ammena lud nalappat takesi maiteno pannakadama i Dios a mappabattunoy sikwana.

4 Akwantammaddino nepakweno nanundun sikwak se kunnangke aw kepay, a ino anggamma sapitan, aggabiayetangkepay. Se nanu matayetam, awaninna damatama akwan a kunnangke gafiya ammetam makatarabafu.

5 Udde kawarak kepay sito lubag, kakunnakino sirwata mawwaldag sino nakamma tolay."

6 Wasin sinapiti Jesus inoy, nalluppa sino lubag, e nepalluya'nga, kasena neaffuriyat sino mateno lappat,

* **8:48 8:48** Ino Judyu, nappoporayandeno taga-Samariyera anna inammera a mebulun sikwara. Antu gafuna, ino sapitanda si kunnangke taga-Samaria i Jesus, pappoporera sikwana. † **8:59 8:59** Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: ...nalefangngani Jesus...

7 e sinapi'na sikuwana si, "Umangka mimutung sino nabissokunga addiyutan sey Siloe." (Ino angamma sapitannino Siloe, Dinundun.) Inang nimutungino lalaki, e sino nulyanna siño balena, nakaiten.

8 Wasin initeno kalubbunanneria andino nitera sikuwana sin nappal-imutanna si'in, sinapi'da si, "Bakkangkad yanino kanayuna aggatutitura mappalimut?"

9 Nekunnino korwanira si, "On, antu," udde kumpayino korwanira si, "Bakkan, udde nakkamutungira pelang."

Wasinoy, sinapitino lalaki si, "Ôn, ikkakanakin nappalimut si'in."

10 E nebebu'da si, "Ansangka lang mantu makaita?"

11 E sinabbangnga si, "Agyanino tolaya mingngan si Jesus, nepal-luya'ngeno luppana sino lubag, kasena neaffuriyat sino matak, e sinapi'na si, 'Umangka mimutung sey Siloe.' Inangngak sinay, e wasin nimutungak, nakaitakumpay."

12 E sinapi'da sikuwana si, "Sintawino agyananna?"

"Inta, ammek ammu," kunnino lalaki.

Ino Nappakibebutanino Fariseowera Sino Lalakiya Lappat Si'in

13 Waso kunnenoy, neyandeno lalakiya nabbattunoyino lappa'na sino Fariseowera.

14 Awna aggimwanganino nangwani Jesus si luyak a nepagasna sino lappattino lalaki.

15 E nebebutino Fariseowera sino lalaki nu sanneno nakwa sikuwana a naariyено lappa'na. E nepidwana a sinapit si, "Inafuriyatanneno matak si luyak, e wasin nimutungak, nakaitakumpay."

16 Antu gafuna, sinapitino korwanira a Fariseo si, "Amme dinunduni Diosino tolaya nangwa si kunnayan, se ammena tuntulannino lintig mappeafu sino awna aggimwangan." Udde ino korwanira, sinapi'da si, "Makaangwa kaddino minalliwit si kakka'bawa kunnayan?" E naggardweran.

17 Gafu so kunnenoy, finu'ngaddangkappyino Fariseowera sino lalaki si, "Nu sikuwam, sanneno masapi'nú mappeafu sikuwana, se kunnu si nepabbattunoydaka?"

E sinabbangnga si, "Tata lura gumarabbun."

18 Udde amme kinuruwino pangafuwaniwana Judyu si lappat si'in udde nabbattunoyin, antu gafuneno nappaayana sino mapparana'ngera,

19 e nebebu'da si, "Abbindokad yaw? Gakkurug kadda lappat sin neyanakanna? Sanna mat ta makaita mantu?"

20 E sinabbino mapparana'ngera si, "On, abbimmi pay yan, e gakkuruwa lappat sin neyanakanna.

21 Udde ammemi ammuweno gafuna a makaiten sito ingkein, anna ammemi kappay ammu nu inyeno nappabattunoy sikuwana. Futandawingkepay sikuwana se dokallingkena e ammunanino itabbangngera."

22 Antuwenoyino sinapi'da se mattalawira sino pangafuwaniwana Judyu. Se natatarabbanda si nu wara massapit si i Jesusino Kristo a nekariyi Dios, ammeran mebilanga Judyu.

23 Antu gafuna a sinapitino mapparana'ngera si antuwengkepayino paffutanda.

24 Wasinoy, inayangkappyino pangafuwaniwana Judyuweno lalakiya lappat si'in, e sinapi'da si, "Massapataka ki Dios si gakkuruwino sapitannu, se ino nappabattunoy sikuwam, ammumi si minalliwit."

25 E sinabbino lalaki si, "Ammek ammu nu minalliwit onnu bakkan. Ino pelang ammuk, lappattak si'in, udde sitoya, makaitakun."

26 E binebu'da kappay sikuwan si, "Sanneno inangwana sikuwan a makaitakan?"

27 E sinapi'na kappay si, "Sinapikku kenain sikuwayu, udde ammeyu kuruwani. Ma, anggandokaggappaya dingngaggan? Anggandokaggappaya mabbali si adalanna?"

28 Wasinoy, nassapasapitanda si, "Ikka keneno adalanna, udde sikuwami, adalandakamiyi Moises.

29 Se ammumi si sinatabbi Diosi Moises, udde iyana tolay, ammemi inammuweno naggabwatanna."

30 Sinapitino lalaki si, "Makk'a'bawak sitan. Nepabbattunoydak, gam-pade ammeyummangke inammuweno naggabwatanna.

31 Ammutangkena si amme dingngagganni Diosino minalliwitira, udde dingngagganneno maddayawira sikuwan annino mangwera sino panggammanna.

32 Makkiyad sin gafuna yo lubag, awana nadingngag si tolaya mappa-battunoy si neyanaka lappat.

33 Nu ammena nad naggabwat ki Dios, ammena nad makaangwa si kunnayaw."

34 E sinapitino pangafuhanira sikuwan si, "Neyanakka a minalliwit, e sandakami lang tulduwan?" Wasin sinapi'denoy, nepaanoran.

Ino Ammera Mangurug, Kunnangke Lappattira

35 Wasin diningngaggi Jesus a nepaanorenno lappatta nepabbattunoyna, intara'nga, e wasin sinumpalanna, sinapi'na sikuwan si, "Mangurugga sino Abbingnga Tolay?"

36 E sinabbino lalaki si, "Afu, ituldum nu inya takesi manguruwak sikuwan."

37 E sinapiti Jesus si, "Naitamun se antuweno makitatabbag sikuwan ingkein."

38 "Afu, manguruwak sikuwan," kunnino lalaki, e namalitura naddayaw sikuwan.

39 Wasinoy, sinapikkappayi Jesus si, "Inangngak sito lubag ta melasinino ammera nangammu ki Dios andino nangamuweria sikuwan. Ino ammera nangammu ki Dios a meyampariyira si lappat, pabbattunoyangkuwera ta makaitera. Udde ino makkun si ammura i Dios, kunnangke malappattirana."

40 Ino Fariseowera a agyan sinay, diningngaddenno sinapi'na, e sinapi'da sikuwan si, "Ma, anggammu kadda sapitan si lappakkam'i kappay?"

41 E sinabbi Jesus si, "Nannud gakkuruwa lappakkayu, awan nadda liwa'daw. Udde gafu se kundaw si makaitakayu, antu gafuna a ana kepayino liwa'daw."

10

Ino Neampariyani Jesus Sino Nalawara Gumaimut Si Karnero

1 Wasinoy, niyampariyi Jesus a nassapit si, "Gakkurug yo sapitangku sikuwayu. Nu wara kulunganino karnero e amme sumallungino tolay sino fustuwa lamwanganna, nu ammena lud munek sino alasangnga, gumatakaw anna tulisan inaya tolay."

2 Se ino gumaimut sino karnerowera, sumallung sino fustuwa lamwan-gan.

3 Antuweno patallungannino gwardiya neno lamwangan, e ayanneno karneronerera. E nu taiinggananner, maimunuwandenno dami'na, e umandanira sikwana, kasenera pallawanen.

4 Nu nelawanner ammin, ifuyu'nera e dumandanira sikwana, se ammureno dami'na.

5 Ammerangkelang kedadandanen si korwana tolay, nu ammera lud mabbukal, se ammera inammuweno dami'na."

6 Antuweno ampariyi Jesus sino tolayira, udde ammera naawatan nu sanneno angamma sapitan.

7 Wasinoy, niyampariggappayi Jesus a nassapit si, "Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ikkanakino kunnangke lamwanganan sumallunganino karnerowera.

8 Amminira a naunta sirkwaka nanuldu si bakkanna gakkurug, kunnangke gumatakawira anna tulisan. Udde ammayira kinuruwino karnerok.

9 Ikkankino kunnangke lamwangan. Massiki inyeno sumallung sirkwak, mesalakanira. Ireno kunnangke karneroka sumallung anna mallawan a kanayuna nalawarino garafanda.

10 Ino gakkanneno gumatakaw, awana korwan nu bakkampelangino mattakaw, mamapatay, anna manaral. Udde ikkanak, inangngak sitaw takesi maa'dan naddino tolayira si nalawara biyaya awana kakunnana.

11 "Ikkankino kalalawaranu gumaimut si karnero. Ino nalawara gumaimut, iya'daneno biyangng takesi mesalakanira.

12 Udde nu ino mindag sino karnerowera ino matandanampelang a bakkannino makwan karnero, e nu wara itanna si sumarona atu, mabbukal e anawanneno indagganna a karnero. E katannino sumarona atuweno korwanira a karnero, e mawarawarakino korwanira.

13 Ino gafuneno nabbukalanino matandanen, bakkanna akwaneno karnerowera e ammenera ikalow.

14-15 Udde ikkanakino kalalawaranu gumaimut si karnero. Se ino nangammuwangku sino karnerokira aminino nangammuwanda sirkwak, kakunnana kappayino nangammuwangku ki Ama aminino nangammuwanda sirkwak. E iya'dak kappayino biyaggu takesi mabiyayira.

16 Ana kappayino korwanira a karnerok a ammena kepay nedagga sito kulungan.* Iyangkuwera nad sitaw ta dingngagganda kappayino damikku, takesi mittateno kaaramunganda ammin e tata ke ino mimut sirkwara.

17 "Iiddukannaki Ama se iya'dakino biyaggu takesi mangngangoliyak kappena.

18 Awaningke a makapapatay sirkwak nu bakkanna urekungkepay, se aneno kalintiyangkuwa manga'da sino biyaggu e ana kappayino kalintiyangkuwa mappauli, se antuweno netuni Ama sirkwak."

19 Wasinoy, naggadwa kappayino Judyuwera gafu sinayira a sinapiti Jesus.

20 Odduwera a nassapit si, "Inanset se naassaddan. Sanna ma'lura dingngaggandaw sitan sapitanna ya?"

21 Udde ino korwanira, sinapi'da si, "Ino naassaddan, ammera makas-apit si kunnenoy. Damana kadda mappabattunoy si lappattino dimonyu?"

22 Wasin tiyempona irid, agyanin fiesta sey Jerusalem a ngananda si fiestana Kewa'latanino Templo.

* **10:16 10:16** Ino karnerowera a sapitanni Jesus sitaw, ino tolayira a bakkanna Judyu a mingngangkappay si Gentil.

²³ Agyani Jesus sinoya fiesta a malallakad sino Palayari Solomon sino Templo.[†]

²⁴ Inaribumbunganino Judyuwera, e sinapi'da si, "Naansa ma'neno pitulduwanuño sino kakuruwan? Ituldumun nad sikwami nu ikkeno Kristo a nekaryiyo Dios."

²⁵ E sinapiti Jesus si, "Netulduk kena sikwayu, udde ammeyu kinurug. Ino kakka'bawa inangwak gafu sino pannakadama i Ama, ireno mita'dag sikwak.

²⁶ Udde ammekayu mangurug se bakkangkayuwa karnerok.

²⁷ Se ino karnerokira, dingngaggandeno damikku e ammukira kappay. Antu gafuna, dumandanira sikwak,

²⁸ e a'dangkuwera si biyaya mannayun. Ammerangke mekatway ki Dios si makkikiyad, e awangkappaya makafulat sikwara sikwak.

²⁹ Se i Ama a nitalak sikwara sikwakino kapatian si ammin,[‡] e awaningke makafulat sikwara sino aggimuti Ama.

³⁰ Se ikkami anni Ama, mittatakami."

³¹ Wasin sinapiti Jesus inoy, na'nangkappayino Judyuwera si batuwa ilappadda nad sikwana.

³² E sinapiti Jesus si, "Odduweno nalawara inangwak sikwayuwa nepaangwa i Ama sikwak. Sanna sikwareno gafuna a lappaggandak?"

³³ E sinabbino Judyuwera si, "Bakkannino nalawara inangwamino pallappaggammi sikwam, nu ammena lurino pangababilannu ki Dios. Toleka pelang, udde ikunnamino baggim sikwana."

³⁴ Sinapiti Jesus si, "Udde aneno nepeturakki Dios sino kundawa lintiddaw mappeafu sino pangafuwandawira si'ina kunna si, 'Ikkanaki Dios, e sapitangku si dioskayu kappay.'[§]

³⁵ Ammutam si ammenan maangkakweno nepeturakki Dios. Nu diosino nepingnganna sino tolayira a nappasapitanna sino sapi'na,

³⁶ sandolang sapitan si ababilangkuwi Dios gafu se sinapikku si ikkanakino Abbingnga? Se ikkanakino pinilina anna dinundunna sito lubag.

³⁷ Nu amme'ngad akwanino kakka'bawa paangwa i Ama sikwak, massiki nu ammekayu mangurug sikwak.

³⁸ Udde nu antuweno akwangku, massiki ammeyu kuruwannino sapitangku, kuruwandonad yawa akwangkuwera, takesi maammuwandawa ana i Ama sikwak anna anappay sikwana."

³⁹ Wasinoy, kinakkapanda kappaya do'mani Jesus, udde nalli'wa sikwara.

⁴⁰ Nulyiyo Jesus sino dammangngeno wawwanga Jordan, inang sino pitta a nabbawtisarani Juan sino tolayira, e nagyan sinay.

⁴¹ Odduwa tolaya inang sikwana. Sinapi'da si, "Awana inangwa i Juan si kakka'baw, udde gakkurug ammina sinapi'na mappeafu sitawa tolay."

⁴² E odduwereno nangurug sikwana sinay.

11

Ino Natayani Lazaro

[†] **10:23 10:23** Ino Palayari Solomon, nalawa anna asodda passiyonganna tolay. Ino arinera, ara'ni si karadwa a metroweno kata'nanda. [‡] **10:29 10:29** Ino sapitannino korwana manuskritu sino dami'na Griego: Se ino netalakki Ama sikwak ino kapatiyan si ammin. [§] **10:34 10:34** Salmo 82:6

1-2 Agyanino makkakarolakira a nagyan sey Betania a da Maria, Marta, anni Lazaro. Iyawa Maria, antuweno nisibug si bambangug sino takkiyi Afu Jesus, kasena finunatan sino abu'nga. Wasinoy, nalowani Lazaro,

3 e nanundunda Maria anni Marta si umang mangipakaammu ki Jesus, e sinapi'na si, "Afu, malowanino iiddukannuwa bulunnu."

4 Wasin diningngaggi Jesus inoy, sinapi'na si, "Inaya kalona, bakkanna katayanino pattupakkanna, nu ammena lud nakwa inay takesi madayawi Dios anna madayawak kappaya Abbingnga."

5 I Jesus, iiddukannangke ino talluwera a makkakarolak.

6 Udde massiki diningngangnga a malowan Lazaro, ammena nalana inang se nagyangkepay sinay si adwa aw,

7 kasena nekun sino adalannera si, "Mulyetamun sey Judea."

8 "Afu, ammena kepay nabayino pallappaggan naddino Judyuwera sinay sikuwan, gampade anggammu kepaya mulyetam sinay?" kunda.

9 Udde sinapiti Jesus si, "Kadde, awana makwa sikuwatam. Karadwa orattino tata si aw, e ammena meduffuweno tolaya mallakad si aw, se maiteno lakaranna.

10 Udde ino mallakad si gafi, meduffu, se awana sirwa'na."

11 E sinapikkappayi Jesus si, "Maturuwinni Lazaro a buluntam, udde angku gammiyian."

12 E sinapitino adalannera si, "Afu, nalawad nu maturug, se maariyено kalona."

13 Aridda si gakkuruwa naturuwi Lazaro, udde ino anggammi Jesus a sapitan, natayin.

14 Antu gafuna, sinapi'nan sikuvara si, "Natayinni Lazaro,

15 udde nalawad se awanak sinay sin natayanna, takesi mattuyangngeno angnguruddaw gafu sino itandaw. Ara, intamun ta antam itan."

16 I Tomas a ngananda si Siping, sinapi'na sino bafulunnera a adalan si, "Mebulunetam sikuwan, takesi nu papatayanda, matayetam pay ammin."

I Jesusino Mappaangngangoli Si Natay Annino Manga'da Si Biyag

17 Wasin ginamwanda Jesus sey Betania, naammuwanda si kappata awinni Lazaro a netanam.

18 Gafu se tallu ke a kilometroweno kaaroyuna Betania sey Jerusalem,

19 odduwera a taga-Jerusalem a inang namambay sikuvara Marta anni Maria gafu sino natayanino kola'da.

20 Wasin diningngaggi Marta a ara'niyenda Jesus a gumamwang, inangngira dinambal. Udde i Maria, natak sino balera.

21 Sinapiti Marta ki Jesus si, "Afu, nu nagyangka nad sitaw, ammena nad natayino kola'mi.

22 Udde massiki kunnenoy, ammuk si iya'dana i Dios sikuwamino ingkelamanga aranggangnu."

23 E sinapiti Jesus si, "Mangngangolineno kola'ngu."

24 "On, ammuk si mangngangolina so uddina awa meyindan sino pangngangoliyanino amminira a natay," netabbi Marta.

25 E sinapikkappayi Jesus si, "Ikknakino mappaangngangoli si natay anna ikkanakino manga'da si biyag. Ammina mangurug sikuwak, massiki nu matayira, mabiayira kappay si makkikiyad.

26 E amminira a aggabiyag, nu manguruwira sikuwak, ammera matay si makkikiyad. Kuruwanuwa yaw?"

²⁷ "On, Afu," kunni Marta, "kuruwangku si ikkeno Kristo a Abbingi Dios a nekarina a umang sito lubag."

Ino Nattangitani Jesus

²⁸ Wasin sinapiti Marta inay, nuli sino balera, kinulafattanna i Maria, kasena nedumidumiya, "Ginamwangino Afutam e paayaddaka."

²⁹ Wasin diningngaggi Maria inay, ginabwat e nakkangkama inang dinambal ki Jesus,

³⁰ se ana kepera Jesus sino patabboka nanambalani Marta sikuwan.

³¹ Ino tolayira a nagyan sino balaya namambay ki Maria, initareno ginabwatanna, e dinandananda, se aridda si umang sino tanam ta mattangit sinay.

³² Wasin ginamwangi Maria sino agyananda Jesus, namalitud sino a'langnga, e sinapi'na si, "Afu, nu nagyangka nad sitaw, ammena nad natayino kola'mi."

³³ Wasin inita i Jesus si mattatarangi'da Maria andino bafulunnera, malowingke ino nakamma,

³⁴ e sinapi'na si, "Sintawino nitanammandaw sikuwan?"

E sinapi'da si, "Afu, antam itan."

³⁵ E nattangippayi Jesus.

³⁶ E sinapitino tolayira si, "Itandaw, dokallingke ino angngikalona ki Lazaro."

³⁷ Udde sinapitino korwanira si, "Nepabbattunoyneno lappatta tolay. Mayan awaningke inangwana takesi ammena nad natayi Lazaro?"

Ino Nangngangoliyani Lazaro

³⁸ Wasin ginamwangira sino tanam, nallalow kappayino nakamma. Agwefino nitanammandra a nagakutan si batu.

³⁹ "Ariyandaw yan batu," kunni Jesus.

"On, Afu, udde nabuyukin, se kappata awinna netanam," kunni Marta a kolakino natay.

⁴⁰ E sinapiti Jesus sikuwan si, "Ammek kad sinapit sikuwan, a nu mangurugga, maitammeno kedayawani Dios?"

⁴¹ Wasinoy, inarireno batu. Sinangawi Jesus, kasena nekun si, "Ama, mappasalamatak se dingngaggandak.

⁴² Ammuk si aggadingngaggandak, udde sapitangku yaw gafu sino tolayira sitaw, takesi kuruwanda si ikkeno nanundun sikuwan."

⁴³ Wasin sinapi'nenoy, nekulawuna a nassapit si, "Lazaro, mallawangkan."

⁴⁴ E nallawanino nataya naburiburan si sinnunino kama'na andino takkina, e nababbaddangkappayino uluna. E sinapiti Jesus sino tolayira si, "Ubbarandaw takesi makaanawin."

Ino Nattatarabbanda A Pamapatayan Ki Jesus

(Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Luc. 22:1-2)

⁴⁵ Ino Judyuwera a inang namambay sikuwara Maria, initara inaya inangwa i Jesus. Antu gafuna, oddu sikuwareno nangurug sikuwan.

⁴⁶ Udde ino korwanira, inangngira sino Fariseowera e netulldrenero inangwa i Jesus.

⁴⁷ Waso kunnenoy, ino Fariseowera andino pangafuwanirana padi, nepaayaddenno korwanira a pangafuwanirana Judyu, e nattatarabbira.

Sinapi'da si, "Sanna matino akwantam? Se inaya tolay, odduweno kakka'bawa akwanna.

48 Nu purayantam pelang, mangurungnga ammina tolay sikuwan, e antuneno pabbalinda si afura. Dingngaggannino taga-Romera a maturay sikuwatam, umangngirana sitaw, e darallandeno Templotam anna ammina patturayantam."

49 Udde naddamiti Caifas, a afafuna padi sinoya run, e sinapi'na si, "Awanningke ammuu.

50 Ammeyu kad ammu si unoyneno tata ke ino matay ta mabiyayino kalubbunanneramma sino matayetam ammin?"

51 Inaya sinapiti Caifas, bakkanna naggabwat sino nakammangkepay, udde gafu se antuweno afafuna padi, nepelabbuni Dios sikuwan si matena i Jesus takesi mabiyayino kalubbunanna a Judyu.

52 E bakkampelangino kalubbunanna a Judyu, nu ammena lud ammina abbingi Dios a magyan si palulubbun, takesi mittatera ammin.

53 Nangiyafu sinoya aw, natatarabbanino pangafuwanirana Judyu nu ansanda a mamapatay ki Jesus.

54 Antu gafuna, amme nappaddara Jesus sey Judea, nu ammera lud inang sey Efraim, tata a lubbuna ara'ni sino danak. Antuweno nagyananda Jesus andino adalanneram.

55 Ara'niyennino fiyestana Judyuwera a ngananda si La'wutan. Odduvera a inang sey Jerusalem a naggabwat si palulubbun, takesi akwandeno gagangera a mappadalus sino baggira so liyena fiyesta.

56 Pakaiintufukanda i Jesus, e wasin naaramamungira sino Templo, nakkakibikibebutira si, "Sanneno madandandaw? Ammenada gu-mamwang sito fiyesta ya?"

57 Se ino pangafuwanirana padi andino Fariseowera, sinapi'da si nu wara makaammu sino agyanani Jesus, itulduna nad sikuwaras takesi ipado'mara.

12

Ino Nisibuwani Maria Si Bambangug Sino Takkiyi Jesus (Mat. 26:6-13; Mar. 14:3-9)

1 Wasin annamma aw kepay aseneno fiyestana La'wutan, inang kapperam Jesus sey Betania a lubbuni Lazaro a nepangngangolina.

2 E nidadanira si pamuwafanda Jesus, e i Marteno malla'gak. I Lazaroweno tata a makikkan sikuwaras Jesus.

3 Wasinoy, nangappa i Maria si kagadwana litrowa nangina a bambanganwa passiya nardo. E nesibungnga sino takkiyi Jesus, kasena finunatan sino abu'nga, e medadarngiyopino bangungnga sino balay.

4 Udde i Judas Iscariote a adalani Jesus a antuneno milaku sikuwan, sinapi'na si,

5 "Sanna mat ta ammena ilaku inaya bambangug ta wara meya'da sino mekakallakkira? Se ino balorna, mekunna sino sweldu si tarun."*

6 Ino nassapitani Judas sinoy, bakkanna gafu se ikaloneno mekakallakkira, nu bakkan lud gafu se aso'dino kama'na. Se antuweno miggam sino pira'da, e gastunna nu anggamma se antuweno gagangena.

* **12:5 12:5** Ino sapitanna sino dami'na Griego, talluwatuta dinariyu a antuweno balorneno tandan si talluwatut si aw.

⁷ Udde sinapiti Jesus ki Judas si, "Purayannu pelangi Maria. Se neyimfunnenaya bambangug takesi antuweno naunta a nelana sino baggik para sino ketanammangku.

⁸ Se ino mekakallakkira, kanayunira a ana sikwayu, udde ikkanak, ammek kanayuna ana sikwayu."

⁹ Waso kunnenoy, odduweno Judyu a naningngag si ana i Jesus sey Betania, antuweno inangngira sinay. Udde bakkampelangi Jesusino anda itan, nu ammera luggappay umang itani Lazaro a nepangngangolina.

¹⁰ Kunnantu, ino pangafuwanirana padi, nattatarabbandeno akwanda a mamapatekappay ki Lazaro,

¹¹ se gafu sikhana, odduweno Judyuwera a nekatway sikhara e nanguruwira ki Jesus.

Ino Nanayawanda Ki Jesus Sin Inangnganna Sey Jerusalem

(Mat. 21:1-11; Mar. 11:1-11; Luc. 19:28-40)

¹² Wasi kadarama'na, diningngaggino odduwera a tolaya inang naki-fiesta si gumamwanginni Jesus sey Jerusalem.

¹³ E napperia si adonna ayog[†] ta umangngira dumambal sikhana, e nekulawura si, "Madandayawi Dios! Madandayokappenaddino dinunduni Afu Dios si pannakabaggina! Madandayawino Aritam sito Israel."

¹⁴ I Jesus, nattakay si ubbunga asnowa nepaappana. Antuweno neyakkuruwanino nepeturakki Dios si'ina kunna si,

¹⁵ "Ikkayuwa talubbuna Jerusalem, ammekayu mattalaw se gumamwanginnino Ariyuwa mattakay si ubbunga asno."[‡]

¹⁶ Ino adalanira i Jesus, ammera kepay naawatan si iyawa makweno meyakkuruwanino neturak. Udde wasin nuliyi Jesus sey langit, antuweno nanandammandra sitawa neturak mappeafu sikhana e gakkuruwa nakwa sikhana.

¹⁷ Ino tolayira a nita sino nappaangngangoliyani Jesus ki Lazaro sin inayanna e nallawan, netulutuluyda a nipakaammu sino nakwa.

¹⁸ Antu gafuna, odduweno inang dinambal ki Jesus, se diningngadde-naya kakka'bawa senyal a inangwana.

¹⁹ Antuweno nattatarabbanino Fariseowera si, "Itandaw kadda, awana serbineno inangwatam. Se ammina tolay, dumandanira sikhana."

Ino Nipakaammuwanu Jesus Sino Katayanna

²⁰ Agyanino bakkannira a Judyu a naggabwat sey Grecia a inang nakifiesta sey Jerusalem ta dayawanda i Dios.

²¹ Inangngira ki Felipe a taga-Betsaida a sako'ma Galilea, e sinapi'da si, "Afu, anggammi nad tatabbanni Jesus."

²² Inangngi Felipe ki Andres ta itulduneno sinapi'da, kasera nabbuluna inang nituldu ki Jesus.

²³ E sinapiti Jesus sikhara si, "Nada'ngennino tiyempowa ikkanaka Abbingng Tolay, medayawak sino katayangku.

²⁴ Gakkurug yo sapitangku sikwayu, ino katayangku, kunnangke ino kemulanino bukal. Se nu ammena memula, mittata pelang. Udde nu memula e madaral, mammunga si oddu.

[†] 12:13 12:13 Bakkanna ayog, nu ammena lud tata klasena kayu sino lubbunga Judyu a kunnangke ayowino adonna. Ino adonna, neyafakkino korwanira sino kalasada anna newasiyatino korwanira a paddayora ki Jesus. [‡] 12:15 12:15 Zacarias 9:9 Ino gagangena ari si'in, nu umara'niyera sino tata a lubbunga gubattanda, mattakayira si kabayu. Udde nu nalawarino nakanda sino lubbunga, mattakayira si asno.

25 Nu ikalowino tolayino biyangnga sito lubag, matekappena. Udde nu ammena ikalowino biyangnga sito lubag, mabiyangnga si makkikiyad.

26 Nu inyeno manggamma masserbi sikwak, dumandan nad sikwak, takesi massiki sintawino agyanangku, antu kappayino agyananna. E amminira a masserbi sikwak, dayawannirana i Ama.”

27 Sinapikkappayi Jesus si, “Sitoya, makukungkulino nakangku, e sanadeno sapitangku? Adasi arangngangku si, ‘Ama, ili'wana'ngad sitawa makwana sikwak’? Ammena dama, se antuweno gakkaggwu inanggan sito lubag.”

28 Kasena sinapiti si, “Ama, akwannu pelang sikwakino anggammu takesi maiteno kedayawannu.”

E agyanino damita naggabwat sey langita kunna si, “Nepaitakino kedayawangku gafu sino inangwam, e ipaitak kappena gafuna sino makwa sikwam.”

29 Ino tolayira a aggata'dag sinay, nadingngaddeno damit, e kunnino korwanira si addug. Udde ino korwanira, kunda si anghela makitatabbag sikwana.

30 Wasinoy, sinapiti Jesus sikwara si, “Inaya diningngaddawa damit, bakkampelanga gafu sikwakino naddamatanna, nu ammena lud gafu sikwayu, takesi manguruggayu.

31 Sito ingkein nada'ngennino kaukumanino tolayira sito lubagga ammera mangurug, sito ingkein nada'ngengkappayino naaffutani Satanas a matturay sikwara.

32 Udde nu ikkanak, nu metaya'nga, awisangkuweno tolayira sino palulubbun ta manguruwira sikwak.”[§]

33 Antuwenayino sinapiti Jesus, a nangipakaammu sino katayannana a metayag sino krus.

34 Wasinoy, sinapikkappayino tolayira si, “Ino sapitannino lintiddam, mabiyayino Kristo si makkikiyad. Ansannu lang kun si metayangngad si krusino Abbingnga Tolay? Inya kappelud yana Abbingnga Tolay?”

35 E sinapiti Jesus sikwara si, “Ikkanakino kunnangke sirwata mawwaldag sikwayu, e ammena mabayag e anawantakayu. Dumandan-gkayu nad sikwak se kawarak sikwayu takesi ammekayu malammukan. Se ino mallakad si lammuk, ammena inammureno ira'bunna.

36 Sitoya a ayawak kepaya sirwat, manguruggayu nad sikwak takesi mabbalikayu si tolaya mawaldanino nakanda.” Wasin sinapiti Jesus inoy, inanawanneria e ammenan nappadda sino tolayira.

Ino Amme Nanguruwanino Judyuwera

37 Massiki odduweninno kakka'bawa senyala inangwa i Jesus a initeno tolayira, ammera kepay mangurug sikwana.

38 Antuweno neyakkuruwanino nelabbuni Isaias si'ina kunna si, “Afu Dios, kunnangke awaningke a mangurug sino sinapi'mi, e ammera kappay nepilingalingeno nepaitama pannakadamam.”*

39 Neturak kappayi Isaiasino gafuneno ammera nanguruwana sinapi'na si,

40 “Ilappattira i Dios e nepattagga'neno nakanda takesi ammera makaita anna makaawat onnu muli sikwana ta pabbattunoyanneria nad.”†

41 Kunnenayino sinapiti Isaias se initaneno kinadiosi Jesus si'in, e antuweno nassapitanna sino mappeaufu sikwana.

42 Udde massiki kunnenoy, odduweno pangafuwanirana Judyu a nangurug ki Jesus. Udde ammera nepakaammuweno nanguruwanda se mattalawira si kastigunireno Fariseowera ta ammera mebilang si bafulundera a Judyu.

43 Se aanggandeno kedawayawanda sino tolayira amma sino kedawayawanda ki Dios.

Ino Kaukumanino Tolayira Gafu Sino Sapiti Jesus

44 Waso kunnenoy, nekokwa i Jesusino nassapit si, "Ino mangurug sikwak, bakkannappelangino kuruwanna, nu bakkangkappelurino nanundun sikwak.

45 Ino mangita sikwak, maitana kappayino nanundun sikwak.

46 Inangngak sito lubagga kunnangke sirwat takesi ino manguruwira sikwak, ammera magyan sino lammuk.

47 "Ino tolaya maningngag sino sapitangku udde ammena kuruwan, bakkannakino mangukum sikwana. Se ammek inang sito lubagga mangukum si tolay, nu ammek lud inang sitawa mangisalak sikwara.

48 Udde aneno mangukum sino tolaya mammay sikwak anna amme mangurug sino sapitangkuwera. Inaya sapitangkuwera, iraneno mangukum sikwana so uddina aw.

49 Se awana sinapikkuwa naggabwat sino nakangkungkepay, nu ammena luri Ama a nanundun sikwokino nituldu sino sinapikkuwera andino assapikku.

50 Ammuk si ino tulduna, antuweno paggabwatanino biyaya mannayun. Antu gafuna, massiki sanneno itulduna a sapitangku, antu pelangino isapikku."

13

Ino Nunafani Jesus Sino Takkiyeno Adalannera

1 Wasi tata si gafi liyeya mangiyafuweno fiyestana La'wutan, ammuwenni Jesus si nada'ngennino tiyempowa anawanna sito lubag ta muliyan ki Amana. Inaanggammangke ino tolenera sito lubag, e ipaitaneno agganggamma sikwara makkiyad sino katayanna.

2 Wasinoy, mamuwadda Jesus andino adalannera. Nepadandamminni Satanas ki Judas a abbingi Simon Iscariote si antuwenoya gafiyeno pappado'manna ki Jesus.

3 I Jesus, ammun si neya'da i Amaneno ammina pannakadamana sikwana, e ammun kappay si i Diosino naggabwatanna anna antu kappayino puliyannana.

4 Antu gafuna, natta'daggi Jesus, inarineno lumbonna, e nabbakwat si tuwalya.

5 Kasena nekwa si danum sino angngoran e neyafuna a munab sino takkiyeno adalannera, e finunatannera sino tuwalya a nebakwa'na.

6 Wasin dina'ngenni Jesusi Simon Pedro, sinapi'na ki Jesus si, "Afu, mayan ikkammangke ino munab sito takkik?"

7 E kunni Jesus si, "Ammengkepema'lud maawatan yo akwangku, udde maawatannu kappenalang."

8 E sinapikkappayi Pedro si, "Ammenangke dama si ikkeno munab sito takkik."

Udde nekunni Jesus si, "Nu ammek unafan yan takkim, ammekan mebilang si adalangku."

9 E sinapiti Pedro si, "Afu, nu kunnenoy, bakkampelang yo takkikino unafannu, nu bakkan lud massiki yo kamakku anna uluk."

10 Sinabbi Jesus si, "Ino tolaya nakadiyutin, ammenan nad mandadiyut, se nadalusin. Ino pelang takkina naddino maunafan. E ikkayu, nadalusangkayu ammin, fera pelangino tata."

11 Ino gafuneno nassapitani Jesus si aneno tata a ammena nadalusin, se inammunanino mappado'mana sikhwan.

12 Wasin nabaliiniini Jesus a nunab sino takkirera, neallungnga kap-payino lumbonna e nakituttuggappay sikhwara. Kasena nebebu'na sikhwara si, "Maawatandawino inangwak sikwayu?"

13 Nganandak si Mesturu anna Afu, e nalawad yana sapitandaw se gakkuruwingke.

14 Nu ikanaka Afu anna Mesturuyuweno nunab sino takkiyu, mean-nung nu kunnenoy kappayino akwandawa makkaunaunab si takki.

15 Inangwak inay ta wara tuntulandaw takesi akwandopayino kunneno inangwak sikwayu.

16 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, awana aripanna napatig amma sino amuna, e awangkappaya nadundun si napatig amma sino nanundun sikhwan.

17 Gafu se maawatandawiran inay, maanggangkayu nu akwandaw."

18 Sinapikkappayi Jesus si, "Bakkanna ikkayu amminino nassapitangku, se ammukino nakandawa pinilik. Udde pinilitakayu ammin takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios a kunna si, 'Ino nakikkan sikhwak, nabbali si kalingak.*'

19 Sapitangku yaw sikhwayu liyena a makwa, takesi nanu makwa, kuruwandaw si ikanakino Kristo a dinunduni Dios.

20 Gakkurug yo sapitangku sikhwayu, ino tolaya maningngag sino dundunangku, dingngaggandak kappay. E ino maningngag sikhwak, dingngagganda kappayino nanundun sikhwak."

Ino Nassapitani Jesus Nu Inyeno Milaku Sikhwan

(Mat. 26:20-25; Mar. 14:17-21; Luc. 22:21-23)

21 Wasin sinapitira i Jesus inoy, malowingke ino nakamma, e sinapi'na si, "Gakkurug yo sapitangku, aneno tata sikhwayuwa milaku sikhwak."

22 Wasinoy, makkaiteno adalannera se ammera ammu nu inya sikhwareno sapitanna.

23 Ino nattuttud sino aruruwi Jesus, antuweno adalanna a iiddukan-nangke.

24 E sinengyattani Simon Pedro ta futanna ki Jesus nu inya sikhwareno sapitanna.

25 Wasinoy, nassandiyinaya adalanna ki Jesus, e binebu'na si, "Afu, inya sikhwamiyeno sinapi'nu?"

26 E sinapiti Jesus sikhwan si, "Ino panga'dangku sito isosoka tinapay, antuwenay." E nesosoneno tinapay, asena neya'da ki Judas a abbingi Simon Iscarioote.

27 Addiwawa langi Judas sino tinapay, inunagginni Satanas sikhwan. E nekunni Jesus sikhwan si, "Kangkamannuwa akwanino ana sino nakammu."

28 Ino korwanira a makikkana adalanna, ammera naawatanino gafuna a kunnenoyino sinapi'na ki Judas.

* **13:18 13:18** Salmo 41:9

29 Gafu se i Judasino gumaiggam sino pira'da, ariyino korwanira si dundunanni Jesus a umang maggatang si maawadda sino fiesta, onnu umang manga'da si pirak sino mekakallakkira.

30 Wasin nakkaninni Judasino tinapay, nallawanin. Sin nallawananna, gafiyenin.

Ino Bawuwa Tuni Jesus Sino Adalanneria

31 Wasin inanawinni Judas, sinapiti Jesus si, "Ino makwana sikwak, antuweno mipaita sino kedayawangkuwa Abbingnga Tolay, e gafu sikwak, maita kappayino kedayawani Dios."

32 E nu ipaitakino kedayawani Dios, ipaitana kappayino kedayawangkuwa Abbingnga, e malana makwa.

33 "Ikkayuwa abbingku, ammek mabayag sikwayu. Tufukanda'nga, udde sapitangku kappay sikwayuweno sinapikku sino pangafuwanirana Judyu si, 'Ammekayu makaang sino umangngangku.'

34 Antuyawino bawuwa itungku sikwayu. Makkaaanggangkayu nad. Kunna payino inangwaka manggam sikwayu, antu naddino akwandawa makkaaanggam.

35 Se nu makkaaanggangkayu, antuneno pangammuwanino ammina tolay si adalantakayu."

Ino Nilabbunani Jesus Sino Piimaddani Pedro Sino Nangamuwanina Sikwana

(Mat. 26:31-35; Mar. 14:27-31; Luc. 22:31-34)

36 Wasinoy, nebebuti Simon Pedro si, "Afu, sintomatino angannu?" E sinabbi Jesus si, "Ammeka makadandan sikwak ingkein, udde dumandangka kappena."

37 E sinapikkappayi Pedro si, "Afu, mayan ammek makadandan sikwam sito ingkein? Massiki nu matayak gafu sikwam, damana pelang sikwak."

38 E sinapiti Jesus si, "Sapitanungkelang si massiki mateka para sikwak. Udde gakkurug yo sapitangku sikwam, ammena kepay mada'ngeno passirallotanino lalung, nami'luwannakunna a neimad."

14

I Jesusino Dalana Umang Ki Amano

1 Wasinoy, sinapikkappayi Jesus sino adalannera si, "Ammekayu madararan, nu ammeyu lud pattuyaggannino angnguruddaw ki Dios e pattuyaggandokappayino angnguruddaw sikwak."

2 Se odduwa pagyananna tolay sino balayi Ama sey langit, e mauntaka umang sinay ta midadanak si pagyanandaw. Ammek sapitan yaw nu bakkanna gakkurug.

3 E nu nedadaninnino pagyanandaw, muliyak kappena a mappa sikwayu takesi makiigyangkayu pay sikwak.

4 Ammuyunnino dalana umang sino umangngangku."

5 Wasinoy, sinapiti Tomas si, "Afu, ammemi inammuweno umangngannu, e ansanneño angngammumi sino dalana umang sinay?"

6 E sinabbi Jesus si, "Ikkanakino dalan, se ikkanakino paggbwatanino kakuruwan andino manga'da si biyag. Awana makaang ki Ama, nu bakkannakino pangannanna.

7 Nu gakkuruwa ammurak, ammuyu payi Ama. E mangiyafu sito ingkein, gakkuruwa ammuyun anna initayun."

⁸ Wasinoy, sinapiti Felipe si, "Afu, ipaitammaddi Amam sikhiami ta matalanggaggami."

⁹ E sinabbi Jesus si, "Felipe, nabayak sikhwayu, gampade ammenak kepay inammu? Ino nangita sikhak, initanangkappayi Ama. Ansannu kappay sapitan si ipaitaki Ama sikhwayu?

¹⁰ Ma, ammem kuruwan si anak ki Ama e ana kappayi Ama sikhak? Amminino sinapikku sikhwayu, bakkanna naggabwat sino nakangkungkepay, nu ammena lud naggabwat ki Ama. Ammingkappaya akwangku, nepakwa i Ama a ana sikhak.

¹¹ Kuruwandonad si anak ki Ama e ana i Ama sikhak. Nu ammeyu kuruwan gafu sino sapitangku, kuruwandonad gafu sino kakka'bawira a akwangku.

¹² "Gakkurug yo sapitangku sikhwayu, massiki inyeno mangurug sikhak, akwanna kappayino kakka'bawa akwangku. E ooddu kappayino damana a akwan amma sino inangwak, gafu se muliya'nga ki Ama.

¹³ E massiki sanneno arangngandaw ki Ama gafu sino nittatandaw sikhak,* akwangku takesi madayawi Ama mappeafu sino akwangkuwa Abbingnga.

¹⁴ Massiki sanneno arangngandaw sikhak gafu sino annala'daw sikhak, akwangkuwa akwan."

Ino Nikariyani Jesus Sino Gumamwanganino Espirituwi Dios

¹⁵ Wasinoy, sinubburani Jesusino sapitanna si, "Nu gakkuruwa anggandak, akwandalino sapitangku.

¹⁶ E arangngangku ki Ama ta manundun si meatali sikhaka manuffun sikhwayu ta antuweno magyan sikhwayu si makkikiyad. Ino Espirituneno anggangkuwa sapitan, e antuweno mangipakaammu sikhwayu sino kakuруwan.

¹⁷ Ino tolayira a ammera mangurug sikhak, ammera dama a maa'dan sino Espirituwi Dios, se ammera maimunuwan anna ammera maam-muwan. Udde ikkayu, ammuyun, se ara'niyen sikhwayu e magyanna sikhwayu.

¹⁸ "Massiki anawantakayu, ammetakayu purayan se muliya'nga kappay sikhwayu.

¹⁹ Ammena mabayag e ammerakunna itanino ammera mangurug sikhak sito lubag, udde ikkayuwa mangurug, itanda'nga kappay. E gafu se mabiyyayak kappena, mabiyyaggayu kappay si makkikiyad.

²⁰ Nu mada'nganenaya aw, antuneno pangammuwandaw si anak ki Ama, anakayu sikhak, e anak kappay sikhwayu.

²¹ Ino tolaya maningngag sito sapitangku e kuruwanna, antuweno manggam sikhak. E ino manggam sikhak, anggammampayi Ama. E anggammangku kappepay, e ipakaammuk ammin sikhwaneno mappeafu sikhak."

²² Wasinoy, sinapiti Judas (bakkanni Judas Iscariote) si, "Afu, mayan ikkami pelangino pappakaammuwannu mappeafu sikhiam a bakkan lud sino amminira a tolai sito lubag?"

²³ E sinabbi Jesus si, "Ino manggam sikhak, akwanneno sapitangku, e anggammanni Ama. Kunnantu, ikkami anni Ama, umangkami magyan sikhiana.

* **14:13 14:13** Ino sapitanna sino dami'na Griego, massiki sanneno arangngandaw sino angangku. Ino adwa kappaya anggamma sapitanna yaw: massiki sanneno arangngandawa pannakabaggik onnu massiki sanneno arangngandaw gafu sino tala'daw sino kalintiyangku.

24 Udde ino tolaya amme manggam sikhaw, ammena akwanino sapi-tangku. Ammena naggabwat sikhawino netulduka diningngaddaw, nu ammena lud naggabwat ki Ama a nanundun sikhaw.

25 "Sapitangkuwera ammin yaw sito ayawak kepay sikwayu.

26 Udde dundunanna i Ameno Espirituna a manuffun sikwayuwa mangipakaammu mappeafu sikhaw. Antuneno manuldu sikwayu si ammina ammeyu kepay inammu anna ipadandammana sikwayuweno ammina sinapikku.

27 "Ammekayu maddiraran anna mattalaw, se passiyanakkangkuweno nakandaw. Ino siyana'nga nakamma iya'dak sikwayu, bakkannino kunnino tolayira sito lubag, nu ammena lud mekunna sino nasiyanakka nakangku.

28 Diningngaddawino sinapikkuwa anawantakayu udde muliya'nga kappay sikwayu. Nu gakkuruwa anggandak, maanggangkayu nad, se umangngak ki Ama a napatig amma sikhaw.

29 Dadanangkuwa sapitan yaw sikwayu, takesi nanu makwa, mattuyag-gino angnguruddaw sikhaw.

30 Ammek bayannino makitatabbag sikwayu, se gumamwanginni Satanas a antuweno matturay sino tolayira sito lubag. Awana kalintiyanna sikhaw,

31 udde purayangku sino akwanna sikhaw takesi maammuwan am-minino tolayira si anggangkuwi Ama e akwangku amminino ipakwana sikhaw.

"Ara, intamun ta umanawetamun sitaw."

15

Ino Niyampariyani Jesus Sino Baggina Si Fungalla Ubas

1 Wara sinoy, sinapikkappayi Jesus si, "Ikknakino gakkuruwa fungalla ubas* e i Ameno mimut.

2 Ariyanna ammina tangaka ammena mammunga, udde ino tangakira a mammunga, ariyanneno korwana garangona a kunnangke dalusanneria takesi umodduweno bungara.

3 Kakunnayuweno tangakira a mammunga se nadalusangkayu gafu sino sinapikkuwa nattalaginad sino nakandaw.

4 Mattalaginaggayu sikhaw ta mattalaginarappay sikwayu. Ino tangano ubas, ammena mammunga nu naari sino fungalna. Kakunnayu kappay, ammekayu mammunga nu ammekayu mattalaginad sikhawa fungalla ubas.

5 "Ikknakino kunnangke fungalla ubas e ikkayuweno kunnangke tangakira. Ino mattalaginarira sikhaw, anappay sikhara, e mammungera si oddu. Udde nu awanak sikwayu, ammekayu makaangwa si nalawad.

6 Ino tolaya ammena mattalaginad sikhaw, metakkufa kunnangke naariya tanga. Nu maganguwen, amunganda, kasera iramba sino afuy ta masikkulan.

7 Udde nu mattalaginaggayu sikhaw anna aggadandammandawino sinapikku e akwandaw, massiki sanneno arangngandaw ki Ama, iya'dana sikwayu.

* **15:1 15:1** Sino Dadana Tulag, meyampariyino Judyuwera onnu gakagaka i Israel si mula a ubas (Salmo 80:8-18; Isaias 5:1-7), udde narakkattino bungana se sinalekkuranda i Dios, antu gafuna, bakkannireno gakkuruwa mula a ubas.

8 Nu mammungakayu si oddu, antuweno kedayawani Ama e antu kappayino mangipaita si gakkuruwu ikkayuweno adalangku.

9 Anggammantakayu a kunnangke ino agganggammi Ama sikwak. Mattalaginaggayu nad sikwak takesi maammuwandawino agganggangku sikwayu.

10 Nu akwandawino sapitangku sikwayu, maammuwandawino agganggangku sikwayu. Kakunnana kappay sikwak, akwangku ammina sapitanni Ama, e maammuwangkunnino agganggamma sikwak.

11 "Sinapikkuwera yaw sikwayu takesi mallanggakkayungke a kunna pay sikwak.

12 Antuyawino itungku sikwayu, makkaaanggangkayu a kunna payino agganggangku sikwayu.

13 Ino kadodokkallana agganggamma dama a ipaiteno tata tolay, nu matay takesi mabiyayino bafulunnera.

14 E ikkayuweno bafulungku nu akwandawino sapitangku sikwayu.

15 Sitoya, ammetakayu nganan si aripan, nu bakkan lud buluntakayu. Se ino aripan, ammena inammuweno dinandammino amuna, udde ammina diningngaggu ki Ama, sinapikku ammin sikwayu.

16 Bakkanna ikkayuweno namili sikwak, nu ammena lura ikkanakino namili sikwayu e dinotuktantakayu takesi mammungakayu si oddu, e mabbalanayun naddino bungayuwa nalawad. Kunnantu, massiki sanneno arangngandaw ki Ama gafu sino nittatandaw sikwak, iya'dana sikwayu.

17 Antu kappay yawino itutungku sikwayu, makkaaanggangkayu nad."

Ino Pakkababannanino Ammera Mangurug Sino Nanguruwira

18 Wasinoy, sinapikkappayi Jesus si, "Kababannaddakayuneno tolayira a ammera mangurug sikwak, udde ammekayu nad makka'baw sinay, nu ammeyu lud dandamman si kinababannaddak abbu.

19 Nannud nekunneno nakandaw sikwara a ammena mangurug, anggammmandakayu nad se kakunnarayu. Udde bakkanninna kakunnarayu se pinilitakayuwa mekatway sikwara, e antuweno gafuna a kababannaddakayu.

20 Dandammandonaddino sinapikku sikwayuwa awana aripanna napatig amma sino amuna. Nu nelopalope'dak, ilopalope'dakayu kappena. Nu ammera kinuruwino sinapikku, ammera kappena kuruwannino sapitandaw.

21 Akwandana ammin yaw sikwayu, gafu sino nittatandaw sikwak, se ammera ammuweno nanundun sikwak.

22 Nannud ammek inang sitawa nanuldu sikwara, bakkan nadda liwa'deno ammera panguruwan sikwak. Udde gafu se ginamwangak, awana parrasonda sino liwa'da.

23 Ino makkababannag sikwak, kababannangnga kappayi Ama.

24 Bakkan nadda liwa'deno ammera panguruwan sikwak, nu awan nadda nepaitak si kakka'bawa awana korwan si makaangwa. Udde massiki initareno inangwak, kababannaddakami anni Ama.

25 Udde nakwa yaw, takesi meyakkuruwino neturak sino lintidda a kunna si, 'Kababannaddak, massiki awana gafuna.' †

26 E sinapikkappayi Jesus si, "Dundunangkuneno Espiritu a maggabwat ki Ama a manuffun sikwayu. Antuneno mangipakaammu sino kakuruwan mappeafu ki Dios, e ta'daggandak kappena.

† 15:25 15:25 Salmo 35:19; 69:4

27 Massiki ikkayu kappay, ta'dagganda'nga se kiyad sin nangiyafuwangkuwa manuldu, nebumbulungkayu sikwak.

16

1 "Dinadangkuwa sinapit sikwayu yaw takesi ammekayu mapalatan sino makwana sikwayu e ammeyu ibbattanino angnguruddaw sikwak.

2 Se ammerakayuna ibilang si bafulunda a Judyu. E mada'nganeno awa ino mamapatay sikwayu, nganannana si nalawara passerbina ki Diosino akwanna.

3 Kunnanenayino akwanda gafu se ammerakami ammu anni Ama.

4 Dinadangkuwa sinapit yaw sikwayu takesi nanu akwanda sikwayu, madandandaw si sinapikkun sikwayu."

Ino A'akwanino Espirituwi Dios

Sinubburangkappayi Jesusino sapitanna si, "Ammek sinapit yaw sikwayu si'in se nagyanak kepay sikwayu.

5 Udde sapitangkun sikwayu sito ingkein se gauuliayakun sino nanundun sikwak. Udde mayan awaningke sikwayuwa mabbetus nu sintawino angangku?

6 On, se malowino nakandaw sino sinapikku.

7 Udde gakkuruwino sapitangku sikwayu, pallawarandokappay nu umanawak. Se nu ammek umanaw, ammena dama a gumamwangino manuffun sikwayu. Udde nu umanawak, dundunangkuna sikwayu.

8 Nanu gumamwang, ipakaammuna sino tolayira si nabbakabakkannino annandanda mappeafu sino liwat. Ipakaammuna kappay si nabbakabakkannino annandanda mappeafu sino kinagaddangku andino pangukumanna i Dios sikwara.

9 Mappeafu sino liwat, ipakaammuna si liwa'deno ammera nanguruwan sikwak.

10 Mappeafu sino kinagaddangku, ipakaammuna si gakkuruwa naggadangngak. Ino pangammuanda, umangngak ki Ama e ammerakunna maita.

11 Mappeafu sino pangukumani Dios sino tolayira, ipakaammuna si naukumin e makastiguna i Satanas a turayino ammera mangurug.

12 "Oddu kappenaddino anggangkuwa ituldu sikwayu, udde madyakke-paya dandammandaw.

13 Udde kadde, se nanu gumamwangino Espirituwi Dios a mangipakaammu sino kakuruwan, antuneno mifuyut sino nakandaw ta maam-muwandaw amminino kakuruwan. Ino sapitanna, ammena maggabwat sino nakammangkepay, nu ammena lud sapitannino diningngangngka ki Dios. E ituldunana kappay sikwayuweno makwa so maddagguna aw.

14 Madayawak gafu sikwana, se idutungngana sikwayuweno anggangkuwa ipakaammu.

15 Ammina akwi Ama, akwak kappay, antu gafuna a sinapikku si ino anggangkuwa ipakaammu ino idutungnga sikwayu."

Ino Kapataliyanne Loneno Nakanda Si Nappelalota Langgak

16 Wasinoy, sinapikkappayi Jesus si, "Ammena mabayag e ammerakunna itan, udde ammena kappay mabayag e itandak kappena."

17 Ino korwanira a adalanna, nakkakibikibebutira si, "Sanneno anggamma sapitan? Kunna si ammena mabayag e ammetam maita e ammena kappay mabayag e itantamma kappay. E kunna kappay si gafu se umang ki Amana.

18 Sanneno anggamma sapitannino ammena mabayag? Ammetam ma'lud maawatan.

19 Ammuwi Jesus si angganda a mabbebut sikwana, antu gafuna, sinapi'na sikwara si, "Ma, makkakibikibebukkayu mappeafu sino sinapikkuwa ammena mabayag e ammerakunna itan e ammena kappay mabayag e itandak kappena?

20 Gakkurug yo sapitangku sikwayu, mattangikkayu anna mabbinungakayuna, udde maanggammeno tolayira a ammera mangurug sikwak. Malowingke ino nakandaw, udde mapataliyanna si nappelalota langgak.

21 Ino keampariyanna, ino bafaya gaaanak. Maddararan se nada'ngennino panakanna. Udde nanu mallawanino kalu'bit, kalyawan-naneno lona, se maanggammink gafu sino kalu'bit.

22 Kunna kappay sikwayu, malowino nakandaw sito ingkein. Udde makkaititetamma kappay, e nappelalo'neno langga'daw. E awanna maakari sinaya langga'daw.

23 "Nanu mada'nganenaya tiyempo, awanin nadda ibebu'daw sikwak. Gakkurug yo sapitangku sikwayu, massiki sanneno arangngandona ki Ama, iya'danana sikwayu gafu sino nittatandaw sikwak.

24 Makkiyad sito ingkein, awangkepay inarandaw gafu sino nittatandaw sikwak. Sitoya, marangkayu ta maa'dangkayuna takesi maang-gangkayungke."

Ino Nangaffutani Jesus Sino Matturay Sito Lubag

25 Wasinoy, sinubburani Jesusino sinapi'na si, "Amminino sinapikku sikwayu, passiya ampariyino nepassapikku. Udde mada'nganeno awa ammek iyampariyino sapitangku sikwayu, nu ammek lud sapitanningke a ipakaammu sikwayuweno mappeafu ki Ama.

26 Nanu madatangngenoya aw, antuneno parangngandaw gafu sino nittatandaw sikwak. Bakkanna'ngaddino marang ki Ama para sikwayu,

27 se anggammandakayuwi Ama, gafu se anggandak anna kuruwan-dokappay si naggabwatak sikwana.

28 Gakkuruwa naggabwatak ki Ama e inangngak sito lubag, e sitoya, anawangku yo lubag ta muliyak ki Ama."

29 Waso kunnenoy, sinapitino adalannera si, "Itannu, maawatammin-nino sinapi'nu se ammemun neyamparig.

30 Sitoya, ammumin si ammun ammin. Massiki ino ana sino nakammiya ibebu'mi nad sikwam, ammumun. Antuweno panguruwammi si naggab-wakka ki Dios."

31 Sinapiti Jesus si, "Manguruggayun?

32 Se ara'niyennino tiyempowa makakaratwekayu. Tatata sik-wayuweno umang sino balenangkepay, e matakak. Udde ammek gakkuruwa matak, se kanayuna ana i Ama sikwak.

33 Sinapikku yaw sikwayu takesi massiyanakkino nakandaw gafu sino nittatandaw sikwak. Padyatandakayuneno tolayira a ammera mangurug sikwak, udde pattuyaggandonaddino nakandaw, se inaffukkunnino mat-turay sito lubag."

Ino Nikararani Jesus Sino Bagginangkepay

1 Wasin sinapiti Jesus sinoy, sinangawsey langita mikararag si, "Ama, nada'ngennino tiyempok. Ipaitamino kedawayangkuwa Abbingngu takesi ipaitak kappenenyo kedawayanu."

² Se neya'dam sikuwakino kalintiyana matturay sino ammina tolay, takesi a'dangku si biyaya mannayunino ammina tolaya netala'ngu sikuwak.

³ E antuyawino biyaya mannayun, ino pangammuwanda sikuwam a tata ke a gakkuruwa Díos annino pangammuwanda kappay sikuwak a Jesu Kristo a dinundunu.

⁴ Nepaitak sito lubaggino kedayawannu, se inangwak amminino nepak-wam sikuwak.

⁵ Sitoya, Ama, pulindak sitan agyanannu takesi medayawak kappay a kunneno nedayawangku sin nagyanangku sikuwam sin ammena kepay naparatu yo lubag."

Ino Nikararani Jesus Sino Adalanneria

⁶ "Ino tolemira a pinilim sito lubagga netala'ngu sikuwak, nepakaammuk sikwareno kinadiosnu. Tolemira, e netala'nguwera sikuwak. Kinuruddeno sinapi'nu,

⁷ e sitoya, naammuwandan si ikkeno naggabwatanino ammina inang-wak anna sinapikku.

⁸ Se kinuruddeno netulduk sikuwara a sinapi'nu sikuwak, e ammuran si ikkeno naggabwatangku anna ikkeno nanundun sikuwak.

⁹ "Ino ikararangku, bakkanna ammina tolay, nu ammena lurino tolayira a netala'ngu sikuwak, se akwamira.

¹⁰ Ammina akwak, akwamira kappay, e ammina akwam, akwakira kappay, e madayawak gafu sikuwara.

¹¹ Sitoya, anawangku yo lubag e muliyak sikuwam, udde ino tolayira a netala'ngu sikuwak, matakira sito lubag. Ikka a nadiosana Ama, imutannuvera sino pannakadamam takesi mittateno nakanda a kunna payino nakanta.

¹² Sin agyanangku sikuwara, inimukkuwera gafu sino pannakadamama neya'dam sikuwak. Awaningke sikuwara a nekatway sikuwak, fera pelangino tata a manggamma mekatway, takesi meyakkuruwino neturak sino sapi'nu.

¹³ "Sitoya, ara'niyennino puliyangku sikuwam. Antu gafuna, sapitangku yaw sikuwam takesi dingngaggandera liyekira a anawan takesi maanggam-mirangke a kunna pay sikuwak.

¹⁴ Netulduk sikwareno ammina sinapi'nu sikuwak, antu gafuna a kababannireno tolayira a ammera mangurug sikuwak, se nekunnera sikuwaka tangananino nakanda sino nakammeno ammera mangurug.

¹⁵ Ammek arangngan si iyanomira sito lubag, nu ammek lud arangngan si imutannuvera takesi ammayira affutanni Satanas.

¹⁶ Se amme nekunneno nakanda sino nakammino tolayira a ammena mangurug, se nekunnera sikuwak.

¹⁷ Gafu sino sapi'nuwa kakuruwan, ilasinnuvera sino narakkat takesi akwanda pelangino panggammannu, se passiya gakkuruwino sapi'nu.

¹⁸ Dundunangkuwera si umang manuldu sino sapi'nu sino tolayira sito lubag a kunna payino nanundunnu sikuwak.

¹⁹ Iya'dak sikuwamino baggik ta matayak para sikuwara takesi melasinira sino narakkat ta akwanda pelangino panggammannu."

Ino Nikararani Jesus Sino Amminira A Mangurug

²⁰ "Bakkampelang yo adalangkuwereno ikararangku, nu ammena lud amminirana a mangurug sikuwak gafu sino ituldura mappeafu sikuwak.

21 Ama, ikararaggū si mittata naddino nakanda a kunna payino nakanta, takesi kuruwannino tolayira si ikkeno nanundun sikwak. Mittatera nad sikwata a kunneno anak sikwam anna anaka sikwak.

22 Neya'dak sikwareno pannakadama a neya'dam sikwak, takesi mit-tateno nakanda a kunna payino nakanta.

23 Anak sikwara e anaka kappay sikwak takesi mittatengke ino nakanda, takesi maammuwanino tolayira sito lubag si ikkeno nanundun sikwak, e maammuanda kappay si nekunneno agganggammu sikwara sino agganggammu sikwak.

24 "Ama, anggangku si ino tolayira a netala'ngu sikwak, mesapatira sikwak sey langit ta itandeno kinadiosku. Inaya kinadiosku, neya'dam sikwak se inanggammannak sin ammena kepay naparatu yo lubag.

25 "Ama a naggaddang, ino ammera mangurug sikwak, ammeraka inammu. Udde ammutaka, e iyawira a adalangku, ammura si ikkeno nanundun sikwak.

26 Se nepakaammuk sikwareno kinadiosnu, e pakadadagganangkuweno ipakaammuk sikwara takesi makkaaanggammira a kunna payino ag-ganggammu sikwak, e ana'nga sikwara si makkikiyad."

18

Ino Nano'manda Ki Jesus

(Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-52; Luc. 22:47-53)

1 Wasin nasinduwenni Jesus a nakkararag, inanawira andino adalan-nera e naddammangira sino alungunga Kidron. Aneno nafudduka kayuwa olibo sinay, e antuweno inangganda.

2 I Judas a nilaku ki Jesus, ammuneno agyananda se dayandana umanda Jesus andino adalannera sinay.

3 Antu gafuna, inangngi Judas sinaya nifuyut sino sindaluwera andino gwardiyana Templo a dinundunino pangafuwanirana padi andino Farise-owera. Nassirwatira anna narmasira.

4 Gafu se ammuwi Jesus amminino makwa sikwana, inangngera dinambal e sinapi'na si, "Inyено tufukandaw?"

5 E kunda si, "I Jesus a taga-Nazaret."

"Ikknak," kunni Jesus. I Judas a nilaku sikwana, nakita'dag sino sindaluwera.

6 Assapi'langi Jesus si "Ikknak," ninunurira e naletwarira.

7 Wasinoy, nebebukkappayi Jesus si, "Inya ma'lurino tufukandaw?"

E sinapi'da kappay si, "I Jesus a taga-Nazaret."

8 "Ikknak kungkummangke sikwayu," kunni Jesus. "Nu ikanakino tufukandaw, ammeyu nad idagga yo bafulungkuwera."

9 Antuweno sinapi'na takesi meyakkuruwino sinapi'na sino Amana si awaninge nawawan sino tolayira a netala'nga sikwana.

10 I Simon Pedro, agyanino sase'na, e sinu'nu'na, e binakangnga i Malco a aripannino afafuna padi, e nagingaranino diwanana layangnga.

11 Sinapiti Jesus ki Pedro si, "Iyalangngu yan sase'nu. Aringngu nalang si ammayangkuweno ipalawumini Ama sikwak?"

Ino Ina'langani Jesus Ki Anas

12 Wasinoy, ino sindaluwera, ino kapitanda, andino gwardiyerana Judyu, dino'manda i Jesus e binaluddeno kama'na.

13 Ino palunguwa niyangnganda i Anas a katuwangani Caifas a afafuna padi sinoya run.

14 I Caifasino nassapit sino Judyuwera si unoyneno tata ke ino matay ta mabiyayino kalubbunanner.*

*Ino Pittaneno Niimaddani Pedro Ki Jesus
(Mat. 26:69-70; Mar. 14:66-68; Luc. 22:56-57)*

15 Da Simon Pedro annino tata kappaya adalani Jesus, dinandanira sikuwan. Inaya bulunna, ammuneno afafuna padi, antu gafuna, nebulun ki Jesus a sinallung sino alasangngeno kalawatanna balay.

16 Udde i Pedro, natak sino lasin. E nuliyo bulunna, e sinatabbangngeno bafaya mindag sino lamwangan nu dama i Pedro a sumallung, kasena nepatallung.

17 E sinapitino bafay ki Pedro si, "Bakkangka kaggappayino adalan-nenaya tolay?"

"Bakkān," kunnī Pedro.

18 Gafu se la'bat sinoy, nafuyino aripannira andino gwardiyera, e naggarenuwera. E inang kappayi Pedro a nakigarenu sikuvara.

*Ino Nimbistigaranino Afafuna Padi Ki Jesus
(Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Luc. 22:66-71)*

19 Wasinoy, ino dadana afafuna padiya i Anas, inimbistigarna i Jesus mappeafu sino adalannera annino tulduna.

20 E sinabbi Jesus si, "Ammina netulduk, sinapikku so a'langino tolayira. Kanayunaka manuldu sino pakkakarampattan amminino Judyū a sinagogara annino Templo. Awaningke a sinapikku si likilikud.

21 Mayan ikkanakino pabbebutannu a bakkannino tolayira a naningngag sikuwak? Ira naddino pabbebutannu se inammureno sinapikku."

22 Wasin sinapiti Jesus inoy, sinipangngino tata a gwardiya, e sinapi'na si, "Ansanna lang kunnayanino annabbangngu sino afafuna padi?"

23 E sinapikkappayi Jesus sikuwan si, "Nu wara narakkat sino sinapikku, sapitannu. Udde nu gakkuruwino sinapikku, mayan sinipangngak?"

24 Waso kunnenoy, nepeiyangi Anasi Jesus a aggabalud ki Caifas a afafuna padi.

*Ino Niimaddangkappayi Pedro Ki Jesus
(Mat. 26:71-75; Mar. 14:69-72; Luc. 22:58-62)*

25 I Pedro, agyangkepay sinaya maggarenu, e nabbebutino korwanira sikuwan si, "Bakkangka kaggappayino tata adalannenaya tolay?"

"Bakkān," kungkappayi Pedro a neimad.

26 Ino tata a aripannino afafuna padi, a wayi kappayino giningarani Pedro, sinapi'na si, "Bakkangka kaddino tata a initaka mamumbulun sikuwan sino fudduk?"

27 Udde neimaggappayi Pedro, e nassirallotinnino lalung.

*Ino Ina'langani Jesus Ki Gobernador Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-25; Mar. 15:1-15; Luc. 23:1-25)*

28 Waso gigi'battin, neanawino pangafuwanirana Judyuwī Jesus sino balayi Caifas, e neyanda sino balayi Gobernador Pilato. Udde ammera sinallung sino balena gubernador, gafu sino gagangera a nu sumallungira sino balena bakkanna Judyū, ammera dama a makikkan sino fiystana La'wutan se mebilangira a nadakkut.

29 Gafu sinoy, nallawani Gobernador Pilato a nakitatabbag sikuvara, e sinapi'na si, "Sanneno ipaliwa'daw sitana tolay?"

* 18:14 18:14 Jn. 11:49-50

30 E sinabbino pangafuanira si, "Nu bakkan nadda minalliwat, ammemi nad neyang sikhwan."

31 E sinapiti Pilato sikhware si, "Ikkayu pelangino makammu, ukuman-dawingkepaya metuntul sino lintiddaw."

E sinabbadda si, "Udde ikkamiya Judyu, awana kalintiyammiya mama-patay si tolay."

32 Kunnenoyino nakwa takesi meyakkuruwino sinapiti Jesus mappeafu sino ipatena.

33 Waso kunnenoy, sinallung kappayi Pilato sino balena, e nepaayangnga i Jesus. E nebebu'na si, "Ikkeno Arina Judyu?"

34 E sinabbi Jesus si, "Iyana ibebu'nu, naggabwakkad sino nakammu onnu wara korwana nassapit sikhwan?"

35 E sinapiti Pilato si, "Ma, aringngu si Judyuwak? Ino kalubbunannu andino pangafuaniran padiyu, ireno nangidarum sikhwan sikhwan. Sanna ma'lurino liwa'nu?"

36 E sinabbi Jesus si, "Ino kinaturek, tanganan sino turayira sito lubag. Se nannud ariyak sito lubag, nakiyuba'naddino tolekira takesi ammera'ngad dino'manino Judyuwera. Udde ino kakuruwanna, bakkan sito lubaggino naggabwatanino kinaturek."

37 "Nu kunnenoy, arika mantu?" kunni Pilato.

E sinapiti Jesus si, "Ikkeno nassapit si ariyak. Ino gafuna a inangngak sito lubagga neyanak, takesi ipakaammukino kakuruwan. Massiki inyено manggam sino kakuruwan, dingngaggandeno sapitangku."

38 "Adasi wara kakuruwan?" kunni Pilato.

Wasinoy, nallawangkappayi Pilato, e sinapi'na sino Judyuwera si, "Awaningke a naammuwangku si liwa'na.

39 Udde aneno gagangeyuwa kadda fiystana La'wutan, wara ilawangku si tata balud. Anggandomantu ta pallawanangkuweno ariyuwa Judyu?"

40 "Bakkan yan! I Barrabasino anggammiya ilawannu," kunda a nekulawu. I Barrabas, gumattakawa nangontara sino gubiernu.

19

Ino Nassapitanda Si Matena I Jesus (Mat. 27:26-31; Mar. 15:16-20)

1 Waso kunnenoy, nepasiwa'watti Pilatowi Jesus sino sindalunera.

2 E binalikokawandeno nasasit, e nesinga'da ki Jesus a kunnangke koro-nana, kasera kappay nepabarawasi si nalibaga a kunnangke barawasina ari.

3 E nappatapataliyera a inara'ni sikhwan a nassapit si, "Madayoka nadda Arina Judyu," e sinipasipanda.

4 Wasinoy, nallawangkappayi Pilato, e sinapi'na sino Judyuwera si, "Itandaw, ipaa'langkuna sikhwayu takesi maammuwandaw si awana ammuk si liwa'na."

5 E nallawani Jesus a nasingatan si asit anna nabbarawasi si nalibaga. E sinapiti Pilato sikhware si, "Itandaw yawa tolay."

6 Wasin initeno pangafuaniran padi andino gwardiyera i Jesus, nekulawura si, "Papatayannun! Ilansam si krus!"

Udde sinapiti Pilato sikhware si, "Ikkayungkepemantuweno milansa sikhwan si krus, se nu ikkanak, awana ammuk si liwa'na."

7 E sinapitino Judyuwera si, "Udde aneno lintimmi, e gafu sinaya lintig, matenad, se sinapi'na si antuweno Abbingi Dios."

8 Wasin diningngaggi Pilatowenaya sinapi'da, nangkakatalaw.

⁹ E sinallung kappay sino balena e nebebu'na ki Jesus si, "Sintoma'lurino naggabwatannu?" Udde amme sinabbi Jesus.

¹⁰ "Mayan amme ka sumabbag?" kunni Pilato. "Ammengkad ammu si aneno kalintiyangkuwa mangipalawan sikwam onnu mangipalansa sikwam si krus?"

¹¹ E sinabbi Jesus si, "Awana kalintiyannu sikwak nu amme nad neya'da i Dios. Antu gafuna, ino nangiyalawat sikwak sikwam, nadammattino liwa'na amma sikwam."

¹² Wasin diningngaggi Pilato inoy, anggammangkein si ipalawanna i Jesus. Udde ino Judyuwera, nekulawuramman a nassapit si, "Nu pallawanannu yan, gakkuruwingke si ammem ta'dagganino Emperador, nu bakkan lurino kalingana. Se massiki inyено massapit si ariyено bagginangkepay, mekontara sino Emperador."

¹³ Wasin diningngaggi Pilatowenaya nekulawura, nepalawanna i Jesus sino balena, kasena inang nattuttud sino attuturanna ukum. Inaya attuturanna ukum, agyan sino natuping si batuwa minggan si Gabata sino dami'na Judyu.

¹⁴ Sin nattutturanna sinay, arani'yen si tangnganaw sino awa pidadanano Judyuwera para sino fiyesta. Sinapiti Pilato sino Judyuwera si, "Antuyawino ariyu."

¹⁵ Udde neangkakulawura si, "Papatayannun! Papatayannun! Ilansam si krus!"

E nebebuti Pilato sikwara si, "Anggandaw ta pelanskino ariyu si krus?"

E sinabbino pangafuwanirana padi si, "Awana korwan si arimi nu bakkampelangino Emperador."

¹⁶ Antuweno neyalawatimpelangi Pilatowi Jesus sikwara ta melansara si krus.

Ino Nelansani Jesus Sino Krus

(Mat. 27:32-44; Mar. 15:21-32; Luc. 23:26-43)

¹⁷ Wasinoy, inappennino sindaluwera i Jesus, e nepabuttundeno krusna, e neyanda sino kulura ngananda si Agyananna Takata'nga Ulu, a Golgoteno nganna sino dami'na Judyu.

¹⁸ Antuwenayino nilansanda ki Jesus sino krus. E agyangkappayino adwera a lalaki a nelansara sino krusdera, e nepattangara i Jesus sikwara.

¹⁹ Aneno neturakki Pilato a nepeekwana sino krusi Jesus a kunna si, "I Jesus a taga-Nazaret, ino Arina Judyu."

²⁰ Odduwa Judyuweno nakabasa sinoy se ara'nyено nilansanda ki Jesus sey Jerusalem, e neturakki sindaluwera i Jesus, inappareno barawasina e ginaradwara a appat. E inappara kappayino ata'nanga barawasina a awana natubburanna.

²¹ Antu gafuna a inangngino pangafuwanirana Judyu ki Pilato e sinapi'da si, "Pataliyanuweno netura'nguwa 'Arina Judyu,' takesi itura'ngu si, 'Sinapi'na si antuweno Arina Judyu.' "

²² Udde netabbi Pilato si, "Ino neturakkun, ammenan maangkakwa."

²³ Wasin nelansennino sindaluwera i Jesus, inappareno barawasina e ginaradwara a appat. E inappara kappayino ata'nanga barawasina a awana natubburanna.

²⁴ E nattatarabbanda si, "Nalawad nu ammetam pissayan, ta pabbabin-nunutantam ta itantam nu inyено makangkwa." E antuweno inangwara. Kunnenoyino nakwa ta meyakkuruwino nepeturakki Dios a kunna si,

* ^{19:12 19:12} I Emperador Tiberio sey Romeno nanotuk ki Pilato si gubernador sey Judea, e agyanino turena a mari ki Pilato nu wara pakkuranganna.

"Ginaradwareno barawasik, e nabbinnunutandeno barawasika ata'nang."†

25 Agyanino aggata'dag sino idangngeno krusi Jesus, a ino inana, ino kolakino inana, i Maria a atawa i Cleofas, anni Maria Magdalena.

26 Inita i Jesusino adalana iiddukanna a aggata'dag sino idangngeno inana, e sinapi'na ki inana si, "Ina, ibilangngu yan si abbingngu."

27 Kasena nekun sino adalanna si, "Ibilangngu yan si inam." E makkiyad sinoy, inayanino adalani Maria a makiyagan sino balena.

Ino Natayani Jesus

(Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Luc. 23:44-49)

28 Wasinoy, ammuwenni Jesus si inangwanan amminino nepakwa i Dios sikkhana, e sinapi'na si, "Mauwawak," takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios.

29 Aneno malukung sinaya napannu si kilam. Nesosawino sindaluwera si manusup sinaya tayug, kasera nebabbad si kallakayuwa hisopo, e netayadda ta sussupanni Jesus.

30 Wasin sinussupi Jesus inoya tayug, sinapi'na si, "Neyakkuruwin." E nalluntay se natayin.

Ino Nanudukanda Ki Jesus

31 Ino pangafuwanirana Judyu, inangngira ki Pilato ta arangnganda si pabanduna sino sindaluwereno takkiyeno nelansarera takesi malanira a matay e maariyennino baggira sino krusda. Antuweno inangwara se ino metufara awino awna aggimwangan, e napatiyingke se meyindan sino fiyesta, e ammera anggam si agyangkepayino baggira sino krus.

32 Antu gafuna, inangngino sindaluwera, e binandureno takkiyeno adwera a nelansa sino krus so aruruwi Jesus.

33 Udde wasin nada'ngara i Jesus, ammera binanduweno takkina, se initara si natayin.

34 Udde ino inangweno tata a sindalu, nedukkalneno sayyangnga sino kanawiti Jesus, e nallawaninnino ada anna danum.

35 Ino nakaita sitawa nakwa, ta'dagganneno kakuruwanna takesi mangurugayu pay. Gakkuruwino sapitanna se ammuneno nakwa.

36 Nakwa ammin inoy takesi meyakkuruwino nepeturakki Dios a kunna si, "Awana mabandu si massiki tata sino tulangng."‡

37 E ana kappayino nepetura'nga a kunna si, "Aggitandaneno dinukkaldala."§

Ino Netanammani Jesus

(Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Luc. 23:50-56)

38 Wasin nabalinin inoy, agyani Jose a taga-Arimatea a inang ki Pilato ta arangnganneno baggiyi Jesus. I Jose, nangurug ki Jesus, udde ammena nepakaammuweno nanguruwanna se mattalaw sino pangafuwanirana Judyu. Nepurayi Pilato, antuweno inangnga inappeno baggiyi Jesus.

39 Nebulun sikkhana i Nicodemo, a antuweno tolaya inang naktatabbag ki Jesus si tata gafi. Wasin inangngira, neyangkalini Nicodemo si tallfuluwa kilowa bambanguwa mirra anna aloe.

40 Inappareno baggiyi Jesus, e bina'battanda si sinnuna naekwanan si bambanguug, se antuweno gagangena Judyu nu mitanammira si natay.

† 19:24 19:24 Salmo 22:18 ‡ 19:36 19:36 Exodo 12:46; Numero 9:12; Salmo 34:20 § 19:37 19:37 Zacarias 12:10

⁴¹ Aneno nafudduka mula a ara'ni sino nilansanda ki Jesus. E ana kappayino bawuwa tanamma agweb sinaya awangkepay netanam.

⁴² Gafu se ara'niyennino awna aggimwangan, anna ara'niyenaya tanam, antuweno netanandani Jesus sinay.

20

Ino Nangngangoliyan Jesus

(Mat. 28:1-8; Mar. 16:1-8; Luc. 24:1-12)

¹ Wasi gigi'ba'na Lingguwa lammuk kepay, inanda Maria Magdalena sino tanammi Jesus, e initana si naariyennino batuwa gagalu'neno tanam.

² E nalayawa inang sikwara Simon Pedro annino tata a adalana iiddukani Jesus, e sinapi'na sikwara si, "Inappareno baggiyeno Afutam sino tanamma, e ammemi inammuweno niyangnganda sikwana."

³ Antu gafuna, inanda Pedro annino tata a adalan sino tanam.

⁴ Nalayawira a adwa, udde natuyagga malayawino buluni Pedro amma sikwana, e inuntananna a ginamwang sino tanam.

⁵ E inokabba nisirib sino tanam, e initaneno sinnuna nepama'ba'da ki Jesus, udde ammena sinallung.

⁶ Wasinoy, ginamwangi Simon Pedro, e nangawwata sinallung sino tanam, e initaneno sinnuna nepama'ba'da ki Jesus a newagga sinay.

⁷ E initana kappayino sinnuna nepamabbadda sino uluwi Jesus a nalukuta nepassig sino nepama'ba'da sino baggina.

⁸ Kasena pay sinallungino buluni Pedro, e initana kappay ammin, antuweno nanguruwanna si nangngangoliyi Jesus.

⁹ Udde ammera kepay naawatanino nepeturakki Dios a sapitanna si maawag si mangngangoliyi Jesus.

Ino Nappaddani Jesus Ki Maria Magdalena

(Mat. 28:9-10; Mar. 16:9-11)

¹⁰ Wasinoy, inanawinnino adwera adalan.

¹¹ Udde i Maria Magdalena, natak sino tanamma makatangatangit. Wasin aggetangatangit, inokabba nisirib sino tanam,

¹² e aneno adwera a anghela initana a nabbarawasiyera si nafuraw. Aggatutturira sino newagganino baggiyi Jesus. Ino tata, nagyan sino nalunananna, e ino tata, nagyan sino kuyatanna.

¹³ E sinapi'da sikwana si, "Sanneno itangi'nu?"

E sinabbi Maria si, "Inappareno baggiyeno Afumi, e ammek inammuweno niyangnganda sikwana."

¹⁴ Assapi'na lang sinoy, nabbaliwit, e initana i Jesus a aggata'dag sinay, udde ammena naimunuwan.

¹⁵ E sinapiti Jesus si, "Sanneno itangi'nu? Inyeno tufukannu?"

Ino dinandammi Maria, aringnga si antuweno gumaimut sino mulera sinay, antu gafuneno nassapitanna si, "Afu, nu ikkeno niyanaw sikwana, sapitannu nu sintawino niyangngannu sikwana ta angku appan."

¹⁶ "Maria," kunni Jesus.

E ina'langi Maria sikwana a sinapi'na si, "Rabboni." (Ino anggamma sapitan sino dami'na Judyu, Mesturu.)

¹⁷ Sinapiti Jesus si, "Ammerak iggamman, se ammek kepay nuli ki Ama. Umangngu iud ituldu sino kakkolakkwuera si muliyak ki Ama a Amayu kappay anna ki Diosku a Diosdokappay."

¹⁸ Waso kunnenoy, inangngi Maria a netuldu sino adalanira si initana i Afu Jesus, e nepakaammuneno sinapi'na sikwana.

*Ino Nappaddani Jesus Sino Adalannera
(Mat. 28:16-20; Mar. 16:14-18; Luc. 24:36-49)*

19 Wasi gafinenoya Linggu, nakkakarampattino adalanira i Jesus, e nealladdoreno balay se mattalawira sino pangafuwaniwana Judyu. E kaka'meng kelanga initara i Jesus a nakita'dag sikwara, kasena nekun si, "Nasiyana'ngaddino nakandaw."

20 Wasin sinapi'neno, nepaitaneno kama'na andino kanawi'na sikwara. Maanggamminko ino adalanira se initareno Afura.

21 E sinapikkappayi Jesus sikwara si, "Nasiyana'ngaddino nakandaw. Dundunantakayu a kunna payino nanundunani Ama sikwak."

22 Kasenera inallafan e sinapi'na si, "Maa'dangkayu si Espirituwi Dios,

23 takesi nu inyeno ituldum si napakomanino liwa'na, pinakomaninni Dios. Udde nu inyeno ituldum si ammena napakomanino liwa'na, amme kappay pinakomani Dios."

Ino Nappaddani Jesus Ki Tomas

24 Wasin nappadda i Jesus sino adalanira, awan sikwara i Tomas a ngananda si Siping a tata sino karadwera a adalanira.

25 Antuweno sinapitino korwanira a adalan sikwana si initara i Afu Jesus. E sinapiti Tomas sikwara si, "Nu ammek itan anna gi'nanino gafanna lansa sino kama'na, anna nu ammek appanganino kanawi'na, ammekungke mangurug sitan."

26 Waso metufara Linggu, nakkakarampakkappayino adalanira i Jesus, e agyani Tomas. Nealladdoreno kayatan, udde kaka'meng kelang sinallungi Jesus a nakita'dag sikwara. E sinapi'na si, "Nasiyana'ngaddino nakandaw."

27 Kasena nekun ki Tomas si, "Itannu yo kamakku anna gi'nannuweno pila'na, appangannu kappay yo kanawikku. Ammeka maddaladudwa ta manguruggan."

28 E sinapiti Tomas si, "Ikkeno Afuk annino Diosku."

29 E sinapiti Jesus sikwana si, "Nanguruggan se initarak. Maanggammimo manguruwira, massiki ammerak itan."

Ino Gafuna A Neturak Yawa Leburu

30 Oddu kappayino kakka'bawa senyala nepaita i Jesus sino adalanira a ammena neturak sitawa leburu.

31 Udde iyawira a neturak sitaw, neturakkira takesi kuruwandawa i Jesusino Kristo a Abbingi Dios. E nu manguruggayu sikwana, mabiyaggayu si makkikiyad gafu sino nittatandaw sikwana.

21

Ino Nappaddangkappayi Jesus Sino Pituwera A Adalanna

1 Wasin nulla'wutino pipidya a aw, nappadda kappayi Jesus sino adalanira sino dappi'neno bebaya Tiberias. Kunnyawino nepappaddana.

2 Nakkakarampa'da Simon Pedro, i Tomas a ngananda si Siping, i Natanael a taga-Cana a lubbunna Galilea, ino adwera a abbingi Zebedeo, annino adwera kappaya adalani Jesus.

3 E sinapiti Simon Pedro sino bulunnera si, "Umangngak manigay."

E sinapi'da si, "Mangkami pay sikwam." E nattakayira si abanga inang nanigay, udde awaningke inappara si pafafi.

4 Wasin galalattakinnino sinag, agyani Jesus a aggata'dag sino dappi'na bebay, udde ammera maimunuwan.

5 E sinapi'na sikwara si, "Wara inappayu?"
"Awuningke," kunda.

6 E sinapi'na sikwara si, "Tanandaw yan sigeyu sitan padiwananneno abang, ta wara maappayu." E sinandeno sigera, e ammeran mea'dangino sigay gafu so kaodduweno kinannara.

7 Waso kunnenoy, ino adalana iiddukani Jesus, sinapi'na ki Pedro si, "Antuwenayino Afutam." Wasin diningngaggi Simon Pedro inay, nabbarawasiyen se nallu'bung, e nakkangkama nallattu sino danuma umang ki Jesus.

8 Ino korwanira a adalan, natakira sino abanga mamu'but sino sigaya napannu sino kinannara. Ammena aroyuweno dappit se tatut si metro pelang.

9 Wasin gina'dangira sino dappit, initareno lamisa netunu sino afuya narrarang, e ana kappayino tinapay.

10 E sinapiti Jesus sikwara si, "Miyangkayu sitaw sino bawuwa kinanay."

11 E nuliyi Simon Pedro sino abang, e neya'dangnganino sigaya napannu si darokkalla lamis. Kadwatut si limafulu e talluweno kaodduna, udde massiki kunnenoyino kaodduna, ammena napissayino sigay.

12 E sinapiti Jesus sikwara si, "Akkayun taw ta mindadanetamuń." Awuningke naturid sikwara a mappakibebut sikwana nu inya, se ammura si i Afu Jesus.

13 Wasinoy, inappa i Jesusino tinapay andino lamisira, e neyannena sikwara.

14 Antuweno pi'luna a nappaddani Jesus sino adalanneria kiyad sin nangngangoliyanna.

Ino Sinapiti Jesus Ki Pedro

15 Wasin nasinduwerana nindadan, sinapiti Jesus ki Simon Pedro si, "Ikka Simon a abbingi Juan, dokallino agganggammu sikwak amma sino agganggandera?"

E sinapiti Pedro si, "On, Afu, ammum si anggantaka."

E sinapiti Jesus si, "Nu kunnenoy, imutannuweno tolekira a kunnangke karnero."

16 E nepidwa i Jesus a sinapit si, "Ikka Simon a abbingi Juan, anggammak kad?"

E sinapikkappayi Pedro si, "On, Afu, ammum si anggantaka."

E sinapiti Jesus si, "Nu kunnenoy, imutannuweno tolekira a kunnangke karnero."

17 Nepi'luwi Jesus a nebebut si, "Ikka Simon a abbingi Juan, gakkurug kadda anggammak?"

Malowino nakammi Pedro se namipi'luwenna nebebuti Jesus sikwana nu anggammanna, e sinapi'na si, "Afu, ammum ammin, e ammum si anggantaka."

E sinapikkappayi Jesus sikwana si, "Imutannu mantuweno tolekira a kunnangke karnero."

18 Sinubburani Jesusino sinapi'na sikwana si, "Gakkurug yo sapitangku sikwam, sin kabbingngu, ikkangkepayino nabbarawasi e inangka sino aanggammu, udde nanu malakekan, iso'yannuweno kama'n'u e baluranda takesi iyandakana sino ammem angamma angan."

19 Sinapiti Jesus inoy se nipakaammuneno makwana ki Pedro so katayanna takesi antuneno kedawayani Dios. Wasinoy, sinapiti Jesus sikwana si, "Dumandangka sikwak."

Ino Sinapiti Jesus Mappeafu Sino Adalana Iiddukanna

²⁰ Wasinoy, nabbaliwiti Pedro, e initaneno adalana iiddukani Jesus a dumandan sikwara. Antuwenayino adalana nassandig ki Jesus sin namuwafanda a nappakibebut sikwana nu inyeno milaku sikwana.

²¹ Wasin inita i Pedro inaya adalan, sinapi'na ki Jesus si, "Afu, sannaneno makwa sikwana?"

²² E sinapiti Jesus sikwana si, "Nu anggangku si mabiyag kiyad sino puliyangku, awana biyangngu sitan. Dumandangka pelang sikwak."

²³ Gafu se sinapiti Jesus inoy, nadingngag amminino nanguruwira si ammena matay inaya adalan. Udde bakkanna kunnenoyino sinapiti Jesus, sinapi'na pelang si, "Nu anggangku si mabiyag kiyad sino puliyangku, awana biyangngu sitan."

Ino Ambu'neno Turak

²⁴ Ikkankino adalani Jesus a nassapitanna sinoy. Ta'daggangku si gakkuruwino neturak sitaw, se ikkanak kappayino nanurak sitaw, e ammumi si gakkurug amminino ana sitaw.

²⁵ Odduweno korwanira a inangwa i Jesus a ammek neturak. Se nu meturakkira nad ammin, ammena nad dama a meekwa sito lubaggino leburopa keturakkanda.

Ino Inangweno Apostolira Ino Mappeafu Sitawa Leburu

Ino Inangweno Apostolira, antuweno mituluy sino neturak sino Nalawara Damaga Neturakki Lucas. Tata a doktori Lucas a nebulun ki Pablo sino korwana biyahena. Ino neturak sitawino kakkabawa inangweno apostolira annino netuldura nangiyafu sino lubbuna Jerusalem, kasena sey probinsiya a Judea anna Samaria, kiyad sino palulubun sito lubag. Kunnino korwanira si ino nad anganna yawa leburu, Ino Inangweno Espirituwi Dios, se antuweno nifuyut sino apostolira anna nanga'da sikhara si pannakadama a mibanyak anna mangwa si kakka'baw.

Naladda a maawatantamino tarabafuweno apostolira nu maammuwan-tamino anggamma sapitannino Mesias onnu Kristo anna ino katotolayino tolayira sino tiyempora. Sitoya, ibilangino korwanira a tolay si ino anggamma sapitannino Mesias ino kalu'bita neyanak sey Betlehem, udde ino gakkuruwa anggamma sapitannino dinotukani Dios a matturay. Antu gafuna, ino sapitanna sitawa leburuwa aggataronanino Judyuwero gumamwanganino Kristo onnu Mesias, anggamma sapitan si taronandeno panundunani Dios si ariya matturay sikhara, udde ammera ammuweno angan inaya ari.

Sino tiyempowa neyanakani Jesus, nagyanino natuyagga lubbuna Roma a nangaffutin sino palulubbun, mampesino lubbunna Judyuwera sey Israel. Antu gafuna, sin nangiyafuwani Jesus a manuldu anna mangwa si kakka'baw, dinandammino korwanira a tolay si antuneno mangifuyut sikhara a mangaffut sino sindaluwera a Roma. Ammera naawatan si ino gakkaddi Jesus a inang sito lubag, ammena inang ta isalakanneno kalubbuananera a Judyu sino kalingarer a taga-Roma, nu ammena lud ta isalakanneno ammina tolay sino liwa'dera. Antu gafuna, ino kaodduwanna Judyu, wasin naammuwanda si ka'gani Jesus a makiyubat sino Romera, ammera kinurug si antuweno Kristo onnu Mesias a nekariyi Dios, nu ammera lud netuluya taronanino gamwanganino Kristo, se aridda si amme kepay dinunduni Dios.

Kunnantu, ino tarabafuweno apostolira sin nuliyenni Jesus sey langit, inanda nepakaammu sino bafulundera a Judyu si nepanggangoliyi Diosi Jesus, e pangammuwanda si antuweno dinotukani Dios si Mesias onnu Kristo. Amminino Judyuwera, kinurudda si sapiti Diosino neturak sino Dadana Tulag. Antu gafuna, ino inangweno apostolira a nawis sikhara ta manguruwira ki Jesus, nepadandana sikwareno nelabbun sino Dadana Tulag mappeafu sino Mesias, kasera neta'dag si i Jesusino neyakkuruwanna.

Oodduwera a Judyu a naawisa nangurug ki Jesus. Ooddu kappayino bakkannira a Judyu a mingngangkappay si Gentil a nangurug. Udde ino korwanira a Judyu a nangurug, ayoyungandeno bakkannira a Judyu anna sinapi'da si ammera dama a mesalakan nu ammera tuntulan-nino aggangweno Judyuwera. Antu gafuna, nepakaammuwi Dios sino apostolira si ammena napatiyino Judyuwera amma sino bakkannira a Judyu, nu ammena lud mesalakanino ammina tolay anna maa'danira sino Espirituwi Dios gafu sino angngurudda ki Afu Jesus, bakkanna gafu sino panuntulanda sino aggangwa onnu lintiyino tolayira (10:1-11:18; 15:1-34).

Aneno neturak sitawa mappeafu sino Emperador sey Roma annino Romera, antuweno adalantammad. Romeno kapitalna Italia, antuweno agyananino afafura a minggan si Emperador. Gafu se inaffutino sindaluna Italiyeno palulubbun, iturayanira amminino Emperador, e antuweno naddotuk sino ari anna gubernadora natturay sikwara. Ino nagyanira sey Italia, ngananda si Roma. Kunna kappayino nagyanira si korwana lubbuna nassedula sey Roma. Amminira a Roma, aneno kalintiyanda. Gangngariyan, kontara sino lintiya makastiguweno Roma nu ammena kepay maimbistigar. Nu bakkanna Roma, damara a siwa'wattan abbu ta pappunnunda nu wara liwa'na. Ino kappay Roma, nu ammena mabistigar si fustu, damana a sapitan si umangngaddino kasona sino Emperador. Udde nu bakkanna Roma, ammena dama. Antu naddino dandamamtam nu basantamino mappeafu ki Pablo, se massiki nu Judyu, nassedula kappay sey Roma.

Ooddu kepayino mabasa sitaw, se oodduweno kakka'bawa inangweno apostolira. Ana kappayino kattalatalawira a dyata ilawunda. Nu basantam yaw anna maammuwantamino inangwa i Afu Jesus a nimut sino apostolira si'in, mattuyangngaddino angnguruddam, se nakkunneno pannakadamana si'in anda sito ingkein.

Ino Bagga'na Yaw

Ino nidadananino apostolira a mita'dag ki Jesus 1:1-26

Ino nita'dagganda ki Jesus sey Jerusalem 2:1-8:3

Ino nita'dagganda ki Jesus sey Judea anna Samaria 8:4-12:25

Ino nita'dagganda ki Jesus si palulubbun 13:1-28:31

a. Ino palunguwa nabiyaheyanda Pablo a umang mibanyag 13:1-14:28

b. Ino naddadarambalanino pangafuwanirana manguruwira 15:1-35

c. Ino mekadwa a nabiyaheyanda Pablo 15:36-18:22

d. Ino mekatalluwa nabiyaheyanda Pablo 18:23-21:6

e. Ino nabalurani Pablo sey Jerusalem, Cesarea, anna sey Roma 21:7-28:31

Ino Gafuneno Turak

1 Sino pittana turakku sikwam Teofilo, sinapikku ammina inangwa i Jesus annino netulduna makkiyad sin nangiyafuwanna a nanuldu

2 kiyad sin netulluwanna sey langit. Wasin ammena kepay netullu sey langit, aneno netulduna sino pinilinera a apostolna, e ino netulduna, naggabwat sino Espirituwi Dios.

3 Wasin nabalininnino natayanna annino nangngangoliyanna, kanayuna mappadda sikwara si appatafuluwa aw, e odduweno inangwana a panguruwanda sino nangngangoliyanna. Sinoy kappaya tiyempo, nanuldu sikwara mappeafu sino patturayani Dios.

4 Wasin tata si aw, nakkakarampattira, e sinapiti Jesus sikwara si, "Ammekayu umanaw sito Jerusalem, ta taronandawino Espirituwi Dios a nekariyi Ama a iya'dana sikwayu. Antuweno netulduk sikwayu si'in, si,

5 'I Juan, binawtisaranneno tolayira si danum, udde ammena mabayag e mabawtisarangkayuna sino Espirituwi Dios.' "

Ino Netulluwani Jesus Sey Langit

(Mat. 28:16-20; Mar. 16:19-20; Luc. 24:50-53)

6 Wasin nakkakarampa'da Jesus annino apostolnera, nepakibebu'da sikwana si, "Afu, sito ingkeininnino pariyanu sino Romera a matturay sikwamat takesi ikkanetamma a Judyuweno mattrokkappay sito agyanatam?"

⁷ E sinabbi Jesus si, "I Ama pelangino makamu nu sanneno makwana so maddagguna aw anna nu naansa a makwa, e ammena dama a ipakaammuna sikwayu.

⁸ Udde nanu gumawwangino Espirituwi Dios a magyanna sikwayu, ananeno pannakadama i Dios sikwayu, e ikkayuweno mangita'dag sikwak. E itattulduyuneno ammuyu mappeafu sikwak sino tolayira sito Jerusalem, anna sino ammina korwana lulubbunna Judea anna Samaria, kiyad si ammina lulubbun sito lubag."

⁹ Wasin sinapiti Jesus inay, netullu sey langit, e sinangora makkiyad si nalefanggan si dulam.

¹⁰ Wasin agbatangawanda kepayino netulluwanna sey langit, kaka'meng kelang nappaddenno adwera a anghela nafurawino barawasira a natta'dag sino arurudda.

¹¹ "Ikkayuwa taga-Galilea," kunda, "mayan agbatangokayu sey langit? I Jesus a initayuwa netullu sey langit, muli kappena so maddagguna aw, e ino netulluwanna a nebulun si dulam, kunna kappeneno aggulina."

Ino Namilyanino Apostolira Sino Mepatali Ki Judas

¹² Wasinoy, inanawino apostolira sino kulura Olivo, e nuliyera sey Jerusalem, takilometroweno kaaroyuna.

¹³ Wasin ginamwangira sey Jerusalem, inangngira sino balaya pagyananda, e inunekira sino kwartu sino kalekay. Irara Pedro, Juan, Santiago, Andres, Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Santiago a abbingi Alfeo, Simon a mingangan si Patriota se ikaloneno lubbunna, anni Judas a abbingnga korwana Santiago.

¹⁴ Amminirenay, dayandanira a mittata a makkarakarag, massiki ino bafabbayira a bulunda, pati i Maria a ina i Jesus, annino kakkola'ngera.

¹⁵ Aneno tata si awa nakkakarampattino manguruwira, e ino kaoddura, umang si kadwatut si adwafulu. Natta'daggi Pedro e sinapi'na si,

¹⁶ "Kakkolakku, ammena dama si ammena meyakkuruwino nepeturakkino Espirituwi Dios ki David si'in mappeafu ki Judas a nifuyut sikwara a nano'ma ki Jesus.

¹⁷ Nebilangi Judas sikuwamiya karadwa a apostol, se pinili kappayi Jesus a manuffun sino tarabafumi."

¹⁸ (Antuyawino nakwa ki Judas. Ino piraka tandanna sino narakkatta inangwana, neatangnga si lubag, e antuweno nappatayanna. Nada'nag e nabattakino kuyungnga e nallawanino sinena.

¹⁹ Wasin naammuwanino taga-Jerusalemireno nakwa sikuwana, ngiandenaya lubag si Aceldama, ino anggamma sapitan, Lubagga Nebubbuwanna Ada.)*

²⁰ E sinubburani Pedroweno sapitanna a, "Antuweno neturakki David si'in sino leburuna Salmo,

'Maanawan naddino balena e awanin nadda magyan sinay.'[†]

Ana kappayino neturakka kunna si,

'Wara nad mepatali sikuwana sino tarabafuna.'[‡]

²¹⁻²² "Kunna antu, pilintammaddino mepatali ki Judas a bulummiya mangita'dag sino panggangoliyani Afu Jesus. Ino nad pilintam, tata sino nebumbulunira sikuwami sin kawara i Afu Jesus sikuwatam makkiyad sin namawtsarani Juan kiyad sin netulluwani Jesus sey langit," kunni Pedro.

* ^{1:19 1:19} Ino sapitanna sino dami'na Griego, Lubangnga Ada. Ino tata kappaya anggamma sapitan, Lubagga Napagan Si Ada. Itannu kappay sino Mat. 27:6-8. † ^{1:20 1:20} Salmo 69:25

‡ ^{1:20 1:20} Salmo 109:8

²³ Ino nakkakarampattira, nitulduwera si adwa a anganna lallaki ta familiyanda, da Matias anni Jose Barsabas a ngananda kappay si Justo.

²⁴ Kasera nekararag si, "Afu Dios, gafu se ammumino nakammino ammina tolay, ipakaammum sikwamiyeno pinilim sikwara a adwa

²⁵ a mepatali ki Judas sino kinaapostolna, se inanawani Judasino tarabafuna e inang sino keannunganna a pagyanan."

²⁶ E nabbubunutira nu inyeno napili sikwara a adwa, e i Matiasino napili, e antuweno nedagga sino kadwafulu si tata a apostolira.

2

Ino Ginamwanganino Espirituwi Dios

¹ Wasin nadatangngino awna Pentecostes, nakkakarampat amminino manguruwira ki Jesus si tata a balay.

² Kaka'meng kelanga aneno diningngadda a unguwa naggabwatsey langita kunnangke ungungnga natuyagga bayabbag, e malitangngira ammin sino balaya nagyananda.

³ E naitareno mallanga gatangnga afuya nawwarak e naddattu sino kadda tata sikwara ammin.

⁴ E naa'danira ammin sino Espirituwi Dios annino pannakadamana, e naddamitira si naddadaruma a damita ammera inammu, se ino Espirituweno nangwa.

⁵ Sinoya tiyempo, nagyan sey Jerusalemino Judyuwera a nattalaginara manuntul sino lintiyi Dios a naggabwat si ammina lulubbun.*

⁶ Wasin diningngaddenounug, odduwera a inang sino agyananino manguruwira. E nakka'bawira ammin, se sin diningngaddenoo sapitaninno manguruwira, kadda tata diningngangngeno dami'neno naggabwatanna a lubbn.

⁷ Gafu se nakka'bawira, kunda si, "Ma, bakkanna taga-Galilea irayaw ammina maddamat?

⁸ Santam lang dingngaggannino damit sino naggabwatantamira?

⁹ Anera sikuwatamino naggabwat sey Partia, Media, anna sey Elam. Anera kappayino naggabwat sey Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, anna sey Asia.

¹⁰ Ino korwan sikuwatam, naggabwatira sey Frigia, Pamfilia, anna sey Egipo, andino korwan, naggabwatira si lulubbunna Libya a ara'ni sey Cirene. Ino korwangkappay, naggabwatira sey Roma a mappasyar sitaw.

¹¹ Judyuweno korwan, e ino korwan, bakkanna Judyu udde tuntu landeno gagangena Judyu. Ino korwan sikuwatam, naggabwatira sey Creta anna sey Arabia. Udde massiki sintawino naggabwatantam, kadda tata dingngagganneno gagangaya dami'na a ituldureno kakka'bawira a inangwa i Dios.

¹² Sanneno anggamma sapitan inoy?" kunda a nakkakibikibebut se nappelalotino kab'o'ra anna madyatanira a manandam.

¹³ Udde ino korwan, pinayappakandera pelanga kunda si, "Nabokira yana tolay."

Ino Tulduwi Pedro Mappeafu Ki Jesus

¹⁴ Waso kunnenoy, natta'daggi Pedro andino karattaddaya bulunnera a apostol, e nekokwana a naddamit sino tolayira e sinapi'na si, "Ikkayuwa

* ^{2:5 2:5} Ino anggamma sapitan, ino lulubbuna sakopanna Roma, se sinapi'da si ireno tata ke a lubbn.

bulungkuwa Judyu anna ikkayu ammina magyan sito Jerusalem, dingngaggandak abbu ta ituldukino anggamma sapitannino diningngaddaw.

¹⁵ Ariddaw si nabukira yawa tolay, gampade bakkān, se awana mabok nu alas nuwebe si gigi'bat.

¹⁶ Udde inoya initayuwa nakwa sikhwami, antuweno neyakkuruwanino nelabbu Joel si'in, a kunna si,

¹⁷ 'Antuyawino kunnī Dios. Naso mauddiyera a aw, dundunangkuneno Espirituk a munag si ammina tolay. Ino ana'dawira a lallaki anna bafabbay, manulduwerana sino petulduk sikhwara. Ino bafuwanakira, ananeno ipaitak sikhwara a kunnangke tenap. Massiki ino lallakayira, mappatenappa'nga sikhwara.

¹⁸ Se ammina aripangkuwa masserbi sikhwak, massiki bafay onnu lalaki, paunaggangkuweno Espirituk sikhwara ta ituldureno ipakaammuk.

¹⁹ E ananeno kakka'bawa ipaitak sey langit anna sito lubag. Ino senyala ipaitak, ada, afuy, anna kattalatalawa atok.

²⁰ Mallammu'ngeno sinag e mallibaganeno dakka mallanga ada, kasena dumatangngino mappaka'bawa awa awana kakunnana a gamwanganiño Afuyu sito lubag.

²¹ E amminira a nangurug sikhwana, mesalakanirana ta ammera makastigu.'[†]

Antuweno nelabbuni Joel."

²² E sinubburani Pedroweno sinapi'na a kunna si, "Ikkayuwa bafulungkuwa gakagaka i Israel, dingngaggandaw yo sapitangku mappeafu ki Jesus a taga-Nazaret. Sina'daggani Dios si dinundunna i Jesus gafu sino odduwa kakka'bawa senyala a amme makwana tolaya nepakwana sikhwana. Ammuyu yaw se nakwa sito agyanandaw.

²³ I Dios, neyakkurungngeno dinandamma si'ina iyalawa'na i Jesus sikhwayu, e ikkayuweno namapatay sikhwana se neyalawa'daw sino narakkattira a tolay takesi ilansara sino krus.

²⁴ Udde nepangngangoliyi Dios se ammena dama a mefuwad sino katayan.

²⁵ I Jesusino niyakkurug sino nelabbuni David si'ina kunna si,

'Afū, ammek mattalaw se ammuk si kanayungka a mebulbulun sikhwak.

²⁶ Kunnantu, maanggammak e dandayawantaka. E ammek mattalawa matay se aneno innanamangku.

²⁷ Se ammuk si ammerak makalyawan sino agyananino natayira. Ammem purayan si mananawu yo baggik, se ikkanakino mattalaginara masserbi sikhwam.

²⁸ Nepakaammum sikhwokino aggangwa a tuntulangku takesi mabiyayak, e mallanggakakungke se mebulunak sikhwam si makkikiyad.'[‡] Antuweno neturakki David," kunni Pedro.

²⁹ Sinapikkappayi Pedro si, "Ikkayuwa kakkolakku, anggangkuwa ipakaammu sikhwayuweno mappeafu sinaya neturakkino gagginafutama i David. Bakkanna baggineno sinapi'na, se natayi David, netananda si'in, e ana kepayino tanamma ingkein.

³⁰ Udde gafu se gumarabbuni Dosi David, ammuneno nekariyi Dios sikhwana. Ino nekariyi Dios, ananeno gaka i David a mepatali sikhwana a matturay so maddagguna aw.

³¹ Inammu kappayi Davirino akwanna i Dios so maddagguna awa pangngangolinnaneno Kristo a pinilina a matturay, se neturakki David si,

[†] 2:21 2:21 Joel 2:28-32 [‡] 2:28 2:28 Salmo 16:8-11

'Ammena nepuray sino agyananino natayira, ammena manananuweno baggina sino tanamma.'

³² Ino sinapi'na, awana korwan nu bakkanni Jesus, se antuweno nepangngangoliyi Dios. Ikkamiyeno mana'dag si nangngangoli se initami ammin sin nangngangoliyanna.

³³ Netulluwi Jesus sey langit e nattuttud sino padiwanani Dios a Amana. § E inappaneno kalintiyanna a manundun sino Espirituna sikwami, a antuweno nekariyi Dios. Ino nakwa ingkeina initayu anna diningngaddaw, antuweno inangweno Espirituwi Dios a dinunduni Jesus sikwami.

³⁴ E massiki i David ino nanurak mappeafu sino mattuttud sino padiwanani Dios sey langit, bakkannino baggineno sinapi'na, nu bakkanni Jesus, sin nassapitanna si,

'Kunni Afu Dios ki Afuk, mattuttugga sito padiwanangku,

³⁵ makkiyad si affutangku ammina kalingam.'*

³⁶ Sitoya, ammundonadda gakagaka i Israel si i Jesus a nelansayu sino krus, antuweno Kristo a nekariyi Dios si'ina gumamwang, e antuweno pinilina a matturay si ammin."

³⁷ Wasin diningngaggino tolayireno sinapiti Pedro, dokallino bobolira e nepakibebu'da ki Pedro andino korwanira a apostol si, "Sanna mantuweno akwammi, kakkolak?"

³⁸ E sinabbi Pedro si, "Iboboliyweno liwa'daw ta mappabawtisarkayuwa mangipakaammu si manguruggayu ki Jesu Kristo,† takesi pakomani Diosino liwa'daw, e iya'dananeno Espirituna sikwayu.

³⁹ Se antuweno nekariyi Afu Dios a iya'dana sikwatama Judyu andino gakagakatamira, massiki sino tolayira a ana sey aroyu, se iya'dananeno Espirituna sino amminira a tolaya pinilina a mangurug."

⁴⁰ Oddu kappayino sinapiti Pedro a panulduna sikwara a kunna si, "Malli'wakayu nad sino amma'gangnga i Dios sino narakkattira a tolay sito ingkein."

⁴¹ Odduweno mangurug sino sinapi'na e nappabawtisarira. Sinoya aw, inang si tallurifuweno nedagga sino manguruwira ki Jesus.

⁴² Netupa'da a madal anna manuntul sino tulduweno apostolira. Nakkakarampattira anna nakikkanira sino tinapaya panandanda sino natayani Jesus. Kunna kappaya mittatera a makkararag.

Ino Aggangweno Manguruwira Ki Jesus

⁴³ Odduweno kakka'bawa nepaangwa i Dios sino apostolira, e nakka'baw amminino tolayira.

⁴⁴ E netupak amminino manguruwira ki Jesus a makkakarampat, e ammina kukwara, akwara ammin.

⁴⁵ Nelakureno lubadda onnu kukwara e neannera sino bafulundera a meannung sino awannino kadda tata sikwara.

⁴⁶ Kadda awa nakkakarampattira sino Templo sey Jerusalem. Makkakikikanira sino bafalera, e nappelalotino langga'da sino nangwanda sinay.

⁴⁷ Naddandayawira ki Dios, e iyatallira amminino tolayira gafu sino nalawara aggangwara. Kadda aw aneno isalakani Dios a medagga sikwara.

§ 2:33 2:33 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: Netulluwi Jesus sey langit sino pannakadama i Dios. * 2:35 2:35 Salmo 110:1 † 2:38 2:38 Ino sapitanna sino dami'na Griego, ...mappabawtisarkayu sino angani Jesu Kristo... Itanuu kappay sino 10:48.

3*Ino Nappabattunoyani Pedro Sino Pilaya Tolay*

¹ Wasin tata si aw, inanda Pedro anni Juan sino Templo si alas tres si fuwab, se antuweno akkararanna Judyu.

² Agyanino lalakiya neyanaka pilay sino Templo. Kadda awa bolian-denaya pilaya iyang sino lamwangana minggan si Kalalawaran takesi makilimut sino tolayira a sumallung sinay.

³ Wasin initanara Pedro anni Juan a sinallung, inarangnga si a'danda nad si limu'na.

⁴ Sinulangnganda Pedro anni Juanino pilay, e sinapiti Pedro si, "Itandakami."

⁵ E initanera gakkurug se innanamanna si wara iya'dara sikuwan.

⁶ Udde sinapiti Pedro, "Awaningke a pirakku, udde ino ana sikuwak, antuweno iduffungku sikuwam. Gafu sino pannakadama i Jesu Kristo a taga-Nazaret, gumabwakka ta mallakagga."

⁷ Kasena iniggammanino diwanana kamattino pilay e dinuffunanna a natta'dag. Kaka meng kelanga nattuyaggino takkina,

⁸ nappa'lata natta'dag e malallakarin. Kasena nebulun sikuwara a sinallung sino Templo, e malallakara malallattuwa maddandayaw ki Dios.

⁹ Amminino tolayira sinay, initara a malallakad anna maddayaw ki Dios.

¹⁰ Wasin naimunuwanda a antuwenin pilaya aggituttud sino lamwangan Kalalawaran a makilimut, nakka'bawira ammin sino nakwa sikuwan.

Ino Nanulduwani Pedro Sino Templo

¹¹ Wasin gumafafutino pilay sikuwara Pedro anni Juan, nitturira sino naatappana palayanneno Templo a ngananda si Palayari Solomon. E odduweno tolayira a nalayawa inang sikuwara, se nakka'bawira.

¹² Wasin inita i Pedroweno tolayira, nekunna sikuwara si, "Ikkayuwa bafulungkuwa gakagaka i Israel, sangkayu lang makka'baw anna aggitulang sikuwami? Nganandonakuy si nepabbattunoymi yawa lalaki gafu sino pannakadamami anna kinalawammi.

¹³ Gampade bakkanna ikkami, nu ammena luri Dios a dayawannino gagginafutamira a da Abraham, Isaac, anni Jacob ino nappabattunoy sikuwana, takesi medayawi Jesus a Aripanna. Udde ikkayu, neyalawa'dawi Jesus sino matturayira, e wasin dinandammi Gubernador Pilato si pallawananna naddi Jesus, inammeyu.

¹⁴ Nadiosan anna naggaddangngi Jesus, gampade inammeyu, anna inarandaw ki Pilato ta pallawananneno tata a gumapapatay.

¹⁵ Nepapapateyuweno mangifuyut sino tolayira si kabiyayan, udde nepangngangoliyi Dios, e ikkamiyeno mangipakurug se initamiya nangngangoliyen.

¹⁶ Iyawa pilaya itandaw anna naimunuwandaw, naariyennino pilena e nattuyag gafu sino pannakadama i Jesus. E ammina initayuwa nakwa sino a'landaw, nakwa pelang gafu sino angngurummi ki Jesus annino annala'mi sino pannakadamana.

¹⁷ "Kakkolakkku, ammuk si ammeyu inammuwa i Jesusino dinunduni Dios sin nepapapateyu. Massiki ino turetamira, ammera inamu.

¹⁸ Udde ino inangwayu, antuweno neyakkuruwanino nepeturakki Dios si'in, se amminino gumarabbunira i Dios, sinapi'da si madyatanneno Kristo a dundunanna, kasena matay.

19 Mabbobolikayu antu e mulikayu ki Dios takesi pakomanneno liwa'dawira.

20 Se nu antuweno akwandaw, ipadatangnga i Diosino tiyempowa passiyanakkan anna pattuyagganneno nakandaw, e dundunanna kappayi Jesus a ino Kristo a pinilina a matturay sikwatam.

21 Udde sito ingkein, magyan naddi Jesus sey langit makkiyad si madatangngino awa pappabawuwani Dios si ammin, se antuweno nepasapiti Dios sino nadiosana gumalabbunnera si'in.

22 I Moises a gumalabbunna si'in, sinapi'na si,
'Manundunna i Afu Dios sikwayu si tata gumalabbunna a kakunnak.
Buluntangkappaya gaka i Israel. Kuruwandonad amminino sapi-tannana sikwayu.'

23 Se massiki inyaneno ammena mangurug sikwana, mekatwena sino tolayira i Dios ta makastigu si makkikiyad.*

24 I Samuel kappay andino amminira a gumalabbuna netufad sikwana, ana kappayino nelabbunda mappeafu sino makweran sito aw.

25 Neakkuruwin sikwatamino nepekariyi Dios sino gumalabbunira. Nesapatetangkappay sino tulagi Dios sino gagginafutam, se sinapi'na ki Abraham si'ina, 'Gafu sino gakagakam, maduffunanna amminino tolayira sito lubag.'

26 Antu gafuna, ikkanetama Judyuweno palunguwa nanundunani Dios sino Aripanna a i Kristo takesi duffunandetama mappaboboli ta talekku-rantamino narakkatta aggangwatam."

4

Ino Nabistigaranda Pedro Anni Juan

1 Wasin aggesapasapi'da Pedro anni Juan sino tolayira, agyanino ginamwangira sinaya papadi, Saduceo, annino afafuweno gumaindaggira sino Templo.

2 Nabbungutira se netuldura Pedro a nangngangoliyi Jesus a antuweno pammakurug si mangngangoli kappena amminino natayira.

3 Antu gafuna, dino'mandera e nebaluddera kiyad sino kadarama'na, kaserera bistigaran, se gafenin.

4 Udde massiki kunnenoy, odduweno nangurug sikwara a nakadingngag sino sinapi'da Pedro. E ino kaodduweno lallakiyera pelanga nanguruwin ki Jesus, mallimarifuwera ammin.

5 Waso kadarama'na, nakkakarampat sey Jerusalemino turayirana Judyu, ino pangafuwadera, andino mammosturuwerana lintig.

6 Nammamitingira anda Anas a afafuna padi, anda Caifas, Juan, Alejandro, andino korwanira a wawayira Anas.

7 E nepaayaddara Pedro anni Juan e nepaa'ladera, e binebu'da si, "Sintawino naggabutanino pannakadamayuwa nappabattunoy sinaya pilay? Inyeno nanga'da si kalintiyandawa nangwa sinay?"

8 Naturiri Pedro gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios e sinabangnga si, "Ikkayuwa tatturay anda pangafuhan,

9 nu ino pimbistigarandaw sikwami e mappeafu sino nalawara nakwa sito pilay anna nu ansanna a nabbatunoy,

10 dingngaggandaw ta itulduk sikwayuweno gafuna, mampesino ammina kakkolattama gakagaka i Israel. Iyawa lalakiya aggata'dag sino

* 3:23 3:23 Deuteronomio 18:15, 18, 19

a'landawa pilay si'in, awaninna gigi'nanna gafu sino pannakadama i Jesu Kristo a taga-Nazaret. Antuweno nelansayu sino krus, udde nepangngangoliyi Dios.

¹¹ Antu kappayino neamparig sino nepeturakki Dios a kunna si, 'Ino batuwa inammeyu, ikkayuwa mama'dak si balay, antuweno kapap-atiyana batuwa mappatuyag si balay.*

¹² I Jesus pelangino dama a misalak sikuwatam. Se awana korwan si dinunduni Dios sito lubaggia mangisalak sikuwatam, nu bakkampelang."

¹³ Wasin initeno tatturayirana Judyuweno kinaturidda Pedro anni Juan a nanabbag, nakka'bawira, kumral se ammura si awana adalda. Udde dinandanda a nebumbulunira ki Jesus si'in.

¹⁴ E awaninna masapi'da sikuwara Pedro, se agyanino lalakiya naariyeno pilena a aggata'dag sino arurudda.

¹⁵ Antu gafuna, nepaanorara Pedro sino a'londa, takesi mittatera a mattatarabbag.

¹⁶ Kasera sinapit si, "Sanneno akwantam sinayira a tolay? Se ino kakka'bawa inangwara, naammuwan amminino tolayira sito Jerusalem, e ammetam dama a iyimad.

¹⁷ Ino nad akwantam, tipaddantamira takesi umibbattira a manuldu mappeafu ki Jesus takesi ammena umoodduweno makadingngag."

¹⁸ Waso kunnenoy, inayanda kapperia Pedro anni Juan, e netutundangke sikuwara si ammeran massapit onnu manuldu mappeafu ki Jesus.

¹⁹ Udde sinabbadda Pedro anni Juan si, "Dandammandopay nu sanneno mepannggatta akwammi sino a'langi Dios. Kuruwammiyeno sinapiti Dios onnu kuruwammikayu?

²⁰ Nu ikkami, ammemi dama a iyibbattino ituldu sino initami anna diningngammi ki Jesus."

²¹ Waso kunnenoy, dinaggakkappayino tatturayira a manantalaw anna manipad sikuwara, kaserera nepaanaw, gafu se awana pangiyafuwanda a mangastigu sikuwara, se odduweno tolayira a maddandayaw ki Dios gafu sino kakka'bawa inangwara.

²² Se ino lalakiya naariyennino pilena, nalla'wut si appatafuluweno dawunna.

Ino Kararino Nanguruwira Ki Jesus

²³ Wasin nepallawandara Pedro anni Juan, inangngira sino bafulundera a nangurug ki Jesus, e nepakaammurenno sinapitino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwan.

²⁴ Wasin diningngaggino nanguruwirenno sinapi'da Pedro, nittatera a nakkararag ki Dios, e sinapi'da si, "Afu Dios a namaratu sino langit, yo lubag, ino bebay, annino ammina igyanda,

²⁵ ino Espiritumino naggabwatanino neturakkino gagginafumiya i David a nasserbi sikuwam si'in, a kunna si,
'Sandalang mabbungutino bakkannira a Judyu ki Dios? Sandalang dinandamma mangwa si awana ketupakkanna?

²⁶ Ino ariyera andino tatturayira sito lubag, nattatarabbira ta maddadanira a makiyubat ki Dios anna sino Kristo a pinilina a matturay.*†

²⁷ E sitoya, Afu Dios, neyakkuruwinnino nelabbuni David, se i Herodes anni Poncio Pilato, mampesino bakkannira a Judyu andino kasittolemiya

* **4:11 4:11** Salmo 118:22 † **4:26 4:26** Salmo 2:1-2

gakagaka i Israel, nakkakarampattira sito Jerusalem, e nattatarabbanda a papatayani Jesus a nadiosana Aripannu a pinilima matturay.

²⁸ E pinapatera gakkurug, udde gafu se ikkeno turay, ino inangwara, neakkurubbabelangino dinandammu si'in.

²⁹ Sitoya, Afu Dios, dingngagganu naddino panantalora sikwamiya masserbi sikwam, e patturirandakamiya mituldu sino sapi'nu.

³⁰ Paitammaddino pannakadamam takesi pabbattunoyammiyeno malowanira anna oddu naggappayino kakka'bawa akwammi gafu sino pannakadama i Jesus a nadiosana Aripannu," kunda.

³¹ Wasin nasinduwera a nakkarakarag, nagguyaddino balaya nagyananda, napatuyaggino nakanda ammin gafu sino pannakadamen Espirituwi Dios, e nattuririran gakkuruwa nangibanyak sino sapi'na.

Ino Annuffunino Nanguruwira Sino Bafulundera

³² Ino nanguruwira ki Jesus, nittata pelangino nakanda. Awana mattanatanig sikwara, nu ammera lud akwa ammin.

³³ Ino apostolira kappay, natuyaggino pannakadamar a mangipakaammu mappeafu sino nangngangoliyani Jesus. E odduweno duffuni Dios sikwara ammina nangurug.

³⁴ Awana nakkurang sikwara, se ino nallubaggira annino nabbalayira, nelakura,

³⁵ e neya'dareno nallakuwanda sino apostolira takesi iyanneria sino nanguruwira a mawag si duffun.

³⁶ Kunnenoyino inangwa i Jose a taga-Chipre a gaka i Levi. Ino nepingganino apostolira sikwana, i Bernabe, anggamma sapitan, mappalampaw sino nakammino bafulunnera.

³⁷ Ino inangwana, nallaku si lubag e nea'daneno nallakuwanna sino apostolira.

5

Ino Inangwara Ananias Anni Safira

¹ Udde agyangkappayino tafalayira a da Ananias anni Safira a nallaku si lubag.

² Nattatabbanda a tafalaya iyimfunino dagganeno nallakuwanda, kase inanggi Ananias a niya'da sino daggana sino apostolira, e kunna si, "Antu ammin yawino nallakuwammi."

³ E kunni Pedro sikwana si, "Ananias, mayan nepuremi Satanas a matutray sikwama sinsiriyannuweno Espirituwi Dios anna nesussu'nguweno dagganeno nallakuwandaw?

⁴ Sin ammeyu kepay nelakuweno lubag, akwayu, e sin nelakuyun, akwayu kappayino pagana. Ansannu ma'lud dinandamma inangwa inay a kunnu si neya'dam amminino pagana, gampade awan? Bakkanna tolayino nasisiriyantu, nu bakkan luri Dios."

⁵ Anninggallangi Ananias sinoy, naletwad e natay. E ammina naddingngag, nakatalawira.

⁶ Sinallungino bafuwanakira e bina'battandeno baggina, kasera nelawan e netananda.

⁷ Waso nulla'wutino tallu orat, ginamwangino atawana. Ammena pelang ammu nu sanneno nakwa.

⁸ E kunni Pedro sikwana si, "Ituldum nu gakkuruwa antu ammin yawino nallakuwandaw?"

E kunna si, "On, antu ammin yan."

⁹ E kunni Pedro si, "Mayan nattatabbandawa dalodawannino Espirituwi Afu Dios? Aneran sino kayatanino nattanammira sino atawam, e andaka kappay ilawan."

¹⁰ E kaka'meng kelanga naletwad e natay sino a'langi Pedro. Sinalungino bafuwananakira e initara a natayin, e nelawanda a umang itanam sino aruruwino atawana.

¹¹ E amminino nanguruwira andino naddingngaggira sinoy, napelalotino talora.

Ino Kakka'bawa Inangweno Apostolira

¹²⁻¹⁴ Ino pakkakarampattanino nanguruwira, ino Palayari Solomon sino Templo. Ino ammera nangurug, massiki iyataldeno manguruwira, mattalawira a meamung sikwara. Udde umoodduweno lallakiyera andino baabbayira a manguruwa medagga sikwara. Odduweno kakka'bawa inangweno apostolira a initeno tolayira.

¹⁵ Antu gafuna, neyandeno matakitura sino dammingnga dalan e nepaiddarerera sino dayod anna sino afa'da, se iyindadda nu matta'lifi Pedro, takesi massiki nu masiyonganneria sino alinona, maariyeno kalora.

¹⁶ Odduwera a inang sey Jerusalem a naggabwat sino wewe'nginna a lulubbuna niyang sino bafulundera a malowan andino naunaganira si narakkatta espiritu, e nabbattunoyira ammin.

Ino Nappadyatanda Sino Apostolira

¹⁷ Wasin kunnenoy, ino afafuna padi andino bulunnera a Saduceo, nafulotingke ino illira sino apostolira. E nattatarabbanda nu sanneno akwanda.

¹⁸ Antu gafuna, nepado'mareno apostolira e nepebaluddera.

¹⁹ Udde sinoya gafi, agyanino tata a angheli Afu Dios a inang sino abbaluran e binukkatanneno aggaku'neno kayatan. Nepalawanneria, e nekunna si,

²⁰ "Umangkayu sino Templo e manuldukayu sino tolayira mappeafu sito bawuwa biyaya iya'da i Dios."

²¹ Wasi gigi'bat, kinuruddeno sinapitino anghel, sinallungira sino Templo, e nanulduwera sinay.

Inowira afafuna padi andino bafulunnera, inayanda amminino pangafuwanira a Judyu ta mammamitingira. Kasera naddundun si pulis sino abbaluran ta appandeno apostolira takesi bistigarandera.

²² Udde wasin sinallungira sinay, awanino apostolira, e nuliyera ta ituldura sino pangafuwanira.

²³ Sinapi'da si, "Awanira. Wasin ginamwangkami sino abbaluran, intamiya nakandaduwan e agyanino gwardiyyera. Udde wasin binukkatam-miyeno kayatan, awanira sino dolam."

²⁴ Wasin diningngaggino kapitanna pulisna Templo andino pangafuwanira a padi inoy, naburuburungira nu sanneno metufara makwa.*

²⁵ Udde agyanino ginamwanga nituldu si, "Ino nebaluddawira, aneran sino Templo a manuldu sino tolayira."

²⁶ Antu gafuna a inangngino pulisira annino kapitanda sino Templo e inapparenno apostolira. Udde inalalerera a inappa, se mattalawira sino tolayira a mangita, tantaro nu mabbungutira e lapalappaggandera.

* ^{5:24} 5:24 Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...nu sanneno nakwa sikwara.

27 Wasin neyandeno apostolira sino nakkakarampattanino pangafwanira, nepata'daddera sino nara'langanda. E inallangnganireno afafuna padi, a kunna si,

28 "Inangangwamingke sikwayuwa ibbattandawinnino manuldu mappeafu sinaya tolay. Udde aggeakakwandokepay makkiyad si dinengngag amminino ayawira to Jerusalem. Bakkan si antu ke yan, ipaliwa'dokappay sikwamiyено natayanna."

29 Udde sinabbadda Pedro andino korwanira a apostol, e sinapi'da si, "On, se i Dios naddino kuruwammi, a bakkanna tolay.

30 Se ikkayu, gakkuruwa pinapateyuwi Jesus e nelansayu sino krus. Udde i Dios a dinayawino gagginafutamira, nepangngangolina.

31 E nepatuttunna sino padiwananna sey langit takesi antuweno mat-turay anna misalak sikwatam. Inangwanenay tantaro nu ibobolitama gakagaka i Israelino liwattamira takesi pakomanna.

32 Ikkamiya apostolino mituldu si gakkurug ammin yaw, mampesino Espirituwi Dios a neya'dana sino manguruwira sikwana."

33 Wasin dinengngaggino pangafwanireno sinapiti Pedro, nappelalotino bungu'da sino apostolira e anggandera a papatayan.

34 Udde agyanino tata sikvara a Fariseo a i Gamalielino anganna. Mesturuna lintiya iyatal amminino tolayira. Natta'daggia nassapit si, "Pallawanantamira abbu si bisang."

35 Nepallawandera, kasena kun si, "Ikkayuwa kakkolakkuwa gakagaka i Israel, dandammantammad si nalawarino akwantam sikvara.

36 Se bakkanna antu ke yawino nakwa. Se si'in, ana kappay tata a lalakiya i Teudas a nassangkatolay, e inang si appatatutino lallakiyera a dinandan sikwana. Udde wasin pinapatera, nakkakaratwayira a dinandan sikwana, e awaninna tupa'ngeno neyafuna.

37 Ginamwang kappayi Judas a taga-Galilea sin nallistanino gubiernu sino tolayira. Oddu kappaya dinandan sikwana, udde wasin pinapatera kappay, nakkakaratwekappayino dinandanira sikwana.

38 Kunnantu, antuyawino kungku sikwayu, pallawanantamira pelang. Purayantamira, se nu naggabwappelang si tolay iyawa ituldura, awangkappena pattupakkanna.

39 Udde nu nakammi Dios, ammetamira maaffut, se tantaro nu i Diosino kontarantam."

40 Kinuruwino pangafwanireno sinapiti Gamaliel. Nepatallundereno apostolira, e nepasiwa'wa'dera, e sinapi'da kappay sikvara si, "Am-mekayunna manuldu mappeafu ki Jesus," kaserera nepaanaw.

41 Maanggamminko ino apostolira sino anawanda, se nebilangira i Dios a mepangngatta melopalopet gafu sino angngurudda ki Jesus.

42 Kadda aw itupa'deno manuldu anna mangibanyag sino Templo anda sino bafalayira si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

6

Ino Pituwera A Napiliya Manuffun Sino Apostolira

1 Wasinoy, umoodduweno manguruwira ki Jesus. Udde ino Judyuwera a maddamat si Griego, umilliyera sino Judyuwera a maddamat si Hebreo. Ino ririra, nala'wutanino bafaluwera a bulunda sino niyannayanda si pirak* kadda aw.

* **6:1** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...niyannayanda si makkan...

² Antu gafuna, ino karadwera a apostol, inayandeno ammina manguruwira, e sinapi'da sikwara si, "Pittatammi naddino mangibanyag sino sapiti Dios, bakkanna antu a'langammiyeno miyannay si pirak.

³ Kunna antu, kakkolak, mamilikayu sikwayu si pituwa lallakiya matala'dawa ammuyu si aneno pannakadameno Espirituwi Dios sikwara anna nalaingira, ta ireno talakkantama miyannay si pirak,

⁴ takesi ilkkami, ipatatamiyeno makkararag anna mangibanyag sino sapiti Dios."

⁵ Amminira a nakkakarampat, anggandeno sinapitino apostolira, e irayawino pinilira. Ino pitta a pinilira, i Esteban. Natuyaggino anggrungnga e maita si aneno pannakadameno Espirituwi Dios sikwana. Ino korwanira, da Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmenas, anni Nicolas a taga-Antioquia. Bakkanna Judyu i Nicolas udde tuntulanneno gagangena Judyu.

⁶ Ira a pitu, nepaa'landera sino apostolira, e ino apostolira, nepotundeno kama'da sino ulura e nekararaderra.

⁷ Waso kunnenoy, naddingngaggandeno sapiti Dios e inodduwereno nangurug ki Jesus sey Jerusalem. Massiki ino papadiyerana Judyu, oddu sikwareno nangurug.

Ino Nano'manda Ki Esteban

⁸ I Esteban, odduweno kakka'bawa senyala inangwana a initeno tolayira, se dinuffunani Dios e naa'dan sino pannakadameno Espiritu.

⁹ Udde agyanino Judyuwera sey Jerusalem a taga-Cirene anda taga-Alejandria a nesapat sino sinagoga a nepingnganda si Sinagogana Mibattin Si Kinaaripan. Ira andino korwanira a Judyu a taga-Cilicia anda taga-Asia, nakisombatira ki Esteban.

¹⁰ Udde ammera a maaffut, se dinuffunanino Espirituwi Dios e nalainga nanombat.

¹¹ Antu gafuna, pinasussukandeno korwanira a tolay ta massisiriera a mappaliwat sikwana a kunda si, "Diningngammiyi Esteban a mangilopalopet ki Moises anni Dios."

¹² Passila'bundeno tolayira, ino pangafuhanira, andino mammesturuwera lintig takesi mabbungutira ki Esteban. Antuweno nano'manda ki Esteban, kasera neyang sino pakkakarampattanino taturena Judyu.

¹³ E nagyanino inayandera a nanistigu si siriya nekunda si, "Iyawa lalaki, kanayuna mangilopalopet sito nadiosana Témpotam andino lintiyi Moises.

¹⁴ Se diningngammiyeno sinapi'na a darallanna i Jesus a taga-Nazaret yawa Templo e angkakwanneno gagagetama netulduwi Moises."

¹⁵ Amminira a nakkakarampat sinay, pakatulatulangnganda i Esteban, e initareno mutungnga e kunnangke mutungnga anghel.

Ino Sinapiti Esteban

¹ Wasin kunnenoy, binebutino afafuna padi ki Esteban si, "Gakkurug kad yawa pappaliwatanda sikwam?"

² Sinombati Esteban a kunna si, "A'amak anda kakkolakku, dingngaggandawino sapitangku. Si'in, i Dios a madandayaw, nappadda ki Abraham a gagginafutam sin nagyangkepay sey Mesopotamia sin ammena kepay inang sey Haran.

³ E kunna sikhwan si, ‘Anawannuweno lubbunnu andino wawayimira ta umangka sino lubbagga itulduk sikhwan.’

⁴ E inanawannanino lubbunna Caldeo e inang nagyan sey Haran. Wasin natayino amana, nefuyuti Dios sito lubbuna agyanantam ingkein.

⁵ Sin inangnganna sitaw, awana neya'da i Dios si lubag sikhwan, massiki taeafampelang. Udde nekariyi Dios sikhwan si iya'dananeno lubag sikhwan takesi paillalupa'na sino gakagakanera, massiki awangkepay abbingnga sinoy.

⁶ “Sinapikkappayi Dios ki Abraham si, ‘Inona gakagakamira, umangngirana a magyan sey korwana lubbun. E paripandera e madyatanirana si unangnga appatatuta run.

⁷ Udde kastigungkuneno mangaripannira sikhware, takesi anawanda inaya lubbun ta muliyerana sitawa lubag takesi antuneno paddayawanda sikhwak.’

⁸ E netuldu kappayi Dios ki Abraham si kugitanneno aana'ngera a lallaki takesi antuweno panandanda sino tulagi Dios sikhware. Wasin neyanokino abbingi Abraham a i Isaac, nepakugi'na sinmekawaluwa aw. Kinugippayi Isaacino abbingnga a i Jacob. Kunna kappayino inangwa i Jacob sino karadwa a abbingnga a lallakiya ireno gagginafutamira si'in.

⁹ “Udde ino abbingira i Jacob, inillyereno kola'da a i Jose, e nelakura sino taga-Egiptowera e neparipanda sinay. Udde ana i Dios sikhwan

¹⁰ e dinuffunanna sino ammina pakadyatanna. E ina'danna si laing anna kinalawad takesi talakkanni Faraon a arina Egipto. E dinotukani Faraoni Jose si gubernadorna palulubbun sey Egipto anna mangituray sino ammina kukwana.

¹¹ “Wasin nulla'wutino pipidya a run, dokalla bisinino nakwa sino lulubbunna Egipto, kunna kappay sey Canaan, e madyadyatanino tolayira sinay. Ino gagginafutamira, awana pappanda si akkananda.

¹² Wasin naammuwani Jacob a aneno makkan sey Egipto, dinunduneno ana'ngera a ireno gagginafutama umang maggatang si akkananda. Antuweno pittana a inangnganda sinay.

¹³ Wasin pidwara a inang sinay, nepakaammuwi Jose sikhware si antuweno kola'da. E naammuwampayi Faraon a ireno kakkolaki Jose.

¹⁴ “Wasinoy, nepaayi Jose ino amana a i Jacob, ino kakkola'ngera, andino kataabbalayanner ta umangngira mabbafalay sey Egipto. Kawalufuluweera si lima ammin.

¹⁵ Inangngira antu sey Egipto e natayi Jacob sinay, mampesino aana'ngera.

¹⁶ Udde ino tulanda, neyulira sino lubbunda a Sikam e sinananda sino lubagga ginatangi Abraham si'in sino anakira i Hamor.

¹⁷ “Wasin ara'niyennino awa meyakkuruwino nekariyi Dios ki Abraham, umoodduwennino gagginafutamira sey Egipto.

¹⁸ E nappatapataliyeno ariyera kiyad si mepataliyeno ariya amme nangamu sino mappeau ki Jose.

¹⁹ Inaya ari, binalabaliyanneno gagginafutamira e nepatu'na a ne-pelawanino kalu'bi'dera kesi matayira.

²⁰ Antuwenoyino tiyempowa neyanakani Moises a nalawaringke a kalu'bit. Tallu dakkino nimutanino inana.

²¹ E wasin napatutira a nilawan e inanawanda, dina'ngeno bafaya abbingi Faraon, e nepadokalna a kunnangke abbingnga.

²² Natulduwan sino ammina adalino Egiptowera, e nabbali si gumasasapit anna madayawino aggangwana.

²³ "Wasin appatafuluwa runi Moises, nadandamma a dorawanino kakunnanera a gakagaka i Israel.

²⁴ Initano tata sikwara a paidamannino tata a Egipto. Inangnga dinuffunan e nebala'na anna pinapateneno Egipto.

²⁵ Se ariyi Moises si maawatanino kasiJudyunera si antuweno piniliyi Dios a mappawaya sikwara sino kinaaripanda, udde ammera naawatan.

²⁶ Waso kadarama'na, initano adwera a kasiJudyunera a maggunut, e kinakkapannera a iwaranna kunna si, 'Sangkayu maggunuta makkolak.'

²⁷ "Udde ino tata a nalliwat, netu'yunna i Moises a kunna si, 'Inyeno naddundun sikwama umang mangitray anna mangukum sikwami?'

²⁸ Ma, papatayannak a kunna kappayino inangwam sino tata a Egipto singgafi?

²⁹ Nakatalawi Moises sin naningngagganna sinay, e nabbukala inang sey lubbuna Midian. Nangatawa sinay e antuweno neyanakanino adwera a abbingnga a lallaki.

³⁰ "Wasin nalla'wutino appatafuluwa run, nagyani Moises sino kaba tuwana ara'ni sey kulura Sinai. E nappaddenno angheli Dios sikwana sino aggagatangnga kallakayu.

³¹ Nakka'bawi Moises sino initana, e inara'niyanna takesi imu'nakkannangke. Udde kaka'meng kelanga diningngangngeno damiti Afu Dios a kunna si,

³² Ikkankali Dios a dinayawino gagginafumira a da Abraham, Isaac, anni Jacob.' Nayya'yakki Moises sino talona e ammenan sinulangngan.

³³ E sinapikkappayi Dios sikwana si, 'Ariyannu yan sapatu'nu se nadiosana lubaggino patta'daggantu.

³⁴ Initakino kadidyatino tolekira sey Egipto. Diningngaggwuweno ikimawidda e nanabbafaka manuffun sikwara. Akkanin, ta dundunantaka a muli sey Egipto.'

³⁵ E sinubburani Estebanino sapitanna si, "Iyana Moises, antuweno inammayino kasiJudyunera sin nassapitanda si, 'Inyeno naddundun sikwama umang mangitray anna mangukum sikwami?' Gampade antu keneno dinunduni Dios a matturay anna mappawaya sikwara sino kinaaripanda, e inangwana gafu sino duffunino anghela nappadda sikwana sino aggagatangnga kallakayu.

³⁶ I Moises kappayino nifuyut sikwara sino panawanda sey Egipto. Odduweno inangwana a kakka'baw sinay, anna sin naddammanganda sino Nalibaga a Bebay, kunna kappay sin appatafuluwa runa nifuyutanna sikwara sey kalolowat.

³⁷ I Moises kappayino nituldu sino gagginafutamira a gakagaka i Israel si, 'Manundunna i Dios si tata a gumalabbunna a kakunnak. Buluntangkappaya gaka i Israel.'

³⁸ Sin nakkakarampattino gagginafutamira sey kalolowata ara'ni sey Sinai, i Moises kappayino sinatabbangnga anghel. Inappaneno neturakka sapiti Dios a manga'da si biyag, takesi ikkanetam payino millalupat.

³⁹ "Udde ino gagginafutamira, inammera i Moises, e ammera kinuruwino sinapi'na, se aggadandammandeno gagangera sey Egipto.

⁴⁰ Antu gafuna, wasin nabayinni Moises sino kulud, sinapi'da ki Aaron* si, 'Ipangwandakami si sinandiosa mifuyut sikwatam, se ammemi inammu

* ^{7:40} 7:40 I Aaronino kolaki Moises a nanuffun sikwana a nifuyut sino Judyuwera sin inanawanda sey Egipto. Antu kappayino palunguwa aafafuna padiyeno Judyuwera.

nu sanneno nakwa sitana Moises[†] a nangilawan sikwatam sey Egipto.'

⁴¹ E nangwera si sinan ubbunna baka, e newa'la'deno pinartira sino sinan ubbunda, kasera nakkakarayama aggangganda sino inangwarangke-pay.

⁴² Antu gafuna, sinalekkuranira i Afu Dios takesi murayira a maddayaw sino sinag, dakkag, andino bitunira. Kunna kappayino nepeturakki Dios sino tata a gumalabbunna si'ina kunna si,
'Ikkayuwa gakagaka i Israel, bakkanna ikkanakino niwa'latandaw sino pinartiyu sin appatafuluwa runa nagyanandaw sino kalolowat.

⁴³ Se neyangkalindawino bawineno sinandiosdawa i Moloc annino sinan bituna diosdawa i Refam. Antuweno inangwayuwa sinandiosa dayawandaw. Antu gafuna, paanawantakayu ta umangkayu sey lubbuna mas aroyu sey Babilonia.'[‡]

⁴⁴ Netupakki Esteban a sinapit si, "Wasin nagyanino gagginafutamira sino kalolowat, nagyan sikwareno balaya tolda a mangipakurug si ana i Dios sikwara. Inaya tolda, inangwara a panuntul sino nepaita i Dios ki Moises si tuntulanda nad.

⁴⁵ Wasin natayi Moises, nepataliyi Josue a mifuyut sikwara a umang sitawa lubag. E ino tolda a inillalupa'da, neyangkalinda sin nappanda sitawa lubag sino dadanira a tolay sitawa nepaanawi Dios. E inaya tolda, antuweno paddayawanda ki Dios kiyad sino tiyempowi Ari David.

⁴⁶ Inanggammani Diosino aggangwa i David. E inilyawi David ki Dios nu annutanna a mangwa si nalawara balayi Dios takesi antuweno paddayawanino gakagakera i Jacob sikwana.

⁴⁷ Udde bakkanni David ino namata'dag, nu ammena luri Solomon a abbingnga.

⁴⁸ "Massiki nu kunnenoy, i Dios a Madandayaw, bakkanna balaya inangwana tolayino pagyananna, se neturakkin tata a gumalabbunna si'in si,

⁴⁹ 'Ino langitino pattutturangkuwa matturay, e ino lubag, antuweno piwaggangku sito takkik. Massiki sanna a balaya akwandaw, ammena meannunga pagyanangku.

⁵⁰ Se ikkanakino nangwa si ammin, kunni Afu Dios.' [§]

⁵¹ Sinapikkappayi Esteban si, "Nataggatingke ino uluyu. Kakun-nayuweno tolayira a amme nangammu ki Dios se ammekayu maningngag sino sapi'na. Tuntulandokappayino gagginafutamira si'ina kinontarareno Espirituwi Dios.

⁵² Se awana gumalabbuni Dios si'in si ammena nelopalopetino gagginafutamira. Massiki ino nangipakaammuwera sino gamwangani Kristo a awana liwa'na, pinapaterera kappay. E wasin ginamwangi Kristo, ikkayu kappayino nitittik sikwana e nepapapateyu.

⁵³ Bakkan nadda kunnenoy, se ikkayuweno nillalupat sino lintiyi Dios a nepeya'dana sino anghelira si'in, udde ammeyu kinurug."

Ino Nallappagganda Ki Esteban

⁵⁴ Wasin diningngaggino pangafuwiranira Judyuweno sinapiti Esteban, nabbungubungutira anna nangngarangaritammira.

⁵⁵ Udde i Esteban, gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios a ana sikwana, sinangaw sey langit e initaneno kinalawari Dios, mampay ki Jesus a aggata'dag sino padiwananna.

[†] 7:40 7:40 Ino sapitanda si sitana Moises, gafu se pappoporayanda. [‡] 7:43 7:43 Amos 5:25-27

[§] 7:50 7:50 Isaia 66:1-2

56 "Itandaw inay," kunna. "Maitakino langita aggabukkat, annino Abbingnga Tolay a i Jesus a aggata'dag so padiwanani Dios."

57 Wasin diningngaddenoy, inammu'deno layadda e nakakkulawuwera. Naggagarindanira a nano'ma ki Esteban.

58 Neyanda sino lasinneno lubbunda takesi lapalappagganda. Ino tistiguwera a nappaliwat sikwana, neta'deno tafalda sino tata a lalakiya i Saulo takesi damara makilappag.

59 Wasin aggelalappagganda i Esteban, nakkarara kunna si, "Afu Jesus, appunu yo kararuwak."

60 Kasena namalitud e nekokwana a nassapit si, "Afu Jesus, ammem ipaliwat sikwara yo akwanda," e natayin.

8

Ino Nappadyatani Saulo Sino Manguruwira Ki Jesus

1-3 Sinoya awa natayani Esteban, antu gafuneno nappadyatandangke sino manguruwira ki Jesus sey Jerusalem. Agyanino lallakiyera a kanayuna maddayaw ki Dios a inang nitanam ki Esteban, e nattataranggitira. Udde i Saulo, aanggammeno natayani Esteban, e odduweno inangwana a nappadyat sino manguruwira. Sinallungngeno gibbafalayan, dino'manneno nanguruwira, massiki lalaki onnu bafay, e nepeyangngera sino abbaluran. Antu gafuna, amminino manguruwira, fereno apostolira, nakkakaratwayira a nabbukala inang sino lulubbunna Judea anna Samaria.

Ino Nibanyani Felipe Sey Samaria

4 Ino nanguruwira a nakkakaratway, massiki sintawino inangnganda, nebanyaddenoy sapiti Dios mappeafu ki Jesus.

5 I Felipe ino tata sikwara. Inang sino tata lubbunna Samaria, e nebanyangnga sino tolayira sinay si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

6 Wasin diningngaggino tolayireno sinapiti Felipe anna initareno kakka'bawa inangwana, kinurudda amminino sinapi'na.

7 Se odduweria a narakkatta espirituwa nunag sino tolayira a nepaanona, e nakkkulawuwera a nanaw. Odduweria kappayino paralitiku andino pilaya nepabbattunoyna.

8 Antu gafuna, maanggammimgke ino tolayira sinay.

9 Udde agyangkappay sinayino tata a lalakiya gumasalamangka a i Simon, e nakka'baw ammina tolay sey Samaria gafu sino a'akwanna. Itattulduna si antuweno madayaw.

10 Massiki sanna a tolay sinay, nanguruwira sino sinapi'na, e dinandanda si antuweno nadiosana ngananda si Natuyaggino Pannakadamana.

11 Dinandanira sikwana se nabayinna masassalamangka, e nakka'bawira sino a'akwanna.

12 Udde wasin nanguruwira sino nalawara damaga netulduwi Felipe mappeafu sino patturayani Dios anna mappeafu ki Jesu Kristo, napbabawtisarira ammin, bafabbay anna lallaki.

13 Massiki i Simon, nangurubbay e nappabawtisar, kasena nebumbulun ki Felipe, e nakka'baw sino initana a kakka'bawa dama i Felipe a akwan.

14 Wasin nadingngaggino apostolira sey Jerusalem si kinuruwino taga-Samaria ino sapiti Dios, dinundundara Pedro anni Juan sinay.

15 Wasin ginamwangira sinay, nekararaddeno nanguruwira takesi maa'danira sino Espirituwi Dios.

16 Se awangkepayino Espirituwi Dios sikuwara, se nabawtisaranira pelang sino angani Jesus ta ipaitareno nanguruwanda sikuwana.

17 Kasera nepotunino kama'da sino tolayira, e naa'danira sino Espirituwi Dios.

18 Wasin inita i Simon si naa'danira sino Espirituwi Dios sin nipotunano apostolira sino kama'da sikuwara, nipadda si pirak sikuwara,

19 e nekunna si, "Iya'dayu pay sikuwak inaya pannakadama takesi massiki sanneno pipotunangku sito kamakku, maa'danira pay sino Espirituwi Dios."

20 Udde sinapiti Pedro sikuwana si, "Masikkulan naddino pira'ngu sey infiyernu, pati sikuwam, se anggamuwa gatangannino iya'da i Dios a ammena papaga.

21 Ammena dama a mesapakka sito tarabafumi, se ammuwi Dios si ammena nalawarino nakammu.

22 Ibobolim mantuweno narakkatta nakammu, e makkararagga ki Afu Dios takesi pakomandaka sino kunnayana nakammu.

23 Se maitak si nappelalotino illim anna ammeka makali'wa sino liwa'nu."

24 E sinabbi Simon si, "Kallakkandappay ta ikararaddak ki Afu Dios takesi ammena pay makwa sikuwak yana sinapi'daw."

25 Wasin nasinduwenda Pedro anni Juan a nanuldu sino sapiti Dios anna nassapit sino initara annino diningngadda sino nebumbulunanda ki Afu Jesus, nuliyyera sey Jerusalem. E nitturira sino lulubbunna Samaria a lakananda takesi mangibanyera sino nalawara damag mappeafu ki Jesus.

Ino Nanambalani Felipe Sino Ofisiyal Taga-Etiopia

26 Wasin kunnenoy, agyanino tata a angheli Afu Dios a inang ki Felipe a nassapit sikuwana si, "Gumikkakka ta umangka sino kalasada a ira'bunna sey Gaza a maggabwat sey Jerusalem." Antuweno dalana mangan sino kalolowat.*

27-28 Ginikkati Felipe a inang. Wasin agyangkepay sey dalan, aneno nedipa'na a lalakiya nattakay si kalesa. Inoya lalaki, taga-Etiopia a odduweno kalintiyanna se antuweno gumaiggam sino pirakino bafaya ari a ngananda si Candace.[†] Naggabwat sey Jerusalem, se inang sinaya naddayaw ki Dios. Mababbasa sino leburuwa neturakki Isaias, a tata a gumanabbuni Dios si'in.

29 Sinapitino Espirituwi Dios ki Felipe si, "Mara'nika sikuwana."

30 E nalayawa inara'ni sikuwana, e diningngangngeno basanino lalakiya neturakki Isaias. E nekunni Felipe sikuwana si, "Maawatannu yan babbasanu ya?"

31 Sinabbino ofisiyal si, "Ansanneno akkaammuk nu awana mituldu sikuwak?" E inayanna i Felipe a makitakay sikuwana.

32 Ino babbasanina ino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Kunnangke karnerowa iyanda sey pamartiyen. Kunna kappayino ubbunga karnerowa massiyanak nu usipanda, se nannakanakam pelang."

33 Neyatalalda, e passibbelang siriyeno ipaliwa'da sikuwana. Awanna a makasapit mappeafu sino gakagakana, se nakkiyarinnino biyangnga sito lubag."[‡]

* **8:26 8:26** Adwa kappayino anggamma sapitanna yaw: 1) Antuweno dalana ammenan mausar; 2) Antuweno lubbuna awaninna magyan. † **8:27-28 8:27, 28** Candace, bakkanna angan, nu ammena lud titulu. Ino anggamma sapitan, reyna onnu bafaya matturay. ‡ **8:33 8:33** Isaias 53:7-8

34 E nepakibebutino ofisiyal ki Felipe, "Inyeno sapitannino gumalabbun sitaw? Ino bagginangkepay onnu korwana tolay?"

35 E neyafuwenni Felipe a nanuldu sikwana. Sinapi'na si i Jesusino sapi-tannino binasana, kasena netuluy makkiyad si nepakaammuna amminino nalawara damag mappeafu ki Jesus.

36 Wasinoy, aneno dina'ngara a danum. "Ayawa danum," kunnino ofisiyal ki Felipe. "Damana nu bawtsarannak?"

37 "Nu gakkuruwingke a kuruwannuweno netulduk, damana," kunnini Felipe.

"On, manguruwak," kunnino ofisiyal. "Kuruwangku si i Jesu Kristoweno Abbingi Dios."

38 Nepitturino ofisiyalino kalesa, e nulluwira a adwa. E naddassira sino danum, e binawtisaraní Felipe.

39 Wasin gina'dangira, neanawino Espirituwi Diosi Felipe, e ammayin initeno ofisiyal. E netulunya a inang sino lubbunna, e maanggammigke.

40 I Felipe, kaka'meng kelanga ginamwang sey Azoto, kasena inang si lulubbuna mibanyag sino nalawara damag mappeafu ki Jesus kiyad si ginamwang sey Cesarea.

9

Ino Nanguruwani Saulo

(Inangwa 22:6-16; 26:12-18)

1 Udde i Saulo, tantalawannera kepayino manguruwira ki Jesus e anggamma si papatayannerá. Antu gafuna, inang sino afafuna padi

2 e narang si turakka ipaitanana sino Judyuwera sino sinagogera sey Damasco, takesi nu wara da'nganna si dumandan ki Jesus, lallaki onnu bafabbay, aneno turena a mano'ma sikwara ta iyanggera sey Jerusalem.

3 Wasin makkatami Saulo sey lubbuna Damasco, kaka'meng kelanga nalebaddan si mangngilikilita baggawa naggabwat sey langit.

4 Naletwad, kasena diningngaggino damita kunna si, "Saulo, Saulo, mayan padyatannak?"

5 "Inyaka, Afu?" kunnini Saulo.

"Ikkanaki Jesus a padyatannu.

6 Matta'dagga antu ta umangka sinaya lubbun, e ananeno mituldu sikwam sino akwannuna."

7 Ino lallakiyera a bafuluni Saulo, nassianakkira, se nadingngaddeno damit, udde awana initara si tolay.

8 Kasena natta'daggi Saulo e nallangalanga, udde ammena makaita. E kinewidda a neyang sey Damasco.

9 Tallu awa ammena makaita e ammena kappay nangangan anna ininum.

10 Waso kunnenoy, agyanino tata a mangurug ki Jesus sey Damasco a mingngan si Ananias. Nappaita i Jesus sikwana si kunnangke tenap, e kunna si, "Ananias."

"Ma, sanneno sapitannu, Afu?" kunnini Ananias.

11 E kunnini Afu Jesus sikwana si, "Gumikkakka ta umangka sino kalasada a mingngan si Naggaddang, e pakibebu'nu sey balera Judasino lalakiya taga-Tarso a mingngan si Saulo. Ana sinaya aggekarakararag.

12 Se aneno nepaitak sikwana si kunnangke tenappa sinallungino tata a lalakiya minggan si Ananias, a nipotun sino kama'na sikwana takesi makaitengkappay."

13 Udde sinabbi Ananias si, "On, Afu, udde odduwa tolaya naddingngaggangku mappeafu sinaya lalaki andino kattalatalawa inangwana sino temirela sey Jerusalem.

14 E sitoya, anen sito Damasco a ana kanuweno kalintiyanna a neya'deno afafuna padiya mano'ma sikwami ammina maddayaw sikwam."

15 Udde kungkappayi Jesus sikwana si, "Umangka lud, se antu keneno pinilika umang mangipakaammu mappeafu sikwak sino bakkannira a Judyu anda sino arirera, andino kasittolemira kappaya gakagaka i Israel.

16 E ipakaammuk kappena sikwaneno kaodduueno attammannana a dyat gafu sikwak."

17 Waso kunnenoy, inangngi Ananias e sinallung sino balaya nagyanani Saulo e nepotunno kama'na sikwana, e kunna si, "Kolaka Saulo, i Afutama Jesus a nappadda sikwam sey dalan sin inangngannu sitaw, dinundunnak sikwam ta makaitaka kappay anna maa'dangka sino Espirituwi Dios annino pannakadamana."

18 Kaka'meng kelang naariyeno kunnangke sissib sino mata i Saulo, e nakaitemmanin. Ginabwat e nabawtisaran.

19 Wasin nabawtisaranin, nanggan e nappoliyennino baggina.

Ino Nangibanyani Saulo Sey Damasco

Waso kunnenoy, nakikofungi Saulo sino manguruwira ki Jesus sey Damasco si pipidya aw.

20 E inang sino sinagogeno Judyuwera sinaya nanuldu mappeafu ki Jesus, a i Jesus, antuweno Abbingi Dios.

21 Nakka'bawira ammina naddingngag sikwana, e nekunda si, "Ma, bakkangkad yawino nangilopalopet sikwara a naddayaw ki Jesus sey Jerusalem? Bakkangkadda inang sitaw takesi do'manneno nanguruwira ta iyanggera sino pangafuwanirana padi?" kunda.

22 Udde nadadaggananino kinalaingi Saulo a manuldu mappeafu ki Jesus. Ino Judyuwera sey Damasco, ammera makatabbag sino nappaku-ruwanna a i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

23 Wasin nulla'wutinnino pipidya aw, nattatarabbanino Judyuwereno pamapatayanda ki Saulo.

24 Kadda gafi anna aw, lakkappandeno lamwanganneno lubbunda takesi papatayanda i Saulo nu mallawan. Udde naammuwanai Sauloweno angganda a akwan.

25 Antu gafuna, wasin tata si gafi, inayanino sinulduwanneria, nepit-tunda si lu'dug, kasera sinuwewaya netabbafa sino lasinneno ata'nanga tupingngeno lubbunda kesi makabukal.

Ino Nuliyani Saulo Sey Jerusalem

26 Wasin nuliyenni Saulo sey Jerusalem, anggamma a medagga sino manguruwira ki Jesus. Udde mattalawira sikwana, se ammera kuruwan si gakkuruwa mangurug ki Jesus.

27 Udde dinuffunani Bernabe. Netulunna sino apostolira, e netulduna sikwareno nepangita i Saulo ki Afu Jesus sino dalan annino sinapiti Afu Jesus sikwana. Nepadamangnga kappay sikwareno turiri Saulo a nanuldu mappeafu ki Jesus sey Damasco.

²⁸ Antuweno nebumbulunani Saulo sikwara sey Jerusalem, e naturir-
ingke a manuldu mappeafu ki Jesus.

²⁹ Inang kappaya nakitatabbag sino Judyuwera a Griegoweno dami'da,
udde wasin nasassarombatira, angganda a papatayan.

³⁰ Udde wasin naammuwanino bafulunnera a mangurug inaya
angganda a akwan, binulunda i Saulo a inang sey Cesarea, kasera nepabon
sey Tarso.

³¹ Wasinoy, awaninna kadyatanino manguruwira sino lulubbunna
Judea, Galilea, anna Samaria. Nantatuyaggino angngurudda e inood-
duwera, gafu se ammerangke sinulyatino anggammi Afu Dios, e dinuf-
funanireno Espirituna.

Ino Dinuffunani Pedro Sey Lidda Anna Joppe

³² I Pedro, inang si lulubbuna maddoraw sino manguruwira ki Jesus.
Wasin tata si aw, inangnga kappay dinorawanino tolayira i Dios sey Lidda,

³³ e nesa'balna sinayino tata a lalakiya i Eneas, a aggaidda si walurun
se paralitiku.

³⁴ Sinapiti Pedro sikwana si, "Eneas, pabbattunoyandaka i Jesu Kristo.
Gumabwakka ta iyimfunnu yan afa'ngu." E ginabwatinni Eneas.

³⁵ Odduwa tolay sey Lidda anna Saron a nita ki Eneas, e nanguruwira
ki Jesus.

³⁶ Agyanino tata bafaya mangurug ki Jesus sey Joppe a mingangan
si Tabita. (Ino anganna si Griego, Dorcas, anggamma sapitan, Utta.)
Odduweno nalawara inangwana, anna minangkallak sino pobiriyera.

³⁷ Wasin agyani Pedro sey Lidda, nallowani Dorcas e natay. Diniyu'da,
kasera neekwa sino nangkalekaya kwartu.

³⁸ Ara'ni sey Joppe ino Lidda. Antuweno wasin diningngaggino
manguruwira ki Jesus sey Joppe a nagyani Pedro sey Lidda, nanundunira
si adwa a lallakiya mayag sikwana. Wasin ginamwangira, sinapi'da si,
"Kangkamannu abbu ta umanggetam sey lubbummi."

³⁹ Ginikkati Pedro e nebulun sikwara. Wasin ginamwangi Pedro sino
balayino natay, nefuyu'da sino nangkalekaya kwartu. E inaribumbun-
ganino bafaluwera i Pedro a mattatarangit, e nepaitareno barawasiya
dineti Dorcas a duffunna sikwara sin liyena a matay.

⁴⁰ Nepaulluwira ammini Pedro, kasena namalitura nakkararag. Wasin
nasinduwen, ina'langngeno natay e kunna si, "Tabita, gumabwakka."
Nalladdangi Dorcas e wasin initana i Pedro, ginabwat.

⁴¹ Iniggammani Pedroweno kama'na e nepata'dangnga, kasena in-
ayanino bafaluwera andino korwanira a mangurug ki Jesus, e nepaitana i
Dorcas a nabiyayin.

⁴² Iyawa nakwa, naddinnamag si ammina lubbuna Joppe, e odduweno
nangurug ki Afu Jesus.

⁴³ Nabayi Pedro sey Joppe sino balera Simon a midadan si ilakuna a
gaddang.

10

Ino Inangngani Pedro Sey Balera Cornelio

¹ Agyanin sey Cesarea ino tata a lalakiya mingangan si Cornelio.
Antuweno kapitanino tatutira a sindaluwerana taga-Italia.

² Massiki bakkanna Judyu i Cornelio, nanguruwira ammina taabbalay ki Dios anna naddayawira sikhana. Odduwa duffunna sino pobiriyyera a Judyu, e kanayuna makkararag ki Dios.

³ Wasi tata si fuwab si alas tres, aneno nepaita i Dios sikhana, e initaneno tata a angheli Dios a inang sikhana, a kunna si, "Cornelio."

⁴ Nakatulangngi Cornelio sino anghel gafu sino talona e kunna si, "Ma, Afu?"

Sinabbino anghel si, "Aggadandammandaka i Dios se diningngangngeno kararangngu e anggammeno nepanuffunu sino pobiriyyera.

⁵ Manundungka mantu si umang sey Joppe ta paayangnguwi Simon a mingngangkappay si Pedro.

⁶ Magyan sey balera Simon a midadan si ilakuna a gaddang, a ana sino dappi'na bebay."

⁷ Wasin inanawinnino anghel, nayi Cornelio si adwa a aripanna, anna tata a sindaluna a manuffun sikhana a maddayokappay ki Dios.

⁸ Netulduna sikhara amminino nakwa sikhana, kasenera nepabon sey Joppe.

⁹ Waso kadarama'na si tangganawa agyaninnino dinundunira i Cornelio sino dalana makkatam sey Joppe, inuneki Pedro sino ata'meno balera ta umang makkararag.

¹⁰ Nabisinan e gakakkanin, udde wasin kalutunda kepayino akkananna, aneno nepaita i Dios sikhana a kunnangke tenap.

¹¹ Initana a nabbukkatino langit, e aneno kunnangke dokalla ulatta sumatabbafa a nebassinino appata suyuna.

¹² Ino nagyan sino ulat, ammina makkarekay sito lubag, ino makkurekure'gawangngira anda makakkayafira, a kammaralla akkanan-nino Judyuwera.

¹³ E aneno diningngangnga a damita massapit si, "Pedro, gumabwakka ta mamartika si isiram."

¹⁴ Udde sinabbi Pedro si, "Ammek, Afu. Se ammek kepay nalliwata massira si kunnayawa kammaral sikhamiya Judyu."

¹⁵ E diningngangnga kappayino damita kunna si, "Ino sinapiti Dios si nalawara akkanan, ammemmad kammarallan."

¹⁶ Nami'luwa naangwenoy, kase netulluweno ulat sey langit.

¹⁷ Waso pakadadandammanni Pedro nu sanneno keanganino initana, sinumpalanino dinundunira i Cornelio weno balera Simon, e agata'daggiran sino lamwangan.

¹⁸ Nepakibebu'da nu antuweno balaya nagyanani Simon Pedro.

¹⁹ Udde i Pedro, aggadandamanna kepayino keanganino nepaita i Dios sikhana, e sinapitino Espirituwi Dios sikhana si, "Aneno talluwera a lallakiya mintufuk sikhama."

²⁰ Umulluggan, e ammeka maddaladudwa a mebulun sikhara, se ikkanakino nanundun sikhara."

²¹ Inulluwi Pedro e nekunna sino lallakiyyera si, "Ikkanakino tufukan-daw. Sangkayu lang inang taw?"

²² "Dinundundakamiyi Kapitan Cornelio, se kunnino tata a angheli Dios sikhana si ayammika kanu sey balemi takesi dingngagganna amminino sapitannu. I Cornelio, nalawaringke a tolaya maddayaw ki Dios, e ammina kasittolemira a Judyu, iyatalda," kunda.

²³ Nepatallungira i Pedro takesi middera sinay.

Wasi kadarama'na, ginikkati Pedro e nebulun sikuwara, e nebulungkap-payino korwanira a manguruwa taga-Joppe.

²⁴ Wasin ginamwangira sey Cesarea sino mekadwa aw, aneno nakkakarampattira sey balera Cornelio se inayanneno wawwayinera andino kakkawamannera.

²⁵ Tattallung kepayi Pedro, dinambali Cornelio e namalitud sino a'langnga a maddayaw sikuwana.

²⁶ Udde nepata'daggi Pedro e nekunna si, "Matta'dagga se tolayak paya kakunnam."

²⁷ E sinallungira sino balaya mattatabbag. Wasin inita i Pedroweno odduwa tolaya nakkakarampat,

²⁸ sinapi'na sikuwara si, "Inammuyunnino gagangemiya Judyu a kammarallammiyeno mebumbulan onnu maddoraw si bakkanna Judyu. Udde nepakaammuwi Dios sikuwak si ammena dama a kammarallangkuweno massiki sanna a tolay.

²⁹ Antu gafuna, wasin inayandak, inangngaka tagatulutuluk. Dingngag-gangku mantu nu sanneno gafuna a nepaayaddak."

³⁰ Wasinoy, sinapiti Cornelio si, "Wasin mekappata aw si kunnayawa alas tres, aggekarakarakararak sito balemi. Kaka'meng kelanga aneno natta'dag sino a'langkuwa nabbarawasi si mangngilikilit."

³¹ Sinapi'na si, 'Cornelio, diningngaggi Diosino kararangngu e aggadan-dammaneno nepanuffunu sino pobiriyyera.

³² Manundungka si umang sey Joppe a mayag ki Simon Pedro. Magyan sey balera Simon a midadan si ilakuna a gaddang, a ana sino dappi'na bebay.'

³³ Antu gafuna, nepaayaddaka e nalawarimmangke se inangka pay. Sitoya, ayokami ammin sitawa aggitani Dios, ta dingngaggammi amminino sinapi'na si ipakaammummad."

Ino Netulduwi Pedro Sikuwara Cornelio

³⁴ Waso kunnenoy, sinapiti Pedro si, "Maitakun si awana padumani Dios si tolay.

³⁵ Se massiki sanna a tolay si ingkelamanga lubbun, nu maddayawira ki Dios anna mangwera si naggaddang, damanera a pabbalin si tolena.

³⁶ Ammuyunnino nalawara damaga nepakaammuwi Dios sikuwamiya gakagaka i Israel a damana a mebumbulunino tolayira sikuwana gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afu ammina tolay.

³⁷ Ammuyungkappayino nalawara nakwa sino lulubbunna Israel a neyafu sey Galilea sin nasinduwennino nanulduwani Juan annino na-mawtisaranna.

³⁸ Ney'a da i Diosino Espirituna annino pannakadamana ki Jesus a taga-Nazaret, takesi massiki sanneno inangnganna, passiya nalawarino inangwana, e nepabbattunoyna amminino pinadyatanira i Ofag, se ana i Dios sikuwana.

³⁹ Ikkamiya apostol, initami amminino inangwana sey Jerusalem anna sino korwana lulubbunna Judyu. Ireno namapatay sikuwana se nelansara sino krus.

⁴⁰ Udde wasin mekatalluwa aw, nepangngangoliyi Dios. Nepaitana

⁴¹ sikuwami, e nakikkangkami sikuwana sin nangngangoliyanna. Ammina tolay, ammera inita, nu bakkangkami pelanga piniliyi Dios a mana'dag sino nangngangoliyanna.

42 Dinundundakamiya umang mangibanyag sino nalawara damag mappeafu sikuwan anna mangipakaammu si antuweno piniliyi Dios a mangukum si ammina tolay, massiki ino natayin annino nabiyayira kepay.

43 Antu kappayino sinapitino amminira a gumalabbun si'in sin sinapi'da si, 'Amminira a mangurug sikuwan, mapakomanino liwa'da gafu sino inangwana.'

Ino Neya'danino Espirituwi Dios Sino Bakkannira A Judyu

44 Wasin aggedadamadamikkepayi Pedro, inangnginnino Espirituwi Dios sikuwan ammina naningngag.

45 Ino Judyuwera a mangurug ki Jesus a nebumbulun ki Pedro, nakkabawira se neya'da i Diosino Espirituna sino bakkannira a Judyu.

46 Ammura si nakwa se diningngaddera a maddamat si naddadaruma a damita ammera inammu anna maddawayaw ki Dios. Antuweno sinapiti Pedro sino bulunnera si,

47 "Iyawira a tolay, naa'danira sino Espirituwi Dios a kunna payino ikkanetam. Waremmangke miyallang si mabawtisaranira?"

48 Waso kunnenoy, sinapiti Pedro sikuwan si mappabawtisarira nadda mangipaita si manguruwiran ki Jesus. Wasin nabawtisaraniran, inaranda ki Pedro si magyan nad sikuwan si pipidyaw aw.

11

Ino Netulduwi Pedro Sino Nallangngira Sikuwan

1 Waso kunnenoy, ino apostolira andino korwanira a mangurug ki Jesus sey Judea, nadingngadda si ana kappayino bakkannira a Judyu a nangurug sino sapiti Dios.

2 Wasin nuliyenni Pedro sey Jerusalem, binalawino manguruwira a mangamma manuntul kepay sino gagangena Judyu.

3 E kunda si, "Sangka lang inang sino balayino bakkannira a Judyu e nakikkangka kappay sikuwan?"

4 Wasin diningngaggi Pedroweno sapitanda, sinapi'na amminino nakwa sikuwan makkiyad sino gafuna, a nekunna si,

5 "Wasin agyanak sey Joppe a nakkararag, aneno nepaita i Dios sikuwak si kunnangke tenap, e initakino sumatabbafa a kunnangke ulatta nebassinino appata suyuna a naggabwat sey langit, e naddattu sino aruruggu.

6 Wasin inimu'nakkangkungke, ana amminino nganganna makkarekayira, aggayam anna sumaron, mammanukira, anna makkurekure'gawangngira.

7 Nadingngaggwueno damita massapit si, 'Pedro, gumabwakka ta mamartika si isiram.'

8 Udde sinabbaggu si, 'Ammek, Afu, se awangkepay inakkangku si kammaral sikuwaniya Judyu.'

9 Nassapikkappayino maddamat sey langita kunna si, 'Ammem kammarallannino sinapiti Dios a nalawara akkanan.'

10 Nami'luga nakwa yaw, kasena netullu ammin sey langit.

11 "Sinoya netulluwanna, ginamwangino talluweria a lallakiya taga-Cesarea sino balaya nagyanangku. Inandak inayan ta umangngak sinay."

12 E sinapitino Espirituwi Dios sikuwak si amme'ngad maddaladudwa a mebulun sikuwan. Iyawira a annamma kakkolattam a taga-Joppe, nebulunira pay sikuwak, e inangkami ammin sey balera Cornelio sey Cesarea.

¹³ Wasin ginamwangkami, sinapiti Cornelio sikwamiyeno anghela nap-padda sikwana sino balena annino sinapi'na anghel a, 'Manundungka si umang sey Joppe a mayag ki Simon Pedro.

¹⁴ Ituldunana sikwayu nu sanneno kesalakandawa taabbalay.'

¹⁵ Wasin neyafuka manuldu, inangngino Espirituwi Dios sikwara a kunna payino ikkanetam sin gafuna.

¹⁶ E dinandangkuweno sinapiti Afu Jesus a, 'Nabbawtisari Juan si danum, udde mabawtisarangkayuna sino Espirituwi Dios.'

¹⁷ Nu kunnenoy a neya'da i Diosino Espirituna sikwara a bakkanna Judyu a kunna payino ikkanetam sin nanguruwantam ki Afu Jesu Kristo, inyak kadda miyallang sino akwani Dios?"

¹⁸ Wasin nadingngaddenoy, neibba'da a mabbalaw sikwana, e nad-dayawira ki Dios a kunda si, "Nu kunna mantu, massiki ino bakkannira a Judyu, inallakkira i Dios, ta damara a mabboboli takesi mabiyayira si makkikiyad."

Ino Nanguruwanino Tolayira Sey Antiokia

¹⁹ Kiyad sin pinapatayino Judyuwera i Esteban, nadyatanino manguruwira e nakkakaratwayira. Anereno inang sey Fenicia, Chipre, anna sey Antiokia, e nanulduwera mappeafu ki Jesus, udde ino kasiJudyurera pelangino sinulduwanda.

²⁰ Udde ana kappayino korwanira a taga-Chipre anna taga-Cirene a inang sey Antiokia, e netuldura kappayino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesus sino bakkannira a Judyu.

²¹ Gafu se aneno pannakadama i Dios sikwara a manuldu, odduwereno nangurug ki Afu Jesus anna manuntul sino anggamma.

²² Wasin nadingngaggino manguruwira sey Jerusalem si aneno manguruwira sey Antiokia, dinundunda i Bernabe sinay.

²³ Wasin ginamwang sinay, maanggam se initana a nikallakki Dios sikwara, e sinunnera si mattalaginarira nadda mangurug ki Afu Jesus.

²⁴ Nalawaringke a tolai Bernabe, natuyaggino pannakadameno Espirituwi Dios sikwana, anna natuyag kappayino angngurungnga. Antuweno odduwerera a nesapat sino nanguruwira ki Afu Jesus sinay.

²⁵ Waso kunnenoy, inangngi Bernabe sey Tarso a mintufuk ki Saulo.

²⁶ Wasin dina'ngana, netulunna sey Antiokia. Taruningke ino nebumbulanda sino nanguruwira sinay, e odduwa tolaiyino sinulduwanda. Ino nanguruwira ki Jesu Kristo sey Antiokia, ireno palunguwa naingnganan si Kristiyano.

²⁷ Sin nagyananda Bernabe anni Saulo sinay, agyanino gumalabbunira i Dios a inang sey Antiokia a naggabwat sey Jerusalem.

²⁸ Ino tata sikwara a mingngan si Agabo, natta'dag sino pakkakarampat-tanda, e nepalabbunino Espirituwi Dios sikwana si ananeno dokalla bisin sito lubag. (Inaya nelabbunna, neyakkuruwin sin tiyempowi Emperador Claudio.)

²⁹ Antu gafuna, nattatarabbanino manguruwira si duffunandeno kakkola'dera sey Judea. Tatatata sikwara, neya'daneno damana a neya'da,

³⁰ kasera neya'da ammin sikwara Bernabe anni Saulo ta iyanda sino pangafuwanirana manguruwira sey Jerusalem.

¹ Sinoya tiyempo, neyafuwi Ari Herodes* a mappadyat sino korwanira a mangurug ki Jesus.

² Nepafutulna i Santiago a kolaki Juan.

³ Wasin initana a maanggammino Judyuwera sino inangwana, nepado'mana kappayi Pedro. Nakwa yaw sin tiyempona fiesta a ngananda si La'wutan a pangangananda si tinapaya awana lebadurana.

⁴ Wasin dino'manda i Pedro, nepabaluri Herodes, e nepaindangnga si kadawfulu si annamma sindalu, e mepatapataliyeno aggappatira. Se dinandamma si nanu mabalininnino inaya fiesta, ukumannana i Pedro takesi papapatena sino a'langino Judyuwera.

⁵ Kunna antu, nabaluri Pedro, udde ino manguruwira ki Jesus, ginakku-ruddangke a nangikararag sikwana.

Ino Nallawanani Pedro Sino Abbaluran

⁶ Nada'ngeno tata a gafiya ino kagigi'ba'na, antuweno pappapapatayan naddi Herodes ki Pedro. Naturuwi Pedro sino nallatanino adwera a sindalu, a nakadenan si adwa a kawad, e ana kappayino mindag sino lamwanganino abbaluran.

⁷ Kaka'meng kelanga nagyanino tata a angheli Afu Dios a inang sino aggiddani Pedro e nabaggawingke ino kwartuna. Ginunggunino angheli Pedro ta gammiyanna, e kunna si, "Gumabwa'kan." E naariyennino kawarira sino kama'na.

⁸ Sinapikkappayino anghel sikwana si, "Inggurannu yan barawasim anna massapatukka." E ginakkuruwi Pedro, e sinapikkappayino anghel sikwana si, "Mattaalka ta dumandangka sikwak."

⁹ Dinandana inang sino anghel e nallawanira sino abbaluran. Udde ammena inammu si gakkuruwino akwanino anghel sikwana, aringnga si tena'ma pelang.

¹⁰ Ila'wutandeno pitta a gwardiya annino mekadwa a gwardiya, kasera ginamwang sino baliyanga aggaku'na kayatana mallawan sino abbaluran. Nabukkataningkelang e nallawanira. Wasin aggelakalakarira sino kalasada, naawaningkelangino anghel.

¹¹ Waso kunnenoy, naammuwani Pedroweno nakwa sikwana, e nekunna si, "Ammuk si gakkurug yaw. Dinunduni Diosino anghelna a misalak sikwak ta ammerak mapapatayi Herodes anna ammena makweno innanamanino Judyuwera a makwa sikwak."

¹² Wasin binalonenaya nakwa sikwana, inang sey balera Maria a ina i Juan Marcos. Oduuweno tolayira a makkararag sinay.

¹³ Sinottoki Pedroweno lamwangan, e inang initeno aripanna bafaya i Roda nu inyено nanottok.

¹⁴ Udde wasin inimunuwanneno damiti Pedro, nakalyawanna a nebukkatinno lamwangan gafu sino aanggamma, e nalayawa nuliya nangipakaammu si ana i Pedro sino lamwangan.

¹⁵ "Inansekk," kunda sikwana. Udde nepagekwana si gakkurug. "Anghelna yan," kunda.

¹⁶ Amme pelang ibbattani Pedroweno manottok. Wasin binukkatanidano lamwangan, nakka'bawira sin naitara i Pedro.

¹⁷ Sinengyattannera ta suminakkira, kasena sinapit sikwareno nilawanani Dios sikwana sino abbaluran. "Itulduyu yaw sikwara Santiago

* **12:1 12:1** Iyawa ari, i Herodes Agripa I a afuwi Herodes a Napatig anna panganakanni Herodes Antipas a nappafutul ki Juan a Gumabawtisar.

annino korwanira a kakkolattam," kunna. Kasena inanawa inang si korwana lubbun.

¹⁸ Wasin kadarama'na, nakungkulingke ino nakammino gwardiyera. "Sanna lang naawani Pedro?" kunda.

¹⁹ Nepataraki Herodes i Pedro, udde ammera nasumpalan. Antuweno binistigarneno gwardiyera e sinapi'na si mapapatayira. Kase inanawi Herodes sey Judea e inang nagyan sey Cesarea.

Ino Natayani Herodes

²⁰ Wasin nagyani Herodes sey Cesarea, nabbungubungut sino tolayira sey Tiro anna sey Sidon. Antu gafuna, mintufukira si pappaangganda sikwana, se ino patturayanneno pappanda si akkananda. Pinalungura a sinatabbi Blasto a mimut sino balayi Herodes takesi duffunanner, kasera inang ki Herodes a mappekakallak.

²¹ Wasin nadatangnginnino awa piniliyi Herodes, nabbarawasi si barawasina ari, nattuttud sino tronona, e naddiskursu sino tolayira.

²² Wasin nasinduwen, nekokweno tolayira a nassapit si, "Tata a diosino naddamit, bakkanna tolepelang."

²³ Gafu se ammena sinapit si dayawanda nabbelangi Dios, pinapatayino angheli Dosi Herodes, inu'gitino baggina, kasena natay.

²⁴ Sinoya tiyempo, inooddu kappayino tolayira a naddingngag anna nangurug sino sapiti Dios.

²⁵ Da Bernabe anni Saulo, wasin nabalininnino nanundunanda sikwara sey Jerusalem, nuliyyera sey Antiokia, e nebuluni Juan Marcos sikwara.

13

Ino Nadundunanda Bernabe Anni Saulo A Umang Manuldu

¹ Ino manguruwira sey Antiokia, ana sikwareno mangipakaammu sino ipakaammuwi i Dios andino manulduwera sino sapiti Dios. Irara Bernabe, Simeon a ngananda si Ngisit, Lucio a taga-Cirene, Saulo, anni Manaen a pinadokallino ama i Gubernador Herodes.

² Wasin tata si aw, nallantanga manganganino manguruwira takesi makkararira anna maddayawira ki Dios. E kunnino Espirituwi Dios sikwara, "Dotukandora Bernabe anni Saulo a masserbi sikwak se aneno pakwak sikwara."

³ Nakkararira kappay anna nallantangira kappaya mangngan, kasera nepotunino kama'da sikwara Bernabe anni Saulo, e nepagikka'dera.

Ino Inangnganda Bernabe Anni Saulo Sey Chipre

⁴ Waso kunnenoy, nepabonino Espirituwi Dios da Bernabe anni Saulo, e inangngira sey Seleucia, kasera nattakay si bafora umang sey Chipre a naffu si danum.

⁵ E nebulunda i Juan Marcos a manuffun sikwara. Wasin ginamwangira sey Salamina a lubbunna Chipre, nepakaammureno sapiti Dios sino sinagogereno Judyuwera.

⁶ Wasinoy, dinodoyudda ammina lubbunna Chipre makkiyad si ginamwangira sey Pafo. E dinatanda sinayino tata a Judyu a gumasalamangka a massapit si gumarabbuni Dios, gampade bakkam. Ino anganna, i Bar-Jesus.

⁷ Iyawa tolay, buluni Sergio Paulo a gubernadorna Chipre. Ino gubernador, mautakka tolay, e nepaayangngara Bernabe anni Saulo se anggamma a dingngaggannino sapiti Dios.

⁸ Udde ino gumasalamangka (a i Elimasino anganna si dami'na Griego), kinontaranara Bernabe anni Saulo takesi ammena manguruwino gubernador ki Jesus.

⁹ Udde i Saulo, a mingngangkappay si Pablo, natuyaggino pannakadamenos Espirituwi Dios sikwana e pakatulatulangnganna i Elimas,

¹⁰ e sinapi'na si, "Ikka a abbingnga Diablo, kontarannu ammina nalawad. Nalaingkangke a mamalabali si tolay e pabbalinu si siriyeno gakkuruwa sapiti Dios.

¹¹ Sitoya, kastigundaka i Afu Dios e malappakka takesi awaniningke a itannu si pipidyaw aw." Assapi'na lang sinoy, awaninna itani Elimas e kumarakarabakafa mintufuk si mangewid sikwana.

¹² Wasin initeno gubernadorino nakwa sikwana, nangurug ki Afu Jesus, se nakka'baw gafu sino pannakadamana a netuldura.

Ino Nanulduwanda Pablo Sey Antioquia A Sakopanna Pisidia

¹³ Waso kunnenoy, nanora Pablo sey Pafo, e nattakayira si bafora umang sey Perge, tata a lubbun sino probinsiya a Pamfilia. Wasin ginamwangira sinay, inanawanirani Juan Marcos e nuli kappay sey Jerusalem.

¹⁴ E netuluyda Pablo a umang sey Antioquia a sakopanna probinsiya a Pisidia. Wasin Sabadu a awna aggimwangan, inangngira sino sinagogeno Judyuwera e nakituturira.

¹⁵ Wasin nabasennino lintiyi Moises andino turakkino korwanira a gu-malabbuni Dios, aneno nepasapitino pangafuwaniirana sinagoga siksware Pablo a kunda si, "Kakkolak, nu wara sapitandaw sino tolayira sitawa mappatuyag sino nakanda, itulduyin."

¹⁶ Waso kunnenoy, natta'daggi Pablo e sinengyattanner ta suminakkira, e sinapi'na si, "Ikkayuwa kakunnaka gakagaka i Israel anna ikkayu kappaya bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios, dingngaggandawino itulduk.

¹⁷ Ino Dios a dayawantama gakagaka i Israel, pinilineno gagginafutamira. Wasin nagyanira sey Egipto a bakkanna lubbunda, dinuffunnanner e inoodduwera, kasena nepaiteno dokalla pannakadamana a nepawaya siksware sino kinaripanda sinay.

¹⁸ Wasin appatafuluwa runa malallakarira sino kalolowat, neyattameno a'kwandera e inimu'nera.

¹⁹ Wasin ginamwangira sey Canaan, nepangaffu'nera sino pituwa a lubbun sinay takesi ino tolenereno makangkwa sino lubadda.

²⁰ Mangiyafu sin inangnganda sey Egipto kiyad si akwaranino lubag, kalimatut si limafuluwa run.

"Wasinoy, dinotukani Diosino ukumira a mepatapataliya matturay siksware makkiyad sino tiyempowi Samuel a gumalabbunna.

²¹ Sinoya tiyempo, narangngira si arira, e dinotukanna i Saulo a abbingi Kis a gakagaka i Benjamin ta antuweno arira si appatafuluwa run.

²² Kasena inariyi Saulo, e nepatalina i David ta antuweno arira. Kunnyayawino sinapiti Dios mappeafu ki David, 'I David a abbingi Jesse, antuweno anggangku se akwanna amminino sapitangku.'

²³ I David kappayino gagginafuwi Jesus a dinunduni Dios a mangisalak siksватама gakagaka i Israel, a antuweno nekarina si'in.

²⁴ Sin liyeji Jesus a umang manuldu, nagyaninni Juan a manuldu siksватама ammina gakagaka i Israel ta ibabolitammaddino liwattamira anna mappabawtisaretammad.

25 Wasin ara'niyenna mabalini Juan sino nadundunanna, sinapi'na sino tolayira si, 'Ariddonakuy si ikkanokino dinunduni Dios a mangisalak sikwayu, gampade bakkan. Ino mepatali sikwokino taronandaw, e mearipanna'ngad sikwana, udde ammek meannunga mangwa se madayawingke.'

26 "Ikkayuwa kakkolakkuwa gakagaka i Abraham, anna ikkayu kappaya bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios, ikkanetamino nappakaammuwani Dios nu ansanneno akkesalakantam.

27 Udde ino tolayira sey Jerusalem andino tatturayira, ammera inammu si i Jesusino dinunduni Dios a mangisalak sikwara, se ammera naawatanino babbasanda kadda Sabadu a neturakkino gumalabbunira i Dios si'in. Udde neyakkurudda payino neturakkino gumalabbunira se nepapapatera i Jesus.

28 Massiki awana gafuneno pamapatayanda sikwana, inaranda ki Pilato si papatayanna.

29 Wasin inangwarenoy e neyakkuruwin amminino naturak mappeafu sikwana, nepaarira sino krus e sinannanda.

30 Udde nepangngangoliyi Dios.

31 E odduwa awa napappadda i Jesus sikwara a nebumbulun sikwana a naggabwat sey Galilea a inang sey Jerusalem. E sitoya, ireno mangipakaammu mappeafu ki Jesus sikwatama Judyu.

32 Antuweno inanggammi sitawa mituldu sino nalawara damag sikwayu. Ino nekariyi Dios sino gagginafutamira si'in,

33 antuweno neakkurug sikwatama gakagakara, se sitoya, nepangngangolina i Jesus. Antu kappayino sapitannino naturak sino mekadwa a Salmo a kunna si,

'Ikkeno abbingku. Sitoya, ipakaammuk si ikkanokino amam.*

34 Ana kappayino naturak sino sapiti Dios mappeafu sino nangngangoliyaní Jesus ta ammena mananawuweno baggina si makkikiyad, e sinapi'na si,

'Iya'da'nga sikwayuweno nalawara nekarik ki David a gakkuruwingke a makwa.'†

35 E ana kappay naturak sino korwana Salmo a kunna si,

'Ikkeno nappili sikwaka masserbi sikwam, e ammem purayan si mananawuweno baggik.'‡

36 Bakkanni David ino sapitannenay, se wasin binalinnanino nepakwa i Dios sikwana sino katolena, natay. Sinananda sino tanammino gagginafnera, kasena nananawu.

37 Udde i Jesus, ammena nananawu, se nepangngangoliyi Dios.

38 Kakkolak, anggangku si maammuwandaw yaw, gafu sino inangwa i Jesus, dama i Dios a pakomanino liwattam.

39 Se gafu sikwana, ibilangi Dios si naggaddangngino massiki sanna a tolaya mangurug, udde awan sikwatama mebilang si naggaddang sino angngitana gafu sino panguruwantam sino lintiyi Moises.

40 Kunna mantu, mappalangkayu takesi ammena makwa sikwayuweno sinapitino gumalabbunira i Dios si'in a kunna si,

* **13:33** **13:33** Salmo 2:7 † **13:34** **13:34** Isaías 55:3 Ino nekariyi Dios ki Ari David, ananeno gakana so maddagguna awa maturay sino Judyuweru si makkikiyad. ‡ **13:35** **13:35** Salmo 16:10

41 'Itandaw, ikkayuwa mangilopalopet sikwak, aneno akwangku sino katoleyuwa kakka'baw, udde matekayu pelang, se ammeyu kuruwan, massiki wara mituldu sikwayu.' §

42 Wasin nabalininnino sinapiti Pablo, nallawanira anni Bernabe sinaya sinagoga, e inayanireno tolayira si manuldu kappay sino metufara Sabadu ta tubburandeno netuldura.

43 Wasin nallawaninnino tolayira, odduweno nebumbulun sikwara Pablo a Judyu anna bakkanna Judyu a manuntul sino aggangwana Judyu. Nakitatabbadda Pablo sikwara, e netuldura si mattalaginarira nadda manalak sino allakki Dios.

44 Waso metufara Sabadu, maggi ammina tolay sinaya lubbun, nakkakarampattira a nakidingngag sino sapiti Dios.

45 Udde waso initeno Judyuwereno odduwa tolay, inilliyerangke, neyatatalda i Pablo, e kinontarareno sinapi'na.

46 Udde naturibbelanda Pablo anni Bernabe a nassapit si, "Maawag si ikkayuwa Judyuweno palunguwe passapitammi sino sapiti Dios. Udde gafu se inammeyu, kunnangke ukumandawino baggiyungkepaya ammekayu meannunga maa'dan si biyaya mannayun. Antuweno anawammikayu e umangkamiya manuldu sino bakkannira a Judyu.

47 Se kunnayawino sinapiti Afu Dios sikwami, 'Pinilitakayu si kunnangke sirwat sino bakkannira a Judyu ta tulduwan-daw ammina tolay sito lubag takesi mesalakanira.' **

48 Wasin diningngaggino bakkannira a Judyuweno sinapiti Pablo, maanggammira e dinayora i Dios gafu sino diningngadda a sapi'na. E ino piniliyera i Dios ta mabiyayira si makkikiyad, nanguruwira.

49 Waso kunnenoy, naddidngaggandeno sapiti Dios mappeafu ki Afu Jesus si palulubbun sinay.

50 Udde ino Judyuwera a amme mangurug, sinussuwandeno tatturayira a lallaki sinaya lubbun andino bafa'nangngira a bafabbaya maddayaw ki Dios takesi padyatandara Pablo anni Bernabe. E nepaanorera sinaya lubbun.

51 Sinatta'da Pablowno lafuk sino takkira ta pangammuwanino tolayira si ireno makammu sino kastigura, kasera inang sey Iconio.

52 Udde ino nanguruwira ki Jesus sey Antiokia, nafulotino aangganda se natuyaggino pannakadameno Espirituwi Dios sikwara.

14

Ino Nakwa Sikwara Pablo Sey Iconio

1 Wasin inanda Pablo anni Bernabe sey Iconio, inangwara kappayino inangwara sey Antiokia, se inangngira sino sinagogeno Judyuwera, e gafu sino nanulduwanda, odduweno nanguruwa Judyu anna bakkanna Judyu.

2 Udde ino Judyuwera a mammaya mangurug, sinussuwandeno bakkannira a Judyu takesi kababannadden manguruwira ki Jesus.

3 Udde massiki kunnenoy, nabayadda Pablo anni Bernabe sinay e naturirirangke a manuldu mappeafu ki Jesus. E nepaita i Jesus si gakkuruwino ituldura mappeafu sino alla'nga, se ina'danneria si pannakadamara a mangwa si kakka'baw.

§ **13:41 13:41** Habakuk 1:5 Ino keyakkuruwannenaya nelabbun, inangngino taga-Babiloniyyera a nakiyubat sino Judyuwera e dinaraldeno Templo sey Jerusalem anna odduweno pinapatera. Antuweno kapa'latino Judyuwera, se aridda si awana manaral sino nalawara Templora. *

13:47 Isaias 49:6

13:47

⁴ Naggadweno tolayira sinaya lub bun, se aneno dinandan sino Judyuw-era a ammera mangurug, e ino korwanira, dinandanira sino apostolira.

⁵ Waso kunnenoy, ino Judyuwera andino bakkannira a Judyu andino taturerera, nattatarabbanda si padyatandara Pablo anna lapalappaggandera takesi matayira.

⁶ Udde wasin naammuanda Pabloweno pamapatayanda nad sikwara, nabbukalira a inang sey Listra anna sey Derbe andino korwana lulubbuna sakopanna Licaonia.

⁷ E nanulduwera kappay sino nalawara damag mappeafu ki Jesus.

Ino Nakwa Sikwara Pablo Anni Bernabe Sey Listra Anna Sey Derbe

⁸ Wasin agyanira sey Listra, agyanino lalakiya pilaya ammena nakakpana nallakad kiyad sin neyanakanna.

⁹ Wasin aggatuttura maddingngag sino sapitanni Pablo, sinulangngani Pablo, e naimunuwanna si kuruwanna si damana a maariyeno pileña.

¹⁰ E nekokwana a nassapit si, "Matta'dagga." Gabwat kunnino lalaki e nallakarin.

¹¹ Wasin initeno tolayireno inangwa i Pablo, nekulawura sino dami'da a Licaonia, a kunda si, "Irayawino diostama nabbali si tolaya naddassag sikwatan."

¹² E nginandera si anganino diosdera. I Bernabe, nginanda si Zeus, e i Pablo, nginanda si Hermes se antuweno kanayuna maddamit.*

¹³ Ino templowa paddawayanda ki Zeus, ana sey lasinneno lubbunda. Waso kunnenoy, ino padira, neyangngeno bakera a torowa nagunggunan si sabung sino lamwanganino lub bun, se angganda ammina miwa'lat sikwara Pablo se ira kanuweno diosda.

¹⁴ Wasin naammuanda Bernabe anni Pabloweno angganda a akwan, pinipissereno barawasirangkepaya pitanda si malowino nakanda. Nekangkanda sino tolayira, e nekokwara a nassapit si,

¹⁵ "Sannemmangke yan akwando ya? Tolekami pelanga kakunnayu. Ino gakkammiya inang sitaw, ipakaammumi sikwayuweno nalawara damag mappeafu ki Jesus, takesi talekkurandawino aggangwayuwa awana pattupakkanna e kuruwandawino aggabiyya Dios a namaratu sino langit, yo lubag, ino bebay, andino ammina igyanda.

¹⁶ Si'in, nepureneneno kakunnayuwa bakkanna Judyu a mangwa sino angganda a akwan.

¹⁷ Udde ammena inibbatta mangipaita sino kinalawanna sikwara sino odduwa duffunna, se antuweno manga'da si uran andino pattufuwainino mula ta wara ikabiyaddaw takesi maanggangkayu."

¹⁸ Udde massiki sinapiti Pablo inay, nadyataningke a mallang sino tolayira takesi ammera miwa'lat sikwara.

¹⁹ Waso kunnenoya agyanira kepay sey Listra, ginamwangino Judyuw-era a naggabwat sey Antioquia anna sey Iconio. Sinussuwandeno tolayira e ilapalappadda i Pablo, kasera binu'buta nelawan sino lubbunda, se aridda si natayin.

²⁰ Udde wasin inaribumbunganino manguruwira, ginabwakkappay e nuli sino lubbunda. Wasi kadarama'na, inanda Pablo anni Bernabe sey Derbe.

Ino Nulyienda Pablo Sey Antioquia A Sakopanna Siria

* ^{14:12 14:12} Ino angnguruwino tolayira sinay, i Zeusino kaptatiyana diosda. I Hermesino dinundunino korwanira a diosda nu wara ipakaammura sino tolayira, se nalainga maddamit.

²¹ Wasin ginamwanda Pablo anni Bernabe sey Derbe, nepakaammureno nalawara damag, e odduweno nanguruwira ki Jesus. Kasera nuli sey Listra anna sey Iconio, e nangawwatira sey Antioquia a sakopanna Pisidia,

²² ta pattuyaggandeno angnguruwino nanguruwira. Sinapi'da sikwara si, "Massiki sanneno makwa sikwayu, mattalaginaggayu nadda mangurug, se maawag si mallawumetam ammin si odduwa dyat liyetama medagga sino patturayani Dios sey langit."

²³ Kadda lubbuna inangnganda, nanotu'da Pablo si pangafuwanirana mangurug. Nakkarakira anna nallantangira a mangngañ, e netala'dera ki Afu Jesus a kinurudda takesi antuweno mimut sikwara.

²⁴ Wasin nulla'wu'da Pablo anni Bernabe sey probinsiya a Pisidia, ginamwangira sey probinsiya a Pamfilia.

²⁵ Nanulduwera mappeafu ki Jesus sey Perge, kasera inang sey Atalia.

²⁶ E nattakayira si bafora nuli sey Antioquia a sakopanna Siria. Se ino manguruwira sinay, ireno namaikkata nikararag sikwara Pablo takesi duffunanira i Afu Dios a mangwa sino pakwana. E binalindanino nepakwana sikwara.

²⁷ Wasin ginamwangira sinay, nepakakarampa'deno manguruwira, e netuldura amminino nepakwa i Dios sikwara. Netuldura kappayino nepakaammui Dios a massiki ino bakkannira a Judyu, damara a mangurug.

²⁸ Nabayira sey Antioquia a nakiigyan sino manguruwira sinay.

15

Ino Nattatarabbanda Mappeafu Sino Nanguruwanino Bakkannira A Judyu

¹ Waso kunnenoy, agyanireno naggabwat sey Judea a inang sey Antioquia, e nanulduwera sino manguruwira ki Jesus a kunda si, "Ammekayu mesalakan nu ammekayu mappakugita metuntul sino lintiyi Moises."

² Udde da Pablo anni Bernabe, ammera anggammuno sinapi'da e nakisosombatira sikwara. Antu gafuna, nattatarabbanino nanguruwira a pabonanda Pablo anni Bernabe andino korwanira a manguruwa umang sey Jerusalem takesi bebutanda sino apostolira andino pangafuwanirana manguruwira mappeafu sino nassasarombatanda.

³ E nepagikka'dera. Wasin nekwera sey probinsiya a Fenicia anna Samaria, nesisippalda a nepadamag sino manguruwira a nanguruwinnino bakkannira a judyu ki Jesus. E maanggamminko ino manguruwira a naddingngag sinay.

⁴ Wasin ginamwangira sey Jerusalem, maanggammino manguruwira andino pangafuwandera andino apostolira a nappaamwang sikwara. E sinapi'da Pablo amminino inangwara a duffuni Dios sikwara a manuldu sino lulubbuna inangnganda.

⁵ Udde natta'daggino korwanira a Fariseowera a manguruggappay ki Jesus, e nekunda si, "Tulduwantammaddino bakkannira a Judyu ta mappakugitira anna tuntulanda kappayino korwana lintiyi Moises."

⁶ Antuweno nammamitingino apostolira andino pangafuwanirana manguruwira takesi pattatarabbanda.

⁷ Wasin nabayirana mattatarabbag, natta'daggi Pedro, e kunna si, "Kakkolakku, aggaammundaw si ikkanakino piniliyi Dios sikwatam si'ina umang mibanyag sino nalawara damag sino bakkannira a Judyu takesi dingngagganda anna kuruwanda.

⁸ I Dios a nakaammu sino ana sino nakammino tolayira, nepaitana si anggammeno nanguruwanino bakkannira a Judyu, se neya'daneno Espirituna sikwara a kunna kappayino nepanga'dana sikwatam.

⁹ Awana naddadarumanno inangwana sikwatam, se inarina kappayino narakkat sino nakanda gafu sino nanguruwanda.

¹⁰ Nu kunna mantu, mayan subukandawi Dios a patutandawino bakkannira a Judyu a manuntul sino lintiyi Moises? Se massiki ikkanetama Judyu andino gagginafutamira si'in, ammetam nakatuntul. Santam lang paidammanino bakkannira a Judyu a sapitantam si tuntulanda ammin inay?

¹¹ Ammena nad kunninoy, se kuruwantam si mesalakanetam gafu pelang sino allakki Afu Jesus, e kunna kappay sikwara."

¹² Wasin nasinduwenni Pedro, sininakkino tolayira a maddingngag sikwara Bernabe anni Pablo sino pitulduwanda sino kakka'bawa nepaangwa i Dios sikwara sin inangnganda sino bakkannira a Judyu.

¹³ Wasin nasinduwennino sinapi'da, nepataliyi Santiago a kunna si, "Kakkolak, dingngagganda'ngad.

¹⁴ Assapikkepayi Simon Pedro sino palunguwa nipaitani Dios sino alla'nga sino bakkannira a Judyu a namili sikwara si mesapat sino tolenera.

¹⁵ Iyawa inangwa i Dios, nekunna sino neturakkino gumalabbunnera si'ina kunda si,

¹⁶ 'Kunni Afu Dios si, Naso maddagguna aw, muliyak kappay sikwayuwa Judyu ta gabwatangku kappayino nadaralla balayi Ari David e pabbawungkuneno patturayanna.

¹⁷ Antuneno akwangku takesi anggandaka ammunino korwanira a tolay, amminino bakkannira a Judyu a pinilika mabbali si tolek.

¹⁸ Kunnenoyino sinapiti Afu Dios a nepakaammuna si'in."**

¹⁹ Nekungkappayi Santiago si, "Ino ana sino nakangku, ammetammad paidammanino bakkannira a Judyu a mangurug ki Dios.

²⁰ Turakkantamira lud ta itul dutam pelang sikwara a ammera nad mangangan si newa'lat si sinandiosira anna ammera massira si ada onnu napattalla animala ammena naariyeno adana, anna ammera makidurug si bakkanna atawara.

²¹ Se ammu amminino Judyu inayira a lintig, se kiyad si'in, babbasanda kadda Sabaduweno lintiyi Moises sino ammina sinagoga sino palulubbun. Antuweno nalawad nu tuntulandenay, takesi ammena malowino nakammino kakkola'dera a nanguruwa Judyu."

Ino Tura'da Sino Bakkannira A Judyu A Nangurug

²² Wasinoy, ino apostolira andino pangafuwanira andino amminira a manguruwa nakkakarampat sinay, nattatarabbanda si mamiliyera sikwara si lallakiya mebulun sikwará Pablo anni Bernabe a umang sey Antiokia. Ino pinilira, da Judas a ngananda kappay si Barsabas anni Silas, a ireno iyatal amminino manguruwira.

²³ Antuyawino nepaappara a turak sikwara:

"Ikkamiya kakkola'dawa apostol anna pangafuwan sito Jerusalem, antuyawino tura'mi sikwayuwa bakkanna Judyu a mangurug sitan Antiokia, Siria, anna Cilicia.

* ^{15:18} ^{15:18} Amos 9:11-12

24 Nadingngammiya agyanino inang sitana naggabwat sitawa bafulum-miya nangungkul sikwayu gafu sino netuldura sikwayu. Udde bakkanna ikkamiyeno naggabwatanino netuldura.

25 Antu gafuneno nattatarabbammi e nappilikami si umang sitana miyang sito tura'mi e mebulunira sikwara Bernabe anni Pablo.

26 Da Bernabe anni Pablo, ireno nadikkatta bulummiya nangipusta sino anga'da a masserbi ki Afutama i Jesu Kristo.

27 Pinilimi kapperra Judas anni Silas a mebulun sikwara a mana'dag sino sapitanna yawa tura'mi.

28 Ino anggammiya sapitan sikwayu, antu kappayino anggammino Espiritu Dios, se nepadandamma sikwami si ammemikayu paidammana manuntul sino ammina lintiyi Moises. Ira nabbelang yawino tuntulandaw.

29 Ammekayu nad mangangan sino newa'la'da si sinandiosira, ammekayu massira si ada, ammekayu massira si napattalla animala ammena naariyeno adana, anna ammekayu makidurug si bakkanna atawayu. Nalawad nu anusandawa tuntulan yawa sinapi'mi. Antuwen inoyino anggammiiya sapitan sikwayu."

30 Wasin netura'denoya turak, nepabondeno umangngira sey Antiokia. Wasin ginamwangira sinay, nepakakarampa'deno manguruwira, kasera neduwaweno turak.

31 Wasin binasarenoya turak, maanggammirangke gafu sino nalawara sapitanna.

32 Oddu kappayino netuldura Judas anni Silas sikwara a mapattuyag sino angngurudda, se mangipakaammuvera kappay sino ipakaammuwi Dios.

33 Wasin nabayiran sinay, angganda a muli sino naggabwatanda. E nanawarino nepamaikkatino manguruwira sikwara sino nuliyanda sino nanundunira sikwara.

34 Udde i Silas, anggamma a mabattang sinay.[†]

35 Da Pablo anni Bernabe, nagyanira sey Antiokia a manuldu anna mangibanyak mappeafu ki Afu Jesus. Oddu kappayino bafulundera a manuffun sikwara a nanuldu sinay.

Ino Nakkatwayanda Pablo Anni Bernabe

36 Wasin nulla'wutino pipidya aw, sinapiti Pablo ki Bernabe si, "Anta dorawanino kakkolattera sino lulubbuna nitulduwanta sino sapiti Afu Dios ta itanta nu manantawiran."

37 I Bernabe, anggamma a ibumbuluni Juan Marcos.

38 Udde i Pablo, ammena anggam, se wasin nagyananda sey Pamfilia, inanawanira i Juan Marcos e ammena netupakka nanuffun sikwara sino tarabafura.

39 Gafu sinoy, nappelalotino nepattuttukkira, kasera nakkatway. Inayani Bernabe i Marcos, e nattakayira si bafora inang sey Chipre.

40 I Pablo, inayanna payi Silas a bulunna. Nekararanino manguruwira ta duffunanira i Dios sino ammina anganda, kasera inanaw.

41 Inanannereno lulubbun sey Siria anna sey Cilicia a mappatuyag sino angnguruwino manguruwira.

16

Ino Nebulunani Timoteo Sikwara Pablo Anni Silas

[†] **15:34 15:34** Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

¹ Waso kunnenoy, inanda Pablo anni Silas sey Derbe anna sey Listra, e antuweno nana'nganda ki Timoteo a tata a mangurug ki Jesus. Judyuweno inana a manguruggappay ki Jesus, udde Griegoweno amana.

² Dinayaw amminino manguruwira i Timoteo sey Listra anna Iconio.

³ Anggammi Pablo a ibumbuluni Timoteo sikwara. Udde gafu se ammu amminino tolayira sinay si ammena nakugiti Timoteo se bakkanna Judyuweno amana, nepakugiti Pablo, takesi ammena malowino nakammino kasiJudyura sino lulubbuna umangngandana.

⁴ Sino ammina inangnganda Pablo, nepakaammura sino manguruwireno neturakkino apostolira andino pangafuwanira sey Jerusalem, e sinapi'da si nalawad yawa tuntulan.

⁵ Antu gafuna, nattuyaggino angnguruwino manguruwira sino lulubbun, e kadda aw, madadaggananira.

Ino Nifuyutanino Espirituwi Dios Sikwara Pablo Sey Macedonia

⁶ Waso kunnenoy, inang kappera Pablo sey Frigia anna sey Galacia, se inallangnganireno Espirituwi Dios sino umangnganda nadda manuldu sey Asia.

⁷ Wasin ginamwangira sino pampangnga probinsiya a Misia, dinandanda a umang sino probinsiya a Bitnia, udde inallangnganira kappayino Espirituwi Jesus.

⁸ Antu gafuna, ila'wutanda pelangino Misia e nangawwatira sey Troas.

⁹ Wasi gafi, agyanino nepaita i Dios ki Pablo si kunnangke tenap, e naitaneno tata a lalakiya taga-Macedonia a aggata'daggag mappekakallak sikwana a kunna si, "Umangkayu sito Macedonia ta duffunandakami."

¹⁰ Gafu se nepaita i Afu Diosino kunnenoy, ginikkakkamiya inang sey Macedonia, se inammumi si antuweno anggammi Afu Dios a angammiya panulduwan sino nalawara damag.*

Ino Nanguruwani Lydia Sey Filipos

¹¹ Wasin ginikkakkami sey Troas, nattakekami si bafora nangawwat sey Samotracia. Wasin kadarama'na, inangkamin sey Neapolis.

¹² Naddassaggami sinay e nallakaggamiya inang sey Filipos a kadodokkallana lubbunna Macedonia. Ino kaodduwanna tolay sinaya lubbun, taga-Romera. Nagyangkami sinay si pipidya aw.

¹³ Wasin awna aggimwangan, nallawangkami sino lubbun e inangkami sino dappi'na wawwang, se dinandammi si wara pakkararanna Judyu sinay. Nattuttuggami e nakitatabbaggami sino bafabbayira a nakkakarampat sinay.

¹⁴ Ino tata a naddingnag sikwami e i Lydia a taga-Tiatira a gumalaku si nangina a sinnun. Massiki bakkanna Judyu, maddayaw ki Dios, e dinuffunani Dios takesi naawatanneno sinapiti Pablo e kinurungnga.

¹⁵ Nappabawtisarda Lydia annino kataabbalayanna, kaserakami inayana kunna si, "Nu innanamandaw si gakkuruwa manguruwak ki Afu Jesus, umangkayu magyan sey balemi." E pinatu'dakamiya inayan e inangkami.

Ino Nebaluranda Pablo Sey Filipos

¹⁶ Wasin tata si awa inangngammi anda Pablo sino akkararan, dinambaldakamiyeno aripanna balatanga naunaggan si narakkatta espirituwa

* **16:10 16:10** Ino kami sitaw, angamma sapitan si i Lucas a nanurak sitawa leburu, nebulun sikwara Pablo.

mappalabbun sikwana sino makwana so maddagguna aw. Gafu sinaya a'akwanna, odduweno piraka inappeno nangaripannira sikwana.

¹⁷ Dinandanandakami anda Pablo e nekulakulawuna si, "Iyawira a tolay, aripannira i Dios a Kaso'dan! Ipakaammura sikwayuweno kesalakan-daw!"

¹⁸ Odduwenna awa kunna pelang inoyino a'akwanna makkiyad si natappaggi Pablo. E ina'langngeno balatang, kasena sinapit sino inunag sikwana si, "Gafu sino pannakadama i Jesu Kristo, anawannun." E kaka'meng kelanga inanawino inunag sino balatang.

¹⁹ Wasin naammuwanino nangaripannira sikwana a awaninna panggappa si pirak, dino'mandara Pablo anni Silas e binalabu'bu'dera a neiyang sino agyananino tatturayireno lubbunda.

²⁰ Nepaa'ladera sino turayira e sinapi'da si, "Judyuwera yaw, e gulunda yo lubbuntam,

²¹ se ituldureno ammena mepangngat sino lintiddam. Rometam e ammettam dama a tuntulannino gagangena korwan."

²² E amminino tolayira, nakkulawuweria se nabbungubungutira sikwara Pablo. Nepabboyangino turayirara Pablo anni Silas, e nepasiwa'wa'dera.

²³ Wasin siniwasawa'wattandera, nebaluddera. E sinapi'da sino afafu-neno abbaluran si aggaindaggannerangke.

²⁴ Gafu se antuweno sinapi'da sikwana, neangngera sino tangngana abbaluran e sinalpi'neno takkira si kayu.

²⁵ Wasin tangngenna gafi, makkararadda Pablo anni Silas e makakkanta-tera a maddayaw ki Dios, e aggadingngaggino korwanira a balud.

²⁶ Kaka'meng kelanga nalunig si natuyag e naguyaguyaddino abbaluran e nabukkatanino kayatanira. Naari amminino kawarino balurira.

²⁷ Nafatino afafuneno abbaluran, initana a nabukkatanino kayatanira, e ngananna si nabukkal amminino balurira. Sinu'nuneno sase'na e papatayanna naddino baggina.

²⁸ Udde nekokwa i Pablo a nassapit si, "Ammem papatayan yan baggim. Ayokami ammin sitaw."

²⁹ Nappaappeno afafuneno abbaluran si sirwat sino bulunna. Nakkangkama sinallung sino agyananda Pablo anni Silas, e namalitud sino a'landa a mayya'yak gafu sino talona.

³⁰ Kasenera nepallawan, e sinapi'na sikwara si, "Afu, sanneno akwangku takesi mesalakanak?"

³¹ "Mangurugga ki Afu Jesus ta mesalakangka, massiki ino kataab-balayannu," nekunda sikwana.

³² Kasera netulduweno sapiti Dios sikwara ammina taabbalay.

³³ Massiki tangnga kepena gafi, neyangngino afafuneno abbaluran da Pablo sino agyananino danum takesi unafanneno biyaddera. Wasin nasinduwenoy, nappabawtisarira a taabbalay.

³⁴ Kasera inayanda Pablo anni Silas sino balera, e pinakkandera. Maanggammirangke a taabbalay gafu sino nanguruwanda ki Dios.

³⁵ Waso kadarama'na, nanundunino tatturayira si pulisa umang sino afafuneno abbaluran ta sapitanda si, "Palawanandora Pablo anni Silas."

³⁶ Antu gafuna, sinapitino afafuneno abbaluran sikwara Pablo si, "Sinapitino tatturayira a damayuna mallawan. Manokayun, a ikkayu pelangino nakaammu."†

† 16:36 16:36 Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: Manokayun e nasiyana'ngaddino nakandaw.

³⁷ Udde sinapiti Pablo sino pulisira, "Siniwa'watandakami sino nara'langanino tolayira, gampade awana liwa'mi, e nebaluddakami kapay. Ammena dama a mangwa si kunnayan sino tolaya Roma. Sitoya, pallawanandakamiya awana nangammu. Ammena dama, umangngaddino tatturayira a milawan sikuwami ta ammunino tolayira si awana liwa'mi."

³⁸ Inang netulduweno pulisireno sinapi'da Pablo sino tatturayira. Nakatalawira sin diningngadda si Roma kappera Pablo anni Silas.

³⁹ Inangngira sey kwara Pablo a nappekakallak, kaserera nelawan e inaranda si manawira sinaya lub bun.

⁴⁰ Wasin nallawanda Pablo anni Silas sino abbaluran, inangngira sey balera Lydia. Sinatabbaddeno manguruwira a nakkakarampat sinaya nappatuyag sino anggurudda, kaserá inanaw sinaya lub bun.

17

Ino Gulu Sey Tesalonica

¹ Waso kunnenoy, nassisippalda Pablo anni Silas sey Amfipolis anna Apolonia, kaserá ginamwang sey Tesalonica a agyananino tata a sinagoga.

² Inangngi Pablo sinaya sinagoga a manuldu mappeafu sino sapiti Dios, se antuweno gagangena, e antuweno inangwana si talluwa Sabadu.

³ Ino netulduna, ino neturak sino sapiti Dios a kunna si madyatan naddi Kristo e matay, kasena mangngangoli. "I Jesus a ipakaammuk sikwayu, antwi Kristo a dinunduni Dios a matturay," kunna.

⁴ Aneno korwanira a Judyu a kinuruddeno sinapiti Pablo, e nedaggera sikuwira Pablo anni Silas. Oddu kappayino nangurug sino Griegowera a bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios, anda sino bafabbayira a bafa'nang.

⁵ Udde ino Judyuwera a ammera mangurug, inimallira, e inamamundeno narakkattira a tolaya matarut, takesi gulundenio lub bun. Ginamwandeno balera Jason se tufukandara Pablo anni Silas takesi iyandera nad sino pammamitinganino tolayira.

⁶ Udde wasin ammerera masumpalan, binu'bu'dara Jason andino korwanira a mangurug e neiyandera sino tatturayirana lub bun. E nekokwara a nassapit si, "Inayira a tolaya nakkungkul sino tolayira si korwana lulubbun, inangngira kappay sitaw."

⁷ E iyawa Jason, nepadilo'nera sino balera. E amminira, ammera tuntulannino lintiyino Emperador, se sapitanda si aneno korwana ariya i Jesus kanuweno anganna."

⁸ Naburuburungino tatturayira andino tolayira sin diningngaddenoy.

⁹ Nepappagarara Jason si odduwa pirak a iyulira nu awaninna narakkat si akwanda Pablo, kaserera nepaanaw.

Ino Inangnganda Pablo Sey Berea

¹⁰ Wasin massi'lappin, nepaanawino manguruwirara Pablo anni Silas a umang sey Berea. Wasin ginamwangiran sinay, inangngira sino sinagogana Judyu.

¹¹ Ino Judyuwera sinay, nannakammira amma sino taga-Tesaloniceria, se angganda a dingngaggannino damag mappeafu ki Jesus, e kadda aw adalandeno neturakka sapiti Dios takesi ammunda nu gakkuruwino tulduwi Pablo.

¹² Odduwera a Judyu a mangurug, e oddu kappaya bafa'nangnga bafabbay anda lallakiya Griegowa mangurug.

13 Udde wasin diningngaggino Judyuwera sey Tesalonica si manuldu kappayi Pablo sino sapiti Dios sey Berea, inangngira sinay e sinussuwan-denol tolayira takesi kababannadda kappera Pablo.

14 Ino manguruwira, kinangkamanda a nepagikka'da Pablo a umang sino dappi'na bebay. Udde da Silas anni Timoteo, nabattangira sey Berea.

15 Ino nitulurira ki Pablo, nakkiyarira sey Atenas, kasera nuli sey Berea a umang mituldu sino sinapiti Pablo sikwara Silas anni Timoteo a makkangkamira nadda dumandan sikwana sey Atenas.

Ino Netulduwi Pablo Sey Atenas

16 Wasin pattaronani Pablo sikwara Silas anni Timoteo sey Atenas, malowinkke ino nakamma gafu sino odduwengke a initana a sinandiosdera.

17 Antuweno inangnganna sino sinagogana Judyu a manuldu sikwara andino bakkannira a Judyu a maddayaw ki Dios. Kadda aw kappaya umang sino pakkakarampattanino tolayira ta tatabbannera.

18 Nagyangkappayino mammesturuwerana Epicureo anda Estoico* a nakisombat sikwana. Sinapitino korwan sikwara si, "Sanneru kanu payino sapitanna yaw?" Udde kumpayino korwanira si, "Kunnangke itulduneno diosdera sey agyananda." Sinapi'denay gafu sino nibanyani Pablo mappeafu ki Jesus annino panggangoliyan.[†]

19 Antu gafuna, neyanda i Pablo sino pakkakarampattanino konsaldera a ngananda si Areopago, e kunda sikwana si, "Anggammiya ammuwan iyawa bawuwa tuldu."

20 Se ino korwana sinapi'nu, bawuwa dingngammi yan, e anggammi nadda maammuwan nu sanneno anggammma a sapitan."

21 (Antuwenoyino sinapi'da ki Pablo se ira ammina taga-Atenas annino ginamwangira sey Atenas, paangganda a mituldu anna maddingnag si bawuwa tuldu.)

22 Wasinoy, natta'daggi Pablo sino a'landa, e nekunna si, "Ikkayuwa taga-Atenas, ammuka gakkuruwandawa dayawannino diosdawira.

23 Se wasin nannodoyuwak sito lubbundaw, odduweno initaka pad-dayawandaw sino diosdawira. E initak kappayino tata a awwa'latandawa aneno neturakka kunnayaw: 'Antuyawino awwa'latan sino dios a am-memi kepay inammu.' Ino dayawandawa ammeyu inammu, antuweno ipakaammuk sikwayu.

24 Antuweno Dios a namaratu sito lubag anna si amammina ana sitaw, e ammena magyan si balaya inangwana tolay, se antuweno matturay sey langit anna sito lubag.

25 E ammena awannino iya'dana tolay sikwana, se antuweno nag-gabwatanna ammina maawangnga tolay, massiki ino anga'da anna ingkelamang.

26 Antuweno namaratu sino palunguwa tolaya naggabwatan ammina nganganna tolay sito lubag. Dinandamma kappay si'in nu ansanna

* **17:18 17:18** Ino Epicureo, sinapi'da si gagangaya ana yo lubag, awana namaratu. Sinapi'da kappay si nu matayino tolay, maawangkappayino kararuwana. Antu gafuna, ino nad gakkaddino tolay sino biyangnga, kanayunna a panggammanino baggina a mangwa sino ammina anggammma a akwan. Ino pay Estoico, sinapi'da kappay si maawanino kararuwana tolay nu matay. Udde sinapi'da si tuntulan naddino tolayino ana sino nakamma a ammena pilingalingeno kalona onnu ino panggammanna, se ino nad nakammeno matturay sino baggina. † **17:18 17:18** Anastasis, antuweno dami'na Griego sino panggangoliyan, antu gafuna, natama nakuyino Atenasira a ninggan si i Jesus anni Anastasis ino anganino adwera a dios.

kabayino patturayanino kadda tata a lubbun annino fustuwa pakkiyanarino lubbunda.

²⁷ Inangwana yaw takesi dandammanda a mintufuk sikhana, tantaro nu sumpalanda sino pakkarakabakafanda a mintufuk sikhana, se ammena aroyu sikhwatam ammin.

²⁸ Kakunneno neturakkino tata sikwayuwa kunna si,
'Gafu pelang sikhwaneno natolayantam annino panikkarantam annino katotoletam.'

Kunna kappayino neturakkino bulundawa gumarak si'ina sinapi'na si, 'Inangwaretami Dios a abbingnga.'

²⁹ Nu gakkuruwa abbindetami Dios, ammetammad nganan si kunnangke sinandiosa bulawan onnu gumbang onnu batuwa inangwana tolay gafu sino kinalaina.

³⁰ Si'in, nepurayi Diosino narakkatta akwanino tolayira, se ammera kepay inammuwi Dios. Udde sitoya, sinapi'na sino ammina tolay mabboboliyera nad sino narakkatta inangwara.

³¹ Se dinandammeno awa pangukumannana si ammina tolay sito lubag. Agyangkappayino tolaya pinilina a mangukum, e naggaddangngeno angngukumma. Nepakurungnga sino ammina tolay si antuweno pinilina gafu sino nangngangoliyanna."

³² Wasin diningngadden sinapiti Pablo mappeafu sino nangngangoliyanino natay, nekakkataweno korwanira, udde sinapikkappayino korwanira si, "Anggammi kappaya dingngaggan yan sapitannu."

³³ Wasinoy, inanawanira i Pablo.

³⁴ Udde agyanino dinandanira sikhana, e nanguruwira ki Jesus. Tata sikhara i Dionisio a turena Areopago, e agyangkappayino tata a bafaya mingnan si Damaris, e agyangkappayino korwanira.

18

Ino Nakwa Ki Pablo Sey Corinto

¹ Wasin inanawi Pablo sey Atenas, inang sey Corinto.

² E dinambalna sinayino Judyu a neyanak sey Ponto a minggan si Akila annino atawana a i Priscila. Gaggamwanda a naggabwat sey Italia, gafu se sinapiti Emperador Claudio a manonad amminino Judyu sey Roma a kapitalna Italia. Dinorawanira i Pablo.

³ Gafu se nakakarunnera si tarabafuwa mangwa si tolda, nakikofung sikhara a makitarabafu.

⁴ Kadda awna aggimwangan, inangngi Pablo sino sinagogana Judyu a manuldu sino Judyuwera andino bakkannira a Judyu takesi manguruwira ki Jesus.

⁵ Wasin ginamwanda Silas anni Timoteo a naggabwat sey Macedonia, nepatattenui Pablowno manulduwa mipakurug sino Judyuwera a i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

⁶ Udde wasin kinontareno Judyuwera anna nassapasapitanda i Pablo, newawangngeno lafuk sino barawasina a mipaita si mibattinna manuldu sikhara, e kunna si, "Kunna mantu, nu ammekayu mesalakan, bakkanna liwakku yan, liwa'dawingkepay. Mangiyafu sitaw, umangngak manuldu sino bakkannira a Judyu."

⁷ Waso kunnenoy, inanawanira i Pablo e inang nanuldu sino balayi Ticio Justo a bakkanna Judyu a maddayaw ki Dios. Ino balena, ana sino aruruwino sinagoga.

8 Udde i Crispo a afafunenaya sinagoga andino kataabbalayannera, manguruwira ki Jesus. Oddu kappay sikwara a taga-Corinto a mangurug sin dinengngadden tulduwi Pablo, e nappabawtisarira ammin.

9 Wasin tata si gafi, nappatenappi Afu Jesus ki Pablo e sinapi'na si, "Ammeka mattalaw. Manulduka lud, e ammem ibbattan,

10 se mebumbulunak sikwam. Imutantaka takesi awana mangansa sikwam, se oddu kepaya tolay sitawa lubbuna pabbalingku si tolek."

11 Antu gafuna, nagyani Pablo sinay si manikadwarun si gadwa a manuldu sino sapiti Dios.

12 Wasin nepataliyi Galion a naggubernador sey Acaya, nittateno Judyuwera a amme manguruwa inang nano'ma ki Pablo, dino'manda e neyanda sino pangukuman ta idarunda sino gubernador.

13 E kunda si, "Iyawa tolay, manuldu si tanakwana paddayaw ki Dios a mekontara sino lintimmi."

14 Wasin maddami'naddi Pablo, sinapiti Galion sino Judyuwera si, "Nannud wara liwa'na yan onnu inangwana si narakkat, dingngaggangku naddino sapi'dawa Judyu.

15 Udde gafu se ino nattatarukkiyandaw mappeafu pelang nu inyeno sapitannino lintiddaw, onnu ino anggamma sapitan inoy, ikkayuneno makammu, se ammek anggam yan."

16 E nepaanonera sino pangukuman.

17 Si kunna, nelasse'da i Sostenes a afafuneno sinagoga, e sinusultu'da sino a'langino pangukuman, udde amme nepilingalinga i Galion.

Ino Nulyani Pablo Sey Antiokia

18 Nabayi Pablo sey Corinto, kasena inanawanino manguruwira sinay, e inang sey Cencrea. E nebulunda Priscila anni Akila sikwana. Wasin ginamwangira sinay, nappausipi Pablo ta paitana si binalinnanino nekarina ki Dios. Kasera nattakay si bafora inang sey Siria.

19-21 Wasin nitturira sey Efeso, inangngi Pablo sino sinagoga a nanuldu sino Judyuwera. Nappekakallakkira sikwara si mabayangngadda magyan sinay, udde ammena anggam. "Nu panggammani Dios, muliya'nga sitaw," kunna. Inanawanneria, e nattakekappay si bafora inang sey Siria, udde da Priscila anni Akila, nabattangira sinay.

22 Wasin ginamwangi Pablo sey Cesarea, nallakara inang sey Jerusalem ta itanneno manguruwira sinay, kasena inang sey Antiokia.

23 Udde ammena nabayag, ginikkakkappaya umang maddoraw sino lulubbunna Galacia anna Frigia a manuldu sino manguruwira ta matuyaggino angngurudda.

Ino Nanulduwani Apolos Sey Efeso Anna Sey Corinto

24 Agyanino tata a Judyu a ginamwang sey Efeso a taga-Alejandria a i Apolosino anganna. Nalainga manuldu e odduweno ammunu mappeafu sino nepeturakki Dios.

25 Nałappatta manuldu mappeafu ki Afu Jesus, e gakkuruwino netulduna, se sinulduwanda si'in. Udde ino pelang inammuneno netulduwi Juan annino namawtsaranna sino tolaysira.

26 Wasin ginamwang sey Efeso, naturiringke a nanuldu sino sinagoga. Diningngadda Priscila anni Akileno tulduwa, e inayanda sey balera takesi lawaranda a ituldu sikwaneno ammena kepay nadingngag mappeafu ki Jesus andino planowi Dios para sikwara a mangurug.

27 Wasin anggammi Apolos a umang sey Acaya, dinuffunanino manguruwira sey Efeso e nanurakkira sino manguruwira sey Acaya ta

paamwanganda i Apolos. Wasin ginamwangi Apolos sinay, dokallino neduffuna sikuwara a nangurug gafu sino allakki Dios sikuwara.

²⁸ Se inaffu'neno Judyuwera sino nattatarukkiyanda sino a'langino tolayira. Inaffu'nera se nalainga misapit sino sapiti Dios a mamakurug si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios.

19

Ino Neya'danino Espirituwi Dios Sino Manguruwira Sey Efeso

¹ Wasin nagyani Apolos sey Corinto, nallakari Pablo sino kakulurana inang sey Efeso. Wasin ginamwang sinay, dina'nganeno korwanira a mangurug,

² e kunna sikuwara si, "Naa'dangkayu sino Espirituwi Dios sin nanguruwandaw?"

"Awan, ammemi kepay nadingngag nu sanneno kunnawa Espirituwi Dios," kunda.

³ Sinapikkappayi Pablo, "Sanna mat mantuweno inammuwandaw sin nappabawtisarkayu?"

"Ino inammuwammi ino bawtisara netulduwi Juan," kunda.

⁴ Sinapikkappayi Pablo sikuwara, "Ino netulduwi Juan, sinapi'na si iboboli naddino tolayireno liwa'da, kasera mappabawtisar. Udde sinapi'na kappay si kuruwanda naddino metufad sikuwana a antuwi Jesus."

⁵ Wasin diningngaddenoy, nappabawtisarira kappaya mangipakaammu si i Jesusino Afura.

⁶ Nepotuni Pablowno kama'na sikuwara, e inangngino Espirituwi Dios sikuwara, kasera naddamit si naddadaruma a damita bakkanna dami'da e netuldureno nepasapiti Dios sikuwara.

⁷ Ino bilangino lallakiyera, inang si kadwafulu si adwa.

⁸ Tallu dakkino nanulduwani Pablo sino sinagoga sinay. Naturira nakisosombat sikuwara mappeafu sino patturayani Dios takesi kuruwanda nad.

⁹ Udde ino korwanira, natu'nattira a mangurug, e nekakkatawareno tuldú mappeafu ki Jesus sino nara'langanda. Antu gafuna, inanawanirara Pablo andino nanguruwira ki Jesus e inangngira sino giskwelani Tirano. Antuweno nanulduwani Pablo si kadda aw

¹⁰ kiyad si adwarun. Gafu sinoy, amminira a tolay sey probinsiya a Asia, Judyuwera andino bakkannira a Judyu, nadingngadda amminino sapiti Dios mappeafu ki Jesus.

Ino Nakwa Sino Anakira I Sceva

¹¹ Kakka'bawingke ino inangwa i Pablo gafu sino pannakadama a neya'da i Dios.

¹² Se massiki panyok onnu gamita inusarna, nu iyanda sino malowanira, mabbattunoyira, e nu iyanda sino naunagganira, manawino inunag sikuwara.

¹³ Wasinoy, nagyangkappayino Judyuwera a nannodoyuwa mappaanaw si inunag. Dinalodora a nusar sino angani Afu Jesus. Ino inangwara, sinapi'da sino inunag si, "Ikka a narakkatta espiritu, gafu sino panakadama i Jesus a itulduwi Pablo, manokan."

¹⁴ Ino nangwa si kunnenoy, ino pituwera a lallakiya abbingi Sceva a tata a pangafuwanna padi.

15 Udde sinabbino narakkatta espiritu si, "Ammuki Jesus, e massiki i Pablo, ammuk kappay. Udde ikkayu, sannakayu pay?"

16 Dino'manireno lalakiya naunaggan, sinusultu'ngera e naaffutira ammin. Nabibiyaranira anna naboyanganira a nabbukal sino balay.

17 Amminino tolayira sey Efeso, Judyu anna bakkanna Judyu, dinenggadden nakwa sino pituwera a makkakarolak, e nakatalawira ammin e dinayorangke ino pannakadama i Jesus.

18 Odduweno manguruwira a nipunnu sino narakkatta aggangwara sino nara'langanino bulundera.

19 Ino korwanira a manguruwa gumasalamangka si'in, inampa'deno lebururera, e sinikkulanda sino nara'langanda. Ino balorino sinikkulanda, inang si limafulu rifu sino pira'da.*

20 Gafu sino kunnenoy, inoodduweno tolayira a naddingngag sino sapiti Dios mappeafu ki Jesus, e inodduwennino nangurug.

Ino Gulu Sey Efeso

21 Wasin nabalinin inoy, ngangatanni Pabloweno umangnganna sey Jerusalem a mallakad sey Macedonia anna Acaya. E sinapi'na kappaya nu masindu sinay, umangngaggappay sey Roma.

22 Nepauntaneno adwera a kaduffunanna a da Timoteo anni Erasto sey Macedonia, e nabattang sey Efeso a lubbunna Asia.

23 Sinoya tiyempoweno nangiyafuwanino dokalla gulu sey Efeso gafu sino nanguruwanino tolayira ki Jesus.

24 Ino nakwa, agyanino lalakiya i Demetrio a nalainga mamimpil si sinan bulawan. Oddu kappayino makilabbuwera sikwana a mangwa si sinan baleneno diosda a i Artemis, e odduweno ganansiyara gafu sinaya tarabafura.

25 Inamamungngeno makilabbuwera sikwana andino korwanira a gumapimpil si sinan bulawan, e sinapi'na sikwara si, "Ikkayuwa bafulungku, inammuyuwa ino tarabafutam, antuweno paggabwatanino kinaba'nantam.

26 Initayu i Pablo, e dinenggaddawino sapitanna sino tolayira. Kun-nangkelang si bakkanna diosino akwanna tolay. Odduwennino tolayira si Efeso a nangurug sino sinapi'na, udde bakkampelang sitaw, nu ammena lud sino palulubbunna Asia.

27 Nu purayantam, ammena mabayag e kababannadda yo tarabafutam. Udde bakkampelang inay, massiki ino temploneno diostama i Artemis, kababannaddana kappay. Massiki i Artemis a dayawan ammina tolay, bakkampelang sito Asia, nu ammena lud si palulubbun, maarineno dayona."

28 Wasin dinenggadden sinapiti Demetrio, nabbungubungutira e nekulakulawura si, "Madandayawi Artemis a diostam sito Efeso!"

29 Odduweno naddingngag sino sinapiti Demetrio makkiyad si nakungkulira ammina talubban. Dino'mandara Gayo anni Aristarco a bulunira i Pablo a taga-Macedonia. Binu'bu'dera, e nalayawira ammina niyang sikwara sino pakkakarampattanda.

30 I Pablo, anggamma a umang sinaya makitatabbag sino tolayira, udde inallangnganino manguruwira.

* **19:19 19:19** Ino tata a pira'da, nabbalor si tandan si tata si aw.

³¹ Massiki ino korwanira a tatturena probinsiya a manggam ki Pablo, nanundunira si umang massapit ki Pablo ta ammena nad mappadda sino pakkakarampattanda.

³² Ino nakkakarampattira a tolay, aggekanakanawakawira pelang, e naddadarumeno ikulawura, se ino kaodduwan sikwara, ammera inammu nu sanneno gafuna a anera sinay.

³³ Ino Judyuwera, nepata'daddenno tata bulunda a i Alejandro sino nara'langanino tolayira takesi itulduna si bakkannino Judyuwereno nag-gafuanino gulu. Wasin natta'dag, sinengyattannera ta suminakkira ta dingngaggandeno sapitanna.

³⁴ Udde wasin naimunuwanda si Judyu i Alejandro, nittatera a nikakku-lawu si adwa oratta sapitanda si, "Madandayawi Artemis a diostam sito Efeso!"

³⁵ Wasin ginamwangino mayor, nepasina'nera kappelang, kasena sinapit si, "Bulungkuwa Efeso, awana tolay sito lubagga amme nangammu si ikkanetamino mimut sino templotam Anna awana sinapi'da si narakkat mappeafu ki Artemis.

³⁶ Awana tolaya dama a massapit si siri inay. Kunna mantu, suminakketam ta ammena dumaggattino gulu sitaw.

³⁷ Neiyandawino adwera lalaki sitaw, gampade awana liwa'da se awana sinakora sino templotam Anna awana sinapi'da si narakkat mappeafu ki Artemis.

³⁸ Nu wara angganda Demetrio annino bulunnera a idarum, anennino ukumira andino tatturayira sino ofisinara. Antuweno umangnganda nadda pidaruman.

³⁹ Nu wara kappay pakaburungandaw, itarondaw sino awneno pakkakarampattantam takesi pattatarabbantam.

⁴⁰ Maddararanak, se nu idarundetam sino turetamira sey Roma gafu sino gulu sitaw, sanneno sapitantam, a awana fustu si gafuneno inangwatam."

⁴¹ Wasin nasinduennenino sinapi'na, nepaanonanino tolayira.

20

Ino Nulyanda Pablo Sey Macedonia Anna Sey Grecia

¹ Wasin inibbattinnino akkakungkulino tolayira, nepakkakarampatti Pabloweno manguruwira e sinulduwanneria takesi mattuyaggino angngurudda, kasena inanawanira e inang sey probinsiya a Macedonia.

² Dinorawanneno manguruwira sino lulubbun sinay, e sinulduwanneria takesi mattuyaggino angngurudda, kasena inang sey Acaya a mingngangkappay si Grecia.

³ Tallu dakkangnga sinay, kasena dinandamma mattakay si bafora umang sey Siria. Udde wasin gumikka'nad, naammuwanna a nattatarabbanino Judyuwera si papatayanda. Antuweno nallipatanna e nallakara inang sey Macedonia.

⁴ Ino bulunira i Pablo, i Sopatro a taga-Berea a abbingi Pirro, da Aristarco anni Segundo a taga-Tesalonica, i Gayo a taga-Derbe, da Tikico anni Trofimo a taga-Asia, anni Timoteo.

⁵ Nauntera e sinaronandakami sey Troas.

⁶ Se nagyangkami sey Filipos makkiyad si nasinduennenino fiystana Tinapaya Awana Lebadurana. Wasin nasinduwen, lima aw kamiya nattakay si bafora inang sey Troas. Dinambalmiyeno bulummiyera sinay, e nagyangkami ammin sinay si talinguwan.

Ino Nada'nani Eutico Sey Troas

7 Wasin fuwamma Sabadu, nakkakarampakkamiya mangurug takesi kanammiyeno tinapaya panandammi sino natayani Jesus, kasena nanulduwi Pablo kiyad si tangngana gafi, se sinapi'na a manaw si kagigi'ba'na.

8 Odduweno sirwat sino kwartuwa nakkakarampattammi sey kalekay.

9 Nagyanino tata a buwanaka minggan si Eutico a aggatuttu sino sawang. Wasino aggesapasapiti Pablo, nauyappani Eutico e naturug e nada'nag sino taggadda naggabwat sino mekatalluwattuneno balay. Wasin inanda inita, natayin.

10 Udde inulluwi Pablo, inawakanneno natay, e kunna si, "Ammekayu maddararan, se nabiyag."

11 Sinallungkami kappay sino balay e nangngangkami. Wasin nasindukamiya nangngan, netuluyi Pablo a makitatabbag sikwami kiyad si marrifarifad, kasekami inanaw.

12 Ino buwanak, neanora sey balera, e maanggammirangke se natolay.

Ino Inangnganda Pablo Sey Mileto

13 Waso kunnenoy, sinapiti Pablo si mauntakamiya korwana mattakay si bafora umang sey Asson, se antu, mallakagganu kiyad sey Asson e kasena makitakay sikwami.*

14 Wasin naddadarambalkami sey Asson, nattakekami ammin si bafor, e inangkami sey Mitilene.

15 Waso kadarama'na, nanokami sinay e inangkami sey dammangnga Chio. E so mekadwa aw, nassippalkami sey Samos, e so mekatallu aw, ginamwangkamin sey Mileto.

16 Sinapiti Pablo si ammekami massippal sey Efeso takesi ammekami matalantan sey probinsiya a Asia, se makkangkama umang sey Jerusalem. Nu damana, gumamwangkami nad sinay liyeneno fiystana Pentecostes.

Ino Sinapiti Pablo Sino Pangafuwanirana Manguruwira Sey Efeso

17 Wasin nagyangkami sey Mileto, nepaayi Pablowno pangafuwanirana manguruwira sey Efeso.

18 Wasin ginamwangira, sinapi'na sikwara si, "Kakkolak, ammuyunnino akkakokwak sin nagyanangku sitaw mangiyafu sin pitta a inangngangku sito probinsiya a Asia.

19 Inangwak amminino netalakki Dios sikwaka akwan, e tagatulutulukappelanga kunnangke aripanna. Massiki nattangitak sino loloneno nakangku gafu se nadyatanak sino inangweno kasiJudyukira a ngangatan-daka papatayan, ammek nelammatta akwanino anggammi Dios.

20 Ammuyu kappay si awana neimaggwu si sapita makaduffun sikwayu sino panulduwangku sikwayu sin nammamitingantam, massiki sino bafaleyu.

21 Ginakkuruguweno nanuldu sino Judyuwera andino bakkannira a Judyu ta ibobolira naddino liwa'da e uma'langira ki Dios anna manguruwira ki Jesu Kristo a Afutam.

22 "Sitoya, umangngak sey Jerusalem, se antuweno sinapitino Espirituwi Dios sikwak, udde ammek inammu nu sannaneno makwa sikwak sinay.

23 Aggaammungku pelang si mabalura'nga e madyatanak, se antuweno nepakaammuweno Espirituwi Dios sikwak sino ammina lulubbuna inangngangku.

* **20:13 20:13** Ino anggamma sapitanna kami, da Lucas.

²⁴ Udde massiki nu matayak, ammek ikalow yo angakku, se anggangkuwa balinannino nepakwa i Afu Jesus sikwaka manuldu sino nalawara damag mappeafu sino allakkki Dios.

²⁵ "Ikkayuwa sinulduwangku mappeafu sino patturayani Dios, ammuk si ammerakunna maita.

²⁶ Antu gafuna, sapitangku sikwayu sitoya, nu wara sikwayuwa ammena mesalakan, bakkanna liwakku pay yan.

²⁷ Se awana ammek netuldu sikwayu sino ammina anggammi Dios a maammuwandaw.

²⁸ Antu gafuna, imutandonaddino angnguruddaw, mampesino angnguruwino bafulundawira a mangurug, se ikkayuweno piniliyeno Espirituwi Dios a mimut sikwara. Lawarandawira a imutan, se ireno tolayi Dios a sinubbu'na sino adeno Abbingga sin natayanna.

²⁹ Se ammuk si nanu manawakun, aneraneno gumamwanga manuldu si bakabakkan. Meampariyera si sumarona atuwa mamapatay si karnero, se angganda a darallannino angnguruwino tolayira a imutandaw.

³⁰ E bakkampenalang yan, anennino bulundawira a nangurug, iraneno manuldu si sirì, tantaro nu wara gammiranda sikwayu.

³¹ Kunnantu, kakkolak, mappalangkayu. Ammeyu kalyawana sinutulduwantakayu si unangnga tallurun, massiki aw anna gafi, e natattangitak gafu sino allakku sikwayu.

³² "Sitoya, italattakayu ki Dios ta antuweno mimut sikwayu, se sinapi'na si allakkandetam. Damana a pattuyaggannino angnguruddaw gafu sino sapi'na, e iya'danana amminino nalawara nekarina sino ammina tolenera.

³³ "Ammek nilyaw si pira'daw onnu barawasiyu, massiki inya sikwayu.

³⁴ Ammuyu si ino nallingattangkungkepayino naggabwatanino ammina maawaggu andino maawino bulungkuwera.

³⁵ Kunnenoyino kanayuna inangwak takesi antuweno tuntulandaw, se maawag si mallappattetam, takesi wara iduffuntam sino mawira si duffun. Dandammantammaddino sinapiti Afu Jesus a kunna si, 'Maanggammimo manga'da amma sino maa'dan.'

³⁶ Wasin nasinduwennino sinapiti Pablo, namaliturira ammina nakkararag.

³⁷ Inawakanda i Pablo, e nattatarangitira a mappagikkat sikwana.

³⁸ Malowingke nakanda se sinapi'na si ammeran maita. Wasinoy, netuludda sino agyananino bafor.

21

Ino Inangngani Pablo Sey Jerusalem

¹ Wasin inanawammiyeno Efesowera sey Mileto, nattakekami si bafor e naddammangkamiya inang sey Coos. Wasin metufara aw, ginamwangkami sey Rodas, kasekami kappay inang sey Patara.

² Wasin ginamwangkami sey Patara, nagyanino bafora umang sey Fenicia, e antuweno nattakayammi.

³ Woso aggedadamhangkami, nedipa'miyeno Chipre sino padawi, e nangawwakkami sey Tiro a tata lubbunna probinsiya a Siria. Gina'dangkami sinay se antuweno pidassanda sino kargeno bafor.

⁴ Dina'ngaminnino manguruwira sinay, e nagyangkami sikwara si talinguwan. Gafu se nepakaammuweno Espirituwi Dios sikwara si

madyatanna i Pablo sey Jerusalem, nepipidwara a sinapit sikuwan si ammena nad umang sinay.

5 Udde wasin nadatangnginnino anomni, ginikkakkami kappelud. E amminino manguruwira annino taabbalayanira, netuluddakami makkiyad sino dappi'ná bebay. Namalituggami ammin, kasekami nakkararag.

6 Nepatakerakami sino bafor, e nuliyeran sey balera.

7 Wasin ginamwangkamin sey Tolemaida a naggabwat sey Tiro, gina'dangkami, e inammi initeno manguruwira sinay.

8 Waso kadarama'na, nanokami, e inangkami kappay sey Cesarea. Wasin ginamwangkami sinay, nassippalkami sey balera Felipe a gumabanyag sino nalawara damag. Antuweno tata sino pituwera a napili si'ina dumuduffun sey Jerusalem.

9 Aneno appatira a bafalatanga abbingnga a mangibabanyag sino sapiti Dios.

10 Wasin mattalingguwaninnino nagyanammi sinay, ginamwangino tata a gumarabbuni Dios a naggabwat sey Judea a i Agaboweno anganna.

11 Inappaneno sintaroni Pablo e ginakanneno kama'na annino takkinangkepay, e nekunna si, "Antuyawino kunnino Espirituwi Dios, a 'Kunna kappayino aggakaddino Judyuwera sey Jerusalem sino makwan sintaron, kasera iyalawat sino bakkannira a Judyu.'"

12 Anningngammi lang sinoy, nappekakkallakkami andino korwanira sinay ki Pablo si ammena umang sey Jerusalem.

13 Udde sinabbi Pablo si, "Ammekayu mattangit, se pallowandopelang yo nakangku. Massiki nu magakaddak sey Jerusalem, onnu matayak mappeau ki Afu Jesus, ammek ammayan."

14 Wasin ammekami makafuwad sikuwan, inibbattammimpelang, e sinapi'mi si, "Ino panggammani Dios, antuweno makwa nad."

15 Wasin nada'ngennino gikkatammi, naddadangkami e inangkami sey Jerusalem.

16 Nebulun sikuwaniyeno korwanira a manguruwa taga-Cesarea. Netuluddakami sey balera Mnason a antuneno pagyanammi. I Mnason, taga-Chipre a tata paya nabayinna mangurug.

Ino Naddorawani Pablo Sino Pangafuwanirana Manguruwira

17 Wasin ginamwangkami sey Jerusalem, maanggammigke ino manguruwira a dinambal sikuwami.

18 Waso kadarama'na, inangkami anni Pablo a naddoraw ki Santiago. Nagyangkappay amminino pangafuwanirana manguruwira sey Jerusalem.

19 Nepakimustera i Pablo, kasena sinapit amminino inangwa i Dios sino bakkannira a Judyu gafu sino nanulduwanna.

20 Waso diningngaddenno amminino sinapi'na, naddayawira ammin ki Dios. Udde sinapi'da ki Pablo si, "Kolak, dandammannu nad si rinifurifuweno Judyuwera a mangurug ki Jesus, e nattalaginarira ammina manuntul sino lintiyi Moises.

21 Nadingngadda si manulduka sino Judyuwera a magyan sino lulubunino bakkannira a Judyu ta talekkurandeno lintiyi Moises. Sinapi'nu kanu si ammera nad pakugitino aana'dera anna ammera nad tuntulan-nino gagangetama Judyu.

22 Maammuwanda a maammuwanino gamwangannu sitaw. Sanna mantuweno akwantam ta maammuwanda si tuntulannu kepayino gagangetam?

23 Kunnayawino anggammiya akwannu. Aneno appatira a lallaki sitawa gababalininnino nesapatara ki Dios.

24 Bulunanuwera a umang sino Templo ta mesapakka sino akwanda a mappabaggaw sino baggira, kasem paganino partinda takesi damara a mappausip sino padiyera a pimunuwan si nabalininnino sinapatanda. Nu kunnenoyino akwannu, maammuwan amminino tolayira si ammena gakkuruwino diningngadda mappeafu sikhaw, se aggitanda si nattalagi-nagga a manuntul sino lintiyi Moises.

25 Udde mappeafu sino bakkannira a Judyu a mangurug, antu pelang yawino netura'mi sikhara a tuntulanda nad. Ammera nad kanannino newa'lat sino sinandiosira onnu ino ada onnu ino lamana ammena naariyeno adana. E ammera nad makidurug si bakkanna atawara."

26 Antuweno si kadarama'na, nebuluni Pablo sino appatira a lallaki, e nesapat sikhara sino inangwara a mappabaggaw sino baggira, kasera inang sino Templo. Netulduwi Pablo sino padiyeno kabalinnanno nesapatara, takesi antuneno pamartiyanda anna pappausipanda.

Ino Nano'manda Ki Pablo Sino Templo

27 Wasin mappitu awin, nagyanino korwanira a Judyu a naggabwat sey Asia a nakaita ki Pablo sino Templo, e sinussuwandeno tolayira ta do'manda i Pablo,

28 e nekokwara a nassapit si, "Ikkayu bufulummiya gakagaka i Israel, umangkayu taw ta duffunandakami. Se iyawa tolayino manuldu si ammina tolay si palulubbun si narakkattetama Judyu, anna narakkakkap-payino lintiyi Moises anyo Templotam. Sitoya, nedagga'na a dinakkutan yo Templotam, se nepatallungngeno bakkanna Judyu."*

29 (Sinapi'denay, se naitara a nebuluni Pablo sino taga-Efeso a i Trofimo, e aridda si nepatallungnga sino Templo.)

30 Ammena mabayag e nakungkul amminino tolayira sey Jerusalem. Nalayawira a inang sino Templo, e dino'manda i Pablo. Binu'bu'da a nelawan sino Templo. E neaku'danino Templo.

31 Papatayandan naddi Pablo, udde aneno nangipakaammu sino komanderina sindaluwera a taga-Roma a maguluweno tolayira.

32 Nalana nayino komander si sindalunera annino kapitanda e nalayawira a inang sino katolayan. Waso initeno tolayireno sindaluwera, nibbattandeno manusultuk ki Pablo.

33 Dino'manino komanderi Pablo e nepagakanneno kama'na si adwa a kawad, kasena nebebut sino tolayira si, "Inya yawa tolay? Sanneno inangwana?"

34 Naddadarumeno ikulawura, e ganawawira, antuweno amme maal-imutaranino komanderino kakuruwanna. Gafu sinoy, sinapi'nai sikhara sindalunera si iyanda sino kampora.

35 Wasin aneran sino addan, ina'lidda i Pablo se ilalassetino tolayira gafu sino bungu'da.

36 Dumadandanira a mikakkulawu si, "Papatayantam!"

Ino Nana'daggani Pablo Sino Baggina

37 Wasin itallundan naddi Pablo sino kampora, sinapiti Pablo sino komander si, "Ayaw abbu yo sapitangku sikhaw."

Sinabbino komander si, "Inammum ikka a maddamat si Griego?

* **21:28 21:28** Kammarallanna Judyu nu sumallungino bakkanna Judyu onnu Gentil sino Templora. Sino lintidda, nu wara bakkanna Judyu a sinallung sinay, damara a papatayan.

38 Ariggu si ikkeno taga-Egipto a nakiyubat sino gubiyyernu si'in, a inang sey kalolowata nifuyut sino appatarifuwera a lallakiya gumapapatay si tolay."

39 "Bakkannak," kunni Pablo, "se Judyuwak e neyanakak sey Tarso a lubbunna probinsiya a Cilicia, e awana ammena nangammu sino lubbungku. Ammena kad dama ta aneno sapitangku sino tolayira?"

40 "Damana," kunnino komander. Natta'daggi Pablo sino addan, e sinengyattanneno tolayira ta suminakkira. Wasin sininakkiran, naddamit sino a'landa si Hebreo a dami'na Judyu, e nekunna si,

22

1 "Ikkayuwa a'ama anna kakkolakkku, dingngaggandaw yo sapitangku ta itandaw nu wara narakkat si inangwak."

2 Wasin diningngadda si Hebreoweno dami'na, nansasinakkira. E netupakki Pablo a nassapit si,

3 "Ikkanak, tatappaya Judyu a neyanak sey Tarso a lubbunna Cilicia, udde sito Jerusalemino nadalangku. I Gamalielino nanuldu sikhaw, e inillalappattanna a nituldu sikhaw sino lintiyino gagginafutamira. Nattalaginarappaya masserbi ki Dios a kakunnayu.

4 Antu gafuna, pinadyatangkuweno manguruwira ki Jesus, kiyad si nepapatekino korwanira. Massiki bafabbayira onnu lallaki, dino'mangku e nepabalugguwera.

5 Dameno afafuna padi andino pangafuwantamira a ta'daggan si gakkurug yo sapitangku, se ireno nanga'da sikhaw si turak ta iyangku sino kasiJudyutamira sey Damasco, takesi damaka mano'ma sino manguruwira ki Jesus sinay. Inangngak sinay ta appangkuwera e iyangkuwera sito Jerusalem a aggakawad, takesi makastiguwera."

Ino Nassapitani Pablo Sino Nanguruwanna

(Inangwa 9:1-19; 26:12-18)

6 Sinubburani Pabloweno sinapi'na si, "Wasin agyanak sey dalan si tangnganan makkatam sey Damasco, kaka'meng kelang nalebaddanak si mangngilikilita baggawa naggabwat sey langit.

7 Naletwarak e diningngagguweno damita nekunna sikhaw si, 'Saulo, Saulo, mayan padyatandak?'

8 'Inyaka, Afu?' kungku. 'Ikkanaki Jesus a taga-Nazaret a padyatannu,' kunna.

9 Ino bulungkuwera, initareno baggawa mangngilikilit, udde ammera naawatanino sinapitino naddamit sikhaw.

10 Sinapikku kappay sikhawa si, 'Sanneno anggammuwa akwangku, Afu?' E nesomba'na sikhaw si, 'Matta'dagga ta umangka sey Damasco, e ananeno mituldu sikhaw sino ammina dinandammi Dios a akwannu.'

11 Nalappattak sino nangitangku sino mangngilikilita baggaw, e kinewid-dakino bulungkuwera a neyang sey Damasco.

12 "Nagyanino tata lalaki sinaya minggan si Ananias a nattalaginara manuntul si ammina lintiddam, e dayawan amminino kasiJudyutamira sey Damasco.

13 Inang sikhaw e natta'dag sino aruruggu, e sinapi'na si, 'Kolaka Saulo, makaitakammanin!' Assapi'langi Ananias sinoy, nabbaggawino angngitak, e initaki Ananias.

14 E sinapi'na sikhaw si, 'Ino Dios a dinayawino gagginafutamira, piniliraka takesi ammunnuweno anggamma anna itannuweno nadiosana Abbingng a masserbi sikhawa anna dingngaggannu kappayino dami'na.

15 Se ikkaneno mangipakaammu si ammina tolay sino nadingngangngu anna naitam.

16 Ma, annamata taronannu? Gumabwakka ta umangka mappabawtisar, e marangka si duffun ki Jesus takesi mapakomanino liwa'nu.' "

Ino Nadundunani Pablo A Manuldu Sino Bakkannira A Judyu

17 Wasinoy, sinapikkappayi Pablo si, "Wasin nuliyak sey Jerusalem, inangngak nakkararag sino Templo, e agyanino nepaita i Dios sikwak si kunnangke tenap.

18 Nappadda i Afu Jesus sikwak, e sinapi'na si, 'Kangkamannu! Manokan sito Jerusalem, se ino tolayira sitaw, ammerana kuruwannino sapitannu mappeafu sikwak.'

19 Udde sinabbaggū si, 'Afu, tantaro nu kuruwanda'nga, se inammura si ikkanakino sinallung sino sinagogarerā, e dino'mangkuweno manguwirua sikwam, e nepabaluggu anna nepasiwa'wakkuwera.

20 E ammura kappay si inanggangkuweno inangwara a namapatay ki Esteban a tistigum, se agyanak sinaya nimut sino barawasiyeno namapatayira sikwana.'

21 Udde sinombati Jesus sikwak si, 'Manoka lud, se dundunantaka si aroyu ta angka tulduwanino bakkannira a Judyu.'

22 Ino tolayira a nakkakarampat sinay, naddingngaggira ki Pablo makkiyad si sinapi'neno mappeafu sino bakkannira a Judyu. Udde wasin diningngadda, nekulawura a nassapit si, "Papatayantam! Ammena mepangngat si mabiyyag yana tolay!"

23 Nakakulakulawuwerā e newayawayawaddenō barawasirera anna niburayitira si lafuk sey kalekay gafu sino bungu'da.

24 Nepetallungino komander sino sindalunera i Pablo sino kampora, e sinapi'na si siwa'wattanda nad takesi ipunnuneno gafuneno nabburgubunganino Judyuwera sikwana.

25 Udde wasin nerappa'da i Pablo e siwa'wattanda nad, nassapiti Pablo sino kapitanna sindaluwa aggata'dag sinay si, "Wara kalintiyandawa mabbe'bek si tolaya Roma a ammena kepay naimbistigar?"

26 Wasin diningngaggino kapitanino sinapiti Pablo, inang sino komander, e sinapi'na si, "Dandammannu naddino akwannu sinaya tolay, se tolaya Roma kanu."

27 Inangngino komander ki Pablo e nebebu'na si, "Sapitannu sikwak nu gakkuruwa toleka a Roma."

"On," kunni Pablo.

28 E nekunnino komander si, "Odduweno nagastuk kasek nebilang si tolaya Roma."

"Udde ikkanak, gagangayaka Roma se neyanakaka tolaya Roma," kunni Pablo.

29 Wasinoy, ino sindaluwerā a massiwa'wa'nad ki Pablo, nappa'niyera. Massiki ino komander, nakatalopay se nepagakanneno tata tolaya Roma.

Ino Ina'langani Pablo Sino Pangafuwanirana Judyu

30 Waso kunneno, anggangkepayino komadera maammuanino kakuruwanino nidarumanino Judyuwera ki Pablo. Antu gafuna, waso metufara aw, nepakakarampa'neno pangafuwanirana padi andino korwanira a afafuna Judyu. Wasin nakkakarampattiran, nepaarineno kawari Pablo e nepeyangnga sino nara'langanda.

23

¹ Sinulangngani Pabloweno pangafuwiranira, kasena nekun si, "Kakko-lakku, kiyarino nabiyayangku, amminino inangwak, dinandangkuwa nalawad sino a'langi Dios."

² Wasinoy, i Ananias a afafuna padi, sinapi'na sino tolayira a ara'ni ki Pablo ta tappapandeno wangi'na.

³ E sinapiti Pablo sikkwana, "Ikka a sinan ukum, tappapandaka pena i Dios. Se aggatuttugga sitana mangukum sikkwak mappeafu sino lintiddam, gampade kinontaramino lintig se sinapi'nu si matappapak."

⁴ Sinapitino tolayira a ara'ni ki Pablo si, "Iyatatalnuweno afafuna padiyi Dios."

⁵ E nekunni Pablo si, "Kakkolak, ammek ma'lud inammu si antuweno afafuna padi. Nu inammu'ngad, amme'ngad sinapitino kunnenoy, se aneno neturak sino sapiti Dios a 'Ammekayu massapit si narakkat mappeafu sino pangafuwano lubbundaw.' **

⁶ Waso kunnenoy, gafu se inammuwi Pablo si Saduceoweno korwanira a pangafuwiran Anna Fariseoweno korwan, nekokwana a nassapit si, "Kakko-lakku, Fariseowappay, e kunna kappayino gagginafukira. Antu gafuna a ayawak sitawa maimbistigar, gafu se innanamangku si mangngangoliyeno natayira."

⁷ Assapi'langi Pablo sinoy, masasarombatinnino Fariseowera andino Saduceowera, se nassasarulyatino nakanda.

⁸ (Se ino Saduceowera, ammera kuruwan si mangngangoliyeno natayira, ammera kuruwan si wara anghel, Anna ammera kappay kuruwan si wara kararuwana tolay. Udde ino Fariseowera, kuruwanda ammin yaw.)

⁹ Nekokwara lullangino nakkulawu. Ino korwanira a Fariseo a mames-turuna lintig, natta'daggira a nipatut sino ana sino nakanda, e sinapi'da si, "Awana dingngammi si narakkatta inangwana yan. Se nu wara naddamit sikkwana si anghel onnu korwana ammena maita, awana rakka'nenay."

¹⁰ Waso kunnenoy, nedagga'da lullanga massasarombat makkiyad si naddararanino komander tantaro nu pappipi'ngetanda i Pablo. Antu gafuna, dinundunneno sindaluwera a miyanaw ki Pablo takesi iyanda sino kampora.

¹¹ Sinoya gafi, nappadda i Afu Jesus ki Pablo e sinapi'na si, "Ammeka mattalaw, Pablo, se ta'dagganna'ngad sey Roma, a kunna kappayino inangwam sito Jerusalem."

Ino Pattatarabbanino Judyuwera A Mamapatay Ki Pablo

¹²⁻¹³ Waso kadarama'na, agyanino nasuruk si appatafuluwera a Judyu a nattatarabba mamapatay ki Pablo. Nesapatara si ammera mangangan Anna uminum kiyad si ammera mapapatayi Pablo.

¹⁴ E inangngira sino pangafuwiranira padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu, e sinapi'da si, "Gakkuruwingke a ammekami mangangan Anna uminum kiyad si ammemi mapapatayi Pablo.

¹⁵ Kunna mantu, ikkayu andino korwanira a pangafuwiranira, manundungkayu si umang massapit sino komander ta peyangnga i Pablo sitaw takesi bistigarandaw si nalawad. Lakkappammina sey dalan ta papatayammi liyena gumamwang sitaw."

¹⁶ Udde ino pangakananni Pablo, a abbingino kola'nga a bafay, naammuwanneno nattatarabbanino Judyuwera, e inang sino kampoweno sindaluwera a nattattifug ki Pablo.

¹⁷ Inayani Pabloweno tata kapitan, e sinapi'na sikhawa, "Itulunnu abbu yo buwanak sino komander se ana kanuweno itulduna sikhawa."

¹⁸ Netulurino kapitanino buwanak sino komander, e sinapi'na sikhawa si, "Ino balura i Pablo, inayannak e nepeyangnga sikhawak yaw buwanak sikhaw, se ana kanuweno sapitanna."

¹⁹ Wasinoy, kinewirino komanderino buwanak, e neyangnga sino bakkang, kasena binebut si, "Sanneno sapitannu sikhawak?"

²⁰ E sinapitino buwanak si, "Agyanino Judyuwera a nattatarabba marang sikhaw si peyangngu kanuna i Pablo sino pammamitinganda nu daramat. Ino rasonda, bistigaranda kanu si nalawad."

²¹ Udde ammemira nad kuruwan, se aneno nasuruk si appatafuluwera a mallakkap sikhawa, a nesapatarangke si ammera mangangan anna uminum kiyad si ammera mapapatay. Naddadaniran, taronanda pelang si onannu."

²² E sinapitino komander si, "Ammem sapitan si korwan si wara sinapi'nu sikhawak." E nepaanoneno buwanak.

Ino Niyangnganda Ki Pablo Ki Gubernador Felix

²³ Wasin inanawinnino buwanak, inayanino komanderino adwera a kapitanna e nekunna si, "Itulduyu sino adwatutira a sindalu andino adwatutira a sissasayyang andino pitifuluwera a sikkakabayu ta mad-dadanirana a umang mitulud ki Pablo sey Cesarea. Gumikkakkayuna nu alas nuwebe nu gafi."

²⁴ Idadanandopayi Pablo si kabayuwa pattakayanna. Itandopay takesi awana narakkat'si makwa sikhawa kiyad si iyamwandaw ki Gubernador Felix."

²⁵ Nanurak kappayino komander ki Gubernador Felix, e netura'nga si,

²⁶ "Afu Gubernador Felix, ikkanaki Claudio Lisias a nanurak sikhawam.

²⁷ Manantokayu pay sitan? Iyana tolaya nepetuluggu sikhawam, dino'manino Judyuwera e papatayanda nad. Udde wasin naammuwangku si tolaya Roma, inangkami andino sindalukira a nisalak sikhawa.

²⁸ Gafu se anggangkuwa maammuwani nu sanneno nidarumanda sikhawa, neyangku sino pangafuwanira.

²⁹ Udde wasin binistigarda, naammuwangku si awana liwa'na a pamapatayanda sikhawa onnu kebaluranna, se mappeafu pelang sino lintidda a Judyuweno nidarumanda sikhawa.

³⁰ Wasin naammuwangku si nattatarabbaninnino Judyuwera a papatayan, kinangkamangkuwa nepeyang sikhawam. Netulduk sino naddarumira sikhawa si ikkeno pidarumanda. Antuwen inoy."

³¹ Wasin gafenin, kinuruwino sindaluwereno sinapitino komander, e inappara i Pablo e neyanda sey Antipatrisa.

³² Wasi kadarama'na, nuliyyennino nallakarira a sindaluwereno sino kampora sey Jerusalem, e ino nakkabayuweranino nitulud ki Pablo.

³³ Wasin ginamwangiran sey Cesarea, neya'dareno turak sino gubernador, e nealawa'da i Pablo sikhawa.

³⁴ Binaseno gubernadorino turak, kasena nabbebut ki Pablo nu sanneno probinsiya a neyanakanna. E sinapiti Pablo si taga-Cilicia.

³⁵ E kunnino gubernador sikhawa, "Kasetakana mantu bistigaran nu gumamwangino nidarumira sikhawam." E sinapi'na si magwardiyani Pablo sino balaya nepaangwa i Ari Herodes.

24

Ino Nidarumanino Judyuwera Ki Pablo

¹ Wasin nulla'wutino lima aw, inangngira sey Cesarea ino afafuna padiya i Ananias andino korwanira a pangafuwanna Judyu. Agyanino tata a abugaduwa mingngan si Tertulo a nebulun sikhara. Inangngira ammin ki Gubernador Felix a midarum ki Pablo.

² Wasin nepaayadda i Pablo, sinapiti Tertulo ino pamaliwa'da sikhana. Sinapi'na si, "Afu Gubernador, gafu so kinalaingnguwa matturay sikhami, nabayinna nassiyanakkami, se odduwa inangwama pallawarammiya talubbun.

³ Maanggangkamingke ammin gafu sino nalawara inangwam, e kanayungkamiya mappasalamat sikhram.

⁴ Ammemi anggam si matalantangka, udde dingngaggannu abbu si bisangngino sapitammi.

⁵ "Iyawa tolay, antu pelangino manga'da si narakkat, se kinungkulneno Judyuwera si palulubbun. Antu kappayino tata a afafuweno sumuntulira sino tulduweno toloya taga-Nazaret.

⁶ Dakkutanna naggappayino Templo mi sey Jerusalem, udde dino'mammi, [se anggammiya tuntulannino lintimmiya mimbistigar sikhana.

⁷ Udde ginamwangi Komander Lisias e nelasse'na i Pablo sikhami.

⁸ E sinapi'na si umangkami sitaw ta idarummi sikhram.* Nu bistigarannu yawa tolay, maammuwanu pena si gakkuruwino sapitammi sikhram."

⁹ Ino bulunnera kappaya Judyu, sina'dagganda si gakkurug amminino sinapi'na a nappaliwat ki Pablo.

Ino Nanombataní Pablo Sino Nidarumanda Sikwana

¹⁰ Wasin nabaliniran, sinengyattanino gubernadori Pablo ta mepataliya maddamat, e nekunni Pablo si, "Afu Gubernador, ammuk si nabayaggana matturay anna mangukum sikhamiya Judyu. Antu gafuna a maanggam-maka manombat sino nidarumanda sikhak sikhram.

¹¹ Naladda a maammuwanu sino tolayira nu gakkuruwino sapitangku se awangkepay kadwafulu si adwa a awa nulla'wut kiyad sin inanggangku sey Jerusalem a maddayaw ki Dios.

¹² E awaningke a nita sikhaka makisosombat sino Templo, onnu mapagagarunut sino tolayira sino sinagogera onnu massiki sino korwanira a naganangku sey Jerusalem.

¹³ Bakkanna gakkuruwino nidarumanda sikhak se awana pamakurudda.

¹⁴ Udde gakkuruwino tata a sinapi'da, a tuntulangkuweno annuldu mappeafu ki Jesus a kunda si tanganan anna bakkanna gakkurug. Gampade antuweno addayok sino Dios a dinayokappayino gagginafumiyyera si'in. E kuruwangku kappay amminino lintiyi Moises anna amminino neturakkino gumalabbunira i Dios si'in.

¹⁵ Innanamangku si pangngangolinna i Dios amminino natayira, massiki ino narakkattira andino nalawarira, a kunna kappayino kuruwanda.

¹⁶ E gafu se antuweno innanamangku, gakkuruwangkungke a mangwa si nalawad, takesi awana palliwtangku ki Dios anda sino tolayira.

* **24:8 24:8** Ino bagga'na yaw [...], awan sino korwanira a manuskritu sino dami'na Griego.

¹⁷ "Wasin pipidya runa ammek inang sey Jerusalem, [†] inangngak sinaya nanga'da si piraka duffummi sino bulummiyera a mawag si duffun, anna ana kappayino iya'dak ki Dios.

¹⁸ E antuennenino a'kwangku sino Templo sin dina'ngarakino Judyuw-era a taga-Asia. Nabalingkunnino gagangemiya mamaggaw. Awana oddu si tolay sinay e awana nakkanawakaw.

¹⁹ Udde ira a taga-Asia, ira naddino umang sitawa mangidarum sikwak nu gakkuruwu wara ipaliwa'da sikwak.

²⁰ Udde nu awan, massiki ino tolayira sitaw, sapitanda nad nu wara inammuwanda si liwakku sin ina'langak sikwara sey Jerusalem.

²¹ Ino pelang sinapikku sino nara'langanda, nekokwaka nassapit si, 'Ayawak sitawa maimbistigar, gafu se innanamangku si mangngangoli-neno natayira.' "

²² Wasinoy, gafu se odduweno inammuwi Gobernador Felix mappeafu sino tulduwi Jesus, nepaibba'neno pimbistigaranda ki Pablo, e nekunna si, "Ammeyu abbu, ta gumamwangi Komander Lisias, kasetaka usiyan."

²³ E sinapi'na sino kapitanna sindalu ta pagwardiyara i Pablo, udde way-awayanda si bisang, e ammera iyallangngino umangnganino bulunnera a manuffun sikwana nu wara maawangnga.

Ino Pidwa I Pablo A Ina'lang Ki Gobernador Felix

²⁴ Wasin nulla'wutino pipidya aw, nuliyi Gobernador Felix annino atawana a Judyu a i Drusila. Nepaayangnga i Pablo takesi dingngagganda payino sapitanna mappeafu si angngurug ki Kristo Jesus.

²⁵ Udde wasin nanulduwani Pablo sikwana mappeafu sino nalawara aggangwa, ino paffuwaddan naddino tolayira sino baggira, andino gu-mamwanganneno awa pangukuman Dios si tolay, nakatalawi Felix e sinapi'na si, "Kunden abbu. Ayantakammannu nu tata si aw."

²⁶ Dayandananni Felix a paayi Pablo ta tatabbanna, udde ino ana sino nakamma, anggamma si pasussukan naddi Pablo si pirak.

²⁷ Waso nulla'wutino adwarun, nepataliyi Porcio Festo ki Felix a naggubernador. Udde wasin inanawinni Felix, ammena nepalawani Pablo sey abbaluran, takesi aanggammannino Judyuwera.

25

Ino Ina'langani Pablo Ki Festo

¹ Waso kunnenoy, ginamwangi Festo sey Cesarea a maggubernador sinaya probinsiya. Wasin paka'lunan, naggikkata inang sey Jerusalem.

² E wasin ginamwang sinay, ino pangafuwanirana papadi andino afafuweno Judyuwera, inangngira sikwana a nidarum ki Pablo. E nappekakkallakkira ki Festo

³ si peyangnga i Pablo sey Jerusalem, se gakkadda a lakkappan sey dalan ta papatayanda.

⁴ Udde sinabbi Festo si, "Agabaluri Pablo sey Cesarea, e malanaka muli sinay.

⁵ Massiki mabbafulungkami andino korwanira a tatureyu ta idarunda sinay nu wara liwa'na."

[†] **24:17 24:17** Annamma runino natta'lib kiyad sin inangngani Pablo sey Jerusalem a niyakkurug sino nekarina (18:22). Asama runino natta'lib kiyad sin nammitinganna sino apostolira annino pangafuwanirana mangurug (15:1-29).

6 Nagyani Festo sey Jerusalem si walu onnu tafulu aw, kasena nuli sey Cesarea. Wasin kadarama'na, inang sino kwartuwa attatarabbanda si asonto, e nepaayangnga i Pablo sinay.

7 Wasin ginamwanginni Pablo, ilebadino Judyuwera a naggabwat sey Jerusalem, e nadammattingke ino nepaliwa'da sikuwan. Udde awana pamakurudda sino ipaliwa'da sikuwan.

8 Sina'daggingkepayi Pablowno baggina, e nekunna si, "Awanningke a nalliwatangku sino lintimmiya Judyu onnu sino Templomi. Awangkappay nalliwatangku sino lintiyino Emperador sey Roma."

9 Udde gafu se anggammi Festo a aanggammannino Judyuwera, sinapi'na ki Pablo si, "Anggamuwa umang sey Jerusalem ta sinayino pangusiyangku sino nidarumanda sikuwan?"

10 Udde sinabbi Pablo si, "Ammek anggam, se ayawakun sitaw, e sitawino pangukumannu nad sikuwak, se ikkeno piniliyeno Emperador a mangukum. Aggaammunnu kena si awana liwakku sino Judyuwera.

11 Nu wara nalliwatangku si pamapatayanda sikuwak, ammek mappekakkallak si meli'wak. Udde nu awana kakuruwananno nidarumanda sikuwak, awana kalintiyanino massiki inya a tolaya mangiyalawat sikuwak sikuvara. Arangngangku si uma'langak sino Emperador sey Roma ta antuweno musig sikuwak."

12 Waso kunnenoy, sinatabbi Festoweno tatturayira a nanuffun sikuwan, kasena sinapit ki Pablo si, "Inarangnguwa uma'lang sino Emperador sey Roma, e peyantakan sikuwan."

Ino Ina'langani Pablo Ki Ari Agripa

13 Ammena nabayag, ino ariyeno Judyu a i Agripa annino kola'nga a bafaya i Bernice, ginamwangira sey Cesarea se angganda a itanino bawuwa gubernador a i Festo.

14 Wasin pipidya awiran sinay, sinapiti Festo ki Ari Agripeno mappeafu ki Pablo. Sinapi'na si, "Ayawino tata a balud sitawa inanawani Gubernador Felix.

15 Wasin nagyanak sey Jerusalem, inang sikuokino pangafuwanirana padi andino korwanira a pangafuwanna Judyu a nidarum sikuwan. Inaranda si onangkuweno katayanna.

16 Udde sinabbaggu si bakkanna gagangemiya Roma a mangiyalawat sino nedaruma tolay sino korwanira ta makastigu nu ammena kepay nausig. Maawag si uma'lang abbu sino nidarumira sikuwan takesi damana a ta'daggingkepayino baggina.

17 Wasin ginamwangira sitaw, ammek nattalantan, nu ammek lud inang sino attatarabban si kadarama'na, e nepaayagguwi Pablo.

18 Naddamitino nangidarum sikuwan. Ariggú si wara nadammat si ipaliwa'da sikuwan, gampade awan.

19 Ino pelang nassasarombatanda, mappeafu sino angngurudda a Judyu anna mappeafu sino natay a i Jesus a kunni Pablo si nangngangoli.

20 Gafu se ammek ammuwa mimbistigar si kunnayan, binebukku ki Pablo nu anggamma a umang sey Jerusalem ta antuweno kaimbisti-garanna.

21 Udde ammena anggam, se ino anggamma, mebalud sitaw kiyad si ino Emperador sey Romeno musig sikuwan. Antu gafuna, nepaindaggu makkiyad si wara wayaka mappetulud sikuwan sino Emperador."

22 Wasinoy, sinapiti Agripa ki Festo si, "Anggangku nadda dingngaggan inaya tolay."

"Nu daramatinna mantu," kunni Festo.

²³ Waso kadarama'na, inanda Agripa anni Bernice sino attatarabbanda, e nangipaitera si kedawayanda. Nebulunino komanderirana sindalu andino bafa'nangngira a tolay sinaya lubbun. Wasino sinallungira, inayani Festowi Pablo.

²⁴ Sinapiti Festo si, "Ikka Ari Agripa anna ikkayu ammina ana sitaw, iyawa toloya aggitandaw, antuweno nedarumino Judyuwera sitaw andino Judyuwera sey Jerusalem, a ikakkulawura ammin si ammena naddinna matolay.

²⁵ Awana naammuwangku si liwa'na a mepangngat si ipatena, udde gafu se inarangnga si uma'lang sino Emperador sey Roma, nadandangku si petulud sinay.

²⁶ Udde awana ammuk si fustuwa iturakku sino Emperador mappeafu sikuwan. Antu gafuna, nepaa'langku sikwayu ammin, kumarallingke sikuwan Ari Agripa, takesi nu warana mafu'ngaddantam sikuwan, warana iturakku.

²⁷ Se ammena mepangngat si iyalawakku sino Emperadorino tata balud nu awana kedarumanna."

26

Ino Nana'daggani Pablo Sino Bagginangkepay Ki Ari Agripa

¹ Wasin kunnenoy, kunni Agripa ki Pablo si, "Damama massapit sino anggammu." Nesengyatti Pabloweno kama'na sino tolaysira, kasena neyafuwa maddamit, e nekunna si,

² "Ikka Ari Agripa, nalawad se ayoka sitaw ta dingngaggannu payino itabbaggu sino ammina pidarumanino kasiJudyutamira sikuwan.

³ Se ammuk si ammul amminino gagagetama Judyu annino passas-arombatantam. Arangngangku sikuwan ta dingngaggandak abbu.

⁴ "Ammu amminino kasiJudyutamireno katotolek kiyad sin neyanakangku, sino lubbuna 'dinokallangku anna sey Jerusalem a nadalangku.

⁵ Nu angganda, ammura a sapitan, se ammura si kiyad si'in nesapatak sino Fariseowera, a ireno katalanggaddan sino aggangwatama Judyu.

⁶ Sitoya, ayawak sitawa mausig gafu se minnanamak si gakkuruwanni Diosino nekarina sino gagginafutamira si'ina pangngangolinnaneno natayira.

⁷ Amminino kasiJudyutamira, maddandayawira ki Dios si aw anna gafi, se innanamanda si mesapatira sino nekariyi Dios si'in. Udde Afu Ari, gafu se kuruwangku si neyakkuruwinnino nekariyi Dios, antuweno pidarumanda sikuwan.

⁸ Ikkayu ammin sitaw, mayan natu'nakkayungke a mangurug si pangngangolini Diosino natayira?

⁹ "Massiki ikkanak, ino dinandangku si'in, nalawad nu gakkuruwangkungke a makkontara sino manguruwira ki Jesus a taga-Nazaret.

¹⁰ Kunnenoyino inangwak sey Jerusalem. Odduweno tolaysira i Dios a nepabaluggu, se nea'deno pangafuwanirana padiyeno turek. E sin sinapi'da si mapapatayira, inangammangku kappay.

¹¹ Namipidyaka inang sino sinagogera ta kastigungkuweno manguruwira ta patutangkuwera a mattalekkud sino angngurudda. Gafu se nao'ganino bungukku sino manguruwira, inangngak si korwana lulubuna mappadyat sikuvara."

*Ino Nassapitani Pablo Sino Nanguruwanna
(Inangwa 9:1-19; 22:6-16)*

12 Sinapikkappayi Pablo si, "Antu gafuneno inangngangku sey Damasco a mano'ma sino manguruwira ki Jesus sinay, se aneno neya'deno pangafuwiranana padiya tureka mano'ma.

13 E wasin agyangkami kepay sino dalan si tangnganaw, Afu Ari, initakino baggawa mangngilikilita naggabwat sey langita nabaggawingke amma sino sinag. Linebannakami andino bulungkuwera,

14 e naletwaggami ammin. E agyanino diningngaggwuwa damita nadamit si dami'na Hebreo, a sinapi'na si, 'Saulo, Saulo, mayan padyatannak? Ino baggimungkepayino padyatannuwa mangontara sikwak.'

15 E sinapikku si, 'Inyaka, Afu?' E sinapi'na si, 'Ikkanaki Jesus a padyatannu.

16 Gumabwakka, se ino gafuneno nappaddangku sikwam, pinilitaka a aripangkuwa umang mangipakaammu sino tolayira sito nappaitangku sikwam sito aw annino ipaita'nga sikwam naso maddagguna aw.

17 Dundunantaka a manuldu sino kasiJudyumira annino bakkannira a Judyu, e nu sanneno akwanda sikwam, imutantaka.

18 Tulduwannuwerana takesi maammuwandeno mappeafu sikwak ta talekkurandeno narakkat e mabaggawanino nakanda. Nu talekkuranda i Satanas a maturay sikwara e a'langanda i Dios e manguruwira sikwak, mapakomanneno liwa'dera e mebilangira sino piniliyera i Dios si tolena.' Antuweno netulduwi Afu Jesus sikwak."

Ino Nassapitani Pablo Sino Inangwana

19 Wasinoy, sinubburani Pablo weno sinapi'na si, "Kunna mantu, Ari Agripa, kinuruggungke ino sinapiti Jesus sin nappaitanna sikwak.

20 Neyafuka nanuldu sey Damasco, kasena sey Jerusalem anna sino palulubbunna probinsiya a Judea, kasek kappay nanuldu sino bakkannira a Judyu. Ino netulduk sikwara, ibabolira naddino liwa'da ta uma'langira ki Dios, e mangwera nad si nalawara pamakurudda si gakkuruwingke a nabboboliyeran.

21 Gafu se kunnenoya netulduk, dino'mandakino kasiJudyutamira sino Templo, e papatayanda'ngad.

22 Udde makkiyad sitaw, dinuffunandaki Dios, e antu gafuna, matta'daggak sito a'landaw sito ingkein. Mangipakaammuak sino mappeafu ki Dios sino ammina tolay, ba'nang onnu pobiri, e ino ipakaammuk, kunna kappayino sinapiti Moises andino korwanira a gumalabbuni Dios si'ina makwana.

23 Se nelabbunda si maawag si madyatanino Kristo a dundunanni Dios, kasena matay. E nelabbunda kappay si antuweno mapalunguwa mangngangoli ta waldanneno nakammino tolayira, Judyuwera annino bakkannira a Judyu, mappeafu sino kesalakanda."

24 Wasin sinapiti Pablo weno kunnenoy, nekokwa i Gubernador Festo a nassapit si, "Nansekkan, Pablo! Nepanse'daka yan odduwa adalnu!"

25 Udde sinabbi Pablo si, "Ammek inanset, Afu Gubernador, se gakkurug ammin yo sapitangku.

26 Ammuk si aggaammuni Ari Agripa amminino mappeafu sitaw, se ammera neimadda inangwa. Antuweno sapitangkungke sikwana si kunnayaw.

27 Ari Agripa, kuruwannuweno sinapitino gumalabbunira i Dios si'in? Ammuk si kuruwannu."

²⁸ Udde sinabbi Agripa si, "Ma, ino anggammu e pabbalinnak si Kristiyanong ingkein?"

²⁹ "Massiki ingkein onnu mabayaggepay," kunni Pablo, "ikkayu ammina maddingngag sikwak sito aw, ikararagguk i Dios ta manguruggayu ammin ki Jesus a kunna pay sikwak, ta mekunnakayu sikwak, fera sito gakagu."

³⁰ Wasinoy, natta'daggino ari annino gubernador anni Bernice andino korwanira,

³¹ e nanawiran. E mattatarabbira a massapit si, "Awana inangwa inaya tolay si kebaluranna onnu katayanna."

³² E sinapippayi Agripa ki Festo si, "Melawanin nad inaya tolay nu ammena inarang si uma'lang sino Emperador."

27

Ino Umangnganda Pablo Sey Roma

¹ Wasin nada'ngennino awa umangngammi anni Pablo sey Italia, neyalawa'da i Pablo annino korwanira a balud ki Julio, tata a kapitanino sindaluwera a mingngan si Kompanyana Emperador.

² E inangkami nattakay si bafora naggabwat sey Adrumeto a massisippal sino lulubbunna probinsiya a Asia. Nebulun sikwamiyi Aristarco a taga-Tesalonica a lubbunna Macedonia.

³ Wasin kadarama'na, nassippalkami sey Sidon. E inallakki Julio i Pablo, e inannu'na si inang naddoraw sino bafulunnera sinay ta iya'dareno maawangnga.

⁴ Wasin ginikkakkami sinay, ila'wutammiyeno Chipre a umang sino tafinga a awana bayabbangnga, se nada'ngangkami si bayabbag.

⁵ Dinammammiyeno bebaya ara'ni sey Cilicia anna Pamfilia, e gina'dangkami sey Mira a lubbunna probinsiya a Licia.

⁶ Sinayino nakasumpalani Kapitan Julio si bafora naggabwat sey Alejandria a umang sey Italia, e antuweno nattakayammi.

⁷ Naganayino nattakayammi se nadyatan sino bayabbag, e nabayino ginamwangammi sey Nido. Gafu se natuyaggino bayabbag, ammekami makagaddangnga umang sino angammi, e nallikukamiya inang sey tafikino funa Creta, e nulla'wukkami sey Salmone.

⁸ E massiki nanadappikkami, nadyatangkami kappay kiyad si ginamwangkami sino lubbuna ngananda si Nalawara Pitturanna Bafora ara'ni sino lubbuna Lasea.

⁹ Gafu se nabayaggami sinay, kattatalawino mattakay si bafor. Ammumi si aggeangaangin, se nabalininnino pallantanganino Judyuwera. Antuweno sinapiti Pablo sikwara si,

¹⁰ "Bulungkuwera, ammuk si kattatalawinnino umangngantam. Se nu ikararuttam, gakkuruwa odduweno kargatama madaral, anna madaral kappay yo nattakayantam, e ana kappeneno matay sikwatam."

¹¹ Udde ino kapitan, ammena kinuruwino sinapiti Pablo, se antu kinurungngeno sinapitino gumattakkan sino bafor annino makwan bafor.

¹² Ino kaodduwan sino bulummiyera a nattakay, angganda kappaya ikararut, se narakkat kanuweno pitturanneno baformi nu mabbayabbag. Angganda a ituluyimi ta gumamwangkami sey Fenix a lubbunna Creta, se antu kanuweno nalawara pittorammi sino aggeangaanginanna, se malingufan.

Ino Angin Sino Bebay

¹³ Wasin kunnenoy, nibbattino angin e agyanino lelera naggabwat sino abbag, e nekunda si damanan nakuya ikararu'mi sey Fenix. Wasinoy, nelabbeddeno baliyang pappaittud sino bafor ta sumullu, e ginikkakkamin. Nanadappikkami pelang sey Creta.

¹⁴ Udde ammena nabayag, ginamwangino natuyagga angina naggabwat sey Creta.

¹⁵ Nedingga'neno baformi e ammena makatuttut sino bayabbag, e nepurera pelang ta dandanammiyeno bayabbag.

¹⁶ Wasin ara'nikamin sino bibissangnga fuwa Cauda, neyuddumiyeno abanga binu'butino baformi, se nalingufangkami si bisang, udde nadyatangkami kepaya miyuddu.

¹⁷ Wasino neyudduranino abang, ginakaddeno bafor si napaddatta lufid kenasi ammena maokayak. E gafu se mattalawira si medompakino bafor sino karatana ara'ni sey Sirte, inarireno dokalla bandera a mappaanikkad sino bafor,* takesi magginayino bafor.

¹⁸ Waso kadarama'na, natuyaggepayino bayabbag, e neyafura a mitakkub sino kargarera sino bebay takesi mallampawino bafor.

¹⁹ Waso kadarama'na kappay, netakkudda kappayino nadammatta arumentana bafor.

²⁰ Pipidya awa ammemi maiteno sinag anda bitun se ammena umibbat-tino bayabbag, antuwenoyin awana innanamammi si mabiaggami.

²¹ Nabayingkappaya ammekami nangapangngan. Wasinoy, natta'daggi Pablo e nekunna si, "Bafulungkuwera, nu kinuruddonaddino sinapikku ta ammetam ginikkat sey Creta, ammetammada nadytan anna nadarallan.

²² Udde kadde, ammekayu maddararan, se awana matay sikuwatam, ino pelang baforino madaral.

²³ Ammuk yaw, se waso gafi, i Dios a dayawangkuwa makangkwa sikuwak, nanundun si anghela mituldu sikuwak,

²⁴ e sinapi'na si, 'Ammeka mattalaw, Pablo, se maawag si uma'langka sino Emperador. E gafu sikuwam, allakkanni Diosino katakayanuwera ta awana matay sikuwara.'

²⁵ Kunna antu, bafulungkuwera, pattuyaggandawino nakandaw, se kuruwangku si makweno sinapiti Dios sikuwak.

²⁶ Udde maawag si medompakino bafortam si tata a fu sino tangngana bebay."

²⁷ Wasin kadwaannattin si appata gafi kiyad sin nangiyafuwanino angin, mepapalleggami kepay sino bebaya Adriatico. E waso nattangngennino gafi, gini'neno mattarabafuwera sino bafora umara'nikamin sino lubag.

²⁸ E kinamandeno kasodangngeno danum, e adwafuluwappeno kasodangnga. E wasin kina'riyakkami kappay si bisang, kinamanda kappayino kasodangngeno danum, e kadwafulu si lima a dappa.

²⁹ E mattalawira si medompakino bafor si patul. Antu gafuna, sinuwewera sino uninna baforino appata baliyang pappaittud, kasera nekararag si gigibattin nad.

³⁰ Ino mattarabafuwera sino bafor, angganda si manawira. Antuweno nanuwewayanda sino abang ta pattakayanda a umanaw, se ino rasonda, iyekwara kanu kappenaddino baliyang pappaittud sino uluna bafor.

* ^{27:17 27:17} Ino bandera sitaw, nakannag anna nalawa a sinnuna manellad sino bayabbag ta manikkarino bafor.

³¹ Udde nekunni Pablo sino kapitan andino sindalunera si, "Nu umanawino mattarabafuera sito bafor, matayetam ammin."

³² Kunna antu, ginattatino sindaluwereno gakanneno abang takesi maanawanin.

³³ Wasi marrifarifad, patutanni Pablowno tolayira a mangngan, a kunna si, "Adwa lingguwaninna ammekayu nangapangngan."

³⁴ Mangngangkayu lud, takesi mattuyaggayu, se awana maansa sikwatam."

³⁵ Wasin sinapiti Pablo inoy, nappa si tinapay, nakkararag ki Dios sino nara'langanda ammin, kasena ginaradweno tinapay e nanganganin.

³⁶ Nattuyaggino nakanda ammin, e nanganganira pay.

³⁷ Ino kaoddumiya nattakay sino bafor, ka'luwatut si pitufulu e annam.

³⁸ Wasin nabattuggamin, netakkudda amminino korwana kargarera a trigo takenasi mallampawino bafor.

Ino Nadarallanino Bafor

³⁹ Wasin gigi'battin, agyanino nedipa'miya lubag, udde amme naimunuwanino mattarabafuera sino bafor nu sintawino agyanammi. Udde initareno nedalluwa adat so dappi'na bebay, e dinandanda a nu damana, iyasi'deno bafor sinay.

⁴⁰ Antuweno ginatta'deno gakanneno baliyangira ta maanawanira sinay, inubbarandeno lufinna paluwa a mangifuyut sino bafor, kasera netulluweno bandera a ana so uluneno bafor takesi metu'yud sino dappit.

⁴¹ Udde neru'ngatino bafor sino karatan sino kaabbafawana danum, e nefutakkino uluna e ammena makaanikkad. Udde ino uninna, idadang-gatino palungira, e naokayakin.

⁴² Wasinoy, dinandammino sindaluwera si papatayanda amminino balurira takesi awana umalluweta manalug sino dappit,

⁴³ udde inallangnganireno kapitan, se ikalona i Pablo. Sinapi'na sikuwara si amminira a makatalug, mallattuwera nad sino danum ta manaluwira e umasipira sino dappit.

⁴⁴ E dumandan naddino korwanira a gumafut si tabla onnu sino nadaralla naggabwat sino bafor. Kunna pelang inoyino inangwami, e inasikkami ammin sino dappit.

28

Ino Agyananda Pablo Sey Malta

¹ Wasin gina'dangkami, naammuwammi si Malteno anganino fuwa gina'dangammi.

² Kinalla'dakamiyeno tolayira sinay e nafuyira si naggarenuwammi, se muran anna nala'bat sinay.

³ I Pablo, nampat si itungura. Udde wasin itungunan sino afuy, ilatwapino nagita a ulag se napatuwanin, sinukawanna i Pablo, e binuriburanneno kama'na.

⁴ Wasin naiteno Maltera a aggabassinino ulag sino kama'na, nassapitino taggitata sikuwara si, "Antu gakkuruwino gumapapatay si tolay, se massiki nalasatanneno bebay, gumammiringkappyino palanna."

⁵ Udde newassaki Pablowno ulag sino afuy, e awana naansa sikuwana.

⁶ E aggataronanda si lumattaggino baggina onnu matayin, udde awana naansa sikuwana. E nangkakweno nakanda, e kundan si, "Tata ikka a dios yan."

7 I Publio a turay sinaya lubbun, aneno lubangnga a ara'ni sino gina'dangammi. Kinalla'dakami e inayandakami sey balera e nagyangkami sinay si tallu aw.

8 Nedemmuwammiyeno natakitanino ama i Publio se mababannag anna mabburet. Inangngi Pablo sino agyananna, nepotunneno kama'na sikwana e nakkararag, e naariyennino gi'nanna.

9 Wasin naammuwanda inoy, inang amminino matakitura ki Pablo, e nepabbattunoynera.

10 Odduwa nalawara nea'dara sikwami. E wasin umanokamin, ina'dandakami kappay si ammina maawammi sino biyahemi.

Ino Ginamwanganda Pablo Sey Roma

11 Wasin tallu dakkammin sey Malta, ginikkakkamiya nattakay si bafora nagyan sinay kiyad si nassi'lutino unggung. Inaya bafor, naggabwat sey Alejandria e ngananda si Sipingira a Dios.*

12 E inangkami sey Siracusa e tallu aw kami sinay.

13 Ginikkakkami kappaya inang sey Regio. Waso kadarama'na, nalangkami se nalawarino naggabwatanino bayabbag, e waso metufara aw, ginamwangkami sey Puteoli.

14 E dina'ngami sinayino korwanira a kakkola'mi si angngurug, e inayandakamiya nagyan sikwara si talingguwan, kasekami nallakara inang sey Roma.

15 Wasin diningngaggino kakkola'mi si angngurug sey Roma a umangkami sinay, inandakami dinambal. Ino korwanira, dinambaldakami sey palengki sey Appio, e ino korwanira, dinambaldakami sey lubbunwa Talluwa Affunduwan.† Wasin initera i Pablo, nappasalamat ki Dios e nattuyaggino nakamma.

16 Wasin ginamwangkami sey Roma, inannutino tatturayira si mabangi Pablo si balaya pagyananna, e tata a sindaluweno mindag sikwana.

Ino Nakitatabbani Pablo Sino Judyuwera Sey Roma

17 Wasin mekatalluwa awnan sinay, nepaayangngeno pangafuwanirana Judyu. Wasin nakkakarampattiran, sinapi'na si, "Ikkayuwa kakkolak, awana liwakku sino kasiJudyutamira. Awana inangwaka mekontara sino gagagetama netulduweno gagginafutamira si'in. Udde massiki nu kunnenoy, nebaluddak kappay sey Jerusalem, e neyalawa'dak sino Romera sinay.

18 Ino Romera, wasin inimbistigardak, anggandaka pallawan, se ammura si awana liwakku si kepangngattana pamapatayanda sikwak.

19 Udde inammayino kasiJudyutamira si mallawanak, e napatutaka narang si uma'langak sino Emperador ta antuweno musig sikwak. Massiki antuweno inangwara sikwak, ammekira paliwatan.

20 Antu gafuna a nepaayaddakayu ta tatabbantakayu, e ipakaammuk sikwayuweno gafuneno nabalurangku. Se ino kakuruwanna, nebalurak gafu sino angnguruggu sino innanamtama gakagaka i Israel."

21 Wasinoy, sinapi'da ki Pablo, "Awana inappami si turakka naggabwat sey Judea mappeafu sikwam. E awangkappay sinapitino kasiJudyutamira a naggabwat sinay si narakkatta inangwam.

* **28:11 28:11** Ino sipingira a dios a da Castor anni Pollux, ireno sinan dios a dinayawino mattarabafuwera si bafor si'in. † **28:15 28:15** Ino palengki sey Appio, pitifuluwa kilometroweno kaaroyuna sey Roma. Ino Talluwa Affunduwan, kannammafulu si talluwa kilometroweno kaaroyuna.

²² Udde anggammuia dingngaggannino sapitannu, se ammumi si ammina tolay si palulubun, narakkattino sapitanda mappeafu sikwayuwa sumuntul ki Jesus."

²³ Wasinoy, nattataronandeno awa pakkakarampattanda. Wasin nada'ngen inaya aw, odduwera a nakkakarampat sino agyanani Pablo. E nappafufuwafino nanulduwanna sikwara mappeafu sino patturayani Dios, e nepakaammuneno anggamma sapitannino netura'da Moises annino korwanira a gumarabbuni Dios mappeafu ki Kristo, se anggamma si kuruwanda i Jesus.

²⁴ Nanguruwino korwanira sino sinapi'na, udde ino korwanira, ammera mangurug.

²⁵ Waso gafenin a gagagikkatiran, mattatarukkiyera mappeafu sino dingngadda. Udde sino liyera umanaw, kunni Pablo si, "Gakkuruwingke ino nepeturakkino Espirituwi Dios ki Isaias mappeafu sino gagginafutamira

²⁶ a kunna si,
'Umangka mituldu sitawira a tolay, e kunnayawino ituldum sikwara si,
Massiki aggadenggaggandaw, ammeyu maawatan, e massiki nu aggitandaw, ammeyu maimunuwan.

²⁷ Se iyawira a tolay, nataggatingke ino ulura, inammu'deno layadda, e makki'dammira, se nu ammera kunninoy, makaitera anna makadingngaggira e maammuwandeno sapikku e muliyera sikwak takesi pannakam-mangkuwera. Antuweno nekunni Dios.' "[‡]

²⁸ E sinapikkappayi Pablo sikwara si, "Kunna antu, anggangku si ammundawa Judyu si aneno dinundunira i Dios a manuldu sino bakkannira a Judyu sino angngisala'nga, e kuruwandana."

²⁹ Wasin sinapiti Pablo inoy, inanawaninnino Judyuwera a mattatarukkiyera kepay.[§]

³⁰ Adwaruningke i Pablo a nagyan sino inabanganna a balay, e amminira a inang naddiraw sikwana sinay, nepadilo'nera.

³¹ Gakkuruwannangke a nanuldu mappeafu sino patturayani Dios anni Afu Jesu Kristo, e awana nallang sikwana.

[‡] **28:27** **28:27** Isaias 6:9-10 [§] **28:29** **28:29** Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

Ino Turakki Pablo Sino Romera

Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino manguruwira sey Roma. Kunnino korwanira a madal sino sapiti Dios si netura'nga si unangnga talluwa dakkag sin nagyananna sey probinsiya a Acaya (Inangwa 20:2-3), tantaro sey Corinto, mangiyafu sino ambu'na A.D. 55 onnu 56.

Ino tata a gafuna a netura'nga yaw, takesi ipakaammuna sino Romereno planona a mabbisita sikwara (1:8-15; 15:22-33). Nepalawangnga kappay sikwareno nalawara damag mappeafu sino planowi Dios a mangisalak si tolay gafu sino angngurudda ki Jesu Kristo. Ino kaamamungannenaya planowi Dios, ana sino 1:17: "Se inaya nalawara damag, ipakaammuneno planowi Dios a mibilang sino tolayira si naggaddang sikwana. Awana korwana kebilanganda si naggaddang sikwana, nu bakkampelang gafu sino angngurudda."

Mangiyafu sinaya bersikulu, iyafuwi Pablo a mangipakaammu sino anggamma sapitan inaya kinagaddang. Ino palunguwa ipakaammuna, minalliwat ammina tolay, massiki Judyu onnu bakkannira a Judyu, e antuweno gakkuruwingke a kastigunira i Dios, nu ammera mabbobili. Ipalawangnga kappay si awana tolaya mapagaddang gafu sino panuntulanna sino lintiyi Dios, se awana makatuntul. Ibilangi Dios si naggaddangngino massiki inya a tolay gafu pelang sino angngurungnga ki Jesu Kristo.

Sino kapitulu 5 kiyad si 8, itulduwi Pabloweno kekunnanneno bawuwa biyaya appannino mangurug gafu sino nesapatanna ki Kristo. Ino mangurug, nalawarino kebulunna ki Dios e ana kappayino Espirituwi Dios sikwana a mangipawaya sikwana sino pannakadameno kinarakka'na. Sinayira a kapitulu, itulduna kappayino fustuwa keusaranino lintiyi Dios, ino makkontarera sino nakamma tolay, andino pannakadameno Espirituwi Dios a manuffun sino mangurug.

Sino kapitulu 9 kiyad si 11, itulduwi Pabloweno planowi Dios para sino Judyuwera andino bakkannira a Judyu. Sapitanna si ino nammayanino kaodduwanna Judyu a mangurug ki Jesu Kristo, meyakkurubbelang sino planowi Dios takesi mesapakkappayino bakkannira a Judyu sino alla'nga gafu sino inangwa i Kristo. Udde sapitanna kappay si ammena mabbalanayuna mammayino Judyuwera ki Kristo, nu ammera lud mangurug sikwana so maddagguna aw.

Sino uddiyera a kapitulu, aneno tunnera mappeafu sino biyangnga mangurug, kumarallino akwanda nadda makkaaanggam anna mappalawad sino abbafarulunda. Ana kappayino tunna mappeafu sino baligasonino manguruwira a mappeturay sino gubiernu andino akwanda nad nu ammena nakkakarunneno dandammanda sino nalawara akwanda.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak andino napatiya sapitanna 1:1-17

Ino gafuna a maawag si mesalakanino tolayira 1:18-3:20

Ino planowi Dios takesi mesalakanino tolayira 3:21-4:25

Ino bawuwa biyayino tolayira a nespat ki Kristo 5:1-8:39

Ino planowi Dios mappeafu sino Judyuwera 9:1-11:36

Ino biyayino manguruwira 12:1-15:13

Ino ambu'neno turak 15:14-16:27

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a nanurak sitaw. Tataka aripanni Kristo Jesus. Pinilinaki Dios a tata apostolna anna dinotukannaka umang mangibanyag sino nalawara damaga naggabwat sikuwan.

² Iyawa nalawara damag, ino nekarina si'ina nepetura'nga sino gumalabbunnera.

³ Ino sapitanna yawa nalawara damag, e ino Abbingnga a i Jesu Kristo a Afutam. Mappeafu sino katolena, neyanak sito lubagga gaka i Ari David.

⁴ E mappeafu kappay sino akkadiosna, nepaiteno Espirituwi Dios si antuweno mannakadama a Abbingi Dios gafu sino nangngangoliyanna sino natayanna.

⁵ Gafu sikuwan, inalla'daki Dios e nepabbalirak si apostolna takesi umangngak mangibanyag mappeafu ki Kristo sino bakkannira a Judyu si palulubbun takesi manguruwira e dayawanda.

⁶ Massiki ikkayu kappay sitan Roma, nesapakkayu sino inayanira i Dios a mabbali si tolayi Jesu Kristo.

⁷ Antuyawino turaku sikuwayu ammin sitan Roma a iiddukani Dios anna inayanna a mabbali si tolena. Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo e passiyanakkanda naddino nakandaw.

Ino Nakkabbatani Pablo A Umang Maddoraw Sikuware Sey Roma

⁸ Ino palunguwa anggangku sapitan, mappasalamatak ki Dios gafu sikuwayu ammin, se naddinnamino angnguruddaw si palulubbun. E gafu ki Jesu Kristo, dingngagganni Diosino pasalamakku.

⁹ Ino Dios a passerbiyangku sino ammina damaka mangibanyag sino nalawara damag mappeafu sino Abbingnga, antuweno mamakurug sito sapitangkuwa ammetakayu lallan

¹⁰ kadda makkararak. E iyaraarangku sikuwan si madorawantakayu nad, nu antuweno urena, se nabayinna anggangkuwa umang sitan.

¹¹ Se anggantakayungke itan takesi itulduk sikuwayuweno nepakaammuweno Espirituwi Dios sikuwa mappatuyag sino angnguruddaw.

¹² Ino anggangku sapitan, makkaduduffunetama mappatuyag sino angnguruddam. Maduffunangkayu sino angnguruggu e massiki ikkanak, maduffunanappay nu itangkuweno angnguruddaw.

¹³ Kakkolakkku, anggangku si maaammuwandawa kanayungkuwa dandammanna umang sitan, udde odduweno katalantanangku. Anggangkuwa umang manuldu sitan, takesi mangurubbayino korwanira sitan gafu sino itulduk a kakunneno bakkannira a Judyu a nangurug si korwana lulubbun.

¹⁴ Se piniliraki Dios a manuldu sinaya nalawara damag e sombatangku nu ammek akwan. Antuweno tulduwangku naddino ammina tolay si palulubbun, massiki sanneno katolera, nu diyadalira onnu awan.

¹⁵ Antu gafuna, anggangkungke a manuldu kappay sino nalawara damag sikuwayu sitan Roma.

Ino Pannakadameno Nalawara Damag

¹⁶ Ammek maatalla mangibanyag sino nalawara damag, se antuweno mituldu sino pannakadama i Dios a misalak si massiki sanna a mangurug sinay. Ino Judyuwereno palunguwa nipakaammuwanna sino kesalakan, kasena kappay sino bakkannira a Judyu.

¹⁷ Se inaya nalawara damag, ipakaammuneno planowi Dios a mibilang sino tolayira si naggaddang sikuwan. Awana korwana kebilanganda si

naggaddang sikwana, nu bakkampelang gafu sino angngurudda. Se kunna kappayino sapitannino nepeturakki Dios si'ina kunna si,
"Ino tolaya ibilangi Dios si naggaddang gafu sino angngurungnga, mabiyag si makkikiyad."^{*}

Ino Kinarakkattino Tolayira

18 I Dios sey langit, ipakaammuna si kastigunna ammina tolaya ammena mangurug sikwana anna mangwa si narakkat. Gafu sino kinarakka'da, tipaddandeno pangammuanda sino kakuruwan mappeafu sikwana. Kastigunirana i Dios,

19 se naladda nadda maammuwandeno damana tolaya maammuwan mappeafu sikwana, nu ammera tipaddan, se nepakaammunangke sikwara.

20 Se makkiyad sin namaratuwanna sito lubag, maammuwano akkadiosna annino pannakadamana a awana pakkiyaranna, massiki ammera maita, se maitara sino pinaratuna. Antu gafuna, awaningke parrasonda sino ammera panguruwan sikwana.

21 Massiki ammura si ana i Dios a meannunga madayaw, ammera kepay dinyaw anna nappasalamat sikwana. E gafu sino kunnenoy, nabbali si awana ketupakkanino annandanda, e kunnangke nallammukino nakanda ta awaningke maammuwanda mappeafu ki Dios.

22 Kunda si nalaingira, gampade pangababulannira.

23 Se ammera dayawanni Dios a aggabiayag si makkikiyad, nu ammera lud dayawannino sinan diosdera a inangwara a kunnangke tolaya matay andino makkayafira, ino mallakarira, onnu ino makkarekayira.

24 Antu gafuna, nepurayira i Dios takesi akwanda pelangino massiki sanna a narakkatta panggamanino nakanda, e ka'atatallingkeno akwanda sino kadda tata sikwara.

25 Ino gafunenay, se sinealekkurandeno kakuruwana inammura mappeafu ki Dios takesi kuruwanda pelangino siri. Se iyatalda anna dayawandeno pinaratuwera i Dios a bakkanni Dios a namaratu. Antu naddino madandayaw si makkikiyad. Gakkuruwingke yaw.

26 Gafu se kunnenoyino akwanda, nepurayira i Dios a mangwa sino ka'atatalla panggammada. Massiki ino bafabbayira, inibbattandeno fustuwa gagangaya angngatawa takesi ino kasibbafabbereno duruwanda a bakkanna lalaki.

27 Mampesino lallakiyera, inibbattanda kappayino fustuwa gagangaya angngatawa, e kabbatandangke a duruwannino kasillalakira. Ka'atatallingke ino akwanda, e antu gafuna, gi'nandeno kastiguwa meannung sino narakkatta aggangwara.

28 Gafu se ammera anggamma pilingalinga i Dios, nepurenera takesi ino pelang narakkattino aggadandammandra, e antuweno gafuna a narakkatingkeno aggangwara.

29 Ana ammin sikwareno gannunna kinarakkat anda liwat. Ming'a runira, mimallira, mamapatayira, makipakwera, mamalabaliyera, anna manggammira a mangwa si narakkat sino kasittolera. Mallu'lutira,

30 anna mamaraparallira. Kalussora i Dios anna natansitira si ammina tolay. Massangkatolayira anna massangeletira. Nalaingira a maddandam si narakkat. Ammera mangurug sino mapparana'dera.

* **1:17 1:17** Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: Ino naggaddangnga tolay, mabiyag si makkikiyad gafu sino angngurungnga (Habakuk 2:4). Itannu kappay sino Gal. 3:11.

³¹ Awana atalda ki Dios. Awaningke matalak sikhara. Awana aggangganda anna aggikalla'da sino kasitolera.

³² Massiki ammureno lintiyi Dios a sapitanna si meannunga makastigu si makkikiyarinotolaya mangwa si kunnenoy, aggeakakwanda kepay, e bakkampelang inoy, nu ammera kappelud maanggam nu wara korwana mangwa.

2

Ino Naggaddangnga Angngukumi Dios Sino Tolayira

¹ Tantaro nu sapitandaw si makastigu nad inayira a narakkatta tolay. Udde ikkayuwa mabbalaw sino bafulundawira, palanandonad, se nekunneno akwandaw sino akwanda. Antu gafuna, nu paliwatandawira, paliwatandokappayino baggiyu, antuweno awana isomba'daw ki Dios.

² Ammutam si meannungino pangastiguwi Dios sino tolayira a mangwa si kunnenoya narakkat.

³ Antu gafuna, nu paliwatandawira a mangwa si narakkat, gampade nekunneno akwandaw sikhara, ammeyu nad dandamman si meli'wakayu sino angngastiguwi Dios.

⁴ Ariddonakuy si ammerakayu kastiguni Dios se naallak anna nannakam e attamanna pelangino liwa'daw. Gampade bakkannino dinandandaw, se ino gafuna a inalla'dakayuwi Dios, takesi wara wayayuwa mabboboli sino inangwayuwa narakkat.

⁵ Udde ikkayu, ammekayu mabboboli se nataggatingkeno uluyu. Antu gafuna, madadaggananino kastiguwa lawumandaw naso awa pangastiguwani Dios sino tolayira a melliwat. Antuneno awa pappaitanna sino naggaddangnga angngukumma,

⁶ se labutannana ammina tolaya meannung sino inangwara.

⁷ Ino tolayira a mattalaginara mangwa si nalawad se angganda si dayawannirana i Dios anna mesapatirana sino kedayawanna anna mabiyayirana sikhara si makkikiyad, iraneno a'danna si biyaya manayun.

⁸ Udde ino tolayira a ino baggira pelangino dandammandaa anna ammera anggamma mangurug sino kakuruwan takesi ino pelang narakkattino akwanda, mabbungubunguti Dios sikhara e nadammattingkeneno kastiguna sikhara.

⁹ Nappelalo'neno dyat anna loneno nakamma lawumannino massiki sanna a mangwa si narakkat, ino Judyu onnu ino bakkanna Judyu.

¹⁰ Udde ino massiki sanna a mangwa si nalawad, dayawanna i Dios, isapa'na sino kedayawanna, anna passiyanakkannaneno nakamma, massiki Judyu onnu bakkanna Judyu.

¹¹ Se awana padumani Dios sino pangukumanna.

¹² Antu gafuna, amminira a nalliwat, makastiguwerana si makkikiyad. Ino bakkannira a Judyu, ammera inammuweno lintiya nepeturakki Dios ki Moises, antuweno bakkannenaya lintiyino usaranna a mangukum sikhara, udde makastiguwera kepay gafu sino liwa'da. Ino Judyuwera, ammurenaya lintig, antuweno usaranni Dios inaya lintiya mangukum, e makastiguwera kappena se ammera kinuruwinaya lintig.

¹³ Se ino tolaya ibilangi Dios si naggaddang sikhana, bakkannino nangammu sino lintig, nu ammena lurino mangurug.

14 Massiki amme inammuweno bakkannira a Judyuweno neturakka lintiyi Moises, tuntulanda kepayino korwana sapitan inaya lintig, se ino nakandeno kunnangke lintiya mifuyut sikwara.

15 Maita sino aggangwara si ammureno sapitannino lintiyi Dios, se ino nakandangkepayino mituldu sikwara nu narakkattino akwanda onnu nalawad.

16 Kunna kappeneno makwa sino awa pappaukumani Dios ki Jesu Kristo sino ammina inangwa anna dinandamma tolay, massiki ino ammena naammuwana. Antuweno itulduweno nalawara damaga ibanyaggua.

Ino Judyuwera Andino Lintig

17 Ikkayuwa kasiJudyuk, passangele'dawino akkaJudyuyu, e talakkan-daw si naggaddangkayu ki Dios se ana sikwayuweno lintingnga. Passan-gele'daw kappayino nangamuwandaw sino gakkuruwa Dios.

18 Ammuyuweno anggamma si akwandaw, e gafu sino nadalandaw sino lintingnga, ammuyuwa pilinino nalawara akwandaw.

19 Dandammandaw si ikkayu naddino manuldu sino tolayira a ammera kepay nangamu ki Dios a kunnangke ireno lappatta ifuyu'daw. Dan-dammandaw si ikkayuweno sirwata mawwalgadag sino anera kepay sino lammuk.

20 Dandammandokappay si ikkayuweno nangamuwa mattun anna manuldu sikwara a kunnangke abbingira kepay se ammera natulduwan e ammera ammuweno nalawad. Antuwenayino dandammandaw se am-muyuweno lintiyi Dios a antuweno kakuruwan anna nalawara tuntulan.

21 Tuldawanawino korwanira, udde mayan ammeyu tuldawanino bag-giyungkepay? Se itulduyu sikwara si ammetammad mattakaw, gampade mattakokayu kena.

22 Ino kundokappay, ammetammad makibulun, gampade makibu-lungkayu kappelud. Ka'gandawingkeno sinan diosira, gampade sumal-lungkayu kepay sino paddawayanda ta mattakokayu sino ana sinay.

23 Passangele'dawino nangamuwandaw sino lintiyi Dios, gampade iyatataldokena i Dios se ammeyu kuruwan inaya lintingnga.

24 Kakunnaneno nepeturakki Dios si'ina kunna si,
"Massapitino bakkannira a Judyu si narakkat mappeafu ki Dios gafu
sikwayuwa Judyu."*

25 Ana serbineno nappakugitantama mangipaita sino kinaJudyutam, nu kuruwantamino lintiyi Dios. Udde nu ammetam kuruwan, awana serbina, e nekunnetam sino bakkannira a Judyu a bakkanna tolayi Dios.

26 Kunna kappayino bakkannira a Judyu a ammera nakugit, nu ku-ruwandenno lintiyi Dios, ibilangnera si kunnangke Judyu a toléna.

27 Mangipaiteno bakkannira a Judyu si makastigukayuna a Judyu. Se massiki ammera nakugit, kuruwandenno lintiyi Dios, udde ikkayu, massiki nakugikkayu anna ana sikwayuweno neturakka lintiyi Dios, ammeyu kepay kuruwan.

28-29 Se ino gakkuruwa Judyu a gakkuruwa tolayi Dios, bakkannino tolaya namarkanino baggina sino akkakugit, nu ammena lurino tolaya nalawarino nakamma. Ino akkakugit, dalusanna pelangino baggina tolay e ammena angkakwanino nakamma. Ino Espirituwi Diosino mangkakwa sino nakamma tolay a bakkannino neturakka lintig. Ino tolaya naangkakweno nakamma, antuweno gakkuruwa tolayi Dios, e massiki amme dayawannino tolayira, dayawanni Dios.

* **2:24 2:24** Ezekiel 36:22

3*Ino Kedumanino Judyu
(Rom. 9:4-5)*

¹ Tantaro nu dandammandaw si, "Nu kinnenoy, sanneno nedumantama Judyu sino bakkannira a Judyu? Wara pallawaranneno gagangetama mappakugit?"

² Odduweno nedumantama Judyu. Ino palungu, netalakki Dios sikwatama Judyuweno nepetura'nga a sapi'na.

³ Gakkuruwa aneno korwanira a Judyu a ammera matalak. Udde massiki ammera kinuruwino sapi'na, ammetam dama a sapitan si ammena matalakki Dios e ammena iyakkuruwino nekarina si'in.

⁴ Se massiki masisiri ammina tolay, ammena dama a masisiriyi Dios. Kakunnaneno naturakka sapi'na si'ina kunna si, "Ikka Dios, nu maddamikka, maammuwan si naggaddangngino sapitannu.

E nu wara mappaliwat sikuwan, ammena dama si maaffukka."*

⁵ Tantaro nu wara marrarasona massapit si, "Bakkanna naggaddangngino akwani Dios nu kastigundetam, se ino nalliwatantam, aneno pallawaranna sikuwan, se antuweno mipaita sino kinagaddangngina."

⁶ Udde nabbakabakkannino sapitanda a kinnenoy, se nu ammena nad naggaddangngi Dios, ammena nad dama a mangukum si ammina tolay.

⁷ Udde tantaro nu wara kepaya makitutukkiya massapit si, "Amme'ngad maukuma makastigu gafu sino sirik, se gafu sino pasisiriyangku, maiteno kakuruwanneno sapiti Dios, e antuweno kedyawawanna."

⁸ Ino massapit si kinnenoy, kunnangke sapitanna si, "Massiki aggeliwalitatem, se nalawarino salinunu'na." Aneno mamaraparallira sikuwaka massapit si antu kanuwenayino itutulduk. Udde bakkanna gakkuruwinay, e ino tolayira a massapit si kinnenoy, meannungira a makastigu.

Awana Tolay Si Awana Liwa'na

⁹ Sanna mantuweno sapitantam? Nalawaretamungkepaya Judyu ki Dios amma sino bakkannira a Judyu? Udde bakkan. Se sinapikkun sikuwayu si ammina tolay, Judyu anna bakkannira a Judyu, minalliwitira ammin.

¹⁰ Se antu kappayino sapitannino naturakka sapiti Dios a kunna si, "Awaningke a tolaya naggaddang ki Dios, massiki tata.

¹¹ Awaningke a makaammu sino panggammani Dios e awana manggamma mangwa sino panggammanna.

¹² Sinalekkuranda ammini Dios, e nabbaliyera si tolaya awana serbina. Awaningke a mangwa si nalawad, massiki tata.[†]

¹³ Narakkat anna nadakkutino sapitanda a kunnangke nabuyuka nabukkatana tanam. Masisiriyera anna mamalabaliyera sino kasittolera.[‡]

Makadarallino sapi'da sino kakunnara a tolay a kunnangke gitana ulag.[§]

¹⁴ Makagegerira gafu sino bungu'da e malowingke a dingngaggan.

¹⁵ Naladdirra pelanga mamiyat anna mamapatay.

¹⁶ Massiki sintawino umangnganda, kungkulandeno tolayira anna palowandeno nakanda.

¹⁷ Ammera ammuwa makikanunung sino bafulundera.*

¹⁸ E ammera kappay ammuwa mattalaw ki Dios."[†]

¹⁹ Antuwenayino naturakka sapiti Dios, e ammutam si ino sapitanna, bakkampelangino bakkannira a Judyu, nu ammena kappelud ikkanetama

* 3:4 3:4 Salmo 51:4 † 3:12 3:12 Salmo 14:1-3; 53:1-3 ‡ 3:13 3:13 Salmo 5:9 § 3:13 3:13

Salmo 140:3 * 3:17 3:17 Isaias 59:7-8 † 3:18 3:18 Salmo 36:1

Judyu, se ikkanetamino palunguwa nanga'danna. Gafu sino kunnenoy, awanngke a tolaya damana a marrason si ammena nad makastigu, se ammina tolay, nalliwatira ki Dios e ukumannera ammin.

20 Se awanngke tolaya ibilangi Dios si naggaddang gafu sino nanuntulanna sino lintig, se ino pelang keusaranino lintig, ipakaammuna si tolay si aneno liwa'na.

Ino Nibilangani Dios Sino Tolayira Si Naggaddang Sikwana

21 Udde sito ingkein, nepakaammuwi Diosino planona a mibilang sino tolayira si naggaddang sikwana. Bakkannino panuntulanda sino lintingneno kebilanganda si naggaddang, nu ammena lurino planona a antuweno nepetura'nga ki Moises andino korwanira a gumalabbunna si'in.

22 Ino pibilangani Dios sino tolayira si naggaddang sikwana, gafu sino angngurudda ki Jesu Kristo. Massiki inyено mangurug ki Kristo, ibilangira i Dios si naggaddang, se awana padumanna.

23 Se awana tolay si ammena nalliwat, e aroyuwengkeno kinalawari Dios sino kinalawadda.

24 Udde gafu sino aggikalla'nga a awana pagana, ibilandetam si naggaddang sikwana, gafu sino inangwa i Kristo Jesus a nanubbut sikwatam.

25 Dinundunna i Kristo Jesus a mataya makastigu gafu sino liwattam. E gafu sino natayanna a nebubbuanino adana, mapakomanino liwattam nu manguruwetam sikwana. Inangwa i Dios inay takesi ipaitaneno kinagaddangneno inangwana si'in. Se si'in, inattammanna pelangino liwatinio tolayira gafu sino alla'nga, e ammenera kinastigu.

26 Udde sito ingkein, ipaitana si ammena nakalyawanino liwa'da, nu ammera lud nesapat sino liwata nekaruwi Jesus sino krus. Gafu sino kunnenoy, maita si naggaddangngi Dios e damana a ibilang si naggaddangngino massiki sanna a tolaya mangurug ki Jesus.

27 Kunna mantu, ammetam dama a passangeletino kinagaddantam. Se ino nebilangantam si naggaddang, bakkanna gafu sino nalawara inangwatama nanuntul sino lintig, nu ammena lud gafu sino nanguruwantam ki Kristo.

28 Se kuruwantam si ino nanguruwanino tolayira ki Kristo ino pibilangani Dios sikwara si naggaddang, a bakkanna gafu sino panuntulanda sino lintiyi Moises.

29 Nannud mebilangino tolayira si naggaddang gafu sino panuntulanda sino lintiyi Moises, kunnangke ino nabbelang Judyuwereno makwan Dios. Udde bakkanna kunnenoy, se i Dios, Dios ammina tolay.

30 Se tata ke i Dios, e massiki ino Judyuwera andino bakkannira a Judyu, awana korwan si pibilanganna sikwara si naggaddang, nu bakkampelangino angngurudda ki Kristo.

31 Inaya sinapikku mappeafu sino angngurug, anggamma kad sapitan si ammayantamun inaya lintig? Awan, se gafu sino angnguruddam ki Kristo, damatama lawarannino annuntultam sino lintig.

4

Ino Nebilangani Abraham Si Naggaddang Ki Dios (Gal. 3:6-9)

1 Dandammantammaddi Abraham a gagginafutama Judyu. Sanneno gafuna a nebilang si naggaddang?

² Nannud ino nalawara inangwaneno nibilangani Dios sikuwa si naggaddang, wara nad passangele'na. Udde ino kakuruwanna, ammena dama a isangeletino inangwana, se bakkan inayino nibilangani Dios sikuwa si naggaddang,

³ nu ammena lud kunnino naturakka sapiti Dios si, "Kinuruwi Abrahamino sinapiti Dios sikuwa, e antuweno nibilangani Dios sikuwa si naggaddangnya tolay."^{*}

⁴ Ino tolaya mattarabafu, matandanan, e nu appanneno tandanna, ammetam nganan si rigalu, nu ammena lud talya'neno ayangnga.

⁵ Udde bakkanna tandanino pibilangani Dios sikuwatam si naggaddang, nu ammena lud alla'nga pelang. Ino gafuna a ibilandetam si naggaddang, bakkanna gafu se inangwatamino nepakwana, nu ammena lud gafu sino nanguruwantam sikuwa a damana a mappakoma sino malliwatira.

⁶ Antuwenayino anggammi David a sapitan si'in sin netuldueno langga'nga tolaya nebilangi Dios si naggaddang, a bakkanna gafu sino nalawara inangwana, nu ammena lud gafu sino angngurungnga.

⁷ Ino naturakki David, kunna si,
"Maanggamminkeno tolaya pinakomani Diosino liwa'na e ammenan dandammannino narakkatta inangwana.

⁸ Maanggamminkeno tolaya ibilangi Dios si awaninna liwa'na."[†]

⁹ Inaya langgaka sapitanni David, ino kabbelang Judyuwera a nakugitino mallawum? Bakkan, se mesapakkappayino bakkannira a Judyu, massiki ammera nakugit. Se kakunnaneno sinapikkun, ino nibilangani Dios ki Abraham si naggaddangnya tolay, gafu pelang sino nanguruwanna.

¹⁰ Nakugitingkaddi Abraham liyeye nebilangi Dios si naggaddang? Awan, se sin liyena a nakugit, nebilanginni Dios si naggaddang.[‡]

¹¹ Ino gafuneno nappakugitanna, takesi antuweno markana a mamakurug si nebilanginni Dios si naggaddangnya tolay gafu sino nanguruwanna liyena a nappakugit. Antu gafuna, i Abrahamino pannakaameno ammina tolaya ibilangi Dios si naggaddang gafu sino nanguruwanda, massiki ammera nakugit.

¹² Antu kappayino pannakaameno Judyuwera a ammera pelang nakugit, nu ammera kappelud tuntulannino angngurungnga sin ammena kepay nappakugit.

Ino Nekariyi Dios Ki Abraham

¹³ Si'in, nekariyi Dios ki Abraham anda sino gakagakanera si ireno milalupat sito lubag. Udde ino gafuneno nikariyani Dios sinoy, bakkannino nanuntulani Abraham sino lintig, nu ammena lurino nibilangani Dios sikuwa si naggaddang gafu sino nanguruwanna.

¹⁴ Se nannud ino pelang tolayira a manuntul sino lintig ino makaappa sino nekariyi Dios, awaningke nad serbiyeno angngurudda, e awangkappenad ketupakkanneno nekariyi Dios, se awaningke a makaappa.

¹⁵ Se ino lintig, bakkannino pangappantam sino nekariyi Dios, nu ammena lurino kakastiguwantam, se ammetam matuntul. Udde nu awan nadda lintig, awan nadda palliwatantam.

¹⁶ Ino gafuneno pappanino tolayira sino nekariyi Dios, ino nanguruwanda sikuwa, takesi maita si naggabwat sino alla'nga sikuwa. Se nu

* **4:3 4:3** Genesis 15:6; Gal. 3:6 † **4:8 4:8** Salmo 32:1-2 ‡ **4:10 4:10** Mangiyafu sin nanguruwani Abraham sino nekariyi Dios sikuwa kiyad sino nappakugitanna, inang si kadwafulu si appata run.

ino allakki Dios ino naggabwatanna, natalanggadda appantam amminino nekarina sikuwatama nebilang si gakagaka i Abraham, a bakkampelangino Judyuwera a manuntul sino lintig, nu ammena lud amminetama mangurug ki Dios a kakunneno angnguruwi Abraham. Se i Abrahamino pannakaamatam ammina mangurug.

17 Kunna kappayino neturakka sinapiti Dios ki Abraham si'ina kunna si, "Pabbalintaka si ameno odduwer a tolay si palulubbun."§ Nakweno sinapiti Dios ki Abraham se i Abrahamino pannakaamatam ammina mangurug. Se i Dios a kinurungnga, antuweno mannakadama a map-paangngangoli sino natayira anna mappakawara si awan.

18 I Abraham, massiki mallanga ammena dama a makweno nekariyi Dios sikuwan, kinurungnga kepayino sinapiti Dios. Antuweno neyakkuruwino nekariyi Dios sikuwan a mabbali si ameno oodduwa tolay si palulubbun, a kakunneno sinapiti Dios sikuwan si, "Ino gakagakamira, kunnangke kaodduweno bitunira."*

19 Sin nikariyani Dios sinay, ammuwi Abraham si ammena dama a mabbing, se maggi tatutinnino runna e ammena makaanaki Sara a atawana, se lupat. Udde massiki nu kunnenoy, ammena nakkafuyino angngurungnga sino sinapiti Dios sikuwan.

20 Ammena nangkaweno angngurungnga ki Dios e awaningke daladud-wana sino nekariyi Dios sikuwan, nu ammena lud nattuyaggino angngurungnga e dinayona i Dios.

21 Se natalanggaddingke si dama i Dios a akwanino nekarina.

22 E inaya angngurungnga, antuweno nibilangani Dios sikuwan si naggaddangnga tolay.

23 Inaya neturakka sapiti Dios a kunna si nebilangi Dios si naggaddang sikuwan, bakkampelangi Abrahamino sapitanna,

24 nu ammetangkappelud nesapat. Se massiki ikkanetam, ibilandetami Dios si naggaddang sikuwan, nu manguruwetam sikuwan a nappaangngangoli ki Jesus a Afutam sino natayanna.

25 I Jesusino dinundunna a matay gafu sino liwattam e nepangngolina sino natayanna takesi mebilangetam si naggaddang sikuwan.

5

Ino Ketupakkanino Nibilangani Dios Sikuwatam Si Naggaddang

1 Kunna antu, gafu se ibilandetami Dios si naggaddang sikuwan gafu sino angnguruddam, nalawarininnio akkebuluntam sikuwan gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam.

2 Gafu sikuwan, nesapatetam sino allakki Dios a lawumantam sito ingkein, e maanggammetamungke gafu se natalanggaddino innanamantama mesapat sino kedayawani Dios.

3 Bakkampelangino nalawara makwana sikuwatamino mappaanggam sikuwatam, udde maanggammetangkappay gafu sino kadyatantam, se ammutam si gafu sinay, matulduwanetama mangiyattam.

4 E nu ammutama miyattam, antuweno maanggammi Dios sikuwatam. E nu ammutam si maanggammi Dios sikuwatam, ammutam pay si natalanggaddino innanamantama nalawad.

5 E ammena dama si ammetam appannino innanamantam, se nappelotino agganggamm*i* Dios sⁱkwatam. Ammutam si anggandetam gafu sino Espirituna a neya'dana a magyan sⁱkwatam.

6 Maiteno nappelalota agganggamm*i* Dios sⁱkwatam sino inangwa i Kristo. Se sin awangkepay damatama mangwa sino panggamman*i* Dios, antuweno tiyempowa piniliyi Dios a katayani Kristo a manubbut sⁱkwatama minalliwat.

7 Nu sⁱkwatama tolay, awana manggamma matay para si korwan, massiki sanneno kinalawanna, udde nu nannakammingke a tolay, ana nakuyino miturira matay gafu sⁱkwana.

8 Udde i Dios, awana kakunnaneno agganggamma a nepaitana sⁱkwatam, se dinundunna i Kristo a mataya manubbut sⁱkwatam sin minalliwatetangkepay.

9 Kunna mantu, gafu se ibilandetami Dios si naggaddang sⁱkwana gafu sino natayani Kristo, natalanggaddetamungke si isala'detamma i Kristo sino pangastiguwani Dios si tolay so maddagguna aw.

10 Se si'ina kababannaddangkepayi Dios, nepabbaliretam si bulunna gafu sino natayanino Abbingng*a*. Nu kunnenoyino alla'nga sin nakkabannantam sⁱkwana, natalanggaddetamungke a mesalak gafu se aggabiyyagappayi Kristo a Abbingng*a*, se nepabbaliretamun si bulunna.

11 Udde bakkampelang inoy, nu ammetam lud maanggam sito ingkein sino nalawara abbafaruluntam ki Dios gafu ki Jesu Kristo a Afutama nappabali sⁱkwatam si buluni Dios.

Ino Tupa'ngeno Inangwa I Adam Andino Inangwa I Kristo

12 Dandammantammaddino tupa'ngeno inangwa i Adam andino inangwa i Kristo. Nalliwati Adam si'in, e antu gafuneno nalliwatan ammina tolay. Gafu sino liwa'na, naukuma matay, e antu gafuna, matay ammina tolay, se ammina tolay, maliwatira.

13 Si'in, liyeyi Dios a nanga'da sino lintingng*a* ki Moises, nalliwatinnino tolayira, udde awana massapit si liwat inoy, se awangkepay lintig si mamakurug si aneno kontaranda.

14 Udde massiki ammena nekunneno liwa'da sino liwati Adam, se ammera kinontareno tata a tuni Dios a kunneno inangwana, maammuwani si nalliwatira kappay, se nangiyafu sin tiyempowi Adam makkiyad sino tiyempowi Moises, natayira ammin.

I Adam, aneno nakkunnanda anni Kristo a nekariyi Dios a gumamwang, se ira a adwa, aneno inangwara a aneno salinunu'na sino ammina tolay.

15 Udde ammena nakkunneno salinunu'neno inangwara, nu ammena lud nattangananino neya'da i Dios andino nakwa gafu sino liwati Adam. Se gafu sino liwatino tata a i Adam, matay ammina tolay, udde nantatuyaggino salinunu'neno allakki Dios annino iya'dana si ammina tolay gafu sino allakkino tata a i Jesu Kristo.

16 Tata kappaya naddumanino iya'da i Dios andino salinunu'neno liwati Adam, e kunnayaw. Gafu sino tata ke a liwati Adam, naukum ammina tolaya makastigu. Udde gafu sino allakki Dios, dama a mapakomanino odduwa liwatino ammina tolay e damara a mebilang si naggaddang sⁱkwana.

17 Natuyaggingkeno allakki Dios amma sino liwati Adam. Gakkuruwa matay ammina tolay gafu sino liwati Adam. Udde gafu sino inangwa i Jesu Kristo, ammina tolaya mangawat sino nappelalota allakki Dios

annino iya'dana a kebilanganda si naggaddang sikuwan, mabiyayira si makkikiyad e mesapatira a makituray ki Kristo.

18 Kunna mantu, naukum ammina tolaya matay gafu sino tata ke a liwati Adam, udde gafu sino tata a kalalawaranan inangwa i Kristo, damana kappaya mebilang ammina tolai si naggaddang ki Dios ta mabiyayira si makkikiyad.

19 Gafu sino amme nanguruwanino tata a tolai sino sinapiti Dios, antuweno minalliwat ammina tolai. Kunna kappay, gafu sino nanguruwanino tata a tolai ki Dios, damana kappaya mebilang ammina tolai si naggaddang.

20 Ino nanga'dani Dios sino lintingnga, takesi pimunuwanino tolayira si madadaggananino liwa'da. Udde massiki umoodduweno liwatino tolayira, dodokkal kappayino allakki Dios a manuffun sikuvara.

21 Gakkuruwa iturayanna liwat ammina tolai, e ino salinunu'nenoy, ino katayan. Udde sito ingkein, gafu se ibilandetami Dios si naggaddang sikuwan, ino alla'ngeno mangaffut anna matturay sikuwatam, e ino salinunu'nenoy, maa'danetam si biyaya mannayun gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam.

6

Ammetammad Malliwat Se Nesapatetam Ki Kristo Sino Natayanna Anna Sino Nangngangoliyanna

1 Gafu se dodokkallino allakki Dios amma sino liwattam, sanneno akwantam? Ituluytangkadda malliwat takesi madadaggananino alla'nga sikuwatam?

2 Ammenangke nad dama. Ammetamun nad malliwat, se naaffutino pannakadamania liwat sikuwatam. Kunnangke natayetam, e ammetamun dama a ituluyino dadana aggangwatam.

3 Ammuyu si sin nabawtisaranetama antuweno nesapatantam ki Kristo Jesus, kunnangke nesapatetangkappaya natay sino natayanna.*

4 Ino nabawtisarantam ino nesapatantam ki Kristo sino natayanna anna sino netanammanna. Ino nakwa a kunneno, takesi mapabawuweno biyaddam a kakunneno nangngangoliyani Kristo sino natayanna gafu sino kakka'bawa pannakadama i Dios a Ama.

5 Se ammetam pelang nesapat ki Kristo sino natayanna, nu ammetangkappelud nesapat sino nangngangoliyanna, e napabawuweno biyaddam.

6 Se ammutamun si ino dadana gagagetam, kunnangke nesapat ki Kristo sino nelansanna sino krus, takesi maariyeno pannakadamaneno liwat sikuwatam e ammetamun mearipan si liwat.

7 Se nu matayino tolai, nawayarin sino pannakadameni liwat.

8 Gafu se nesapatetam ki Kristo sino natayanna, kuruwantam si mesapatetangkappay sino bawuwa biyangnga.

9 Se ammutam si nangngangoliyenni Kristo sino natayanna e ammenan dama a matekappay. Awaninna pannakadamaneno katayan sikuwan.

10 Namitta ke a nataya mangaffut si liwat, e ammenan mepidwa. E sitoya a nangngangoliyen, mabiyag si makkikiyad si kedawayani Dios.

* **6:3** **6:3** Itannu kappay sino 1 Cor. 12:13; Gal. 3:27.

¹¹ Kunna kappepay sikwayu, ibilandonad si natekayuwa awaninna pan-nakadamana liwat sikwayu, e damayu kappaya mabiyag si kedawani Dios gafu sino nittatandaw ki Kristo Jesus.

¹² Kunna mantu, ammetammad purayan si matturayino liwat sirkwatom takesi ammetam akwanino narakkatta panggammanino baggitam.

¹³ Ammetammaggappay itulukino massiki tata sino partineno baggitam sino liwat ta mausara mangwa si narakkat, nu ammetam lud iya'deno baggitam ki Dios anna ituluttam amminino partina sirkwana a mausara mangwa si nalawad, se antuweno meannung sirkwatama nesalak sino katayan anna naa'dan si bawuwa biyag.

¹⁴ Se ammenan dama a matturayino liwat sirkwata, se sitoya, awaninna kalintiyanino lintiya massapit si makastiguwetam, nu ammeretam lud duffunani Dios gafu sino alla'nga sirkwata.

Ino Pitulukantam Sino Baggitam, Antuweno Mangaripan Sirkwata

¹⁵ Sanna mantuweno akwantam? Gafu se natalanggaddetam si allakkandetami Dios anna awaninna kalintiyanino lintig sirkwata, damatangkepekadda malliwat? Ammena dama!

¹⁶ Ammuyu kena si ino pitulukantam sino baggitam, antuweno mangaripan sirkwata. E kakunnana kappay, nu ituluttamino baggitam sino liwat, antuweno mangaripan sirkwata, e ino salinunu'nenoy, ino katayana awana pakkiyaranna. Udde nu ino pitulukantam sino baggitam e ino úrayi Dios, ino salinunu'na, ibilandetam si naggaddang sirkwana.

¹⁷ Mappasalamatak ki Dios, se massiki napparipangkayu sino liwat si'in, sitoya, awanin, e lawarandawinna tuntulannino gakkuruwa tulduwa netuldu sirkwayu.

¹⁸ Nawayangkayu sino naaripannandaw sino liwat e nabbalikayu si aripannino kinagaddang.

¹⁹ Ino nusarangku sino amparig mappeafu sino aripan andino mangaripan sirkwara, takesi naladda nadda maawatandawino anggangkuwa sapitan. Si'in, netulu'dawino baggiyu sino liwat ta mangwakayu si kad-dadakkut anna narakkatta kanayuna madadagganan. Sitoya, kakunnana kappenaddino akwandawa mituluk sino ammina baggiyuwa mappaari-pan sino kinagaddang takesi passibbelang naggaddangngino akwandaw.

²⁰ Sin aripandakayu kepayino liwat, awaningke ammuyuwa mangwa si naggaddang.

²¹ Sanneno naappayu sino inangwayu si'in, a sitoya, nu dandammandaw, maatallangkayu? Awaningke, se katayampelangino ketupakkanda.

²² Udde sito ingkein, nawayangkayun sino liwat, e i Diosino mangaripan sirkwayu. Dokallino labu'daw sinay, se nepabbalirakayu si tolaya mangwa sino panggammanna, e ino ketupakkennenoy, mabiyaggayu sirkwana si makkikiyad.

²³ Se ino liwat, tandananneno aripannera, e ino tandanda, ino katayana awana pakkiyaranna. Udde i Dios, rigalu pelangino iya'dana, e antuweno biyaya mannayun gafu sino kesapatantam ki Kristo Jesus a Afutam.

Ino Nawayantam Sino Lintig

¹ Ikkayuwa kakkolakku, ammuk si maawatandaw yo sapitangku se ammuyuweno mappeafu sino lintig. Nu aggabiyaggepayino tolay, tuntulanna naddino lintig. Udde nu natayin, awaninna kalintiyanino lintig sirkwana.

² Ino keyampariyanna, ino tata bafaya nangatawa. Kunnino lintig si ammena dama a ikatwayino atawana e mangatawa kappay si korwan nu aggabiaggepayino atawana. Udde nu matayino atawana, nawayan sinaya lintig e damana a man-atawa kappay.

³ Antuweno nu aggabiaggepayino atawana e tangananino umangnganna, kuntam si makibulun. Udde nu matayino atawana, bakkanna makibulun nu mangatawa kappay se awaninna kalintianino lintingnga angngatawa sikuwan.

⁴ Kunna kappay sikuwatam, kakkolakku. Nawayanetam sino kalintianino lintig gafu sino nesapatantama natay sino natayani Kristo. Sitoya, damatama medagga sikuwan a nangngangoli ta mangwetam sino panggammani Dios.

⁵ Se sin tuntulantangkepayino narakkatta gagagetam, inoodduweno panggammantama narakkat gafu sino nangammuwantam sino lintig, se massiki sanneno iyallangngino lintig, antuweno anggantama akwan. Antuweno odduweno inangwatama narakkat, e ino salinunu'nenoy, ino katayan.

⁶ Udde sito ingkein, gafu se nesapatetam sino natayani Kristo, nawayanetam sino lintiya nangaripan sikuwatam. Antu gafuna, damatama masserbi ki Dios, udde ammena mekunna si'ina napatutetama nanuntul sino dadana neturakka lintig, nu ammetam lud maanggamma masserbi sikuwan gafu sino bawuwa biyaddama naggabwat sino Espirituna.

Ino Keusaranino Lintig, Ipakaammuneno Liwat

⁷ Sanneno anggamma sapitan inay? Tantaro nu dandammandaw si narakkattino lintiya kunnangke antuweno naggabwatanino liwat. Udde bakkanna kunnenoy, nu ammena lud nalawarino lintig. Se nu awanino lintig, ammek inammu nu sanneno liwakku. Se nu awana lintiya massapit si, "Ammem imallanino bakkanna akwam," ammek maammuwan si liwating umimal.

⁸ Udde wasin naammuwangkuweno lintiya massapit si narakkattino umimal, nadadaggananino imalku gafu se minalliwatak. Udde nu awan nadda lintig, awan nadda pannakadameno liwat si kunnenoy.

⁹ Sin ammek kepay kwara inammuweno lintig, ariggú si nalawaraka tolaya awana liwakku. Udde wasin naawatangkuweno sapitannino lintig, naammuwangku si minalliwatak,

¹⁰ e naammuwangku kappay si kunnangke natayak sino angngita i Dios. Inaya lintig, neya'da i Dios takesi maammuwanino tolayireno akwanda nad ta mabiyayira si makkikiyad, udde inay kappaya lintiyino massapit si naukumaka makastigu si katayan se ammek matuntul.

¹¹ Kunnangke binalabaliyandakino liwat gafu sino lintig. Se ariggú si mabiyayak gafu sino nanuntulangku sino lintig, gampade nalliwatak, e antuweno naukumaka matay si makkikiyad.

¹² Kunna mantu, awana kinarakka'neno lintig, se naggabwat ki Dios, e nalawad anna naggaddangngino itulduna.

¹³ Anggamma kad inaya sapitan si ino nalawara linyi Diosino paggabwatanino katayanna tolay si makkikiyad? Bakkan, nu ammena lud nagbabwat sino liwattam. Udde ino planowi Dios mappeafu sino lintingnga, takesi maiteno kinarakka'neno liwattam. Se gafu sino liwattam, mausar naddino nalawara lintingnga sino pangukumanna sikuwatama makastigu. Antuweno gafu sino lintingnga, maitengkeno nappelalota kinarakka'neno liwattam.

Ino Adwera A Makkontara Sino Biyayino Mangurug Ki Kristo

¹⁴ Ammutam si nalawarino lintig se naggabwat sino Espirituwi Dios. Udde ikkanak, tolayappelanga minalliwat. Kunnangke nappaaripannak sino liwat.

¹⁵ Makka'bawak sito akwangku, se ino nalawara anggangkuwa akwan, ammek akwan. Udde ino narakkatta ka'gangkuwa akwan, antuweno akwangku.

¹⁶ Gafu se ka'gangkuwa akwanino narakkatta akwangku kepay, antuweno mangipaita si kuruwangku si nalawarino lintig.

¹⁷ Antu gafuna, bakkanna ikkanakino mangwa, nu ammena lurino liwata ana sikwak ino mamatut sikwak.

¹⁸ Ammuk si awana nalawad si maggabwat sino gagangeka tolay, se massiki nu anggangkuwa mangwa si nalawad, ammek dama a akwan.

¹⁹ Se ammek akwanino nalawara anggangkuwa akwan, nu ammena lurino narakkatta ammek anggamma akwan, antu kappelurino akwangku.

²⁰ Nu akwangkuweno ammek anggamma akwan, gakkuruwingke si bakkanna ikkanakino mangwa, nu ammerak lud pinatutino liwata ana sikwak.

²¹ Antu mantuwenno kanayuna makwa sikwak. Nu anggangkuwa mangwa si nalawad, ino pelang narakkat ino damaka akwan.

²² Sino nakangku, anggangkuwa kuruwan amminino lintiyi Dios,

²³ udde kunnangke aneno tanganana matturay sito baggik. Ino matturay sino baggik ino liwata ana sikwak, e kontaranneno lintiyi Dios a panggammanino nakangku takesi malliwatak, e antuweno nabbaliyak si aripannino liwata ana sikwak.

²⁴ Nadammattingke yo nakangku. Inya ma'neno misalak sikwak sito biyaggwu nabalud si liwat? Se nu awana misalak sikwak, makkawatak sino katayan si makkikiyad.

²⁵ Udde mappasalamatak ki Dios, se anenni Jesu Kristo a Afutama a misalak sikwak.

Kunna mantu yawino akkakokwak. Sino nakangku, anggangkuwa kuruwannino lintiyi Dios, udde gafu sino liwata ana sikwak, malliwatak kepay.

8

Ino Biyangnga Tolaya Iturayanino Espirituwi Dios

¹ Kunna mantu, ikkanetama nesapat ki Kristo Jesus, gakkuruwingke a ammetam makastigu.

² Se gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus, nepabawuweno Espirituwi Diosino biyaddam, e ino natturayanna sikwatamino niwayanna sikwatam sino pannakadameno liwat takesi ammetamma matay si makkikiyad.

³ Bakkannino nanuntulantam sino lintiyino nappawaya sikwatam, se gafu sino kinakafuytama tolay, awana makatuntul sinay. Udde i Dios, inangwaneno amme dama a akwanino lintig. Dinundunneno Abbingnga a nabbali si tolaya kakunnatam takesi antuweno makastigu gafu sino liwattam. Gafu sino nakkastiguwani Dios sino baggiyi Kristo, inarineno pannakadamaneno liwata matturay sikwatama tolay.

⁴ Inangwanenay takesi damatama tuntulannino lintingnga a naggaddangngino sapitanna. Damana pelang sikwatama manuntul sino Espirituna a bakkannino panggammanino baggitam.

5 Ino tolaya manuntul sino panggammanino baggina, ino pelang panggammanino baggineno mangifuyut sikwana. Udde ino tolaya manuntul sino panggammanino Espirituwi Dios, ino pay Espirituweno mangifuyut sikwana.

6 Nu ino panggammanino baggineno mangifuyut sikwana, makastiguna a matay si makkikiyad. Udde nu ino Espirituwi Diosino mangifuyut sikwana, massiyana'ngeno nakamma e mabiyag ki Dios si makkikiyad.

7 Se ino tolaya ifuyutino panggammanino baggina, kontaranna i Dios. Ammena tuntulannino lintiyi Dios, se gakkuruwa ammena makatuntul.

8 Kunna antu, ino tolaya manuntul sino panggammanino baggina, ammena dama a mappaanggam ki Dios.

9 Udde sikwayu, gafu se anennino Espirituwi Dios sikwayu, bakkannino panggammanino baggiyuweno mangifuyut sikwayu, nu ammena lurino Espiritu. Dandammandaw si ino tolaya awanino Espirituwi Kristo sikwana, bakkanna akwa i Kristo.

10 Udde nu ana gakkuruwi Kristo sikwayu, massiki nu matayino baggiyu gafu si liwat, mabiyaggayu kappay si makkikiyad gafu sino Espirituwi Dios a ana sikwayu,* se ibilandakayuwi Dios si naggaddang sikwana.

11 Gafu se gakkuruwa aneno Espirituwi Dios sikwayu, i Dios a nap-paangngangoli ki Kristo Jesus sino natayanna, pangngangolinna kappeno baggiyu gafu sino Espirituna a ana sikwayu.

12 Antu gafuna, kakkolakku, maawag si tuntulantamino panggammani Dios a bakkannino panggammanino baggitam.

13 Se nu tuntulantamino panggammanino baggitam, makastiguwetam sino katayan si makkikiyad. Udde nu ibbattantamino narakkatta panggammanino baggitam gafu sino duffunino Espirituwi Dios, mabiyayetam ki Dios si makkikiyad.

14 Se ino tolaya ifuyutino Espirituwi Dios, ireno gakkuruwa abbingi Dios.

15 Se ino Espiritu a neya'da i Dios sirkwatam, ammeretam nepabbalin si aripan ta mattalawetangkepay ki Dios, nu ammeretam lud nepabbalin si abbingng. E antuweno pingganantam ki Dios si Ama.

16 Ino kappay Espirituwi Dios ino mipakaammu sino nakantam si gakkuruwa abbindetami Dios.

17 E gafu se abbindetami Dios, illalupattantam payino nalawara nekarina sino abbingngera se mesapatetama millalupat sino ammina iya'dana ki Kristo. Udde gafu se mesapatetamma sino kedawayani Kristo,[†] attamman-tammaddino kadyatantam a kunnangke melotetam sino kadidiya'nna.

Ino Tarontanta Pallawaranna Amammin

18 Nu dandammangkuweno kadidyata lawumantam sito lubag sito ingkein, kunnangke maawanira nu dandammangku kappayino kinalawan-neno iya'dana i Dios sirkwatam so maddagguna aw.

19 Massiki ino ammina pinaratutwi Dios, tutandeno gamwanganneno awa pappaitani Dios sino kedawayanino abbingngera.

20 Se ammina pinaratuna, naangkakwennino palunguwa akkakok-wara gafu sino naliwatanna tolay, e ammenan matumpalino fustuwa keusaranda. Bakkanna panggamanda yan, udde antuweno dinandammi Dios si makwa. Udde inayira pinaratutwi Dios, ana kepay innanamanda

* **8:10 8:10** Ino tata kappay anggamma sapitan: Udde nu ana gakkuruwi Kristo sikwayu, massiki nu matayino baggiyu gafu si liwat, mabiyayino espirituwo sino agyanani Dios... † **8:17 8:17** Itannu kappay sino 2 Cor. 1:5; 1 Ped. 4:13.

²¹ si mada'ngeno awa wayani Diosino ammina pinaratuna sino pannakadamento kadarallan anna katayan takesi mesapatira sino kalalawaranaya iya'da i Dios sino abbingngera.

²² Se ammutam si mangiyafu si'in makkiyad sito ingkein, kunnangke maddaying amminino pinaratuwera i Dios a kakunneno bafaya madyatana manak.

²³ Bakkanna ira pelangino madyatan, nu ammena lud ikkanetangkap-paya mangurug. Se massiki naa'danetam sino Espirituwi Dios si pamakurug si ana kepeneno iya'dana sirkwatam, tutantaŋkepayino gumamwan-ganino awa pappaitanna si nepabbaliretam si abbingng e pataliyanneno baggitam si bawuwa ammenan matay.

²⁴ Se antuwenayino innanamantam kiad sin nanguruwantam ki Kristo. Udde nu nakwen ammina innanamantam, wara kepekad innanamantam? Se ammetam taronanino nakwen.

²⁵ Udde gafu se ammena kepay nakweno innanamantam, ammetam matappagga mattaron.

²⁶ Bakkampelangino innanamantam ino manuffun sirkwatam, nu ammena luggappay manuffunino Espirituwi Dios sirkwatam sino kinaka-fuytam. Se massiki ino kararaddam, ammetam ammuweno nalawara arangngantam, udde ino Espirituwi Dios ino mikararag sino nadammatta dandammantam a mappekakallak ki Dios, massiki ammetam sapitan.

²⁷ I Dios a nangammu sino ana sino nakantam, ammunna kappayino nakammino Espirituna andino anggamma sapitannino kararangnga. Se nu ino Espirituwi Dios ino mikararag sirkwatama tolayi Dios, ammina arangnganna, antu kappayino anggammi Dios a makwa.

²⁸ Ikkonetama manggam ki Dios a pinilina a mangurug gafu sino urena, ammutam si massiki sanneno makwa sirkwatam, pabbalinna si pallawarantam.

²⁹ Se mangiyafu sino gafuna ammin, inammuweni Dios nu inyeno manguruwirana sirkwana, e ira kappayino pinilina si mekunna sino Abbingng takesi odduwera a makkakarolak e i Jesusino palungura.

³⁰ E amminira a pinilina, nepangurungngera sirkwana. E bakkampelang inoy, se amminira a nangurug, nebilangngera si naggaddang sirkwana, e iraneno isapa'na sino kedawayanino Abbingng.

Ino Agganggammi Dios Sirkwatam Gafu Ki Kristo Jesus

³¹ Nu dandammantam ammin inaya sinapikku, sanneno maammuwan-tam? Ipakaammura si awaningke a mangansa sirkwatam se i Diosino manuffun sirkwatam.

³² Se massiki ino Abbingng, ammena nekalowa makastigu, nu ammena lud dinunduna mataya manubbut sirkwatam ammin. Nu kunnenoyino inangwana, ammena kad mantu iya'da sirkwatam amminino awantam?

³³ Gafu sino kunnenoy, awaningke a makadama a mappaliwat sirk-watama piniliyi Dios. Se i Diosino nibilang sirkwatam si naggaddang sirkwana.

³⁴ Awangkappay makadama a mangukum sirkwatam a makastigu. Se natayi Kristo Jesus gafu sino liwattam e nangngangoliyen. E anen sino padiwananii Dios a mangita'dag sirkwatam.

³⁵ Kunna mantu, awaningke makatappan sirkwatam sino agganggammi Kristo. Massiki odduweno kadyatantam anna kaburungantam anna kelopetantam, ammeretam dama a tappannan sino agganggamma sirk-watam. Massiki makkuranggetam si maäkkän anda barawasi, e massiki

wara maddandamma mangwa si narakkat sikuwatam anna mamapatay sikuwatam, ammena dama a matappannino agganggammi Kristo sikuwatam.

³⁶ Ino kunnenoya kadyatantam, nekunna sino neturakka sapiti Dios a kunna si,

"Gafu sino nanguruwammi sikuwan, inoratta aggataronammiyeno ipatemi. Ikunnarakami si karnerowa gapapartinda."[‡]

³⁷ Udde massiki kunnenoyino kadiiyattam, ammeretam dama a affutan, nu ammetam lud mangaffut gafu ki Kristo a midduk sikuwatam.

³⁸ Natalanggaddakungke si awana makatappan sikuwatam sino agganggamma. Massiki nu matayetam onnu aggabiyayetam, anggendetangkepay. Massiki ino anghelira onnu ino dimonyuwera andino korwanira a ammera maita a aneno pannakadama, ammera kappay dama a tappannannino agganggamma sikuwatam. Massiki sanneno makwa sikuwatam sito ingkein, mampeso maddagguna aw, kunna kappayino agganggamma sikuwatam.

³⁹ Massiki sanna a mannakadama sey kalekay anna sito difafa, ammeretam dama a tappannan sino agganggamma. Awaningke sino ammina pinaratuwera a makadama a manappan sikuwatam sino agganggammi Dios a nepaitana gafu ki Kristo Jesus a Afutam.

9

Ino Nakwa Sino Judyuwera A Piniliyi Dios Si Tolena

¹ Aneno sapitangku sikuwayu e gakkurug, se gafu sino angnguruggu ki Kristo, ammek masisiri. Ammukungke si gakkurug se ta'dagganino nakangkuwa ifuyutino Espirituwi Dios.

² E antuyawino sapitangku, malowingkeno nakangku anna nadammatingkeno annandangku

³ gafu sino kasijudyukira. Nannud damana, ikkana'ngaddino mepataliya mefera ki Kristo anna makastigu ta ira naddino mesalakan.

⁴ Odduweno duffuni Dios sikuvara se ireno gakagaka i Israel a piniliyi Dios si tolena, e ireno nepabbalina si abbingngera. Ira kappayino napaitanna sino kinariosna. Ira kappayino nassapitanna sino netulangnga sikuvara. Ireno nanga'danna sino lintingnga e netulduna sikuvara nu ansanda a maddayaw sikuwana. E oddu kappayino nalawara nekarina sikuvara.

⁵ Ino gagginafurereno napatiya tolayi Dios si'in. E i Kristo, neyanaka Judyu sin inangnganna sito lubag. Antuwi Dios a maturay si ammin e madandayonad si makkikiyad. Amen.

⁶ Inaya sinapikku mappeafu sino kasijudyukira a ammera nangurug ki Kristo, anggamma kad sapitan si amme neyakkuruwi Diosino nekarina sino tolenera? Awan, se ino gakagakera i Israel, bakkannira ammina gakkuruwa tolayi Dios.

⁷ Kunna kappay ki Abraham, amme nebilangi Diosino ammina gakagakanera si gakkuruwa gakana. Se ino sinapiti Dios sikuwana, kunna si, "Ino pelang gakagakaneno abbingngua i Isaac ino ibilangku si gakam."

⁸ Ino anggamma sapitan inay, bakkanna amminino gakagakera i Abrahamino ibilangi Dios si abbingngua. Se ino pelang naggabwatira ki Isaac a abbinga nekariyi Dios ki Abraham ino ibilangi Dios si abbingngera.

⁹ Se kunnayawino nekariyi Dios ki Abraham mappeafu ki Isaac, "Nanu tata tarun, muliya'nga sikuwayu e manakinna i Sara a atawam si lalaki."*

[‡] 8:36 8:36 Salmo 44:22 * 9:9 9:9 Genesis 18:10

10 Bakkampelang inayino pitantam sino pappiliyani Dios sino anggamma, se ino gagginafutama i Isaac, aneno sipingira a abbingnga a lallakiya da Esau anni Jacob a neyanaki Rebecca a atawana.

11-12 Wasin liyekepayi Rebecca a nanak, sinapiti Dios sikwana si, "Ino palungu, antuweno masserbi sino uddi."[†] Ammena kepay neyanakino abbingngera sin nassapitani Dios sinaya namiliyanna sino anggamma, e awangkepay inangwara si nalawad onnu narakkat. Ino gafuneno nangwanna sinay, takesi paitana si ino pappiliyanna si tolay, bakkanna gafu sino nalawara aggangwara, nu ammena lud gafu se antuweno anggamma.

13 Kakunnana kappayino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Iidukangkuwi Jacob, udde i Esau, inammek."[‡]

14 Anggamma kadda sapitan inay si ammena naggaddangngino appiliyi Dios sino anggamma? Bakkan, ammetammad sapitannino kunnenoy.

15 Aneno kalintiyani Dios a mamili sino anggamma, se sinapiti Dios ki Moises si'in si, "Ikkanakino mamili sino allakkangku, e allakkangkuweno massiki sanna a anggangkuwa allakkan."[§]

16 Kunna mantu, maita si ino pappiliyani Dios si tolay, bakkanna gafu sino angganda onnu ino akwanda, nu ammena lubbelang gafu sino alla'nga sikwara.

17 Kunna kappay, ammena allakkannino korwana tolay, nu antuweno anggamma. Se kunnayawino neturakka sinapi'na ki Faraon a arisey Egipto si'in, kunna si, "Nepabbalitaka si ari takesi ipaitakino pannakadamak gafu sikwam takesi maammuwanino ngangku si palulubbun sito lubag."^{**}

18 Antuweno pangammuwantam si pilini Diosino tolaya anggamma a allakkan anna pattaggatanneno uluweno tolaya ammena anggam.

Ino Bunguti Dios Andino Aggikalla'nga

19 Tantaro nu wara sikwayuwa massapit si, "Nu kunnenoy, mayan paliwangkepayi Diosino tolayira a nataggatino ulura? Se nu ureneneno pattaggatannino ulura, wara kad makakontara sikwana?"

20 Ammeka massapit si kunnenoy. Se toleka pelang, e awana kalintiyannuwa makisombat ki Dios. Kunnangke nassapitino banga sino naddweng sikwana si, "Sanda'lang inangwa a kunnayaw?"

21 Ino maddweng si banga, aneno kalintiyanna a mangwa si massiki sanna a anggamma a akwan. Nu anggamma, damana a mangwa si adwa a banga sino tafukkalla luta, tata a banga a nalawaringkeno nepangwana a meusar sino inamitung anna tata kappaya lalliwappelangino nepangwana a meusar si kadda aw.

22 Kunna kappay ki Dios, aneno kalintiyanna a mangwa si massiki sanna a anggamma. Nu anggamma ipaiteno bungu'na andino pannakadamana a mangastigu sikwara a meannunga makastigu gafu sino liwa'da, damana a akwan. Udde dinandamma si attammanna kepayino bungu'na.

23 Inattammanenay takesi ipaitaneno kakka'bawa kinadiosna sino tolayira a inalla'nga a nedadanna a mabyig sikwana si makkikiyad.

24 E inayira a pinilina, ikkanetama mangurug, bakkangkami pelanga Judyu, nu ammena lud ikkayu kappaya bakkanna Judyu.

25 Kakunnaneno nepeturakki Dios ki Oseas si'in mappeafu sino bakkannira a Judyu a kunna si,

[†] 9:11-12 9:11, 12 Genesis 25:23 [‡] 9:13 9:13 Malakias 1:2-3 [§] 9:15 9:15 Exodus 33:19
9:17 Exodus 9:16

* 9:17

"Ino bakkanna tolek si'in, ireno nganangku si tolek sito ingkein, e ino tolayira a ammek inidduk si'in, ireno iddukkangku sito ingkein.

26 Ino lubbuna nassapitangku si bakkannira a tolek, nganangkuwera si abbingku sito ingkein, ikkanaka Dios a aggabiyag si makkikiyad."†

27 Ana kappayino nepeturakki Dios ki Isaias mappeafu sino Judyuwera a gakagakera i Israel a kunna si,

"Massiki odduweno gakagakera i Israel a kunnangke kaodduna adat sino dappi'neno bebay, bisangngira ke a mesalak.

28 Se gakkuruwingke a kastiguni Diosino tolayira sito lubag e ammenan mabayag."‡

29 Kakunnana kappayino korwana nepetura'nga ki Isaias a kunna si,
"I Dios a Mannakadama, nu ammeretam binuna a korwana Judyu,
narappaketammad a kunnangkeno nakwa sino tolayira sey Sodoma
anna Gomorra."§

Ino Amme Nanguruwanino Judyuwera Sino Nalawara Damag

30 Antu ammin yawino naamamunganneno anggangku sapitan. Ino bakkannira a Judyu a ammera kwara dandamman si ibilangira i Dios si naggaddang, ireno nebilangnga si naggaddang sikuwana gafu sino angngurudda ki Kristo.

31 Udde ino Judyuwera a neekwarangkeno damara a manuntul sino lintig takesi mebilangira si naggaddang sikuwana, ammera inappenaya kinagaddangnga kabbatanda.

32 Ma, sanda lang amme inappa? Se aridda si mebilangira a naggaddang gafu sino nalawara aggangwara andino annuntulda sino lintig, e ammera dinandam si maappa pelang gafu si angngurug ki Kristo. Kunnangke batuwi Kristo a kedompakanda e antuweno katappannanda a mappa sino kabbatanda.

33 Se antuweno anggamma sapitannino nepeturakki Dios a iyampar-
ingnga i Kristo si batuwa kunna si,

"Itandaw lud, se aneno neyekwaka batu sey lubbundawa Sion.* E an-
tuweno kedompakanino tolayira takesi muluuliyer. Udde massiki
inyeno mangurug sikuwana, ammera maatallan."†

10

1 Kakkolakku, kabbatangkungke si mesalakan naddino kasiJudyukira, e
antuweno kanayuna ikararaggū ki Dios.

2 Ammuk si aggadandammandā i Dios, udde ammera ammuweno
gakkuruwa mappaanggā sikuwana.

3 Se ammera pilingalingeno planowi Dios a mibilang sino tolayira si
naggaddang sikuwana, nu ammera lud talakkannino ana sino nakanda a
damara a mapagaddang gafu sino annuntulda sino lintig, e antuweno
ammera itulukino baggira a manuntul sino planowi Dios.

4 Se ammera inammu si i Kristoweno nakkiyanarino lintig, e ammina
mangurug sikuwana, mebilangira si naggaddang ki Dios.

Damana A Mesalakan Ammina Tolay

† 9:26 9:26 Oseas 2:23; 1:10 ‡ 9:28 9:28 Isaias 10:22-23 § 9:29 9:29 Isaias 1:9 * 9:33 9:33
Lubbuna Judyu a mingngangkappay si Jerusalem. † 9:33 9:33 Isaias 8:14; 28:16. Itannu kappay
sino 1 Ped. 2:6-8.

⁵ Aneno neturakki Moises mappeafu sino kebilanganino tolayira si naggaddang ki Dios gafu sino annuntulda sino lintig, a kunna si, "Ino tolaya makatuntul sino ammina lintig, antuweno mabiyag si makkikiyad."*

⁶ Udde ana kappayino nepeturakki Dios mappeafu sino kebilanganino tolayira si naggaddang gafu sino angngurudda ki Kristo, a ipakaammuna si ammena malowa akwan. Kunna si ammetammad dandamman si wara nad umang sey langita umang mappa ki Kristo, se ginamwangin.

⁷ E ammetangkappened dandamman si wara nad umang sino agyananino natayira ta pangngangolinda i Kristo, se nangngangoliyen.

⁸ Ammena madyatino kesalakamtam, se diningngaddamunnino neturak sino sapiti Dios e inammutam e damatangkappaya sapitan. Inaya sapiti Dios, antuweno ibanyammi mappeafu sino angngurug ki Kristo.

⁹ Se nu sapitannu si i Jesusino gakkuruwa Afu anna nu kuruwannungke si nepangngangoliyi Dios sino natayanna, antuweno kesalakannu.

¹⁰ Se nu manguruwetam ki Kristo e ipakaammutamino kinuruddam si korwana tolay, ibilandetami Dios si naggaddang e mesalakanetam.

¹¹ Se gakkuruwingkeno nepeturakki Dios a kunna si, "Massiki inyeno mangurug sikuwana, awaningke pabboboliyanda."†

¹² Inaya neturak, ino ammina tolay ino anggamma sapitan, se awana padumani Dios sino Judyuwera andino bakkannira a Judyū. Se tata ke ino Afutam ammin, e minangkallakka manuffun si massiki inya a marang si duffun sikuwana.

¹³ Se kunnino nepeturakki Dios si, "Ammina marang si duffun ki Afu Jesus, mesalakanirana."‡

¹⁴ Udde damara kadda marang si duffun ki Kristo nu ammera kepay nangurug sikuwana? Ammena dama. E damara kadda mangurug nu awana diningngadda mappeafu sikuwana? Ammena kappay dama. E damara kaggappaya dingngaggan nu awana umang manuldu sikuwara? Ammena kappay.

¹⁵ E damara kaggappay umang manuldu nu awana manundun sikuwara? Udde ino kakuruwanna, aneno dinundunira i Dios, se neturak sino sapi'na si, "Nalawaringkeno gamwanganino miyamwang si nalawara damag."§

¹⁶ Udde massiki diningngaddenonon nalawara damag, odduweno ammena nangurug. Kakunnaneno neturakki Isaias si'ina kunna si, "Afu Dios, kunnangke awana nangurug sino netuldumi."*

¹⁷ Udde massiki tan nu kunnenoj, dama pelanga manguruwino tolayira nu dingngaggandeno nalawara damag. E inaya nalawara damag, antuweno tuldu mappeafu ki Kristo.

¹⁸ Udde aneno ibebukku. Mayan amme nanguruwino Judyuwera? Ammera kepekad diningngaggino nalawara damag? Diningngadda kena, se aneno neturakka sapiti Dios a kunna si,

"Nadingngaggino sapi'da si palulubbun e awana ammena kina'na."†

¹⁹ Ana kappayino ibebukku. Ammera kad naawatanino diningngadda? Naawatanda, se massiki ino bakkannira a Judyū, naawatanda pay. Se antuweno sinapiti Dios sino Judyuwera a nepetura'nga ki Moises a kunna si,

* **10:5 10:5** Levitico 18:5. Itannu kappay sino Gal. 3:12. † **10:11 10:11** Isaías 28:16 ‡ **10:13**
10:13 Joel 2:32 § **10:15 10:15** Isaías 52:7 * **10:16 10:16** Isaías 53:1 † **10:18 10:18** Salmo 19:4

"Duffunangkuweno bakkannira a Judyu a ibilandaw si bakkannira a tolek takesi umimalkayu. E massiki ammerak inammu, allakkangkuwera takesi mabbungukkayu."‡

20 Kunna kappay ki Isaias, naturira niturak sino sinapiti Dios mappeafu sino bakkannira a Judyu a kunna si,

"Sinumpalandakino tolayira a amme mintufuk sikhaw. E massiki ammerak nebebut, ireno nappaddangku."§

21 Udde ino sinapiti Dios mappeafu sino Judyuwera a gakagakera i Israel, kunna si,

"Nabayinna ayayangkuwera, udde nataggatino ulura anna ka'apotira."*

11

Ino Aggikallakki Dios Sino Judyuwera

1 Ana kappayino tata a ibebukku. Gafu se amme angamma mangurmino Judyuwera, sinalekkurangkaddi Diosino dadana tolenera? Awan, se massiki ikkanak, tatappaya Judyu a gaka i Israel. Gakaraki Benjamin a gaka kappayi Abraham.

2 Amme sinalekkurani Diosino tolenera a pinilina si'in. Dandammandonaddino neturak sino sapiti Dios mappeafu ki Elias.* Narriri ki Dios mappeafu sino kasiJudyunera e kunna si,

3 "Afu Dios, pinapatera amminino korwanira a gumalabbunnu anna dinaralda kappayino ammina assikkulan si mewa'lat sikhaw. Ikkanap-pelangino nabuna, e massiki ikkanak, tufukandak ta papatayandak kappay."

4 Udde sanneno netabbi Dios sikhawa? Sinapi'na si, "Bakkanna ikka pelangino nabuna, se ana kepayino piturifuwera a toleka ammera maddayaw sino sinan dios a mingngan si Baal."

5 Kunna kappay sito ingkein, se aneno bisangngira a Judyu a mangurug gafu se piniliyera i Dios gafu sino alla'nga sikhawa.

6 Ino namiliyani Dios sikhawa, bakkanna gafu sino nalawara aggangwara, nu ammena lud gafu pelang sino alla'nga sikhawa. Se nannud ino nalawara inangwareno gafuna a pinilinera, ammetammad nganan si alla'nga sikhawa.

7 Kunnayawino angamma sapitan ammin inay. Ino Judyuwera a gakagakera i Israel, sinufu'deno pibilangani Dios sikhawa si naggaddang, udde ammera nasumpalan. Ino pelang bisangngira a piniliyi Dios ino nakasumpal. Udde ino korwanira, nepantataggati Diosino ulura.

8 Antuweno sapitannino neturak si'ina kunna si,

"Nepakaturuwi Diosino nakanda. Makkiyad sito ingkein, nepallappa'nera ta ammera makaimunu sino nalawad anna nepabbangngangngera ta ammera makadingngag sino sapi'na."†

9 E ana kappayino neturakki David a kunna si,

"Ino pallanggakanda, antu naddino mamalapal sikhawa takesi ammera makabukal. Kunnangke malaggungira e ammera makaanaw sino kakastiguwanda.

10 Malappa'naddino matara takesi ammera makaita e makannera. Kanayunira nadda madyatan a kunnangke aggata'batira si nadammata."‡

‡ 10:19 10:19 Deuteronomio 32:21 § 10:20 10:20 Isaias 65:1 * 10:21 10:21 Isaias 65:2 * 11:2

11:2 Iyawa istoriya, ana sino 1 Ar-ari 19. † 11:8 11:8 Deuteronomio 29:4; Isaias 29:10 ‡ 11:10

11:10 Salmo 69:22-23

¹¹ Sanneno madandandaw? Sapitandonakuy si ino amme nanguruwanino Judyuwera ki Kristo, antuweno pattalekkurani Dios sikwara si makkikiyad, e ammeran mesalakan. Udde bakkanna kunnenoy, se gafu sino liwa'da a ammera nanguruwan, antuweno kesapatandawa bakkanna Judyu a mesalakan takesi umimallira a Judyu e anggandampena a mangurug sino kesalakanda.

¹² Dokallino pallawaranino bakkannira a Judyu gafu sino amme nanguruwanino Judyu, se ino duffuni Dios a inammayino Judyuwera, neya'dana sino bakkannira a Judyu. Nu kunnenoyino pallawaranino tolayira sito lubag gafu sino liwatino Judyuwera, kumarallingke naddino pallawaranda nu mangurug amminino Judyuwera.

Ino Kesalakanino Bakkannira A Judyu

¹³ Ikkayuwa bakkanna Judyu, ana kappayino sapitangku sikwayu. Pinilinaki Dios si apostolna ta manulduwak sikwayu. Ipatiggwu yawa tarabafuk e lawarangkungke a akwan,

¹⁴ takesi tantaro nu umimallino korwanira a kasiJudyuk takesi manguruwira penad sino kesalakanda.

¹⁵ Se gafu sino nammayani Dios sino Judyuwera si bissang, dama a nabbaliyanino korwanira a tolay si bulunna. Kumaralneno pallawaranino tolayira nanu pulini Diosino Judyuwera sikwana. Mallangga'nga ammina tolay a kakunneno langga'da nu wara mangngangoli si natay.

¹⁶ Gafu se tolayira i Dios da Abraham, Isaac, anni Jacob, tolenera kappayino gakagakarera. Ino amparingnga, ino tinapaya mewa'lat ki Dios. Nu mewa'lat ki Diosino palunguwa nalutu, mebilang si akwana ammin. Ino tata kappaya amparingnga, ino kayu. Nu akwa i Diosino gamu'na, akwana kappayino tangatangana.

¹⁷ Tubburangku kappayino ampariggu. Ino Judyuwera, meyampariyira si tangana kayuwa olibowa nemula i Dios anna inimu'na. Udde sinappanneno korwana tanganeno kayu. Ikkayu paya bakkanna Judyu, meyampariggayu sino tanganeno lawanna kayuwa olibo. Ino inangwa i Dios, inang nappa sikwayu e netubbuiddakayu sino kayuwa nemulana takesi mesapakkayu sino dadana tangana a ammena natappad. Antu gafuna, mesapakkayu kappay sino aggimuti Dios sino kayuwa olibo, anggamma sapitan, appandokappayino halawara nekarina sino tolenera.

¹⁸ Udde itandaw ta ammeyu pallaliwatanino tanga a sinappanna. Se tangakayu kappekena, e ammeyu nad makalyawan si bakkanna ikkayuweno mappatufu sino gamu'na, nu bakkan lurino gamutino mapatufu sikwayu.

¹⁹ Tantaro nu wara sikwayuwa massombat si, "On, udde sinapparira i Dios e ikkamiya bakkanna Judyuweno netubbunna a mepatali sikwara."

²⁰ Gakkuruwa netubbuiddakayu, udde dandammndonad yaw. Ino nanapparani Dios sikwara, gafu sino ammera nanguruwan. E ino nitubburanna sikwayu, gafu pelang sino nanguruwandaw. Antu gafuna, ammekayu nad massangelet, nu ammekayu lud mappalan.

²¹ Se nu sinappari Diosino dadana tanga a neyampariyanino Judyuwera a palunguwa pinilina, mannanotinna sikwayuwa netubbunna pelang.

²² Antuyawino pakaitan si minangkallaki Dios udde ammunna kappaya mangastigu. Kinastigunero ammera nangurug, udde inalla'dakayuwa mangurug. Udde ituluydonaddino angguruddaw sikwana a ammeyu mainaman sino alla'nga. Se nu mainamangkayu sino alla'nga, tapparan-dakayu kappay.

23 E ino Judyuwera a sinappari Dios, nu manguruwirana, itubbunnerana kappay sino dadana natapparanda, se aneno pannakadamana a mangwa sinay.

24 Se ikkayuwa kakunneno tangeno lawanna kayu, nu damarakayuwi Dios a netubbud sino mulana a kayu, massiki ammena nad dama a makwa, mannanotinna sino dadana tangana.

Ino Allakki Dios Sino Amminira A Tolay

25 Ikkayuwa kakkolak, aneno ipakaammuk sikwayuwa amme nepakaammuwi Dios sino tolayira si'in. Ino gafuneno pangipakaammuwanngku sitaw sikwayu, takesi ammekayu massangelet gafu sino nesalakandaw a awangkepay sino Judyuwera. Massiki amme anggamma manguruwino kaodduwana Judyu sito ingkein, ammera mabbalanayuna amme mangurug, nu ammena lubbelang matuluy makkiyad si mannabbinna manguruwino bakkannira a Judyu a piniliyi Dios.

26 Antuwennenno panguruwanino amminira a Judyu a piniliyi Dios sino kesalakanda, se antuweno anggamma sapitannino nepeturakki Dios a kunna si,

"Gumamwangngeno mangisalaka maggabwat sey Sion, e ariyannana amminino kinarakka'neno Judyuwera a gakagakera i Jacob.

27 Antunenayino keyakkuruwanneno nekarik sikuvara si'ina ariyangkuweno liwa'dera."§

28 Gafu se amme manguruwino Judyuwera sino nalawara damag, kunnangke kalingera i Dios. E ino salinunu'na, naduffunangkayuwa bakkanna Judyu. Udde gafu se aneno nekariyi Dios sino gagginfurera, ikalonera kepay, se pinilinera si tolena.

29 Se i Dios, nu wara pinilina anna nikariyanna si a'danna si nalawad, ammena angkakwan.

30 Ikkayuwa bakkanna Judyu, ammekayu nangurug ki Dios si'in, udde sito ingkein, ikkayuweno inalla'nga gafu sino amme nanguruwanino Judyuwera.

31 Kunna kappayino makwana sino Judyuwera. Massiki ammera mangurug ki Dios sito ingkein, mada'nganeno awa allakkannira i Dios a kunna kappayino nepalla'nga sikwayu.

32 Antuweno inangwa i Dios se anggamma a ipakaammu si ammina tolay si minalliwatira a ammera mangurug sikuvara e ammera mali'wanino kastigura, takesi ipaitaneno aggikalla'nga sikuvara ammin.

Madayawi Dios

33 Awanningke kakunnaneno allakki Dios sikuwatam ammin. Nedumengkeno kinalaingng se awana ammena ammu. Awana tolay si makaammu sino dinandamma annino piyakkuruwanna sinaya dinandamma.

34 Kakunnana kappayino nepetura'nga si'ina kunna si, "Awana tolay si makaammu sino nakammi Dios, anna awana makatuldu sikuvara.

35 Awana damana tolaya iya'da sikuvara takesi wara gatu'na."*

36 Se antuweno namaratu si ammin, e antu kappayino mimut si ammin, e pinaraturuna ammin takesi antuweno madayaw. Madandayonad mantu si makkikiyad. Amen.

12

Ino Akwantammadda Mappaanggam Ki Dios

¹ Kakkolakku, gafu sino dokalla aggikallakki Dios sirkwatom, ikiggimal-lakku sirkwayu ta iya'dayuweno baggiyu ki Dios a kunnangke iwa'la'daw sirkwana takesi pabbawunna ammina akwandaw. Awanin nadda akwandaw si narakkat, nu ammeyu lud mangwa si mappaanggam sirkwana, se antuweno gakkuruwa addayotama meannung sino alla'nga sirkwatom.

² Ammeyu nad tuntulannino aggangweno tolayira a ammera mangurug ki Dios, nu ammeyu lud ituluva mangipabawu sino nakandaw ki Dios takesi pataliyanneno aggangwayu si nalawad. Se nu kunnenoy, gakkuruwa maammuwandawino urayi Dios a akwandaw, e ino urena, akwandaddino nalawara mappaanggam sirkwana a awaningke kabalawandaw.

³ Gafu sino kalintiyangkuwa apostola neya'da i Dios sirkwak, sapitangku sirkwayu ammin si ammeyu nad iyantawino baggiyungkepay sino bafulundawira, nu ammeyu lud dandamman si nalawarino meannunga akwandaw gafu sino pannakadama a neya'da i Dios sino kadda tata sirkwayu gafu sino nanguruwandaw.

⁴ Ino baggitama tolay, odduweno partina, e naddadarumeno keusarananda ammin.

⁵ Kunna kappay sirkwatom. Massiki odduwetama mangurug ki Kristo, kunnangke tetetangke a baggina gafu sino nesapantam sirkwana. Kunangke nattatarubburetam ammina partina, e aneno keusaranino kadda tata sirkwatom si pallawarantam ammin.

⁶ Antu gafuna, usarantammaddino naddadaruma a pannakadama a neya'da i Dios sirkwatom gafu sino alla'nga. Nu ino pannakadamama neya'dana e misapit sino nepakaammuna sirkwam, akwannu lura mekunna sino angnguruddam.

⁷ Nu ino pannakadamam e masserbi sino korwanira, gakkuruwannu nadda masserbi sirkwara. Nu ino pannakadamam e manuldu sino sapiti Dios, lawarannu nadda manuldu.

⁸ Nu ino pannakadamam e mappatuyag sino angnguruwino bafulunuvera, antu naddino akwannu. Nu ino neya'da i Dios a pannakadamam e mikallakka manuffun sino kakallakkira, manga'daka nadda awana itukannu. Nu ino neya'da i Dios sirkwama pannakadamam e mangifuyut sino manguruwira, pangaggannu nadda akwan. Nu ino neya'da i Dios a pannakadamam e manuffun sino madyatanira a tolay, maanggangka nadda manuffun sirkwara.

⁹ Ino ipaitayuwa agganggandaw sino bafulundawira, maggabwa'nad sino nakandaw. Talekkurandonad amminino narakkatta aggangwa takesi ino nalawarino aggeakakwandaw.

¹⁰ Makkaaanggangkayu nadda manguruwa kunnangke makkakarolakkayu. Maanggangkayu nadda miyantaw sino bafulundawira.

¹¹ Ammekayu nad mataruta masserbi ki Afu Jesus, nu ammeyu lud akwan sino ammina tuyaddaw.

¹² Kanayungkayu nadda maanggam gafu sino nalawara innanamandaw. Attammandonaddino kadidyatandaw e mattalaginaggayu nadda makkararag.

¹³ Duffunandonaddino kakkolattamira a manguruwa mawag si duffun, e maanggangkayu nadda mappadilot sino mawira si paddilotanda.

¹⁴ Ino milopalopet sirkwayu, ammeyu nad aranggan ki Dios si kastigunera, nu ammeyu lud aranggan si allakkanneria.

15 Nu maanggammino bulundaw, maanggangkayu penad. Nu malowino nakamma, malokappenaddino nakandaw.

16 Mittatakyu nad si nakam andino bafulundawira takesi ammekayu mattatarukki. Ammekayu nad massangkatolay, nu ammeyu lud ikunneno baggiyu sino bafulundawira.* Ammeyu nad sapitan si ikkayu pelangino nalaing.

17 Nu wara mangwa si narakkat sikwayu, ammekayu nad mabbalat, nu ammeyu lud kakkapano mabiyaya awana kabalawandaw si ammina tolay.

18 Akwandonaddino ammina damayuwa akwan takesi nalawarino abbafarulundaw si ammina tolay.

19 Kakkolak, massiki sanneno makwa sikwayu, ammekayu nad mabbalat, nu ammeyu lud purayan ta i Diosino mangastigu, se aneno nepetura'nga a kunna si,

"Ikkanakino mibalat, ikkana'ngeno mangastigu sino mangwa si narakkat, kunni Afu Dios."†

20 Antu gafuna, ammekayu nad mabbalat, nu ammeyu lud tuntulannino nepeturakki Dios a kunna si,

"Nu mabisinino kalingam, pakkannu nad, e nu mauwaw, painumannu nad. Se nu kinnenayino akwannu, maatallanna sino inangwana sikwam e mabboboli."‡

21 Ammekayu nad paaffut sino narakkatta akwanda sikwayu, nu ammeyu lud mangwa si nalawad takesi affutandawino narakkat.

13

Kuruwantammaddino Tolayira A Matturay Sikwatam

(*Tito 3:1; 1 Ped. 2:13-17*)

1 Amminetam, mappeturayetammad sino gubiernu, se awana kalintiyanda a matturay, nu ammena naggabwat ki Dios. Ammina turayira sito lubag, i Diosino namata'dag sikwara.

2 Ino tolaya makkontara sino matturayira, kontaranna kappayi Dios, se i Diosino namata'dag sikwara. E antu gafuneno kakastiguwannana.

3 Ino tolaya mangwa si nalawad, ammena mattalaw sino matturayira, udde ino mangwa si narakkat, ira naddino mattalaw. Antu gafuna, nu anggandawa amme mattalaw sino turayira, nalawannaddino akwandaw ta dayawandakayu.

4 Se ino turayira, kunnangke ireno aripanni Dios a mangwa si pallawarantam. Údde nu narakkattino akwandaw, mattalokayu gakkurug, se aneno kalintiyanda a mangastigu, se ireno nepata'daggi Dios a pangastigunna sino mangwera si narakkat.

5 Kunna mantu, mappeturayetammad sino gubiernu, bakkanna gafu pelang se anggantama meli'wa sinaya kastiguwi Dios, nu ammena lud gafu se ammutam si antuweno nalawara akwantam.

6 Antu kappayino gafuna a pagantamino buwit, se ino turayirana gubiernu, mässerbiyera ki Dios sino pimutanda sikwatam.

7 Gafu sinay, pagantamad amminino buwittam annino korwana arangngannino gubiernu. E iyataltamira naddino matturayira se kalintiyanda a meyatal.

Ino Akwantammad Sino Bafuluntamira

* **12:16 12:16** Ino tata kappaya anggamma sapitan: Ammekayu nad massangkatolay, nu ammeyu lud nadadana mangwa sino tarabafuna aripan. † **12:19 12:19** Deuteronomio 32:35 ‡ **12:20**

12:20 Proverbio 25:21-22

8 Nu wara gatuttam, ammetammad bayanna pagan. Udde ino aggang-gantam sino kasittoletamira, antu nabbelangino kunnangke gatuttama ammena mapagan si makkikiyad. Se nu anggammmandawino kasittoleyu, akwandawin amminino lintiyi Dios.

9 Dandammandawino lintiyir a massapit si, "Ammeka makibulun, ammeka mamapatay, ammeka mattakaw, ammeka umimal sino akwana korwan."^{*} Inayira a lintig andino korwanira, akwantamira ammin nu tuntulantamino sapitannino tata a lintiya kunna si, "Anggammannu naddino kasittolem a kakunneno agganggammu sino baggimungkepay."[†]

10 Se nu anggammantamino kasittoletam, awaningke narakkat si akwantam sikwara. Antu gafuna, nu anggammantamino kasittoletam, akwantamun amminino lintiyi Dios.

11 Kaangwakayu nad si nalawad se ammuyu si ara'niyennino puliyani Kristo. Sin gafunenin nanguruwantam, kunnangke mabayaggepay, udde sitoya, ara'niyengkein. Antu gafuna, ammeyu nad mekunna sino agakaturuwira, nu ammeyu lud mafat ta maddadangkayu.

12 Kunnangke lammuk kepay, udde malana matta'luwatino gafi, se ara'niyen si aw, ino anggamma sapitan, ara'niyennino puliyani Kristo. Gafu sinay, ibbattantammaddino narakkatta aggangwa a meannung pelang sino anera si lammuk takesi passiya nalawarino akwantam a antuweno kunnangke armastama makiyubat si narakkat.

13 Nalawannaddino aggangwatama meannung sikwtama ana si aw. Ammetammad mabbobok anna melamud sino mangwera si ka'atalat. Ammetammad makibulun anna mangwa si korwana kaddadakkut anna ka'atalat. Ammetammad umimal anna makitutukki.

14 Ino akwantammad, tuntulantamino aggangwa i Afu Jesu Kristo takesi antuweno kunnangke armasa iyalluntam,[‡] e palantanam takesi ammetam purayannino baggitama mangwa sino narakkatta panggammanino nakan-tama tolay.

14

Ammetammad Paliwatannino Bafuluntamira A Tangananino Dinanda

(1 Cor. 8:1-13; 10:23-33)

1 Kunnayawino sapitangku sikwayu mappeafu sino kakkolattamira a nakafuyino angngurudda. Ayandawira a mebulun sikwayu, udde ammekayu makitukki sikwara nu tangananino annandanda sino annandaw mappeafu sino meannunga akwantam.

2 Ino korwanira sikwayu, ammuran si damatama akkanannino massiki sanna a makkan. Udde ino korwanira a nakafuy kepayino angngurudda, natampelangino isirara se dandamanda si ammera nad akkanannino korwana makkan.

3 Ino tolaya massira si ammin, ammena nad dandamman si nalawad amma sino massira pelang si natang. E kunna kappay, ino tolaya massira pelang si natang, ammena nad paliwatannino tolaya massira si ammin, se i Dios, anggamanneram ammin.

4 Antu gafuna, ikka a mappaliwat sino bulunnu, awana kalintiyanuwa mangwa si kunnenoy sino aripanna korwan. Ino pelang Afuneno makaammuwa massapit nu nalawad onnu narakkattino akwanna. E

* 13:9 13:9 Exodus 20:13-15,17; Deuteronomio 5:17-19,21 † 13:9 13:9 Leviticus 19:18 ‡ 13:14
13:14 Itannu kappay sino Gal. 3:27.

gafu se i Kristoweno Afuna, gakkuruwa mangwa si nalawad, se aneno pannakadamana a manuffun sikitwam.

⁵ Ana kappayino kakkolattamira a dandammanda si napatiyino korwanan a aw amma sino korwan. Udde kunnino korwanira si nakkakarunna ammina awa awana napatig. Kadda tata, natalanggannad sino dandammana a nalawara akwan mappeafu sitaw.

⁶ Ino tolaya patiyanneno korwana aw, akwanna se antuweno dandammana si mappaanggam ki Afu Jesus. E kunna kappay, ino tolaya massira si ammin, akkananna se dandammana si antuweno anggammi Afu Jesus e mappasalamat ki Dios sinaya akkananna. Massiki kappayino tolaya ammena massira si laman, ammayanna se dandammana si antuweno mappaanggam ki Afu Jesus e passalamatanna kappayino damana a akkanan.

⁷ Se amminetama mangurug, bakkannetamino makangkwa sino biyad-dam, e kunna kappay nu matayetam.

⁸ Se sito kabiyaddam, paanggammantammaddi Afu Jesus, e nu matayetam, umangngetamma sikuwana. Antu gafuna, aggabiayetam onnu natayetam, Afutangkepayi Jesus.

⁹ Se natayi Kristo e nangngangoli takesi antuweno Afutam ammina mangurug, massiki aggabiayetangkepay onnu natayetamun.

¹⁰ Antu gafuna, ammetammad paliwatannino kakkolattamira anna balawannira gafu sino dandammana. Se uma'langetamma ammin ki Dios e antuneno mangukum sikitwam ammin.

¹¹ Se kunnino sapiti Dios si,

"Ikknakino aggabiayaya Dios a Afuyu, e gakkuruwingke yo sapitangku sikuwayu. Mamalitunno ammina tolay sikuwak, e sapitandana ammin si ikkanakino gakkuruwingke a Dios."*

¹² Kunna mantu, kadda tata sikitwam, uma'langnga ki Dios ta sombatan-neno inangwanangkepay.

Ammetammad Mangwa Si Palliwanino Bafuluntamira

(1 Cor. 8:1-13)

¹³ Gafu se kunnenoyino makwana sikitwam, ammetamun nad makkapaliwaliwat, nu ammetam lud dandammannino akwantam takesi ammetam mangwa si massiki sanna a katappanan onnu katutunggunganino bafuluntamira a mangurug.

¹⁴ Gafu sino nittatangku ki Afu Jesus, ammukungke si awana makkana madakkut sino anggita i Dios. Udde ino tolaya dandammana si madakkutino korwanira a makkana, ammena nad akkanan se gakkuruwa madakkut sikuwana.

¹⁵ Ikknetama nangammu si awana ammena dama a akkanan, nu malowino nakammino buluntam gafu sino akkanantam, awana agganggamma ipaitatam sikuwana. Palantanam takesi ammetam darallannino angnguruwino buluntam gafu pelang sino makkana, se natayi Kristo gafu sikuwana.

¹⁶ Nu narakkattino akwantam sino angngiteno buluntamira, massiki ammutam si nalawad, ibbattantammad takesi awana kabalawanino nalawara angnguruddam.

¹⁷ Se ino napatig sino patturayani Dios, bakkannino akkanantam annino inumantam, nu ammena lurino naggaddangnga aggangwatam annino

* **14:11 14:11** Isaias 45:23 Itannu kappay sino Fil. 2:10-11.

nasiyanakka nakantam andino aanggamma iya'deno Espirituwi Dios sikwatam.

¹⁸ Nu kunnenoyino akwantam sino passerbiyantam ki Kristo, maanggammii Dios sikwatam anna dayawannino kasittoletamino aggangwatam.

¹⁹ Antu gafuna, iyekwatammaddino damatama mangwa si massiki sanna a mappalawad sino abbafaruluntam anna makkaduduffunetam takesi mattuyaggino angnguruwino kadda tata.

²⁰ Ammetammad darallannino inangwa i Dios sino nakammino bafuluntamira gafu pelang sino makkan. Gakkuruwino sinapikkiwa awana maakkan si madakkut sino angngita i Dios, udde liwattam nu ino akkanantam ino palliwatanino buluntam.

²¹ Antu gafuna, nalawad nu ammetam massira si laman onnu minum si tayug onnu mangwa si massiki sanna, nu antuweno paggabwatanino liwattam buluntama mangurug.

²² Ino kuruwannino kadda tata mappeafu sino damana a akkanan onnu inuman, ammena nad passangelet sino bafulunnera, nu ammena lud nalawad nu ira pelang anni Diosino mangammu. Maanggamingkeno tolaya ammena paliwatannino nakamma gafu sino akwanna, se natalang-gad si nalawarinay.

²³ Udde ino tolaya maddaladudwa mappeafu sino makkan, liwa'na nu akkananna, se ino inangwana, ammena naggabwat sino kinurungnga a nalawad. Se nu wara daladudwatam si nalawarino gaaakwantam, liwattam nu akwantangkepay.

15

Paanggammantammaddino Bafuluntamira A Bakkampelangino Baggitam

(Gal. 6:1-5)

¹ Ikkonetama natuyaggino angngurungnga, attammantammaddino pakkuranganino bafuluntamira a nakafuy kepayino angngurudda. Ammetammabbelang dandammanino mappaanggam sikwatam,

² nu ammena lurino mappaanggam sino bafuluntamira ta akwantamino mappalawad sikwara andino mappatuyag sino angngurudda.

³ Se kunnenoyino inangwa i Kristo. Bakkampelangino baggineno dinandamma, nu ammena lud inattammanino narakkatta inangweno tolayira sikwana. Se kunnino sapiti Dios si, "Ino bungutino tolayira sikwam, Dios, itatallira sikwak."*

⁴ Ammina neturak si'in sino sapiti Dios, nepetura'nga takesi matulduwanetam. Se gafu sino sapi'na, mattuyaggino nakantam anna damatama attammanino kadidyattam takesi matalanggaddetam sino innamantama nalawara iya'dana i Dios sikwatam.

⁵ I Diosino naggabwatannaya kinatuyangnga nakam anna kinaattam si dyat. Antu naggappayino manuffun sikwayu takesi mittatakayu si nakamma manuntul sino inangwa i Kristo Jesus.

⁶ E nu kunnenoy, mittatakayuwa maddayaw ki Dios a antuweno Dios anna Ama i Jesu Kristo Afutam.

Dameno Bakkannira A Judyu A Mesapata Maddayaw Ki Dios

* ^{15:3} ^{15:3} Salmo 69:9

7 Kunna mantu, ibilandonaddino korwanira a mangurug ki Kristo si kakkola'dawira a kakunnenno inangwa i Kristo sikwayu. Se nu antuweno akwandaw, madayawi Dios.

8 Ammeyu kalyawan si inangngi Kristo sito lubagga manuffun sino Judyuwera takesi ipaitana si natalakki Dios, se neyakkurungngeno nekariyi Dios sino gagginafurera.

9 Bakkampelang inoy, nu ammena lud inang takesi dama kappayino bakkannira a Judyu a maddayaw ki Dios gafu sino alla'nga sikwara. Antuweno anggamma sapitannino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Ikkami andino bakkannira a Judyu, maddayokami sikwam. Ilkan-tamiyeno addayomi sikwam."†

10 Ana kappayino neturakka kunna si, "Ikkayuwa bakkanna Judyu, makilanggakkayu sino tolayira i Dios."‡

11 Ino tata kappay, kunna si, "Ikkayuwa bakkanna Judyu, maddayokayu nad ammin ki Afu Dios. Ammingkayuwa tolay, maddayokayu sikwana."§

12 Ana kappayino neturakki Isaias a kunna si, "Ananeno meyanaka gaka i Jesse. Antuneno matturay sino bakkannira a Judyu, e antu kappayino innanamanda a mangisalak sikwara."*

13 I Dios a naggabwatanino innanamantam, a'dandakayu naggappay si nappelalota langgak anna nasiyanakka nakam gafu sino angnguruddaw sikwana takesi matalanggaddingkeno innanamandaw gafu sino pannakadameno Espirituna a manuffun sikwayu.

Ino Tarabafuwa Netalakki Dios Ki Pablo

14 Kakkolakku, ammukun si nalawarino aggangwayu. Ammuk kappay si odduwennino ammyu mappeafu sino angnguruddam, e damayunna makkatutuldu.

15 Udde massiki kunnenoy, naturiraka niturak sino korwana sinapikku sikwayu sito turakku takesi ammeyu kalyawan. Naturiraka nassapit si kunnenoy gafu sino kalintiyangkuwa apostola neya'da i Dios gafu sino alla'nga.

16 Pinilinaka masserbi ki Kristo Jesus a manuffun sino bakkannira a Judyu sino pibanyangku sikwara sino nalawara damag. Kunnangke padiyaka mangiwa'lat sikwara ki Dios. E maanggammi Dios a mappa sikwara se nadiosanira gafu sino Espirituna a ana sikwara.

17 Gafu sino nittatangku ki Kristo Jesus, damaka isangelet inaya nasserbiyangku ki Dios.

18 Udde awana korwan si sapitangku nu bakkampelangino inangwa i Kristo Jesus a nusar sikwaka nanuldu sino bakkannira a Judyu takesi manguruwira ki Dios. Ino nanguruwanda, gafu sino netulduk sikwara annino inangwaka initara.

19 Gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios, odduweno kakka'bawa inangwaka nangipaita sino kakuruwanneno netulduk. Nangiyafu sey Jerusalem makkiyad sey Ilirico, awana sina'lifangku si ammek sinulduwan sino nalawara damag mappeafu ki Kristo.

20 Se ino ana sikwak, anggangkuwa umang manuldu sino nalawara damag sino lulubbuna ammera kepay diningngaggino mappeafu ki Kristo.

† 15:9 15:9 2 Samuel 22:50; Salmo 18:49 ‡ 15:10 15:10 Deuteronomio 32:43 § 15:11 15:11

Salmo 117:1 * 15:12 15:12 Isaias 11:10

Ammek anggamma umang sino lubbuna nanulduwanino korwanira ta itupakuwueno netuldura.

²¹ Ino anggangkuwa akwan, tuntulangkuweno nepeturakki Dios a kunna si,
"Ino tolayira a ammera kepay naningngag mappeafu sikwana, dingngag-gandana. Massiki ammera kepay natulduwan, maawatandana."[†]

*Ino Gakkaddi Pablo A Umang Sey Roma
(1 Cor. 16:1-7; 2 Cor. 8:16-9:5)*

²² Gafu sino nanulduwangku si palulubbun, namipidyaka natalantana umang sikwayu.

²³ Udde sitoya, nabalininnino tarabafuk sino korwana lulubbun, e gafu se nabayinna aggadandammaka umang sitan,

²⁴ innanamangku si damakunna umang sitan. Anggangkuwa umang sey Espanya e massippala'nga sitan. Nanu masinduwaka makianap sikwayu, damayuwa manuffun sikwaka umang sey Espanya.

²⁵ Udde sito ingkein, umangngak abbu sey Jerusalem a miyang si duffun sino tolayira i Dios sinay.

²⁶ Se dinandammino manguruwira sito probinsiya a Macedonia anna Acaya a mampat si iduffunda sino manguruwira sey Jerusalem a mawag si duffun.

²⁷ Maanggammira a manuffun se meannung si antuweno akwanda, se kunnangke aneno gatu'da sino Judyuwera a mangurug ki Kristo. Se gafu sikwara, diningngaggino bakkanna Judyuweno sapiti Dios mappeafu sino kesalakan. E antu gafuna, nalawad nu manga'dera sino awannino Judyuwera.

²⁸ Nanu meya'dakun sino Judyuwera sey Jerusalemino duffuna iyangku, kase'nga maggikkata umang sey Espanya e massippala'nga sikwayu.

²⁹ E ammuk si nanu umangngak sitan, dokallingkeneno duffuni Kristo sikwatam ammin gafu sino pakkaititamtam.

³⁰ Kakkolakku, aneno arangngangku sikwayu. Gafu sino nittatantam si nakam ki Afu Jesu Kristo anna gafu sino aggangtantam si kadda tata a neya'deno Espirituwi Dios sikwatam, ikiggimallakku si duffunandak si kararag ki Dios.

³¹ Ikararaddaw si ammerak ansanino ammera mangurug sino lubbunna Judyu. Arangngandokappay si maanggammeno tolayira i Dios sey Jerusalem a mappa sino duffuna inampattino bakkannira a Judyu a iyangku sikwara.

³² Se nu kunnenoy, e antuweno urayi Dios, maanggammakungke a umang sitan, e mallawarino nakangku gafu sino pakkaititamtam.

³³ Mebumbulun nad sikwatami Dios a antuweno manga'da si nasiyanakka nakantam. Amen.

16

Ino Nabbebutani Pablo Mappeafu Sikwara Sey Roma

¹ Aneno bafaya kolattama manguruwa umangnga sitan. I Febe ino anganna, e antuweno manuffun sino manguruwira sey Cencrea.

² Nanu gumamwang sitan, lawarandopena a pagamwangan, se nangu-ruggappay ki Afu Jesus, e antuweno meannunga akwanino tolayira i Dios.

[†] 15:21 15:21 Isaias 52:15

Nu wara awanna, duffunandonad se odduweno dinuffunnanna. Massiki ikkankak, dinuffunnakkappay.

3 Ibebu'daw sikwara Priscila anni Akila nu manantawira. Ireno bulungkuwa masserbi ki Kristo Jesus.

4 Gafu sino nanuffunanda sikwak, nepustareno biyadda. Antu gafuna, dokallkingeno pasalamakku sikwara. È bakkannappelang, nu ammena lud amminino manguruwira a bakkanna Judyu, mappasalamatira kappay sikwara.

5 Sapitandokappay sino manguruwira a makkakarampat sino balera si aggadandammangkuwera.

Ibebu'dokappay ki Epeneto a nadikkatta bulungku nu manantopay. Antuweno palunguwa nangurug ki Kristo sey probinsiya a Asia.

6 Ibebu'dokappay nu manantawi Maria a nappelalotino nepanuffunna sikwayu.

7 Bebutandokappay sikwara Andronico anni Junia nu manantawira. Ireno kasiJudyuka bulungkuwa nabalud gafu sino angngurummi. Naddin-namira a apostol e nauntera a nangurug ki Kristo amma sikwak.

8 Bebutandokappay ki Ampliato nu manantaw. Antuweno idukangkuwa bulungku gafu sino angngurummi ki Kristo.

9 Massiki payi Urbano a bulungkuwa masserbi ki Kristo, anni Estakis a iiddukangku kappay, ibebu'daw nu manantawira.

10 Bebutandokappay ki Apeles nu manantaw. Inammuyu ammin si natalakka masserbi ki Kristo. Massiki ino kataabbalayani Aristobulo, ibebu'daw nu manantawira pay.

11 I Herodion kappaya kasiJudyuk andino korwanira a mangurug sino kataabbalayani Narciso, bebutandawira kappay nu manantawira.

12 Bebutandokappay nu manantora Trifena anni Trifosa. Masserbiyera kappay ki Afu Jesus. I Persida kappaya iddukan amminino manguruwira sitan, ibebu'daw nu manantaw. Oddu kappepayino tarabafuna a masserbi ki Afu Jesus.

13 Bebutandokappay nu manantora Rufo annino inana. Natuyaggino angnguruwi Rufo ki Afu Jesus e ino inana, nannakammingke sikwaka kunnangke inak kappay.

14 Da Asincrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas andino ammina bafulundera a mangurug ki Kristo, bebutandokappay nu manantawira.

15 Massiki pera Filologo anni Julia, i Nereo annino kola'nga a bafay, i Olimpas andino ammina bafulundera a tolayi Dios, bebutandaw nu manantawira.

16 Ikkayu ammin sitan, kadda maddadarambalkayu, ipaitayu si makkaaanggangkayu. Ino manguruwira sino lulubbun sitaw, bebutanda pay nu manantokayu.

Ino Uddiya Tuni Pablo Sito Tura'nga

17 Kakkolakku, makiggimallakkak sikwayu ta palanandawino tolayira a mangamma mappakakaratway sikwayu. Angganda a darallannino angnguruddaw gafu sino tanganaganita luldura sikwayu. Aroyuwandawira.

18 Se ino tolayira a kunnenoy, bakkanni Kristo a Afutamino passerbiyanda, nu bakkampelangino baggira. Gafu sino sapitanda a nalawara dingngaggan annino passandayawanda sino tolayira, mabalabaliyanino tolayira a abbfawino nakanda.

19 Ammuk si naddinnamino angnguruddaw ki Kristo si palulubbun, antuweno maanggammakungke sikwayu. Udde anggangku si madadagananino laindawa mangwa si nalawad takesi ammeyun ammuwa mangwa si narakkat.

20 I Dios a manga'da si nasiyanakka nakam, ammena mabayag e pangaffutandakayu ki Satanas a kunnangke pappi'nakkandaw. Allakkandakayu nad ammini Jesus a Afutam.

21 I Timoteo a bulungkuwa masserbi ki Kristo, bebutanna nu manantokayu sitan. Massiki ino kasiJudyukira a da Lucio, Jason, anni Sosipatro, bebutandakayu kappay.

22 Ikkanak kappayi Tercio a nepanurakki Pablo sitaw, ibebukku pay nu manantokayu se buluntakayuwa mangurug ki Afu Jesus.

23 Bebutannakayu kappayi Gayo. Antuweno makwan balay sino pagyanangku e ino baleneno pakkakarampattanino manguruwira ki Kristo sitaw. I Erasto a tisorero sitawa lubbun, bebutannakayu, e i Cuarto kappaya kolattam, bebutannakayu kappay.

24 Allakkandakayu nad ammini Jesu Kristo a Afutam. Amen.*

Dayawantammadi Dios

25 Dandayawantammadi Dios. Antu pelangino makadama a mapatuyag sino angnguruddaw takesi meannnungino akwandaw sino nalawara damaga ibanyaggu mappeafu ki Jesu Kristo. Inaya nalawara damag, amme nepakaammuwi Dios sino tolayira si'in, udde sito ingkein, nepakaammuna si ammina tolay.

26 Ino nepetura'nga sino gumarabbunnera si'in, nepakaammurenaya nalawara damag. E i Dios a aggabiay si makkikiyad, sinapi'na si mebanyakngad si ammina lulubbun takesi dingngaggan ammina tolay e kuruwanda.

27 I Dios pelangino nalaing si ammin. Dandayawantammad si makkikiyad gafu ki Jesu Kristo. Amen.

* **16:24 16:24** Iyawa bersikulu, awan sino kaodduwana manuskritu sino dami'na Griego.

Ino Palunguwa Turakki Pablo Sino Corintowera

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a piniliyi Kristo Jesus si apostolna gafu se antuweno urayi Dios. Ino bulungku sitaw i Sostenes a kolattama nangurug.

² Antuyawino tura'mi sikwayuwa makkakarampat sitan Corinto a maddayaw ki Dios. Pinilirakayuwa nabbali si nadiosana tolena gafu sino nittatandaw ki Kristo Jesus. E bakkanna ikkayu pelangino pinilina a nabbali si tolena, nu ammena lud ammina tolay si palulubbuna maddayaw ki Afu Jesu Kristo, se antuweno Afutam ammin.

³ Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo, e passiyanakkanda naddino nakandaw.

Ino Nappasalamatani Pablo Gafu Sino Nalawara Neya'da I Dios Sino Corintowera

⁴ Kanayunaka mappasalamat ki Dios gafu sino dokalla duffunna sikwayu gafu sino nittatandaw ki Kristo Jesus.

⁵ Se gafu sino nittatandaw sikwana, odduweno neduffuni Dios sikwayu. Gafu sinaya duffunna, naawatandawingke ino kakuruwana tuldu anna nalaingkayunna mituldu sinay.

⁶ Antuweno mangipaita si gakkuruwa kinuruddawino netuldumi sikwayu mappeafu ki Kristo.

⁷ Gafu sinay, awaningke pakkurangandaw sino naddadaruma a panakadama a iya'da i Dios kiyad sino pattaronandaw sino puliyani Jesu Kristo a Afutam.

⁸ Imutandakayu takesi mattuyaggino angnguruddaw makkiyad sino uddina aw, takesi awaningke kabalawandaw onnu pakkurangandaw naso puliyani Afu Jesu Kristo a mangukum.

⁹ Se matalakki Dios a namili sikwayu takesi mesapakkayu sino Abbingga a i Jesu Kristo a Afutam.

Ino Netuni Pablo Mappeafu Sino Nattatarukkiyanda Sey Corinto

¹⁰ Ikkayuwa kakkolak, gafu ki Jesu Kristo a Afutam, mappekakallakkak sikwayu ta pittatandawino nakandaw, e ammekayu maggagaradwa. Mittatakayu nad si nakam anna gakkad.

¹¹ Kunnenoyino sinapikku sikwayuwa kakkolakku, se aneno kataabbalyanira i Cloe a nipadamat sikwak si mattatarukkikayu sitan.

¹² Ino diningga, naddadarumeno ita'daddaw, se kungkanuweno korwanira si, "I Pablowno tuntulammi." E ino korwanira pay, kunda si, "I Apolosino tuntulammi." E ino korwanira kappay, kunda si, "I Pedroweno tuntulammi," e kungkappayino korwanira si, "I Kristoweno tuntulammi."

¹³ Ma, naggagaradwa kaddi Kristo ta naddadarumeno tuntulandaw? Ma, ikkanak kaddino natay sino krusa nappaga sino liwa'daw? Nabawtisarangkayu kad takesi mesapakkayu sikwak a bakkani ki Kristo?

¹⁴ Maanggammak, se da Crispo anni Gayo pelangino binawtisarangku sitan.

¹⁵ Awana korwan si binawtisarangku sikwayu, antuweno awana massiki tata sikwayuwa makasapit si binawtisarantakayu ta mesapakkayu sikwak.

16 Ay, on karud, binawtisarangku kappera Estefanas a taabbalay. Awaniina korwan si madandangkuwa binawtisarangku sikwayu.

17 Se ammerak dinunduni Kristo a mamawtisar, nu ammerak lud dinunduna umang mangipakaammu sino nalawara damag mappeafu sikwana. Sino nangwangku sinay, ammek nusar si naartiya sapita mangipaita sino kinalaingku, tantaro nu maariyeno pannakadamen tuldu mappeafu sino natayani Kristo sino krus.

I Kristoweno Kaitanino Pannakadama I Dios Annino Kinalaingnga

18 Ino tolaya ammera mangurug e makastiguwerana, aridda si awana serbineno tuldu mappeafu sino natayani Kristo sino krus. Udde ikkantama mesalak gafu sino nanguruwantam, ammutam si inaya tulduweno kaitanneno pannakadama i Dios.

19 Antuweno anggamma sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, "Affutangkuweno kinalaingino nalaingira a tolay andino naadalira, e ipaitak si awana serbineno kinalainda."*

20 Nu kunnenoy, wara kad serbineno kinalaingino nalaingira a tolay andino mammesturuwerana lintig andino gumasassapitira sito lubag? Se nepaita i Dios si awana serbineno kinalainda a naggabwat sito lubag.

21 Se gafu sino kinalaingi Dios, dinandamma si amme dama a ammuwanino tolayira gafu sino kinalainda, se ino anggamma, mesalakanira gafu sino panguruwanda sino ibanyammi mappeafu ki Kristo a nganan-nino ammera mangurug si awana serbina.

22 Ino Judyuwera, sapitanda si awana serbina, se ammera mangurug nu awana itanda si kakka'bawa panguruwanda. E ino Griegowera, ammera kuruwannino massiki sanna a ammena mekunna sino kunda a kinalaing.

23 Udde massiki nu kunnenoy, ibanyammi kepaiy Kristo a nelansa sino krus. Kababanningkeno Judyuwera a dingngaggan, e dandamannino bakkannira a Judyu si awana serbina.

24 Udde ammina piniliyi Dios a mangurug, Judyu onnu bakkanna Judyu, ammura si ino natayani Jesu Kristo sino krus ino kaitanino pannakadama i Dios annino kinalaingnga.

25 Se inangwa i Dios a kunnino tolayira si awana serbina, ipaitana si dokallino kinalaingnga amma sino ammina kinalaingnga tolay. E inaya dinandanda a kinakafuyna, natuyag amma sino ammina pannakadamara.

26 Kakkolak, ammeyu nad kalyawanino akkokokwayu sin namiliyani Dios sikwayuwa mangurug. Bisangkayu ke a naadal sino angngitana tolay. Bisangkayue kappaya nasaaran onnu abbingnga ba'nang.

27 Se piniliyi Diosino awana serbina sino angngitana tolay takesi atlanneno massapit si nalaingira. Pinilina kappayino nakafuyira sino angngitana tolay takesi atlanneno massapit si aneno pannakadamara.

28 Pinilina kappayino kakallakkira a babbalawannino tolayira, takesi ipaitana si ino patiyanda sito lubag, awana serbina sikwana.

29 Kunnenayino inangwana takesi awaningke a tolaya makadama a maddayaw sino bagginangkepay sino a'langi Dios.

30 Udde i Diosino nisapat sikwatam ki Kristo Jesus, e nepabbalina si antuweno paggabwatanino kinalaingtam. Gafu ki Kristo, mebilangetam si naggaddang ki Dios, nabbaliyetam si nadiosana tolena, e nawayānetam sino kinaaripantam si liwat.

31 Antu gafuna, tuntulantammaddino nepeturakki Dios a kunna si,

* **1:19 1:19** Isaías 29:14

"Nu wara manggamma massangelet, isangele'na naddino inangwa i Afu Jesus."[†]

2

Ino Damag Mappeafu Ki Kristo, Antuweno Kapatiyan

¹ Ikkayuwa kakkolak, wasin inangngangku sitana mibanyag sino ipakaammuvi Dios mappeafu ki Kristo, ammek nusar si naunagga sapit onnu kinalaingna tolay.

² Se dinandangku si pittatangkuweno tulduk sikwayu mappeafu ki Jesu Kristo, kumarał sino natayanna sino krus.

³ Sin nagyanangku sitan, nakafuyak anna mayya'yakkak gafu sino talok, tantaro nu ammek dama a akwanino nepakwa i Dios sikwak.

⁴ Sin sinulduwantakayu, ammek kappay nusar si makaawisa sapita mangipaita sino kinalaingku, nu ammena lurino pannakadameno Espirituvi Dios ino nipakurug si gakkuruwino netulduk.

⁵ Kunnenayino inangwak takesi ammeyu talakkannino kinalaingnga tolay, nu ammena lurino pannakadama i Dios.

Ino Gakkuruwa Kinalainga Maggabwat Ki Dios

⁶ Massiki nu kunnenoy, aneno naunagga ituldumi sino tolayira a natuyaggindangngurudda, udde ammena mekunna sino kinalaingnga tolay sito lubag. Ammena kappay mekunna sino kinalaingino matturayira, se maawanneno kinalaing anna turera.

⁷ Inaya kinalainga ituldumi, antuweno naunagga dinandammi Dios mappeafu sino kesapatantam sino kedayawanna. Massiki ammena nepakaammu makkiyad sito ingkein, dinandamma sin ammena kepay nakwa yo lubag.

⁸ Amminino turayira sito lubag, ammerangke naawatan inoya kinalaingi Dios, se nu naawatanda nad, ammera nad nepakrusino madandayawa Afutam.

⁹ Ino sapitammiyeno keyakkuruwanino nepeturakki Dios si'ina kunna si,

"Ino ammena kepay naita onnu nadingngangna tolaya ammera madandam, antuweno nedadani Dios a iya'da sino manggammira sik-wana."^{*}

¹⁰ Inoyira a amme nepakaammuvi Dios si'in, nepakaammuna sikwatam sito ingkein gafu sino Espirituna. Se awana ammena inammu, massiki ino naunaggira a dinandammi Dios.

¹¹ Ino kakunnana, awana nakaammu sino nakamma tolay nu ammena ituldu, se antu pelangino nakaammu sino nakamma. Kakunnana kappay ki Dios, awana nakaammu sino nakamma nu bakkampelangino Espirituna.

¹² Udde ikkanetama mangurug, dinunduni Diosino Espirituna a magyan sikwatam. Ammena nekunneno annandantam sino tolayira sito lubag, se maggabwat sino Espirituna a dinundunna, e damatama maammuanino nalawara iya'da i Dios sikwatam.

¹³ Gafu sinay, amminino ituldumi, ammena naggabwat sino kinalaingnga tolay anna nakanda, nu ammena lurino Espirituvi Diosino

[†] 1:31 1:31 Jeremias 9:24 * 2:9 2:9 Isaías 64:4

naggabwatanna. E lawarammi kappaya mituldu sino mappeafu ki Dios sino tolayira a naa'dan sino Espirituna.[†]

¹⁴ Udde ino tolayira a awanino Espirituvi Dios sikwara, ammera kuruwannino maggabwat sino Espiritu, se awana serbina sikwara, e ammera kappay dama a maawatan, se maawatampelang gafu sino duffunino Espirituvi Dios.

¹⁵ Udde ino tolaya naa'dan sino Espirituvi Dios, melasinneno kinalawad anna kinarakkat si amammin. Udde ino tolaya awanino Espirituvi Dios sikwana, ammenangke maawatanino ana sino nakammino tolaya mangurug.

¹⁶ Se kakunnaneno nepeturakki Dios a kunna si,
"Wara kad makaammu sino nakammi Dios onnu makatuldu sikwana?"[‡]
Awan, udde ikkanetama mangurug, ammutamino nakammi Kristo, se aneno Espirtuna sikwatam.

3

Ino Nangammuwaní Pablo Si Ammena Kepay Natuyaggino Angngurudda

¹ Udde ikkayuwa kakkolak, sin nagyanangku sikwayu, ammetakayu dama a sinulduwan a kakunneno annulduk sino tolayira a natuyagginnino angngurudda, nu ammetakayu lud nebilang si kunnangke kalu'bit sino angnguruddaw, se inangwayu kepayino panggamanino baggiyungkepay.

² Antu gafuna a awana naunag si netulduk sikwayu, se kundawingke kalu'bita massusu kepay e ammena makattamma mangangan. Massiki sito ingkein, ammekayu kepay makaawat sino naunaga tuldu,

³ se tuntulandokepayino panggamanino baggiyungkepay. Sapitangku yaw se mattatarukki anna makkaimaimalkayu kepay. Inaya akwandaw, ipaitara si nekunna kepayino nakam anna aggangwayu sino ammera mangurug.

⁴ Nu sapitannino korwanira sikwayu si ikkanokino tuntulanda, e sapitangkappayino korwanira si i Apolosino nalawara tuntulan, ammena kad nekunneno aggangwayu sino akwanino ammera mangurug?

Ino Maawatanda Nad Mappeafu Sino Aserbiyeno Apostolira

⁵ Inyakamingke ma'lud anni Apolos a pattatarukkiyandaw? Aripandakami pelangi Dios a inusarna a nanuldu sikwayu takesi manguruggayu. Inangwami pelangino netala'nga sikwami.

⁶ Kunnangke ikkanokino nammula si bukal e i Apolosino nabbangufung, udde i Diosino nappatufu. Se ikkanokino palunguwa nanuldu sino sapiti Dios sikwayu e dinadagganani Apolos, udde i Diosino namadokal sino angnguruddaw.

⁷ Bakkanna napatiyino nammula annino nabbangufung, nu bakkan luri Dios, se antuweno nappatufu.

⁸ Nakkunneno gakkaddino nammula annino nabbangufung, udde malabutanirana a meannung sino inangweno kadda tata.

⁹ Ikkamiya manuldu, mabbafarulungkamiya masserbi ki Dios. E ikkayuwa tulduwammi, kunnangke ikkayuweno uma i Dios.

[†] **2:13 2:13** Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw: Gafu sinay, sino panulduwammi mappeafu ki Dios, ammemi usarannino sapita naggabwat sino kinalaingng tolay, nu ammena lurino sapita itulduweno Espirituvi Dios sikwami. [‡] **2:16 2:16** Isaías 40:13 Itannu kappay sino Rom. 11:34.

Ino tata kappaya amparingnga, kunnangke ikkayuweno balayi Dios a pepata'dangnga sikhwami.

¹⁰ Gafu sino pannakadama a neya'da i Dios sikwak, kunnangke nalain-gaka mamata'dag si balay. Ikkanakino niyekwa sino fundasiyonneno balay, e ino korwanireno nitupak sino neyafuk. Udde kadda tata, annaranna nad takesi nalawarinô panupa'nga.

¹¹ Se ammenan mapataliyanino fundasiyonne nepata'daggi Dios a i Jesu Kristo.

¹² Udde ino manulduwera a kunnangke mitupakkira sino balay, nad-dadarumeno usaranda. Ino korwanira, nalawarinô usaranda a kunnangke bulawan anna gumbang anna nangina a batu. Udde ino korwanira, ammena napaddattino usaranda a kunnangke kayu anna akun anna dami.

¹³ Udde nanu mada'ngeno awa pangukumanî Kristo si ammin, maita-neno kinapatingngeno inangwana kadda tata a nanuldu. Se inona makwa, kunnangke masikkulan amminino nepata'dadda takesi maita nu sanneno mabattang.

¹⁴ Ino tolaya ammena masikkulanino nepata'dangnga sino fundasiyon, ananeno labu'na ki Dios.

¹⁵ Udde ino tolaya masikkulanno inangwana, awana labu'na ki Dios. Mesalak kappay, udde kunnangke ino tolaya nakali'wa sino nasikkulana balay a ino pelang baggineno neyanona.

¹⁶ Ma, ammeyu kad ammu si ikkayuweno kunnangke balayi Dios e mayanino Espirituna sikhway?

¹⁷ Antu gafuna, nu wara manaral sinaya balayi Dios a manuldu si siri, darallannira kappayi Dios, se nadiosanino balena. E awana korwan si balena, nu bakkangkayuwa mangurug.

¹⁸ Ammeyu nad balabaliyanino baggiyungkepay. Nu wara sikhwayuwa mibilang sino baggina si nalaingamekunna pelang sino kinalaingino ammera mangurug, antuweno nabaliyan. Maawangngad si talekkuran-nenaya kinalaingnga takesi mabbali si nalaing sino gakkuruwa kinalainga maggabwat ki Dios, massiki balawannino tolayira.

¹⁹ Se ino kinalainga patiyannino ammera mangurug, awana serbina ki Dios. Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Ino innanamanino tolayira a kinalainda, antuweno pangaffuti Dios sikhwara."*

²⁰ E ana kappayino neturakka kunna si, "Ammuwi Dios si awana serbineno dandammannino nalaingira a tolay sito lubag."†

²¹ Kunnantu, awan nadda massangelet mappeafu sino kinalaingngeno tolaya tuntulanna, se akwayuwera ammin.‡

²² Awana amme neya'da i Dios si manuffun sikhwayu, se neya'darakami anni Apolos anni Pedro. Massiki ammina ayaw sito lubag, kunna payino biyaddaw, ino katayandaw, ino makwa sito ingkein, annino makwa so maddagguna aw, neya'dera ammini Dios si pallawarandaw.

²³ Akwayuwera ammin se akwarakayuwi Kristo, e i Kristo, akwa i Dios.

4

Ino Nalawara Aggangweno Apostolira I Kristo

¹ Antu gafuna, ibilandakami nadda apostol si aripanni Kristo a nitalakkani Dios sino tarabafuwa mituldu sino kakuruwana ammena nepakaammu si'in.

* ^{3:19} ^{3:19} Job 5:13 † ^{3:20} ^{3:20} Salmo 94:11 ‡ ^{3:21} ^{3:21} Itannu kappay sino Rom. 8:17, 32.

² Ammuyu si ino tolaya aneno tarabafuwa netalak sikhana, maawag si akwanneno nepakweno afuna.

³ Ammek pabburuburungino sapitandaw onnu ino sapitannino korwanira mappeafu sino tarabafuk, se i Kristoweno Afuk. E massiki ikkanak, ammek dama a sapitan nu nalawad onnu narakkattino akwangku.

⁴ Awana ammuk si inangwaka narakkat sito tarabafuk, udde bakkan inayino mamakurug si awana liwakku. I Afu Jesus pelangino nakaammu, se antuweno mangukum sikhak.

⁵ Kunnantu, ammeyu nad untanana ukumannino kasittoleyu, nu ammeyu lud taronanino atto'na awa puliyani Afu Jesus takesi antuweno mangukum. Ipakaammunano ammina neimad sino nakammino tolayira, massiki ino gakkuruwa gakkadda a ammena kepay maimunuwan.* Antuneno panayawani Dios sino kadda tolaya meannung sino inangwana.

⁶ Kakkolak, sinapikku ammin inay sikhwayu mappeafu sikhwami anni Apolos takesi matulduwangkayu. Se anggangku si sumuntulkayu sikhwami takesi ammeyu kontaranino neturakka sapiti Dios a kunna si ammekayu nad mamaduma si tolay. Ammeyu nad passangeletino tata a manuldu sikhwayu a balawandawino tata.

⁷ Ariddaw nakuy si nedumakayungke sino korwanira a mangurug. E ino kinalindaw, ariddaw si naggabwat sikhwayu a amme neya'da i Dios. Se nu ammuyu si i Diosino nanga'da sikhwayu, ammeyu nad passangelet a kunnangke ikkayuweno naggabwatanna.

⁸ Dandammandonakuy si awaninna kurangngeno ammuyu mappeafu ki Dios, e anen sikhwayuweno ammina pannakadama a iya'dana. Ariddaw si nabbalikayun si ari sino patturayani Dios, udde sikhwamiya apostol, awangkepay. Nalawad nu gakkuruwa arikayu, takesi makiturekami penad sikhwayu.

⁹ Se ino annandangku, kunnangke ikkamiya apostolino nepabbalyi Dios si kaabbafawana tolay a kakunneno balurira a nasentensiyanu matay sino a'langino tolayira, e buyan ammina tolay andino ammina anghel.

¹⁰ Gafu sino nasserbiyammi ki Kristo, kunda si abulkami, udde ikkayu, kundaw si nalaingkayu gafu sino nesapatandaw sikhana. Ikkami, nakafuykami, udde ikkayu, talakkandawino pannakadamayu. Dayawan-dakayuweno tolayira, udde balawandakami.

¹¹ Makkiyad sito ingkein, mabisingkami, mauwokami, anna makkurangkami si barawasi. Awana fustu si pagyanammi, e odduweno mappadyat sikhwami.

¹² Lappattammiya mattarabafu takesi wara ikatolemi. Nu wara narakkat si sapitannino tolayira sikhwami, ammemi pelang tabban, nu ammemi lud ikararanira ki Dios takesi duffunanner. Nu ilopalope'dakami, attammammi pelang.

¹³ Nu pakarakkattandakami, makitatabbaggami si nalawad. Udde kiyad sito ingkein, ibilandakami kepayino tolayira si kararakkattan a kunnangke amaka metakkubbelang.

¹⁴ Ammek neturak inay ta kaatallandaw, nu ammek lud neturak ta matulduwangkayu, se iiddukantakayuwa kunnangke abbingku.

¹⁵ Se massiki parifurifuwera a mimut sino angnguruddaw ki Kristo, ikkanappelangino pannakaamayu. Se sin nanulduwangku sikhwayu sino nalawara damag, nabbaliyak si amayu gafu sino nanguruwandaw ki Kristo Jesus.

* ^{4:5 4:5} Itannu kappay sino Rom. 2:16.

16 E gafu se ikkanakino amayu, mappekakallakkak si ikkanakino tuntulandaw.

17 Gafu se anggangku si tuntulandak, dinundungkuwi Timoteo a umang sitan. Antuweno ibilangku si iiddukangkuwa abbing gafu sino anggurungna ki Afu Jesus, e matalak kappaya masserbi sikwana. Ipadandamma sikwayuweno aggangwak gafu sino angnguruggu ki Kristo Jesus a kunna kappayino itulduk sino amminira a mangurug si palulubbuna umangngangku.

18 Aneno korwanira sikwayuwa iyantoreno baggirangkepay se aridda si ammekun muli sitan.

19 Udde ammena mabayag e umangngak sitan, nu antuweno panggamani Dios, kase'nga itan nu wara pannakadameni tolayira a miyantaw sino baggira, onnu bifidda pelangino makasapasapit.

20 Se nu gakkuruwa matturayi Dios sikwatam, bakkanna bifiddam pelangino massapit, nu ammena lud maiteino pannakadamana sikwatam.

21 Sanneno anggandaw? Nu ammeyu talekkuranino narakkatta akwandaw, umangngak sitana maniwa'wat sikwayu. Udde nu nalawarino akwandaw, ipaita'ngeno agganggangku anna kinanakangku sikwayu.

5

Ino Kalintiyanda A Mappaanaw Sino Bulunda A Nalliwat

1 Aneno diningngaggwu nakwa sitana kaddadakkutingke. Ino dingngaggwu, ana kanuweno tata sikwayuwa inatawaneno ataweno amana a nanoman sikwana. Massiki ino ammera mangurug ki Dios, ammera mangwa si kunnayan.

2 Udde massiki kinnenoyino nakwa, passangele'dokepayino kinalawad-daw. Maatallangkayu nad gafu sino inangweno bulundaw e paanawan-donad takesi ammenan mebulun sikwayu.

3 Se massiki awanak sitan, aggadandammantakayu kepay, e gafu sino kalintiyangkuwa neya'da i Afu Jesus, dinandangkuweno akwandonadda mangastigu sitana tolay, se kunnangke anak sikwayu.

4 Kunnayawino akwandonad. Makkakarampakkayuwa kunnangke anak sitan, e gafu sino pannakadama i Afu Jesus a magyangkappena sikwayu,

5 iya'dayuna yana lalaki ki Satanas* takesi padyatanneno baggina e bobolinaneno inangwana takesi mesalakan naso awa puliyani Afu Jesus.

6 Narakkattingke ino piyantawandaw sino baggiyu. Inammuyu keneno sapita kunna si, "Nu medaggeno bisangnga lebadura sino maakkan, malana malamitan ammin." Antu kappayino makwana sikwayu, nu ammeyu paanawan inaya narakkatta tolay.

7 Ibbattandonaddino dadana aggangwayuwa narakkat a meyamparig si lebadura, takesi awaningke narakkat sikwayu. Nu antuweno akwandaw, mekunnakayu sino bawuwa tinapaya awana lebadurana. Ammuk si kakunnayun inay gafu sino nanguruwandaw ki Kristo. Se i Kristo, meyamparig si ubbunna karnerowa mewa'lat sino fiyestana La'wutan, e natayin takesi mawayanetam sino liwattam.[†]

* **5:5 5:5** Ino anggamma sapitannino keya'danino tolay ki Satanas, ariyanda sino grupura. Itannu kappay sino 1 Tim. 1:19-20 mappeafu sikwara Himeneo anni Alejandro a neyalawakkappay ki Satanas. † **5:7 5:7** Ino gagangena Judyu sino fiesta a mingnan si La'wutan, maawag si itakkudda ammina lebadura a ana sino balera, kasera mamarti si karnero sino kadarama'na. Antu gafuna, nu napartiyennino karnero, narakkat nu wara nabuna si lebadura.

⁸ Kanayuntammadda dandammannino natayani Kristo. Talekkurantammaddino ammina narakkatta aggangwa a meyamparig si dadana tinapaya aneno lebadurana. Pataliyantammad sino bawuwa tinapaya awana lebadurana a ino anggamma sapitan, kuruwantamino gakkuruwa tuldoo anna akwantamino fustuwa awan tanakwan sino nakantam.

⁹ Ino sinapikku sikwayu sino turakku si'in,[‡] ammekayu nad mebumbulun sino tolayira a millalaki anna mimbafay.

¹⁰ Udde ammek anggamma sapitan si ammekayu mebulun sino ammera manguruwa mangwa si kunnayan onnu ino naingapira onnu ino mattakawira onnu ino maddayawira si sinandios. Se nu anggandawa aroyuanwira ammin, anawandonad yo lubag.

¹¹ Ino anggangku sapitan, nu wara tolaya massapit si kola'daw si angngurug, gampade mangwa si narakkat a kunnangke makidurug si bakkanna atawana onnu naingap, maddayaw si sinandios, minabbobok, minapparatu si sapit, onnu gumatakaw, ammekayu nad mebumbulun sikwana. Nu wara massapit si mangurug e kunnenoyino akwanna, massiki makikkan sikwana, ammayandaw.

¹²⁻¹³ Awana kalintiyantama mangukum sino tolayira a ammera kepay mangurug, se i Diosino makaammu sikwara. Udde ikkanetama mangurug, aneno kalintiyantama mangukum anna mama'gang sino bafuluntamira a mangurug, se aneno neturak sino sapiti Dios a kunna si, "Paanawanodonad sikwayuweno mangwa si narakkat takesi ammenan mebumbulun sikwayu."[§]

6

Ammera Nad Idarumino Kakunnara A Mangurug

¹ Nu wara pattatarukkiyandaw, sandolang idarumino bulundawa mangurug sino ukuma ammena nangurug? Ino nad paddisisiyonandawino tolayira i Dios.

² Ma, ammeyu ammu si ikkanetama tolai Diosino mangukum sino ammina tolayira sito lubag naso maddagguna aw?^{*} Nu antuneno akwanta, sandolang amme madisisiyonanino bisampelanga ammeyu pakkinawatan?

³ Ammeyu kappay ammu si ikkanetammeno mangukum sino anghelira? Nu damatama mangwa si kunnenoy, mannanotinnadda disisiyonandawino bisangnga problemayu sito lubag.

⁴ Nu wara kunnenoya ammeyu pakkinawatan, sandolang ipaukum sino ammera manguruwa awana kalintiyanda sikwayu?[†]

⁵ Maatalkayu nad sinaya akwandaw. Ma, awaningke massiki tata sikwayuwa nangamuwa maddisisiyon sino kasuyuwa mangurug?

⁶ Udde ino akwandaw, idarundawino kakunnayuwa mangurug, e ipaukundaw sino ammera mangurug.

⁷ Ino pakkadarudarumandaw, antuveno mangipaita si kurangino angnguruddaw ki Dios. Unoyneno purayandopelangino mangwa si narakkat sikwayu. Unoyneno maawanangkayu sino kukwayu amma sino maddirungkayu.

[‡] 5:9 5:9 Agyanino neturakki Pablo sino manguruwira sey Corinto a naunta sito turak, udde ammena mebilang si palunguwa tura'nga sikwara, se ammetam ammuveno bagga'na. § 5:12-13

5:12, 13 Deuteronomio 17:7 * 6:2 6:2 Itannu kappay sino Luc. 22:28-30. † 6:4 6:4 Ino tata kappaya anggamma sapitan: *Nu wara kunnenoya ammeyu pakkinawatan, ipaukundonad sino massiki kaabafawan sino grupuyu.*

8 Udde bakkan inayino akwandaw, nu ammena lud ikkayungkepayino mangwa si narakkat anna maddarogat sino kukweno korwanira, massiki sino kakkola'dawira a mangurug.

9 Ma, ammeyu kad inammu si ino mangwa si narakkat, ammena mesapat sino patturayani Dios? Itandaw takesi ammeyu balabaliyanino baggiyungkepay, se ino mangwa si kaddadakkut, ino maddayaw sino sinandios, ino makibulun, annino manggamma makidurug sino kakun-nana a lalaki, ammena dama a mesapat sino patturayani Dios.

10 Ammena kappay mesapatino gumatakaw, ino naingap, ino minab-bobok, ino mamaraparal, annino tulisan.

11 Kunnenoyino aggangweno korwanira sikwayu si'in. Udde sitoya, nadalusangkayun sino ammina liwa'daw, nabbalikayun si tolayi Dios, e ibilandakayun si naggaddang sikwana. Nakwa ammin inay gafu sino inangwa i Afu Jesu Kristo annino pannakadameno Espirituwi Dios.

Akwa I Diosino Baggitama Mangurug

12 Ana sikwayuweno massapit si, "Damatama akwanino ingkelamanga anggantam." Gakkurug, udde ammena anggamma sapitan si makaduffun sikwatamino ammina damatama akwan. Massiki nu damaka akwanino ingkelamanga anggangku, ammek akwan tantaro nu mawamanan e ammekun maibbattan.

13 Ana kappayino massapit si, "Ino maakkan, inangwa i Dios a meyekwa sino kuyung, e ino kuyung, inangwana kappay si pagyananino maakkan." Gakkuruwinay, udde gumamwangngeno awa pappakiyarani Dios sino maakkan andino kuyuntam. Udde ammena anggamma sapitan inay si inangwaneno baggitam ta akwantamino panggammantama narakkat. Se ino baggitam, inangwana a mearipan ki Afu Jesus, e i Afu Jesus, imutanneno baggitam.

14 Se massiki matayino baggitam, pangngangolin detamma kappayi Dios gafu sino pannakadamana a kakunnaneno nappaangngangoliyanna ki Afu Jesus.

15 Ma, ammeyu kad ammu si ino baggitama mangurug, partineno baggiyi Kristo? Nu kunnenoy, damatangkadda mappa sino partineno baggiyi Kristo takesi idaggatam sino baggineno maayota bafay?

16 Ammeyu kad ammu si ino lalakiya makidurug si kunnenaya bafay, mittateno baggira? Se antuweno sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, "Mittateno baggira a adwa."‡

17 Udde ino tolaya mesapat ki Afu Jesus, mittatera si nakam.

18 Kunna antu, ammeyu nad duruwannino bakkanna atawayu. Aroyuwandawino liwata kunnenoy. Se inaya liwat, tanganan sino ammina korwana liwat sino annaralna sino baggi, se nu duruwandawino bakkanna atawayu, darallandawino baggiyungkepay.

19 Ammeyu kad inammu si ino baggiyu ino balayino Espirituwi Dios a neya'dana sikwayu? Bakkanna ikkayuweno makangkwa sino baggiyu, nu ammena luri Dios,

20 se napatiyino nepaggatangnga sikwayu. Antu gafuna, imutandon-addino baggiyu takesi medayawi Dios sino ammina akwandaw.

¹ Sitoya, tabbangkuweno nebebu'dawira sikhaw sin nanurakkandaw. Nalawad nu ammena mangataweno tolay.

² Udde gafu se odduwera a tolaya mangayoyung sino bakkanna atawara, unoyneno ammina lallaki, mangatawera, anna ammina bafay.

³ Ino lalakiya aneno atawana, iya'dana naddino baggina sino atawana a ammena ammayan. Massiki ino atawana a bafay, iya'dana kappenaddino baggina sino atawana a ammena ammayan, se antuweno meannung sino akkatafalera.

⁴ Se ino bafay, bakkanna antuweno makangkwa sino baggina, nu ammena lurino atawana. Kunna kappayino lalaki, bakkanna antuweno makangkwa sino baggina, nu ammena lurino atawana.

⁵ Ikkayuwa matawa, ammeyu nad ammayannino panggammanino atawayu, nu ammeyu abbu pattatabban ta ammekayu maddurug si pipidyaw takesi mawayangkayuwa makkarakarag. Udde nanu masinduweno awa nattatabbandaw, madduruggayu kappena takesi ammerakayu tutungunganai Satanas nu ammeyu mafuwaddanino panggammanino baggiyu.

⁶ Sinapikku inay takesi maammuwandawa damayuwa mangatawa, udde ammek sapitan si maawag si mangatawakayu.

⁷ Se ino kakuruwanna, anggangku si mekunnakayu nad ammin sikhawa ammena mangatawa. Udde ammuk si ammena dama se nangangananino neya'da i Dios a pannakadamatam, se neya'dana sino korwanireno pannakadamara a miyattamma amme mangatawa, e tangananino neya'dana sino korwania.

⁸ Ikkayuwa ammena kepay nangatawa anna ikkayuwa bafalu, ino sapitangku sikwayu, nalawad nu ammekayu mangatawa a kakunnak.

⁹ Udde nu ammeyu mafuwaddanino panggammanino baggiyu, tawwareno mangatawakayu. Se unoyneno mangataweta amma sino pakeaattanteno panggammanino baggita.

¹⁰ Ikkayuwa aneno atawara, antuyawino itungku sikwayuwa bakkanna naggabwat sino nakangku, nu ammena luri Afu Jesusino nassapit.* Ino bafay, ammena nad ikatwayino atawana.

¹¹ Udde nu ikatwena, ammena nad mangatawa si korwan, udde damana a muli sino atawana. Kunna kappay sikwayuwa lallaki, ammeyu nad ikatwayino atawayu.

¹² Antuyawino itungku sikwayuwa korwana tattafalaya ammena kepay nanguruwino tata. Udde iyawa tun, bakkanna sinapiti Afu Jesus, nu ammena lud naggabwappelang sikhaw. Nu wara tata si lalaki sikwayuwa nangurug e ammena kepay nanguruwino atawana, ammena nad ikatwayino nangurug nu anggammino atawana a makiigyan sikhana.

¹³ Kakunnana kappayino bafaya nangurug. Nu ammena nanguruwino atawana, udde anggamma kepay makiigyan sikhana, ammena nad ikatway.

¹⁴ Se ikkayuwa nanguruwa ammena nanguruwino atawana, ibilangi Diosino atawayu si akwana gafu sikwayu. Se nu ammena kunninoy, mekunneno abbindaw sino abbingino ammera nangurug. Udde ino kakuruwanna, ibilangngera kappay si akwana.

¹⁵ Udde nu anggammino ammena nanguruwa ikatwayino atawana a nangurug, purayanna nabbelang. Ammena nad fuwaddan, se anggammi Dios si nasiyanakkino biyaddam.

* **7:10 7:10** Ino sinapiti Jesus, ana sino Mat. 5:31-32; 19:3-9; Mar. 10:2-12; Luc. 16:18.

16 Se massiki nu ammem paanawan, ammem ammu nu maawisnuweno awatama mesalakan onnu awan.

17 Ino nalawara akwantam ammin, itupa'ngaddino kadda tateno gagangaya biyaya neya'da i Dios sikwana, a antuweno gagangaya biyangnga sin namiliyani Dios sikwana a nangurug. Kunnenayino itulduk sino manguruwira si palulubbun.

18 Gangngariyan, nu wara tolaya nakugit sin liyena a nangurug, ammena nad tufukannino kaariyanino kugi'na. E kunna pay, nu wara tolaya ammena nakugit sin nanguruwanna, ammena nad mappakugit.

19 Se awana patingnga ki Dios nu nakugitino tolay onnu awan. Ino napatiq sikwana, antuweno panguruwantam sino sapi'na.

20 Massiki sanneno gagangaya biyangnga sin nanguruwanna, ammena nad angkakwan nu awana rakka'na ki Dios.

21 Nu aripangka sin nanguruwannu, kadde. Udde nu wara wayama anawanino kinaaripannu, akwannu lud.

22 Se massiki nu aripangka sin nanguruwannu ki Afu Jesus, winayan-daka sino liwat ta masserbika sikwana. E kunna pay, massiki nu bakkangka a aripan sino anggitana tolay, nabbalika si aripanni Kristo sin nanguruwannu sikwana.

23 Napatiyingke ino nepaggatangi Dios sikwayu. Antu gafuna, ammeyu nad mappaaripan sino nakammino korwana tolay, nu ammeyu lubbelang akwaniño panggammani Dios.

24 Ipidwokino sinapikku sikwayu, kakkolak, massiki sanneno gagangaya biyaddaw sin nanguruwandaw, ammena maawag si angkakwandaw, se ana i Dios sikwayuwa manuffun.

Ino Tun Sino Awangkepay Atawara Annino Bafaluwera

25 Nu mappeafu sino awangkepay atawana, awana itungku sikwayuwa naggabwat ki Afu Jesus, udde gafu se natalakkaka tolayi Dios gafu sino alla'nga sikwak, itulduk sikwayuweno dinandangku.

26 Gafu sino kinadyattama mangurug sito ingkein, nalawad nu ammeyu angkakwanino gagangaya biyaddaw.

27 Ikka a lalaki, nu waren atawam, ammemmad ikatway, udde nu awangkepay, ammemmad mintarak si atawannu.

28 Udde nu mangatawaka, bakkanna liwa'nu. Kunna kappay sikwama balatang, bakkanna liwa'nu nu mangatawaka. Udde sapitangku si unoyna nu ammekayu mangatawa, se anggangku si ammeyu lawumannino kadiya'na mangatawa.

29 Kakkolak, ino anggangku sapitan, ammenan mabayino passerbiyantam ki Afu Jesus. Antu gafuna, mangiyafu sito ingkein, ino waren atawana, mattalaginannadda mangwa sino panggammani Dios a kakuneno awangkepay atawana.

30 Kakunna kappayino tolaya malowa nakamma annino tolaya maanggam, akwanda kepenaddino panggammani Dios. Massiki ino gumaggatangira, ammera nad dandammannino gatanganda a kunnangke bakkanna akwara, takesi panggamanda i Dios.

31 Ammina usarantam sito lubag, aneno pallawaranda sikwatam, udde ammetamira nad aggadandamman, se ammena mabayag e maawan yo lubag anna ammina ana sitaw.

32 Ino anggangku, awan nad oddu si kaburungandaw. Ino lalakiya awana atawana, awana makatappan sino passerbiyanna ki Afu Jesus, se antu pelangino aggadandammanna.

³³ Udde ino lalakiya ana atawana, aggadandammanno katolayanna sito lubag takesi pappaanggamma sino atawana,

³⁴ se kunnangke nagagaradweno dandammanna. Kakunnana kapayino balatang onnu ino bafaya awaninna atawana, awana korwan si dandammanna nu bakkannino mappaanggam ki Dios, se anggamma si i Diosino makangkwa sino ammina baggina anna nakamma. Udde ino bafaya aneno atawana, odduweno dandammanna mappeafu sino katolayanna sito lubag takesi pappaanggamma sino atawana.

³⁵ Sinapikkuwenay takesi maduffunangkayu, ammek iyallangngino mangatawa. Ino pelang anggangku, akwandawino meannung sino panggammani Dios anna awana makatappan sino passerbiyandaw sik-wana.

³⁶ Nu wara mattatabbag si matawa, udde ammera ituluy gafu sino dyat sito lubag, nalawarinay. Udde nu amme makattammino lalakiya aggadandam sino patawanda, awana rakka'na nu matawera.

³⁷ Udde nu dandammannino lalaki si attammanno ammena mangatawa a awana mamatut sikuwana a mangwa, se antuwengkepayino makwan uray si ammena mangatawa, nalawaggappay inay.

³⁸ Nalawad nu mangatawa, udde unoyna nu ammena.

³⁹ Ino bafaya manguruwa aneno atawana, ammena dama a mangatawa kappay nu nabiyaggepayino atawana. Udde nu matayino atawana, damana kappaya ipidwa, udde maawa mangurubbay ki Afu Jesusino atawanna.

⁴⁰ Udde unoyna nu ammenan ipidwa a mangatawa. Antuweno dinandangku, e kuruwangku si antuweno nepadandammino Espirituwi Dios sikuwak.

8

Ino Mappeafu Sino Maakkana Newa'lat Sino Sinandiosira (Rom. 14:13-23)

¹ Antuyawino itabbaggu sino nebebu'daw mappeafu sino maakkana newa'lat sino sinandiosira. Gakkuruwino sinapi'dawa aneno ammutam ammin mappeafu sinay, udde dandammandonad yaw. Nu kuntam si aneno ammutam, naladdetama tumansit, udde nu wara agganggantam, dandammantamino pallawaranino bafuluntamira.

² Ino tolaya isangele'neno ammunu, ammena kepay ammuweno anggammi Dios si maammuwanna.

³ Udde ino tolaya manggam ki Dios, antuweno ibilangi Dios si tolena.

⁴ Udde mappeafu sinaya nebebu'daw mappeafu sino maakkana newa'lat sino sinandiosira, kunnayawino sapitangku. Ammutam si bakkanna gakkuruwa diosino sinandiosira, anna ammutangkappay si tata ke ino gakkuruwa Dios.

⁵ Se massiki nu odduweno nganannino tolayira si diosda anna afafura a agyanira kanu sey langit anna sito lubaggappay,

⁶ ammetam kuruwan, se ammutam si tata ke ino gakkuruwa Dios. Antuweno Amatama nangwa si ammin e mabiyayetam pelanga maddayaw anna masserbi sikuwana. Tata ke kappayino Afutama i Jesu Kristo. Antuweno nappaparatuwani Dios si ammin, e antu kappayino naggab-watanino bawuwa biyaddam.

⁷ Udde aneno bafuluntamira a manguruwa ammera kepay kura maawatanino kakuruwannenay. Aridda kepay si gakkuruwa diosino sinandiosira, se antuweno nawamanda. Antu gafuna, nu akkanandeno

newa'lat sino sinandiosira, ino ana sino nakanda, maddayawira kappay sikwara. Gafu se kunnenoyino dandammanda, malowino nakanda se aridda si makaliwatira.

8 Udde ino kakuruwanna, bakkannino akkanantam onnu ino ammetam akkanannino panggammani Dios sikuwatam. Awana maawan sikuwatam nu ammetam akkanan e awangkappay nalawad si maappatam nu akkanantam.

9 Udde palanandonad, tantaro nu ino wayayuwa mangwa si kunnenoy, antuweno palliwananino bafulundawira a nakafuy kepayino angngurudda.

10 Gangngariyan, nu wara bulunnuwa kurang kepayino ammun, e itanda a oodduweno ammuna makikkan sino balaya paddayawanda sino sinandios, tuntulanna nakuyino akwannu e makikkangkappay, massiki kuruwanna kepay si narakkat.

11 Kunnantu, gafu sino kaodduweno ammul, madarallino angnguruwino bulunnuwa nakafuyino angngurungnga, ino kola'nguwa nesalak gafu sino natayani Kristo.

12 Nu kunnenoyino inangwama nalliwit sino kola'nguwa nakafuyino angngurungnga se nepaangwamino kuruwanna kepay si narakkat, nalliwakka kappay ki Kristo.

13 Antu gafuna, nu malliwanino kolakkwu mangurug gafu sino pangnganangku si lamana newa'lat sino sinandiosira, ammekun akkanan si makkikiyad takesi ammenan malliwanino gafu sikuwak.

9

Massiki Wara Turayi Pablo, Inangwana Pelangino Pallawaranna Korwan

(2 Cor. 11:7-12; 1 Tes. 2:6-9)

1 Dandammandak. Nawayaka manandam sino akwangku. Gakkuruwaka apostol, se initakungke i Jesus a Afutam, e ino nanguruwandaw sikuwana, antuweno tupa'ngeno tarabafuwa nepakwana sikuwak.

2 Massiki nu amme kuruwannino korwanira si apostolak, ammuu si gakkuruwaka apostol, se ino nanguruwandaw ki Afu Jesus, antuweno mamakurug sino kinaapostolku.

3 Kunnayawino itabbaggu sino tolayira a amme mangurug sino kinaapostolku.

4 Awangkad kalintiyangkuwa marang sino akkanangku anna inumangku sino sinulduwangkuwera?

5 Awangkappekad kalintiyangkuwa mangatawa anna miyangkalin sikuwana sino pannodoyuwangkuwa manuldu, a kakunneno akwanda Pedro annino korwanira a apostol, andino kakkolakira i Afu Jesus?

6 Ikkami kabbelang anni Bernabe ino awana kalintiyanna a marang sino pabbiyammi?

7 Ana, se dandammandaw yaw. Wara kad sindalu si makaammuwengkepay sino gastunna? Wara kad mammula si awana kalintiyanna a manggan sino bunganeno nemulana? Wara kad mimut si karnero si awana kalintiyanna a uminum sino gatasda? Awan.

8 Ino sapitangku sitaw, ammena pelang naggabwat sino nakamma tolay, se antu kappayino sapitannino lintiyi Dios.

9 Se ino lintiya nepetura'nga ki Moises, kunna si, "Ammeyu nad gosalanino bifiyino baka a mangaggik ta wara wayana a mangangan."* Ino kabbelang bakeno dinandammi Dios sin sinapi'nenay?

10 Bakkan, nu ammena lud ikkanetama tolay. Se ino maradu annino maggani, innanamanda si ananeno labu'da sino tarabafura.

11 Kakunnana kappay sikhumi, se kunnangke ikkamiyeno nammula sikwayu sino sapiti Dios a antuweno mammiyag sikwayu si makkikiyad. E narakkakkad nu minnanamakami sino iya'dayuwa pabbiyammi sito lubag?

12 Nu wara kalintiyano korwanira a manuldu sikwayuwa marang sino pabbiyadda, mannanotinna sikhumi.

Udde massiki nu kinnenoy, ammekami narang sikwayu, tantaro nu wara massapit si pappammi pelang si pabbiyammiyeno panulduwammi. Attammammi pelangino mintufuk si pabbiyammi, takesi awana katappan-nandawa maddingngag sino nalawara damag mappeafu ki Kristo.

13 Ammeyu kad ammu si ino masserbiyera sino Templovi Dios, appan-denno akkananda sino iyangngino bafulundera sino Templo a meya'da ki Dios, e nu sikkulandeno mewa'lat sikhuma, mannayira sino dagganeno iwa'la'da?

14 Kakunnana kappayino gumabanyira sino nalawara damag, se sinapiti Afu Jesus si awana korwan si pappanda sino pabbiyadda nu bakkannino panulduwanda.

15 Udde massiki aneno kalintiyangkuwa marang si pabbiyaggu sino sinulduwangkuwera, ammek inangwa. E ammek neturak yaw takesi manga'dakayu si duffundaw sikhuk. Unoyneno matayak si bisin amma sino akwangkuweno kinnenoy. Se anggangkungke si ammek mibbatta massapit si awana appangku sino panulduwangku.

16 Udde ammek dama a dayawanningkepayino baggik gafu sino panul-duwangku sino nalawara damag, se antuweno nepakwa i Dios sikhuk. E nu ibbatangkuwa manuldu, nadammattingke neno makwa sikhuk.

17 Nannud naggabwappelang sino nakangkuweno panulduwangku, massiki matandanakan. Udde gafu se i Diosino nitalak sikhuk sito tarabafuk, akwangku nadda ammek dandammannino tandangku.

18 Nu kinnenoy, sannamatino labukku sino tarabafuk? Ino labukku, maanggammak se makatulduwak sino nalawara damag sino tolayira a awana pagana, e awana arangngangku sikhara, massiki wara kalintiyangku.

19 Awana tolaya makatangngal sikhuk se awana makwan aripan sikhuk. Udde massiki nu kinnenoy, pabbalingkuweno baggik si aripanna ammina tolay, takesi umodduweno maawiskuwa mangurug ki Kristo.

20 Se nu manulduwak sino Judyuwera andino korwanira a manuntul sino lintidda, tuntulangku kappayino gagangera andino lintidda, takesi awisangkuwera a mangurug ki Kristo, massiki ammuk si ammena maawa tuntulangku inaya lintidda.

21 Kakunnana kappay, nu manulduwak sino bakkannira a Judyu a ammera tuntulannino lintiyi Moises, ammek kappay tuntulan inaya lintig, takesi maawiskuwera kappaya mangurug. Udde ammek anggamma sapitan si ammek tuntulannino lintiyi Dios, se tuntulangku ammina sinapiti Kristo.

* **9:9 9:9** Deuteronomio 25:4 Itannu kappay sino 1 Tim. 5:18 mappeafu sino kalintiyano pangafuwanirana manguruwa matandanana si fustu.

22 Nu manulduwak sino tolayira a nakafuy kepayino angngurudda a oddu kepayino kammarallanda, tuntulangkuweno aggangwara takesi kuruwandeno itulduka mappatuyag sino angngurudda. Massiki sanneno katoleneno tulduwangku, akwangkuweno damaka akwana mekunna sikwara, takesi maawiskuweno korwan sikwara a mangurug ki Kristo ta mesalakanira.

23 Akwangku ammin inay takesi umodduweno manguruwira sino nalawara damag, takesi mesapatak kappay sino nalawara iya'da i Dios gafu sinaya nalawara damag.

24 Nu ampriyantamino annuntultam ki Kristo sino aggangweno maparesera, ammutam si odduwera a mapparesa, udde tata ke ino mangaffuta maa'dan si labu'na. Mekunnetammad sinaya tata a iyekwata-mungke naddino damatama mangaffut takesi malabutanetam.

25 Amminira a makiyaffut, ibbattandeno massiki sanna a mappakafuy sino baggira takesi akwanda pelangino mappatuyag. Akwandenay takesi appandeno labu'da a malana madaral.[†] Udde ino labuta innanamantam, ammena maawan si makkikiyad.

26 Antu gafuna, iyekwakungke ino damaka masserbi ki Kristo. Kakun-nakino makiparesa a maddiretsu sino pakkiyaranna. Kakunnak kap-payino gumattampala mesiddang amminino sultu'nga.

27 Paddyatangkuweno baggik takesi mafuwaddan sino panggammanna, se narakkat nu sinulduwangkuweno korwanira sino nalawara akwanda e ikkana'nglangino awana labu'na.

10

Talekkuranda Naddino Sinandiosira

1 Kakkolakku, anggangkuwa padandam sikwayuweno nakwa sin gaginafutamira si'ina dinandan ki Moises sin inanawanda sey Egipto. Amminira, nasiyonganira sino dulamma nappefuyutani Dios sikwara, e naddammangira ammin sino tangnganeno bebaya ngananda si Nalibaga.*

2 Inayira a inangwara, kunnangke nabawtisanira ammin sino dulam anna sino bebay a mangipaita si adalanira i Moises.

3 Nangganira ammin sino maakkana neya'da i Dios.

4 E ininumira ammin sino danuma naggabwat ki Dios a nepallawanna sino batu. Ino keampariyannenaya batu, i Kristo, se antuweno nebumbulu anna nimut sikwara sino ammina inangnganda.

5 Udde massiki dokallino duffuni Dios sikwara ammin, inammayi Diosino kaodduwan sikwara, e antuweno gafuna a natayira sey kalolowat e newawannakira sinay.

6 Amminirenaya nakwa sino gagginafutamira si'in, nakwa takesi padalantam e ammetammad panggammanna akwanino narakkatta kunneno inangwara,

7 e ammetangkappenad dayawannino sinandiosira a kakunneno inang-weno korwan sikwara. Ammutam si antuweno inangwara se neturak sino sapiti Dios a kunna si, "Nattuturira a makakakkan anna makininum sino newa'la'dera sino sinandios, kasera natta'dagga makasalasala."[†]

[†] **9:25 9:25** Ino labuta inappeno makiyaffutira sin tiyempowi Pablo, singata nabalikokawan si sabung onnu simi'na talang onnu olibo. * **10:1 10:1** Ino istoriya mappeafu sino dulam annino bebay, ana sino Exodo 14. [†] **10:7 10:7** Exodo 32:6

⁸ Ammetammad duruwannino bakkanna atawatam a kakunneno inangweno korwan sikhara, se gafu sinaya inangwara, natayino ka'lufuluwera si tallurifu si tata si aw.

⁹ Ammetangkappenad dalodawannino kinanakammi Afu Dios a kakunno inangweno' korwan sikhara, e natayira se sinukkawanirana ulag.

¹⁰ Narakkakkappayino madadumul mappeafu sino piniliyera i Dios a mifuyut, se antuweno inangweno korwan sikhara, e nanunduni Dios si anghela namapatay sikhara.[‡]

¹¹ Amminirenaya inangwa i Dios a kastigu sikhara, nakwa takesi wara padalantam, e nepetura nga kappay takesi mappalandatam e ammetam makastiguwa kakunnara, se ara'niyennino kauddiyana aw.

¹² Kunna antu, ino tolaya massapit si natuyaggino angngurungnga, mappalan nad, tantaro nu makaliwat.

¹³ Ammina itutunggungi Satanas sikhayu, awana nedumanna sino itutunggunga si ammina tolay. E natalakki Dios a manuffun sikhayu, se ammerakayu purayana matutunggungan sino ammeyu dama a affutan, nu ammena lud iya'daneno pannakadamayuwa miyattam, takesi ammekayu maliwat.

¹⁴ Antu gafuna, ikkayuwa iiddukangku, talekkurandawino maddayaw sino sinandiosira.

¹⁵ Ammuk si nadandangkayuwa tolay. Antu gafuna, dandammandonad yawa sapitangku sikhayu, nu gakkurug onnu bakkan.

¹⁶ Nu makkakarampattetama manguruwa maddandam sino natayani Kristo, aneno inumantama mappasalamatantam ki Dios, e antuweno mangipaita si nesapatetama nadalusan gafu sino ada i Kristo. E ino tinapaya garadwantama pakakkanantam, antuweno kesapatantam sino baggiyi Kristo.

¹⁷ Gafu se tata ke ino tinapay, massiki nu odduwetam, kunnangke tetetam se tata ke ino tinapaya pakakkanantam.

¹⁸ Dandammandokappayino aggangwana Judyu. Nu makikkanira sino newa'lat ki Dios, ipaitara si nesapatira a maddayaw sikhara.

¹⁹ Ammuyuweno anggangkuwa sapitan? Dandammandonakuy si sapitangku si aneno pannakadameno sinandiosira anna aneno serbineno newa'lat sikhara?

²⁰ Bakkan. Ino anggangku sapitan, ino iwa'latino ammera mangurug sino sinandiosira, bakkanni Diosino piwa'latanda, nu ammena lurino dimonyuweira, e ammek anggam si mebumbulungkayu si dimonyu.

²¹ Se ammena dama a mesapakkayuwa mangangan anna uminum sino mangipadandam sino natayani Afu Jesus, e mesapakkayu kappaya mangangan anna uminum sino newa'lat si dimonyu.

²² Se nu kunnenoyino akwandaw, pabbungutandawi Afu Dios. Ma, natuyaggayu amma sikhana?

²³ Aneno korwanira sikhayuwa massapit si, "Damatama akwanino ingkelamanga anggantam." On, gakkurug yan, udde bakkan ammina damatama akwan e makaduffun sikhwatam onnu mappatuyag sino angnguruwino bafuluntamira.

²⁴ Ino akwan naddino kadda tata sikhwatam, dandamanna naddino pallawaranino bafulunnera a bakkannino pallawarannangkepay. §

[‡] **10:10 10:10** Ino istoriya mappeafu sino nanukkawanna ulag sikhara, ana sino Numero 21:4-6. Ino mappeafu sino nadadumulanda sikhara Moises anni Aaron a piniliyi Dios, ana sino Numero 16:41-50. [§] **10:24 10:24** Itannu kappay sino Fil. 2:4.

25 Antu gafuna, damayuwa isireno massiki sanna a lamana gatangandaw sino palengki, e ammeyu nad bebutan nu newa'lat onnu awan.

26 Se kunnino sapiti Dios si, "Iyo lubag anna ammina ana sitaw, akwa i Dios."*

27 Nu wara ammena manguruwa mayag sikwam si mangngan, umangka nu anggammu, e massiki sanneno ipaa'langnga, akkanannuwa ammem bebutan nu sintawino nappanna, takesi nalawarino aggakkannu.

28-29 Udde nu wara massapit sikwam si newa'latino akkanandaw, ammemmad akkanan gafu sikwana, se ino ana sino nakamma, liwat. Massiki bakkanna liwat sikwam, ammemmad akwan ta ammena malowino nakamma.

Udde wara nakuy sikwayuwa massapit si, "Sangku lang amme akkanan nu ammuk si bakkanna liwat? Mayan ino dandammannino bulungku ino makatipad sikwak?

30 Nu mappasalamatak ki Dios sino akkanangku, mayan balawandak?"

31 Udde ino itabbaggu sitan, ammina akwandaw, massiki ino pangnaganandaw anna pinumandaw, akwandonad ta madayawi Dios.

32 Ammeyu nad mangwa si massiki sanna a paggafulwanna palliwatanino tolayira, massiki Judyu onnu bakkanna Judyu, onnu ino bafuluntamira a tolayi Dios.

33 Tuntulandonaddino akwangkuwa mangakkapa mikunna sino kabibiyaggu sino ammina tolay. Se ino dandammangku, bakkannino pallawarangku, nu ammena lurino pallawaranda takesi manguruwira e mesalakanira.

11

1 Tuntulandonad inaya aggangwak a kakunneno annuntulku ki Kristo.

Ino Nalawara Akwanna Bafay Nu Makidayaw Ki Dios

2 Nalawad se aggadandammandak sino ammina akwandaw anna kurwandokepayino tulduwa nepakaammuk sikwayu si'in.

3 Udde aneno tata a anggangkuwa maammuwandaw. I Kristoweno pannakaulu ammina lalaki, ino pannakauluna bafay ino atawana a lalaki, e i Diosino pannakauluwi Kristo.

4 Antu gafuna, nu makkakarampakkayu, e wara lalaki si makkarakarag onnu mangipakaammu sino sapiti Dios e mattarabbung, iyatalnalna i Kristo, se kunnangke bakkannino pannakauluna.*

5 Udde nu wara bafaya makkarakarag onnu mangipakaammu sino sapiti Dios a awana tarabbungnga, iyatalnaleno atawana a pannakauluna, se nu ammena mattarabbung, kunnangke nakalbuwan.

* **10:26 10:26** Salmo 24:1 * **11:4 11:4** Adweno anggamma sapitannino dadana dami'na Griego a nausar sitaw: ulu onnu pangafuhan. Antu gafuna, kunnino korwanira si ino fustuwa anggamma sapitannino bersikulu 4, iyatalnaleno uluna, bakkanna iyatalnalna i Kristo a pannakauluna onnu pangafuwanna.

⁶ Nu amme anggammino bafaya mattarabbung, mappausi'mad si kunnangke usi'ma lalaki. Udde gafu se ka'atatal nu mappausip onnu mappakalbuweno bafay, mattarabbungngad mantu.[†]

⁷ Ino gafuna a amme nad mattarabbungino lalaki sino pakkakarampat-tandaw, antuweno kaitanino nekunnanna ki Dios andino kinaturayi Dios. Udde ino bafay, ipaitaneno kinaturayino lalaki.

⁸ Se sin namaratuwan Dios si tolay, bakkanna bafayino naggabwatanino lalaki, nu ammena lurino lalaki ino naggabwatanino bafay.

⁹ E amme pinaratuwi Diosino lalaki gafu sino bafay, nu ammena lud pinaratuweno bafay ta wara bulunneno lalaki.

¹⁰ Antu gafuna, mattarabbungngaddino bafay nu makkakarampakkayu takesi paitana si mappeturay sino atawana, se massiki ino anghelira, buyandeno aggangwayu.

¹¹ Udde massiki nu kunnenoy, sino nesapatantam ki Afu Jesus, amme dama a sapitannino bafay si ammena awannino lalaki, e amme kappay dama a sapitannino lalaki si ammena awannino bafay, se makkaawaawira a adwa.

¹² Se massiki naggabwatino palunguwa bafay sino lalaki, kiyad sinoy awana lalaki si amme neyana'nga bafay. Udde i Diosino naggabwatananna amammin, massiki ino lalaki annino bafay.

¹³ Ikkayu naddino maddandam nu fustuweno akwanino bafaya makkarakarag ki Dios sino pakkakarampattandawa ammena mattarabbung.

¹⁴ Aggaammuntangkena a tolay si meannunga mattarabbungino bafay. Se ka'atatal nu ata'nangino abu'nga lalaki,

¹⁵ udde nu ata'nangino abu'nga bafay, antuweno mappalawad sikwana, se antuweno neya'da i Dios sikwana si abbungngeno uluna.

¹⁶ Nu wara mangamma mangontara sinaya sinapikku, sapitangku pelang sikwana si kunna ammin inayino ituldumiya apostol, e antu kappayino aggangweno ammina korwana mangurug si palulubbun.

Ino Nalawara Makwa A Panandanda Sino Natayani Afu Jesus

(Mat. 26:26-29; Mar. 14:22-25; Luc. 22:14-20)

¹⁷ Ana kappayino korwana sapitangku sikwayu mappeafu sino fustuwa akwandaw. Udde ammek dama a massapit si nalawarino akwandaw. Se nu makkakarampakkayuwa maddayaw ki Dios, ammena mappalawad sikwayu, nu ammena lud mapparakkat.

¹⁸ Se ino palunguwa diningngaggu, maggagaradwakayu kanu kadda makkakarampakkayu, e kunnangke kuruwangku inay.

¹⁹ Maawag si kunnenoyino makwa takesi maita nu inya sikwayuweno natalanggadda mangwa sino panggammani Dios.

²⁰ Udde ino ketupakkennenaya aggangwayu, nu makkakaram-pakkayuwa manggan sino panandandonad sino natayani Afu Jesus, bakkanni Jesusino dandammandaw.

[†] **11:6 11:6** Sin tiyempowi Pablo, ino mattarabbung, senyalino mappeturayanino tolay sino tata a naturay amma sikwana. Antu gafuna, ammena meannung sino lalaki nu mattarabbung sino pakkakarampattan, se anggamma sapitan si mappeturay sino bafay. E nu antuweno akwanna, kunnangke bakkanni Kristoweno mappeturayanna, nu ammena lurino bafay. Bakkangkappaya fustu nu ammena mattarabbungino bafay, se anggamma sapitan si lambawaneno kalintyanino lalaki. Si'in kappay, nu ammena mattarabbungino bafay nu mallawan sino balena onnu nu nakalbuwan, anggamma sapitan si bafaya narakkattino kaistoriyanna.

21 Se ammekayu kanu mattaron ta maggagarindangkayuwa manggan, nu amme lud kangkamannino kadda tata sikwayuwa akkanannino neyamwangnga a ammena iyadwanino bafulunnera. Antu gafuna, massiki nabisingkepayino korwan, nabokinnino korwan.[‡]

22 Ma, awangkad baleyu si panganganandaw? Mayan pappoporayan-dawino tolayira i Dios anna iyatataldawino pobiriyera? Ariddonakuy si dayawantakayu? Awan, se narakkattingke.

23 Ipidwak kappayino netulduk sikwayuwa naggabwat ki Afu Jesus. Si gafiya nelakuwani Afu Jesus, nappa si tinapay,

24 nepasalama'na ki Dios, e ginaradwana a neannay. E sinapi'na si, "Antuyawino baggika mewa'lat para sikwayu. Kunnanayawino akwandaw takesi panandandaw sikwak."

25 Wasin nasinduwera a nangngan, kunna kappayino inangwana sino kopa a inappana, e sinapi'na si, "Iyawa inuman, antuweno mangipaita sino bawuwa tulagi Dios sino tolayira. Ino kebubbuwanneno adak sino katayangku, antuneno keyakkuruwan inaya bawuwa tulag. Kadda inumandaw yaw, akwandona a panandam sikwak."[§] Antuweno sinapiti Jesus.

26 Antu gafuna, kadda akkanantam yawa tinapay anna inumantam yawa kopa, ipakaammutamino natayani Afu Jesus kiyad sino puliyannana.

27 Gafu se antuweno mangipadandam sino natayani Afu Jesus, nu wara tolaya makipangngan anna makiinuma ammena dandammannino fustuwa keusaranna, liwa'na ki Afu Jesus se ammena patiyannino baggina annino adana.

28 Antu gafuna, kadda tata a tolay, palungunna nadda usiyannino baggina nu fustuweno dandammannina, kasena makipangngan anna makinum.

29 Se nu wara makipangngan anna makiinuma ammena dandammannino bafulunnera a gumambaggiyi Kristo, mangwa pelang si pangastiguwani Dios sikwana.

30 Kunnangke neyafuwen inaya kastigu sikwayu, se odduwennino malowan anna nakafuy, e anengkappayino natayira.

31 Nu inusiddammaddino baggitam, ammetamma makastigu.

32 Udde nu kastigundetami Afu Dios, akwanna ta matulduwanetam takesi ammetamma mesapat sino ammera manguruwa makastigu si makkikiyad.

33 Kunna antu, kakkolakkku, nu makkakarampakkayuwa mangngan sino panandandaw ki Afu Jesus, makkataratarongkayu takesi mangngangkayu ammin.

34 Nu wara mabisin, mangngan nad abbusey balera, takesi nu makipangngan sino pakkakarampattandaw, awana makwa si kakastiguwandaw.

Nu mappeafu sino korwana anggangkuwa sapitan sikwayu, kase'nga sapitan nu umangngak sitan.

[‡] **11:21 11:21** Ino gagangaya a'akwanino manguruwira si'in nu nakkakarampatira, nakakkananda amminino balibalino kadda tata sikwara, kasera kappay nangngan si tinapay anna ninum si diyunia ubasa panandanda sino natayani Afu Jesus. [§] **11:25 11:25** Ino neturak mappeafu sino uddiya nakipangnganani Jesus sino adalannera, ana sino Mat. 26:26-29, Mar. 14:22-25, anna Luc. 22:14-20. Ino kappay mappeafu sino bawuwa netulagi Dios, ana sino Heb. 8:6-12.

12

*Naddadarumeno Pannakadama A Iya'deno Espirituwi Dios, Udde Tata Ke Ino Naggabwatanda
(Efeso 4:1-16)*

¹ Sitoya, kakkolak, aneno anggangkuwa ipakaammu sikwayu mappeafu sino naddadaruma a pannakadama a iya'deno Espirituwi Dios takesi mawatandawingke si nalawad.

² Se ammuyuweno nakwa si'in, sin ammekayu kepay nangurug, kanayungkayuwa nababalaiyan, se aneno nifuyut sikwayuwa maddayaw sino sinandiosira a ammena makadamt.

³ Udde sitoya a nanguruggayun, anggangku si maammuwandawa mimunu sino tolaya ifuyutino Espirituwi Dios. Ino tolaya ifuyu'na, ammena dama a massapit si narakkat mappeafu ki Jesus, e kunna kappay, nu amme ifuyutino Espirituwi Diosino tolay, ammena dama a massapit si i Jesusino afafuna ammin.

⁴ Naddadarumeno pannakadama a meya'da sirkwata mangurug, udde tata ke ino naggabwatanda a antuweno Espirituwi Dios.*

⁵ Naddadaruma kappayino asserbitam, udde tata ke ino passerbiyantam ammin a antuwi Afu Jesus.

⁶ Naddadaruma kappayino ketupakkanino pannakadama i Dios sino biyaddam, udde tata ke kappayi Dios a manga'da sino tuyangnga kadda taifa sirkwata.

⁷ Aneno pannakadama a neya'da sino kadda tata sirkwata mangipaita si aneno Espirituwi Dios sirkwata, udde neya'denay para sino pallawarantam ammin.

⁸ Ino korwanira, a'danino Espirituwi Dios si kinalainga mangipakaammu sino gakkuruwa tuldu mappeafu ki Dios. E ino korwanira pay, a'dannera si pannakadamara a mangammu sino naunagga tuldu takesi ipakaammura pay si korwan.

⁹ Ino Espiritu kappayino manga'da sino korwanira si natuyagga angngurudda, e antu kappayino manga'da sino korwanira si pannakadamara a mappabattunoy sino malowanira.

¹⁰ Ino korwanira, a'danino Espirituwi Dios si pannakadamara a mangwa si kakka'baw. E ino korwanira, a'dannera si pannakadamara a mangipakaammu sino anggammi Dios a maammuwan. E aneno korwanira a naa'dan si pannakadamara a mimunu nu inyeno naggabwatanino pannakadamana tata tolay, nu ki Dios onnu ki Satanas.[†] Iya'da kappayino Espirituwi Diosino pannakadama sino korwanira a maddamat si nadadaruma a damita ammera inammu. E a'danna kappayino korwanira si pannakadamara a mituldu sino anggamma sapitan inayira a damit.

¹¹ Udde ino pelang Espirituwi Dios ino naggabwatan ammin inaya pannakadama, e antuweno mamili sino iya'dana si kadda tata a tolay.

Tata Ke Ino Baggitam, Massiki Odduweno Partina

¹² Ino baggitama tolay, odduweno partina, udde tata ke a baggi. Kakunnana kappay ki Kristo andino manguruwira sirkwana.

¹³ Se ikkanetama mangurug, Judyu onnu bakkanna Judyu, aripan onnu bakkanna aripan, tata ke ino Espirituwi Dios a nabawtisarantam takesi

* ^{12:4} ^{12:4} Aneno korwana allistan sino pannakadama a iya'da i Dios sino manguruwira sino bersikulu 28, Rom. 12:6-8, anna sino Efeso 4:11. † ^{12:10} ^{12:10} Ino mappeafu sitawa pannakadama, ana kappay sino 1 Tes. 5:20-21 anna sino 1 Jn. 4:1.

nesapatetam sino tata ke a baggiyi Kristo, e tata ke inaya Espiritu a neya'da sikwatam ammin.

14 Kakunnaneno sinapikku mappeafu sino baggi. Tata ke ino baggina tolay, udde odduweno partina.

15 Nu sapitannino takki si, "Bakkannaka partina baggi gafu se bakkannokino kama'na," bakkanna gakkurug. Partina baggi kepay, massiki antuweno kunna.

16 Kunna kappayino layag, nu sapitanna si, "Bakkannaka partina baggi se bakkannokino matana," bakkanna gakkuruwinay, se partina baggi kepay.

17 Nu passiya mateno baggi, ansanna makadingngag? Nu passibbelanga layag, ansanna makada'lú?

18 Udde nalawad se amme pinassiyi Diosino baggi, nu ammena lud neekweno partina sino kiyara anggamma pagyananino kadda tata.

19 Se ammena maingnganan si baggi nu tata ke ino partina.

20 Udde ino kakuruwanna, odduweno partina, udde tata ke a baggi.

21 Antuweno ammena dama a massapitino mata sino kamat si, "Am-metaka awan." E kunna kappayino ulu, ammena dama a sapitan sino takki si, "Ammetaka awan."

22 Se massiki ino partina baggiya nganantam si nakafuy, ira lullangino awantam amma sino korwanira.

23 E ino kappay partina baggiya nganantam si awana kaawanda, ireno imutantam si nalawad. Kumarallino partina baggiya ka'atatalla paita, ireno lawarantama abbungan.

24 Udde ino korwana partina baggiya nalawara itan, ammetammad imutan si kunnenoy. Se inangwa i Diosino baggitam takesi imutantam si nalawarino partina a nganantam si awan kura kaawanda.

25 Kunnenoyino inangwana takesi amme makkakontareno partina baggi, nu ammera lud makkaduduffun.

26 Nu malowino tata partina baggi, gi'nan amminino korwana partina. Nu madayawino tata sikwara, maanggammira ammin.

27 Kunnayawino anggamma sapitannino ampariggu. Ikkanetama manguruwino baggiyi Kristo, e kadda tata sikwatamino partina.

28 Inaya baggiyi Kristo, nangangananino tarabafuwa nebatuwi Dios si kadda tata. Ino palunguwa dinotukanna, ino mabbaliyera si apostolna. Ino mekadwa, ino mangipakaammuweria sino anggamma a maammuwan. Ino mekatallu, ino manulduwera sino sapi'na. Nanotuk kappay sino mangwera si kakka'baw, ino mappabattunoyira si malowan, ino manufunira sino bafulundera, ino mangifuyutira sino manguruwira, andino maddamatiria si naddadaruma a damita ammera inammu.

29 Bakkannira ammina apostol, mangipakaammu, onnu manuldu. Ammera kappay dama a mangwa ammin si kakka'baw

30 onnu mappabattunoy si malowan onnu makadamat si naddadaruma a damita ammera inammu onnu makatuldu nu sanneno anggamma sapitan inayira a damit.

31 Nalawarira ammin inaya iya'da i Dios a pannakadama, udde ino kalawaranra arangngandaw ki Dios ino kapatiyanira a makaduffun si ammin.

Udde sitoya, aneno ipakaammuk sikwayuwa nalawlawad amma sino tuntulandaw ingkein, e antuweno agganggantam sino bafuluntamira.

13

Ino Agganggam

¹ Massiki ammuka maddamit si ingkelamanga dami'na tolay anna massiki ino dami'na anghelira, nu awana agganggangku si kasittolek, awana serbineno sapitangku, se kakunnanangke ino gansa onnu lata a kallalitang nu tontakkanda.

² Massiki nalaingaka mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios e ammuk kappayino ammina maammuwan sito lubag, massiki ino ammena nepakaammu si korwana tolay, anna massiki natuyaggino angnguruggu e damaka iyalitino kulud, nu awana agganggangku si kasittolek, awaningke seserbik.

³ Massiki iya'dak amminino kukwak sino pobiriyera, anna massiki itulukkuweno baggika mewa'lat, nu awana agganggangku si kasittolek, kengana pelangino akwangku.

⁴ Nu angammantamino kasittoletam, attammantam pelangino akwanda sikwatam. Naallakketam sikwara. Ammetam mimal sikwara. Ammetam massangelet anna ammetam iyantawino baggitam.

⁵ Nu wara agganggantam, ammetam mangwa si balyat. Ammetam ipatutino uretamungkepaye, e ammetam naladda a mabbungut. Ammetam ifatad sino nakantamino narakkatta akwanna tolay sikwatam.

⁶ Nu wara agganggantam si kasittoletam, ammetam maanggam nu wara narakkatta makwa, nu ammetam lud maanggam nu nalawarino akwanda gafu sino kakuruwan.

⁷ Nu wara agganggantam, ammetam matappagga miyattam sino massiki sanna a akwanino kasittoletam sikwatam. Talakkantamira, e innanamantam si mallawarirana. Massiki narakkakkepayino akwanda sikwatam, iyattantam pelang.

⁸ Awana pakkiyarano agganggam. Udde bakkanna kunnenoyino pannakadamera a iya'deno Espirituwi Dios, se gumamwangngeno awa matta'luwatino pannakadama a mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios. Kunna kappayino pannakadama a maddamit si naddadaruma a damita awana nakaammu andino pannakadama a mangammu sino naunaga tuldu, matta'luwatirana kappay.

⁹ Se ino inammutam sito ingkein, kurang kepay, e kurang kappayino ipakaammutama naggabwata ki Dios.

¹⁰ Udde nanu gumamwangino awana pakkuranganna, maawanna ammin inaya pannakadama.

¹¹ Kunnayawino amparingnga. Sin kabbingku, inaabbing kepayino addamikku, ino nakangku, andino annandangku. Udde sitoya, gafu se dokallakun, inibbattangkunnino nakam annino aggangwana abbing.

¹² Mekunnetam si abbing, se kurang kepayino ammutam mappeafu ki Dios. Ammetangkepay kura inammu, a kunnangke itantam pelangino alinona sino nakkulapata aggasopekawan. Udde naso maddagguna aw, awaninna kulapat si itantam, se makkaititetamma. Nanu duma'nganenoya aw, awaninna kurangngeno ammutam mappeafu sikwana se mekunnana sino nangammuwanne sikwatam.

¹³ Kunna antu, ino angnguruddam ki Dios, ino innanamantam gafu ki Jesu Kristo, annino agganggantam si kasittoletam, iyawira a talluweno awana pakkiyaranna. Udde ino kapapatiyan sikwara a tallu ino agganggam.

14

Ino Mappeafu Sino Pannakadama A Maddamit Si Naddadaruma A Damit

1 Kunna antu, iyekwayungke naddino damayuwa makkaaanggam, udde arangngandonaggappayino pannakadamera a iya'deno Espirituwi Dios, kumarallino pannakadama a mangipakaammu sino ipakaammuna.

2 Se ino tolaya maddamit si damita ammena inammu, i Dios pelangino tatabbanna, a bakkannino bafulunnera, se ammera maawatanino sapitanna. Ino Espirituwi Dios ino mappadamit sikuwana, udde awana tolay si makaammu sino sapitanna.

3 Udde ino tolaya mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios, maawatanino bafulunnereno sapitanna, e pattuyagganneno angngurudda, passiyankakkanno nakanda, e duffunanna a miyattam nu wara dya'da.

4 Ino tolaya maddamit si damita ammena inammu, ino angngurungngangkepayino pattuyagganna. Udde ino tolaya mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios, pattuyagganneno angnguruwino ammina bafulunnera a mangurug.

5 Anggangku si makadamikkayu ammin si damita ammeyu inammu, udde kumarallingke a aanggangku nu wara pannakadamatu ammina mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios. Se odduweno serbineno mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios amma sino maddamit si damita ammena inammu. Udde ana kappay serbinenaya damit nu wara makatuldusino anggamma sapitan takesi maduffunanino bafulunnera a mangurug.

6 Kakkolak, dandammandaw yaw. Nu umangngak sitan e maddamitak si damita ammeyu inammu, sanneno meduffunna sikuwayu? Awan, udde nu ipakaammuk sikuwayuweno nepakaammuwi Dios sikuwak onnu itulduk sikuwayuweno inammuk mappeafu sikuwana, antuweno kaduffunandaw.

7 Massiki ino bardyong onnu ino galating, nu ammena nalawarino dami'na, ansanna melasinino ayungnga?

8 Kunna kappayino tangguyufa idyofanino sindalu nu mayag sino bafulunnera, nu ammena nalawarino dami'na, amme ammuweno sindaluwera nu maddadanira nadda umang makiyubat.

9 Kunna kappay sikuwayu, nu maddamikkayu si damita ammena maawatan, inya kaddino makaammu sino anggandawa sapitan? Tatabandopelangino bayabbag.

10 Gakkuruwa nangangananino damit sito lubag, e amminira, aneno anggamma sapitan.

11 Udde nu ammek ammuweno dami'neno katatabbaggu, e ammena kappay ammuweno damikku, awana serbineno sapitanna sikuwak, e kunna pay sikuwana.

12 Anggandawingke a maa'dan sino pannakadamera a iya'deno Espirituwi Dios, antu gafuna, ino nad arangngandaw, inowira pannakadama a mappatuyag sino angnguruddaw ammin.

13 Antu gafuna, ino tolaya makadamit si damita ammena inammu, makkarakrangngad ki Dios takesi iya'dana kappayino pannakadama a mituldu sino anggamma sapitannino sinapi'na.

14 Se nu makkarak si damita ammek inammu, ino espiritukino maddamit, udde ammek maawatanino sapitangku.

15 Sanna mantuweno nalawara akwangku? Makkarak si damita ammek inammuwa nepasapippelangino espirituk, udde makkarak kappay sino damita maawatangku. Makkantaka maddayaw ki Dios sino damita

ammek inammuwa nepakanteno espirituk, udde makkantak kappay sino damita maawatangku.

16 Kunna kappay sikwayu, se nu makkarakraggayuwa maddayaw anna mappasalamat ki Dios, udde usarandopelangino damita ammeyu inammuwa nepasapippelangino espirityu, ansanino bafulundawira a massapit si "On" sino kararaddaw? Se ammera lud maawatanino sapitandaw.

17 Massiki nalawaringke ino kararaddawa mappasalamat ki Dios, awana iduffunna sino bafulundawira.

18 Mappasalamataki Dios se oodduweno pannakadama maddamit sino damita ammek inammu amma sikwayu ammin.

19 Udde nu makiamungak sino manguruwira, unoyneno lima ke a sapitino usarangku sino damita maawatanino bafulungkuwera takesi matulduwanira amma sino parifurifuwa sapit sino damita ammera inammu.

20 Kakkolak, ammena nad inaabbingino annandandaw mappeafu sitawira. Nu mappeafu sino narakkat, nalawad nu mekunnakayu si kalu'bita awana ammunsi kunnenoy, udde nu mappeafu sino akwandan, nadandangkayu nadda kunnangke dokalla tolay.

21 Dandammandonaddino nepeturakki Dios si'ina kunna si, "Ananeno dundunangkuwera a maggabwat si aroyuwa lubbuna madamitira si damita ammeyu inammu, takesi ituldura sikwayuweno anggangkuwa maammuwandaw. Udde massiki nu kunnenoy, ammerak kepay kuruwan."*

22 Inaya nepeturakki Dios, antuweno pangammuwantam si ino pannakadama a iya'da i Dios a maddamit si damita ammena maawatan, bakkanna senyal para sino manguruwira, nu ammena lud senyala pilasinan sino ammera mangurug si makastiguwerana. Udde ino pannakadama a iya'dana a mangipakaammu sino ipakaammuna, antuweno pilasinan sino manguruwira si gakkuruwino angngurudda, a bakkanna senyal para sino ammera mangurug.

23 Kunna antu, nu makkakarampakkayu ammina mangurug e madamikkayu ammin si naddadaruma a damita ammeyu inammu, sanneno dandammannino bisitayuwera a ammera kepay nangurug? Gakkuruwingke a sapitanda si inanekkayun.

24 Udde nu itulduyu amminino anggammadios a mepakaammu e usaran-dawino damita maawatan, dingngagganneno bisitayuwereno sapitandaw e maammuwanda si nalliwatira e makastiguwerana.

25 Ilasinda pay si ammuwi Dios ammina neimad sino nakanda e maboboliyera anna maddayawira ki Dios a sapitanda si, "Gakkuruwa ana i Dios sikwayu."

Naurnus Naddino Akwanda Nu Makkakarampattira

26 Kakkolak, ino anggangkuwa sapitan, kunnayawino nalawara akwandal nu makkakarampakkayu. Wara nad makkanta si paddayaw ki Dios e wara kappenad manuldu sino sapi'na. Wara nad mangipakaammu sino nepakaammuwi Dios sikwara. Ino nad korwanira, maddamitira si damita ammera inammu, e ino nad korwanira kappay, ituldureno anggamma sapitan inay. Udde ammina akwandaw, makaduffun nadda mappatuyag sino ammina angngurungnga korwan.

* **14:21 14:21** Isaias 28:11-12 Sin tiyempowi Isaias, sinapiti Dios sino gakagakera i Israel si dundunananeno taga-Asiria a mangastigu sikwara, se ammera kinuruwino sinapitino gumalabbunira.

²⁷ Nu wara maddamit si damita ammena inammu, adwa onnu tallu nabbelangino maddamit. Ammera nad magagarindan, nu ammera lud mappatapatali. Wara nad tolay sinay si nangammuwa mituldu sino angganda a sapitan.

²⁸ Udde nu awana nangammu sinay, ammeran nabbelang maddamit, nu amme lud taronanino kadda tata sikwareno pittatanda, kasera tatabbanni Dios si kunnenoy.

²⁹ Kunna kappayino mangipakaammu sino nepakaammuwi Dios, adwa onnu talluweera nabbelangino maddamit. Ino korwanira, dingngagganda nad takesi ammunda nu gakkuruwa naggabwat ki Diosino sapitanda.

³⁰ Nu wara tata si aggedamadamt e aneno aggatuttura pangipakaammuwi Dios sino anggamma sapitan sikwara ammin, mibba'nadda maddamit takesi mepataliyeno bulunna.

³¹ Se nu kunnenoyino akwandaw, damana a maddamikkayu ammina mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios, udde mappatapatalkayu nad, takesi matulduwangkayu ammin e mattuyaggino angnguruddaw.

³² Ino tolaya mangipakaammu sino anggammi Dios a ipakaammu, damana a fuwaddanino sapitanna.

³³ Se ino anggammi Dios, bakkannino nakungkul, nu ammena lurino naurnus, a kunnangke ino aggangweno korwanira a manguruwa makkakarampat si palulubbun.

³⁴ Amme nad maddamitino bafabbayira nu makkakarampakkayu. Ammera nad mangwa si kunnenoy, nu ammera lud tagatulutuluk, se antuweno kunnino lintig.

³⁵ Nu wara angganda a futan, itaronda nad sino puliyanda sey balera takesi ibebu'da sino atawara. Ammena meannung nu maddamitira sino pakkakarampattandawa mangurug.

³⁶ Sandolang amme kuruwannino sinapikku mappeafu sino kinaurusneno akwandaw? Ma, ikkayuweno naggabwatanino sapiti Dios? Ariddonakuy si ikkayu pelangino nangammu sinay?

³⁷ Nu wara sikwayuwa massapit si aneno pannakadamana a mangipakaammu sino ipakaammuwi Dios onnu aneno korwana panakadamana a neya'deno Espirituwi Dios, ammunna nad si ammin inaya neturakku sikwayu, gakkuruwa naggabwat ki Afu Jesus.

³⁸ Udde nu ammena ibilang inay si naggabwat ki Dios, amme pay ibilangi Dios si tolena.

³⁹ Kunna antu, kakkolakkku, ino nad kabbatandaw ino mangipakaammu sino anggammi Dios a ipakaammu, udde ammeyu nad iyallangngino maddamit sino damita ammeyu inammu.

⁴⁰ Udde ammina akwandaw sino pakkakarampattandaw, fustu nad anna naurnus.

15

Gakkuruwingke A Nangngangoliyi Kristo

¹ Kakkolakkku, anggangkuwa ipadandam sikwayuweno netulduk sikwayu si'in a ino nalawara damag. Antuweno kinuruddaw e natalanggaggepayino angnguruddaw sinay.

² Gafu sinaya nalawara damag, mesalakangkayu, nu natalanggaggayuwa mangurug, fera pelang nu awana kakuruwanneno kinuruddaw.

³ Antuyawino kaptiyana nepakaammu sikhak* si'ina netulduk kappay sikwayu. Iyawa tuldu, natayi Kristo ta mapakomanino liwattam, a antuweno neyakkuruwanino nepeturakki Dios.

⁴ Wasin natay, netanam, kase nepangngangoliyi Dios sino mekatalluwa aw, a antu kappayino neyakkuruwanino nepeturakki Dios.

⁵ Wasin nangngangoli, nappadda ki Pedro, kasena sino ammina apostolna.

⁶ E nappadda si namitta sino nasurukira si limatuta bafuluntama mangurug. Ino kaodduwan sikhara, aggabiyayira kepay, udde natayinnino korwanira.

⁷ E nappadda kappay ki Santiago, kasena sino ammina apostolira.

⁸ Ino kauddiyana nappaddanna, ikkanak, massiki kakunnakino abbinga neyanak sino bakkangkepaya tiyempona a ammera innanaman si mabiayag.

⁹ Se gafu sino inangwaka nappadyat sino manguruwira a tolayi Dios, awana mainnanama a mabbaliyak si apostol. Ikkankino kababbafawan sikhara ammina apostol. Ammek meannunga maingnganan si apostol gafu sino inangwak si'in.

¹⁰ Udde gafu sino allakki Dios sikhak, nabbaliyak si kunnayaw. Maita si aneno salinunu'neno alla'nga sikhak, se oodduweno inangwaka masserbi sikhana amma sino amminira a korwana apostol. Udde ammekira inangwenay gafu sino pannakadamak, nu ammena lud gafu sino duffun ana allakki Dios sikhak.

¹¹ Awana nedumanna nu ikkanakino nibanyag onnu ira, se nakkuneno ibanyammi ammin mappeafu sino natayani Kristo annino nangngangoliyanna, e antu kappayino kinuruddaw.

Gakkuruggappaya Pangngangolini Diosino Natayira

¹² Gafu se netuldumi sikwayu si nepangngangoliyi Dios i Kristo sino natayanna, ansanimmangke kunnino korwanira sikhwayu a ammena pangngangolinino natayira?

¹³ Nannud gakkuruwa ammena mangngangoliyeno natayira, ammena kappened nangngangoliyi Kristo.

¹⁴ Nu ammena nad nangngangoliyi Kristo, awan nad mantu serbineno nebanyammi e awangkappenad serbineno nanguruwandaw.

¹⁵⁻¹⁶ Bakkampelang inay, nu ammena lud maammuwandonaggappay si siriylene netuldumi mappeafu ki Dios, se sinapi'mi si nepangngangolina i Kristo. Udde nu gakkurungngadda ammena mangngangoliyeno natayira, ammena kappened gakkuruwa nangngangoliyi Kristo.

¹⁷ Nannud ammena nangngangoliyi Kristo, awan nad serbineno nanguruwandaw, e ammena kepenad napakomanino liwa'daw.

¹⁸ Kunna kappay sino natayirana nangurug ki Kristo, makastiguwera kappened.

¹⁹ Nu gakkurungngad inay e ino innanamtam gafu ki Kristo, makkiyabbelang sino biyaddam sito lubag, ikkanetama manguruwino kakallakkingke amma sino ammina tolay.

²⁰ Udde ino kakuruwanna, nangngangoliyi Kristo, e antuweno pamakuruwan si pangngangolinna i Diosino ammina natay.

²¹ Ino gafuna a matay ammina tolay, gafu sino inangweno tata a tolaya i Adam. Kakunnana kappayino pangngangoliyanino natayira, gafu kappay sino inangweno tata a tolaya i Kristo.

* ^{15:3 15:3} Itannu kappay sino 1 Cor. 11:23 anna sino Gal. 1:12.

22 Se matay ammina tolay gafu sino nesapatanda ki Adam, kunna kappay, mangngangolina amminira a nesapat ki Kristo.[†]

23 Ino palunguwa nangngangoliyi Kristo, se antuweno meannung. E ikanetama tolena, metufaretamma a mangngangoli sino awa puliyanna.

24 E nu makwanenay, nada'ngennino kauddiyana aw a antuneno panggaffutani Kristo sino ammina kalinganera, massiki sanneno pan-nakadamara onnu kalintiyanda a matturay, kasena iya'deno patturayanna ki Dios A Amana.

25 Se dinandammi Dios si matturayi Kristo makkiyad si affutanna amminino kalinganera.

26 Nanu affutanner a ammin, awaninna matay si tolay, se ino kauddiyana ariyani Kristo ino katayan.

27 Ammutam si massiki ino katayanna tolay, affutanna, se aneno neturakka sapiti Dios a kunna si, "Ipaaffuti Dios ki Kristo ino amammin takesi iturayanner."[‡] Udde ammutangkappay si amme nesapati Diosino baggina sino amammina iturayani Kristo se antuweno nappaturay sik-wana.

28 Nanu iturayaninni Kristo a Abbingi Diosino amammin, kasena map-peturay ki Dios a naggabwatanino ammina turena, takesi antuwennino matturay si amammin.

29 Dandammantangkappayino pangngangoliyanino natayira. Ino bafu-lundawira a mappabawtisar para sino natayira, natalanggaddiru nad si mangngangoliyera. Se nu bakkanna kunnenoyino dandammandra, mayan akwanda kepay?

30 E ikkami kappay, sammilang ipusteno biyammiya manuldu nu ammemi innanaman si mangngangoliyeno natayira?

31 Kakkolak, kadda awa aggataronangkuweno ipatek gafu sino kadyatangku. Ino kakuruwannenay, kakunnaneno kakuruwanneno aang-gangku gafu sino nesapatandaw ki Kristo Jesus a Afutam.

32 Nappelalotino dyata lawumangku sito Efeso gafu sino mangontarer a sikuwa mekunnera si sumarona animal. Sanneno labukku sitawa kadyatangku nu ammek mangngangoli? Awanningke. Antu gafuna, nu gakkurungngad si ammena mangngangoliyeno natayira, tawwareno tuntulantamino sapitannino tolayira si, "Makakakkanetam anna makin-inumetam, se malanetangkena a matay e awanin."[§]

33 Mappalangkayu nad ta ammekayu mabalabaliyan, se bakkanna gakkuruwinay. Udde gakkuruwino sapitannino tolayira si, "Nu mebum-bulungkayu si narakkatta tolaya nabbakabakkannino annandanda, mesapakkayu sino narakkatta aggangwara."

34 Lawarandonaddino nakandaw ta talekkurandawino narakkatta ag-gangwayu, se ino korwanira sikwayu, ammerangke inammuwi Dios, e maatalkayu nad gafu sinay.

Nu Mangngangoliyeno Baggi, Maangkakwen (2 Cor. 5:1-5)

35 Ana nakuyino mabbebuta massapit si, "Ansanna mangngangolineno natayira? Sannaneno akkakokweno baggira?"

36 Ino mabbebut si kunnenoy, pangababulan. Dandammanna naddino makwa sino bukal. Nu mammulaka si bukal, ammena mattufu nu ammena abbu marabbuk.

[†] 15:22 15:22 Ana kappayino mappeaufa sikwara Adam anni Kristo sino Rom. 5:12-21. [‡] 15:27

15:27 Salmo 8:6 Itannu kappay sino Heb. 2:8-9. [§] 15:32 15:32 Isaias 22:13

³⁷ E nu wara imulam, massiki trigo onnu korwan, ammem imuleno dokallin, nu ammena lurino bukalna pelang.

³⁸ Udde dinandamminni Diosinoakkakokwaneno mula a mattufu sino bukal, e pattufunneno nangananana bukal takesi wara meannungu fungal anna adonneno kadda tata.

³⁹ Massiki kappayino makkarekayira sito lubag, ammera nakkakarunna, se tangananino ba'langnga tolay anna animal anna mammanuk anna lamis.

⁴⁰ Kunna kappayino pinaratuwera i Dios a ana sey langit annino anera sito lubag, ammera nakkakarunna. Antu gafuna, tangananino kinalawanneno anera sey langit sino kinalawanneno anera sito lubag.

⁴¹ Massiki ino anera sey langit, ammera kappay nakkakarunna, se ino kinalawanneno sinag, tanganan sino kinalawanneno dakkag, e tanganangkappayino kinalawanneno bitunira, e massiki ino bitunira, ammena nakkakarunneno kinalawadda.

⁴² Antuwenayino mangipaita si tangananino baggitam sito ingkein sino baggina tolaya pangngangolinna i Dios. Ino baggitam sito ingkein, matay anna marabbuk, udde ino baggina tolaya pangngangolinna i Dios, ammenanna a matay si makkikiyad.

⁴³ Ino baggina natay, narakkatta itan anna awaninna damana, udde nanu manggangoli, kaanggamminka anna natuyaggingke.

⁴⁴ Ino baggiya matay, meannumpelang sito lubag, udde nanu manggangoli, baggiyenna a meannung sey langit. Gafu se aneno baggiya meannung sito lubag, gakkuruwingke a ana kappayino baggiya meannung sey langit.

⁴⁵ Kunnino nepeturakki Dios si, "Ino palunguwa tolaya i Adam, binyayi Dios."* Udde i Kristo a maingnganan si mekadwa a Adam, antuweno manga'da si biyaya awana pakkayaranna.

⁴⁶ Udde ammena maunteno baggiya meannung sey langit, nu ammena lurino baggiya meannung sito lubag, kaseneno baggiya meannung sey langit.

⁴⁷ Ino palunguwa tolaya i Adam, pinaratuwi Dios si lubag. Udde i Kristo a mekadwa a Adam, naggabwat sey langit.

⁴⁸ Gafu se gakagakaretam ammini Adam, nekunneno baggitam sino baggina a matay. Udde amminetama nesapat ki Kristo a naggabwat sey langit, mekunnaneno baggitam sikuwa a mabiyag si makkikiyad.

⁴⁹ Nekunneno baggitam sino naggabwat sito lubag se gakagakaretam, e kunna kappay, gakkuruwingke a mekunneno baggitam sino naggabwat sey langit gafu se nesapatetam sikuwa.

⁵⁰ Kakkolak, ino anggangkuwa sapitan, mapataliyan naddino baggitam, se ammena dama a mesapatinobaggitama matay sino patturayani Dios a pagyananino ammera matay si makkikiyad.

⁵¹ Dingngaggandaw yaw, se kunnayawino planowi Dios a makwana sikuwatama manguruwa ammena nepakaammu kiyad sitaw. Ammetam matay ammin, udde amminetam, maangkakwanenó baggitam.

⁵² Nanu makwa, malampelang, a kunnangke takimmata. Makwana so kauddiyana awa kadingngagganino tangguyufi Dios. Nu maddamitino tangguyub, manggangolineno ammina nataya nangurug e ammeranna matay si makkikiyad. E ikkanetama aggabiyaggepay, maangkakwana kappayino baggitam.

⁵³ Se inaya baggitama naladda a matay anna marabbuk, mapataliyan nad si baggiya ammenan matay si makkikiyad.

* 15:45 15:45 Genesis 2:7

54 Nanu makwa inaya mapataliyanino baggitama matay si baggiya ammenan matay, antuneno keyakkuruwanino nepeturakki Dios a kunna si,

"Awaninna matay se inaffuti Diosino katayan."†

55 "Awaninna pangaffutanino katayan si tolay. Awaninna pattalawanna tolay si matay."‡

56 Ino gafuneno pattalawanna tolay si matay, se ammura si makastiguwerana gafu sino liwa'da. E ammura si nalliwatira, se ammura si ammera kinuruwino lintiyi Dios.§

57 Udde mappasalamatetam ki Dios se neya'dana sikuwatamino panakadamatama mangaffut sino liwat annino katayan gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam.*

58 Kunna antu, kakkolaka iiddukangku, mattalaginaggayu nadda mangurug takesi ammekayu matutunggungan sino bakkanna fustuwa aggangwa anna tuldu. Kanayundonadda pangaggana masserbi ki Afu Jesu Kristo, se ammuyu si ammina akwandaw para sikuwana, aneno serbina.

16

Ino Ampattanda A Iduffun Sino Manguruwira Sey Jerusalem (Rom. 15:22-29; 2 Cor. 8:16-9:5)

1 Antuyawino sapitangku sikuwayu mappeafu sino ampattandawa medufun sino tolayira i Dios sey Jerusalem. Nalawad nu tuntulandawino sinapikku sino manguruwira sino lulubbunna Galacia.

2 Kadda Linggu, miimfun naddino kadda tata sikuwayu si iduffunna, kiyarino damana a meya'da sinaya linggu takesi maampattinnino idufundaw nu gumamwangak sitan e ammekunna mappaampat sikuwayu.

3 Nanu gumamwangak sitan, manunduna'nga sino tolayira a pilindaw takesi iyandeno inampa'dawa duffundaw sey Jerusalem. Ana kappayino turakuwa ibulungkū sikuvara a mangipakaammu si ireno napiliya miyang sino duffun.

4 Nu dandammangku si ikkana'ngaddino umang, mebulunirana sikuwak.

Ino Planowi Pablo (2 Cor. 1:15-24)

5 Ino dandammangku sito ingkein, umangnga'nga a manuldu sey probinsiya a Macedonia, kasek umang sitan.

6 Tantaro nu mabayak sikuwayu. Ammek nakuy manaw makkiyad si masinduweno irid, e nu gumikkatak, damayuwa manuffun sikuwak sino pabbiyaheyangkuwa umang sino metufara angangku.

7 Ammek anggamma umang sitan nu malanappelang. Anggangkuwa mabbayag sitan, nu damana ki Afu Dios.

8 Ammek umanaw sito Efeso makkiyad sino fiyestana Pentecostes.

9 Se nalawad nu magyanak sitawa manuldu se odduweno manggamma maningngag, massiki oddu kappayino makkontara sikuwak.

10 Nanu gumamwangi Timoteo sikuwayu, pagamwangandonad si nalawad, se masserbi ki Afu Jesus a kakunnak.

† 15:54 15:54 Isaias 25:8 ‡ 15:55 15:55 Oseas 13:14 § 15:56 15:56 Itannu kappay sino Rom. 5:12 anna sino 7:7-13. * 15:57 15:57 Itannu kappay sino Rom. 8:1-4.

¹¹ Ammeyu atatallan, nu ammeyu lud duffunan sino panawanna a muli sitaw, se aggataronangkuwera andino bafulunnera a kakkolattam.

¹² Nu mappeafu sino kolattama i Apolos, namipidyaka nappekakallak sikwana a mebulun sino korwanira a kakkolattama umang sitan, udde ammena kepay anggam, kasenana umang sitan nu wara wayana.

Ino Ambu'neno Turak

¹³ Mappalangkayu nad ta mattalaginaggayuwa mangurug. Naturiggayu nad e natuyangngaddino angnguruddaw.

¹⁴ Sino ammina akwandaw, paitayu nad si wara agganggandaw si kasittoleyu.

¹⁵ Kakkolakkku, ammuyu si da Estefanas andino kataabbalayannereno palunguwa nangurug sitan probinsiya a Acaya. Kanayunira a manuffun sino tolayira i Dios.

¹⁶ Mappekakallakkak sikwayu ta mappeturekayu sikwara andino korwanira a kakunnara a nalappatta masserbi ki Afu Jesus.

¹⁷ Maanggammakungke sino ginamwanganda Estefanas anni Fortunato anni Acaico sitaw, se naarananinnino anakku sikwayu gafu sikwara a tallu.

¹⁸ Nepallamporeno nakangku a kunna kappayino nappallampawanda sino nakandaw. Meannunga meyatallino kunnenoya tolay.

¹⁹ Amminino manguruwira sino lulubunna probinsiya a Asia, bebutanda nu manantokayu sitan. Da Akila anni Priscila a matawa andino ammina manguruwira a makkakarampat sino balera, sapitanda si agadandammandakayu gafu ki Kristo.

²⁰ Ammina kakkolattama mangurug sitaw, bebutanda kappay nu manantokayu. Massiki ikkayu, nu makkaititakayu, ipaitayu nad si makkaaanggangkayu pay.

²¹ Ikkanaki Pablo a nanurak sito ambu'neno turakka nepeturakku. Dandammantakayu ammin.

²² Nu wara ammena manggam ki Afu Jesus sitan, kastigunna i Dios. Maranata, anggamma sapitan, malangka a muli, Afu Jesus.

²³ Allakkandakayu naddi Afu Jesus.

²⁴ Anggantakayu ammin gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus.

Ino Palunguwa Turakki Pablo Sino Corintowera Ino Mappeafu Sitawa Turak

Sino Palunguwa Turakki Pablo Sino Corintowera, sinulduwanneria mappeafu sino passasarombatanda andino korwana problemara. Dinorawanneria kappay (2:1; 12:14; 13:1-2), udde ammera kappay diningngaggino netunna sikhara, antu gafuna, malowino nakamma sin nuliyanna sey Efeso. Wasinoy, inang nanuldu sey Troas anna sey Macedonia. Wasin ginamwang sey Macedonia, dina'ngana i Tito a naggabwat sey Corinto, e nappelalotino aanggamma sin naningngagganna a nammoboliyera anna nalawarinno nakanda sikhana (7:5-7). Sin nagyananna kepay sey Macedonia, netura'nga yawa turak.

Talluweno napatiya bagga'na yawa turak. Ino palungu ino nitulduwani Pablo sino nakamma sino Corintowera annino aanggamma gafu sino nammoboliyanda. Nepalawangnga kappayino kabibiyag andino itulduna apostol sino passerbiyanda ki Kristo. Ino mekadwa, sinapi'na si ampat-tanda naddino iduffunda sino manguruwira sey Jerusalem. Ino mekatallu, sina'dagganneno kalintiyanna a tata a apostol, se anera kepayino nidagga sino manguruwira sey Corinto a mabbalaw sino kinaapostolna a sapitanda si ira kanuweno gakkuruwa apostol.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-11

Ino nakammi Pablo sino manguruwira sey Corinto annino kabibiyangnga andino itulduna a tata a apostol 1:12-7:16

Ino iduffunda nad sino manguruwira sey Jerusalem 8:1-9:15

Ino nita'daggani Pablo sino kalintiyanna a tata a apostol 10:1-13:10

Ino ambu'neno turak 13:11-13

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus gafu se antuweno urayi Dios. Antuyawino tura'mi anni Timoteo a kolattam sikhwayuwa tolayi Dios sitan Corinto, mampesino ammina tolena sitan probinsiya a Acaya.

² Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo, e passianakkanda naddino nakandaw.

I Diosino Manuffun Sikwatam Sino Dyattam

³ Dayawantami Dios a antuweno Dios anna Ama i Jesu Kristo a Afutam, se antuweno minangkallakka Amatam anna minadduffuna Diostam.

⁴ Bambayandetam sino ammina dyattam, takesi damatangkappaya akwan sino bafuluntamira nu madyatanira. Se ino duffuni Dios sikwatam, antu payino iduffuntam sikhara.

⁵ Se ino kaodduweno kadidyattam a kunneno kadidyati Kristo, kunna kappayino duffuni Dios sikwatam gafu sikhana.

⁶ Antu gafuna, massiki nu madyatangkami, se ammumi si maduffunangkayu anna mesalakangkayu. E gafu se duffunandakamiyi Dios, damami paya manuffun sikhwayu, takesi damayuwa attammanino dyat a kunneno attammammi.

7 Antuweno minnamakami sikwayu, se ammumi si massiki madyatangkayu a kunneno kadyatammi, duffunandakayu kappayi Dios a kunneno duffunna sikuwami.

8 Kakkolak, anggammiya maammuwandawino nakwa sikuwami sey probinsiya a Asia. Nappelalotino kadidya'mi sinay, a maggi ammemi naattaman, e ammemi innanaman si mabiyaggami kepay.

9 E ino dinandammi, arimmi si antuwennino katayammi. Udde nakwenay takesi bakkannino baggimingkepayino talakkammi, nu ammena luri Dios a makapangngangoli si natay.

10 Nesala'dakami sino katayammi nad, e ammumi si isala'dakami kepena. Antuweno innanamammi si itulunya a mangisalak sikuwami sino kattatalatalaw a makwa sikuwami.

11 Udde duffunandakami naggappay sino kararaddaw. Nu antuweno akwandaw, tabbanni Diosino odduwa kararaddaw, e odduwa tolaya maddayaw anna mappasalamat sikuwana gafu sino duffunna sikuwami.

*Ino Gafuneno Natalantananda Pablo a Umang Sey Corinto
(1 Cor. 16:5-9)*

12 Maanggangkamiya massapit si awaningke ammumi si inangwamiya narakkat si ammina tolay, kumaral sikwayu. Nalawad amminino inangwamiya awaningke sirina se i Diosino naggabwatanna. Ammina inangwami, ammena naggabwat sino kinalaingnga tolay, nu amme lurino allakki Diosino nifuyut sikuwami.

13-14 Ino ammina netura'mi sikwayu, awana neimad si anggamma sapitan, se naladda a basan anna maawatan. Ammuk si ammeyu kepay kura inammuweno ana sino nakammi, udde innanamammi si maammuwandokappena, takesi nanu madatangngino awa puliyani Afu Jesus, damayuna a maanggam sikuwami a kunnaneno aanggammi pay sikwayu.

15 Gafu se awana daladudwak si maanggangkayu nanu maitarakami, dinandangku si mamidwa'ngadda umang sitan takesi mamidwakayuwa maduffunan.

16 Ino planok si'in, mittura'ngad abbu sitan, kasek umang sey Macedonia, e nanu muliyak, mitturak kappay sitan takesi duffunandak sino umangngangku sey Judea.

17 Gafu se ammena natuluyino planoka umang sitan, ariddonakuy si naladda a maangkakweno nakangku, a kakunneno tolayira a dannammandra pelangino panggammenda, a massapit si "On," udde naladda a pataliyanda si "Bakan."

18 Udde bakkanna kunna sikuwak inoy. Se matalakki Dios, e kunna pay sikuwak, gakkurug amminino sinapikku sikwayu.

19 Se i Jesu Kristo a abbingi Dios a nebanyammi anda Silas anni Timoteo sikwayu, ammena inangkakweno nakamma, nu ammena lud neyakkurug ammina sinapi'na.

20 Se amminino nekariyi Dios, neyakkurug gafu ki Jesus. Antu gafuna, sapitantam si gakkurug amminino nekariyi Dios, e antuweno kedayawanna.

21 I Diosino mappatuyag sino angnguruddam ki Kristo, e antu kappayino namili sikuwatama masserbi sikuwana.

22 Neya'dana kappayino Espirituna a pappaimunuwanna sikuwatam si ikkanetamino tolenera. Gafu sinaya Espirituna a ana sikuwatam, ipaitana si iya'dananeno ammina nekarina sikuwatam.

23 Ammuwi Dios si gakkurug yo sapitangku sikwayu. Ammek inang sitan Corinto takesi wara wayayuwa miboboli sino liwa'daw, se ammek anggamma pallowanino nakandaw nu allangngantakayu.

24 Ammek anggamma sapitan si ikkamiyeno makammu sino angngurud-daw, se natuyagginnino angnguruddaw. Anggammi pelanga manuffun sikwayu takesi maanggangkayungke.

2

1 Antu gafuna, dinandangku si ammek kepay ipidwa a umang sitan se ammek anggamma pallowangkappayino nakandaw.

2 Se nu pallowangku kappayino nakandaw, inya ma'neno mappaanggam sikwak? Ikkayuweno mappaanggam sikwak, e damayu kadda akwan nu pallowangkuweno nakandaw?

3 Antu gafuneno nanurakkangku sikwayu sinoy, takesi lawarandaw abbuweno akwandaw ta nanu umangngak sitan, ammena malowino nakangku sikwayuwa mappaanggammad sikwak. Se ammuk si nu maanggammak, maanggangkayu kappepay.

4 Sino nanurakkangku sikwayu, nakalaluwak gafu sino loloneno nakangkuwa maddandam sino inangwayu. Udde ino gafuneno nanurakkangku, bakkanna mappalow sino nakandaw, nu ammek lud ipakaammuweno dokalla agganggangku sikwayu.

Mapakoman Naddino Nalliwat

5 Ino tolaya nalliwat sitana nappalow sino nakangku, bakkanna ikanappelangino nalliwatanna, nu ammena lud ikkayu kappay. Udde bakkanna ikkayu ammin, ino pelang korwan sikwayuwa nepaloneno nakamma. Sapitangku si bakkangkayu ammin, se ammek anggamma padammattanino liwa'na.

6 Se kundennino kastiguweno kaodduwan sikwayu sikwana.

7 Sitoya, pakomandonad anna pattuyaggandonaddino nakamma, takesi ammena mao'gananino loneno nakamma, tantaro nu antuweno pibbat-tanna sino angngurungnga.

8 Antuweno allakkandaw ta ipaitayu kappayino agganggandaw sikwana.

9 Ino tata kappay gafuneno nanurakkangku sikwayu sinoy, takesi itangku nu kuruwandaw amminino sapitangku sikwayu.

10 Udde sitoya, ammuk si kinuruddawinnino sinapikku. Antuweno nu pakomandonad, pakomangku kappay. Ino kakuruwanña, pinakomangkun sino a'langi Kristo para sino pallawarandaw, nu wara gakkuruwa pakomangku nad.

11 Pakomantammad takesi ammeretam affutanni Ofag, se ammuta-munnino narakkatta gakkanna sikwatam.

Ino Naddararanani Pablo Sey Troas

12 Wasin inangngangku sey Troas a mangibanyag sino nalawara damag mappeafu ki Kristo, nedadaninni Afu Diosino tolayira sinaya maddingngag sino tulduk.

13 Udde naddararanan se awani Tito a manambal nad sikwak sinay. Antu gafuna, inanawangkuweno kakkolattamira sinay, e inangngak sey Macedonia.

Ino Salinunu'neno Tarabafura Pablo

14 Wasin initaki Tito, nalawarino sinapi'na mappeafu sikwayu, e nappelalotino pasalamakku ki Dios. Mappasalamatak sikwana se gafu

sino nesapatammi ki Kristo, kanayuna ifuyu'dakami sino pangaffutantam sino kalinganera. Usarandakamiya mangipakaammu sino nalawara damag mappeafu ki Kristo si palulubbun, a meyamparig si bambanguwa maddaranggat.

¹⁵ Se ino pangibanyammi mappeafu ki Kristo, kunnangke bambanguwa aanggammii Dios, a da'lungkappay amminira a maningngag, ino mesalakanira andino ammera mesalakan.

¹⁶ Ino ammera mesalakan, kunnangke nabuyuka kappatayino da'lunda nu dingngaggandeno tuldu tam, se antuweño pangammuwanda sino kakastiguwanda si makkikiyad. Udde ino mesalakanira, kunnangke bambanguwino da'lunda, se antuweno mifuyut sikwara sino biyaya mannayuna iya'da i Kristo. Nu kunnenoy, inya kaddino makadama a mangwa sitawa tarabafuwa manuldu sino nalawara damag?

¹⁷ Udde damamiya akwan, se dinundundakamiyi Dios e ammun si nalawarino gakkammiya manuldu gafu sino nesapatammi ki Kristo. Ammekami nekunna sino korwanira a manuldu sino sapiti Dios se pimpirakanda.

3

Naggabwat Ki Diosino Pannakadamara Pablo

¹ Gafu sinaya sinapi'mi, ariddonakuy si idayomiyeno baggimi. Udde bakkanna mekunnakami sino korwanira a manuldu, se ammekami nadda miyangkalin si turakka pamakurummi sikwayu si nalawarino aggangwami. E kunna kappay, ammekami nad marang si turak sikwayuwa ipaitami si korwana tolay.

² Ammekami mawag si kunnenoy, se ikkayunnino kunnangke turakka mita'dag sikwami, se nu itanino korwanira a tolay si nalawarino aggangwayu, ammuran si nalawaggami kappepaya nanuldu sikwayu.

³ Maita si kunnangke tura'dakayuwi Kristo a nepetura'nga sikwami. Bakkanna tinteno nepanura'nga, nu ammena lurino Espirituweno agabiyaya Dios. E bakkangkappaya sino nadampeta batuweno neturakkana a kunna payino lintiyi Moises, nu ammena lud sino nakandaw.

⁴ Damami pelanga massapit si kunnenoy, se i Diosino talakkammiya manuffun sikwami gafu se nesapakkami ki Kristo.

⁵ Ammumi si awana pannakadamamiya mangwa si kunnenoy, nu ikkami pelang, se ammina pannakadamami, naggabwat ki Dios.

⁶ Antuweno nanga'da sino pannakadamamiya manuldu mappeafu sino bawuwa tulangnga. Inaya bawuwa tulag, bakkanna kakunneno lintiya nepetura'nga ki Moises, nu ammena lurino Espirituneno mangipakaammu. Gafu sino neturakka dadana lintig, makastiguweno tolayira si makkikiyad se ammera dama a tuntulan. Udde ino iya'deno Espirituwi Dios, biyaya awana pakkiyaranna.

Ino Kalawanneno Bawuwa Tulaga Ituldura Pablo (Heb. 8:1-13)

⁷ Dandamantamino nipaitani Dios sino kinalawanna sino nanga'danna sino lintingga ki Moises. Nappelalotino kilikili'neno mutungi Moises sin niyangnganna sinaya lintiya neturak si batu sino gakagakera i Israel. Massiki naarananino kilikili'neno mutungnga, amme dama a aggatulangnganino Judyuwera gafu se maririyera. Nu kunnenoyino kinalawara nepaita i Dios sino nanga'danna sinaya lintiya kelotanino tolayira a makastigu si makkikiyad,

8 kumarallingke a maiteno kinalawanna sino panga'danna sino Espirituana gafu sino nalawara damaga ibanyammi.

9 Se nu naiteno kinalawari Dios sino nanga'danna sino lintiya nassapit si makastiguweno tolayira, kumarallingke a maita sino bawuwa tulangnga a mappabali sikwatam si naggaddang sikwana.

10 Massiki nalawarino lintingnga si'in, kunnangke awaninnino kinalawanna sito ingkein, se mas nalawaringke pay ino bawuwa tulangnga.

11 Se nu maiteno kinalawari Dios sino lintiya napataliyan, kumarallingkepaya maiteno kinalawanna sino nepataliya tulangnga a awana pakkiyaranna.

12 Gafu se antuwenayino innanamammi, naturiggamiya mituldu sinaya awaningke iyimammi.

13 Bakkanna kakunnam i Moises a inabbunganneno mutungnga takesi amme itanino kasiJudyunereno kaarananino kilikili'neno mutungnga.

14 Udde nataggatino ulura, e ammera naawatanino anggamma sapitanino nakwa ki Moises. Massiki sito ingkein, nu basanino Judyuwereno neturakki Moises sino dadana tulag, kunnangke naabbunganino nakanda, se ammera maawatanino anggamma sapitan. Nu manguruwira ki Kristo, ariyani Diosino abbungngeno nakanda, kasera maawatan.

15 Gakkurug yan, se massiki ingkein, ammera kepay maawatan, e kadda basandeno lintiyi Moises, kunnangke aneno mabbung sino nakanda.

16 Udde nu wara mangurug sino Afutam, maariyeno abbungngeno nakamma.

17 Ino Afutama sinapikkun sinay ino Espirituwi Jesus. Ino tolaya aneno Espirituwi Jesus sikwana, nawayan sino kinaaripanna sino liwat.

18 Amminetama mangurug, gafu se naariyeno nabbung sino nakantam, aggitantamino kinalawari Afu Jesus, e maita kappay sikwatam a kunnangke sarmingesetam. Gafu se aggitantam, masesenutetama mallawad makkiyad si mekunnetam sikwana. Makwa ammin inay gafu sino pannakadameno Afutama antuweno Espirituwi Jesus.

4

Ino Tuldu Mappeafu Ki Kristoweno Mawwaldag Sino Anera Si Lammuk

1 Gafu sino allakki Dios sikwami, netala'nga sikwamiyeno tarabafuwa manuldu sinaya tuldu. Antu gafuna, naturiggami pelanga mangwa.

2 Awana akwammi si neimad anna ka'atallata maammuwan. Ammekami mamalabali si tolay. Ammemi lamuran si siriyo sapiti Dios, nu ammemi lud itulduweno gakkurug. Antuweno mangipaita sino tolayira si awaningke a narakkat sino nakammi. Ammu payi Dios si awana narakkat si akwammi se aggitandakami.

3 Gakkuruwa aneno tolayira a naabbungangkepayino nakanda ta ammera maawatanino nalawara damaga ituldumi, udde ireno tolaya makastigu si makkikiyad

4 se ammera mangurug. Se i Satanas a diosino narakkattira a tolay sito lubag, sinelladdanneno nakanda takesi ammera mawaldan sino nalawara damaga mituldu sino kinalawari Kristo. I Kristoweno kakunna i Dios,

5 e antuweno ibanyammi a bakkannino baggimingkepay. Ino ibanyammi, i Jesu Kristoweno gakkuruwa Afutam. E ikkamiyeno masserbi sikwayu gafu sikwana.

6 Se sin naparatuwanna yo lubag, i Diosino nassapit si "Wara nad sirwat"^{*} ta mawaldanino lammuk. Antu kappayino nassirwat sino nakammi takesi maitamiyeno kinalawanna a maitengke ki Kristo.

Massiki Nadyatanda Pablo, Netuldura Kepayino Kinurudda

7 Iyawa nalawara damaga netalakki Dios sikwami ta ituldumi, nabalingke. Udde netala'nga sikwamiya tolepelang. Kakunnamingke ino banga a bisakke ino balorna, massiki nabalorino ana sino unangnga. Inangwanenay takesi maita si ammena naggabwat sikwamiyeno pannakadameno ituldumi, nu ammena luri Diosino naggabwatannenaya pannakadama a awana kakunnana.

8 Kanayungkamiya madyatan, udde ana kepayino innanamammi. Namipidyakamiya maddararan, udde ammena maaffutino nakammi.

9 Kanayundakamiya padyatanino tolayira, udde ammerakami purayani Dios. Gapapatayandakami udde ammerakami mapapatay.

10 Kanayuna aggataronammiyeno katayammi a kakunna payi Jesus si'in. Udde aggabiyyaggami kepay gafu sino duffunna sikwami e antuweno mangipaita si aggabiyyaggepayi Jesus.

11 Sito katolemi, aggatarongkami sino ipatemi gafu sino passerbiyammi ki Jesus. Makwa yaw takesi maiteno pannakadamaneno biyayi Jesus sito baggimiya naladda a matay.

12 Kunnantu, massiki aggataronammiyeno katayammi gafu sino panluduwammi sino nalawara damag, nalawallud, se antuweno kabiyayandaw si makkikiyad.

13 Aneno neturak sino sapiti Dios a kunna si, "Nanguruwak ki Dios e antu gafuna, naddamitak."[†] Kakunnami kappayino tolaya nassapit sinay, se kinurummi payi Dios, e massiki madyatangkami, sapitammiyeno kinurummi.

14 Se ammumi si i Dios a nappaangngangoli ki Afu Jesus, pangngangolin-dakami kappena gafu sino nittatammi sikhana. Kunna kappay sikhawayu, takesi appandetam ammin e mesapatetam sikhana sino pagyananna.

15 Attammammi ammin yawa kadyatammi takesi maduffunangkayu. Se nu umodduweno tolayira a mangammu sino duffuni Dios annino alla'nga, umoddu kappeneno mappasalamatira sikhana e antuweno kedayawanna.

16 Kunna mantu, ammekami matappagga manuldu. Se massiki makka-fuyino baggitam, kadda awa mantatuyaggino biyaya ana sikhawata ammena matay si makkikiyad.

17 Se ino dyattam sito ingkein, ammera mabbalanayun e kunnangke bisampelang nu mekunna sino labuta appantamma so maddagguna aw. Se ino ketupakkannenaya dyattamino kalalawarana biyag sey langita awana kakunnana anna awana pakkiyaranna.

18 Antu gafuna, ino aggadandammammi, bakkannino maitera sito lubag, nu ammena lurino ammena maita a ana sey langit. Se ino maitera sito lubag, maawanira ammin. Udde ino ammena maita a ana sey langit, ammena maawan si makkikiyad.

5

Ino Bawuwa Baggiya Innamanino Manguruwira (1 Cor. 15:35-58; Flp. 1:19-26)

* **4:6 4:6** Genesis 1:3 † **4:13 4:13** Salmo 116:10

1 Ammutam si nanu matayino baggitam a kakunneno bawiya magabba, ananeno bawuwa baggiya iya'da i Dios si pabbalayantam sey langit. Ammena matay si makkikiyad se i Diosino nangwa.

2 Gafu se madyatanetam sito lubag, kabbatantamungke a appannino bawuwa baggitam sey langit,

3 takesi wara malan si pagyananino kararuwatam nu anawantamino dadana baggitam.

4 Sito ingkeina ayawetangkepay sito lubag, maburuburungetam sito kadidyata lawumantam. Udde ammek sapitan si anggantama matay ta anawantamino dadana baggitam, nu ammetam lud anggam si mapataliyan yo baggitam si bawuwa ammenan matay si makkikiyad.

5 I Diosino nidadan sikwatama mappa sinaya bawuwa baggitam. E neya'daneno Espirituna sikwatama pamakuruwan si appantam inay.

6 Gafu se aneno Espirituwi Dios sikwami, ammemi maddararan. Ammumi si kiyad si ayokami kepay sito baggimi sito lubag, aroyukami kepay sino agyanani Afu Jesus.

7 Udde kuruwammi kepayi Jesus, massiki ammemi itan.

8 Gafu sino kunnenoy, ammemi dararanannino matay. Se nalawad nu anawammiyeno baggimi sito lubag takesi makiagyangkami ki Afu Jesus.

9 Udde massiki sintawino agyanammi, nu sito lubaggepay onnu sey langitin, ino pelang kabbatammi ino mappaanggam sikwana.

10 Se amminetam, uma'langetamma ammin ki Kristo ta ukumandetam takesi appannino kadda tata sikwatamino meannung sino inangwana sito lubag, massiki nalawad onnu narakkat.

*Gafu Sino Inangwa I Kristo, Dama A Mebulunino Tolayira Ki Dios
(Rom. 5:9-11; Col. 1:17-22)*

11 Gafu se ammumi si kattalataloneno angngukumi Afu Jesus sino tolayira, pangaggammiya manuldu sikwara takesi kuruwandakami. Ammuwi Dios si awana narakkat si gakkammiya manuldu, e nalawad nu ammundopay.

12 Bakkanna gakkammiya passangeletino baggimi sinaya sinapi'mi, nu ammemi lud sinapippe lang takesi awan nadda ataldawa mangita'dag sikwami anna takesi wara itabbaddaw sino tolayira sitana passangele'deno buggira se itanda pelangino baggina tolaya bakkannino nakamma.

13 Nu wara massapit si mansekkami, kadde, se madayawi Dios gafu sino akwammi. Nu sapitanda si nannakangkami, nalawaggappay, se pallawarandawino akwammi.

14 Ammina akwammi, gafu pelang sino nappelalota agganggammi Kristo sikwami. Se ammumi si natayi Kristo a manubbut si ammina tolay, antu gafuna, ammina tolay, kunnangke nesapatira sino natayanino tata.

15 Natayi Kristo para sikwatam ammin, takesi amminetama aggabiyag, bakkan naddino panggammanino baggitamino tuntulantam, nu ammena lurino panggamman Kristo a natay anna nanggangoli kappay para sikwatam.

16 Si'in, nekunneno nakammi sino nakammino ammera nanguruwa dandammandra pelangino kinaba'nangga tolay onnu ino kinalawarino baggina. Kunna kappay inayino annandammi ki Kristo si'in, udde sito ingkein, naangkakwennino annandammi mappeafu sikwana.

17 Se ino tolaya nesapat ki Kristo, kunnangke bawuwa pinaratu. Ino dadana annandamma, napataliyan si bawu.

18 I Dios pelang ino nangwa sinay. Se massiki kababannaddam si'in, nepabbaliretam si bafulunnera gafu sino inangwa i Kristo. E pinilirakamiya manuldu sino tolayira ta mabbaliyera kappay si bafulunna.

19 Ino ituldumi, dama i Dios a pakomanino liwatino ammina tolay gafu sino inangwa i Kristo e damarana a mebumbulun sikuwana. Netala nga sikuwaniyeno manuldu sinaya damag si ammina tolay.

20 Antu gafuna, ikkamiyeno pannakabifyi Kristo a mangipakaammu sino anggammi Dios a sapitan. Gafu ki Kristo, makiggimallakkami mantuwa massapit si, "Ibbattandawa makkababannag ki Dios ta pabbalindakayu si bulunna."

21 Se kunnayawino inangwa i Dios para sikuwatam. Massiki awaningke liwati Kristo, nebilangi Dios si antuweno makwan liwat sino ammina liwat-tam, takesi mebilangetam si naggaddang sikuwana gafu sino nesapatantam ki Kristo.

6

1 Gafu se makitarabafukami ki Dios, makiggimallakkami sikuwayu ta mangwakayu si mangipaita si wara serbineno angngikalla'nga sikuwayu.

2 Se aneno nepetura'nga a kunna si,
"Diningngagguweno kararaddaw sin awa nanandammangku si al-lakkantakayu, e dinuffunantakayu sin nada'ngeno atto'na awa pangisalakangku sikuwayu."*

Dingngaggandonad inaya sinapiti Dios. Iyawinna awino pappaduffundaw sikuwana se nada'ngennino awa pisalakanna si tolay.

Ino Inattamanda Pablo Sino Nanulduwanda Sino Nalawara Damag

3 Sino pangwammi sino tarabafuwa netalakki Dios sikuwami, palanammi takesi awaningke kabalawammi, ta awana rasonino tolayira si ammera panguruwan sino ituldumi.

4 Sino ammina akwammi, ipaitamingke si i Diosino gakkuruwingke a passerbiyammi gafu sino piyattammammi sino ammina dya'mi anna kaburungammi andino kattaatalawa makwa sikuwami.

5 Namipidyakamiya nasiwasawa'wattan anna nabalud anna binakkundakamiyeno tolayira a manggamma mamapatay sikuwami. Kanayungkamiya madyatan sino tarabafumi, mabbiraggami ke anna mabisibisisinangkami.

6 Maita kappay si i Diosino passerbiyammi gafu se awaningke narakkatta akwammi, e gakkuruwa ammumiyi Dios. Attammammi amminino akwanino tolayira sikuwami e nannakangkami sikuwara ammin. Duffunandakamiyeno Espirituwi Dios e gakkuruwingke ino agganggammi sino kasittolemi.

7 Ipaitami kappay si i Diosino passerbiyammi se ituldumiyeno sapi'na a kakuruwan, e aneno pannakadamaña sikuwami. Inaya kinagaddangnga neya'da i Dios sikuwami, kunnangke armasmiya pangaffut si narakkat anna panellad sino baggimi.

8 Sino passerbiyammi ki Dios, aneno miyalal sikuwami e anakeno mangilopalopet, aneno maddayawira e ana kappayino massapitira si narakkat mappeafu sikuwami. Sapitanda si massisirikami, gampade ituldumiyeno kakuruwan.

* **6:2 6:2** Isaias 49:8

9 Kunnino korwanira si awana serbimi, udde naddinnamaggami kepay. Sapitanda si gapatekami, udde itandaw, aggabiyaggami kepay. Massiki nepasiwa'wa'dakamiyi Dios, ammena ino'ganan.

10 Massiki odduweno kalowanino nakammi, kanayungkami kepaya maanggam. Massiki pobirikami, odduweno tolaya pabba'nangngammi si makkikiyad. Awaningke kukwami sito lubag, udde akwamiyeno ammina ana ki Dios.

11 Ikkayuwa kakkola'mi sitan Corinto, sinapi'mi sikwayuweno ammina ana sino nakammi, se dokallingke ino agganggammi sikwayu ammin sitan.

12 Bakkanna kurangino agganggammi sikwayu, udde ikkayuweno nakkurang si agganggam sikwami.

13 Tatabbantakayuwa kunnangke gakkuruwa abbintakayu. Anggammadakami nadda kunnangke ino agganggammi sikwayu.

Ammena Dama A Mannumangino Manguruwira Andino Ammena Mangurug

14 Kakkolak, ammena meannunga makiatawa onnu makisosyukayu sino ammenera mangurug, se ammena menumangino naggaddang sino narakkat. Damana kadda mamungino nabaggaw anna lammuk?

15 Ammena kappay dama a mittateno nakanda Kristo anni Ofag, antuweno awangkappay pakkunnanino nangurug annino ammena nan-gurug.

16 Meannung kadda medaggeno sinandiosira sino templowi Dios? Ammena, e kunna kappay sikwatam, se ikkanetamino templowa pagyananino aggabiyaya Dios. Se aneno sinapiti Dios si, "Magyana'nga sikwara e bumbulunangkuwera. Ikkana'ngeno Diosda e iraneno tolek."[†]

17 Antu gafuna, sinapikkappayi Dios si, "Mekatwekayu sino ammera mangurug ta ammekayu mekunna sikwara. Ibbattandawino narakkatta aggangwara ta pagamwangantakayu."[‡]

18 Ikkana'ngeno Amayu e ikkayuneno abbingku. Antuweno sinapiti Afu Dios a mannakadama."[§]

7

1 Ikkayuwa iiddukangkuwa bafulungku, gafu se kunnenoyino nekariyi Dios sikwatam, ibbattandammad amminino mapparakkat sino baggitam annino nakantam. Lawarantamungke naddino akwantam takesi maggadangnetam se iyataltami Dios.

Maanggamingke I Pablo Gafu Sino Nammoboliyanino Corintowera

2 Dagganandonaddino agganggandaw sikwami. Se awaningke nalilwatammi sikwayu, awaningke tata sikwayuwa sinutunggungammiya mangwa si narakkat, anna awangkappay binalabaliyammi sikwayu.

3 Ammek sinapit inay ta ipaliwakku sikwayu. Se kakunnaneno sinapikku sikwayu, anggammammikayu. Antu gafuna, massiki sanneno makwa sikwatam sito katoletam e massiki matayetam, ammena marananino agganggammi sikwayu.

4 Dokallino annalakku sikwayu e idayotakayu sino korwanira. Antu gafuna, massiki odduweno kadidya'mi, maanggammak kepay, se nattuyag-gino nakangku gafu sino diningngaggu mappeafu sikwayu.

[†] **6:16 6:16** Levitico 26:11-12; Ezekiel 37:27 Itannu kappay sino Nepakaammu 21:3. [‡] **6:17 6:17** Isaías 52:11 [§] **6:18 6:18** Jeremias 31:9

⁵ Massiki sin ginamwangkamin sey Macedonia, malokepayino nakammi gafu sino kadidya'mi. Se kadda umangngammi, aneno kumontarera sikkwami e kanayungkamiya naddararan tantaro nu ibbattandawino angnguruddaw.

⁶ Udde i Dios a mamambay sino tolayira a malowino nakanda, nepat-tuyangngeno nakammi gafu sino ginamwangani Tito.

⁷ Bakkampelangino nangitammi sikanwano nappaanggam sikkwami, nu ammena lurino nepadamangng mappeafu sino nappatuyaggandaw sino nakamma. Se sinapi'na si anggandaka itan. Sinapi'na kappay si nabboboliyak sino narakkatta inangwayu sikkwak e sitoya, anggandawa mita'dag sikkwak sino mabbalawira sikkwak. Antu gafuna, maanggammakungke.

⁸ Massiki malowino nakandaw gafu sinaya turakku, ammek mabbobili sino neturakku. Ino kakuruwanna, nabboboliyak sin diningngaggu si malowino nakandaw, massiki nalampelang e naariyen.

⁹ Sitoya, maanggammak, udde bakkanna gafu sino loneno nakandaw, nu ammena lud gafu se nabboboliyak gafu sinay. Inaya loneno nakandaw, inusari Dios si pallawarandaw gafu se nangkakwakayu, e antu gafuna, nakaduffunino turakku sikwayu.

¹⁰ Se ino malowa nakamma usaranni Dios, metupak sino pabbobiliyanino tolayira sino liwa'da takesi mesalakanira. Awana mabbobili gafu sinaya nakwa. Udde ino loneno nakammino ammera mangurug, awana duffunna sikkwara se ammera mabbobili, e metupak sino kastigu si makkikiyad.

¹¹ Dandammandawino nalawara inangwa i Dios sikkwayu gafu sinaya loneno nakandaw. Se sito ingkein, aanggandawinna mangwa si nalawad. Anggandawa ipaita si ammekayu nesapat sino narakkatta inangweno bulundaw. Ka'gandawino inangwana a ka'atatal, e mattalokayuwa makastigu kappay. Anggandaw si makkaititetamumman ta mallawarino abbafaruluntam. Kinastiguyuweno nalliwat. Gafu sinoya inangwayu, nepaitayu si ammekayu nesapat sino liwa'na.

¹² Ino nanurakkangku sikkwayu, bakkampelanga gafu sino tolaya nalliwat annino tolaya nalliwatanna, nu ammek lud nanurak takesi mepakaammuwi Dios sikkwayu si dokallino agganggandaw sikkwami.

¹³ Gafu sino inangwayu, nattuyaggino nakammi.

Bakkampelanga kunnenoy, nu ammena lud nadadaggananino aanggammii sin initamiyi Tito a maanggam. Maanggammii Tito se gafu se nalawarino aggangwayu, awaninna dararanna sikkwayu.

¹⁴ Sin liyeyi Tito a inang sitan, nedayotakayu sikkwana. Ammek naatallan sino sinapikku mappeafu sikkwayu, se initana si gakkurug ammin inay. Gakkurug amminino sinapikku sikkwayu, e kunna kappayino sinapikku ki Tito a nalawaggayu.

¹⁵ Sitoya, madadaggananino agganggamma sikkwayu se aggadannemanneno nanguruwandaw sino nepakwana sikkwayu annino nipaityandaw sikkwana sin inangnganna sitan.

¹⁶ Antu gafuna, maanggammakungke, se ammukun si damatakayuwa talakkam.

¹ Kakkolak, anggammiya ipakaammu sikwayuweno inangweno manguruwira a makkakarampat sino lulubbunna Macedonia gafu sino duffuni Dios sikhara.

² Se ino kakkolattamira sinay, massiki madyatanira anna odduweno attamanda, maanggammira kepay. E gafu sino aangganda, massiki pobiriyerangke, kunnangke ba'nangngira a manga'da si duffunda sino korwanira a mekakallakka kakkolattam.

³ Damaka ta'daggan si ino neya'dara, bakkampelangino damara a meya'da, nu ammera luggappay neya'deno maawadda kepay. Awana namatut sikhara a manga'da sinay, nu ammerangkepay uraya manga'da.

⁴ Napperekallakkira sikhumi si medaggera a manga'da si duffunda sino tolayira i Dios sey probinsiya a Judea.

⁵ Nakka'bokami sino neya'dara a nasobra sino innanamammi. Se netala'da abbuweno baggira ki Dios, kasena kappay sikhumi ta duffundakami, se ammura si antuweno pangammani Dios si akwanda.

⁶ Gafu se i Titoweno nipayandam sikwayu si'in si mampakkayu si iya'dayu, pulimmi sitan ta duffundakayuwa mamalin sinaya neyafuyuwa pappaitandaw sino agganggandaw.

⁷ Sino ammina kinalawad, lambawandawino korwanira, se natuyaggino angnguruddaw anna nalaingkayuwa manuldu se odduweno ammuyu mappeafu ki Dios. Nalappakkayuwa masserbi sikhuma anna dokallino agganggandaw sikhumi. Antu gafuna, anggammi si ammekayu malambawan sino iya'dayuwa duffun sino mekakallakkira.

⁸ Ammek sapitan yaw ta patutantakayuwa manuffun. Ipakaammupelang sikwayuweno aanggammimo korwanira a manga'da si duffun, takesi nu akwandokappay, antuweno pangamuwangku si gakkuruwino agganggandaw.

⁹ Se ammuyu si nappelalotino duffuni Jesu Kristo a Afutam. Massiki ba'nangngingke sey langit se akwana ammin, inanawanna ammin sin inangnganna sito lubag e nabbali si tolay gafu sino agganggamma sikhwatam. Ino nabbaliyanna si kakallakka tolay, takesi damatama mesapat sino kinaba'nangnga.

¹⁰ Ino itungku sikwayu mappeafu sino iduffundaw, nalawad nu balinandawino neyafuyu sin tata tarun. Se ikkayuweno palunguwa nanandamma manga'da si duffun e ikkayu kappayino palunguwa nangiyafuwa nampat.

¹¹ Balinandonadda manga'da sino iduffundaw, massiki kiyabelangino damayuwa iya'da sito ingkein. Ino aanggandawa nangiyafu sinay, kunna kappenaddino aanggandawa mamalin.

¹² Se nu maanggangkayuwa manga'da sino kiyara damayuwa iya'da, maanggangkappayi Dios sinay. Ammena arangngannino ammeyu dama a iya'da.

¹³ Ammek anggamma sapitan si aggeaa'dakayu si duffun sino korwanira makkiyad si ikkayuweno maawan.

¹⁴ Udde ino anggangku, iya'dayuweno sobra sikwayu sito ingkein ta maduffunanira, takesi nu duma'ngeno awa makkurangkayu pay, duffundakayuna pay sino sobrara. Se nu kunnenoyino akwantam, makkakarunnetama manguruwa awana makkurang.

¹⁵ Kakunnaneno nepeturakki Dios mappeafu sino nampattanino Judyuwera sino makkana naggabwat sey langita kunna si,

"Ino nakaampat si oddu, ammena nassobra. E ino nakaampat si bissang, ammena nakkurang."*

Da Tito Andino Bafulunnera A Dundunanda Pablo Sey Corinto

16 Mappasalamakkamingke ki Dios se nekunnaneno agganggammi Tito sino agganggammiya manuffun sikwayu.

17 Sin inarammi si umang sitan, inanggammanna, se gagangaya dinandamma a umang kappay sikwayu gafu sino agganggamma a manuffun sikwayu.

18 Dundunammiyi Tito annino tata a kolattama iyatallino ammina manguruwira si palulubbun gafu sino pangibanyanna sino nalawara damag.

19 Inaya kolattamino dinotukanino manguruwira a mamulun sikwami a miyang sino iduffuntam sino mekakallakkira a kakkolattam sey Judea. Akwammi yaw takesi madayawi Afu Jesus anna takesi ipaitami si anggammammiya manuffun.

20 Ino gafuna a anggammi si mebulunira sikwami, se managgami takesi awana kabalawammi sino piggammammi sito dokalla iduffuntam.

21 Se anggammi si nalawarino akwammi, bakkampelang sino angngita i Dios, nu ammena luggappay sino angngiteno tolayira.

22 Aneno tata kappaya kolattama pebulummi sikwara Tito a umang sitan. Namipidya a dinalodomi yawa tolay e naammuwammi si anggamma a manuffun sino manguruwira. Sitoya, anggammangke a manuffun sikwayu se dokallino annala'nga sikwayu.

23 Nu mappeafu ki Tito, antuweno bulungku sino tarabafuka manuffun sikwayu. E ino kakkolattamira a mamulun sikwana a umang sitan, ireno pannakabaggineno manguruwira sino lulubbun sitaw, e madayawi Kristo gafu sikwara.

24 Kunnantu, ipaitayu naddino agganggandaw sikwara takesi antuweno panguruwanino manguruwira si lulubbun si gakkuruwino sinapikku sikwara a nalawaggayu.

9

Inona Nalawara Salinunu'neno Duffunda Sino Mekakallakkira

1 Ammuk si ammena maawa manurakkak kepay sikwayu mappeafu sino iduffundaw sino tolayira i Dios sey Judea,

2 se ammuk si anggandawingke a manuffun. Antuweno nedayotakayu sino manguruwira sey Macedonia. Sinapikku si nadadangkayu sitan Acaya a manuffun mangiyafu sin tata tarun. Gafu sinaya sinapikku, ino kaodduwan sikwara, anggandampaya manuffun.

3 Udde dundunangkura Tito sitan sito ingkein ta duffunandakayuwa mampat sino iduffundaw, takesi maammuwanino tolayira si gakkuruwino nalawara sinapikku mappeafu sikwayu, anna takesi idadandawino iduffundaw a kunna kappayino sinapikku.

4 Se nu umangngak sitana mebulunino kakkolattamira a taga-Macedonia e maammuwanda si ammena kepay nadadanino iduffundaw, maatalana'nga se sinapikkun si nadadanin, e kunna kappay sikwayu.

5 Antu gafuna, dinandangku si nalawad nu pauntangku iyawira a talluwa kakkolattam takesi duffunandakayuwa midadan sino nekariyuwa

* **8:15 8:15** Exodus 16:18

iduffun takesi maampattinna nu gumamwangkami sitan. Se nu kunnenoy, mepaita si awana namatut sikwayuwa manga'da, nu ammena lud naggabwata sino nakandawingkepay.

6 Dandammndonad yaw. Ino tolaya mammula si bissang, bissang kappayino buwatanna. Udde ino tolaya odduweno imulana, oddu kappepayino buwatanna.

7 Kadda tata sikwayu, dandammanna naddino anggamma iya'da takesi antuweno iya'dana. Narakkat nu manga'deta nu malowino nakanta onnu bakkanna uretangkepay. Se i Dios, anggammanneno maanggamma manga'da.

8 Dama i Dios a manga'da sikwayu si ooddu amma sino awandaw takesi awana pakkurangandaw e oddu payino meduffundaw sino mawira si duffun.

9 Kakunnaneno neturak sino sapiti Dios mappeafu sino naggaddangnga tolaya kunna si,
"Odduweno iduffunna sino tolayira a mekakallak. Antuweno ammena makalyawanino nalawara aggangwana si makkikiyad."^{*}

10 Se i Dios a manga'da si bukal sino mammula anna mappatufu sinay takesi wara akkanannino tolayira, antu kappenenno manga'da anna mappaoddu sino ana sikwayu takesi umodduweno damayuwa iduffun sino korwanira, e paoddunna kappayino nalawara salinunu'neno duffundaw.

11 Paoddunna kappayino iya'dana sikwayu takesi ooddu payino damayuwa iya'da si korwan. E umodduweno mappasalamatira ki Dios nanu maappareno iduffundawa iyammina sikwara.

12 Gafu sinaya duffundaw, ammeyu pelang iya'deno awannino mekakallakkira a tolayi Dios, nu ammena lud umoddu kappayino mappasalamatira sikwana.

13 Antu kappayino pitanino tolayira si gakkuruwino angnguruddaw a bakkanna sapipbelang. E odduneno maddayaw ki Dios gafu sino nalawarino annuntuldaw sino nalawara damag mappeafu ki Kristo. Dayawanda kappay gafu sino dokalla duffundaw sikwara anda sino korwana tolay.

14 E ikararandakayuna gafu sino angngikalora sikwayu se ammura si naggabwat ki Diosino dokalla duffundaw sikwara.

15 Mappasalamatetam antu ki Dios se neya'dana sikwatamino Abbingnga a awana kakunnaneno kinapatingnga.

10

Ino Netabbi Pablo Sino Nabbalawira Sikwayu

1 Ikkanaki Pablo, aneno ipekakallakku sikwayu. Anera kanuweno massapit si mattalawaka mallang sikwayu nu mara'langetam, udde naturirappelang nu manurakkak sikwayu. Udde sitoya, mappekakallakkak sikwayu se tuntulangkuweno kinanakam anna kinaallakki Kristo.

2 Ino sapitangku sikwayu, mikallakkayu nad takesi amme'ngad ipaiteno kinaturiggu sikwayu. Se nu umangngak sitan, ipaita'ngeno kinaturigguwa mallang sino tolayira a mabbalaw sikwamiya massapit si maggabwapelang sino nakammiya tolayino akwammi.

3 Gakkuruwa tolekami pelang, udde ino talakkammiya pakiyubat sino narakkat, ammena naggabwat sino nakamma tolay.

* 9:9 Salmo 112:9

⁴ Se ino kunnangke armasa usarammiya makiyubat sino narakkat, ammena naggabwat si tolay, nu ammena lud naggabwat ki Dios, e aneno pannakadamara a mangaffut si massiki sanna a kumontara sikwana.

⁵ Antuweno pangaffu'mi sino ammina rasonna tolaya mammay ki Dios, annino tansi'da a makatappan sikwara sino pangammuanda sikwana, takesi mapataliyanino annandanda a mangontara sikwana, e sumulukira ki Kristo.

⁶ Ipaitayu nad si gakkuruwa kuruwandawi Kristo, se ino ammera mangurug sino sapitammi, nadadangkamiya mangastigu sikwara.

⁷ Ino pakkurangandaw, naladdakayuwa maawis sino maitayu, a ammeyu dandammannino kakuruwan. Se aneno korwanira sikwayuwa massapit si ira pelangino pannakabaggyi Kristo, udde nu kunnenoyino sapitanda, dandamanda nad si massiki ikkami, pannakabaggirakami kappayi Kristo.

⁸ Massiki kunnangke nao'gananino sinapikku mappeafu sino kalintiyammiya matturay sikwayu, ammek maatal, se i Afu Jesusino nanga'da sikwami. Neya'dana takesi pattuyaggammiyeno angnguruddaw, bakkanna panaralmi.

⁹ Ammeyu nad nganan si tantlawantakayu pelang sino turakkuwera sikwayu.

¹⁰ Kunnino korwanira sitan si, "Nu manurakki Pablo, naturira mallang anna ammuneno sapitanna, udde nu uma'lang sikwatam, kunnangke mattalaw anna awana serbineno sapitanna."

¹¹ Ino massapitira si kunnenoy, dandamanda nad si massiki sanneno sapitammi sino tura'mi nu awangkami sitan, antu kappeneno akwammi nu umangkami sitan.

¹² Ammemi anggamma ikunneno baggimi sino tolayira sitana passangele'dangkepayino baggira. Kunnangke kurangino ammura. Ngananda si ino nad gagangereno matuntul, antuweno aridda si nalawarino massiki sanna a akwanda.

¹³ Udde sikwami, nu wara isangele'mi, ammemi isangeletino amme nepangwa i Dios sikwami, se ino pelang passangele'miyeno tarabafuwa nepangwana sikwami, e nesapat sinaya tarabafuweno nanulduwammi sikwayu.

¹⁴ Antuweno aneno kalintiyammiya misangelet sino inangwami sitan, se ikkamiyeno palunguwa nanuldu sikwayu sino nalawara damag mappeafu ki Kristo.

¹⁵ Ammemi ibilang si inangwamiyeno nepakwa i Dios si korwana tolay ta isangele'mi. Udde innanamammi si mattuyaggino angnguruddaw takesi damarakaminna duffunan nu umangkami pay si korwana lub bun.

¹⁶ Ino nad anggammi, ibanyammiyeno nalawara damag si lulubbuna aroyu amma sikwayuwa awangkepay nanuldu sikwara. Se ammemi anggamma passangeletino inangwana korwan a kunnangke inangwami.

¹⁷ Tuntulamtammaddino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Nu wara manggamma massangelet, passangele'na naddino inangwa i Afu Dios."*

¹⁸ Se bakkannino tolaya passangele'neno baggineno mebilang si nalawad, nu ammena lurino tolaya dayawanni Dios.

* **10:17 10:17** Jeremias 9:24 Itannu kappay sino 1 Cor. 1:31.

11

*I Pablo Andino Sinan Apostolira
(1 Cor. 9:1-18)*

1 Attammandonad abbu pelang yo sapitangku sikwayu, massiki kunnangke abulaka mita'dag sino baggikungkepay. Attammandopelang ingkein.

2 Se gakkuruwa iddukantakayu a kakunneno aggidduki Dios, e madararanak tantaro nu anawandawino fustuwa angnguruddaw. Meyampariggayu si tata a balatanga nekarika mangatawa si tata a lalakiya i Kristo, e ammek anggam si wara korwana mani'dun sikwayu kiyad sino pakkasarandaw.

3 Maddararanak sikwayu tantaro nu malamuranino angnguruddaw ki Kristo si korwana tuldu e kalyawandawino agganggandaw siksana, a kunneno nakwa ki Eva si'ina binalabaliyanino massisiriya ulag.

4 Se mayan naladdakayungkelanga mangurug sino massiki inya a gumamwanga manuldu sitan si tanganana tuldu mappeafu ki Jesus a bakkanna kakunneno netuldu? E anggandokappaya dingngaggannino tanganana tuldura mappeafu sino Espirituwi Dios a ammena kakunneno netuldu, e massiki ino tuldura a bakkannino nalawara damaga netuldu, dingngaggandokappelud.

5 Massiki kunnino manulduwera sikwayu si ireno kalalaingana apostol, ammek kuruwan si nalaingira amma sikkwak.

6 Massiki ammek nalainga mangartiya manuldu, awana kurangngeno ammuk mappeafu ki Dios. Ammuyu si gakkuruwinay, se kanayuna nepaitak sikwayu sino ammina nanulduwangku.

7 Wasin sinulduwantakayu sino nalawara damaga naggabwat ki Dios, ammek narang si tandangku sikwayu.* Ariddonakuy si awana balorneno netulduk se awana pagana? Nepabbafokino baggika mattarabafu si katolayangku takesi maduffunangkayu gafu sino tulduk. Wara kad liwakku sinay?

8 Sin nanulduwangku sikwayu, ino nanguruwira si korwana lulubbun ino nanuffun sikkwak sino awangku. Kunnangke sinakawangkuwera, se ireno nappangku, massiki ikkayuweno dinuffunangku.

9 Sin nagyanangku sikwayuwa kurangino awangku, ammek narang sikwayu, se agyanino kakkolattamira a naggabwat sey Macedonia a niyang sino ammina awangku, takesi ammekayu madyatan sikkwak.[†] Antuweno inangwak si'in e kunna kappenegro akwangku so maddagguna aw.

10 Awana mappaibbat sikkwaka misangelet sinay, se ammekungke marang si duffun sikwayu onnu si korwana tolay sino lulubbunna Acaya. Gakkurug yaw se kakunneno kakuruwana sinapiti Kristo a ana sikkwak.

11 Ariddaw nakuy si ammetakayu anggam se awana arangngangku sikwayu. Udde ammuwi Dios si iddukantakayu.

12 Ammek angkakwanino aggangwaka amme marang sikwayu, takesi amme dama a massangeletino sinan apostolira sitana massapit si nekunneno aggangwara sino aggangwami.

13 Inayira a tolay, bakkannira a gakkuruwa apostoli Kristo, massiki antuweno sapitanda. Balabaliyandakayu sino tuldura se massan apostolira pelang, gampade narakkattino ana sino nakanda.

* **11:7** **11:7** Itannu kappay sino 1 Cor. 9:3-18. † **11:9** **11:9** Itannu kappay sino Fil. 4:14-15.

14 Bakkanna kakka'baw inaya akwanda, se massiki i Satanas, ammuna kappaya pabbalinino baggina si kunnangke mangngilikilita angheli Dios.

15 Kunna mantu, ammetammad makka'baw nu ino aripannera, ammura a pabbalinino baggira si kunnangke naggaddangga aripanni Dios. Udde mattagarollina sikwareno inangwara a narakkat.

Ino Ilawumi Pablo Gafu Sino Kinaapostolna

16 Sapitangku kappay sikwayu si ammeyu nganan si abulak gafu sino pita'daggangku sino baggikungkepay. Udde massiki nu antuweno dandammandaw, attammandokepaya dingngaggannino sapitangku a kunnangke ino addingga'daw sino korwanira.

17 Iyawa sapitangku sikwayu, ammenamekunna sino aggangwa i Afu Jesus, nu ammek lud kunnangke abula massangelet.

18 Udde gafu se odduwera sitana massangelet mappeafu sino ana sikwara sito lubag, akwangku pay takesi dingngaggandopayino tulduk.

19 Nalaingkayu ma'lura tolaya anggandawingke a dingngaggannino sapitanna abul.

20 Se massiki nu paripandakayu, iyambu'deno kukwayu, balabaliyan-dakayu, patutandakayuwa sumuluk sikwara, anna iyatataldakayu, damana pelang sikwayu.

21 Maatallanak se ammek nangwa si kunnenoy sikwayu. Kakallakkayu se awana turigguwa mangwa si kunnenoy.

Udde massiki sanneno patturiranda a isangelet, patturirangku kappaya akwan. Kungku payino abul, udde massiki, se affutangkuwera.

22 Kunda si Hebreowera a Judyu. Udde Hebreowak kappepaya Judyu. Kunda si gakagakera i Israel, udde gakarok kappayi Israel. Kunda kappay si i Abrahamino gagginafura. Massiki ikkanappay, gagginafuk inay.

23 Sapitanda si masserbiyera ki Kristo, udde massiki ikkanak, masserbiyappay sikwana, e nalawarino asserbik amma sikwara. Ammuk si kunnangke sapi'na pangababulan yo sapitangku, udde kadde. Se ammuyu kena si nalappattaka mattarabafu para ki Kristo amma sikwara. Namipidyaka nabalud gafu sino tarabafuk para sikwana, e ammena mabilangino nasiwa'wattangku. Kanayungkappaya maggi papatayandak gafu sikwana.

24 Namillimandaka siniwa'wattanino kasiJudyukira si kappatafulu si asama siwa'wat.

25 Nami'luwandaka sinisi'batanino Romera. Namittaka nalapalappag, e nami'l'u kappaya nadattino bafora nattakayangku. Agyangkappayino tata si awa aggapatakkak sino bebay si patataw anna tata si gafi.

26 Awana ammena nakwa sikwak sino pannodoyuwangkuwa umang manuldu. Namipidyaka naddammang si dokalla danum e namipidyaka nallakad sey dalana agyanino mattakawira. Odduweno kasiJudyukira a manggamma mamapatay sikwak, e massiki payino bakkannira a Judyu. Kattalatalokappayino nakwa sikwak sin nagyanangku sino darokalla lulubbun, sin inangngangku sino danak, anna sin nattakayangku sino bafor sey bebay. Kumaral kappayino inangweno tolayira a massangkurug ki Kristo sikwak.

27 Nattarabafuwak kiyad si naayangngakungke. Kanayuna ammek maturug. Kanayuna mabisinan anna mauwawak. Dayandanaka makkurang si akkanan anna barawasi, e neyattangku pelangino la'bat se awana fustu si pagyanangku.

28 Bakkampelang inayino nadyatangku, se kadda awa aggadammattino nakangku gafu se aggadandammangkuweno manguruwira si palulubbun.

29 Se nu wara nakafuy sino angngurungnga, malopayino nakangku. Nu wara kappay matutunggungan e maliwat, mabbungutak sino nanutung-gung sikuwan.

30 Ammek anggamma massangelet, udde gafu se maawag si akwangku, passangelekkku pelangino mangipaita sino kinakafuyku.

31 I Dios a antuweno Dios anna Ama i Afu Jesus, ammun si awana siri nenoya sinapikku. Madandayonad si makkikiyad.

32 Antuyawino tata kappaya nakwa sikuwa mangipaita sino kinaka-fuyku. Sin nagyanangku sey Damasco si'in, ino gubernadora dino-tukani Ari Aretas, nepaindangnga amminino lamwanganna lubbun takesi pado'marak.

33 Udde agyanino nanuffunira sikuwa. Neittundak si dokalla lu'dug, e nelawandak sino sawangngeno balay, kaserak sinuwewaya netabbafa sino lasinneno tupingnga lubbun, e antuweno nakabukalak.

12

Ino Nepaita I Dios Ki Pablo

1 Ammek anggamma passengeletino inangwak, se awana serbina, udde napatutappelang. Antu gafuna, sapitangku sikuwayuweno nepaita i Afu Jesus sikuwa kunnangke tenap, andino nepakaammuna.

2 Sin karappatin si run, agyanino ammuka tata nangurug ki Kristo* a naappen sey langit sino agyanani Dios.[†] Ammek ammu nu ino pelang kararuwaneno inang onnu ammin sino baggina, i Dios pelangino nangamu.

3 Ammuk si neiyang sino agyanani Dios a kalalawaran. Udde ammek gakkurug ammu nu inangngino baggina onnu ino pelang kararuwana, se i Dios pelangino nakaammu.

4 Wasin anen sinay, agyanino diningngangnga a awana kesapi'na si dami'na tolay e ammena kappay dama a passapi'na tolay.

5 Damaka passangelet inaya tolaya naappa sey langit. Udde gafu se ikkanak inay, ammek dama a passangelet, se ino pelang passan-gelekkkuweno mangipaita si awana pannakadamak.

6 Nannud anggangkuwa isangeletino baggik, bakkannaka abula mas-sisiri, se passingngadda gakkuruwino sapitangku. Udde ammek akwan, tantaro nu antuweno panayawanino tolayira sikuwa. Ino anggangku, nu nalawarino angngifara sikuwa, maggabwa'had sino inangwaka ini-tarangkepay andino sinapikkuwa diningngadda.

7 Gafu se amme anggammidi Dios si dayawangkungkepayino baggik gafu sino nalawaringke a nepaitana sikuwa, ina'dannak si nappelalota malow. Iyawa malow, kunnangke aripanni Satanas a nepurayi Dios a mama'gang sikuwa takesi ammek massangelet.

8 Nami'luwangkuwa inarang ki Afu Jesus ta ariyanna nad.

* **12:2 12:2** Ka'gani Pablo a isangeletino bagginangkepay, antu gafuna, ino istoriyanna sito tena'ma, kunnangke tanganana tolayino sapitanna. Udde maawatan sino bersikulu 1 anna 7 si ino bagginangkepayino istoriyanna. † **12:2 12:2** Ino sapitanna dami'na Griego, ...netullu sino mekatalluwa langit. Talluwa langitino sapitannino Bibliya. Ino kaabbafawan ino agyananino dulam. Ino mekadwa ino agyananino sinag, dakkag, andino bitunira. Ino mekatallu ino agyananino Dios.

9 Udde netabbangnga si, "Gafu sino duffungku sikhawam, damama attamman ammin. Se nu nakafuyka, gakkuruwa maiteno pannakadama mak sikhawam." Gafu sinaya sinapi'na sikhawak, ammek netuluya nepaari, nu ammek lud naanggam gafu sino kinakafuyku, se kadda nakafuyak, gi'nangkuweno pannakadama i Kristo a manuffun sikhawak.

10 Antu gafuna, maanggammak massiki sanneno makwa sikhawak. Nu nakafuyino baggik onnu paatallandak, nu madyatanak onnu ilopalope'dak, onnu massiki sanneno problemak, attammangku pelang ammin. Se nu nakafuyak, dokallino duffuni Kristo a mappatuyag sikhawak.

Ino Aggadandamanni Pablo Sino Corintowera

11 Kungkungke abul gafu sinaya nisangeletangku sino baggik, udde ikkayuweno namatut sikhawa mangwa si kunnenay, se aggasasinakkayu pelang. Ikkayu naddino mangita'dag sikhawak sino sinan apostolira sitan. Se massiki awana patiggú, ammerak kepay malambawan inayira a massapit si ireno kapatian.

12 Sin nagyanangku sikhwayu, nepaitak si gakkuruwa apostolnaki Kristo gafu sino senyalira andino korwana kakka'bawa nepaitanino pannakadama i Dios a nepangwana sikhawak. E massiki nadyatanak, neyyattangku pelang.

13 Sanna kaddino liwakku sikhwayu? Se ino duffungku sikhwayu, nekunna sino duffungku sino manguruwira si korwana lulubbun. Ino pelang tanganan, ammek inarang sikhwayuweno awangku. Nu liwakkuwenay, pakomanda'ngad.

14 Nadadanakunna umang maddiraw sikhwayu, e antuyawino mekatallu umangngangku sitan. Ammek umangnga marang sikhwayu sino awangku. Se ino kabbatangku, bakkannino kukwayu, nu ammena lud ikkayungkepay. Se ikkayuweno kunnangke abbingku, e bakkannino abbingireno mintarak sino awannino mapparan'a'da, nu bakkan lurino mapparanakino manga'da sino awannino abbindera.

15 Maanggammak nu maambutino ammina kukwak annino tuyaggú sino panuffunangku sikhwayu takesi mattuyaggino angnguruddaw. Maaranangkaddino agganggandaw sikhawak gafu sinaya nappelalota agganggangku sikhwayu?

16 Massiki onandaw ammin si ammek narang sino awangku sikhwayu, ana kepayino korwanira sitana massapit si nasirifak e binalabaliyantakayu.

17 Udde ansangku nangwa sinay? Wara kad inappeno dinundungku sikhwayu? Awangkena pay.

18 I Tito a dinundungkuwa umang sitan annino tata a kolattama nepebulungku sikhawa, binabaliyandakayu kad? Awangkena, se nakkuneno aggangwami anni Tito e nakkunna kappayino gakkammiya naggaddang.

19 Ariddonakuy si sinapi'mi ammin inay takesi ta'daggammiyeno baggimi sikhwayu. Udde bakkangkayuweno mangukum sikhawi, se nesapakkami ki Kristo, e i Dios pelangino tabbammi. Ino kakuruwanna, awana korwana gakkammi, nu bakkapelangino mappatuyag sino angnguruddawa bulummiya iiddukammi.

20 Maddararanak, tantaro nu umangngak sitan, e da'ngantakayuwa mangwa sino ammek anggamma itan, e nu kunnenoy, ammeyu kappena anggammino akwangku sikhwayu. Tantaro nu da'ngantakayuwa matatarukki, makkaimaimal, makkabungubungut, makkaiindu, anna wara

mammammal anna mabbalaw sino bulunna, e wara kappenalang natansit e awaninna kaiinggurandaw.

21 Maddararanak kappay tantaro nu umangngak sitan, e ipidwaraka attallani Dios gafu sino inangwayuwera a narakkat. E maloneno nakangku gafu sino odduwera a nalliwat si'ina ammera kepay nabboboli anna inibbattanino narakkatta akwanda a kunneno makibulun anna mangwa sino massiki sanna a panggamanino baggira.

13

Makastigu Naddino Corintowera Nu Ammera Mabboboli

1 Ipi'l'u'nga a umang sitan. Dandammandawino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Nu wara midarun sino bulunna, wara nad adwa onnu talluwa mana'dag sino kakuruwanna."*

2 Sin pidwaka inang sitan, sinapikku sino nalliwatira si nu ammera ibbattan, kastigungkuwerana nu muliyak sitan. E sapitangku kappay sikwayu ammin site ingkein a nanu muliyak kappay, amme'nga allakkannino massiki sanna a malliwat.

3 Anggandaw si ipakurugguwa i Kristoweno naggabwatanino sinapikku, e maitayuna nu kastiguntakayu. Se bakkanna nakafuyuna i Kristo a mangastigu sikwayu, nu ammena lud ipaiteno pannakadama sino amminia akwanna sikwayu.

4 Se massiki kunnangke nakafuyi Kristo sin natayanna sino krus, nangngangoli, e antuweno nangipaita si aneno pannakadama i Dios sikwana. E kunna kappay sikwami, kunnangke nakafuykami se odduweno inattammammi gafu sino nesapatammi sikwana. Udde nesapakkami kappay sino nangngangoliyanna, e anen sikwamiyeno pannakadama i Dios a itandonada nu kastigummikayu.

5 Itandonaddino aggangwayungkepay takesi maammuwandaw nu gakkuruwino angnguruddaw. Natalanggaggayu nad si ana i Kristo Jesus sikwayu. Se nu awan, ammekayu kepay gakkuruwa nangurug sikwana.

6 E nu natalanggaggayu si nanguruggayu, innanamangku si maimunuwandokappay si gakkuruwa apostoldakamiy Kristo.

7 Ikararammikayu ki Dios ta awan nad akwandaw si narakkat. Bakkanna ikararammi inay takesi maimunuwanino kinaapostolmi. Se anggammii si nalawannad amminino akwandaw, massiki awana wayamiya mipaita si gakkuruwa apostolkami sino pangastigumwammi nad sikwayu.

8 Se ammemi dama a ipaiteno pannakadamami sikwayu nu akwandawino nalawad, se ipaitami pelang sino kumontarerera sino kakuruwana tuldu.

9 Maanggangkami nu awana pangipaitammi sino pannakadamami se natuyagginnino angnguruddaw. Antuweno arangngammi ki Dios ta mallalawarino aggangwayu kiyad si nalawarin ammin.

10 Antu gafuneno nanurakkangku sikwayu liyeka umang sitan, takesi nanu gumamwangak, ammena nad maawag si ipaitakino tureka mangastigu sikwayu. Neya'da i Afu Jesus iyawa turek, bakkanna panaralku sino angnguruddaw, nu ammek lud panuffun sikwayu.

Ino Ambu'neno Turak

11 Kakkolakku, antuyawino ambu'neno sapitangku sikwayu. Lawaran-donaddino aggangwayu takesi nalawaggayu ammin. Kuruwandonad

* **13:1 13:1** Deuteronomio 19:15

amminino netungku sikwayu. Mittatakayu nad si nakam takesi mas-siyanakkino biyaddaw. Nu antuweno akwandaw, kanayuna magyan sikwayuwi Dios a naggabwatanino agganggam anna siyana'nga nakam.

¹² Nu maddarambalkayu, ipaitayu naddino agganggandaw si kadda tata. Amminino tolayira i Dios sitaw, bebutanda nu manantokayu.

¹³ Imutandakayu naddi Afu Jesu Kristo gafu sino alla'nga, ipaita naddi Diosino agganggamma sikwayu, e mittatakayu nad ammin sino Espirituna.

Ino Turakki Pablo Sino Galaciyyera Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulumenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikuwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mappeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikuwara. Sino ambu'neno turak, ana kappayino maammuwantam mappeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'neno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a nadotukan si apostoli Jesu Kristo. Bakkanna tolayino naddotuk onnu namili sikuwaka nabbali si apostol, nu bakkan luri Jesu Kristo anni Dios Ama a nappaangngangoli sikuwana.

² Antuyawino turaku sikwayuwa manguruwa makkakarampat sitan lulubbunna Galacia. Ino kakkolattamira a manguruwa bafulungku sitaw, agгадандамдакайу pay.

³ Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo e pas-siyankanda naddino nakandaw.

⁴ I Jesu Kristo a Afutam, neya'daneno biyangnga takesi mapakomanino liwattam. Inangwanenay gafu se antuweno anggammi Dios a Amatam takesi mesalakanetam anna meli'wetam sino narakkatta ana sito lubag sito ingkein.

⁵ Madayonaddi Dios si makkikiyad. Amen.

Ino Kakuruwana Nalawara Damag

⁶ Nakka'bawakungke sikwayu, se naladdengke a sinelekkurandawi Dios a nayag sikwayu gafu sino angngikallakki Kristo, e sinuntuldawino tanganana tulduwa nganandaw si nalawara damag.

⁷ Ino kakuruwanna, awaningke a korwana nalawara damag, nu bakkapelangino mappeafu ki Kristo. Udde ana kanuweno mangungkul sikwayu a kakkapanda a pataliyanino nalawara damag.

⁸ Sapitangku sikwayu, nu wara manuldu sikwayu si tanganan sino nalawara damaga netuldumi sikwayu si'in, makastigu nad sey infiyernu si makkikiyad, massiki ikkamiya apostol onnu anghela maggabwat sey langit.

⁹ Antuwenayino sinapi'mi sikwayu si'in, udde ipidwak kappaya sapitan: massiki inyeno manuldu sikwayu si tanganan sino nalawara damaga netuldumiya kinuruddaw, makastigu nad sey infiyernu si makkikiyad.

¹⁰ Nu dandammandaw inaya sinapikku, maammuwandonad si bakkannino panggammanino tolayira sikwakino tufukangku, nu ammena lurino panggammani Dios. Se nu ino pidayawan ino tolayira sikwak ino tufukangku, ammek dama a mebilang si masserbi ki Kristo.

I Diosino Namili Ki Pablo A Nabbali Si Apostol

¹¹ Kakkolakku, anggangku si maawatandaw si bakkanna nakamma tolayino naggabwatanino nalawara damaga netulduk sikwayu.

¹² Se bakkanna tolayino nangammuwangku sinaya nalawara damag. Awangkappaya nituldu sikwak sinay, nu ammena luri Jesu Kristowengke-payino nangipakaammu sikwak.

¹³ Nadingngaddawinnino dadana katolek sin nanuntulangku sino gagangenya Judyu. Ammuyu si nelopalopekuwenin tolayira i Dios a nangurug ki Jesu Kristo, e neyekwakungke ino damak takesi maawan naddino mangurug sikwana.

¹⁴ Nu mappeafu kappay sino angngurummiya Judyu, ikkanakino kalam-bawan sino kadawunangkuwera a bulungku, se nalappattakungke a nanuntul anna nangita'dag sino gagangaya nillalupa'mi sino gagginafumiyera.

¹⁵ Udde tangananino gakkaddi Dios para sikwak, se gafu sino alla'nga, pinilinak sin liyek kepaya neyanak, e inayannaka masserbi sikwana.

¹⁶ Wasin nadatangngino awa anggamma a ipaita sikwakino Abbingnga takesi antuweno itulduk sino bakkannira a Judyu, awaningke a tolaya nabbebutangku.

¹⁷ Ammek kappay inang sey Jerusalem a nappakibebut sino apostolira a palungu sikwak, nu ammek lud nangawwata inang sey Arabia, kasek nuli sey Damasco.

¹⁸ Wasin nalla'wutino tallurun kiyad sin nanguruwangku, inangngak sey Jerusalem a nangita ki Pablo e nakiigyanak sikwana si kadwafulu si lima aw.

¹⁹ Ira pelang anni Santiago a kolaki Afu Jesusino apostola initak sinay, awana korwan.

²⁰ Ammuwi Dios si gakkuruwira yawa neturakku sikwayu, bakkanna siri.

²¹ Wasinoy, inangngak sino lulubbunna Siria anna Cilicia.

²² Sinoya tiyempo, ino manguruwira ki Kristo sino lulubbunna Judea, ammerak kepay inita.

²³ Nadingngadda pelang si ino nangilopalopet sikwara si'in takesi maawanira naddino mangurug ki Kristo, antu kappayinnino manuldu sinaya angngurug.

²⁴ Antuweneno dinayora i Dios gafu sikwak.

2

I Pablo Annino Korwanira A Apostol

1 Wasin nulla'wutino kadwafulu si appata run, inangngak kappay sey Jerusalem a bulungkuwi Bernabe. Nebulsummi kappayi Tito.

2 Inangngak sinay se antuweno nepadandammi Dios a akwangku. Sin ginamwangkami sinay, nakitatabbak sirkwara a mebilang si pangafuanino manguruwira a ikkami pelang, e nepakaammuk sirkwareno tulduwa ibanyaggu sino bakkannira a Judyu. Inangwak inay takesi maammuwanda si nalawarino itulduk, se nu kontarandenay, kengana pelangino nanulduwangku si'in, e kunna kappay ingkein.

3 Kunnangke inanggammendeno sinapikku, se i Tito a bulungku, massiki nu Griego, ammera pinatuta makugit.

4 Udde agyanino massalasangkunira a mangurug ki Kristo a nedaggia sirkwami. Kunnangke lakkappandeno akwantama nawaya gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus. Angganda si mappakugit naddi Tito, se ino gakkadda, paripandetangkappaya manuntul sino lintiyi Moises.

5 Udde ammemingke netulukino angganda, takesi mattalaginarino kakuruwana nalawara damaga kinuruddaw.

6 Kakunnaneno sinapikku, inayira a mebilang si pangafuhan, awana nedaggara sino tulduk. (Massiki ireno iyatallino tolayira, awana patingnga sirkwak, se ammuk si awana ta'wiyanni Dios gafu sino saadda.)

7-9 Awana nedaggara, nu ammera lud sinapit si fustuweno itulduk. Se nelasinda si piniliraki Dios a apostola mangibanyag sino nalawara damag sino bakkannira a Judyu a kunna kappayino namiliyanna ki Pedro a apostola mangibanyag sino Judyuwera. Ino nilasinanda sinay, gafu se initara si odduweno duffuni Dios sirkwak sino nanulduwangku sino bakkannira a Judyu a kunna kappayino duffunna ki Pedro sino nanulduwanna sino Judyuwera. Antu gafuna, inayira a makammu sino manguruwira a da Santiago, Pedro, anni Juan, inalamanurakami anni Bernabe a mipaita si nekunnakami sirkwara. Ino natatarulammi, ituluyimi anni Bernabe a manuldu sino bakkannira a Judyu, e ituluya paya manuldu sino Judyuwera.

10 Ino pelang netunda sirkwami, ituluyimiya manuffun sino mekakallakkira a Judyu, e antuwennino a'akwangku.

Ino Nibuyani Pablo Ki Pedro

11 Udde wasin ginamwangi Pedro sey Antiokia, nebuyak sino nara'langanino tolayira, se maifengke ino nakkamaliyanna.

12 Se wasin gaggamwangnga, kanayuna nakikkan sino kakkolattama bakkanna Judyu. Udde wasin ginamwangino Judyuwera a dinunduni Santiago, sinesenu'na a inibbattanino makikkan sino bakkannira a Judyu, se mattalaw sino korwanira a ginamwanga mipatut si matuntul naddino lintiyi Moises.*

13 Antu gafuna, ino korwanira a nanguruwa Judyu, sinuntulda i Pedro, massiki ammura ammin anda Pedro si ammena fustuweno akwanda. Mampay ki Bernabe, nelimbuwatimpay a manuntul sirkwara.

14 Wasin inammuwangkuweno inangwara a mekontara sino kakuruwana tulduneno nalawara damag, sinapikku ki Pedro sino nara'langanda ammin, "Massiki nu Judyuka, inibbattannuweno korwana

* **2:12 2:12** Sino lintiyi Moises, meyallang sino Judyuwera a makikkan sino bakkannira a Judyu, tantaro nu wara akkananda a kammaral e madakkutanira.

gagangetama Judyu a kunnangke bakkangka a Judyu. Nu kunnenayino inangwam, sannu lang patutannino bakkannira Judyu a manuntul sino gagangetama Judyu?"

¹⁵ Wasinoy, sinapikku kappay sikwara ammin, "Neyanaketama Judyu, e ammetam mekunna sino bakkannira a Judyu a ammera nangammu sino lintiyi Dios.

¹⁶ Udde massiki nu kunnenoy, ammutam si ammena maggaddangngino tolay sino angngita i Dios gafu sino panuntulanna sino lintingnga, nu ammena lud gafu pelang sino angngurungnga ki Jesu Kristo. Antu gafuna, massiki ikkanetangkappaya Judyu, nanguruwetam ki Kristo Jesus takesi ibilandetami Dios si naggaddang gafu sino angnguruddam ki Kristo, a bakkanna gafu sino panuntulantam sino lintig. Se awaningke a tolaya maggaddang sino angngita i Dios gafu sino annuntulna sino lintig.

¹⁷ "Innanamantam si maggaddangngetam so angngita i Dios gafu sino nesapatantam ki Kristo. Udde nu ibilandetamino kasiJudyutam si minalliwata tolay a kakunneno bakkannira a Judyu gafu se talakkantami Kristo a bakkannino annuntultam sino lintig, anggamma kad sapitan si i Kristoweno naggabwatanino liwat? Bakkanna kunnenoy.

¹⁸ Se ino kakuruwanna, ipaitak si nalliwatak nu muliyaka manuntul sino lintiya sinalekkurangku si'in.

¹⁹ Se sin nanuntulangku sino lintiddam, naammuwangku si ammek dama a maggaddang sino angngita i Dios gafu sinay, e antuweneno sinalekkurangkuweno lintig, takesi akwangku pelangino panggammanni Dios.

²⁰ Kunnangke nesapatak ki Kristo a natay sino krus, e sitoya, kunnangke bakkanna ikkanakino nabiyag, nu ammena luri Kristoweno namiyag sito baggik a mangifuyut sino ammina akwangku. Antuweneno massiki sanneno akwangku sito ingkein, akwangku pelang gafu sino annalakku sino Abbingi Dios a nanggam sikwak anna nanga'da sino biyangnga gafu sikwak.

²¹ Ammek ammayannino allakki Dios a kunneno manalakkira sino lintig, se nannud dama a maggaddangngino tolay sino angngita i Dios gafu sino annuntulna sino lintig, kengana pelangino natayani Kristo." Antuweneno sinapikku sikwara sey Antiokia.

3

Ino Neya'danino Espirituwi Dios Sino Galaciyyera, Gafu Pelang Sino Angngurudda

¹ Ikkayu sitan Galacia, sanneno inakkandawa nappaabul sikwayu? Sandolanga nepakungkulino nakandaw sino tangatanganana tuldus a ammuyu keneno anggamma sapitannino natayani Jesu Kristo sino krus?

² Dandammandaw yo ibebukku sikwayu: naa'dangkayu kad sino Espirituwi Dios gafu sino nanuntulandaw sino lintiyi Moises onnu gafu sino nanguruwandaw sino nalawara damaga diningngaddaw?

³ Pangababulangkayu! Nu neyafuyunnino biyaddawa Kristiyano gafu pelang sino pannakadameno Espirituwi Dios, sandolang dandamman si damayuwa pabbalinino baggiyu si tolaya awana pakkuranganna gafu sino pannakadamatungkepay?

⁴ Pabbalindokad si awana serbineno odduwa nalawumandaw kiyad sin nanguruwandaw? Bakkan nadda kunnenoy.

5 Dandammandonad nu sanneno gafuna a neya'da i Dios sikwayuweno Espirituna anna inangwana si kakka'baw sikwayu. Gafu kad sino nanuntulandaw sino lintiyi Moises onnu gafu sino nanguruwandaw sino nalawara damaga diningngaddaw?

Ino Angnguruwi Abrahamino Gafuneno Nibilangani Dios Sikwana Si Naggaddang
(Rom. 4:1-3)

6 Dandammandokappayino nepeturakki Dios mappeafu ki Abraham a kunna si, "Kinuruwi Abrahamino sinapiti Dios, e antuweno nibilangani Dios sikwana si naggaddang."^{*}

7 Maawatandokappened si ino tolaya aneno angngurungnga, antuweno mebilang si abbingi Abraham.

8 Nelabbungkappay sino sapiti Dios si maggaddangngeno bakkannira a Judyu sino angngita i Dios gafu si angngurug, se antuweno anggamma sapitannino nalawara damaga sinapiti Dios ki Abraham a neturak kappay sino sapi'na. Kunna si, "Gafu sikuwan, mabindisiyonanna ammina tolay si ammina lulubbun."[†]

9 Antu gafuna, bindisiyonani Diosino amminira a mangurug a kakuneno namindisiyonanna ki Abraham gafu sino angngurungnga.

10 Udde amminira a manalak sino annuntulda sino lintig, makastiguwerana si makkikiyad, se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Makastigu si makkikiyarino massiki inya a tolaya amme manuntul sino amminira a lintiyya neturak sitaw."[‡]

11 Maitengke si awaningke a tolaya maggaddang sino angngita i Dios gafu sino annuntulna sino lintig, se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Ino tolaya ibilangi Dios si naggaddang gafu sino angngurungnga, mabiayag si makkikiyad."[§]

12 Nattangananino annuntulna tolay sino lintig annino angngurug ki Dios, se ana kappayino nepeturakki Dios a kunna si, "Ino tolaya manuntul sino ammina sapitannino lintig, mabiayag si makkikiyad."

13 Udde awaningke makatuntul sino ammina sapitannino lintig, antu gafuna, makastiguwetammad ammin. Udde sitoya, sinubbu'detami Kristo a antuweno nallanid sikuwatam gafu sino nakastiguwanna sino krus. Ammutam si kinastiguwi Dios, se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Nu wara tolaya nebassin si kayuwa napapatay, antuweno pangitan si kinastiguwi Dios."[†]

14 Nakwa ki Kristo inay takesi mesapatino bakkannira a Judyu sino nalawara nekariyi Dios ki Abraham, anna takesi, gafu sino angnguruddam sikwana, maa'danetam ammin sino Espirituwi Dios a nekarina.

Ino Lintig, Ammena Inariyeno Nekariyi Dios

15 Kakkolak, dandammandaw yo ampariguwa ampariyanne no nekariyi Dios ki Abraham. Ino gagangetam, nu wara pattulanino adwera tolay e finirmandan, ammenan dama a maranan onnu madadagganan.

16 Kunna kappayino nekariyi Dios ki Abraham annino tata a gakana. Kungku si tata ke, se ino sapita gaka a nepeturakki Dios, bakkannino

* 3:6 3:6 Genesis 15:6 † 3:8 3:8 Genesis 12:3 ‡ 3:10 3:10 Deuteronomio 27:26 § 3:11 3:11

Habakuk 2:4 Itannu kappay sino Rom. 1:17. * 3:12 3:12 Levitico 18:5 Itannu kappay sino Rom. 10:5. † 3:13 3:13 Ino gagangena Judyu si'in, nu wara tolaya nasentensiyan matay e pinapatera, kasera inappeno baggina e nebassinda si kayu onnu poste a mangipaita si kinastiguwi Dios.

odduwa Judyu a gakagaka i Abrahamino anggamma sapitan, nu ammena lurin tata ke a gakana a i Kristo.

¹⁷ Antuyawino anggangku si maawatandaw mappeafu sino netulagi Dios a karina. Nangiyafu sin nitulanna ki Abraham kiyad sin nanga'danna sino lintingga ki Moises, nalla'wutino kalimatut si tallufuluwarun. Antu gafuna, amme dama a ariyan onnu angkakwani Diosino netulangnga a karina gafu sino lintiya netufad, se nesapatan a meyakkurug.

¹⁸ E nu ino annuntulino tolay sino lintig ino gafuna a appanneno iya'da i Dios, anggamma sapitan si awana serbineno nakariyani Dios, se inappana pelang gafu sino inangwana. Udde ino kakuruwanna, ino neya'da i Dios ki Abraham, neya'dana pelang gafu se antuweno nekarina.

Ino Serbineno Lintyi Moises

¹⁹ Sanna mantuweno serbineno lintig? Mayan netufari Dios sino nekarina? Neya'da i Diosino lintingga takesi maammuanino tolayira si minalliwitira gafu sino ammera panuntulan sinaya lintig. Ino gakkanna, mattuluyino lintig kiyad sino gamwanganino gaka i Abraham a i Kristo a sapitannino nekarina. Maita si napatiyino nekarina amma sino lintig, se sin niya'danna sino lintig, anghelireno dinundunna a nituldu ki Moises, kase sinapiti Moises sino tolayira,

²⁰ Udde sin nikariyanna ki Abraham, awana dinundunna, nu bakkanningkepayino naktatabbag.

²¹ Anggamma kad sapitan inay si mekontareno lintig sino nekariyi Dios? Bakkana, ammena kunninoy. Ammera mekontara, nu ammena lud naddumeno keserbiyanda. Se nannud wara neya'da i Dios si lintiya dama a manga'da si biyag, maggaddangngaddino tolaya manuntul sinaya lintig.

²² Udde bakkanna kinnenoy, se ino nepeturakki Dios, kunna si ammina tolay, kunnangke nabalurira sino pannakadameno liwat. Antuwenayino planowi Dios takesi ino nekarina a meya'da gafu sino angngurungnga tolay ki Jesu Kristo, meya'da pelang sikuvara a mangurug.

²³ Sin ammena kepay nadatangngino tiyempowa panguruwanna tolay ki Kristo, kakunnatamino balura nagwardiyan sino lintig kiyad sino ginamwangani Kristo a kuruwantam.

²⁴ Meyampariggappayino lintig si mimut si abbing[‡] se kunnangke inimu'detam kiyad sino ginamwangani Kristo takesi maggaddangnetam sino angngita i Dios gafu sino angngurug.

²⁵ Udde sitoya, gafu se ginamwanginni Kristo, nabalininnino pimutanino lintig sikuwatam.

²⁶ Sitoya, massiki ikkayuwa bakkanna Judyu, abbindakayu ammini Dios gafu se nesapakkayu ki Kristo Jesus gafu sino nanguruwandaw sikuvara.

²⁷ Se nabawtisarangkayu ammina nesapat sikuvara, e kunnangke nebarawasiyun, se maita sino panuntulandaw sino aggangwana.

²⁸ Kunnamantu, sino angngita i Dios, awaninna naddadarumanna Judyu anna bakkanna Judyu, aripan anna bakkanna aripan, lalaki anna bafay, se nittatakayu gafu sino nesapandaw ki Kristo Jesus.

[‡] **3:24** **3:24** Ino gagangayino bafa'nangngira a taga-Roma anna Griego si'in, agyanino aripana nimut sino abbinda mangiyafu si annammino dawunna kiyad si kadwafulu si annam. Ino tarabafuwenaya aripan, binulunneno abbinga umang miskwela anna inimu'na takesi ammena malamitan si narakkatta aggangwa. Wasin dinokallinnino abbing e nebilangin si dokalla tolay, nasinduwennino tarabafuweno gumaimut sikuvara.

29 E nu akwarakayunni Kristo, mebilangkayu si gakagaka i Abraham, e makiillalupakkayuna sino nekariyi Dios sikuwan.

4

1 Antuyawino tata kappaya keamparianino sapitangku. Nu wara abbing si millalupa'na sino kukweno amana, udde abbing kepay, kunnangke nekunna sino aripannera, massiki nu antuweno gakkuruwa makangkwa sino ammina kināba'nangngeno amana.

2 Se ammena nawayana mangwa sino anggamma, nu ammena lud aneno makammu sikuwan e ana kappayino nanangngal sino kinaba'nangngino amana makkiyad si mada'ngeno tiyempowa sinapitino amana si appannanino illalupattanna.

3 Kakunnatangkappay sin ammetangkepay naawatanino kakuruwana tuldu, naaripannetam sino gagangaya tuldu sito lubagga sinuntultam si'in.*

4 Udde wasin nada'ngeno tiyempowa pinili Dios, dinundunneno Abbingngga sito lubag ta iyanokino tata a bafay. Neyanaka Judyu a nanuntul sino lintiyi Moises

5 takesi subbutanneno naaripannira sino lintig takesi ikkanetama mangurug, pabbalindetam si abbingi Dios.

6 Ino pangipaitani Dios si abbindetam, dinundunneno Espirituweno Abbingngga ta magyan sikuwatam. Gafu sikuwan, Ameno pingngantam ki Dios.

7 Antu gafuna, tatatata sikuwayu, bakkangkayuna aripan, nu ammekayu lud nabbalin si abbingi Dios. E gafu se nepabbalirakayuwi Dios si abbingngga, aneno paillalupa'na sikuwayu.

Ino Naddararanani Pablo Sino Galaciyeira

8 Si'in, sin ammeyu kepay inammuwani Dios, naaripangkayu sino sinan diosira.

9 Udde sitoya a inammuwandawinni Dios, gafu pelang se nebilandakayu si abbingngga, sangkayu lang muli kappay sino gagangaya tulduwa sinuntulaw si'in?† Ma, anggandokaggappaya mappaaripan sikuvara?

10 Sinapikkuwenay se tuntulandoma'lurino gagangena Judyu mappeafu sino ngilinanda a aw, dakkag, fiyesta, anna run.

11 Maddararanakungke sikuwayu, se kunnangke awana serbineno nayangngangkuwa nanuldu sikuwayu.

12 Kakkolak, arangngangku sikuwayu ta tuntulandak, se nabbaliyak si kakunnayuwa bakkanna Judyu a ammeyu sinuntulino lintiyi Moises. Gakkuruwa awana narakkattā inangwayu sikuwak si'in.

13 Madandandaw si ino palunguwa nanulduwangku sikuwayu sino nalawara damag ino nagyanangku sino lubbundaw gafu sino natakitangku.

14 Massiki nadyatangkayu sinaya gi'nangku, ammerak kinadakkut onnu sinalekkuran,‡ nu ammera'lud nepadilot a kunnangke anghelnaki Dios, e nalawaringke ino inangwayu sikuwak a kunnangke i Kristo Jesusingke-payino nangwandaw.

* **4:3 4:3** Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...nearipannetam sino narakkattira a espirituwa mattray sito lubag. † **4:9 4:9** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...mayan uma'langkayu kappay sinayira a narakkatta espiritu... ‡ **4:14 4:14** Ino tata kappaya anggamma sapitan: Massiki natutunggungangkayuwa mappoporay onnu manalekkud sikuwak gafu sinaya gi'nangku, ammeyu inangwenay.

15 Sinoya tiyempo, nepaitayu si naanggangkayungke sikwak se nannud damana, sinuke'dawino matayu ta iya'dayu sikwak. Sintawino napara'bunandaw sinoya nakandaw?§

16 Ma, ibilandak kadda kalingayu ingkein gafu sino nassapitangku sikwayu sino kakuruwan?

17 Inayira a tolaya manuldu si tanganana tuldu, paitereno angngikalora sikwayu, gampade narakkattino gakkadda. Anggandakayu pelanga paroyun sikwak takesi ira pelangino ikaloyu anna tuntulandaw.

18 Nalawarino angngikalona tolay sino bafulunnera, ma'langngu nalawarino gakkanna, a kakkuneno inangwayu sikwak, udde mabbalanayun nad inaya angngikaloyu, bakkampelang nu warak sikwayu.

19 Ikkayuwa abbingkuwa iiddukangku, maidamanakummanin gafu sikwayu a kunnangke ipidwaka miyanak sikwayu, e ituluykuwa maidaman makkiyad si mekunnakayu ki Kristo.

20 Anggangku si ana'ngad sitan ta mattatarabbetamungkepay, se ammek inammuweno gakkuruwa akwangku sikwayu.

Ino Keampariyanda Agar Anni Sara

21 Ikkayuwa manggamma manuntul sino lintiyi Moises, dandammandonaddino sapitannenaya lintig.

22 Se neturak sino sapiti Dios si adweno abbingi Abraham a lalaki. Ino tata, abbingnga ki Agar a aripanna, e ino tata, abbingnga ki Sara a gakkuruwa atawana a bakkanna aripan.*

23 Ino abbingnga sino aripanna, ammena kakka'bawino neyanakanna, udde ino abbingnga sino gakkuruwa atawana, ammena nad neyanak nu bakkanna gafu sino nekariyi Dios sikwara.

24 Inaya nakwa, aneno naunagga anggamma sapitan, se meyampariyino adwera a bafabbay sino adwa a netulagi Dios sino tolayira. Ino tata a tulag, antuweno lintiya neya'da i Dios ki Moises sino kulura Sinai. Ino meyamparig sinaya tulagi Agar, se aripanni Agar annino abbingnga, e aripangkappay ammina gakagakana, ino anggamma sapitan, ino manalakkira sino lintiyi Moises a tuntulanda si kesalakanda.

25 I Agar, meyampariggappay sino kulura Sinai sey Arabia a naggab-watanino lintig, annino lubbuna Jerusalem sito ingkein, se ino magyanira sey Jerusalem andino ammina korwana Judyu a manalak sino lintiyi Moises, mappaaripannira sinaya lintig.

26 Udde ino keampariyanino bafaya bakkanna aripannino Jerusalem sey langit† a meamparig si inatam ammina mangurug.

27 Se aneno nepeturakki Dios a kunna si,
"Ikka a lupatta bafaya ammenangke nakkakkapanino loneno manak, maanggangkangke nad. Ikokwama massapit sino aanggammu. Se

§ **4:15** **4:15** Kunnino korwanira si ino takiti Pablo, taki'na mata, e antuweno gafuna a sinapi'nenay. Ino korwanira kappay, kunda si gagangaya sapippelang. Ino anggamma sapitan, nu damana nad, neya'dara ki Pablowno kapatiyana ana sikwara. * **4:22** **4:22** Ino mappeafu sino neyanakan Ismael a abbingi Agar, ana sino Genesis 16:1-16. Ino kappay mappeafu ki Isaac a abbing i Sara, ana sino Genesis 21:1-7. † **4:26** **4:26** Ino anggamma sapitannino lubbuna Jerusalem sito ingkein, ino tolayira a Judyu a manalak kepay sino lintiyi Moises, se Jerusalemino kapatiyana lubbuna Judyu anna sino angngurudda. Ino anggamma sapitannino Jerusalem sey langit, amminino tolayira a mangurug ki Jesu Kristo a mingngan si iglesiya i Dios

ikka a inanawanino atawana, oodduneno ana'nguwera amma sino bafaya amme nekatwayino atawana." ‡

28 Kakkolak, ikkanetama mangurug, aneno pikunnantam ki Isaac, se neyanak gafu sino nekariyi Dios, e ikkanetangkappay, mebilangetam si abbingi Abraham gafu sinaya nekariyi Dios.

29 Si'in kappay, ino abbinga ammena kakka'bawino neyanakanna, nelopalope'na i Isaac a neyanak gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios. Kunna kappay sito ingkein, se ino mappaaripanniira sino lintig, ilopalope'detam.

30 Udde dandammantammaddino nepeturakki Dios a kunna si, "Paanawannuweno masinera a aripan, se ammena dama a makiil-lalupattino abbingnga aripan sino illalupattannino abbingnga bakkanna aripan." §

31 Kunnantu, kakkolak, ino anggamma sapitan amminira yaw, ammetam mebilang si abbingnga aripan, nu ammetanlud mebilang si abbingnga bakkanna aripan.

5

Ino Manguruwira, Ammera Nad Mappaaripan Sino Lintiyi Moises

1 Gafu ki Kristo, bakkannetamunna aripan, se nesala'detam sino kinaaripantam. Ta'daggandonad mantuweno nawayaandaw, a ammeyu purayan si mappaaripangkayu kappay sino lintig.

2 Dingngaggandaw yaw. Ikkanki Pablo a massapit sikwayu si nu mappakugikkayu gafu se kundaw si antuweno mappagaddang sikwayu so a'langi Dios, awana serbineno inangwa i Kristo para sikwayu.

3 Sapitangku kappay sikwayu si nu wara mappakugit, maawag kappe-mantu si tuntulanneno ammina lintiyi Moises.

4 Antu gafuna, ino bafulundawa manandam si maggaddangngira sino a'langi Dios gafu sino annuntulda sino lintiyi Moises, nekatwayiran ki Kristo e sinalekkurandeno allakki Dios.

5 Udde ikkanetam, innanamantamino pibilangani Dios si naggaddan-gnetam, e ino Espirituwi Diosino manuffun sikwatam sino pattaronantam sino keakkuruwanna gafu sino angngurug.

6 Se nu nasapatetam ki Kristo, awana dumana nu nakugitetam onnu awan. Ino pelang napatig ki Dios, ino angnguruddama mepaita sino pakkaaanggammantam.

7 Si'in, nalawarino annuntuldaw ki Kristo. Inyeno nappaibbat sik-wayuwa manuntul sino kakuruwan?

8 Bakkanni Diosino naggabwatannenay, se antuweno nayag sikwayu ta kuruwandawino kakuruwan.

‡ 4:27 4:27 Isaías 54:1 Ino nelabbuni Isaías sitaw, ino nulianino Judyuwera sey Jerusalem a naggabwat sey Babilonia (itannu sino 2 Crónicas 36:15-23), antu gafuna, ino anggamma sapitan nino bafaya lupat, ino lubbuna Jerusalem a naawanino magyanira sinay. Ino anggammi Isaías a sapitan, madayoneno Jerusalem nu muliyeno tolayira amma sino dadana dayona. Udde i Pablo, tangananino pusaranna sitawa amparig. Adweno anggamma sapitan. Ino tata, mappeafu sikwara Agar anni Sara, se i Sara, gagangaya lupat, udde odduweno gakagakeno abbingnga amma ki Agar. Ino tata kappaya anggamma sapitan, mappeafu sino Judyuwera a nangurug ki Kristo a minggan si iglesiya. Anggamma sapitan si naso maddagguna aw, odduweno mangurug ki Kristo anna odduweno bindisiyonni Dios sikwara amma sino Judyuwera. § 4:30 4:30 Genesis 21:10

9 Nu dingngaggandawino tuluwa bakkanna gakkurug, madarallino angnguruddaw, se gakkuruwino sapitanda si, "Massiki nu bissangke a lebadureno melamud, lumattaggino ammina nelamuranna."

10 Udde massiki nu gakkuruwinay, talakkantakayu kepay gafu sino nittatantam ki Kristo, antuweno awana daladudwak si ammeyu tuntulannino bakkanna naławara tulu. Ammuk kappay si kastiguni Dios ino mangungkul sikwayu, massiki sanneno katolena.

11 Kakkolak, ammeyu nad kuruwannino kunnino korwanira a massiki ikanak e itulduk si mappakugi'naddino bakkannira a Judyu takesi mesalakanira. Se nu gakkurungngad inay, sanda'lang padyatangkepay? Nannud itulduk si mappakugi'naddino tolayira, amme nad mabbungutino Judyuwera sino pitulduwangku mappeafu sino natayani Kristo sino krus.

12 Nu ino mangungkulira sikwayu, nu anggandangke ino makkugit, mappalassitiran nabbelang.

13 Kakkolak, inayandakayuwi Dios ta ammeyu nad mappaaripan sino lintiyi Moises. Udde massiki nawayangkayun, ammeyu nad usaranna pangwa sino narakkatta panggammanino baggiyu, nu ammeyu lud makkaduduffun gafu sino pakkaanggammadaw.

14 Se ammina lintiya naggabwat ki Dios, tata ke ino keangandera ammin: "Anggammannu naddino kakunnama tolay a kakunneno agganggammu sino baggimungkepay."^{*}

15 Udde nu ipagekwayuwa massasarombata kundopayino atuwa maga-garangal, itandaw, se tantaro nu madarallino abbafarulundaw.

Mappeturenaddino Manguruwira Sino Espirituwi Dios

16 Antuyawino sapitangku sikwayu: kanayungkayu nadda mappeturay sino Espirituwi Dios, se nu kunnenoy, ammeyu tuntulannino narakkatta panggammanino baggiyu.

17 Se ino narakkatta panggammanino baggitam, mekontara sino panggammanino Espirituwi Dios. Ino panggammanino Espirituwi Dios, mekontara sino narakkatta panggammanino baggitam. Makkakokontara, antu gafuna, ammetam maangweno anggantama akwan.

18 Udde nu ino Espirituwi Dios ino mangifuyufuyut sikwayu, ammeyu nad tuntulannino lintiyi Moises.

19 Naladda a maimunuwanino aggangweno tolayira a naggabwat sino narakkatta panggamanda, e irayaw: makiduruwira sino bakkanna atawara, mangwera si korwana ka'atal, e ammera mafuwaddan;

20 maddayawira si sinan dios, makkammangngira anna mattan-nera; makkalingera, makkakwera, mafuwera, anna naladerra a mabungut; angganda si ira pelangino medayaw, ammera makkaawatan, e makkakaratwayira;

21 mimallira, mabbobokira, medaggera sino nafulota akkakarayam, e akwanda kappayino korwana narakkatta kunnenay. Dinadangkuwa sinapit sikwayu si'in e ipidwaka sapitan sikwayu sito ingkein: ino mangwera si kunnenay, ammerana mesapat sino patturayani Dios.

22 Udde nu mappeturayino tolay sino Espirituwi Dios, kunnayawino pattupakkanna: manggam sino kasittolena, maanggam, nasiyanakkino nakamma, naanus, minadduffun, nannakam, natalak,

23 tagatulutuluk, anna fuwaddanneno baggina. Nu tuntulantamira yaw, awana akwantam si mekontara sino lintig.

* **5:14 5:14** Levitico 19:18

24 Se ino tolayira i Kristo Jesus, kunnangke nelansareno dadana aggangwara sino krus, mampesino ammina panggammanino baggira.

25 Gafu se ino bawuwa biyaddam e naggabwat sino Espirituwi Dios, mappeturayetangkappenad sikwana.

26 Ammetammad massangkatolay, makkaasasing, anna makkaimimal.

6

Makkaduduffunetammad

1 Kakkolak, nu maammuwandaw si wara kola'dawa nakaliwat, ikkayuwa ifuyufuyutino Espirituwi Dios, tulduwandonad takesi ibbattanneno narakkatta akwanna, udde innanakammndonabbelanga tulduwan. Mappalangkayu naggappay, tantaro nu matutungungangkayu pay.

2 Makkaduduffungkayu nu wara kadyatandaw, se nu antuweno akwadaw, matuntuldawino tuni Kristo.*

3 Se nu wara tolaya manandam si ammena nad manuffun sino bafulunnera, sinsiriyanneno bagginangkepay, se aringnga si nedumen sikwara, gampade bakkangkena.[†]

4 Kadda tata sikuwatam, dandammanna naddino aggangwana ta maam-muwanna nu nalawarino inangwana. Se nu naammuwannangke si nalawarino inangwana, antuweno mappaanggam sikuwa, e ammenan nad ikunneno aggangwana sino korwanira ta sapitanna si nalawarino aggangwana.

5 Se kadda tata, antuweno makaammu sino aggangwanangkepay.

6 Ino kappay sapitangku sikwayu, ino matulduwanira sino sapiti Dios, iyadwanda naddino manuldu sikwara sino ammina nalawara ana sikwara.[‡]

7 Ammeyu nad sinsiriyano baggiyungkepay, se ammena mabalabaliyani Dios. Nu sanneno imuleno tolay, antu kappayino buwatanna.

8 Ino mammula si narakkat a tuntulanneno narakkatta panggam-manino baggina, buwatannaneno kakastiguwanna si makkikiyad, udde ino mammula si nalawad a tuntulanneno panggammanino Espirituwi Dios, buwatannaneno iya'deno Espirituwi Dios a biyaya mannayun.

9 Antu gafuna, ammetammad madismaya a mangwa si nalawad, se nanu mada'ngeno fustuwa tiyempo, ananeno buwatantam nu ammetam matappag.

10 Kunnantu, kiyad si siggabiyyetangkepay, mangwetammad si nalawad sino ammina tolay, kumral sino kakkolattamira a mangurug.

Ino Ambu'neno Turak

11 Ikkankungke ino nanurak sito ambu'neno turakku. Itandawino darokkalla letrana!

12 Ino mipatutira si makugikkayu nad, ireno manggamma mipaita sino kinalawadda sino angngiteno tolayira. Ino gafuna a ipatu'denay, mattalawira si ilopalopetino kasiJudyureru nu ituldura si ino pelang natayani Kristoweno kesalakan, bakkannino annuntul sino lintiyi Moises.

13 Massiki ino nakugitira, ammera tuntulan amminino lintiyi Moises, udde angganda si mappakugikkayu nad takesi damara a passangelet sino tolayira si nappakugikkayu gafu sikwara.

* **6:2 6:2** Ino netuni Kristo, ana sino Jn. 13:34; 15:12. † **6:3 6:3** Itannu kappay sino Rom. 12:3 anna sino 1 Cor. 3:18. ‡ **6:6 6:6** Itannu kappay sino Luc. 10:7; Rom. 15:27; 1 Cor. 9:11, 14; 1 Tim. 5:17-18.

14 Udde nu ikkanak, awana isangelekku, nu bakkannino natayani Jesu Kristo a Afutam sino krus, se gafu sino natayanna, awaninna patingnga sikuwakino ikaloweno tolayira sito lubag, e awaningkappaya patiggu sikuwara.

15 Awana dumana nu nakugitino tolay onnu awan, se ino pelang napatig ino nappabaliyani Dios sikuwatam si bawuwa tolay.

16 Allakkan naddi Dios amminira a manuntul sinaya sinapikku, e a'dannerana si siyana'nga nakam, se ireno gakkuruwa tolayi Dios.

17 Mangiyafu sitaw, awan nadda mappadyat sikuwak a makkontara sitawa itulduk, se nampilatanino bagabaggik gafu sino nita'daggangku sino kakuruwana netalakki Jesus sikuwak.

18 Kakkolak, allakkandakayu naddi Jesu Kristo a Afutam. Amen.

Ino Turakki Pablo Sino Efesowera Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunnenno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sirkwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mappeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sirkwara. Sino ambu'neno turak, ana kappayino maammuwantam mappeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'neno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus gafu se antuweno urayi Dios. Antuyawino turakku sirkwayuwa tolaiy Dios sitan Efeso a mattalaginara mangurug ki Kristo Jesus.

² Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo, e passiyanakkanda naddino nakandaw.

Ino Kakka'bawa Planowi Dios Sirkwatam

³ Dayawantammaddi Dios, a antuweno Dios anna Ama i Jesu Kristo a Afutam, se gafu sino nesapatantam ki Kristo, nepeya'dana sino Espirituna sirkwatamino ammina nalawara maggabwat sey langit.

⁴ Sin ammena kepay naparatu yo lubag, piniliretamunni Dios a mesapat ki Kristo takesi pabbalindetam si nadiosana tolaya awana pakabalawantan so a'langnga.

⁵ Gafu sino agganggamma sirkwatam, dinandamma si'in si pabbalindetam si abbingnga gafu sino katayani Kristo, se antuweno panggammanna.

⁶ Kunnantu, dayawantammaddi Dios gafu sino kakka'bawa alla'nga sirkwatama nesapat sino iiddukanna a Abbingnga.

⁷ Gafu sino nebbubbuwa ada i Kristo sin natayanna, nawayanetam, ino anggamma sapitan, napakomanino liwattam. Nakwenay gafu sino dokalla allakki Dios

⁸ sikwatama awana kakunnana. Oddu kappayino kinalainga neya'dana sikwatam takesi maawatantamino mappeafu sikwana andino nalawara aggangwa a tuntulantammad.

⁹ Se nepakaammuna sikwatamino planona a ammena nepakaammu si'ina dinandamma a meyakkurug gafu ki Kristo.

¹⁰ E kunnayawino planona: nu masinduweno ammina makwa nad anna madatangngino fstuwa tiyempo, pittatannaneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura.

¹¹ Ammina makwa, makwa gafu sino planowi Dios si'in, e antu kappayino namiliyanna sikwami ta mabbalikami si tolena gafu sino nesapatammi ki Kristo. Antuwenin dinandamma si'in,

¹² takesi madayawino kinadiosna gafu sikwamiya palunguwa minnanama ki Kristo a nekarina a gumamwang.

¹³ Ikkayu pay, sin nadingngaddawino kakuruwana tulduwa antuweno nalawara damag mappeafu sino kesalakandaw, nanguruggayu ki Kristo e nesapakkayu sikwana. Antu gafuna, minarkandakayuwi Dios si tolena sin nanga'danna sikwayu sino nadiosana Espirituwa a nekarina.

¹⁴ Ino Espirituwi Dios a ana sikwatam, antuweno pangammuwantam sino piyakkuruwani Dios si mawayawayaanetam anna appantamino ammina nekarina sino tolenera takesi madayawino kakka'bawa kinadiosna.

Ino Karari Pablo

¹⁵ Antu gafuna, nangiyafu sin naningngaggangku sino angnguruddaw ki Afu Jesus andino agganggandaw sino ammina bulundawira a tolayi Dios,

¹⁶ ammek inibbattana mappasalamat ki Dios gafu sikwayu anna ikararantakayu kappay.

¹⁷ Ilyawangku sikwana a madandayawa Amatama dayawangkappayi Jesu Kristo a Afutam si iya'deno Espirituwa sikwayuweno kinalaing anna ipakaammuna sikwayuweno mappeafu sino kinadiosna takesi maammuwandawingke.

¹⁸ Ilyawangku kappay si sirwatanneno nakandaw takesi maawatan-dawingke ino innanamantam gafu sino namiliyanna sikwatam anna takesi maammuwandawino kaoddu andino kinalawanneno iya'danana sino tolenera.

¹⁹ Ikararantakayu kappay takesi maammuwandawino katuyangngeno pannakadamana a manuffun sikwatama mangurug. Iyawa pannakadama, nekunna sino kakka'bawa pannakadamana a awana kakunnana

²⁰ a nepaitana sino nappaangngangoliyanna ki Kristo, kasena nepatuttud sino padiwananna sey langit.

²¹ Antuweno patturayanna sito ingkein, e nangatuweno turena amma sino ammina pangafuwan anna turay sito lubag annino ammina ammena maita sey langita aneno turena. Awaningke a aneno turena a nangatu sikwana sito ingkein e kunna kappay so maddagguna aw.

²² Nepangatuwi Diosino turayi Kristo takesi antuweno mangituray si ammin, e antu kappayino piniliyi Dios si afafuweno amminira a mangurug.

²³ Antu gafuna, amminetama mangurug, meyampariyetam si baggiyi Kristo, e antuweno kunnangke ulutam. Kunnantu, ikkanetama manguruwino kunnangke mangumpletu ki Kristo a antuweno mangumpletu si amammin.

2

Ino Allakki Dios

¹ Si'ina ammekayu kepay nangurug, kunnangke natekayu so angngita i Dios gafu sino liwa'dawira.

² Se sinutuldawino narakkatta aggangweno ammera nangurug e kinuraddawino afafuweno narakkattira a espiritu sey kalekay a mangituray kappay sino tolayira a makkontara ki Dios.

³ Massiki ikkanetam ammin si'in, inangwatangkappyino panggammanta kunnangke narakkat. Massiki sanneno panggammanno baggitam annino ana sino nakantam, antuweno sinuntultam. Kunnantu, gafu sinaya gagantam, nesapatetam sino tolayira a kastigunna i Dios, se kakunnatamira a minalliwat.

⁴ Udde massiki tan nu kunnenoy, nappelalokkepayino allakki Dios gafu sino dokalla agganggamma sikwatam.

⁵ Massiki kunnangke natayetam gafu sino liwattam, na'dandetam si bawuwa biyang gafu sino nesapatantam ki Kristo. Ino allakki Diosino gafuneno nesalakantam.

⁶ Nesapa'detami Dios sino nangngangoliyani Kristo Jesus, e gafu sinay, makiturayetangkappay sikwana sey langit.

⁷ Inangwa i Dios inay takesi maita si makkikiyarino kadokkallino aggangamma annino alla'nga a nepaitana sikwatam gafu ki Kristo Jesus.

⁸ Se ino allakki Dios ino gafuna a nesalakanetam gafu sino nanguruwantam ki Kristo. Bakkanna gafu sino inangwatam, nu ammena lud naggabwat ki Dios.

⁹ Kunnantu, ammetam dama a massangeleta massapit si ino kesalakantam, gafu sino nalawara aggangwatam.

¹⁰ Se i Dios pelang ino nappabawu sino biyaddam gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus, e inangwana takesi akwantammaddino nalawad a dinandamma si'ina ipangwana sikwatam.

Ino Napatatantam Gafu Ki Kristo

¹¹ Ikkayuwa neyanaka bakkanna Judyu, ammeyu nad kalyawanino akkakokwayu si'in. Se nelopalope'dakayuweno Judyuwera a nassapit si ammekayuwa nakugit, se aridda si ireno mebilang si tolayi Dios gafu sino nakugitanda, (gampade ino nakugitanda, inangwa pelangnga tolay sino baggira).

¹² Dandammandonad si si'in, ammeyu kepay inammuwi Kristo. Neferakayu sino gagginafuwera i Israel a piniliyera i Dios si tolena. Ammekayu kappay nesapat sino nekariyi Dios sino tolayira a gumamwangneno misalak sikwara. Antuweno awana nalawad si innanamandaw sinanuntulandaw sino dadana aggangwayu e aroyukayu kepay ki Dios.

¹³ Udde sitoya, gafu se nesapakkayu ki Kristo Jesus, ikkayuwa aroyu si'in, nara'nikayun ki Dios anna sikwamiya tolena gafu sino ada i Kristo a nebbubbu sino natayanna.

¹⁴ Se i Kristoweno nanga'da si nalawara abbafaruluntama Judyu anna bakkanna Judyu. Nepittataneno nakantam se inarineno gafuneno pakababannantam si kadda tata.

¹⁵⁻¹⁶ Se sin natayanna sino krus, nepeibba'neno lintingnga Judyu a odduweno tunna mappeafu sino gagangemiya Judyu takesi antu pelangino tuntulammiya Judyu anna ikkayuwa bakkanna Judyu. Sitoya, antu gafuneno nalawara abbafaruluntam, se nepabawuretama nabbali si kunnangke tata baggi gafu sino nesapatanam sikuwana. Antuweno inangwana takesi para'nindetam ammin ki Dios.

¹⁷ Ginamwangi Kristo sito lubag ta itulduneno nalawara damaga damana a mesapatetam ammin ki Dios, ikkayuwa bakkanna Judyu a aroyu ki Dios anna ikkamiya Judyu a ara'ni ki Dios.

¹⁸ Kunnantu, gafu ki Kristo, makaara'niyetam ammin ki Dios a Amatam, se tata ke ino Espirituwi Dios a ana sikuwatam.

¹⁹ Antu gafuna, ikkayuwa bakkanna Judyu a ammena nebilang si tolayi Dios si'in, nesapakkayun sikuwamiya tolayi Dios a turayanna. Nesapakkayu kappay sino abbingnera a kabbalenera.

²⁰ Antuweno meyampariyetama mangurug si templowa pata'dagganni Dios. I Kristo Jesusino meyamparig si fundasiyonneno templowa mapatuyag sino ammina partina. Ino apostolira andino mangipakaammu sino sapi'na, ireno meyamparig si postena, e ikkayuweno meyamparig sino korwana partina.

²¹⁻²² I Kristoweno manangngal sino ammina partineno templo takesi natuyaggino akkapa'da'nga. Gafu sino nesapatandaw sikuwana, mebilangkayu sino ammina manguruwira a usaranni Dios a pangwa sino nadiosana templona ta antuneno pagyananino Espiritu.

3

I Pabloweno Piniliyi Dios A Manuldu Sino Bakkannira A Judyu

¹ Antu ammin inayino dandammangku nu makkarakar ki Dios. Ikkanaki Pablo a nabalud gafu sino nasserbiyangku ki Kristo Jesus para sino pallawarandawa bakkanna Judyu.

² Naammuwandaw si netalakki Dios sikuwak iyawa tarabafuka mangipakaammu sikwayu sino alla'nga.

³ Se nepakaammuvi Dios sikuwokino planona a ammena nepakaammu si'in, e antu kappayino abbafawa sinapiłku sitawa turakku.

⁴ Nu basandaw si nalawad, maammuwandawino nepangammuk mappeafu sinaya planona a meyakkurug gafu ki Kristo.

⁵ Awana nangammu sinay si'in, udde sitoya, gafu sino Espirituna, nepakaammuvi Dios sikuwamiya pinilina a masserbi sikuwana a apostolna anna mangipakaammu sino sapi'na.

⁶ Antuyawino nepakaammuna. Gafu sino nanguruwandaw sino nalawara damag, mesapakkayuwa bakkanna Judyu sino nalawara iya'da i Dios sikuwamiya Judyu, e mebilangkayu sino amminira a mangurug ki Kristo a meamarig si baggina. Makiyadwakayu kappay sino nekariyi Dios a iya'dana sino ammina nesapat ki Kristo Jesus.

⁷ Inalla'ngaki Dios, se gafu sino pannakadamana, netala'nga sikuwak iyawa tarabafuka mangibanyag sino nalawara damag.

⁸ Massiki ikkanakino kaabbafawan sino ammina tolena, pinilinak ke-paya mangipakaammu sikwayuwa bakkanna Judyuweno kinalawanneno duffuni Kristo* a awana kakunnana.

⁹ Dinundundak kappayi Dios a mipalawag si ammina tolayino akwanna takesi meyakkuruwino planona a neimanna kiyad sin awangkepay yo lubag. Se i Dios a namaratu si ammin, ammena nepakaammuweno planona kiyad to ingkein

¹⁰ takesi maammuwan gafu sirkwatam ammina mangurug. Se nu itanino pangafuwanirana anghel andino korwanira a ammena maita a turay sey kalekayino keyakkuruwanino planona mappeafu sirkwatama mangurug, kasera maammuwano kinalaingnga andino kinalawanneno dinandamma.

¹¹ Iyawira a inangwa i Dios, dinandamma sin awangkepay yo lubag, e sitoya, neyakkurunggan gafu ki Kristo Jesus a Afutam.

¹² Gafu se nesapatetam sirkwana, ammetammad maatalla makkarakarag ki Dios, se ammutam si dingngaggandetam gafu sino angnguruddam ki Kristo Jesus.

¹³ Kunnantu, ammekayu nad madismaya gafu se madyatanak para sikwayu, se antu keneno kadayawandaw.

*Ino Agganggamm*Kristo**

¹⁴ Nu madandangkuwerenay, mamalituraka makkarakarag ki Dios a Amatam.

¹⁵ Antuweno minggan si Ama se antuweno naggabwatanino ammina ana sito lubag anna sey langit.

¹⁶ Arangngangku sirkwana ta pattuyaggannino Espirituneno nakandaw gafu sino pannakadama andino kedayawanna a awana kakunnana,

¹⁷ takesi mattalaginari Kristo sikwayu gafu sino angnguruddaw sirkwana. Arangngangku kappay ta mantatuyaggino agganggandaw ki Dios andino bafulundawira

¹⁸ takesi maawatandonad andino amminira a tolayi Diosino kadokkallino agganggamm*Kristo* sirkwatam.

¹⁹ Massiki ammenangke maawatan amminino agganggamma, madadaganan naddino pannakaammuyu sino agganggamma takesi mallalawarino aggangwayu makkiyad si mekunnakayu ki Dios a awana pakkuranganna.

²⁰ Madayonaddi Dios a mannakadama si ammin, se oodduweno damana a akwan amma sino ammina arangngantam andino ammina dandamman-tam, gafu sino pannakadamaneno Espirtuna a ana sirkwatam.

²¹ Amminetama mangurug, dayawantammaddi Dios si makkikiyad gafu ki Kristo Jesus annino nesapatantam sirkwana.

4

Ino Pittatanino Mangruwira A Gumambaggiyi Kristo

¹ Ikkanaka nabalud gafu sino passerbiyangku ki Afu Jesus, sapitangku sikwayu si tuntulandonaddino ammina mepangngatta akwandawa in-ayani Dios.

² Kunnayawino akwandonad, tagatulutulukkayu anna nannakangkayu nad. Attammandonaddino pakkuranganino bafulundawira gafu se makkaaanggangkayun.

* ^{3:8} Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...kinalawari Kristo...

3 Akwandonaddino ammina damayuwa akwan takesi metulutuluyino pittatanino nakandawa naggabwat sino Espirituwi Dios.

4 Amminetama nittata ki Kristo, kunnangke tatetama baggi anna tateno Espirituwi Dios a ana sikuwatam. Tata kappayino innanamantam gafu sino nayani Dios sikuwatam.

5 Tateno Afutam, tateno angnguruddam, anna tata kappayino nabbawti-sarantam.

6 Tata kappayi Dios a Amatam ammin. Antuweno matturay sikuwatam ammina mangurug, pangwandetam ammin sino panggammanna, e ana sikuwatam ammin.

7 Udde tatata sikuwatamino ina'dani Kristo si naddadaruma a panakadama a metuntul sino anggamma a iya'da.

8 Antu kappayino nepeturakki Dios mappeafu ki Kristo a sapitanna si, "Sin nuli sey langit, nebulunneno odduwera a inaffu'na, e ana kappayino neya'dana sino tolenera."*

9 Sanneno anggamma sapitannino nuli sey langit? Anggamma sapitan si inang abbu sito lubag.

10 Ino naddassa inang sito lubag, antu kappayino sinulluwa nuli sey langit, takesi antuweno matturay si ammin massiki sintawino agyananda.

11 Antu kappayino nanga'da si naddadaruma a pannakadama sino tolenera. Dinotukanneno korwanira a mabbali si apostol andino korwanira a mangipakaammu sino sapi'na. Ino korwanira, dinotukannera a mangibanyag sino nalawara damag si palulubbun, e ino korwanira kappay, nepabbalinnera si pastora mimut anna manuldu sino manguruwira.

12 Neya'danerenaya pannakadama sino korwanira a tolena takesi matulduwanino amminira a tolayi Dios ta medadanira a masserbi sikuwana. E nu nalawarino asserbiyeno kadda tata, mantatuyaggetam ammina manguruwa gumabbaggiyi Kristo

13 makkiyad si mittatengke ino nakantam sino angnguruddam annino pannakaammutam mappeafu ki Kristo a Abbingi Dios. Nu kunnenoy, meyampariyetam si dokalla tolaya nanakammin, e mekunneno aggangwatam sino nalawara aggangwa i Kristo a awana kurangnga.

14 Nu antuweno akwantam, ammetamun mekunna si abbinga abbafawino nakanda, se ammetam tagakurukurug sino tangatanganana tuldu, e ammetangkappay mabalabaliyan sino massisiriyera a manuldu si bakkanna gakkurug.

15 Ammetammad tuntulannino aggangwara, nu ammetam lud tuntulanino kakuruwana tuldu anna sapitantam sino bafuluntamira gafu sino agganggantam sikuwara, takesi mekunnetamungke ki Kristo sino ammina akwantam se kunnangke antuweno ulutam.

16 Gafu se antuweno kunnangke ulutam, antuweno makammu sikuwatama kunnangke baggina, e lawaranneno patatarubburantama partina takesi pittatandetama makkaduduffun. E nu akwantama partina baggineno meannunga tarabafutam, dumokallino baggi anna mantatuyag gafu sino pakkaanggammantam.

Ino Bauwu Biyang Ki Kristo

17 Antuyawino anggammii Afu Jesus a sapitangku sikuwayu gafu sino pittatantam sikuwana. Talekkurandonaddino aggangweno ammera mangurug, se ino tuntulanda, ino maggabwat sino nakanda a awana ketupakkanna.

* 4:8 4:8 Salmo 68:18

¹⁸ Gafu se nataggatino ulura, ammera anggamma maammuanino mappeafu ki Dios, antuweno lammuk kepayino nakanda, e awan sikwareno biyaya iya'da i Dios.

¹⁹ Antu gafuna, awanin gi'atallanda, se massiki sanneno panggammanino baggira a narakkat onnu ka'atal, akwanda pelanga awana makatipad sikwara.

²⁰ Udde ikkayu, bakkanna kunnenayino naammuwandaw mappeafu ki Kristo,

²¹ se sino annuntuldaw sikwana, natulduwangkayu sino kakuruwana tuluwu naita kappay sino biyangnga.

²² Antu gafuna, ibbattandonaddino dadana annandandaw anna aggangwayu, se ireno paggabwatanino narakkatta panggammanino baggiyuwa mamalabali sikwayu, e antuneno manaral sikwayu.

²³ Kunnantu, maawag si mapabawuweno nakandaw.

²⁴ Pabbawundonaddino nakandaw ki Dios takesi mekunneno nakandaw sikwana, se nu antuweno akwandaw, maita sino biyaddawa gakkuruwa naggaddang anna nadiosan.

²⁵ Ammekayu nad massisiri, nu ammena lud gakkurug pelangino sapitandaw sino bafulundawira, se nesapatetam ammin sino baggiyi Kristo.

²⁶ Nu mabbungukkayu, ammeyu nad ituluk si makaliwakkayu. Pabbawandawino nakandaw ta ammekayu mappafufuwabba mabbungut

²⁷ takesi awana waya i Satanas a manutunggung sikwayu.

²⁸ Nu wara gumatakaw sikwayu, ibbattanna nad kesi mallappatta mattarabafu ta wara pappanna si pabbiyangnga anna wara meduffunna sino kakallakkira a tolay.

²⁹ Awanningke nadda sapitandaw si narakkat, nu ammeyu lud sapitanino makaduffun anna mappatuyag sino nakammino maningngaggira sikwayu ta antuweno pallawaranda.

³⁰ Ammeyu nad pallowanino nakammino nadiosana Espirituwi Dios, se antuweno neya'da i Dios sikwayu a kunnangke senyal si tolenakayuwi Dios, e ino pattalaginaranna sikwayu, antuweno pangamuwandaw si gakkuruwa mesalakkayu nanu muliyi Kristo.

³¹ Ariyandonaddino ammina kunnayaw sino nakandaw: ino lono nakandaw, ino pakkalussawandaw sino bulundaw, annino bungubungu'daw sikwara. Ammekayu nad massasarombat anna ammekayu nad mamaraparal sino bafulundawira. Ammekayu nad maanggam nu wara narakkatta makwa sikwara.

³² Ammekayu nad mangwa si kunnenay, nu ammekayu lud makkaduduffun anna makkaaallak, e makkapakomakayu naggappay a kunna payino inangwa i Dios a namakoma sikwayu gafu ki Kristo.

5

Ino Akwan Naddino Tolayira A Mattalaginad Sino Nabaggaw

¹ Kunnantu, gafu se abbindakayuwi Dios a iiddukanna, antu naddino tuntulandaw

² takesi makkaaanggangkayu a kunna payin nepanggammi Kristo sikwatam. Se neya'daneno baggina a matay para sikwatam a kunnangke nabangwa newa'la'na ki Dios a mappaanggam sikwana.

³ Antu gafuna, ammekayu nad makibulun onnu mangwa si korwana kaddadakkut. Ammeyu kappened a'runannino bakkanna akwayu. Massiki ino passapitandaw si kunnenay, ammena meannung sikwayuwa tolayi Dios.

⁴ Ammena kappay meannung sikwayuweno massapit si narakkatta awana ketupakkanna onnu miyaammu sino kaddadakkuta sapit, se ino nad akwandaw, mappasalamappelang ki Dios.

⁵ Se ammuyu si ammenangke mesapat sino patturayani Dios anni Kristoweno tolaya makibulun onnu mangwa si korwana kaddadakkut. Kakunnana kappayino minga'run sino bakkanna akwana, se ino kabatanna, kunnangke antuweno diosna.

⁶ Ammekayu nad mabalabaliyan sino massisiriyera a massapit si ammena narakkattino mangwa si kunnenay, se ino kunnenaya aggangwa, antuneno gafuna a kastigunira i Diosino ammena mangurug sikhana.

⁷ Kunnantu, ammekayu nad mebumbulun sino tolayira a kunnenay.

⁸ Se si'in, nagyangkayu kepay sino lammuk, udde sitoya, nawaldanino nakandaw gafu sino nesapatandaw ki Afu Jesus. Antuweno akwandon-addino meannung sino tolayira a mattalaginad sino nabaggaw,

⁹ se ino tup'a'ngenay, nalawad, naggaddang, anna kakuruwanino ammina akwandaw.

¹⁰ Adalandonaddino panggammani Afu Jesus ta antuweno akwandaw.

¹¹ Ammekayu nad mebumbulun sino anera kepay si lammuk nu mangwera si narakkatta awana ketupakkanna. Ino akwandonad, nalawannaddino aggangwayu takesi antuweno pangitanda si narakkattino aggangwara.

¹² Se ino akwanda a ammera ipakaammu si korwan, ka'atatallingke, massiki masapippelelang.

¹³ Se nu masirwatanino ana sino lammuk, maiteno gakkuruwa gaganga.

¹⁴ E amminira a masirwataningke, mattalaginarira sino nabaggaw. Antu kappayino sapitannino kanta a kunna si,

"Ikka a aggakaturug, mafakkan. Mangngangolika a natay, ta waldani Kristoweno nakammu."

¹⁵ Aggadandammandonaddino akwandaw takesi ammeyu tuntulannino aggangweno kurang kepayino angngammura ki Dios, nu ammekayu lud mekunna sino nalaingira a maddandam ki Dios.

¹⁶ Kanayungkayu nadda maddadana mangwa si nalawad, se sitawa tiyempo, odduweranino mangwa si narakkat.

¹⁷ Ammena nad kurangino angngammuyu ki Afu Jesus, nu ammeyu lud aggadandammanino anggamma a akwandaw.

¹⁸ Ammekayu nad mabbobok, se antuweno manaral sikwayu. Awan nadda korwana mangifuyut sikwayu, nu bakkampelangino Espirituwi Dios.

¹⁹ Se nu antuweno mangifuyut sikwayu, kunnayawino akwandaw: nu makkakarampakkayu, makkapadapadandangkayu sino sapi'na Salmo, ino korwanira a kanta a paddayaw ki Afu Jesus, andino kanta a mapatuyag sino angnguruddaw, e kakkantandawira a paddayaw sikhana. Bakkampelangino bifiddawino makkanta, nu ammena lud maggabwat sino nakandaw.

²⁰ Kanayungkayu nadda mappasalamat ki Dios a Ama sino ammina makwa gafu sino annala'daw ki Jesu Kristo a Afutam.

²¹ E makkatulutulukkayu nad gafu sino angngiyataldaw ki Kristo.

*Ino Nalawara Akwanino Matawera
(Col. 3:18-19; 1 Ped. 3:1-7)*

22 Ikkayuwa bafabbay, natulukkayu nad sino a'atawayuwera se antuweno anggammi Afu Jesus a akwandaw.

23 Se ino lalakiyeno guman ulu sikwayuwa matawa, a kunna payi Kristo a guman ulu sikwatam ammina mangurug sikwana a meyamparig si baggina. I Kristo kappayino mangisalak sikwatam ammina gumabbaggina.

24 Kunnantu, natulukkayungke nadda bafabbay sino a'atawayuwera a kunneno akwantama manguruwa natuluk ki Kristo.

25 Ikkayu kappaya lallaki, anggammandonaddino a'atawayuwera a kunneno agganggammi Kristo sikwatam ammina mangurug. Se ino inangwana, neya'daneno baggina a natay para sikwatam

26 takesi pabbalindetam si tolayi Dios a awaningke liwat gafu se inunafandetam si danum andino sapi'na.

27 Ino gafunenaya inangwana, takesi nadiosanetam anna awaningke liwattam, e nanu mulya mayag sikwatam, nalawaretamungkena sino angngitana se awaningke pakkurangantam.

28 Kunnantu, ikkayuwa lallaki, anggammandonaddino a'atawayuwera a kunneno agganggandaw sino baggiyungkepay. Nu antuweno akwandaw, ino baggiyungkepayino aanggammllandaw, se nittatakayuna matawa.

29 Awningke a tolaya makkalussaw sino bagginangkepay, nu ammena lud imutan anna iddukan. Kunnenayino inangwa i Kristo sikwatama mangurug

30 se nebilandetam si gumabbaggina.

31 Aneno neturak sino sapiti Dios a kunna si, "Antuweno gafuna a anawanino lalakiyeno mapparana'ngera ta medagga sino atawana e mittatera."*

32 Odduweno maammuwan sitawa naunagga tuldu, se ikkanak, iyampariggu ki Kristo andino manguruwira sikwana.

33 Udde ana kappepayino anggamma sapitan mappeafu sikwayuwa matawa, e kunnayaw. Ino lalaki, anggammanna naddino atawana a kunna payino agganggamma sino bagginangkepay. Ino pay bafay, iyatalna penaddino atawana.

6

Ino Nalawara Akwanino Aanakira Annino Mapparanakira

1 Ikkayuwa aanak, kuruwandonaddino mapparana'dawira gafu sino nittatandaw ki Afu Jesus, se antuweno meannunga akwandaw.

2 Se aneno lintiyi Dios a kunna si, "Dayawannu nad da amam anni inam." Antu kappayino palunguwa lintiyi Dios a aneno labuta ikarina sino manguruwu

3 kunna si, "Nu kuruwannu, nalawanneno akkakokwam e mabayino katolayannu sito lubag."*

4 Ikkayu paya mapparanak, ammeyu nad pabbungutanino aana'dawira, nu ammeyuwera lud tunan anna tulduwan si nalawad a tuntulandawino akwan naddi Afu Jesus nu antuweno mana'da.

*Ino Nalawara Akwanino Aripannira Annino Mangaripannira
(Col. 3:22-4:1; Tito 2:9-10; 1 Ped. 2:18-20)*

* 5:31 5:31 Genesis 2:24 * 6:3 6:3 Exodus 20:12; Deuteronomio 5:16

⁵ Ikkayuwa aripan, kuruwandonaddino mangaripannira sikwayu sito lubag. Iyataldawira anna iyekwayungke ino damayuwa mangwa sino pangwara sikwayu a kunnangke ino akwandaw nu i Kristoweno passerbiyandaw.

⁶ Bakkampelanga gafu se aggitandakayuweno mangaripannira sikwayuweno pallappattandaw sino tarabafuyu ta anggammmandakayu, nu ammeyu lud ibilang si i Kristoweno passerbiyandaw ta kanayungkayuwa mallappatta mangwa sino panggammani Dios.

⁷ Maanggangkayu nadda mangwa si massiki sanna a paangwara sikwayu a kunnangke i Kristoweno passerbiyandawa bakkampelanga tolay.

⁸ Se ammuyu si labutani Afu Jesusino amminira a tolay sino nalawara akwanda, massiki nu aripannira onnu bakkan.

⁹ Ikkayu paya mangaripan, nalawad kappenaddino akwandaw sino aripandawira. Ammeyuwera nad tantalawan, se ammuyu si nakkakarun-nakayu andino aripandawira sino angngita i Afu Jesus sey langita afutam ammin, e awana tolaya ta'wiyanne.

Ino Palanira Iya'da I Dios

¹⁰ Antuyawino ambu'neno sapitangku sikwayu. Pattuyaggandonaddino angnguruddaw gafu sino pannakadama a ana sikwatam gafu sino nesapatanam ki Afu Jesus.

¹¹ Usarandokappenaddino ammina iya'da i Dios a palaniddaw takesi ammekayu maaffut sino pamalabaliyi Satanas.

¹² Se ino kagubattam, bakkannino kasittoletam, nu ammena lurino pangafuwanira andino tatturayireno dimonyu sey kalekay, ino anituwera, andino korwanira a mannakadama a ammena maita a matturay sino tolayira sito lubaggga anera kepay si lammuk.

¹³ Antu gafuna, usarandonad amminino palanira neya'da i Dios sikwayu takesi madadangkayu nu wara narakkatta makwa. Nu antuweno akwandaw, mattuyaggayuwa makiyubat ki Satanas kiyad si masinduweno gubat, e ammerakayu maaffut.

¹⁴ Kunnayawino kunnangke armas anna barawasina sindaluwa awandaw takesi madadangkayuwa makiyubat. Ino kunnangke sintarondaw, antuweno sapitandaw sino kakuruwan. Ino iyabbundawa palanid sino ta'gandaw, antuweno naggaddangnga aggangwayu.

¹⁵ Ino kunnangke sapatu'daw ta ammekayu mekulappiyat, antuweno nasianyakka nakamma naggabwat sino nalawara damaga kinuruddaw.

¹⁶ Ino kunnangke kalataddaw, antuweno angnguruddaw ki Kristo. Antuweno meusar takesi mesoltat anna maaddappino gumigillaryafa albiya ipana i Satanas.

¹⁷ Ino kunnangke helmetdaw, antuweno innanamandaw si mesalakangkayu. Ino kunnangke sase'daw, antuweno sapiti Dios a padandammino Espirituwi Dios sikwayu.

¹⁸ Sino pusarandaw ammin sinaya armas, kanayungkayu nadda marang si duffuni Dios. Ino Espirituwi Dios naddino mifuyut sikwayu sino kararaddaw, e ammeyu nad kalyawana marang si duffuni Dios para sino amminira a tolena, nu ammekayu lud mallappatta mikararag sikwara.

¹⁹ Ikararandappay takesi itulduwi Diosino sapitangku nu manulduwak anna takesi matturirak a mangipakaammu sino nalawara damaga ammena nepakaammu si'in.

²⁰ Se dinundunnaki Kristo si pannakabaggina takesi ipakaammukino nalawara damag, e antu gafuneno nabalurangku sito ingkein. Kunnantu,

ikararandak takesi matturirak a manuldu, se antuweno nalawara ak-wangku.

Ino Ambu'neno Turak

²¹ I Tikicoweno dundunangku sikwayu ta ipakaammuneno ammina nakwa sikwak. Antuweno kolattama iiddukangku e matalakka masserbi ki Afu Jesus.

²² Dinundungku sikwayu ta ipadamangnga nu manantokami sitaw anna ta pattuyagganneno nakandaw.

²³ Ikkayuwa kakkolak, passiyanakkan naddi Dios Ama anni Afu Jesu Kristoweno nakandaw, e pattuyagganda naddino angnguruddaw ta madadaggananino pakkaaanggammmandaw.

²⁴ Allakkandakayu naddi Dios, ammingkayuwa mabbalanayuna manggam ki Afu Jesu Kristo.

Ino Turakki Pablo Sino Filiposira Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino palunguwa pakkakarampattanino manguruwira a neyafuna sino probinsiya a Macedonia sey Europa (Inangwa 16:6-40). Sin neturakkanna yaw, nabalud gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesu Kristo.

Ino tata a gafuneno niturakkanna taw, ta passalamatanneno manguruwira sey Filipos sino duffuna nepaappara sikwana. Ana kappayino sinapi'na a mappaanggam sikwara anna mappattuyag sino angngurudda, tantaro nu malowino nakanda gafu sino nabaluranna andino kadidyata idamanda kappay.

Sinapasapi'na kappay sikwara si tuntulanda naddino aggangwa i Kristo sin nagyananna sito lubag ta dandamanda naddino pallawaranino bafulundera a bakkampelangino pallawaranda. Nepadandamma sikwara si mesalakanira gafu sino allakki Dios andino angngurudda ki Kristo, antuweno ammera nad talakkannio lintiyi Moises onnu ino aggangwa a kunnino tolayira a matuntul nad. Ana kappay sinapi'na sikwara mappeafu sino siyana'nga nakamma iya'da i Dios sino mikararira sino problema sikwana, andino labuta iya'dana sino amminira a mangurug ki Kristo nanu mebulunira sikwana sey langit.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-11

Ino akkakokwa i Pablo 1:12-26

Ino tuntulan naddino manguruwira 1:27-2:18

Ino mappeafu sikwara Timoteo anda Epafroditu 2:19-30

Ino naggabwatanino kinagaddangni Pablo 3:1-11

Ino panuntulantam sino panggammani Dios 3:12-21

Ino tuldu mappeafu sino siyana'nga nakam 4:1-9

Ino nappasalamatani Pablo sino duffunino Filiposira 4:10-20

Ino ambu'neno turak 4:21-23

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkamira Pablo anni Timoteo a masserbi ki Kristo Jesus. Antuyawino tura'mi sikwayu ammin sitan Filipos a tolayi Dios gafu sino nesapatandaw ki Kristo Jesus, mampesino pangafuwandawira andino kaduffunandera.

² Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo, e passiyanakkanda naddino nakandaw.

Ino Karari Pablo Para Sino Filiposira

³ Kadda dandammantakayu, mappasalamatak ki Dios a passerbiyangku.

⁴⁻⁵ Se nangiyafu sin nanguruwandaw kiyad to ingkein, dinuduffunandak sino tarabafuka mangipakaammu sino nalawara damag. Antu gafuna, maanggammakungke kadda ikararantakayu.

⁶ Mappasalamatak kappay se ammuk si itulutuluyi Dios ino nalawara akwanna sino biyaddaw kiyad si mabalinino gakkanna para sikwayu naso awa puliyani Kristo Jesus.

⁷ Meannung si kunnenayino dandammangku mappeafu sikwayu, se iiddukantakayu. Se nesapakkayu sino allak anna duffuni Dios sikwak

sin nangita'daggangku sino kakuruwanneno nalawara damag mappeafu ki Kristo, e kunna kappay sito nabalurangku.

8 Ammuwi Dios si maanappakungke sikwayu. Aanggantakayungke a kunna payino agganggammari Kristo Jesus sikwayu.

9 Kunnayawino ikararaggū ki Dios. Arangngangku si mattuyangngaddino agganggandaw sikswna andino bafulundawira, anna madadagananino ammuyu mappeafu sikswna andino pannakadamayuwa mimunu sino nalawara akwandaw

10 takesi damayuwa tuntulannino kalalawaran. Se nu kunnenoy, passiya nalawarino aggangwayu, e awaningke kabalawandaw naso awa puliyani Kristo.

11 Duffunandakayu kappayi Jesu Kristo ta odduweno nalawara maggabwat sino naggaddangngā akwandaw kesi medayawi Dios anna mepaiteno kinalawanna.

Ino Nalawara Tupa'ngeno Nabalurani Pablo

12 Kakkolak, anggangkuwa ipakaammu sikswayu si ammena narakkatino tupa'ngeno nabalurangku, nu ammena lud nalawad, se inoodduweno naningngag sino nalawara damag.

13 Se inammuwan amminino sindaluwera a mindag sino palasiyu andino korwanira a tolay sitaw si awana korwana gafuneno nabalurangku nu bakkampelangino nasserbiyangku ki Kristo.

14 Gafu kappay sino nabalurangku, nantatuyaggino annalakkino kaodduwan sino kakkolattamira ki Afu Jesus, e ammeran mattalaw, nu ammera lud nandadaggatta mangibanyak sino sapiti Dios.

15 Gakkurubbaya anereno mangibanyak mappeafu ki Kristo gafu sino imalda siksak, udde ana kappay korwanira a nalawarino gakkadha.

16 Mangibanyera gafu sino aggangganda siksak, se ammura si ino gafuneno nabalurangku, se piniliraki Dios a mangita'dag sino kakuruwanneno nalawara damag.

17 Udde ino umimallira siksak, tanakwanino gakkadha a mangibanyak, se anggandaka lambawan, e ino dinandanda, dadaganandeno kadiyakku sito abbaluran.

18 Udde kadde, nu antuweno akwanda. Se massiki nu nalawad onnu narakkattino gakkadha, ma'lullang nu ibanyadden mappeafu ki Kristo, maanggammak kappay.

19 Bakkampelang yan, maanggammak kepena, se ammuk si amminira yawa makwa siksak, nalawanneno tupa'ngā siksak* gafu sino kararadaw andino duffunneno Espirituwi Jesu Kristo.

20 Ino innanamangku andino aanggangkungke, awan nadda keatalangku ki Dios, nu ammena lud madadagananino turiguwa mangibanyak sino sapiti Dios ingkein a kunna kappay si'in ta medayona i Kristo gafu siksak, massiki nu aggabiyayak kepay onnu natayakunna.

21 Se nu ikkanak, awana korwana gakkagguwa mabiyag, nu bakkampelang ta madayawi Kristo, udde nu matayak, tawwarenna sinoy, se ana'nga sikswna.

22 Udde nu mabiyayak kepay, damaka ituluyino tarabafuk e oddu kappayino maduffunan. Antu gafuna, nu ikkana'ngaddino mamili, ammek ammu nu sanneno nalawara pilingku,

* **1:19 1:19** Adwa kappayino anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: 1) ...ino kelawanangkuweno tupa'ngā; 2) ...ino kesalakangkuweno tupa'ngā.

23 se gakkuruwa kungkulandeno nakangku. Anggangkunna a matay ta magyana'nga ki Kristo, se tawwarennino kunnenoy.

24 Udde gafu sikwayu, nalawad nu mabiyayak kepay.

25 Awana dudwak si maawaddak, antuweno ammuk si ammek kepay matay, nu ammek lud mabiyag ta duffuntantakayu takesi mattuyaggino angnguruddaw anna madadaggananino langga'daw.

26 Anggangku kappaya muli sitan takesi nanu makkaititetam, antuweno mappatuyag sino addayoyu ki Kristo Jesus gafu sirkwak.

27 Udde massiki sanneno makwa sirkwak sitaw, mekunna naddino aggangwayu sino nalawara damag mappeafu ki Kristo, takesi nu umantakayuwa itan onnu maddamappelang mappeafu sirkwayu, maam-muwangku nad si mapatatakayu si nakam anna maddadaruffungkayuwa mita'dag sino nalawara damaga kuruwantam.

28 Ammekayu nad mattalaw sino makkontarera sirkwayu, se nu ammekayu mattalaw, antuweno pangammuwani Dios sirkwara si makastiguwerana si makkikiyad. E antu kappayino pangammuwanna sirkwayu si mesalakangkayu.

29 Se inalla'dakayuvi Dios ta manguruggayu ki Kristo, udde bakkapelang inay, nu ammerakayu kappelud inallak ta madyatangkayu gafu sino angnguruddaw sirkwana.

30 Ino dyata lawumandaw, kunna kappayino dyakkuwa initayu si'in, e antu kappayino dingngaggandawa makwa sirkwak sito ingkein.

2

Ino Nad Aggangwa I Kristoweno Tuntulantam

1 Ammuyu si nattuyaggino nakandaw gafu sino nesapatandaw ki Kristo e maanggangkayungke gafu sino agganggamma sirkwayu. Ana sirkwayuweno Espirituwi Dios a manuffun, e damayuwa makkaaallak.

2 Gafu se gakkurug ammin inay, pittatandonaddino nakandaw anna gakkaddaw ta tuntulandaw amminino agganggammii Kristo sirkwayu takesi maanggammakungke.

3 Ino gakkaddawa mangwa si massiki sanna, bakkaran naddino pallawaranino baggiyungkepay annino kedawayandaw, nu ammekayu lud tagatulutuluk, se ibilandawino bulundawira si napatig amma sirkwayu.

4 Dandammandopenaddino pallawaranino kasittoleyu, bakkapelangino pallawandaw.

5 Tuntulandonaddino nakammi Kristo Jesus.

6 Se massiki wara sirkwaneno gakkuruwingke a kinadiosi Dios, ammena nattalaginara medayawino kinadiosi,

7 nu ammena lud inammay e nabbali si tolay. E sin nabbaliyanna si tolay, nekunneno kaitanna sino kaitanino bafulunnera a tolay. Nebilangnga kappayino baggina si aripan.

8 Sino katolena, tagatululuka manuntul sino gakkaddi Dios a pakwa sirkwana, massiki antuweno katayanna. Ka'atatal anna kattalatalawino nepatena, se nelansara sino krus.

9 Antu gafuna, neyantawi Dios e na'danna si kinaturena a awana kakunnana,

10 takesi antuweno medayaw. Ammina ana sey langit anna sito lubag, massiki ino natayira andino ammera maita, mamalitiriana ammina a maddayaw sirkwana.

11 Amminira, sapitanda si i Jesu Kristoweno Afafuna ammin, e antuweno kedawani Dios a Ama.

Ino Manguruwira, Kunnangke Sirwat Sito Lubag

12 Kunnantu, antuyawino sapitangku sikwayuwa kakkolakkuwa iid-dukangku. Nu kunnenaya minangkuruwi Kristo, akwantammaggappay. Sin nagyanangku sikwayu, kanayundaka kinurug, udde sito awanak sikwayu, kumalar naddino angnguruddaw sito sapitangku. Iyataldonaddi Dios ta mattalokayuwa malliwat, nu ammeyu lud itulutuluya mangwa sino panggammanna takesi meyakkuruwino gakkanna a maangwa sikwayuwa antuweno kesalakandaw.

13 Se i Diosino mangifuyut sino nakandaw ta anggandawa mangwa sino panggammanna e a'dandakayu kappay si pannakadamayuwa mangwa.

14 Sino ammina akwandaw, ammekayu nadda madadumul anna mak-isosombat,

15 takesi awana kabalawandawa abbingi Dios e passingngad nalawarino aggangwayu. Se massiki makiagyangkayu sino minalliwigira sito lubaggga nabbakabakkanno dinandanda, awaningke nadda pakabalawandaw takesi meampariggyau si bituna massirwat si gafi,

16 anna ipakaammuyu sikwareno sapiti Dios a manga'da si biyaya man-nayun. Se nu antuweno akwandaw, maanggammakungke gafu sikwayu nasa awa puliyani Kristo, se mepaita si ana tupa'ngeno nayangngangku.

17 Aneno iyampariggu sikwayu. Nu wara iwa'latino tolayira ki Dios, ana kappayino isibudda a medagga sino iwa'la'da. Ino angnguruddaw, antuweno iwa'la'daw ki Dios. Ino biyagg, antuweno meamparig sino mesibuwa medagga sino angnguruddaw, se massiki nu papatayandak, maanggammak kepay se madadagananino angnguruddaw, e maki-aanggammak sikwayu.

18 Kunna kappaya makiaanggangkayu nad sikwak, massiki nu matayak.

Da Timoteo Anni Epafroditoo

19 Nu panggammani Afu Jesus, innanamangku si ammena mabayag e dundunangkuwi Timoteo sikwayu takesi nanu muli, antuneno mappalam-paw sino nakangku gafu sino ipakaammuna mappeafu sikwayu.

20 Awana korwan si bulungkuwa mikalow sikwayu nu bakkampelangi Timoteo.

21 Se ino korwanira sitaw, antu pelang agгадандамандено pallawarandangkepay a bakkannino panggammani Jesu Kristo.

22 Udde i Timoteo, ammuyu si nalawarino aggangwana, se initayu si kummingke a matama se nakitarabafu sikwaka mibanyag sino nalawara damag.

23 Innanamangku mantu si antuneno malana dundunangku sikwayu nu maammuwangkuweno makwa sikwak sitaw.

24 Udde innanamangku kappay si ammena mabayag e makaangngak kappay sitan gafu sino duffuni Afu Jesus.

25 Dinandangku si pulingku nad sitani Epafroditoo a kolattam. Dinundun-daw sitawa niyang sino duffundaw sikwak, e nalawarino nepanuffunna sikwak, se nebumbulun sikwaka mangita'dag sino nalawara damag.

26 Paapitangku sitan se maanap sikwayu ammin anna maddararan sin ngangmuwanna si nadingngaddawino nalowanna.

27 Gakkuruwa nalowan e nammaggi natay, udde inallakki Dios. Bakkanna antu pelangino inalla'nga, nu ammena lud mampay sikwak, se nu natenad, nadagganan naddino loneno nakangku.

²⁸ Antu gafuna, anggangkungke a pulin sitan ta maanggangkayu nu itandokappay anna takesi mallampawino nakangku.

²⁹ Nanu dumatang sikwayu, pagamwangandonad si nalawad ta ipaitayu si maanggangkayu sino puliyanna, se gakkuruwa kolattam ki Kristo. Nalawad nu iyataltaminio tolaya kunnenay.

³⁰ Se i Epafroditu, nammaggi natay gafu sino nangwanna sino nepakwa i Kristo sikwana, e nepustaneno biyangnga a nanuffun sikwak a kunna naddino akwandaw nu warakayu sitaw.

3

Ino Kinagaddangnga Maggabwat Sino Angngurug Ki Kristo

¹ Ino tata kappaya sapitangku sikwayuwa kakkolak, maanggangkayungke nad gafu sino nesapatandaw ki Afu Jesu Kristo. Ammek matappagga ipipidweno sinapikku sikwayu, se inayira, pallawarandaw e ammena makungkulino angnguruddaw.

² Palanandonaddino tolayira a mangwa si narakkatta iyampariggu si sumarona atu. Ipatu'da si nu ammekayu makugit, ammekayu mesalakan.

³ Udde ino kakuruwanna, ikkanetamino ibilangi Dios si gakkuruwa tolena a bakkannira, se ikkanetam, maddyawetam ki Dios gafu sino pannakadameno Espirituna. Maanggammelangkappay gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus, e antuweno talakkantam a bakkannino akkakugit andain korwana aggangwa a kunnino tolayira si tuntulantammad.

⁴ Nu wara tolay si damana a manalak si kunnenaya aggangwa, awana korwan nu bakkannak. Massiki nu wara massapit si ino katotolena onnu ino inangwaneno talakkannera si antuweno kesalakanna, damak kepaya lambawan.

⁵ Se sin neyanakak, nakugitak sin mekawaluwa awku, se neyanakaka Judyu a gakagaka i Benjamin a abbingi Israel. Gakkuruwakungke a Hebreo, se Hebreoweno mapparanakkuwera, e Hebreo kappayino damikku annino gagangek. Nu mappeafu kappay sino lintiya neya'da i Dios ki Moises, sinuntulkungke ammina lintig, se Fariseowak.

⁶ Nappelalotino angngikalok sinaya lintimmi kiyad si napadyatangkuweno manguruwira ki Jesus. Antu gafuna, nu mappeafu sino lintiyi Moises, awaninge pakabalawangku.

⁷ Udde gafu ki Kristo, amminirenaya dinandangkuwa pallawarangku si'in, ibilangku si awana ketupakkanda to ingkein.

⁸ E bakkampelang inay, nu ammekira lud ibilang ammin si awana ketupakkanda nu ikunnak sino kinalawanneno pannakaammuk ki Kristo Jesus a Afuk, se antuweno kapatiyan si ammin. Gafu sikwana, sinalekkurangku ammin e ibilangkuwera si amaka metakkub kesi maammuwangkuwi Kristo

⁹ e mesapatak sikwana. Kunnantu, ino kinagaddangku ingkein, bakkanna gafu sino nanuntulangku sino lintig, nu bakkan lurino kinagaddangnga neya'da i Dios gafu sino angnguruggu pelang ki Kristo.

¹⁰ Awana korwan si gakkagu nu bakkannino pangammuwangku ki Kristo. Anggangkuwa lawumannino pannakadama a ana sikwana gafu sino nangngangoliyanna, udde bakkampelang inay, nu ammek kappelud anggamma lawumannino dya'na, e mesapatak sikwana sino natayanna.

¹¹ Kunnenayino anggangku se innanamangku si mesapata'nга sino pangngangoliyanna.

Ino Panuntulantam Sino Panggammani Dios

12 Ammek sapitan si inangwakun ammin inay e ammek kappay sapitan si awana nakkurangangku. Udde akwangku amminino damak takesi meyakkuruwino gakkadji Kristo sin nepabbalinak si tolena.

13 Kakkolak, gakkurug si ammek kepay inangwa ammin inay, udde ino akwangku to ingkein, ammekun dandammannino inangangwak si'in, nu ammek lud pittatanino nakangku sino panggammani Dios a akwangkuna sino maddagguna aw.

14 Akwangku ammina damak takesi madatangkuweno meyamparig si pakkiyaranino palawayan takesi appangkuweno labuta iya'dana i Dios sino ammina inayanna a mesapat sikuwana sey langit gafu ki Kristo Jesus.

15 Kunna nad inayino dandammantam ammina natuyaggino anggurungnga. Udde nu wara sikwayuwa tangananino annandamma, i Diochneno mangipakaammu sikuwara sino kakuruwan.

16 Udde massiki kunnanenoy, ino maawag si akwantam ammin, mattalaginaretammadda manuntul sino kiyara nepakaammui Dios sikuwatam.

17 Kakkolak, pittatandonaddino nakandaw ammin sino panuntulandaw sikuwak. Itandokappennaddino manuntulira sino aggangwa a nepaitami sikwayu takesi ira kappayino tuntulandaw a bakkannino korwanira.

18 Se odduwera a kumontara ki Kristo, e pappoporayandeno natayanna sino krus gafu sino narakkatta aggangwara. Namipidya a sinapikkuwenay sikwayu si'in, udde sitoya, itangatangikkuna sapitangkappay sikwayu.

19 Se ino ketupakkanino biyadda, makastiguwerana si makkikiyad. Se ino panggammanino baggireno pabbalinda si diosda, anna ino keatallanda nad, antuweno passangele'da, se ino pelang ana sito lubaggino aggadan-dammandia.

20 Udde sikuwatam, sey langitino gakkuruwa lubbuntam, e antu kappeneno paggabwatanino aggataronantama i Afu Jesu Kristo a mangisalak sikuwatam.

21 Pataliyanana yawa kakallakka baggitam ta mekunnera sino kinalawanneno baggina kiyad sin nanggangoliyanna. Damanera akwan yaw gafu sino pannakadamana a mangaffut si ammin ta mappeturayira sikuwana.

4

Ino Tulduwi Pablo Sikuwara

1 Kunnantu, ikkayuwa kakkolak, mattalaginaggayu nad sino angnguruddaw ki Afu Jesus. Iiddukantakayu anna anaanappantakayungke, se maanggammakungke gafu sikuwayu se ikkayuweno kunnangke labukku sino tarabafuk.

2 Ikkayu, Evodias anni Sintike, ikiggimallakku sikuwayu ta makkin-nawatangkayu, se kunnangke makkolakkayu gafu sino angnguruddaw ki Afu Jesus.

3 Ikka kappaya matalakka bulungku, duffunannuwera nad yana bafabay, se nalappattira a nakitarabafu sikuwak sin nangibanyangku sino nalawara damag, mampay sikuwara Clemente andino korwanira a nanuf-fun sikuwak. Ammuk si neturak amminino angandera sino leburuwa niturakkani Dios sino anganino maa'danira si biyaya manayun.

4 Kanayungkayu nadda maanggam gafu sino nesapatandaw ki Afu Jesu Kristo. Ipidwak kappaya massapit si maanggangkayu nad.

5 Paitayu naddino kanakandaw si ammina tolay, se ara'niyennino puliyani Afu Jesus.

6 Ammekayu nad maddararan, massiki sanneno makwa sikwayu, nu ammekayu lud makkararag ki Dios ta arangngandawino awandaw anna mappasalamakkayu kappay sikwana.

7 Se nu kunnenoyino akwandaw, a'dandakayuwi Dios si nasiyanakka nakamma amme dama a attalanino tolayira, e maimutino nakandaw gafu sino nesapatandaw ki Kristo Jesus.

8 Kakkolak, antuyawino kauddiyana sapitangku sikwayu. Aggadandanmandonaddino gakkurug, ino meyatal, ino naggaddang, ino nadiosan, ino kaanggam, annino nadayaw. Massiki sanna a nalawad onnu kedawayan, antu naddino aggadandammandaw.

9 Ammina naammuwandaw sino tulduk, ino diningngaddaw sikwak andino initayuwa aggangwak, ira kappenaddino tuntulandaw. E i Dios a mappasiyanak sino nakandaw, antuweno mamumbulun sikwayu.

Ino Nappasalamatani Pablo Sino Duffunino Filiposira

10 Maanggammakungke e mappasalamatak ki Afu Jesus gafu sino ginamwanga duffundaw sikwak. Nabayag ma'lura ammerak dinuffunan, udde ammuk si ino gafuna, bakkanna gafu se kinalyawandak, nu ammena lud gafu sino awana wayayuwa mangipaita sino angngikaloyu sikwak.

11 Ammek sinapit yan gafu se nakafutanak sino maawaggu, se nawamaka maanggam massiki sanneno ana sikwak.

12 Napurebakunnino makafutan, kunna kappayino masosobran. Sitoya, nawamaka maanggam massiki sanneno makwa sikwak, nu mabisinak onnu mabattuwak, nu makkurangak sino maawaggu onnu masobranak.

13 Damaka attamman ammina makwa sikwak gafu sino nesapatangku ki Kristo a matutayag sikwak.

14 Massiki tan nu kunnenoy, nalawarino inangwayu se dinuffunandak sino kadidyaku.

15 Ikkayuwa Filipos, inammuyuwa sin pittenin nibanyangku sino nalawara damag sin inanawangku sitan Macedonia, awana korwana nanuffun sikwak nu bakkangkayuwa mangurug sitan.

16 Massiki sin agyanangku sey Tesalonica, bakkampelanga namitta ke ino nappaappandaw si neduffundaw sikwak.

17 Udde bakkannino duffundaw sikwokino kabbatangku, nu ammek lud kabbatan si madadaggananino labuta iya'da i Dios sikwayu gafu sinay.

18 Sitoya, gafu sino nepaappayu ki Epafroditu, ammekuna makafutan, nu ammek lud masobran sino awangku. Iyawa neya'dayu, bakkanna ikkanappelangino nanga'dandaw, nu ammena lud meamparig si iwa'la'daw ki Dios a mappaanggam sikwana, se aanggammangkeno inangwayu.

19 I Dios a passerbiyangku, awana kakunnaneno kinaba'nangnga, e iya'dana sikwayuweno ammina maawaddaw gafu sino nesapatandaw ki Kristo Jesus.

20 Madandayonaddi Dios a Amatam si makkikiyad. Amen.

Ino Ambu'neno Turak

21 Sapitandaw sino amminira a tolayi Dios sitan a mangurug ki Kristo Jesus si aggadandam mangkuwera. Ino kakkolattama bafulungku sitaw, aggadandammandakayu kappepay.

22 Amminino tolayira i Dios sitaw, kumarallino mattarabafuwera sino balayino Emperador, aggadandammandakayu pay.

23 Allakkandakayu nad ammini Afu Jesu Kristo.

Ino Turakki Pablo Sino Colosasira Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino manguruwira sey Colosas a tata lubbunna Asia Menor. Bakkanni Pabloweno palunguwa nanuldu sino manguruwira sinay, e ammenera dinorawan (2:1), udde nekalonera kepay, e kanayunnera a ikararan.

Nadamagi Pablo si agyanino nanulduwera si bakkanna gakkurug sino nakkakarampattira a mangurug sey Colosas. Ino netuldura, nu anggangkanuweno tolaya mesalakan anna ammuwani Dios si fustu, wara nad idaggana sino angngurungnga ki Kristo. Tuntulanna naddino korwana kammaral annino sapitan irenaya manuldu, anna dayawanna naggappayino anghelira.

Kunnantu, neturakki Pablo yaw sino nanguruwira ta ipakaammuna sikwareno kakuruwana mappeafu ki Jesu Kristo. Sinapi'na si i Jesusino nepamaratuwi Dios si ammin, antu gafuna, naturay amma sino ammina anghel annino korwanira a ammena maita. Agyangkappy sikwaneno ammina kinadiosino Amana, e awana korwana naggabwatanino bawuwa biyayino mangurug nu bakkani sikwana. Kunnantu, amme nad tuntulan-nino manguruwirenno aggangwa anna lintiyino tolayira, nu ammena luri Kristo pelangino tuntulan anna talakkanda.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino karari Pablo para sino manguruwira sey Colosas 1:3-14

Ino kinadiosi Kristo annino inangwana 1:15-23

Ino nasserbiyani Pablo sino ammina manguruwira 1:24-2:5

Ino meannunga akwanino manguruwira gafu sino nittatanda ki Kristo 2:6-23

Ino dadan andino bawuwa biyag 3:1-4:6

Ino ambu'neno turak 4:7-18

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus gafu se antuweno urayi Dios. Ana kappay sitawi Timoteo a kolattam.

² Antuyawino tura'mi sikwayuwa tolayi Dios sitan Colosas a natalakka kakkola'miya nangurug ki Kristo. Allakandakayu naddi Dios a Amatam e passiyanakkanna naddino nakandaw.

Ino Karari Pablo Para Sino Manguruwira Sey Colosas

³ Kadda ikararammikayu, kanayungkamiya mappasalamat ki Dios a Ama i Jesu Kristo a Afutam,

⁴ se nadamammiyeno mappeafu sino angnguruddaw ki Kristo Jesus annino agganggandaw sino ammina tolayi Dios.

⁵ Ino angnguruddaw annino agganggandaw, maggabwatira sino innanamandaw a appandon a neimfuni Dios sey langit para sikwayu. Inam-muwandaw yawa innanamandaw sin naningngaggandaw sino nalawara damaga antuweno kakuruwana netuldumi sikwayu si'in.

⁶ Iyawa nalawara damag, mebabanyag sino ammina lulubbun sito lubag, e pabbawunneno katotolayino odduwera a maningngag anna mangurug. Kunna kappayino nakwa sikwayu mangiyafu sin naningngaggandaw

mappeafu sino angngikallakki Dios e naammuwandaw si antuweno kakuwan.

⁷ Ino palunguwa nanuldu sikwayu mappeafu sitaw, i Epafras a iiddukammiya bulummi. Matalakka masserbi ki Kristo, e antuweno pannakabaggimiya manuldu sikwayu.

⁸ Antu kappayino nipakaammu sikwami mappeafu sino agganggandaw sino bafulundawira a neya'deno Espirituwi Dios.

⁹ Antu gafuna, mangiyafu sin nadamammiyeno mappeafu sikwayu, kanayummikayuwa ikararan. Ilyawammi ki Dios ta iya'deno Espirituwa sikwayuweno ammina kinalaing anna pannakaammu takesi maam-muwandaw si nalawarino anggammii Dios a akwandaw.

¹⁰ Se nu kunnenoy, meannungino biyaddaw sino nittatandaw ki Afu Jesus e kanayundawa akwanino pangammanna. Umooddu naddino ammina nalawara akwandaw gafu sino nangamuwandaw ki Dios.*

¹¹ Pattuyaggan naddi Diosino angnguruddaw gafu sino pannakadama a awana kakunnana, takesi massiki sanneno makwa sikwayu, damayuwa attamman e maanggangkayu kappay.

¹² Kanayungkayu nadda mappasalamat ki Dios a Amatam a nanga'da siktawatam sino kalintiyana makiyadwa sino nedadanna para sino tolenera a nesapat sino nabaggawingke a patturayanna.

¹³ Se nesala'detam sino pannakadama i Satanas a maturay sino lammuka pagyanan, e nesapa'detam sino patturayanino iiddukanna a Abbing

¹⁴ a nanubbut siktawatam ta mawayanetam, ino anggamma sapitan, napakomanino liwattam gafu sino nesapatantam siktawa.

Ino Kinadiosi Kristo Annino Inangwana

¹⁵ I Kristoweno nangipaita sino kinadiosi Dios a ammena maita. Anen sin ammena kepay naparatu yo lubag, e napatig amma sino ammina pinaratuwi Dios.

¹⁶ Se antuweno nepamaratuwi Dios si ammina ana sey langit anna sito lubagga maitera andino ammera maita, mampesino pangafuwanira andino tatturayirana anghel andino korwanira kappaya ammena maita. Amminirenay, naparatuwera gafu ki Kristo takesi ireno kedayawanna.

¹⁷ Sin liyeyaa naparatuweno ingkelamang, agyaninni Kristo, e antuweno manangngal siktawa ammin takesi mainggurira.

¹⁸ Antu kappayino makaammu siktawatam ammina mangurug, antu gafuna, meyamparig si ulutam e ikkanetamino gumambaggina. Antu kappayino naggabwatanino bawuwa biyaddam, se antuweno napalunguwa nangngangoli anna ammena kappay matay, takesi antuweno kapatiyan si ammin.

¹⁹ Se anggammii Dios si magyan amminino kinadiosna sino Abbingnga.

²⁰ E dinandamma si pulinnera siktawaneno ammina ana sito lubag anna sey langit gafu sino Abbingnga, antu gafuna, inarineno nanaldak siktawa gafu sino ada i Kristo a nebubbu sino natayanna sino krus.

²¹ Massiki ikkayu si'in, aroyukayu kepay ki Dios, e kinontarayu gafu sino narakkatta aggangwayu anna narakkatta nakandaw.

* ^{1:10 1:10} Ino tata kappaya anggamma sapitan: Umooddu naddino ammina nalawara akwandaw anna madadagganan naggapayino angngammuyu ki Dios.

22 Udde sitoya, nepabbalirakayuwi Dios si bulunna a nepulina sikwana gafu sino natayanino Abbingnga sin nabbaliyanna si tolay, takesi nadiosan anna nadaluskayuwa uma'langnga sikwana,[†] e awanna a kabalawandaw.

23 Udde mattalaginaggayu nadda manguruwa awana daladudwana, e ammeyu nad purayan si matutungungangkayuwa mekatway sino innanamantama nasapit sino nalawara damag. Se inaya nalawara damaga diningngaddaw, kakunneno nepakaammu si ammina lulubbun sito lubag, e antu kappayino nebanyaggu sino nasserbiyangku ki Kristo.

Ino Nasserbiyani Pablo Sino Ammina Mangruwira

24 Massiki nu madyatanak gafu sino nebanyagguwa pallawarandaw, maanggammak kappay, se inaya nadyatangku, antuweno tubbunneno dyata inattammani Kristo para sino ammina manguruwa Meyampariyira si gumambaggina.

25 Se dinotukandaki Dios a masserbi sino ammina mangruwira, e netala'nga sikkawino tarabafuwa mangipakaammu si fustuweno sapi'na takesi antuweno pallawarandawa bakkanna Judyu.

26-27 Inaya ipakaammuk, ammena nepakaammu si massiki inya a tolay si'in, udde sito ingkein, dinandammi Dios a ipakaammu sikwatama tolena, mampay sikwayuwa bakkanna Judyu. E antuyawino kalalawaran anna kakka'bawa ipakaammuna; mattalaginari Kristo sikwayu, e antuweno pinnanamandaw si mesapakkayu ki Dios sino kedayawanna.

28 Kunnantu, i Kristoweno ibanyammi si ammina tolay. Usarammiyeno ammina kinalaimmiya mattun anna manuldu sino ammina tolay takesi nanu uma'langira ki Dios, awana pakabalawanda, nu ammena lud meannungino angngurudda sino nittatanda ki Kristo.

29 Iyekwak amminino damak takesi makwanenay, e ino damaka akwan, antuweno pannakadama a iya'da i Kristo sikwak.

2

1 Sinapikku inay se anggangku si maammuwandaw si iyekwak ammina damak para sikwayu sitan Colosas annino mangruwira kappay sey Laodicea andino amminira a korwana ammena kepay nita sikwak.

2 Se anggangku si mattuyaggino nakandaw anna mittatakayu gafu sino pakkaaanggammadaw takesi ammekayu maddaladudwa, nu ammeyu lud maawatanino mappeafu sino amme nepakaammuwi Dios si'in, ino anggamma sapitan, ino mappeafu ki Kristo.

3 Se i Kristoweno pangamuwantam sino ammina neimfuna kinalaing anna dinandammi Dios.

4 Sinapikkuweran inay takesi ammekayu mabalabaliyan sino bakkanna gakkuruwa tulduweno korwanira, massiki nalawarino assapi'da.

5 Se massiki awanak sikwayu sitan, aggadandammappay sikwayu, e maanggammak sin nadamaggwuveno nittatandaw si ñakam annino katuyangngeno angnguruddaw ki Kristo.

Ino Meannunga Akwanino Mangruwira Gafu Sino Nittatanda Ki Kristo

6 Gafu se inawa'daw a i Kristo Jesusino Afuyu, maawag si tuntulandaw-ino katotolaya meannung sino tolaya nesapat sikwana.

[†] **1:22 1:22** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...takesi nadiosan anna nadaluskayu sino angngitana.

⁷ Ino angnguruddaw sikwana, mekunna nad si kayuwa naggamagamut, onnu ino pata'dagganda a balaya natuyaggino arina. Tuntulandonag-gappayino netuldu sikwayu mappeafu sikwana takesi mantatuyaggino angnguruddaw, e kanayungkayuwa mappasalamat ki Dios.

⁸ Palanandaw takesi ammekayu matutunggungan manuntul sino bakkanna gakkuruwa tulduwa awana ketupakkanna, se ino kunnenaya tulduwa mamalabali si tolay, ammena naggabwat ki Kristo, nu ammena lurino gagangaya dinandammino tolayira si'in andino gagangaya tuldura sito lubag.*

⁹ Se ino kakuruwan mappeafu ki Kristo, nabbali si tolay, udde ana kepay sikwaneno ammina kinadiosi Dios.

¹⁰ Antu gafuna, naturayi Kristo amma sino amminira a ammena maita a pangafuwana anna tatturay, e gafu sino nittatandaw sikwana, ana sikwayuweno ammina awandaw sino bawuwa biyaddaw.

¹¹ Gafu kappay sino nittatandaw sikwana, kunnangke namarkangkayuwa pangitan si tolerakayuwi Dios. Inaya nakwa sikwayu, meyamparig si kugit, udde tanganan sino kugit a akwanino tolayira sino baggira, se ino ariani Kristo ino narakkatta nakantam.

¹² Se sin nabawtisarangkayu, kunnangke nesapakkayuwa netanam sino netanammani Kristo e nesapakkayu kappaya nangngangoli sino nangngangoliyanna gafu sino angnguruddaw sino pannakadama i Dios a nappaangngangoli ki Kristo.

¹³ Si'in, kunnangke natekayu sino angngita i Dios gafu sino liwa'daw anna gafu se ikkayuwa bakkanna Judyu, awana inammuyu mappeafu sino lintiyi Dios. Udde sitoya, nesapa'dakayuwi Dios sino bawuwa biyaya neya'dana ki Kristo, se pinakomanneno ammina liwattam.

¹⁴ Ino inangwa i Dios para sikwatam, meyamparig sitaw: inappaneno allistan sino gatut onnu liwattam sikwana a nangiyafu sino ammetam nanuntulan sino lintingnga, e nelansana sino krus, ino anggamma sapitan, gafu sino natayani Kristo sino krus, netakkufi Diosino allistan, pati sino lintiyira a nappaliwat sikwatam.

¹⁵ Gafu kappay sinaya natayani Kristo sino krus, inariyi Diosino kalintiyanino ammera maita a pangafuwana anna tatturay, e nepaitana sino a'langino ammin si inaffu'neran.

¹⁶ Antu gafuna, ammeyu nad kuruwannino mappaliwatira sikwayuwa massapit si tuntulandonaddino odduwa kammarallanda a kunneno mappeafu sino makkan anna mainum andino ngilinanda a aw si kadda run, kadda dakkag, andino Sabaduwera a aggimwanganda.

¹⁷ Se ammin inaya netuldu si'in, kunnangke alinopelanga maunta sino makwan alinaw. Ino anggamma sapitan, antuweno nangammuanino tolayira si'in si ananeno mepatali sinayira a lintig. Udde sitoya, ginamwanginni Kristo a antuweno fustuwa mepatali sikwara, e antu naddino tuntulantam.

¹⁸ Ammeyu naggappay kuruwannino manandarallira sikwayuwa mipatut si itulu'dawino baggiyuwa manuntul sino kammarallanda anna mesapakkayu sino paddayawanda sino anghelira. Inayira a tolay, sapitanda si aneno nepaita sikwara a kunnangke tenap e antuweno pallambawanda sikwayu, udde inaya pidayawanda sino baggira, awana kakuruwanna, se naggabwappelang sino nakandangkepay.

* ^{2:8 2:8} Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...andino narakkattira a espirituwa matturay sito lubag.

19 Nekatwayira ki Kristo a meyamparig si ulutama mangurug, udde ikanetam, nesapatetam sikwana, se ikanetamino gumambaggina. Ino uluweno makaammu sino ammina partineno baggi takesi appannino kadda tateno awanna e fustuweno kainggudda annino katutubburanino ammin. Kunnantu, dumokallino baggiya metuntul sino planowi Dios.

20 Ikkayuwa mangurug, gafu sino nesapatandawa natay sino natayani Kristo, nawayaangkayu sino gagangaya lintig sito lubag.[†] Ansandolang tuntulangkepayino gagangayino tolayira sito lubag? Ansandolang ku-ruwangkepayino lintiddera a kunnaway:

21 "Ammeyu iggamman yaw! Ammeyu sinsiman yan! Ammeyu senggeran inay!"

22 Se ino ammina makkan andino korwana sapitan inaya lintidda, inangwa i Dios ta usarannino tolayira e maambut. Ino naggabwatan irenaya lintig anna tuldura, ino pelang nakamma tolay.

23 Kunnangke aneno pallavarannenaya lintidda, se ino manuntulira sinay, natalanggaddiria a maddayaw sino anghelira, itulu'deno baggira a manuntul sino gagangera, e padyatandeno baggirangkepay. Udde ino kakuruwanna, awana serbi irenaya akwanda a mifuwad sino narakkatta panggamanino baggira.[‡]

3

Ino Dadan Andino Bawuwa Biyag

1 Gafu se nesapakkayuwa nangngangoli sino nangngangoliyanu Kristo, patiyandonaddino ana sino paturayani Kristo sino padiwanani Dios sey langit.

2 Antu naddino agгадандамдау, бакканинано си то lubag.

3 Se kunnangke natekayun mappeafu sino dadana biyaddaw, e anennino bawuwa biyaddaw, massiki ammena kepay maiteno kekunnanna, se nesapakkayu ki Kristo a nittata ki Dios sey langit.

4 Inaya biyaddaw, antuweno biyayi Kristo. Antu gafuna, nanu map-padda kappay, mesapakkayuna sino kinala-wanna annino kedaya-wanna.

5 Kunnantu, talekkurandonaddino dadana nakam anna aggangwayuwa narakkat a kunneno makidurug si bakkanna atawayu anna mangwa si korwana ka'atatal, ino ammina narakkatta kabbatan onnu panggamanino baggi, andino kinaingap, se ino ingapanne tolay, antuweno kunnangke diosna.

6 Gafu sinayira a makwa, kastiguni Diosino ammera mangurug siku-wana.

7 E kunnenayino aggangwayu sin ammekayu kepay nangurug.

8 Udde sito ingkein, ibbattandawin nad ammin yaw: ino mabbungut, ino makkalussaw, andino manggamma mangwa si narakkat sino bafulundawira. Ammekayu nad mamaraparal anna massapit si massiki sanna a narakkat.

9 Ammekayu nad makkasirisiri, se inibbattandawinnino dadana nakam anna aggangwayu,

10 e inappayunnino bawuwa nakamma neya'da i Dios a kanayuna pab-bawunna makkiyad si mekunnakayu siku-wana takesi maawatandawingke ino mappeafu siku-wana.

[†] **2:20 2:20** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...nawayaangkayu sino narakkattira a espirituwa matturayito lubag. [‡] **2:23 2:23** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...awana serbiyerenaya akwanda, nu ammera lud metupak sino keyakkuruwanino panggammanna baggi.

11 Gafu sinaya inangwa i Dios, awaninna naddadarumanino tolaya nepabawuna. Massiki Judyu onnu bakkanna Judyu, massiki nakugit onnu ammena nakugit, massiki mangili anna tanakwanino gagangera, massiki aripan onnu bakkanna aripan, nakkakarunnera ammin sino angngita i Dios, se i Kristo pelangino napatig, e ana i Kristo sikwara ammina nangurug.

12 Kunnantu, gafu se pinilirakayuwu Dios a tolena e iiddukandakayu, kunna nad yawino aggangwa a tuntulandaw: naallak anna minadduf-fungkayu, tagatulutuluk anna naanuskyau.

13 Anusandonaddino pakkuranganino bafulundawira anna makkapaka-pakomakayu nad nu wara paririyandaw onnu wara maliwat sikwayu a kunna payino inangwa i Afu Jesus a namakoma sikwayu.

14 Ino agganggam, antuweno idaggayu nad sinayira ammina nalawara aggangwa, se nu makkaaanggangkayu, awana kurangngeno pittatanneno nakandaw.

15 Ino nasiyanakka nakam annino kinainggura iya'da i Kristo, ira naddino kanayuna mifuyut sino nakandaw, se ino gafuneno nisapataní Dios sikwayu sino tata a baggiyi Kristo, takesi massiyanakkino nakandaw anna maingguggayu. E ammeyu nad kalyawana mappasalamat sikwana.

16 Aggadandammandonaddino napatiya netulduwi Kristo. Usarandon-aggappayino ammina kinalainga iya'dana a makkatutuldu anna makkatutun. Kantandonaddino nekansiyona sapi'na Salmo, ino kanta a paddayaw ki Afu Jesus, andino kanta a mappatuyag sino angnguruddaw, gafu se anggandawa mappasalamat ki Dios.

17 Massiki sanneno akwan anna sapitandaw, meannungngad sino tolaya nesapat ki Afu Jesus, e mappasalamakkayu kappay ki Dios Ama gafu sikwana.

Ino Tuldú Mappeafu Sino Taabbalayanira

(Efeso 5:22-33; 1 Ped. 3:1-7)

18 Ikkayuwa bafabbay, natulukkayu nad sino a'atawayuwera, se antuweno meannunga akwanino mangurug ki Afu Jesus.

19 Ikkayuwa lallaki, anggammandonaddino a'atawayuwera. Ammekayu nad mabbungubungut sikwara, nu ammekayu lud nannakam sikwara.

20 Ikkayuwa aanak, kanayundonadda kuruwannino mapparana'dawira, se antuweno panggammani Dios, e antu kappayino meannunga akwanino mangurug.

21 Ikkayuwa mapparanak, ammeyu nad fulotana aallangnganino ana'dawira, takesi ammera madismaya.

Ino Tuldú Mappeafu Sino Aripannira Annino Mangaripannira

(Efeso 6:5-9; Tito 2:9-10; 1 Ped. 2:18-20)

22 Ikkayuwa aripan, kuruwandonaddino ammina sapitannino mangari-pannira sikwayu sito lubag. Bakkampelangino pangitanda sikwayuweno pallappattandaw sino tarabafuyu ta anggammandakayu, nu ammekayu lud maanggamma mangwa sino ipangwara gafu sino angngiyataldaw ki Afu Jesus.

23 Massiki sanneno akwandaw, iyekwayuweno damayuwa mangwa a kunnangke i Kristoweno passerbiyandawa bakkampelanga tolay.

24 Se ammuyu si iya'dana i Afu Jesus sikwayuweno labuta nekarina sino tolenera, se i Kristoweno Afuwa gakkuruwa passerbiyandaw.

25 E ino kappay mangwa si narakkat, meannungngeno kastiguna sino narakkatta inangwana, se awana ta'wiyanni Dios sino pangukumanna sikwara.

4

1 Ikkayu paya mangaripan, nalawannad anna naggaddangngino akwandaw sino aripandaw, se ammuu si ana payino Afuyu sey langit.

Ino Tuldu Mappedafu Sino Ammina Mangurug

2 Kanayungkayu nad ammina makkararag, dandammandonaddino sapitandaw nu makkararaggayu, e mappasalamakkayu kappenad ki Dios.

3 Ikararandakami kappay takesi a'dandakamiyi Dios si wayamiya mangibanyag sino kakuruwan mappeafu ki Kristo a ammena nepakaammu si'in, se antuweno gafuneno nabalurangku sito ingkein.

4 Ikararandak takesi nalawarino annulduk e naladda a maawatan, se antu naddino akwangku.

5 Nalawannaddino akwandaw sino ammera mangurug takesi awana kabalawandaw sikwara, e kanayungkayu nadda nadadana massapit sikwara sino mappeafu ki Kristo.

6 Kanayun nadda mappaanggammino assapi'daw e nalawara dingngaggan, e nadadangkayu nadda manombat si massiki inya a mabbebut sikwayu ta fustuweno isomba'daw.

Ino Ambu'neno Turak

7 I Tikicoweno dundunangku sikwayu takesi ipakaammuneno ammina nakwa sikwak. Antuweno tata a iiddukangkuwa kola'tama matalakka bulungkuwa masserbi ki Afu Jesus.

8 Antuweno panundunangku sikwana sikwayu ta ipadamangngeno makwa sikwami sitaw anna takesi pallampawanneno nakandaw.

9 Mebulungkappayi Onesimo a iiddukammiya kalubbunandawa mata-lakka kolattam. Iraneno mangipakaammu sikwayu sino ammina makwa sitaw.

10 I Aristarco a bulungkuwa balud anna i Marcos a kapinsani Bernabe, aggadandammandakayu. (Naammuwandawinnino netungku sikwayu mappeafu ki Marcos, a nu gumamwang sitan, pagamwangandonad si nalawad.)

11 I Jesus a mingngangkappay si Justo, aggadandangkappay sikwayu. Sino amminira a Judyu a mangurug sitaw, ira pelanga talluweno manuffun sikwaka manuldu mappeafu sino patturayani Dios, e nalampawino nakangku gafu sino odduwa duffunda sikwak.

12 I Epafras a tata kappaya kalubbunandawa masserbi ki Kristo, aggadandangkappay sikwayu. Kanayuna iyekwanangkeno damana a mikararag sikwayu takesi mattuyangngaddino angnguruddaw anna awana pakkurangandaw, takesi mattalanggaggayuwa mangammu anna mangwa sino ammina panggammani Dios.

13 Ta'daggangku si nalappatta mattarabafu para sikwayu anna para sikwara kappaya mangurug sey Laodicea anna sey Hierapolis.

14 I Lucas a iiddukammiya doktor anni Demas, aggadandammira kappepay sikwayu.

15 Sapitandokappay sino kakkolattamira a mangurug sey Laodicea si aggadandammangkuwera, kunna kappay ki Nimfas andino manguruwira a makkakarampatta maddayaw ki Dios sino balena.

16 Nu masinduyuwa basan yawa turak, peiyandaw sino manguruwira sey Laodicea ta basanda pay. Kaseyu kappay appannino turakku sikwara ta basandopay sitan Colosas.

17 Sapitandokappay ki Arkipo si balinanna naddino tarabafuwa neta-lakki Afu Jesus sikwana.

18 Ikkanaki Pablo a nanurak sito ambu'na yawa turakka nepeturakku. Ammeyu nad kalyawan si aggabalurak. Allakkandakayu naddi Dios.

Ino Palunguwa Turakki Pablo Sino Tesalonicera Ino Mappeafu Sitawa Turak

Ino lubbuna Tesalonica ino kapitalino probinsiya a Macedonia. Antuweno inangnganda Pablo sin inanawira sey Filips, e nanulduwera sino sinagoga sinay si talluwa Sabadu. Aneno korwanira a Judyu a nangurug anna oodduwera a bakkanna Judyu. Wasinoy, ino Judyuwera a ammena nangurug, ginulureno lubbun gafu sino apalda, e pinatu'dara Pablo a umanaw. Inangngira sey Berea, kasena sey Atenas. Sin nagyananda sinay, naammuwanda si madyatangkappayino manguruwira sey Tesalonica, antu gafuna, dinunduni Pablowi Timoteo sinaya mappatuyag sino angngurudda, e inampayi Pablo sey Corinto. (Nu anggammuwa basanino tubbunna, itannu sino Inangwa 17:1-15.) Sin nagyananna sinay, ginamwanda Timoteo anni Silas a naggabwat sey Macedonia, e nepadamagi Timoteoweno angnguruwino Tesalonicera. Wasinoy, nanurakki Pablo sikwara ta pattuyagganneno nakanda annino angngurudda.

Nappasalamat ki Dios gafu sino angngurudda annino aggangganda. Nepakaammuna kappay sikwareno mappeafu sino puliyani Afu Jesus andino makwana sino nanguruwira a natayin. Gafu se ana kappayino tolayira sey Tesalonica a massisiri mappeafu sino gakkadda Pablo a manuldu sinay, nepalawangngeno mappeafu sino gakkadda andino aggangwara sin nagyananda sinay. Ana kappayino korwana netunna sikwara ta maammuwandeno akwanda nadda mappaanggam ki Dios.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1

Ino nappasalamatanda Pablo gafu sino angnguruwino Tesalonicera 1:2-10

Ino nalawara aggangwara Pablo sey Tesalonica 2:1-12

Ino nadyatanino manguruwira sey Tesalonica 2:13-16

Ino panggammani Pablo a muli sey Tesalonica 2:17-20

Ino nappabonani Pablo ki Timoteo sey Tesalonica 3:1-13

Ino akwanino manguruwira a mappaanggam ki Dios 4:1-12

Inona makwa sino nanguruwira a natayin 4:13-18

Ino pattaronantam sino puliyani Afu Jesus 5:1-11

Ino korwana tuldura Pablo 5:12-28

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkamira Pablo, Silas, anni Timoteo. Antuyawino tura'mi sikwayuwa mangurug ki Dios a makkakarampat sitan Tesalonica, ikkayuwa tolaiyi Dios a Amatam a nesapakkappay ki Afu Jesu Kristo. Allakkandakayu naddi Dios anna passiyanakkanna naddino nakandaw.

Ino Nappasalamatanda Pablo Gafu Sino Angnguruwino Tesalonicera

²⁻³ Kadda makkararaggami, ikararammikayu kappay, e kanayungkamiya mappasalamat ki Dios a Amatam gafu sikwayu ammin, se aggadan-damnammiyeno nalawara aggangwayu gafu sino angnguruddaw sikwana annino kinalappa'dawa masserbi sikwana gafu sino agganggandaw sikwana annino kinaattandaw gafu sino pinnanamandaw ki Jesu Kristo a Afutam.

⁴ Ikkayuwa kakkolak, mappasalamakkami kappay ki Dios se ammumiya aanggandakayu anna pinilirakayuwa tolена.

⁵ Ammumi, se sin nanulduwammi sikwayu sino nalawara damag, bakkanna sapi'mi pelangino diningga'daw, nu ammeyu kappelud gini'neno pannakadameno Espirituwi Dios, e inammuyu pay si awangingke kalindaduwami sino kakuruwanna. Initayuwenin aggangwami sin nagyanammi sitan lubbundaw, e ammuyu si pallawarandawino inangwami.

⁶ On, ammumiya pinilirakayuvi Dios, se sinuntuldawino aggangwami annino aggangwa i Jesus a Afutam, se massiki madyatangkayungke gafu sino angnguruddaw, maanggangkayu kepaya maddingngag sino sapiti Dios, se ino Espirituvi Dios ino mappaanggam sikwayu.

⁷ Antu gafuna, nabbalikayu si panuntulanino amminira a mangurug sino lulubbunna Macedonia anna Acaya.

⁸ Se gafu sikwayu, naddidinnamino sapiti Dios mappeafu ki Jesussey Macedonia anna Acaya, udde bakkampelang sinay, se massiki si korwana lulubbun, naddinamino angnguruddaw ki Dios. Antuweno awana maawag si sapitammi mappeafu sikwayu, se

⁹ ireno massapit sikuwamiya maanggangkayu sin naningngaggandaw sino tuldumi. Sapitanda si sinalekkurandawino dadana dayawandaw e masserbikayu sino gakkuruwa Dios a aggabiyag.

¹⁰ Sapitanda kappay si taronandawino puliyani Jesus a Abbingi Dios a maggabwa'nasey langit. Antuweno nepangngangoliyi Dios, e antu kappayino mangisalak sikuwatam sino kattalatalawa amma'gangnga i Dios si ammina tolay.

2

Ino Nalawara Aggangwara Pablo Sey Tesalonica

¹ Kakkolak, aggaammundaw si aneno ketupakkanneno nangammi sitan.

² Ammuyu kappay si pinadyatandakami anna nelopalope'dakami sey Filipos sin liyemiya inang sitan lubbundaw. Massiki odduwera kappaya ngontara sikuwami sitan Tesalonica, neyattammi se nepattuyaggi Diosino nakammi, e netuldumi sikuwayuweno nalawara damaga naggabwat sikuwana.

³ Sin sinulduwammikayu, awana narakkat sino nakammi. Ammekami nassisiri, anna ammekami namalabali si tolay,

⁴ nu ammemi lud sapitannino panggammani Dios, se talakkandakamiyi Dios e netala'nga sikuwamiyeno mangituldu sino nalawara damag. Bakkan-nino panggammanna tolayino gafuneno panulduwammi, nu bakknlurino panggammani Dios, se antuweno nakaammu sino nakammi.

⁵ Ammuyu si ammekami nangatatu, e ino gakkammiya nanuldu, bakkanna intufuk'u'miyeno buma'nang. Ammuvi Dios si gakkurug yaw.

⁶ Ammemi intufukino addayoyu sikuwami onnu ino addayona korwan sikuwami,

⁷ massiki nu meannunga dayawandakami, se ikkamiyeno dinunduni Kristo a apostolna. Udde nannakangkami sikuwayu sin nagyangkami sitan, a kunnangke kanakamma ina sino abbingnera.

⁸ E wasin nanulduwammi sikuwayu sino nalawara damaga naggabwat ki Dios, naddadangkami kappaya matay para sikuwayu, se nappelalotino agganggammi sikuwayu.

⁹ Aggadandammandokepay nakuyino nayangngammiya nattarabafu sin sinulduwammikayu sino nalawara damaga naggabwat ki Dios. Se aw anna

gafi, nattarabafukami kappay ta wara pappammi sino maawammi, takesi ammekayu kakallakka mamakkan sikwami.

10 Initayu anna ammu kappayi Dios si nalawarino inangwami sikwayuwa mangurug sitan. Awana inangwami si kabalawammi, nu ammemi lud nangwa sino panggammani Dios.

11 Ammuyu pay si kunna kappayino akwanna ama sino abbingngereno inangwami sino kadda tata sikwayu.

12 Se nepattuyammiyeno nakandaw, e sinulduwammikayu takesi ino katotoleyu, awana keatallanna ki Afu Dios a nappili sikwayu ta mesapakkayu sino kedayawanna sino atturayanna.

Ino Nadyatanino Manguruwira Sey Tesalonica

13 Kanayungkamiya mappasalamat ki Dios, se wasin nepakaammiyeno sapiti Dios sikwayu, kinuruddaw e ammeyu nebilang si sapipelangnga tolay, nu ammeyu lud naimunuwan si gakkuruwa sapiti Dios. Iyawa sapiti Dios, kaduffunandawa manguruwa mangwa si nalawad.

14 Maita si gakkuruwa nanguruggayun, kakkolak, se ino nakwa sikwayu, parefu sino nakwa sino tolayira i Dios sey Judea a nesapat ki Kristo Jesus. Se ino kalubbunandera a Judyuweno nappaaidam sikwara, e kunna kappay sikwayu, ino kappay kalubbunandawino nappaaidam sikwayu.

15 Ino Judyuwera si'in, ireno namapatay sino gumalabbunira i Dios, e ino gakagakarereno namapatay ki Afu Jesus, e ira kappayino nappadyat sikwami. Kontarandeno anggammii Afu Dios, e kunnangke kababannadda ammina tolay,

16 se iyallandeno pibanyammi sino sapiti Dios sino bakkannira a Judyutamaammuwandeno kesalakandana. Kunnenayino panadaggananda sino liwa'da kiyad si metu'gen, e ammeran makali'wa sino amma'gangnga i Dios sikwara.

Ino Panggammani Pablo A Muli Sey Tesalonica

17 Kakkolak, massiki ammena kepay nabayino inanawammi sitan, maanakkami kappay sikwayu. Massiki awangkami sitan, aggadandammammikayu. Gafu se maanakkami sikwayu, gauulikami sitan ta dorawammikayu.

18 Anggamminko nadda muli sikwayu. Kumral sikwak, namipidyaka ginikkata muli sikwayu, udde sinappandakamiyi Satanas.

19 Anggammikayuwa itan se ikkayuweno mappaangggam sikwami. Inanamammi si mattalaginaggayuwa mangurug, e antuweno pallanggakammi andino kedayawammi naso puliyani Afu Jesus.

20 Gakkurug yan, ikkayuweno mappalanggak sikwami andino kedayawammi.*

3

Ino Nappabonani Pablo Ki Timoteo Sey Tesalonica

1 Antu gafuna, wara sin ammemi meattammino ana'mi sikwayu, mattatarabbaggami si ikkami anni Silasino matak sey Atenas,

2 e dinundummiyi Timoteo sitan. I Timoteoweno kolattama katarabafuwammiya masserbi ki Dios a mangibanyag sino nalawara damag

* **2:20 2:20** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...ikkayuweno mappalanggak sikwami andino gafuneno paddayawammi ki Afu Jesus.

mappeafu ki Kristo.* Dinundummi sitan takesi pattuyagganna anna duffunannakayu sino angnguruddaw.

³ Inangwanenay takesi ammeyu nad talekkuranino angnguruddaw[†] gafu sitana nappadyatanda sikwayu. Ammuyun si urayi Dios si mapadyatane-tam.

⁴ Se wara sin nagyangkami kepay sikwayu, neyuuntamiya netuldu sikwayuwa mapadyatane-tamma, e ammuyu si gakkuruwinna nakwa.

⁵ Gafu se aggadandammak sino kadyatandaw, malowingkeno nakangku e ammek maattamman, antuweno nappabonangku ki Timoteo ta maam-muwangku nu manantawino angnguruddaw. Maddararanak tantaro nu tutunggungandakayuwi Satanas ta talekkurandawino angnguruddaw, e nu kunnenoy, awaninna ketupakkanneno nayangngammi gafu ki Afu Dios.

⁶ Sitoya, nuliyenni Timoteo sikwami, e nalawarino netulduna. Sinapi'na a natuyaggino angnguruddaw anna aanggandawino bafulundawira. Sinapi'na kappaya aggadandammandakami anna maanakkayu sikwami, kunna kappayino ana'miya mita penad sikwayu.

⁷ Antu gafuna, kakkolak, massiki odduweno kadyadyatammi, nalawabelangino nakammi, se naammuammiya manguruggayu kepay ki Dios.

⁸ E maanggangkamingke gafu se mattalaginaggayuwa mangurug ki Afu Jesus.

⁹ Ammemi ammu nu ansammiyeno mappasalamat ki Dios gafu sino nappelalota aanggammiya neya'dana gafu sikwayu.

¹⁰ Antu gafuna, aw anna gafi, arangngammi sikwana ta makkaititetam-mad imman ta duffunammikayu nu wara kurangngeno angnguruddaw.

¹¹ Ariyan naddi Dios a Amatam anni Jesus a Afutamino manappan sikwamiya muli sikwayu sitan.

¹² Pantatuyaggan naddi Afu Jesusino agganggandaw so kadda tata sikwayu anna so ammina tolay, takesi mekunna sino agganggammi sikwayu,

¹³ se nu mantatuyaggino agganggandaw, pattalaginarandakayuwi Afu Jesus a mangwa si nalawad takesi awanna a kabalawandaw so a'langi Dios a Amatam naso puliyanna i Jesus a Afutama kebulunanneno ammina tolenera.

4

Ino Akwanino Manguruwira A Mappaanggam Ki Dios

¹ Kakkolak, ana kappayino sapitammi sikwayu. Inammuwandaw sikwami nu sanneno akwandawa mappaanggam ki Dios, e maita si kinurud-daw se antuweno akwandaw. Udde sitoya, gafu sino turaya neya'da i Afu Jesus sikwami, arangngammi si dadagganandawino nalawara akwandaw.

² Se ammuyunnino netutummi sikwayuwa naggabwat ki Afu Jesus.

³ Ino anggammidi Dios, madiosangkayu nad. Ammekayu nad makidurug si bakkanna atawayu.

⁴ Ikkayuwa lallaki, mangatawakayu nadda nadiosana bakkanna angngayoyung,*

* ^{3:2 3:2} Ino neturak sino korwana manuskritu sino dami'na Griego: ...i Timoteoweno katarabafuwani Dios a mangibanyag sino nalawara damag mappeafu ki Kristo. ^{† 3:3 3:3}

Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...awan sikwayuwa makkaftuy si angngurug. * ^{4:4 4:4} Adwa kappayino anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: 1) ammuwandonadda mimut sino atawayu; 2) ammuwandonadda maffuwad sino baggiyu.

5 takesi ammekayu mekunna sino ammera nangammu ki Dios, a ammera mafuwaddanino panggammanino baggira sino bafabbayira.

6 Ammeyu mangwa si narakkat sino kakunnayuwatolaya makidurug sino atawana, se nu akwandaw inay, kunnangke mattakokayu. Ammuyu si kastigunna i Afu Diosino mangwa si kunnenay, se antuweno netuldumin a padandam sikwayu.

7 Se ammeretam piniliyi Dios a mangwa si narakkat, nu ammena lud pililiretama mangwa sino pangammanna.

8 Nu ammeyu kuruwan iyawa sinapikku, bakkanna tolayino ammayandaw, nu bakkan luri Dios a nanundun sino nadiosana Espirituna sikwayu.

9 Mappeafu sino agganggandaw sino bafulundawira a mangurug, awanin nadda itura'mi sikwayu, se i Diosino nanuldu sikwayu ta makkaaanggangkayu ammin,

10 e antu gakkuruwino a'akwandaw sino ammina kakkolattamira sino ammina lulubbunna Macedonia. Udde massiki kunnenoy, sapitammi si dadagganandonaddino agganggandaw.

11 Mabbafarulungkayu nad si nalawad ta massiyanakkino nakandaw. Ammeyu bibiyanganino akwanino bulundawira, mallappakkayu lud sino tarabafuyu ta wara ibiyaddaw. Antuweno sinapi'mi sikwayu si'in.

12 Se nu kunnenoyino aggangwayu, iyataldakayuweno bafulundawira a ammera kepay mangurug, e ammeyu nad marang sino awandaw.

Inona Makwa Sino Nanguruwira A Natayin

13 Ikkayuwa kakkolak, anggammiya maammuwandawino kakuruwan mappeafu sino nanguruwira a natay, takesi ammena aggalowino nakan-daw a kunneno tolayira a awana innanamanda si mangngangolirana.

14 Kuruwantam si natayi Jesus e nangngangoli. Antu gafuna, kuruwantam penad si mangngangoli kappeneno natayira a nangurug sikwana, e pebulunirana i Dios ki Jesus naso puliyanna.

15 Antuyawino nepakaammuwi Afu Jesus sikwami mappeafu sino puliyannana. Ikkanetama aggabiyyaggepay, ammetam untananino natayira a nanguruwa dumambal sikwana.

16 Antuna yawino makwa. Maddassangnga i Afu Jesus a maggabwat sey langit a makkulawuwa umayag sino manguruwira, maddamikkappeneno tata a afafuneno anghelnera, e meindanna sino damitino tangguyufi Dios. Mauntana a mangngangoliyeno natayira a nangurug ki Kristo,

17 kase kappay ayani Afu Jesusino manguruwira a aggabiyyaggepay, e sumulluwetam ammina dumambal sikwana sey kalekay. E mebumbulunetamma sikwana si makkikiyad.

18 Antuweno pakkadadandammandaw yawa tuldu ta ammena aggalowino nakandaw nu wara matay.

Ino Pattaronantam Sino Puliyanji Afu Jesus

1 Nu mappeafu sino tiyempowa makwanenay, awan nad itura'mi sikwayuwa kakkolak,

2 se inammuyunna kaka'meng kenalanga gumamwangi Jesus a kunnangke gumamwanga mattakaw si tanggana gafi.

³ Sinoyna a aw, ananeno massapitira si nasiyanakkino akkakokwara e awana pakaburunganda, udde kalanna'na pelanga duma'ngeno kakastigwanda a kunnangke ino kaloneno bafaya gapapanak, e ammera makali'wa sinaya kastigu.

⁴ Udde ikkayuwa kakkolak, ammekayu makka'baw nu mada'nganenaya aw, a kunnangke ino akka'boyu nu gumamwangino mattakaw si gafi, se ammekayu mekunna sino anera sino lammuk.

⁵ Ammutamino makwana se nebilangetam ammin si aw a nabag-gawinnino nakantam. Ammetam nebilang si gafiya lammuk kepayino nakantam.

⁶ Nu kunnenoy, ammetammad tuntulannino aggangweno ammera manguruwa kunnangke maturuwira, nu ammetam lud maddadan, anna fuwaddantammaddino baggitam.

⁷ Ino mebilangira si gafi, kunnangke maturuwira a ammera naddadan sinoya aw. Mekunnera pay so mabukira a nakungkulino nakanda.

⁸ Udde gafu se nebilangetam si aw, fuwaddantammaddino baggitam ta awana akwantam si narakkat. Ammetammad makalyawanino angnguruddam ki Dios annino agganggantam sino kakkolattamira, se ireno kunnangke palanid sino ta'gangnga sindalu ta amme mataffutino narakkat. Ammetamaggappay makalyawanino innanamantam sino kesalakantam, se antuweneno kunnangke palanid si ulu ta ammetam maddiraran.

⁹ Se ammeretam piniliyi Dios ta palawumma sikwatamino amma'gangnga, nu ammeretam lud pinili ta isala'detam mappeafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam.

¹⁰ Natay gafu sikwatam takesi makiigyanetam pena sikwana, massiki natayetam onnu aggabiyayetamma kepay naso puliyanna.

¹¹ Kunnantu, ituluydawino akwandawa makkapatapatuyag si nakam anna makkaduduffungkayu ta mattuyaggino angnguruddaw.

Ino Korwana Tuldura Pablo

¹² Antuyawino sapitammi kappay sikwayu. Iyataldonaddino tolayira a mifuyut sikwayuwa mangurug, anna malappattira a mimut anna manuldu sikwayu sino annandandaw ki Afu Jesus.

¹³ Paitayu naddino aggidduu'daw sikwara e ikaloyuwera gafu se odd-uweno duffunda sikwayu. Mabbafarulungkayu nad si nalawad.

¹⁴ Itutummi sikwayu, kakkolak, ta allangngandonaddino matarutira takesi mattarabafuwera. Pattuyaggandawino nakammino taladdonira ta ammera madismaya. Duffunandawino nakafuyira si angngurug. Nannakangkayu nad si ammina tolay.

¹⁵ Nu wara mangwa si narakkat sikwayu, ammekayu nad mabbalat, nu ammena lud kanayuna nalawannaddino akwandaw so kadda tata sikwayu anda sino ammina tolay.

¹⁶ Kanayungkayu nadda maanggam,

¹⁷ kanayungkayu penadda makkarakarag,

¹⁸ e massiki sanneno makwa sikwayu, mappasalamakkayu nad ki Dios, se antuwenayino anggamma a tuntulandawa nesapat ki Kristo Jesus.

¹⁹ Ammeyu nad ilammattino petulduwino Espirituwi Dios sikwayu,

²⁰ anna ammeyu nad ilopalopetino sapitannino bulundawira a petuluwi Dios sikwara.

²¹ Udde fu'ngaddandonaggappay ammina tuldu ta maammuwandaw nu gakkuruwa naggabwat ki Dios. Kuruwandawino ammina nalawad,

22 e li'likandawino ammina narakkat.

23 I Dios a mappasiyanak sino nakantam, lawaranna nad ammina aggangwayu. Imutanna naddino espirituyu, ino nakandaw, andino baggiyu, takesi awaningke kabalawandaw naso puliyani Jesu Kristo a Afutam.

24 I Diosino mangwa sitaw se antuweno namili sikwayu e ta'dagganna ammina sinapi'na.

25 Kakkolak, ikararandakami, mampay sikwayu.

26 Itulduyu so ammina kakkolattamira sitana aanggammammiyera.

27 Gafu sino tureka naggabwat ki Jesus a Afutam, sapitangku si basandaw yawa turak sino ammina manguruwira sitan Tesalonica.

28 Allakkandakayu naddi Jesu Kristo a Afutam.

Ino Mekadwa A Turakki Pablo Sino Tesalonicera Ino Mappeafu Sitawa Turak

Massiki inappeno nanguruwira sey Tesalonica ino palunguwa turakki Pablo sikwara, ana kepayino ammera naawatan mappeafu sino puliyani Kristo, se nakungkul kepayino nakanda gafu sino sapitannino korwanira a nuliyen. Antuweno niturakkani Pablo sitawa mekadwa a tura'nga takesi mepakaammu sikwara si maunta a mappadden tolaya mangontara sino ammina lintiyi Dios anna umodduweno kinarakka'neno tolayira, kasena muliyi Kristo.

Netungkappayi Pablo sikwara si natalanggaddira nadda mangurug anna mangwa si nalawad, massiki nu mapadyatanira gafu sinaya angngurudda. E sinutunnera kappay si ammera nad mattarut, nu ammera lud mallappa tatta mattarabafuwa kunna kappayino inangwara Pablo.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino amma'gangnga i Dios so ammera mangurug naso puliyani Jesus 1:3-12

Ino mangontara ki Dios 2:1-12

Ino piniliyera i Dios a mesalakan 2:13-17

Ino parangnganda Pablo si mekararanira 3:1-5

Ino sapi'da Pablo mappeafu sino matarutira 3:6-15

Ino ambu'neno turak 3:16-18

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkamira Pablo, Silas, anni Timoteo. Antuyawino tura'mi sikwayuwa manguruwa makkakarampat sitan Tesalonica, ikkayuwa tolayi Dios a Amatam a nesapakkappay ki Afu Jesu Kristo.

² Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo e pas-siyanakkanda naddino nakandaw.

Ino Amma'gangnga I Dios So Ammera Mangurug Naso Puliyani Jesus

³ Kakkolak, kanayungkami nadda mappasalamat ki Dios gafu sikwayu. Nalawara akwammi yaw, se mattuyaggino angnguruddaw, e dumokallino agganggandaw si kadda tata.

⁴ Antu gafuna, idayomikayu sino korwanira a mangurug ki Dios nu umangkami si korwana lubbu. Itutuldumi sikwara si mattalaginag-gayuwa mangurug, massiki madyatangkayu gafu sino angnguruddaw.

⁵ Antuyawino pimunuwan si naggaddangngeno pangukumani Dios, se gafu sino piyatammandaw sino kadyatandaw, damayuna a mesapat sino atturayanna, a antuweno gafuna a mallawungkayu si dyat.

⁶ Naggaddangngino akwani Dios a mangukum, se ino mappadyatira sikwayu, padyatannerana kappay,

⁷ anna pibbattannaneno kinadidya'daw, kunna kappeneno akwanna sikwami. Akwannana yaw nanu muliyi Afu Jesus a maggabwat sey langita kebulunanino mannakadama a anghelnera,*

* ^{1:7 1:7} Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...kebulunanino anghelnera a kaitanino pan-nakadama.

⁸ e ino baggina, malebaddanna si gumigillaryafa afuy. Kastigunnaneno tolayira a amme manggamma mangammu ki Dios, ira a ammena mangurug sino nalawara damag mappeafu ki Jesus a Afutam.

⁹ Ino kastigura, madyatanirana si makkikiyad, mekatwayirana ki Afu Jesus, e ammerana maiteno kedawayanino pannakadamana.

¹⁰ Makwa ammin inay naso awa puliyani Afu Jesus. Mulina takesi dayawan amminino tolenera a mangurug sikwana anna iyatalda gafu sino inangwana. Mesapakkayu kappay sikwara se kinuruddawino sapiti Dios a netuldumi sikwayu.

¹¹ Antu gafuna, kanayummikayuwa ikararan takesi pabbalindakayuwi Dios si tolaya meannnunga mesapat sikwana, se antuweno namiliyanna sikwayu. Gafu sino pannakadamana, duffunandakayu nad takesi meyakkurug amminino nalawara anggandawa akwan anna mabalin amminino anggandawa akwan gafu sino angnguruddaw.

¹² Se nu kunnenoy, madayona i Jesus a Afutam gafu sino nalawara inangwayu, e madayokayuna kappay gafu se nesapakkayu sikwana. Makwana yaw gafu sino allakki Dios anni Afu Jesu Kristo.

2

Ino Mangontara Ki Dios

¹ Antuyawino sapitammi sikwayuwa kakkolak mappeafu so puliyaniño Afutam a i Jesu Kristo annino pakkakarampattantamma a dumambal sikwana.

² Ammena nad naladda a makungkulino nakandaw anna ammekayu nad maddararan gafu sino sapitanda a ana kanuweno nelabbummi onnu netuldumi onnu netura'mi a nada'ngeninno awa puliyani Afu Jesus.

³ Massiki sanneno sapitanda, ammeyu nad mabalabaliyana mangurug sinay. Se ammena dama a mada'ngenaya aw makkiyad si umoodduweno mangontara ki Dios, e mappadda kappayino tolaya mangontara sino ammina lintiyi Dios, a makastiguna sey infiyernu.

⁴ Kontarannana i Dios andino ammina dayawannino tolayira a ibilanda si diosdera, e iyantaneneno bagginangkepay sikwara ammin. E umangnga a mattuttud sino Tempowi Dios, e kunnana si "Ikkanaki Dios."

⁵ Ammeyu kad madandammino netulduk sin nagyanangku sitan mappeafu sinay?

⁶ Ammuyu pay nu sanneno mifuwad sinaya tolaya mangontara sino ammina lintiyi Dios takesi ammena kepay mappadda kiyad si mada'ngeno awa piniliyi Dios si pappaddanna.

⁷ Massiki ammena kepay nappaddenno mangontara sino ammina lintiyi Dios, neyafunanino mamalabali sino tolayira takesi kontaranda kappayi Dios, udde neyimaggepay, se aneno mifuwad sikwana. Nanu maariyeno mifuwad sikwana, mappaddenneno tolaya mangontara ki Dios.

⁸ Udde nanu muliyi Afu Jesus, ipaitananeno kinadiosna, e affutanana. Massiki nu idyofannana pelang, matayin.

⁹ Nanu mappaddenno mangontara sino lintiyi Dios, ananeno panakadamana a maggabwat ki Satanas. Kunnantu, odduneno kakka'bawa akwanna a mamalabali sino tolayira takesi maddayawira sikwana.

10 Nangangananneno narakkatta pamalabalina sino tolayira a mekatway ki Dios a makastigu. Inona gafuneno kakastiguwanda, ammera dingn-gaggan anna ammera kuruwannino kakuruwana tuld mappeafu ki Jesus takesi mesalakanira nad.

11 Gafu se ammayandeno kakuruwana tuld, purayanira i Dios takesi manguruwira si siri,

12 e kastigunnerana ammin gafu se ammera mangurug sino kakuruwan, nu ammera lud anggamma a mangwa si narakkat.

Ino Piniliyera I Dios A Mesalakan

13 Udde ikkayuwa kakkolaka iiddukani Afu Jesus, kanayungkami nadda mappasalamat ki Dios gafu sikwayu. Se massiki sin awangkepay yo lubag, pinilirakayunna mesalakan, e nesalakangkayu gafu se kinuruddawino kakuruwana tuld mappeafu ki Afu Jesus e nepabbalirakayuweno Espiritu'tuwi Dios si tolena a nadiosan.

14 Inayandakayuwi Dios a mesalakan gafu sino nalawara damaga netuldumi sikwayu takesi mesapakkayuna so kinadiosi Jesu Kristo a Afutam.

15 Kunnantu, kakkolak, mattalaginaggayu nad sino angnguruddaw. Aggadandammandonaddino netuldumi sino palunguwa tur'a'mi sikwayu annino netuldumi sin nagyanammi sitan.

16-17 I Jesu Kristo a Afutam anni Dios a Amatam, pattuyagganda naddino nakandaw anna duffunandakayu nad takesi nalawad amminino akwandaw anna sapitandaw. Nepaita i Diosino agganggamma sikwatam, e gafu sino alla'nga, ina'dandetam si natuyaggia nakamma ammena mangkakwa annino nalawara innanamantam.

3

Ino Parangnganda Pablo Si Mekararanira

1 Ayokappay yo sapitammi sikwayu, kakkolak. Ikararaddakami abbu takesi malana mawwarakino sapiti Dios a ituldumi. Ikararaddokappay takesi maanggammimo tolayira a maningngag anna mangurug sinaya tuld a kunna pay sikwayu.

2 Arangngandokappay ki Dios ta ili'warakami sino narakkattira a tolay, se bakkanna ammina tolay e mangurug ki Dios.

3 Udde massiki kunnenoy, matalakki Afu Jesus, e antuweno mappatuyag sikwayu anna mili'wa sikwayu sino narakkatta akwani Satanas.

4 Gafu kappay sikwana, innanamammi si itupa'dawa akwanino ammina sinapi'mi si akwandonad.

5 Ifuyu'na naddino nakandaw takesi madaggananino angngawa'daw sino aggidduki Dios sikwayu andino kinaattammi Kristo si dyat takesi tuntulandopay.

Ino Sapi' da Pablo Mappeafu Sino Matarutira

6 Kakkolak, ana kappayino sapitammi sikwayu gafu sino turaya neya'da i Afu Jesu Kristo sikwami. Ammekayu nad mebumbulun sino kakko-lattamira a manguruwa matarut anna ammera tuntulannino netuldumi sikwayu.

7 Se ammuyun si tuntulandonaddino aggangwami sin nagyangkami sitan, se ammekami mataruta mattarabafu.

8 Awana inappami sikwayuwa ammemi pinagan, nu ammemi lud nattarabafu si aw anna gafi takesi ammekayu madyatan gafu sikwami.

⁹ Antuweno inangwami takesi ino tarabafumiyo tuntulandaw, massiki aneno kalintiyammiya marang sino maawammi sikwayu.

¹⁰ Aggesapasapitammi sikwayu sin nagyanammi sitan si ammeyu nad pakkanannino matarutira a mattarabafu.

¹¹ Sapitammimman yaw sikwayu se nadamammi si ayan kanuweno matarutira sikwayuwa ammera mattarabafu. Awampelang akwanda, nu bakkannino lumala'lak sino akwanino bulundera.

¹² Gafu sino turaya neya'da i Afu Jesu Kristo sikwami, sapitammi sikwara ta pittatanda naddino tarabafura ta wara pabbiyadda.

¹³ Udde ikkayuwa kakkolak, ammekayu nad matappagga mangwa si nalawad.

¹⁴ Nu wara ammena mangurug sitawa tura'mi, palanandonad, e ammekayu mebulun sikwana, takesi maatallan.

¹⁵ Udde ammeyu ibilang si kalingayu, nu ammeyu lud tulduwan a kunnangke kola'daw.

Ino Ambu'neno Turak

¹⁶ Kanayundakayu nadda a'dani Afu Jesus si nasiyanakka nakam, massiki sanneno makwa sikwayu, se antu pelangino paggabwatanino nasiyanakka nakam. Kanayungkappenadda mebumbulun sikwayu.

¹⁷ Iyawa sapitangku sito ambu'na turakku, ikkanaki Pablo a nanurak sitaw. Antuyawino akwangku sino ammina turakku takesi maammuwan si gakkuruwu naggabwat sikwak, se maimunuwan sino annurakku.

¹⁸ Allakkandakayu nad ammini Jesu Kristo a Afutam.

Ino Palunguwa Turakki Pablo Ki Timoteo Ino Mappeafu Sitawa Turak

I Timoteo, tata a buwanaka dina'nga i Pablo sin nangibanyanna sey sako'ma Licaonia. Gafu se natalanggaddino angngurungnga ki Kristo, inayani Pablo a mebulun sikuwana a manuffun sino tarabafuna a mangibanyag anna manuldu. Ino tata a lubbuna nibanyanda, sey Efeso, e i Timoteoweno nepatali ki Pablo a manuldu sino pakkakarampattanino manguruwira sinay. Wasin nabayinni Timoteo sinay, kase nanurakki Pablo sikuwana. Nasurukin si tallufuluweno dawuni Timoteo sin nanurakkani Pablo sikuwana.

Ino tata a napatig sitawa turak, ino mappeafu sino tulduwa bakkanna gakkurug. Netuni Pablowi Timoteo ta paibbattanneno manulduwera sinaya tuldu (1:3), se ituldura si nu anggangkanuweno tolaya mesalakan, maawag si kammarallandeno korwana maakkhan anna ammera kappened mangatawa.

Ana kappayino netuni Pablo mappeafu sino akwan naddino makkakarampattira a makkarakarag anna maddayaw ki Dios, ino anggangwa naddino bafabbayira a mangurug, ino anggangwa naddino tolayira a pilinda a pangafuwanda andino pilindera a manuffun sino pangafuwandera, andino akwan naddino manguruwira sino bafulundera a balu, pangafuhan, anda aripan. Ana kappayino korwana netuni Pablo ki Timoteo mappeafu sino akwanna nadda masserbi si fustu ki Kristo. Sino uddiya kapituluna, ana kappayino netulduna mappeafu sino manggammira a buma'nang andino kakuruwana kinaba'nang.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino mappeafu sino manulduwera si bakkanna gakkurug 1:3-11

Ino nappasalamatani Pablo ki Dios gafu sino alla'nga 1:12-20

Ino mappeafu sino kararag nu makkakarampattino manguruwira 2:1-8

Ino anggangwa a tuntulan naddino bafabbayira a mangurug sino pakkakarampattanda 2:9-15

Ino mappeafu sino pangafuwiranira manguruwira 3:1-7

Ino mappeafu sino manuffunira sino pangafuwiranira manguruwira 3:8-13

Ino napatiyingke a nepakaammuwi Dios sikwatam 3:14-16

Ino manulduwera si bakkanna gakkurug 4:1-5

Ino nalawara masserbi ki Kristo Jesus 4:6-5:2

Ino netuni Pablo mappeafu sino manguruwira a balu 5:3-16

Ino netuni Pablo mappeafu sino pangafuwiranira manguruwira 5:17-25

Ino netuni Pablo mappeafu sino aripanira 6:1-2

Ino manulduwera si siri andino manggammira a buma'nang 6:3-10

Ino korwana netuni Pablo ki Timoteo 6:11-21

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus, se antuweno tureka neya'da i Dios a misalak sikwatam anni Kristo Jesus pinnanamantam.

² Antuyawino turakku sikuwam Timoteo a ibilangku si gakkuruwa abbingku si angngurug. Allakkandaka naddi Dios a Amatam anni Kristo

Jesus a Afutam ta duffunandaka nad anna passiyanakkanda naddino nakammu.

Ino Mappeafu Sino Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug

3 Sin inanawangku sitana umang sey Macedonia, netungku sikhwan ta magyangka nad sitan Efeso, e ipidwak kappaya itun sikhwan, se ana sitanino manulduwera si bakkanna gakkurug e sapitannu nad sikhwara ta ibbattanda.

4 Sapitannu kappay sikhwara ta ammera aggadandammannino iistoriyera pelangngatolaya pinandera si'in andino ata'nangingke a listaanino gagginafurera, se inayira, antuweno paggabwatanino passasarombatanino tolayira. Awana meduffunna sino keyakkuruwanino planowi Dios, se ino angnguruddam ki Dios, antu pelangino pangammuwantam anna panuntulantam sino planona.

5 Ino anggangku si pattupakkanino itunnu sino tolayira sitanino panggammanda sino bafulundera. Ino paggabwattannenaya agganggam ino nalawad anna nadalusa nakamma awana narakkat si gakkanna annino gakkuruwingke a angngurug ki Dios.

6 Ino korwanira a tolay, inanawandenaya nalawara aggangwa, e antu pelang anggandeno mattatarabbag sino awana serbina.

7 Angganda a manuldu sino lintiyi Dios, udde ino kakuruwanna, ammera maawafanino anggamma a sapitan. Massiki ino sapitanda a ipatu'da si gakkurug, ammera kappay ammuweno anggamma a sapitan.

8 Ammutam si nalawarino lintiyi Dios a neturakki Moises si'in, nu ino tolaya musar, fustuweno pusaranna.

9 Dandammantammad si ino naangwanino lintiyira, bakkanna gafu sino naggaddangngira, nu ammena lud gafu sino narakkattira a tolaya kunnayaw: ino mangontarera sino lintig andino ammera mappeturay sino turayira, ino ammera maddayaw ki Dios andino minalliwitira, ino ammera miyalal ki Dios andino mappoporayira mappeafu sikhwan, ino mamapatayira sino mapparana'dera andino mamapatayira sino korwanira a kasittolera,

10 ino makiduruwira sino bakkanna atawara, ino lallakiyera a makidurug si kasillalakira, ino mano'mera si kasittolera ta paripanda, ino massisiriyera andino misapatera si ammena gakkurug, andino amminira a mangwa si massiki sanna a mekontara sino kakuruwana tuldu.

11 Inaya kakuruwana tuldu, naggabwat sino nalawara damaga netalakkino kalalawaran anna madandayawa Dios sikhwaka ipakaammuk.

Ino Nappasalamatani Pablo Ki Dios Gafu Sino Alla'nga

12 Mappasalamatak ki Kristo Jesus a Afutam a nappatuyag sikhwaka mangwa sinaya tarabafuk, se nebilangngaka matalak e dinotukannaka masserbi sikhwan.

13 Antuwenayino inangwana, massiki nassapitak si narakkat mappeafu sikhwan si'in, nelopalopekuweno manguruwira sikhwan anna pinadyatangkuwera. Udde massiki tan nu kunnenoy, inalla'dak kappayi Dios, se ammek kepay nangurug si'in, antuweno ammek inammu si narakkattino akwangu.

14 Dokallingke ino allakka nepaita i Afu Dios sikhwak, se nepangurung-gak ki Kristo Jesus anna ina'dannak si agganggangku sino bafulungkuwera a kunna kappayino akwanna sikhwatama nesapat ki Kristo Jesus.

¹⁵ Gakkurug yawa sapitangku, e kuruwan nad ammina tolay: inangngi Kristo Jesus sito lubag takesi isala'ngeno maliwitira, e ikkanakino kararakkattan sikwara.

¹⁶ Udde antu kappayino gafuna a inalla'daki Dios, takesi wara pappaitani Kristo Jesus sino ammena mambuta kinaanusna sin inanusandaka kararakkattana minalliwit. Inangwanenay takesi antuweno paddan-dammanino tolayira si damara kappaya mangurug sikwana ta maa'danira kappay si biyaya mannayun.

¹⁷ Antu gafuna, meyatal anna madayonad si makkikiyarino Ariya awana pakkiyarano paturayanna. Ammena matay anna ammena maita, antu pelangi Dios a awana kakunnana. Amen.

¹⁸ Ikka Timoteo a abbingku, irayawa itungku sikwam, nekunnera sino nelabbun mappeafu sikwam si'in. Ammemira nad kalyawan inay, se antuweno mappatuyag sikwama makiyubat sino ammina narakkat.

¹⁹ Imutannungke naddino angngurungnu e itannu ta ino pelang panggammani Dios ino akwannu. Ammekira nad mekunna sino korwanira a gagguriyatanda a mangwa si narakkat, e antuweno nanaral sino angngurudda.*

²⁰ Ino adwa sikwara, da Himeneo anni Alejandro a neyalawakku ki Satanas takesi antuweno padalanda si ammera nad massapit si narakkat mappeafu ki Dios.

2

Ino Mappeafu Sino Kararag Nu Makkakarampattino Manguruwira

¹ Kunyawino palunguwa itungku sikwam. Ikararantammad ammina tolay, aranggantammad ta duffunanira i Dios, anna mappasalamatetam sikwana.

² Ikararantammaddino ariyera andino ammina korwan a aneno turera takesi nasiyanakkino biyaddama awana mangunkul, takesi damatama masserbi ki Dios anna mangwa si fustu sino kasittoletamira.

³ Se nalawad nu antuweno akwantam, e antu kappayino mappaanggam ki Dios a misalak sikwatam.

⁴ Se ino anggammi Dios, mesalakannad ammina tolay anna maam-muwandeno kakuruwana tuldu mappeafu sikwana.

⁵ Se tata ke i Dios anna tata kappayino nadotukana mangita'dag sino tolayira sikwana. Antuwi Kristo Jesus a nabbali si tolay

⁶ a nanga'da sino biyangnga takesi manubbut sino ammina tolay. Nakwen inay sino fustuwa tiyempowa piniliyi Dios, e antuweno nangipaitanna si anggamma a mesalakan ammina tolay.

⁷ Antu kappayino gafuna a dinotukandaka apostola umang manuldu sino bakkannira a Judyu ta ibanyaggu sikwareno kakuruwana tuldu takesi kuruwanda. Gakkurug irayawa sapitangku, ammek massisiri.

⁸ Kunna mantu, anggangku si makkararino lallakiyera sino ammina pakkakarampattanino manguruwira, udde nadiosanira nadda awana bungu'da onnu passasarombatanda* nu itayadden kama'da a makkararag.

* **1:19 1:19** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...e antuweno inanawandeno kakuruwana tulduwa kuruwantam. * **2:8 2:8** Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...awana bungu'da onnu daladuwara...

Ino Aggangwa A Tuntulan Naddino Bafabbayira A Mangurug Sino Pakkakarampattanda

⁹ Ino bafabbayira kappay, mabbarawasiyera nad si meannung sikwara a ammena kura nangina anna ammena makagayayung si lallaki. Ammera kappenad o'ganana mangarti sino abu'da anna sino baggira a miyekwa si nabalora aritus anna sillay andino korwana kunnenaya naangwa si bulawan onnu korwana nangina. Se ino dandammanda nad, bakkannino pappaitanda sino kalawadda,

¹⁰ nu ammena lurino nalawara aggangwa a mangipaita sino angngurudda, se antuweno meannung sikwara a massapit si maddayawira ki Dios.

¹¹ Aggasasina'ngaddino bafabbayira sino padalanda sino sapiti Dios anna natulukira nad sino manuldu sikwara.

¹² Ammek purayan si ino bafabbayireno manuldu sino lallakiyera onnu matturay sikwara. Aggasasinakkira nabbelang.

¹³ Se sin pinaratuwi Diosino tolayira, pinaratuna abbuwi Adam, kasena i Eva.

¹⁴ E bakkanni Adamino nabalabaliyan, nu bakkan lurino bafay, antu gafuna, antuweno palunguwa nalliwat ki Dios.

¹⁵ Antu gafuna a mapadyatanino bafabbayira a manak, udde mesalakanira kappay,[†] nu ituluyda a mangurug ki Dios, manggam sino bafulundera, mabiyag si nadiosan, anna naannad sino ammina akwanda.

3

Ino Mappeafu Sino Pangafuwanirana Manguruwira

(*Tito 1:5-9*)

¹ Gakkurug yawa sapit a ino manggamma mabbali si pangafuwanino manguruwira, nabalorino tarabafuwa anggamma.

² Antu gafuna, ino pangafuwan, awan nadda kabalawanna. Tata kenaddino atawana e ammena nad mimbafay. Napalan nadda tolaya ammuna mifuwad sino panggamanino baggina, e iyatal naddino korwana tolay. Minappadilo'nad anna nalainga manuldu.

³ Ammena nad minagginum, ammena nad naladda a mabbungut onnu gumakkipakwa, nu ammena lud nannakanakam pelang. Ammena naggappay naingap si pirak.

⁴ Ammena nadda inggurannino kataabbalayannera takesi mangruwino ana'ngera sikuwan anna iyatalda.

⁵ Se nu ammena ammuwa minggud sino kataabbalayannera, damana kadda mimut sino makkakarampattira a mangurug ki Dios?

⁶ Ino pangafuwanino manguruwira, bakkan naddino bawuwa nangurug, tantaro nu passangele'na, e antuneno gafuna a kastiguni Dios a kunnaneneno nakwa ki Satanas.

⁷ Nalawannaddino aggangwana massiki sino angngiteno ammera kepay nangurug, tantaro nu balawanda, e antuneno kakannanna sino baleti Satanas.

Ino Mappeafu Sino Manuffunira Sino Pangafuwanirana Manguruwira

⁸ Kunna kappay, ino mapiliyera a manuffun sino pangafuwanirana manguruwira, meannungira naggappaya meyatal anna ammera nad massisiri. Ammera nad minagginum anna ammera nad naingap si pirak.

[†] **2:15 2:15** Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...udde meli'wera kappay...

9 Natalanggannaddino angngurudda sino kakuruwana tulduwa nepakaammuwi Dios sikwatam, e ammura nad si mekunneno akwanda sino kuruwanda.

10 Ino pilindawira a manuffun, dalodawandawira nad abbu takesi nu awana maammuwan si kablawanda, kasera dama a mabbali si manuffun sino pangafuanira.

11 E ino atawara kappay, meannungira nadda meyatal anna ammera nad mamaraparal. Napalanira nadda tolay* e matalakkira nad sino ammina akwanda.

12 Ino manuffunira sino pangafuanira, tata kenaddino atawara anna ammera nad mimbafay. Ammura nadda inggurannino kataabbalayanderia.

13 Nu nalawarino aggangwara sino tarabafura a manuffun, medyawira sino bafulundera, e ammera maatalla massapit mappeafu sino angngurudda ki Kristo Jesus.

Ino Napatyingke A Nepakaammuwi Dios Sikwatam

14-15 Anggangku nadda malana umang sitan, udde tantaro nu matalantanak, antuweno iturakku yaw sikwam, takesi maammuwanuweno meannunga akwantama nesapät sino kataabbalayanino aggabiyyaya Dios.[†] Se amminetama mangurug sikwana, meyampariyetam si ari anna fundasiyonneno balena, se ikanetamino nitalakkanna sino kakuruwana tuldu takesi ituldotam si nalawara ammena maangkakwa.

16 Ammutam ammin si napatiyingke ino kuruwantam mappeafu ki Kristo Jesus. Ammena nepakaammu si'in, udde nepakaammuwi Dios sikwatam sito ingkein:

I Kristo, nabbali si tolay. Nepakuruwino Espirituwi Dios si antuweno Abbingi Dios a awana kakunnaneno kinalawanna. Inita kappayino anghelira. Nebanyeno mappeafu sikwana si palulubbun, e odduweno nanguruwira sikwana sito lubag. Netullu kappay sey langita kedayawanna.

4

Ino Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug

1 Nalawagino nepakaammuweno Espirituwi Dios a naso maddagguna aw, ananeno tolayira a ibbattandeno angngurudda ki Kristo Jesus ta kuruwandeno tulduwa mamalabali sikwara a maggabwat sino dimonyuweera.

2 Ino manulduwera si kunnenay, massalasangkunira a mangurug anna massisiriyera. Gafu se nabayinna gagguriyatanda a mangwa si narakkat, ammenan malowino nakanda nu maliwitaria.

3 Inayira a tolay, sapitanda si ammeneno mangatawa anna kammarallino korwana makkān. Udde ino kakuruwanna, pinaratuwi Dios ammina makkān ta akkanantama mangurug ki Kristo anna makaammu sino kakuruwana tuldu nu mappasalamatetam sikwana.

4 Se nalawad ammina pinaratuwi Dios, antu gafuna, awan nadda kammarallantam, nu ammetam lud appan ammina iya'dana, e mappasalamatetam sikwana.

* **3:11 3:11** Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: Ammera naggappay minagginum... † **3:14-15 3:14, 15** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...sino pagyananino aggabiyyaya Dios.

5 Se mebilang si nalawad gafu sino sapiti Dios annino pappasalamatan-tam sikuwana gafu sinay.

Ino Nalawara Masserbi Ki Kristo Jesus

6 Nu ituldum ammin inay sino kakkolattamira a mangurug sitan, nalawarino asserbim ki Kristo Jesus, e ipaitangkappay si naawatannungke ino kakuruwan mappeafu sino angnguruddam annino nalawara tulduwa sinuntulnu.

7 Aroyuwannu naddino iistoriyera pelanga awana serbina, se awana iduffunda sino angnguruddam ki Dios. Gawamannu nadda madal anna manuntul sino panggammani Dios.

8 Se nu pattuyaggantamino baggitam, ana payino bisangnga serbina, udde nu gawamantamino nakantama manuntul sino panggammani Dios, awana kiyanneno pallawaranna sikuwatam, se malabutanetam si bawuwa biyaya maggabwat ki Dios, bakkampelang sito ingkein, nu ammena lud si makkikiyad.

9 Gakkurug yawa sapitangku, e kuruwan nad ammina tolay.

10 Antu gafuna, iyekwatamino damatama manuldu sino kakuruwana tuldu, se ino innanamantam ino aggabiyyaya Dios, a antuweno misalak sino ammina tolay, kumarallino manguruwira sikuwana.

11 Ituldum ammin inaya sinapikku sikuwam sino manguruwira sitan, e tunannuwera ta tuntulanda.

12 Itannu nad ta awana kabalawannu gafu sino kinaabbingngu, nu ammeke lud mabbali si panuntulanino manguruwira. Nalawannadino sapitannu anna nalawannaggappayino aggangwam. Ipaitammaggappay sikuwareno agganggammu sino kasittolem, ino annala'ngu ki Dios, annino angngifuwannu sino baggim ta ino pelang panggammani Dios ino ak-wannu.

13 Ino anggangku si akwannu makkiyad si umangngak sitan, mibasaka sino sapiti Dios sino manguruwira, ituldum sikuwareno anggamma sapitan, e tunannuwera ta tuntulanda.

14 Ammemmad purayanino pannakadama a neya'deno Espirituwi Dios sikuwam sin nassapitanino mangipakaammuwera sino pelabbuni Dios annino nipotunanino pangafuwaniranra manguruwira sino kama'da sikuwam.

15 Aggadandammannu nad inayira a netungku sikuwam ta iyekwamino ammina damama mangwa sinay takesi itanino ammina tolay si malalawarino aggangwam.

16 Imutannungke naddino aggangwam annino annuldum, se nu mattalaginaga a mangwa sinay, bakkampelangino baggimino mesalakan, nu ammena kapelurino maningngaggira sikuwam.

5

Ino Nalawara Annuldu Sino Manguruwira

1 Nu wara balawannu si narakkat sino manguruwira sitan, nannakangka nadda manuldu sikuwara. Nu lakay amma sikuwam, ammem aallangngan, nu ammem lud tatabban si nalawara kunnangke amam. Mampesino lallakiyera a abbingira amma sikuwam, tunannuwera a kunnangke kakkola'nguvera.

2 Kunna kappay sino bafabbayira a palungu sikuwam, ibilangnguwera a kunnangke inam, e ino bafabbayira a abbingira amma sikuwam, ibilangnguwera kappaya kunnangke kakkola'nguvera a awana narakkat si dandammannuwa akwan sikuwara.

Ino Netuni Pablo Mappeafu Sino Manguruwira A Balu

³ Ino bafabbayira a balu, duffunandawira nad nu awana wayira si mimut sikwara.

⁴ Udde nu wara abbinda onnu afura, ira naddino mimut sikwara. Maammuwanda nad si ino aggimu'da sino kataabbalayandeno palunguwa pangipaitanda sino angngurudda ki Dios, ta balattandeno nepimutino mapparana'dera andino a'afurera sikwara, se antuweno anggammidi Dios.

⁵ Ino baluwa awaningke a mimut sikwana, innanamanna si i Diosino manuffun sikwana, antu gafuna, makakarakararag si aw anna gafiya marang si duffun sikwana.

⁶ Udde ino baluwa aggeakakwanneno panggammanino baggina, kunnangke natayin ki Dios, massiki nu aggabiyaggepay.

⁷ Ituldumirenay sino manguruwira sitan, takesi awana balawannino korwanira a tolay sikwara.

⁸ Se nu wara massapit si mangurug ki Dios udde ammena imutannino wawwayinera, kumaral sino kataabbalayannera, sinalekkurannanino angngurungnga. Ino kunnenaya tolay, narakkattino aggangwana amma sino ammera mangurug ki Dios.

⁹ Ino bafaluwera a ilistayuwa maduffunan, nalla'wutin nad si annamafuluweno dawunda, e namittera ke a nangatawa.*

¹⁰ Naammuwan nad ammina tolayino nalawara inangangwara a kunnayaw: nalawarino nepimu'da sino ana'dera, minappadilotira, tagatulutulukira a nasserbi sino bafulundera a mangurug,[†] minadduffunira sino mekakallakkira a tolay, e kanayunira a nadadana mangwa si massiki sanna a nalawad.

¹¹ Ino bafaluwera a ammera kepay kura bakat, ammeyuwera idaggia sino listaan, se gumamwangngeno tiyempowa angganda a mangatawa, se mattuyangngeno panggammanino baggira amma sino gakkadda a masserbi ki Kristo.

¹² E nu antuweno akwanda, makaliwatira[‡] se talekkurandeno karira a masserbi ki Kristo.

¹³ Ino kappay gafuna a ammeyuwera nad ilista, mawamirana a amme mattarabafu. Mamalafalayirana a makakkiyayam, pakibiyangandaneno tarabafuweno korwanira, e istoriyandaneno awana seserbina.

¹⁴ Antu gafuna, ino urek, nalawad nu makiatawa kappayino bafaluwera a ammera kepay kura bakat, ta manakira e wara imutanda sino bafalerera, se nu kunnenoy, awana gafuna a balawandetamino ammera kepay mangurug.

¹⁵ Kunnenayino sinapikku se anennino korwanira a baluwa sinalekkurandanino angngurudda e dinandaniran ki Satanas.

¹⁶ Ino mauddiya sapitangku mappeafu sino bafaluwera, nu wara bafaya manguruwa aneno wawwayinera a balu, antu naddino mimut sikwara takesi ammena maidamanino bafulunnera a mangurug, takesi damara a duffunanino bafaluwera a awana mimut sikwara.

Ino Netuni Pablo Mappeafu Sino Pangafuwanirana Manguruwira

* ^{5:9} ^{5:9} Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...e ammena nakibulun. † ^{5:10} ^{5:10} Ino sapitanna sino dami'na Griego, *inunafandeno takkiyeno tolayira i Dios*. ‡ ^{5:12} ^{5:12} Adwa kappayino anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: 1) ...paliwatandereno nakanda...; 2) ...paliwatandereno tolayira...

¹⁷ Ino pangafuwania a nalawarino angngifuyu'da sino manguruwira, dadagganandonaddino tandanda, kumara'l sino malappatta manuldu anna mangipakaammu sino sapiti Dios.

¹⁸ Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Ammemmad gosalanino baka a aggeiriirk takesi damana a mangangan sino irikanna."[§] E kunna kappay si, "Matandanen naddino tolaya mattarabafu."^{*}

¹⁹ Ammemmad kuruwan nu wara ipaliwa'da sino pangafuwaniño manguruwira, nu awana tallu onnu adwa a mana'dag si gakkuruwa nalliwat.

²⁰ Udde nu gakkuruwa nalliwat, ibuyammad sino nara'langanino ammina manguruwira, ta makatalawino korwanira a manuntul sikwana.

²¹ Tunantaka sino a'langi Dios anni Kristo Jesus andino nadiosanira a anghel ta kuruwannu inayira a sinapikku sikwama awana padumannu si massiki sanna a tolay, nu ammemira lud pakkakarunnan.

²² Nu wara pilinnuwa masserbi ki Kristo, ammekaa nad makkangkama manotuk sikwana, nu ammem lud itan abbu nu meannung sino tarabafuna. Kanayungka nadda napalan takesi ammekaa melot sino liwa'na korwan. Aroyuwannu nad ammina narakkat ta nalawad ammina akwannu.

²³ Bakkampelanga danumino inumannu, nu ammekaa lud minungkappay si bisangnga tayug[†] ta maagasanino taki'neno kuyungngu, se namipidyaka a natakit.

²⁴ Mappeafu kappay sino dotukannuwa masserbi ki Kristo, dannamannu nad si ino korwanira a tolay, naammuwanino liwa'da massiki nu ammera kepay nedarum. Ino korwanira kappay, ammena melasinino liwa'da, udde maammuwangkappena sino maddagguna aw.

²⁵ Kakunnana kappayino tolayira a mangwa si nalawad, se aneno nalawara aggangwa a naladda a maammuwan, e ana kappayino ammena malana maammuwan, udde maammuwanirana kappay so maddagguna aw.

6

Ino Netuni Pablo Mappeafu Sino Aripannira

¹ Antuyawino itungku sino aripannira a mangurug. Iyataldangke naddino amunda. Se nu ammera akwan inay, bakkampelangino aripan-nireno mabalaw, nu ammena kappeluri Dios andino ituldutam.

² Ino aripannira a manguruggappayino amunda, ammera nad dan-damman si massiki ammerera iyatal gafu se makkolakira si angngurug, nu ammera lud passerbiyanirangke si nalawad, se ino duffunanda sino tarabafura ino kola'da si angnguruwa iiddukani Dios.

Ino Manulduwera Si Siri Andino Manggammira A Buma'nang

Ira nad inayino ituldum anna itunnu sino manguruwira sitan.

³ Nu wara manuldu si tanganan sinay, a ammena mekunna sino kakuruwana netulduwi Jesu Kristo a Afutam annino ituldutam mappeafu sino annuntul sino panggammani Dios,

⁴ antuweno tolaya passangele'neno laingnga, gampade awangkena ammunaa. Ino kunnhenaya tolay, nakungkulinnino nakamma, se antu pelang anggammeno makisosombat mappeafu sino sapit anna makipakwa

§ 5:18 5:18 Deuteronomio 25:4 * 5:18 5:18 Luc. 10:7 † 5:23 5:23 Ino tayungnga Judyu, naangwa si diyuna ubas.

mappeafu sino awana serbina. Ino tupa'ngenaya aggangwana, ino imal, ino kontara, ino ammaraparapal, annino appaliwat sino korwana tolay.

⁵ Inayira a tolay, kanayunira a makkakwa, se narakkattinnino nakanda, e inaroyuweran sino kakuruwana tuldu. Aridda si ino angngurudda ki Dios ino buma'nangnganda.

⁶ Gakkuruwa aneno maappatam sino panguruwantam ki Dios, nu maanggammemetam sino ana sikhawatam, udde bakkanna kinaba'nang.

⁷ Se awana nelawantam sito lubag sino neyanakantam, e awangkappaya iyangkalintam nu matayetam.

⁸ Antu gafuna, nu wara damatama akkanan anna pabbarawasi, maanggammemetamun nad.

⁹ Udde ino tolayira a makkabbata buma'nang, naladdera a matutung-gungan, e kunnangke nakannera si balet gafu sino odduwa kabbatanda a awana serbina anna manaral sikhawa, se ireno mituntul sikhawa sino kakastiguwanda si makkikiyad.

¹⁰ Se ino kinaingapino tolay si pirak, antuweno paggabwatan ammina gannunna kinarakkat. Gafu sinay, odduweno nattalekkud sino angngurudda ki Dios, e antuweno kallolow sino nakanda.

Ino Korwana Netuni Pablo Ki Timoteo

¹¹ Udde ikka Timoteo a masserbi ki Dios, aroyuwannu nad ammin inay, ta iyekwamino damama mangwa si naggaddangnga antuweno panggammani Dios. Pattuyaggannu naddino angngurungngu ki Kristo annino agganggammu sikhawa andino bafulunnuwera. Attammannu nad nu madyatangka, e nannakangka nad si ammina tolay.

¹² Iyekwammaddino damama mangurug anna masserbi ki Kristo Jesus a kunnangke ino makiparesa a manggamma mangaffut takesi malabutangka si biyaya mannatyun. Se antuweno namiliyani Dios sikhawam sin nassapitannu si'ina mangurugga ki Kristo Jesus sino a'langino odduwa tolay.

¹³ Antu kappay yawino itungku sikhawam sino a'langi Dios a mamiyang si ammin anni Kristo Jesus a nangita'dag sino kakuruwan sino a'langi Poncio Pilato.

¹⁴ Ino sapitangku, tuntulannungke naddino ammina netuldu sikhawam mappeafu ki Dios anna imutannu takesi ammena madagganan si bakkanna gakkurug anna awana masapit si aneno kurangnga. Antu naddino akwannu makkiyad sino puliyani Jesu Kristo a Afutam.

¹⁵ Se nu duma'ngeno fustuwa tiyempo, gakkuruwa pulini Diosi Jesu Kristo sito lubag. I Dios pelangino madandayawa matturay si ammin, se antuweno Ariyeno amminira a ari anna Afuweno amminira a afafu.

¹⁶ Antu pelangino paggabwatanino biyaya mannatyun se ammena matay. Awana tolaya makaara'ni sikhawa se nappelalotino kilakilanneno agyananna. Awaningke a tolaya nita sikhawa e awangkappaya makaita sikhawa si makkikiyad. Madayonad si makkikiyad se awana kakunnaneno pannakadamana. Amen.

¹⁷ Sapitannu sino bafa'nangngira sito lubag ta ammera nad passangeletino ana sikhawa. Sapitannu kappay sikhawa si bakkan naddino kinaba'nandeno talakkanda se maawangkappekena, nu ammena luri Dios a ammena naawawita manga'da sikhawatam sino ammina awantam takesi maanggammemetam.

¹⁸ Ituldungkappay sikhawa ta mangwera nad si nalawad takesi ba'nangngira naggappay si nalawara aggangwa. Ammera nad maituk si pirak, nu ammera lud nadadana manuffun si korwana tolay.

19 Se nu kinnenayino akwanda, kunnangke mampattira si kinaba'nang sey langit, e natalanggaddino innanamanda a maappareno kakuruwana biyag si makkikiyad.

20 Timoteo, imutannungke naddino netalakki Dios sikuwan. Aroyuwan-nuweno mattatarabbira sino awana serbina, a massasarombat mappeafu sino ngananda si kinalaing, udde awana kakuruwanna.

21 Se aneno korwanira a gafu sino nanuntulanda sinaya kinalaing, sinalekkurandeno kakuruwana tulduwa kuruwantam.
Allakkandakayu nad ammini Dios.

Ino Mekadwa A Turakki Pablo Ki Timoteo Ino Mappeafu Sitawa Turak

Wasin niturakkani Pablo sitawa mekadwa a tura'nga ki Timoteo, nabayinna nabalud sey Roma gafu sino angngurungnga ki Kristo. I Timoteo, agyangkepay sey Efeso a manuldu sino nakkakarampattira a nangurug sinay.

Sitawa turak, odduwa sinapiti Pablo ki Timoteo a nappatuyag sino nakamma takesi gakkuruwannangke a manuldu anna mangwa sino korwana tarabafuwa netalakki Dios sikuwan, massiki nu wara mappadyat sikuwan anna mangontara sino tulduwa.

Nepadandamma kappay ki Timoteoweno narakkatta aggangwaneno tolayira sino mauddiyera a aw e netunna si aroyuwanna naddino kunnenay. Sinapi'na kappay si amme nad medagga i Timoteo sino pattatarabbanda a awana serbina sino a'langi Dios, nu ammena lud mattalaginara manuntul anna manuldu sino kakuruwana tulduwa naggabwat ki Dios.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino nappasalamatani Pablo gafu ki Timoteo andino nassapitanna sino mappatuyag sino nakamma 1:3-18

Ino natalakka sindaluwi Kristo Jesus 2:1-13

Ino meannnunga akwanino masserbi ki Dios 2:14-26

Ino aggangweno tolayira so mauddiyera a aw 3:1-9

Natalanggannaddi Timoteo sino naammuwanna a sapiti Dios 3:10-4:8

Ino arangngi Pablo ki Timoteo 4:9-18

Ino ambu'neno turak 4:19-22

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a apostoli Kristo Jesus, gafu se antuweno urayi Dios. Dinundundaka umang mibanyag sino biyaya nekariyi Dios sikuwatama nesapat ki Kristo Jesus.

² Antuyawino turakku sikuwan Timoteo a ibilangku si abbingkuwa iiddukangku. Allakkandaka naddi Dios a Ama anni Kristo Jesus a Afutam ta duffunandaka nad anna passiyanakkanda naddino nakammu.

Ino Nappasalamatani Pablo Gafu Ki Timoteo Andino Nassapitanna Sino Mappatuyag Sino Nakamma

³ Mappasalamatak ki Dios gafu sikuwan Timoteo. Antuweno passerbiyangku a kakunneno nepasserbiyeno gagginafukira a awana narakkat sino nakangku. Aw anna gafi, aggadandammantaka kadda makkararak.

⁴ Maanappakungke sikuwan nu madandangkuweno nakalaluwannu sin nakkatwayanta, antu gafuna, anggantaka kappaya itan takesi maanggam-makungke.

⁵ Madandangku kappayino gakkuruwa angngurungngu a kunna kapayino angnguruwi afuma Loida anni inama Eunice a naunta a nangurug sikuwan.

⁶ Antu gafuna, ipadandangku sikuwan ta gakkuruwannungke a usarannino pannakadama a neya'da i Dios sikuwan sin netappakkuweno kamakku sikuwama nakkararag.

⁷ Ammeka nad mattalawa musar, se ana sikuwatamino Espirituwi Dios a neya'dana, e inaya Espirituwa neya'dana, ammeretam pabbalin si

taladdon, nu ammeretam lud a'dan si pannakadama a masserbi ki Dios, manggam sino kasittoletamira, anna mifuwad sino baggitam.

⁸ Kunnantu, ammeka nad maatalla mita'dag sino mappeafu ki Jesu Kristo a Afutam. Ammeka naggappay maatallan gafu sikhwa a nabalud gafu sino nasserbiyangku sikhwan, nu ammem lud attamanino dyata lawumanta gafu sino pibanyanta sino nalawara damag. Attammanuwera yaw, se pattuyaggandaka i Dios.

⁹ Antuweno nisalak sikhwatam anna inayandetam ta ikkanetamino nadiosana tolena. Ino nangwanna sinay, bakkanna gafu sino inangwatam, nu ammena lud gafu sino gakkanna annino angngikalla'nga sikhwatam. Se sin ammena kepay naparatu yo lubag, dinandamman si ipaitaneno angngikalla'nga sikhwatam gafu ki Kristo Jesus.

¹⁰ E sito ingkein, nepaitanan sikhwatam inaya angngikalla'nga, se ginamwangin sito lubaggi Kristo Jesus a misalak sikhwatam. Inarinanino pannakadameno katayan, e nepakaammuneno nalawara damaga massapit si damatama mabiyag si makkikiyad.

¹¹ Dinotukandaki Dios a tata a apostolna a umang mibanyag anna manuldu sinaya nalawara damag.

¹² Antu gafuneno nadyatangku sito ingkein. Udde ammek iyatal inay, se ammukungke ino kinuruggu, e natalanggarak si aneno pannakadaman a mimut sino netala'nga sikhwaka tarabafuk* makkiyad si mada'ngeno awa puliyani Kristo.

¹³ Nu manulduka, tuntulannungke naddino kakuruwana netulduk sikhwan anna ituluynu kappenadda mipaita sino angngurug anna agganggamma neya'da i Kristo Jesus sikhwafama nesapat sikhwan.

¹⁴ Gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios a ana sikhwatam, imutannuweno napatiya tulduwa netalakki Dios sikhwan ta ammenan maangkakwa.

¹⁵ Ammumun si kaodduwan sino manguruwira a taga-Asia e inanawandan, massikira Figelo anni Hermogenes.

¹⁶ Udde i Onesiforo, allakkannira naddi Afu Dios amminira a taabbalan, se namipidyanna a nepattuyaggino nakangku. Ammerak kappay neyatal sino nabulurangku,

¹⁷ se wasin ginamwang sito Roma, ammena nakasinakka nintarak sikhwak kiyad si nasumpalandak.

¹⁸ Ammungkappay si oodduweno duffunna sikhwak sey Efeso. Allakkan naddi Afu Dios naso awa pangukumanna si ammina tolay.

2

Ino Natalakka Sindaluwi Kristo Jesus

¹ Ikka Timoteo a abbingku, pattuyaggannu naddino angngurungngu ki Dios se odduweno duffunna sikhwatam gafu sino nesapatantam ki Kristo Jesus.

² Amminino diningngangngu sikhwaka netulduk sino a'langino odduwa tolay, ituldummad sino matala'nguweera, takesi damara a ituldu si korwana tolay.

³ Attammanuweno dyata duma'nga sikhwama mangurug ki Kristo Jesus a kakunneno akwanino matalakka sindaluwa miyattam si dyat.

* ^{1:12 1:12} Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...sino netalakku sikhwan...

4 Tuntulannu kappayino akwanna sindaluwa aggadandam sino kinasindaluna a awana korwan, se antu pelang anggamma akwanino panggammanino afuna.

5 Dandammannu kappayino tolaya makiparesa. Awana labu'na nu ammena tuntulannino lintingngeno paresa.

6 Kunna kappay, ino malappatta manguma, antuweno mapalunguwa mappa sino ballena sino ganinna.

7 Dandammannuwerenaya nepampariggu, e duffunandaka i Afu Jesus ta maawatannuwera ammin.

8 Aggadandammannu naddi Jesu Kristo a gaka i Ari David a natay e nangngangoli. Antuwenayino nalawara damaga ibanyaggu.

9 Gafu sino nibanyangku sinaya nalawara damag, madyatanak sito ingkein anna nabaluraka kunnangke minalliwat. Udde ino sapiti Dios, ammena mabalud.

10 Antuweno attammangku amminino dyat para sino pallawaranino tolayira a piniliyi Dios ta mesalakanira anna mesapatira sino kalalawaranina biyag sey langita awana kiyanna.

11 Gakkurug yawa sassapit,

"Nu nesapatetam ki Kristo sino natayanna, mesapatetangkappena sikwana a mabiyag si makkikiyad."

12 Nu matalanggaretama miyattam si dyat, makiturayetamma sikwana sino patturayanna. Udde nu ammayantamino nangammuwantam sikwana, ammayandetam pena.

13 Massiki nu ammetam matalak, matalak kappay, se ammena dama a amme akwanino sinapi'na."

Ino Meannunga Akwanino Masserbi Ki Dios

14 Kanayunnu nadda ipadandammireny sino manguruwira sitan, e tunannuwera sino a'langi Dios ta ammera nad massasarombat mappeafu si sapippelang, se awana serbina, nu ammena lud darallannino angnguruwino maningngaggira.

15 Iyekwamungke naddino damama mangwa sino panggammani Dios, a kunnangkeno mattarabafuwa ammena iyatallino akwanna, e nalawarino annulduna sino kakuruwana sapiti Dios.

16 Ammeka nad medagga sino pattatarabbanda a awana serbina sino angngita i Dios, se ino mangwera si kunnenoy, masesenuta umaroyuweno nakanda ki Dios.

17 Ino sapitanda, kakunneneno gurira naladda a mannanep a manaral sino baggina tolay. Ino adwera a manuldu si kunnenoy, da Himeneo anni Fileto.

18 Aroyuweran sino kakuruwan e kungkulandeno angnguruwino korwanira, se ino tuldura, nasinduwennino nangngangoliyanino natayira.

19 Udde massiki nu kunnenayino sapitanda, ammena maangkakweno kakuruwana sapiti Dios, se kunnangke natuyagga fundasiyona ammena maguyad, a aneno neturak sinaya massapit si, "Ammuwi Afu Dios nu inyено tolenera," anna sapitanna kappay si, "Nu inyено massapit si mangurug ki Afu Jesus, ibbattanna nad amminino narakkat."

20 Sino dokalla baleneno ba'nang, ammena nakkakarunneno usaranda. Aneno duyuwa bulawan anna karasiya a usaranda nu wara kaatallanda, e ana kappayino duyuwa kayu anna nadweng a usaranda kadda aw.

21 Ino tolaya umaroyu si ammina narakkat,mekunna sino bulawana duyug. Se awana narakkat sikwana, e meannunga usarannino Afuna, se nadadana masserbi si massiki sanna a nalawara akwan.

22 Antu gafuna, talekkurannu naddino narakkatta panggammanino bafuanakira, ta iyekwamungke naddino damama mangwa sino nalawad annino mappatuyag sino angngurungngu. Iyekwangkappenaddino damama manggam sino bafulunnuwera ta mekunneno nakammu sino ammina tolaya marang si duffun ki Afu Jesus a natalanggadda mangurug sikhvana.

23 Aroyuwannu naggappayino pattatarabbanino tolayira a kurangino ammura a awana serbina, se ammul si ino pelang pattupakkennenay ino akkakwa.

24 Se ino masserbi ki Afu Jesus, ammena nad makipakwa, nu ammena lud nannakam si ammina tolay. Nalaing kappenadda manuldu anna naanusa miyattam si dyat.

25 Nannakammadda manuldu sino makikontarera sikhvana, tantaro nu paddandammannira i Dios ta ibobilireno liwa'da e maammuwandeno kakuruwana tuld.

26 Se nu kunnenoy, minnanakammira anna meli'wera sino pan-nakadama i Satanas a nano'ma sikhara ta patutanner a mangwa sino panggammanna.

3

Ino Aggangweno Tolayira So Mauddiyera A Aw

1 Dandammannu nad yawa sapitangku. Naso mauddiyera a aw, odduneno kadidyatan sito lubag.

2 Se ino aggangwaneno tolayira, ino baggira pelangino dandammanda, naingapira si pirak, massangeletira, anna iyantoreno baggira. Ilolope'deno bafulundera, ammera kuruwannino mapparana'dera, awana ammura a mappasalamat, anna ammerangke dandamanni Dios.

3 Massiki ino abbinder, ammera kappay aanggamman. Nu wara makaliwat sikhara, ammerangke pakoman. Paraparallandeno bafulundera, ammera makafuwad sino baggira, anna awana nakanda. Kababan-nadden ammina nalawad.

4 Ammerangke matalak, foforme pelangino akwanda a ammera dandammannino tupa'nga, anna massangkatolayira. Ino pelang panggam-mandeno akwanda a ammera dandammannino panggamani Dios.

5 Massalasangkunira a maddayaw ki Dios, udde ammera netulukino baggira sino pannakadamana ta mapataliyanino narakkatta aggangwara. Aroyuwannuwerenaya tolay.

6 Ino korwan sikhara, mammalafalayira a makakkiyayam sino tolayira takesi balabaliyandeno bafabbayira a nakafuyino nakanda ta tuntulandeno tuldura. Inayira a bafabbay, malowino nakanda gafu sino odduwa liwa'da, e tagakurukuruwira gafu sino panggammanino baggira.

7 Kanayunira a maddingngag si bawuwa tuld, udde ammera makaawat sino kakuruwana tuld.

8 Ino tolayira a mamalabali sinayira a bafabbay, passiya narakkat-tino nakanda, e awana serbina ki Diosino salasangkuna angngurudda. Kontarandeno kakuruwana tuld a kakunnara Janes anni Jambres a nakkontara ki Moises si'in.

9 Udde ammena mabayino pamalabaliyanda sino tolayira, se maamuwandeno kinalokora a kunna kappayino nakwa sikhara Janes anni Jambres.

Natalanggannaddi Timoteo Sino Naammuwanne A Sapiti Dios

10 Udde ikka Timoteo, naammuwanuweno netulduk, ino aggangwak, andino gakkaggwu mangwa sino panggammani Dios. Naammuwanungkappayino kakuruwanneno angnguruggu, ino anusku, ino agganggangku si kasitolek, andino angngiyattangku si massiki sanna a makwa sikkwak.

11 Ammungkappayino angngilopalope'da sikkwak annino nappelalota dyakku a kunnangke ino nakwa sikkwak sey Antiokia, Iconio, anda sey Listra. Udde massiki kunnenoy, nesala'daki Afu Jesus sino ammin inaya dyakku.

12 Bakkanna ikkanappelangino madyatan, nu ammena lud amminira a manggamma mangwa sino panggammani Dios gafu sino nesapatanda ki Kristo Jesus.

13 Udde ino narakkattira a tolay annino mamalabaliyera, umoodduweno kinarakka'da. Mamalabaliyera sino bafulundera e mabalabaliyanira kappepay.

14 Udde ikka, natalanggagga nad sino tulduwa naammuwanu. Ammum si gakkurug, se ammumungke si matalakkino nanulduwera sikkwam.

15 Se kiyad sin kabbingngu, naammuwanunnino neturakka sapiti Dios a antuweno pangammuwanna tolay sino kesalakan gafu sino angngurungnga ki Kristo Jesus.

16 Ammina nepeturakki Dios, naggabwat ammin sikkwana, e napatiyino kausaranna, se ipakaammuna sikkatamino kakuruwan, ibuyaretam nu wara liwattam, pallawaranneno narakkatta aggangwatam, anna tulduwandetama mangwa sino panggammani Dios,

17 takesi awaningke a pakkurangantama masserbi ki Dios, nu ammetam lud nadadana mangwa sino ammina nalawara paangwana.

4

1 Antuyawino itungku sikkwam sino a'langi Dios anni Kristo Jesus a mangukumma si ammina tolay, massiki ino aggabiayira onnu ino natayiran. Gafu se muli sitawi Kristo Jesus a matturay, itungku sikkwam si

2 kanayungka nadda nadadana manuldu sino sapiti Dios. Ituldum lud sino tolayira nu angganda a dingngaggan onnu ammera. Ipakaammum sikkwara nu wara liwa'da anna ibuyam ta ibabolira. Pattuyaggannuweno nakanda a mangwa si nalawad. Nannakangka nadda mangwa si kunnenay sino panulduwanu sikkwara.

3 Se mada'nganeno awa amme anggammino tolayira a dingngaggannino kakuruwana tuldu. Angganda pelanga manuntul sino narakkatta ana sino nakanda, antu gafuna, mayira si odduwa manuldu sikkwara sino angganda a dingngaggan.

4 Aanggandangke a dingngaggannino paraparatu pelanga sapit, e bangngaggandeno kakuruwana tuldu.

5 Udde sikkwam, napalangka nad sino ammina akwannu. Iyattammu nad ammina dyat a duma'nga sikkwam. Ituluynu naggappaya mibanyag sino nalawara damag. Akwannu amminino tarabafuwa netalakki Dios sikkwam.

6 Udde ikkanak, meyampariyino biyaggu sino isibudda nu wara iwa'la'da ki Dios, se ara'niyennino anawangku sito lubag.

7 Sino passerbiyangku ki Dios, neyekwak amminino damaka kunnangke makiparesa, e sitoya, dina'ngakunnino pakkiyararanino paresa. Natalanggaraka nanuntul sino kinuruddam anna inimukku ta ammena maangkakwa.

8 Antu gafuna, aneno nedadana labukku sey langit a iya'daneno naggaddangnga ukum a i Afu Jesus sikwak so awa pangukumanna si ammina tolay gafu sino nangwangku sino panggammanna. Bakkanna ikanappelangino labutanna, nu ammena lud amminira a manggamma mita sikwana so puliyanna.

Ino Arangngi Pablo Ki Timoteo

9 Nu damana, malangka nadda umang sitaw,

10 se i Demas, inanawandak e inang sey Tesalonica gafu se antu pelang aggadandammaneno pallawaranna sito lubag. I Cresente, inang sey Galacia, e i Tito, inampay sey Dalmacia.

11 I Lucas pelangino bulungku sitaw. Nu umangka sitaw, sippalannuwi Marcos, se damana a manuffun sikwak sino tarabafuk.

12 Dinundungkuwi Tikico sey Efeso.

13 Nu umangka sitaw, sippalannuweno tafalkuwa nabattangku ki Carpo sey Troas. Appannu kappayino leburukira, kumarallino nalukulukutira a turak.

14 I Alejandro a gumapanday, odduweno narakkatta inangwana sikwak, udde i Diosino makammuwa mibalat si meannung sino inangwana.

15 Palanannu, se ginakkurunggangke a kinontareno tuldatam.

16 Sin pittara a nimbistigar sikwak, awaningke a bulungkuwa nana'dag sikwak, se inanawandak. Udde pakomanira naddi Dios sinaya inangwara.

17 Udde massiki nu kunnenayino inangwara, ammerak neputrayi Afu Jesus, nu ammena lud nepattuyaggino nakangku takesi damaka sapitannino kakuruwana tuldu ta dingngaggan amminino bakkannira a Judyu sinay. Nesala'ngak kappay sino kattalatalawa dyat a meyamparig sino wangi'na layon.

18 E ammuk si isala'ngaki Afu Jesus sino ammina narakkat kiyad si appandak sino patturayanna sey langit. Madandayonad si makkikiyad. Amen.

Ino Ambu'neno Turak

19 Sapitannu sikwara Priscila anni Akila si aggadandammangkuwera, mampay sikwara Onesiforo a taabbalay.

20 Nabattangi Erasto sey Corinto, e i Trofimo, binattangku sey Mileto se malowan.

21 Malangka nadda umang sitaw liyena irid.

Da Eubulo, Pudente, Lino, anni Claudia, anna amminino korwanira a manguruwa ana sitaw, aggadandammandaka pay.

22 Kanayun nadda mebumbuluni Afu Jesus sikwam, e allakkandakayu nad ammin.

Ino Turakki Pablo Ki Tito Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo ki Tito a tata a bakkanna Judyu a mangurug gafu sino netulduna (1:4). I Tito, natalak anna nalappatta makitarabafu ki Pablo. Nebulun sikwara Pablo anni Bernabe sin inangnganda a nakimitingan sey Jerusalem (Gal. 2:1), e napatiggappayino tarabafuwa nepangwa i Pablo sikwana sey Corinto. Antuweno dinunduni Pablo sinaya makammu sino nampattanda sino piraka iduffunda sino manguruwira sey Jerusalem (2 Cor. 8:6, 16-24), e antu kappayino nangita'dag sino kinaapostoli Pablo sino manguruwira sey Corinto takesi mallawaggappayino annandanda sikwana (2 Cor. 7:5-7). Nakitarabafuwi Tito ki Pablo sino nangibanyanya sino nalawara damag sey Creta, e binattangi Pablo sinay ta itulunya a manuldu sino manguruwira.

Sin nanurakkani Pablo sitaw, malowino nakamma gafu sino akkakok-weno pakkakarampattanda sey Creta. Oodduwera a manuldu si bakkanna gakkuruwa tulduwa mappaaroyu sino korwanira a mangurug (1:10-11), e awangkepaya nadotukan si pangafuanino pakkakarampattanda a mangipakaammu sino kakuruwana tuldu. Nalamitangkappayino manguruwira sino narakkatta aggangweno bafulundera sey Creta a kunnangkeno makibulun andino matarut. Antu gafuna, neturakki Pablo sitaw ki Tito takesi ipakaammuna sikwanenno fustuwa akwanna a minggud sikwara. Nepakaammuna kappay si aneno kalintiyani Tito a manuldu e kuruwan naddino Cretereno itulduna (1:5).

Talluweno napatiya maappa sitawa turak. Ino palungu, nepadandammi Pablo ki Titoweno nalawara aggangwa a tuntulan naddino nadotukanira a pangafuanino pakkakarampattan. Ino mekadwa, sinapi'neno fustuwa itulduna sino korwanira a klasena tolay sino pakkakarampattan a kunnangke ino lallakayira, ino bafa'bakattira, ino korwanira a lallaki anna bafabbay, andino aripannira. Ino mekatallu, nepakaammuneno aggangwa a tuntulan naddino ammina mangurug gafu sino kesalakanda.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-4

Ino mappeafu sino pangafuanirana manguruwira sey Creta 1:5-9

Ino mappeafu sino manulduwera si bakkanna gakkurug 1:10-16

Ino ituldun naddi Tito a akwanino tolayira 2:1-15

Ino nalawannadda akwanino manguruwira 3:1-11

Ino ambu'neno turak 3:12-15

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a masserbi ki Dios. Tatak kappaya apostoli Jesu Kristo. Dinundundaka mappatuyag sino angnguruwino piniliyera i Dios si tolena anna mipakaammu sikwara sino kakuruwana tuldu takesi nadiosan naddino biyadda.

² Kunnenayino akwangku takesi wara innanamanda si biyaya manayun. Antuweno nekariyi Dios sin awangkepay yo lubag, e ammutam si i Dios, ammena massisiri.

³ Sin nada'ngennino awa pinilina, nepakaammunenaya nalawara damag sino tolayira. Se i Dios a mangisalak siktawatam, netutunna sikwak si ibanyaggu inaya nalawara damaga netala'nga sikwak.

4 Antuyawino turakku sikwam Tito a ibilangku si gakkuruwa abbingku gafu sino nanguruwanta. Allakkandaka naddi Dios a Ama anni Kristo Jesus a mangisalak sikwatam e passiyanakkanda naddino nakammu.

*Ino Mappeafu Sino Pangafuwaniwana Manguruwira Sey Creta
(1 Tim. 3:1-7)*

5 Ino gafuneno namattangangku sikwam sitan Creta, takesi balinan-nuweno tarabafuta sitan anna takesi maddotukka si pangafuwaniwana sino kadda pakkakarampattanino manguruwira sino lulubbun sitan.

6 Ino pangafuwaniwana manguruwira, awan nadda kabalawandu. Tata ke naddino atawana anna ammena nad makibulun. Massiki ino abbingnera, manguruwira naggappay, anna awan nadda kabalawandu gafu se makka'apotira anna mangwera si narakkat.

7 Ino gafuna a awan nadda kabalawandannenaya mangifuyut sino manguruwira, se antuweno netalakkano tarabafuwi Dios. Antu gafuna, ammena nad natansit, ammena nad naladda a mabbungut, anna ammena nad minagginum. Ammena nad gumakkipakwa anna ammena naggappay naingap si pirak.

8 Ammena nad kunnenay, nu ammena lud minappadilot si korwana tolay anna manggamma mangwa si nalawad. Napalan nadda tolay e ammun a mifuwad sino panggammanino baggina. Naggaddang anna nadiosan nadda tolay.

9 Natalanggannaddino angngurungnga sino kakuruwana netuldu sikwana a dama a talakkannino tolayira. Se nu kunnenoy, damana kappaya ituldu sino bafulunnera takesi pattuyaggannino angnguruwino korwanira anna ipaitaneno nakkamaliyanino makkontarera sino kakuruwan.

Ino Mappeafu Sino Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug

10 Kunnenaya sinapikku sikwam se odduweno ka'apotira a tolay sitan a mamalabali sino bafulundera gafu sino ituldura a awana ketupakkanna, kumarallino Judyuwera a massapit si makugi'nad ammina mangurug.

11 Palammattannuweru nad, se paroyundeno odduwa tolay sino angngurudda, massiki amminira sino korwana taabbalay, gafu sino ituldura a ammena nad metuldu, e ino pelang gakkadda a mituldu sinay, pamirakanda pelang.

12 Aneno diyadala kalubbunanda a nassapit si, "Ino tolayira a taga-Creta, sariyonira ammin. Natansitira a kunnangke sumarona animal. Matarutira a mattarabafu udde malawotira a mangangan."

13 Gakkuruwino sinapi'na. Antu gafuna, gakkuruwannungke nadda mibuya sikwara, takesi mallawarino angngurudda.

14 Ibuyamira takesi ammera didingngaggannino iistoriyera a pinandayino Judyuwera andino tunino tolayira a nattalekkud sino kakuruwana tuldu.

15 Ino tolaya nadalusano nakkamma, awaninna kammarallanna, se ibilangnga si nadalus ammin.* Udde ino tolaya nadakkutino nakkamma a awana angngurungnga ki Dios, awana ibilangnga si nadalus, se

* **1:15 1:15** Odduweno tunna Judyu mappeafu sino akkanan andino korwana mausara ibilanda si nadalus onnu kaddadakkut. Udde sinapiti Jesus si bakkannino maakkano mappadakkut si tolay, nu ammena lurino narakkatta ana sino nakkamma. Antu gafuna, nu nadalusinnino nakkamma tolay, damana a nadalusino pibilanganna si ammina makkana andino korwana kunnenay. Itannu sino Mar. 7:14-19 anna sino Col. 2:20-22.

nadakkutaninnino nakamma e ammenan maimunuwanino narakkat anna nalawad.

¹⁶ Sapitanda si ammura i Dios, udde maita sino aggangwara si bakkanna gakkurug. Narakkattirangke, ka'apotira, e ammerangke dama a mangwa si nalawad.

2

Ino Ituldu Naddi Tito A Akwanino Tolayira

¹ Udde ikka, Tito, itulutuluynuwa tuldwaninano manguruwira a mangwa sino meannung sino kakuruwana tuldus.

² Ino lallakayira, tuldwaninuwerata fuwaddandeno panggamanino baggira anna napalanira takesi meyatallira gafu sino nalawara aggangwara. Tuldwaninuwerata kappay ta natalanggaddino angngurudda, gakkuruwingke ino aggangganda sino kasitolera, e naattammirangke so ingkelamanga dyada.

³ Mampesino bafa'bakattira, tuldwaninuwerata nadiosanino biyadda a meannung sino angngurudda. Tuldwaninuwerata kappay ta ammera mamaraparal anna minagginum, nu ammera lud itulduweno nalawad.

⁴ Se nu kunnenay, damara a tuldwaninano aanakira a bafabbay a midduk sino a'atawarera andino aanakira.

⁵ Tuldwanerata kappenedata fuwaddandeno baggira anna nadalusino aggangwara. Naimutira nad sino gibbaflayandera, nannakammira anna tagatulutulukira nad sino a'atawarera, takesi awana kabalaowanino sapiti Dios a ituldutam.

⁶ Kunna kappay sino aanakira a lallaki, tuldwaninuwerata fuwaddandeno baggira sino ammina akwanda.

⁷ Massiki ikka kappay, kanayun nadda nalawarino akwannu takesi ikkeno panuntulanino bafulunuwerata. Sino panulduwannu, ipaitam si nalawarino gakkannu anna ibilangngu si napatiyino ituldu.

⁸ Nalawannaddino assapi'nuwa passiya gakkurug takesi awana kabalaowanina. Se nu kunnayanino akwannu, maatallanira a kumontara sikwam se awana damara a ipaliwat sikwatam.

⁹ Ino aripannira, tuldwaninuwerata kappay ta tagatulutulukira sino amundera sino ammina akwanda takesi maanggammira sikwara. Ammera nad sumosombat sikwara

¹⁰ onnu takawanira, nu ammera lud ipaita sino ammina akwanda si matalakkirangke, takesi nu kunnenayino akwanda, madayawino tuldus mappeafu ki Dios a mangisalak sikwatam.

¹¹ Se nepaita i Diosino alla'nga takesi dama a mesalakanino ammina tolay.

¹² Gafu sino alla'nga, ipakaammuna sikwatam si talekkurantam-mad ammina kontara sino anggamma annino ammina narakkatta panggamanino ammera mangurug, takesi fuwaddantamino baggitam, mabiyayetam si naggaddang, anna akwantamino panggammanna kiyad si ayawetangkepay sito lubag.

¹³ Kunnenay naddino akwantam sino pattaronantam sino innanamantama mappaanggam sikwatam. Inaya innanamantamino pangitantam sino kinadiosi Jesu Kristo sino puliyanna, a antuweno madandayawa Diostama mangisalak sikwatam.

¹⁴ Antuweno nanga'da sino biyangnga para sikwatam takesi mesalak-tam sino ammina pannakadamana liwat. Inangwanenay takesi pabbalin-detam si nadiosana tolena a manggamingke a mangwa si nalawad.

15 Antuwenayino ituldummad sino tolayira sitan. Tunannuwera a mangwa sinay anna ibuyam nu wara pakkuranganda. Sino pangwannu sinay, ipaitamino kalintiyannu takesi kuruwandeno sapitannu.

3

*Ino Nalawannadda Akwanino Manguruwira
(Rom. 13:1-7; 1 Ped. 2:13-17)*

1 Ipadandammu sino manguruwira sitan si tagatulutulukira nad sino gubiernu andino korwanira a matturay sikhara. Kuruwanda nad anna nadadanira a mangwa si massiki sanna a nalawad.

2 Ituldum sikhara si ammera nad mamaraparal anna makipakwa si massiki sanna a tolay, nu ammera lud nannakam anna naanus si ammina tolay.

3 Se massiki ikkanetama mangurug, kurangino dinandantam mappeafu ki Dios si'in, e ammetam kinurug. Nababalabaliyanetam e nearipannetam sino narakkat, ta akwantamino massiki sanna a panggammanino baggitam. Narakkattino nakantam sino bafuluntamira e inimallantamira. Kinababannadetam e kinababannaddamira kappay.

4 Udde i Dios a misalak sikharam, nepaitaneno angngikalla'nga andino agganggammma,

5 e nesala'detam. Bakkanna gafu sino nalawara imangwatamino nisalakanna sikharam, nu ammena lud gafu sino alla'nga sikharam. Nesala'detam gafu se dinalusandetam anna nepabbawuretamino Espirituna a kunnangke neyanaketangkappay.

6 Neya'da i Diosino nappelalota duffunnenaya Espirituna gafu sino inangwa i Jesu Kristo a mangisalak sikharam.

7 Antuweno neya'dana takesi wara innanamantam si mesapatetama millalupat si biyaya mannayun. Ino gafunenaya innanamantam ino nibilanganna sikharam si naggaddang gafu sino alla'nga.

8 Gakkurug ammin inaya sinapikku. Antu gafuna, anggangku si gakkuruwannungke a itulduwereñay sino nanguruwira ki Dios sitan, takesi aggadandammandu a mangwa si nalawad.

Nalawad ammin inaya tuldu e masserbi si pallawaran ammina tolay.

9 Udde ammeka nad medagga sino awana serbina a passasarombat-anino tolayira mappeafu sino listaanneno nganganino gagginafuwera. Umaroyuka kappay sino pakkakwanda mappeafu sino lintiyi Moises, se inaya pattatarukkiyanda, awana ketupakkanna se awana duffunna sikharam.

10 Nu wara tolaya manuldu si bakkanna gakkurug a mappakaratway sino manguruwira, sapitannu ta ibbattanna nad. Udde nu namidwannuna sinapit e ammena didingngagan, ammekan mebumbulun sikharam.

11 se ammumun si ino tolaya kunnenoy, sinalekkurannanino kaku-ruwan, e gagguriyatanna a malliwat, massiki ammunan si narakkattino akwanna.

Ino Ambu'neno Turak

12 Dundunangkuna i Artemas onnu i Tikico a umang sitan. E nanu gumamwang, sulyatannungkena ta dambalannak sey Nicopolis, se dinangku si antuweno pagyanangku kiyad si malla'wutino irid.

13 Iyekwamungke ino damama manuffun sikhara Zenas a abugadu anni Apolos takesi makagikkatira e itannu nad ta ana amminino maawadda sino biyahera.

¹⁴ Ino bafuluntamira sitana mangurug, gawamanda nadda mangwa si nalawad ta duffunandeno gakkuruwa mawag si duffun takesi wara serbineno biyadda.

¹⁵ Amminino bafulungkuwera sitaw, aggadandammira pay sikwayu. Sapitannu sino manguruwira sitana mangikalow sikwami a aggadandammangkuwera kappay.

Allakkandakayu nad ammini Dios.

Ino Turakki Pablo Ki Filemon Ino Mappeafu Sitawa Turak

I Filemon, tata a ba'nang sey Colosas a nangurug ki Afu Jesus. Agyanino aripanna a minggan si Onesimo a nabbukal, e inang sey Roma a nabalurani Pablo. Sin nagyanani Onesimo sinay, nangurug gafu sino nanulduwani Pablo sikwana, e nabbali si Kristiyano. Anggammaddi Pablo a makiigyani Onesimo sikwana, se dokallino duffunna sikwana, udde gafu se ammena ammu nu anggammi Filemon, dinandamma si pulinna sino amuna. Antuweno netura'nga yawa turak ta arangnganna si pakomani Filemoni Onesimo. Arangnganna kappay si amme nad ibilang'i Filemoni Onesimo si aripampelang, nu ammena lud ibilang si kola'nga gafu sino nittatanda ki Afu Jesus.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1-3

Ino angngurug annino agganggammi Filemon 4-7

Ino arangnganni Pablo ki Filemon 8-22

Ino ambu'neno turak 23-25

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pablo a nabalud gafu sino nasserbiyangku ki Kristo Jesus, e ayaw sitawi Timoteo a kolattam. Antuyawino tura'mi sikwam Filemon a ididdukammi a katarabafuwammi.

² Iyawa tura'mi, umang kappay ki Apia a kolattam anni Arkipo* a bulum-miya sindaluwi Kristo, annino amminira a nanguruwa makkakarampat sitan baleyuwa maddayaw ki Dios.

³ Allakkandakayu naddi Dios a Amatam anni Afu Jesu Kristo e pas-siyankandeno nakandaw.

Ino Angngurug Annino Agganggammi Filemon

⁴ Kadda ikararaddaka, Filemon, mappasalamatak ki Dios

⁵ gafu se dinidingngagguweno angngurungngu ki Afu Jesus annino agganggammu sino ammina tolayira i Dios.

⁶ Ikararaggu takesi gafu sino pittatantam sino angnguruddam, madadaganan naddino akkaammum mappeafu sino nalawara iya'da i Dios sikwatam gafu sino nesapatantam ki Kristo.

⁷ Kolakku, maanggammakungke anna nantatuyaggino nakangku gafu sino agganggammu sino tolayira i Dios, se nepattuyangnguweno nakanda.

Ino Arangnganni Pablo Ki Filemon

⁸ Gafu se kunnenoy ino aggangwam, aneno sapitangku sikwam. Mas-siki aneno kalintiyangkuwa neya'da i Kristo a massapit sino nalawara akwannu, ammek akwan,

⁹ nu ammek lud makiggimallak sikwam gafu so agganggantam. Antuweno akwangku, masiki ikanaki Pablo a lakaya[†] nabalud gafu sino nasserbiyangku ki Kristo Jesus.

* **1:2 1:2** I Apia, atawa i Filemon, e i Arkipo, kunnino korwanira si pangafowanino manguruwira a makkakarampat sino balera. Ino korwanira kappay, kunda si abbinda Filemon anni Apia.

† **1:9 1:9** Ino neturak sino korwana manuskritu sino dami'na Griego: ...ikkanaki Pablo a pannakabaggiy Kristo... Sino dami'na Griego, tata ke a letreno kelasinanneno sapi'na lakay anna sapi'na pannakabaggi.

¹⁰ E ino arangngangku sikhawam, allakkannu abbuweno abbingku si angnguruwa i Onesimo. Ibilangku si abbingku se kinurungngeno netulduk mappeafu ki Kristo sito nabalurangku.

¹¹ Massiki nu awana neduffunna sikhawam si'in, sitoya, odduweno meduffunna sikhata a adwa.[‡]

¹² Pulingkuwi Onesimo sikhawam, e peyangkalingkuweno agganggangku sikhana.

¹³ Anggangku si magyangkepenad sitaw takesi kunnangke waraka sitawa manuffun sikhak site nabalurangku gafu so nanulduwangku sino nalawara damag.

¹⁴ Udde ammek anggam si magyan sitaw nu ammem annutan, se ammetaka anggamma patutana mangwa si nalawad, nu ammena lud maggabwat sino nakammungkepay.

¹⁵ Ino nakuy inanawani Onesimo sikhawam si bisangnga aw, takesi nanu muli kappay, mesapat sikhawam si makkikiyad.

¹⁶ Sitawin, bakkannimpelanga aripan, nu ammena lud kolattama mangrung ki Kristo. Dokallingkeno aggiddukku sikhana, udde ammenangke kun sikhawam, se nabbaliyen si kola'ngu ki Kristo e odduwenneno iduffunna sikhawam.

¹⁷ Kunnantu, nu gakkuruwa ibilangngak si bulunnu, pagamwangannu naddi Onesimo sino puliyanna sikhawam a kunna kappayino akwannu sikhawak.

¹⁸ Nu wara liwa'na sikhawam onnu wara gatu'na sikhawam, ikkana'ngeno makaammu.

¹⁹ Ikkankungkepayino manurak sitaw: Ikkanaki Pablo a mappaga sino gatu'na sikhawam. Udde amme'ngad ipadandam si gatu'nu sikhakino biyangngu si makkikiyad.

²⁰ Si kunna, kolak, gafu sino angngurungngu ki Afu Jesus, allakkannak abbu ta akwannu inaya inarangku sikhawam. Pallampawannuweno nakangku, se makkolaketa ki Kristo.

²¹ Manurakkak sikhawam se natalanggadak si akwannuweno inarangku, e odduweno akwannu amma sino sinapikku.

²² Ay, on mat, ana kappay sapitangku sikhawam. Midadangka abbu si pagyanangku sitan baleyu, se innanamangkuwa gafu sino kararaddaw, makalawanak site abbaluran ta muliyak sikhwayu.

Ino Ambu'neno Turak

²³ Manantokayu kunni Epafras a bulungkuwa nabaluud sitaw gafu sino nasserbiyanna ki Kristo Jesus.

²⁴ Manantokayu kanu pay a kunda Marcos, Aristarco, Demas, anni Lucas, ireno katarabafuwangku.

²⁵ Allakkandakayu nad ammini Afu Jesu Kristo.

[‡] **1:11 1:11** Ino anggamma sapitannino angani Onesimo, *aneno duffunna*.

Ino Turak Sino Hebreowera Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino man-guruwira sikuwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mappeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikuwara. Sino ambu'neno turak, ana kappayino maammuwantam mappeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'neno turak 6:21-24

I Jesu Kristo A Abbingi Diosino Nappasapitanna

¹ Si'in, namipidya a aneno nepakaammuwi Dios sino gagginafutamira gafu sino nappasapitanna a gumarabbunna. E nanganganangkappayino inangwana a nipakaammu sikuwara.

² Udde sito ingkein, ino Abbingngeno nappasapitanna sikuwatam. Inaya Abbingnga, antuweno pinilina a namaratu si ammin, e antu kappayino pinilina a millalupat si amamin.

³ Antu kappayino pangitamtam sino ammina kinalawari Dios a awana keampariyanna. Antuweno kakunnana, se amminino ana ki Dios, ana kappay sino Abbingnga. Gafu pelang sino pannakadamenio sapi'na, tangn-gallanna amamminino pinaratuna. Wasin nasinduwennino inangwana a naddalus sino liwattamira, nuliyen sey langit e nattuttud sino padiwanani Dios ta makituray sikuwana.

Napatiyino Abbingi Dios Amma Sino Anghelira

⁴ Antuweno nabbaliyeno Abbingi Dios si napatig amma sino anghe-lira. Kunna kappayino nepingngani Dios sikuwana, nadayaw amma sino nganino anghelira.

⁵ Se awana nassapitani Dios si massiki sanna sino anghelira si,

"Ikkeno Abbingku, e sitoya, ipakaammuk si ikkanakino Amam."*
E awangkappaya nassapitanna sino anghelira si,
"Ikkankino Amam e ikkeno Abbingku."†

6 Wasin ara'niyennino nanundunani Dios sino madandayawa Abbingnga
sito lubag, sinapi'na si,
"Ammingkaywa anghelkuwera, dayawandonad."
7 Kunnayawino sinapi'na mappeafu sino anghelira,
"Ino anghelkuwera, ireno aripangkuwa dundunangkuwa pabbalingku si
bayabbag anna afuy."‡

8 Udde ino kappay sinapi'na sino Abbingnga, kunna si,
"Ikka Dios, mtureka si makkikiyad. Naggaddangngingke ino aggang-
wama matturay.

9 Anggammuweno nalawad e ka'gannuweno narakkat. Antu gafuna,
ikkanaka Diosnu, nepallanggattaka anna neyantotaka amma sino bafu-
lunnuwera."§

10 E sinapi'na kappay sino Abbingnga si,
"Sin palunguwa aw, ikka Afuweno namaratu sito lubag. Kunna kappay
sino langit, ikkeno namaratu.

11 Mawawanirana ammin, udde ikka, magyangka si makkikiyad. Mekun-
nera si barawasi a maddadan anna mapataliyan,

12 se gumamwangino awa kappilannuvera a kunnangke tafal, e pataliyan-
nuvera a kunnangke barawasiya ammenan meusar. Udde ikka, ammeka
mangangkakwa, se awana pakkiyaranneno biyangngu."*

13 E awangkappay nassapitani Dios si massiki tata sino anghelira sino
sinapi'na sino Abbingnga a kunnayaw,
"Mattuttugga sito padiwanangku makkiyad si pangaffutantaka sino am-
mina kakalingamira a kunnangke ipi'na'nguwera."†

14 Sanna mantuweno serbiyeno anghelira? Ireno ammena maita a
masserbi ki Dios, e dundunannera a umang manuffun sino amminira a
pinilina a mesalakan.

2

Patiyantammaddino Kesalakantam

1 Gafu se kinnenayino kinapatingngeno Abbingi Dios, kuruwantan-
mungke naddino diningngaddama netulduna takesi ammetam mekatway
sino kakuruwan.

2 Se natalanggaddino lintiyi Dios a nepakaammuweno anghelira sino
gagginafutamira si'in,* e ino tolaya nakkontara sinaya ammena nangurug,
nakastigu sino meannung sino liwa'na.

3 Nu kinnenoyino nakwa siksik a amme nangurug sino nepakaam-
muweno anghelira, damatangkadda mall'i'wa sino kakastiguwantam nu
ammetam patiyannino nabalora kesalakantama netulduwi Afu Jesus? I
Afu Jesusino palunguwa nangipakaammu sinaya kesalakantam, e ino
naningngaggira siksik, sina'daggandeno kakuruwanna siksikatam.

4 Massiki kappayi Dios, sina'dagganneno kakuruwannenaya tuldura
gafu sino nanganganana kakka'bawa senyala nepakwana siksik.

* **1:5 1:5** Salmo 2:7 † **1:5 1:5** 2 Samuel 7:14 ‡ **1:7 1:7** Salmo 104:4 § **1:9 1:9** Salmo 45:6-7

* **1:12 1:12** Salmo 102:25-27 † **1:13 1:13** Salmo 110:1 * **2:2 2:2** Itannu kappay sino Inangwa
7:38 anna sino Gal. 3:19.

Sina'dagganna kappay gafu sino pannakadama a naggabwat sino Espirituna a neya'dana sino kiyara anggamma.

Nabbaliyi Jesus Si Tolay Takesi Isalakandetam

5 Bakkannino anghelireno piniliyi Dios a mattrorena sinaya bawuwa lubagga sinapi'mi, nu bakkan lurino tolayira.

6 Se antuweno anggamma sapitannino nepeturakki Dios a kunna si, "Afu Dios, sanna kaddino angngitam sino tolayira ta aggadandamman-nuwera? Sanneno gafuna a imutannuvera gampade tolayira pelang?

7 Se massiki pinaratumira a babbafaw amma sino anghelira, ammena mabayag e neyantomira ta medayawira a kunnangke ari,

8 e nepatturemira si amammina inangwam."[†]

Ino sapitannenaya nepatturayi Dios sino tolayira si amammina inangwana, anggamma sapitan si awaningeke a ammera iturayan. Maita pay sikwatama tolay ammetangkipay matturay si ammin.

9 Udde inammutam si aneno tata tolaya neyakuruwan ammin inaya neturak a antuwi Jesus. Se sin nabbaliyanna si tolaya, nanabbafa sino anghelira si bisangnga tiyempo. Inangwanenay takesi matay para sikwatama tolay gafu sino allakki Dios sikwatam. Udde ammutam si sito ingkein, neantawi Dios ta medayawa kunnangke ari.

10 I Diosino namaratu si amammin anna naparatuwera ammin takesi kedayawanna. Naggaddangngino dinandamma a mappabali ki Jesus si fustuwa pangafuwantam gafu sino dyata ilawumma, se i Jesusino mangifuyut sikwatam sino kesalakantam. Inangwa i Dios inay takesi odduweno abbingng a ayanna a mesapat sino kedayawanna.

11 I Jesus a mappabali sikwatam si nadiosana tolayi Dios anna ikkantama pabbalinna si nadiosan, tata ke ino Amatam ammin. Antu gafuna, amme maatalli Jesus a minggan si kola'detam.

12 Ammutam si gakkuruwa kola'detam, se aneno neturak si'ina sinapi'na ki Dios si,
"Sapitangkuneno mappeafu sikwam sino kakkolakkkuwera. Makakkantaka maddayaw sikwam sino pakkakarampattammi."[‡]

13 E sinapi'na kappay si, "Massiki ikkanak, talakkangkuwi Dios." E kunna kappay si, "Ayokami sitaw, andino kakkolakkkuwera a abbingi Dios a netala'nga sikwak."[§]

14 Gafu se ino abbingira i Dios a sinapi'na, tolayira a aneno baggira e damara a matay, nabbali kappayi Jesus si tolaya aneno baggina a kakunnara ta damana kappaya matay. Inangwanenay takesi gafu sino natayanna, affutanna i Ofagga paggabwatanino katayan annino kekatwayanino tolayira ki Dios.

15 Ino inangwa i Jesus, antuweno naariyanneno talotama matay, se kunnangke winayandetam sino nabalurantam sino talotama matay kiyad sin neyanakantam.

16 Bakkannino anghelireno duffunanna, nu bakkannetam lura tolay mebilang si gakagaka i Abraham.

17 Kunnantu, gafu se anggandetama duffunan, maawag si nabbali si tolay a kakunnatama kakkola'nga, takesi damana a mabbali si afafuna padiya naallak anna natalakka mangita'dag sikwatam ki Dios. E ino gafuna a

[†] 2:8 2:8 Salmo 8:4-6 [‡] 2:12 2:12 Salmo 22:22 [§] 2:13 2:13 Isaías 8:17-18

ilawummeno kastiguneno liwattam, takesi damana a nabbali si afafuna padi, takesi mapakomanino liwattam.

¹⁸ Gafu se nadyatan anna natutunggungan, ammunana manuffun sikwatam nu matutunggunganetam ta ammetam maaffut.

3

Napatiyi Jesus Amma Ki Moises

¹ Kunnantu, ikkayuwa kakkolakkuwa piniliyi Dios a tolena a mesapa'na seikwana sey langit, dandammantammaddi Jesus. Se mappeafu sino tulduwa kuntam si kuruwantam, antuweno dinunduni Dios si Apostolna anna Afafuna Padiya mangita'dag sikwatam ki Dios.

² Natalakka nangurug ki Dios a nanotuk seikwana, a kakunna kappayi Moises a natalakka nasserbi sino ammina tolayira a kataabbalayani Dios.

³ Udde i Jesus, nadayaw amma ki Moises, a kakunneno mamata'dag si balay, nadayaw amma sino patta'dagganna.

⁴ Ammina bafalay, ammutam si aneno nangwa, udde ino nangwa si amammin, i Dios.

⁵ Gakkuruwa natalakki Moises a nasserbi sino ammina bafulunnera a kataabbalayani Dios, udde aripampelangi Dios, e ino inangwana, keampariyampelangino ipakaammuwi Dios so maddagguna aw.

⁶ Udde i Kristo, bakkampelanga aripanni Dios, nu ammena lud Abbingnga a matalakka makammu sino kataabbalayanna. Ikkonetam inaya kataabbalayanna nu natalanggadetam sino angnguruddam anna maanggammelam gafu sino innanamantam.

Palanantammad Takesi Ammetam Talekkurani Dios

⁷ Antu gafuna, dandammantammaddino nepeturakkino Espirituwi Dios a kunna si,
“Sitoya, nu dingngaggandawino sapitanni Dios,

⁸ ammekayu mappataggat si nakam a kunnangke ino inangwenin gagginafuyuwera si'ina nangontara ki Dios sin nagyanira sey kalolowat, e dinalodora ta itanda nu kastigunnera.

⁹ E sinapiti Dios mappeafu sikwara si, ‘Dinaddalodorak massiki aggi-tandeno pannakadamak si appatafuluwa run.*

¹⁰ E antuweno nabbungutak gakkurug sikwara e sinapikku si, A'akwanda pelangino angganda anna ammera sinuntulino netungku sikwara.

¹¹ Gafu sino bungukku, nesapatak si ammekira patallungan sino pap-paimwangangku nad sikwara.”[†]

¹² Kunna antu, kakkolakku, mappalangkayu nad takesi awan sikwayuwa narakkattino nakamma a amme mangurug ki Dios, takesi awan sikwayuwa mattalekkud sino aggabiyya Dios.

¹³ Ino akwandonad kadda aw kiyad si nawayetangkepaya mangurug, makkaduduffungkayu si angngurug takesi awan sikwayuwa mabalabaliyan sino liwata antuweno pattaggatannino nakandaw.

¹⁴ Se gakkuruwa mesapatetam ki Kristo, nu matalanggadetama mitupak sino angnguruddam seikwana makkiyad sino uddina aw.

¹⁵ Ipadadangku kappay sikwayuweno nepeturakki Dios a kunna si,

* **3:9 3:9** Ino istoriyera mappeafu sino nanalodawanino Judyuwera ki Dios, anera sino Exodo 17:1-7 anna sino Numero 14:1-23. † **3:11 3:11** Salmo 95:7-11

"Sitoya, nu dingngaggandawino sapitanni Dios, ammekayu mappataggat si nakam a kunnangke ino inangwenin gagginafuyuwera si'ina nangontara ki Dios."

16 Inyereno naningngag sino sinapiti Dios, e kinontarara kepay? Bakkangkaddino gagginafutamira a nefuyuti Moises sin inanawanda sey Egipto?

17 E inyereno nabbungutani Dios si appatafuluwa run? Bakkangkaggapayino kanayunira a nalliwat, e natayira sey kalolowat?

18 Inyereno nisapatangkappayi Dios si ammenera patallungan sino pappaimwanganna nad sikwara? Awana korwan nu bakkannira kappaya ammena nanuntul sino sinapi'na.

19 Kunnantu, ammutam si ammera nakatallung sino nekariyi Dios si pimwanganda nad, gafu se ammera nangurug sikwana.

4

Ino Pappaimwangana Nekariyi Dios Sino Tolenera

1 Massiki tan nu kunnenoy, ituluy kepayi Diosino nekarina sikwatam si damatama sumallung sino nedadanna a pimwangantam. Mappalanetam mantu, takesi awan nad tata sikwatam si ammena makatallung.

2 Se diningngaddangkappayino nalawara damaga kakunna kappayino diningngaggino gagginafutamira si'in. Udde awana neduffunna sikwara, se ammera kinurug.

3 Ikkonetam pelanga manguruwino makatallung sinaya pappaimwangana nedadanji Dios. Udde mappeafu sikwara a ammera mangurug, sinapiti Dios si,

"Gafu sino bungukku, nesapatak si ammekira patallungan sino papaimwangangku nad sikwara."*

Kunnenayino sinapiti Dios, massiki nedadan inaya pappaimwanganna si tolay mangiyafu sin nasinduwenningo tarabafuna a namaratu sito lubag.

4 Ammutam si nedadan si'in, se aneno nepeturakki Dios mappeafu sino mekapituwa awa kunna si, "Sino mekapituwa aw, nimwangi Dios, se nasinduwen amminino tarabafuna."†

5 Dandammandokappayino nepeturakki Dios a sinapikkunna ammenerrangke patallungan sino pappaimwangana nedadanna sikwara.

6 Inaya sinapi'na a aneno pappaimwangana nedadanna, anggamma sapitan si aneno anggammii Dios a sumallung. Gafu se ammena sinallungino naningngaggira sino nalawara damag si'in gafu sino ammera nanguruwan,

7 nepakaammuwi Dios a ana kepayino tiyempowa makatallungino tolayira, e sitawinna awino tiyemponenay. Ammutam inay, se wasin amme sinallungino tolayira si'in, odduwa runa nulla'wut, kase nepeturakki Dios ki Ari David ino sinapikkunna kunna si,

"Sitoya, nu dingngaggandawino sapitanni Dios, ammekayu mappataggat si nakam."‡

8 Ammutangkappay si ino pimwangana nekariyi Dios, bakkampelangino lub bun sey Canaan a nifuyutani Josue sino gagginafutamira. Se nannud sey Canaan, amme naggappay sinapiti Dios si ana kepeneno korwana tiyempowa makatallungino tolayira.

* **4:3 4:3** Salmo 95:11 † **4:4 4:4** Genesis 2:2 ‡ **4:7 4:7** Salmo 95:7-8

⁹ Kunna mantu, innanamantam si ana kepayino pappaimwangana nedadani Dios para sino tolenera, a kakunneno pimwanganna sino mekapituwa aw.

¹⁰ Se massiki inya a mesapat sino pimwangani Dios, mimwangingkena sino tarabafuna a kakunnana i Dios.

¹¹ Antu gafuna, iyekwatamungke naddino damatama sumallung sinaya pimwangan. Palantanam takesi awan nad sikwatama manuntul sino gagginafutamira a ammera nakatallung gafu se ammera kinuruwino sinapiti Dios.

¹² Kuruwantammad amminino sapiti Dios, se ino sapi'na, kunnangke aggabiayag se mannakadama a mangipaita sino ammina ana sikwatam. Mekunna sino natarammingke a saset a nannumangino ngaramma a mesudut sino baggina tolay, se ino sapiti Dios, damana a munag sino nakantam, anna damana a milasin sino ana sino nakantam, massiki ino naunagga dinandantam anna panggammantam.

¹³ Ammina pinaratuwi Dios, awaningke makaimad sikwana, se aggitanna ammin. E antuneno panombatantam sino ammina inangwatam annino dinandantam.

I Jesusino Afafuna Padiya Makaduffun Sikwatam

¹⁴ Nu kunnenoy, pattuyaggantammaddino angnguruddam, se i Jesus a Abbingi Diosino afafuna paditama awana kakunnana a inangngin sey langita mangita'dag sikwatam ki Dios.

¹⁵ E iyawa afafuna paditam, ammun a mikallak sikwatam sino kinakafuytam, se wasin nabbali si tolay, natutunggungangkappay a kakunnatama tolay, udde ammenangke nalliwat.

¹⁶ Kunna antu, ammetammad maatalla mara'ni ki Dios a minangkallak, se nu makiggimallakketam sikwana, allakkandetam anna duffunandetam sino tiyempowa pawantam si duffun.

5

¹ Ino nadotukan si afafuna paditama Judyu, tolay paya napiliya mangita'dag sino kasittolenera ki Dios. Antuweno mangiwa'lat sino animalira onnu sino korwana iya'deno bafulunnera ki Dios takesi mapakomanino liwa'dera.

² Gafu se tolay kappepaya aneno pakkafuyanna, ammun a allakkannino kakunnanera a tolaya nakaliwat gafu se ammera inammuweno nalawan-nadda akwanda.

³ E gafu se malliwakkappepaya, wara nad abbu iwa'la'na ta mapakomanino liwa'na, kasena miwa'lat para sino liwa'neno kasittolenera.

⁴ Awana mamili sino bagginangkepaya masserbi si afafuna padi, se i Dios pelangino mamili sikwana, a kunna kappayino namiliyanna ki Aaron a palunguwa padi si'in.

⁵ Kakunnana kappayi Kristo, se ammena neantawino bagginangkepaya masserbiya afafuna padi, nu ammena luri Diosino namili sikwana. Se sinapiti Dios sikwana si,

"Ikkeno Abbingku, e sitoya, ipakaammuk si ikkanakino Amam."*

⁶ E ana kappayino nepetura'nga a kunna si,
"Padika si makkikiyara kakunna kappayino kinapadiyi Melkisedec si'in."†

⁷ Wasin nagyangkepaya Jesus sito lubag, nakatangatangita nakkararag ki Dios e nekokwaneno makimakimawid sikwana, se i Dios pelangino

* 5:5 5:5 Salmo 2:7 † 5:6 5:6 Salmo 110:4

makaisalak sikuwa sino katayanna. E diningngaggi Diosino kararangnga, se netulu'ngeno baggina a mangwa sino panggammano Dios.

8 Massiki Abbingi Dios, naammuwanneno anggamma sapitannino mangurug ki Dios gafu sino nadyatanna.

9 E gafu se kinurungnga amminino nepakwa i Dios sikuwa anna awan-tingke nakkuranganna, antuweno nabbali si paggabwatanino kesalakan si makkikiyarino amminira a mangurug sikuwa.

10 Se dinotukani Dios si afafuna padi, a kakunna kappayino kinapadiyi Melkisedec si'in.

Palantanamad Takesi Ammetam Talekkuranino Angnguruddam

11 Oddu kepaya anggangku ipakaammu sikuwayu mappeafu sino nakkun-nanda Melkisedec anni Kristo, udde madyata ipakaammuk sikuwayu, se kunnangke nataggatino uluyu e ammekayu makaawat.

12 Ikkayu naddino manuldu sino bafulundawira se nabayaggayuna nangurug, udde awandokepayino mantuldu sikuwayu sino kalaladdana tuldu mappeafu sino sapiti Dios. Kunnangke kalu'bikkayu kepaya mawag si passusuwandaw se ammekayu kepay makakkan si nataggat.

13 Ino kunnenaya tolay, kunnangke kalu'bikkepay se ammena makaimunu si nalawad anna narakkat.

14 Udde ino tolaya natuyagginnino angngurungnga, maammuwanneno naunagga tulduwa keyampariyanino nataggata akkanan, se nawama mangwa si nalawad anna mammay si narakkat.

6

1 Antu gafuna, ammetammad ipipidwa a adalannino kalaladdana tuldu mappeafu ki Kristo, nu ammetangkappelud adalannino naunagga tuldu, takesi mattuyaggino angnguruddam. Ammetammad adaadalannino meyamparig si fundasiyonneno angnguruddam sino kunnayawa tuldu: ino niboboliyantam sino inangwatama narakkat* takesi i Dios pelangino kuruwantam,

2 ino akkabawtisar, ino pitappatanino tolayira sino kama'da sino bulunda a ikararanda, ino panggangoliyanino natayira, annino panguku-manu Dios sino ammera mangurug takesi makastiguwera si makkikiyad. Gafu se naammuwantamun inay, ammetamun nad ipipidwa.

3 Ino akwantammad, nu panggammano Dios, adalantamino naunagga tuldu takesi mantatuyaggino angnguruddam.

4 Awan serbina a ipipidweno naladda a tuldu, se nu wara tolaya nibbat sino angngurudda, ammeran dama a maawisa mambaboboli. Se nabaggawaninnino nakanda sino diningngadda a nalawara damag, kinakkapandanino allakki Dios sikuwa, e nesapatira kappay sino annuf-funino Espirituna.

5 Kinakkapandangkappayino kinalawarino sapiti Dios annino pan-nakadamana a paitanana so maddagguna aw.

6 Massiki kinakkapanda ammin inay, inibattanda kappayino angngurudda. Ammenan dama a pabbobolinira kappay, se kunnangke iyallalansareno Abbingi Dios sino krus anna atatallanda sino a'langino tolayira.

* **6:1 6:1** Ino tata kappaya anggamma sapitan sino dami'na Griego: ...inangwatama mefuyut sino kekatwayantam ki Dios si makkikiyad...

⁷ Meampariyetama tolay si lubag. Nu mauraurananino lubag, e nalabwakkino mattufuwa mula sinay, aneno serbina sino makwan lubag. Ino tolaya kakunnanenaya lubag, allakkangkappayi Dios.

⁸ Udde nu nanganganampelanga kaddatta nasasitino mattufu sinay, awaningke serbina e sikkulanino makwan lubag. Kakunnaneno tolaya mibbat sino angngurungnга, kastigunna i Dios.

⁹ Kakkola'miya iiddukammi, massiki kunnenayino sinapi'mi, innanamammi si ammena makwa sikhwayu inay, nu ammeyu lud appannino nalawara iya'dana i Dios sino amminira a isala'nга.

¹⁰ Se naggaddangngi Dios. Ammenana kalyawanino nalawara aggang-wayu, annino agganggandaw sikhvana a nepaitayu si'in e ipaitayu kepay sito ingkein sino panuffunandaw sino bafulundawira a mangurug.

¹¹ Ino anggammingle si akwandaw, mattalaginannaddino kadda tata sikhwayuwa minnanama sino keyakkuruwanino nekariyi Dios makkiyad sino uddina aw.

¹² Se nu kunnenayino akwandaw, ammekayu madadantak sino angnguruddaw, nu ammeyu lud tuntulannino tolayira a mangappa sino nekariyi Dios gafu se natuyaggino angngurudda e ammera matappagga mattaron.

Gakkuruwa Akwani Diosino Nekarina

¹³ Dandammantami Abraham, se aneno nekariyi Dios sikhvana, e nesapatana si akwanneno nekarina. Gafu se awana mannakadama amma sikhvana, ino bagginangkepayino nassapatanna.

¹⁴ Sinapi'na ki Abraham si, "Antuyawino ikarik sikhwan, gakkuruwantakangke a duffunan e paoddungkuweno gakagakamira."†

¹⁵ Gafu se ammena natappaggi Abraham a nattaron sino nekariyi Dios, neyakkurug sikhwaneno nekariyi Dios.

¹⁶ Nu anggammino tolaya ipakaammu sino bafulunnera si gakkuruwino sapitanna, isapataneno napatig amma sikhvana. Se nu kunnenayino akwanna, antuwennino ambu'heno pattatarukkiyanda.

¹⁷ I Dios kappay, gafu se anggamma si maammuanino tolayira a mangappana sino nekarina si ammenangke angkakwanino karina sikhwan, antuweno binulunanneno karina si sapata.

¹⁸ Ammutan si meyakkuruwino nekariyi Dios sikitwatam se ammena pelang nakkari, nu ammena luggappay nesapata. Ammenan mangkak-weno sinapi'na se ammena massisiriyi Dios. Antu gafuna, ikkanetama inang nappesalak sikhvana, aneno adwera a mappatuyag sino nakantam takesi mattalaginaretama minnanama sino nekarina.

¹⁹ Iyawa innanamantam, antuweno mappatuyag sino angnguruddam takesi ammetam maddaladudwa sino kesapatantam ki Dios. Gafu sitawa innanamantam, kunnangke sinallungetamun sino agyanani Dios a kakunneno sinallunganino afafuna padi sino Kadidiosana Kwartu sino Templo a nalefanggan si kortina.

²⁰ Naunteni Jesus a inang sinaya mangita'dag sikitwatam ki Dios, se antuweno nabbali si afafuna paditam si makkiyad, a kakunneno kinapadiyi Melkisedec si'in.

† **6:14 6:14** Genesis 22:16-17 Nangiayu sin palunguwa nikariyani Dios inay ki Abraham (Genesis 12:4) kiyad sino neyanakanai Isaac (Genesis 21:5), inang si ka'lufulu si lima run. E nalla'wukkappayino annammafuluwa run, asena neyanakino afunera (Genesis 25:26).

Ino Kinapadiyi Melkisedec

¹ Inaya Melkisedec, arisey lubbuna Salem si'in, anna padi kappaya nasserbi ki Dios a Kapapatiyan. Wasin nuliyani Abraham a naggabwat sino nangaffutanna sino appatira a ari, dinambali Melkisedec sikwana. Nakkarari Melkisedec ki Dios ta duffunanna i Abraham.*

² E neya'da i Abraham ki Melkisedec ino pakkatafuluneno sinansamma sino nangaffutanna sino ariyera. Ino anggamma sapitannino nganna Melkisedec, naggaddangnga ari. E gafu se antuweno arisey Salem, maingnganangkappay si ariya mappainggud si tolay, se ino anggamma sapitannino Salem, nainggud.

³ Awana neturak mappeafu sino amana annino inana, massiki ino gagginafunera. Ammena kappay naammuwanino neyanakanna annino natayanna, antu gafuna, kakunnaneno Abbingi Dios, se awana pakkiyarano kinapadina.

⁴ Dandammantamino kinapatiyi Melkisedec, se massiki i Abraham a madayawa fungaltam ammina Judyu, neya'dana ki Melkisedec ino pakkatafuluneno sinansamma sino nakiybattanna.

⁵ Nu gaka i Levi i Melkisedec, naladda nadda maawatanino gafuna a ina'dani Abraham, se aneno lintingga Judyu a kunna si ino gakagakera i Levi a mabbali si padi, appanda nad sino bafulundera a Judyuweno pakkatafuluneno ampattanda, massiki gakagakera ammini Abraham.

⁶ Udde massiki bakkanna gaka i Levi i Melkisedec, ina'dampayi Abraham sino pakkatafuluneno inappana. E massiki i Abrahamino nakkariyani Dios, nakkarari Melkisedec ki Dios ta duffunanna i Abraham.

⁷ Ammutamun si napatiyi Melkisedec amma ki Abraham se ino tolaya aneno kalintiyanna a mamindisiyon, napatig amma sino bindisiyonanna.

⁸ Ino tata kappaya mangipaita sino kinapatingnga, ino padiyera a gakagaka i Levi a nangappa sino pakkatafulu, natayira ammin se tolayira pelang. Udde i Melkisedec a nangappa sino pakkatafuluwi Abraham, kunnangke aggabiyyabelang se ammena neturak sino sapiti Diosino natayanna.

⁹ Massiki i Leviyeno gagginafuweno padiyera a nangappa sino pakkatafulu, kunnangke nesapat ki Abraham a nanga'da si pakkatafuluna ki Melkisedec.

¹⁰ Se massiki ammena kepay neyanaki Levi sin nanambalani Melkisedec ki Abraham, kunnangke agyangkepay sino baggiyi Abraham, se i Abrahamino gagginafuna.

Napataliyanino Kinapadiyi Levi Sino Kinapadiyi Melkisedec

¹¹ Sin nepeturakki Dios ki Moisesino lintingga Judyu, dinotukanna i Aaron andino korwanira a gakagaka i Levi takesi ireno padiya miggam sino lintig. Udde ino tarabafuwenayira a padi, ammena dama a mapagaddangngino tolayira, antu gafuna, wara nad padiya mepatali a nekunneno kinapadina ki Melkisedec a tanganan sino kinapadiyi Aaron.

¹² Nu mapataliyanino kinapadiyeno mangita'daggira sino tolayira ki Dios, mapataliyan naggappayino lintiya tuntulanda.

¹³⁻¹⁴ Ammutam si napataliyaniran, se i Jesus a sapitammi, bakkanna gaka i Levi. Ammutam ammin si gaka i Juda, e awana gaka i Juda a

* ^{7:1} 7:1 Ino istoriya mappeafu sikwara Abraham anni Melkisedec, mabasa sino Genesis 14:17-20.

nasserbi si padiya miggam sino lintig. Awangkappaya sinapiti Moises mappeafu sino pabbaliyanino gakagakera i Juda si padi.

¹⁵ Naladda a maawatantam si napataliyaninnino dadana kinapadi annino lintiya sinuntulda, nu dandammantam si i Jesus a nepatali sikhara, tangananino kinapadina a kakunneno kinapadiyi Melkisedec.

¹⁶ Ino nabbaliyanna si padi, ammena naggabwat sino lintingnga Judyu, nu ammena lud gafu sino pannakadamano biyangnga a awana pakkiyaranna.

¹⁷ Se kunnenoyino nepeturakki Dios mappeafu sikhana a kunna si, "Padika si makkikiyara kakunna kappayino kinapadiyi Melkisedec si'in."[†]

¹⁸ Kunnantu, napataliyanino dadana lintig, se awana pannakadamana a mappaara'ni sino tolayira ki Dios anna awana serbina a

¹⁹ mappagaddang sikhara so a'langnga. Udde sitoya, nalawarinino innanamantam, se gafu ki Jesus a naggabwatanino innanamantam, makaara'niyetam ki Dios.

²⁰ Ino tata kappaya pangammuwantam si nalawarino kinapadiyi Jesus amma sino kinapadiyeno gakagakera i Levi, se nassapata i Dios sin nanotukanna sikhana si padi. Sin nanotukanna sino korwanira a padi, awana nesapatana,

²¹ udde sin nanotukanna ki Jesus, nesapatana sikhana si, "Ikkanaka Afu Dios, isapatak si padika si makkikiyad, e ammenan maangkakweno nakangku."

²² Gafu sinaya nesapatana i Dios, dama i Jesus a ipakurug si meyakkuruwino bawuwa netulagi Dios sino tolayira a nalawad amma sino dadan.

²³ Ino tata kappaya nedumanino kinapadiyi Jesus sino padiyera a gakagaka i Levi, odduweno nappatapataliya padiya ammera nabalinino tarabafura, se nadadarandanira a natay,

²⁴ udde i Jesus, aggabiyag si makkikiyad, antuweno mabbalanayunino kinapadina.

²⁵ Antu gafuna, aneno pannakadamana sito ingkein anna si makkikiyara mangisalak si massiki inya a umara'ni ki Dios gafu sikhana, se aggabiyag si makkikiyad e kanayuna makitatabbag ki Dios para sikhara.

²⁶ Gafu so kunnenoy, i Jesusino afafuna padiya awantam. Nadiosan anna naggaddanggingke a awaningke kabalawanna. Tanganan sikhwatama minalliwat, se nalawabbelang. Neantawin sey langita awan kakunnaneno kedayawanna.

²⁷ I Jesus, ammena nekunna sino korwanira a afafuna padi se ammena nad miwa'lat si kadda aw. Ino korwanira, miwa'latira nad abbu gafu so liwa'dangkepay, kasera miwa'lat gafu sino liwatino korwanira a tolay. Udde i Jesus, namitta ke ino niwa'latanna sino bagginangkepay ki Dios gafu sino liwatino ammina tolay, e ammena nad ipidwa.

²⁸ Ino nadotukanira si afafuna padi gafu sino lintiyi Moises, tolayira pelanga aneno pakkuranganda. Udde wasin narurunanin, kase nassapata i Dios si ino Abbingnga ino dinotukanna a nabbali si padiya awaningke pakkuranganna si makkikiyad.

8

*I Jesus A Afafuna Paditam Annino Bawuwa Tulag
(2 Cor. 3:7-11)*

[†] 7:17 7:17 Salmo 110:4

¹ Antuyawino bagga'neno sinapi'mi sikwayu, aneno afafuna paditama aggatuttud sino padiwanani Dios a Kapapatianey sey langita makituray sikwana.

² E ino agyananino passerbiyanna a afafuna padi ino gakkuruwa paddayawan ki Dios a inangwa i Dios, bakkannino inangweno tolayira si'in.

³ Amminira a afafuna padi sito lubag, nadotukanira a mangiwa'lat sino animalira onnu sino korwana iya'deno bafulundera ki Dios takesi mapakomanino liwa'da. Antu gafuna, ino afafuna paditam, wara kappenad iwa'la'na ki Dios.

⁴ Udde bakkan sito lubaggino passerbiyanna, se nannud wara kepay sito lubag, ammena nad dama a masserbi si'padi, se ino gakagakera i Levi ino nadotukana miwa'lat sino iya'deno tolayira gafu sino lintiyi Moises.

⁵ Udde ino passerbiyanda, kunnangke letratu onnu alinopelangino gakkuruwa ana sey langit. Ammutam inay, se wasin ara'niyenna pata'dagganda Moisesino tolda a paddayawanda, netuni Dios sikwana si, "Lawarannuwa pata'daggan, takesi mekunnengke sino nepaitak sikwam sin nagyananta sey kulud."*

⁶ Udde ino tarabafuwa netalakki Dios ki Jesus, nalawad amma sino tarabafuweno dadanira a padi sito lubag, se ino bawuwa netulagi Dios sino tolayira a ita'daggi Jesus, nalawad amma sino dadana netulangnga. Se ino nekariyi Dios sino bawuwa tulangnga, nalawad amma sino nekarina si'in.

⁷ Nannud awana kurangngeno pitta a tulag, ammenan nad miyambabauwi Dios si tulag.

⁸ Udde maammuwani si aneno kurangngenaya dadana tulag se amme makatumpalino tolayira. Gafu sino liwa'dera, binalawira i Dios e sinapi'na si,

"Sapitangku si duma'nganeno awa mangwak si bawuwa tulag sino tolekira a gakagakera i Juda annino gakagakera kappayi Israel."

⁹ Iyawa bawuwa tulag, ammena mekunna sino dadana netulaggu sino gagginafurera sin nifuyutangku sikwara a nanaw sey Egipto, se ammera sinuntul inaya netulaggu sikwara, e antu gafuna, nepurekira.

¹⁰ Antuyawino bawuwa itulaggu sino gakagakera i Israel naso maddag-guna aw. Imulokino lintiggū sino nakanda takesi angganda a kuruwan. E nu kunnenoy, ikkana'ngeno Diosda e iraneno tolek.

¹¹ Ammeran nad manuldu sino kakkola'dera annino kalubbunandera a massapit si ammuwanda naddi Dios, se ammurakun ammin, massiki ino kaabbafawanira a tolay andino kadodokkallanira a tolay.

¹² Se pakomangkuneno liwa'dera, e ammekunna dandammannino narakkatta inangwara."†

¹³ Ino nassapitani Dios si ananeno bawuwa tulag, antuweno nipakaam-muwanna si dadaninnino pitta a netulangnga a awaninna serbina. E ammutam si ammina dadan, malana mawawan.

9

Ino Naddayawanino Tolayira Ki Dios Sino Dadana Tulag

* **8:5 8:5** Exodus 25:40 † **8:12 8:12** Jeremias 31:31-34

¹ Sino pitta a netulagi Dios sino gagginafutamira, aneno netutunna mappeafu sino paddayawanda sikuwan. E ana kappayino nepata'dadda a balena, takesi wara paddayawanda sikuwan.*

² Sinaya paddayawanda, tolda a aneno adwa a kwartuna. Ino pitta a kwartuwa sumallunganda, antuweno ngananda si Nadiosana Kwartu. E ino nagyan sinay, ino sirwat andino lamisaan a piwagganda sino tinapaya neya'dara ki Dios.

³ Nakortinanino sumallungan sinaya kwartu. Ana kappayino tata a kortina a nanaldak sino mekadwa a kwartuwa ngananda si Kadidiosana Kwartu.

⁴ Ino nagyan sinaya kwartu, ino bulawana assikkulanda si bambangug. Ana kappayino kafona nakalukkupan si bulawana ngananda si Kafonna Tulag. Ino neyittunda sinaya kafonino banga a bulawana niyekwanda sino mana a maakkana neya'da i Dios sino gagginafuwera si'in, ino tokuri Aaron a nassimit si'in, andino adwera a nadampeta batuwa niturakkani Moises sino netuni Dios mappeafu sino netulangnga sino tolayira.

⁵ So utunnenno kafon, aneno adwera a nappayaka sinan paratuwa ngananda si kerubima ireno mangipaita si ana i Dios sinay. Nabo'liyarino paya'da e nasiyonganino kallamma kafona antuweno pawwarsiyano padi sino adaneno newa'la'na takesi mapakomanino liwa'na tolay. Antuwuen inayino sapitammi mappeafu sitaw, se ammemi kepay masapit ammin.

⁶ Kunnenayino akkainggurino ammina ana sinaya paddayawanda ki Dios. Kadda aw sumallungino padiyera sino pitta a kwartu, takesi akwandeno tarabafura.

⁷ Udde sino mekadwa a kwartu, ino pelang afafuna padiyeno makatallung, e mamitta pelanga sumallung si unangnga tarun. Ammena kappay dama a sumallung, nu awana ada si iyangkalinna a iwa'la'na ki Dios para sino liwa'na anda sino liwatino kasittolenera, nu wara inangwara si liwata ammera inammu.[†]

⁸ Gafu sino ammin inay, ipakaammuweno Espirituwi Dios si ammena dama a sumallungino tolayira sino gakkuruwa agyanani Dios nu tuntulanda kepayino dadana lintig mappeafu sino Nadiosan andino Kadidiosana Kwartu.

⁹ Se amminirenay, ampariyira pelangino neyakkurug sito ingkein gafu ki Kristo. Se ino animalira andino korwana newa'latino naddayawira ki Dios, ammera dama a paggaddangangan, e malokepayino nakanda gafu sino liwa'dera.

¹⁰ Se ammina inangwara a kunnenay, pallawarampelangino baggira, se mappeafu pelang sino maakkan anna mainum annino paddalusanda si massiki sanna. Inayira a lintig, matuntul nabbelang makkiyad si pinataliyani Dios sino bawuwa tulag.

¹¹ Sitoya, ginamwanginni Kristo a nabbali si afafuna paditam, e inappatamino nalawara nekariyi Dios sino bawuwa tulangnga. Ino passerbiyanneno gakkuruwa agyanani Dios sey langit, e napatig anna nalawad amma sino paddayawanda si'in, se bakkanna tolayino nangwa anna bakkampelang sito lubag, nu ammena lud sey langit.

¹² Ino inangwa i Kristo, namitta pelanga sinallung sino gakkuruwa agyanani Dios sey langita neyampariyanino Kadidiosana Kwartu, e

* **9:1 9:1** Ino tunira mappeafu sino pangwanda sino balaya tolda andino mausar sinay, ana sino Exodus 25-27 anna 30. † **9:7 9:7** Ino mappeafu sino tarabafuweno afafuna padiya inangwara si namitta si tarun, ana sino Leviticus 16.

ammenan ipidwa. E bakkanna adana galidng anna bakeno neyangkalinna, nu bakkanna adanangkepay, se ino adaneno nepappagana sino liwattam takesi mesalakanetam si makkikiyad.

¹³ Gakkuruwa aneno serbineno adana galidng anna baka e kunna kappayino lallangngeno nasikkulana ubbunna baka a newarsi sino tolayira, udde masserbi pelanga maddalus sino baggina tolaya nebilang si madakkut ki Dios takesi damara kappaya maddayaw ki Dios.[‡]

¹⁴ Nu damana a madalusanino baggina tolay gafu sino adana animal, kumarallingkepaya napatiyino ada i Kristo. Se i Kristo, awaningke a kabala wana, e neya'daneno baggina a newa'lat ki Dios gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios a aggabiayag si makkikiyad. Antu gafuna, ino adaneno dama a maddalus sino nakantama madakkut gafu sino narakkatta inangwatama awana serbina takesi damatama masserbi sino aggabiayaya Dios.

¹⁵ Gafu se kunnenoyino pannakadamano ada i Kristo, i Kristoweno makammu sino bawuwa netulagi Dios sino tolayira, takesi amminira a inayani Dios a mesapat sikwana, damara a appannino ammina mabbalanayuna nekarina sikwara. Damana a maa'danira se natayi Kristo a misalak sikwara sino kastiguwi Dios sino liwa'da sin nanuntulanda sino pitta a tulag.[§]

¹⁶⁻¹⁷ Ino tata a aggangwana tolay, ipaitana si matenaddi Kristo liyetama appannino iya'da i Dios. Se ino amparingnga, aneno tolaya mappaillalupat sino ana'ngera, udde kaserana appan nu matay. Kunna antu, wara nad mangipakurug si gakkuruwa natayin liyera a appan. Se nu aggabiayaggepay, ammera dama a appannino illalupattanda.

¹⁸ Kakunnanenoyino inangwa i Dios. Se massiki ino pitta a tulagi Dios, ammena nad nakwa nu awana ada si nangipakurug si aneno natay.*

¹⁹ Se ino inangwa i Moises si'in, binasana amminino netuni Dios a naturak sino lintingnga sino nara'langanino tolayira. Wasin kunnenoy, inappaneno adana galidng anna baka, e dinanumanna. Nappa si tata a kaddatta ngananda si hisopo e binuriburanna si nalibaga a du'du'na karnerowa nalufid. Kasena nesosaw sino nallamura ada anna danum, e newarsina sino tolayira anna sino naturakkanino lintiyi Dios.

²⁰ Wasin newarsineno ada, sinapi'na si, "Iyawa adeno mangipaита si neyakkuruwino netulagi Dios sikwātama tuntulandonad."[†]

²¹ Winarsiyanna kappayino tolda a paddayawanda ki Dios andino ammina ana sinaya usaranda a maddayaw ki Dios.

²² Se ino lintiyi Moises, maggi ammin e madalusan sino ada. Se nu awana ada si mesayuk, ammena mapakomanino liwat.

Mapakomanino Liwa'na Tolay Gafu Sino Natayani Kristo

[‡] 9:13 9:13 Adwa a klase ino mewa'lata sapitanna yaw. Ino galidng andino torowa baka ino newa'la'da kadda run para sino liwattino afafuna padi andino tolayira. Ino mappeafu sino lallang, itannu sino Numero 19. Nu wara tolaya nebilang si nadakkut gafu sino nappanganna sino baggina natay, maawag si newarsiyana si danuma nalamuran si lallangngeno nasikkulana nalibaga a ubbunna baka, kasena mebilang kappay si nadalusan. [§] 9:15 9:15 Ino sapi'na Griego a nausar sitaw anna sino metufara bersikulu, adweno anggamma sapitan. Ino tata, tulag. Ino tata kappay, ino netura'nga tolay mappeafu sino keannayanino ipaillalupa'na. * 9:18 9:18 Ino gagangena Judyu, nu wara pattulanino adwera a tolay, wara nad partiyanda a mangipaammu si iyakkuruddeno nattulanda. Itannu kappay sino Genesis 15 ino inangwa i Dios a nangipakaammu si iyakkurungngeno nekarina ki Abraham. † 9:20 9:20 Exodo 24:6-8 Itannu kappayino sinapiti Afu Jesus sino Luc. 22:20.

²³ Kunna antu, inayira a inusarda a naddayaw ki Dios sito lubag, ampariyira pelangino gakkuruwa ana sey langit. Nawarsiyanira nad si adana animala newa'lat ki Dios takesi madalusanira. Udde gafu se nalawarino gakkuruwa ana sey langit amma sikhara ammin, nalawannaggappayino mewa'lat takesi madalusam.

²⁴ Ino sinallungani Kristo, bakkannino Kadidiosana Kwartuwa inangwana tolaya amparibbelangino ana sey langit, nu ammena lurino gakkuruwa agyanani Dios. E antuweno agyananna sito ingkeina mangita'dag sikhwatam ki Dios.

²⁵ Tanganangkappayino inangwa i Kristo sino akwanino afafuna padina Judyu, se ira, kadda runa sumallungira sino Kadidiosana Kwartuwa iyangkalindeno adana animala newa'la'dan. Udde i Kristo, ammena nepipidwa a niwa'lat sino baggina.

²⁶ Se nannud namipidyeno newa'latanna, kanayun nadda madyatana matay makkiyad sin namaratuwanna sito lubag. Udde ino kakuruwanna, namitta pelangino inangnganna sito lubag sito kauddiyana aw takesi ariyannaneno liwa'na tolay gafu sino niwa'latanna sino baggina.

²⁷ Amminetama tolay, maawag si mamittetangke a matay, kaseretam ukumanni Dios.

²⁸ Kunna kappay ki Kristo, namitta ke a nataya newa'lat takesi ikaruneno ammina liwattama tolay. Muli kappena sitaw, udde bakkanna gafu se ipidwana a mikaru sino liwattam, nu ammena lud umangnga mangisalak sikhwatam ammina aggataron sikhvana.

10

Ino Niwa'latani Kristo Sino Bagginangkepay

¹ Ino lintiyi Moises, kunnangke alinopelanga amparingngeno nalawara iya'da i Kristo. Gafu se amparibbelanga bakkannino kakuruwan, massiki kadda runa miwa'latino maddayawira ki Dios si animal, ammerangke mapaggaddang gafu sinaya akwanda.

² Se nannud gakkuruwa nadalusanira sino liwa'da gafu sino newa'la'da, ammeran nad ituluya miwa'lat, se awaninna malow sino nakanda.

³ Udde ino kakuruwan mappeafu sinaya iwawa'la'da, kadda runa ipadandanya sino tolayira si ana kepay liwa'da.

⁴ Se ammena dama a maariyeno liwa'na tolay gafu sino adana baka anna galdinga mewa'lat.

⁵ Antuweno gafuna a sin ara'niyenna inangngi Kristo sito lubag, sinapi'na ki Dios si,

"Bakkannino napartiya animal annino korwana mewa'latino panggammannu. Antuweno nepabbalirak si tolay ta damaka mangurug sikhwan.

⁶ Gakkuruwa ammem anggammmino animala sikkulanda andino korwana iwa'la'da gafu sino liwa'dera.

⁷ Antu gafuna, sapitangku si, 'Ayawak, Dios, takesi akwangkuweno panggammannu, a kakunneno nepetura'ngu mappeafu sikhak sino sapi'nu.' ^{**}

⁸ Dandammantamino anggamma sapitannino sinapiti Kristo a netura'mi. Ino palunguwa sinapi'na, amme anggammii Diosino nadadaruma a newa'la'da sikhvana. Bakkannirenayino panggammanna.

* **10:7 10:7** Salmo 40:6-8

Kunnenayino sinapi'na, massiki antuweno ana sino lintiya tuntulanda nad.

⁹ Kasena sinapikkappay si, "Ayawak, Dios, takesi akwangkuweno panggammannu." Ino nassapitanna sinoy, antuweno pangammuwantam si nepeibbatti Diosino dadana iwawwa'la'da e nepatalina i Kristo a mewa'lat.

¹⁰ Gafu se inangwa i Jesu Kristowenaya panggammani Dios, nadalusane-tam sino liwattam gafu sino niwa'latanna sino bagginangkepaya ammenan mepipidwa.

¹¹ Ino padiyera a Judyu, kadda awa natta'daggira a mangwa sino tarabafura. Kadda awa ipipidwara a miwa'lat si animal ki Dios. Udde inaya iwawwa'la'da, awaningke damara a mari si liwatino tolayira.

¹² Udde i Kristo, namitta ke ino niwa'latanna sino baggina para sino liwatino tolayira, e damanan si makkikiyad. Ino pamakurug sinay, wasin inangwanan inay, nattuttud sino padiwanan Dios sey langit,

¹³ e ana sinaya aggataron sino pangaffutani Dios sino kakalinganera.

¹⁴ Se gafu sino namitta ke a niwa'latanna sino baggina, nepaggaddan-gnga si makkikiyad amminino tolayira a dalusanna sino liwa'da.

¹⁵ Ta'daggangkappayino Espirituwi Dios sikwatam si gakkuruwinay, gafu sino nepetura'nga si'in si,

¹⁶ " 'Antuyawino bawuwa itulaggwu sikuwara naso maddagguna aw,' kunni Afu Dios. 'Imulakino lintiggwu sino nakanda takesi angganda a kuruwan.'

¹⁷ E sinapi'na kappay,
"Ammekunna dandammannino liwa'dera andino narakkatta inang-wara."[†]

¹⁸ Kunna mantu, gafu se napakomaniran, awanin nadda mewa'lat gafu sino liwat.

Damatama Umara'ni Ki Dios Gafu Ki Kristo

¹⁹ Kunna antu, kakkolak, gafu sino ada i Jesus a nebubbu sino natayanna, ammetammad maatalla sumallungu sino gakkuruwa agyanani Dios a meyamparig sino Kadidiosana Kwartu.

²⁰ Se gafu sino natayanna a meyamparig sino napissayanino kortina a nanaldak sino sumallungan,[‡] nangwa i Jesus si bawuwa dalana kunnangke aggabiayag, se inaya dalan, i Jesus a aggabiayag.

²¹ Inaya Jesus, antu kappayino paditama awana kakunnana a mimut sikwatama kataabbalayani Dios.

²² Kunna antu, umara'niyetammad ki Dios gafu se gakkuruwa anggan-tama maddayaw sikuwana anna ammetam maddaladudwa sino kinurud-dam. Se ammutam si nadalusenetam sino ammina liwata kunnangke nawarsiyonetam sino ada i Kristo e kunnangke naunafanino baggitam si namannanga danum.[§]

²³ Pattalaginarantammad sino nakantamino sapitantama innanaman-tam. Ammetammad maddaladudwa, se matalakki Dios e akwanneno nekarina.

²⁴ Dandammantangkappenaddino damatama akwana makkaduduffun takesi madadagganaino agganggantam andino nalawara aggangwatam.

[†] **10:17** **10:17** Jeremias 31:33-34 [‡] **10:20** **10:20** Ino napissayanino kortineno Templo, mabasa sino Mar. 15:38. [§] **10:22** **10:22** Ino tunira mappeafu sino pawarsiyaino padi si ada, ana sino Exodo 29:21. Ino mappeafu sino kaunafanneno baggira, ana sino Exodo 29:4, 30:17-21, ana sino 40:30-32. Itannu kappayino nekariyi Dios a ana sino Ezekiel 36:25.

25 Ammetam ibbattana makkakarampatta maddayaw ki Dios a kakuneno akwanino korwanira, nu ammetam lud pattuyaggannino angnguruwino bafuluntamira, kumaral se aggaammuntam si ara'niyennino puliyani Afu Jesus.

Natalanggadetammad Sino Angnguruddam

26 Se nu naammuwantamunnino kakuruwan mappeafu ki Kristo, e gaguriyatantangkepaya malliwata mattalekkud sikwana, awaninna korwana mewa'lat si makaari sino liwattam.

27 Awana korwan si taronantam nu bakkampelangino kattalatalawa pangukumani Dios sikwatam annino kattalatalawa afuya kasikkulanino ammina kumontara sikwana.

28 Dandammantamino nakwa sino ingkelangatolaya nattalekkud sino lintiyi Moises si'in. Nu wara tallu onnu adwa a manistigu si gakkuruwa nalliwat, awaninge alla'da sikwana, nu ammera lud papatayan.*

29 Nu kunnenoyino kastiguneno nattalekkud sino lintiyi Moises, ku-marallingkepayino kastiguneno tolaya mappoporay anna mattalekkud sino Abbingi Dios, anna mibilang si awana balorneno adana, massiki inaya adeno mipakurug sino netulagi Dios annino makadalus sikwana sino liwa'na. Ino tolaya mangwa si kunnenoy, ayoyunganna kappayino Espirituwi Dios a manuffun sikwatam. Nadammattingkeneno kastiguwi Dios sikhana.

30 Se ammutamino pannakadama i Dios a nassapit si, "Ikkankino ana kalintiyanne a mabbalat sino mangwera si narakkat. Ikkankino mangastigu sikhara a meannung sino inangwara." Sinapi'na kappay si, "Ikkankino mangukum sino tolekira."†

31 Kunna mantu, gakkuruwingke a kattalatalawino mana'nga sino kastiguwi Dios a aggabiyyag si makkikiyad.

32 Dandammandonaddino inangwayu sin bawukayu kepaya nangurug. Se massiki nadyatangkayungke, inattammandokepay e natuyaggino angnguruddaw.

33 Nu korwan, pinadyatandakayuweno ammera nangurug anna neyatataldakayu sino a'langngeno kaodduwana tolay. Nu korwan, massiki bakkangkayuweno nadyatan, nesapakkayu sino bafulundawira a madyatan gafu se dinuffunandawira.

34 Se inalla'dawino bafulundawira a nabalud. E massiki inappeno ammera nanguruwino ammina kukwayu, ammeyu nepabburuburung, nu ammekayu lud maanggam gafu se ammuyu si aneno kura nalawara kukwayuwa mabbalanayun.

35 Kunnantu, ammeyu nad iboboliyeno angnguruddaw, se odduweno nalawara labu'daw nu mattalaginaggayu.

36 Attammandonaddino kinadidya'daw takesi akwandawino panggamani Dios, e nu kunnenoy, appandawino nalawara nekarina.

37 Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Ammenan mabayag, e gumamwangino taronandaw, e awana katalantananna.

38 Ino tolekira a naggaddang, mabiyayira gafu sino angngurudda annino annala'da sikhak. Udde nu wara mattalekkud sino angngurungnga, ammek maanggam sikhana."‡

* **10:28** 10:28 Deuteronomio 17:2-7; 19:15 † **10:30** 10:30 Deuteronomio 32:35-36 ‡ **10:38** 10:38 Habakuk 2:3-4 Itanni kappay sino Rom. 1:17 anna sino Gal. 3:11.

39 Udde ikkanetam, ammetam mesapat sikuwa a mattalekkud sino angngurudda a makastiguna si makkikiyad. Se ikkanetam, natalanggaddino angnguruddam, e mesalaketamma.

11

Ino Angnguruwa Tuntulantam

1 Iyawa angnguruddam, antuweno pattalanggaddantam si meyakku-ruwino innanamantam annino panguruwantam si gakkuruwa aneno ammetam maita.

2 Kakunneneno tolayira si'in gafu sino angngurudda, antuweno nanggamani Dios sikuwa.

3 Gafu kappay sino angnguruddam, ammutam si naparatu ammin gafu pelang sino pannakadamaneno sinapiti Dios. Antuweno ammutam si ammina maita, naggabwat ammin sino ammena maita.

4 Dandammantami Abel si'in. Gafu sino angngurungnga, nalawarino newa'la'na ki Dios amma sino newa'latino kola'nga a i Cain. Gafu kappay sinaya angngurungnga, nebilangi Dios si naggaddangnga tolay, e ino pangammuwantam, inanggammanneno newa'la'na. Antu gafuna, massiki natayi Abel, oddu kepayino itulduna sikuwatam gafu sino angngurungnga.

5 I Enoc kappay si'in, gafu sino angngurungnga, ammena natay, nu amme lud inappa i Dios a mesapat sikuwa a aggabiayag. Antu gafuna, massiki intintufu'da sito lubag, ammera nasumpalan se anen ki Dios. Aneno nepeturakki Dios mappeafu ki Enoc a sapitanna si maanggammadios sikuwa liyena inappa.

6 Ammena dama si anggammanni Diosino massiki sanna a tolay nu awana angngurungnga sikuwa. Se ino manggamma umara'ni ki Dios, kuruwanna nad si gakkuruwa ana i Dios anna kuruwanna naggappay si nalawarino ilabu'na sikuwa a manggamma mangamu sikuwa.

7 Massiki i Noe kappay si'in, gafu sino angngurungnga, kinurungngeno sinapiti Dios sikuwa mappeafu sino kattalatalawa makwa so maddag-guna aw. Massiki awana initana si kunnenoy, kinurungnga kepay, e ngangwa si dokalla pattakayan takesi antuneno kesalakanda a taabbalay. Gafu sinaya angngurungnga, nebilangi Dios si naggaddangnga tolay, udde ino bafulundera a ammera nangurug, nepaitana si narakkattino inangwara.

8 Tata kappayi Abraham a gafu sino angngurungnga, inangwaneno sinapiti Dios sikuwa a anawanneno lubbunna ta umang si korwana lubagga ipaillalupatti Dios sikuwa. E ginikka'mantura Abraham, massiki ammera inammuweno ira'bunda.

9 Gafu kappay sino angngurungnga, inanusanna a nabbalay si tolda a kunnangke mangili sinaya lubagga nekariyi Dios sikuwa. Kakunna kappayino abbingnga a i Isaac, mampesino afuna a i Jacob, nabbalayira kappay si tolda, massiki nekariyi Dios si illalupattandeno lubag.

10 Inanusani Abrahamino kunnenoya agyananna, se innanamanna si makiigyanna sino lubbuna inangwa i Dios sey langit awana pakkiyaranna.

11 Gafu sino angngurungnga, neya'da i Dios sikuwaneno pannakadama a mabbing, massiki lakayin anna lupatta bakattinni Sara a atawana, se kinurungnga si matalakki Dios a mangwa sino nekarina.*

* **11:11 11:11** Ino tata kappaya anggamma sapitan sino dami'na Griego: I Sara kappaya atawa i Abraham, lupat anna bakattin, udde gafu sino angngurungnga, neya'da i Diosino pannakadama a mabussit, se kinurungnga si matalakki Dios a mangwa sino nekarina.

12 Antu gafuna, massiki ammenan nad makaabbingi Abraham se lakayin, inodduweno gakagakanera. Ammena mabilangino kaodduweno gakagakanera, se kunnangke kaodduweno bitunira sey langit onnu ino kaodduweno adat sino dappi'na bebay.

13 Amminirenaya tolay, nanguruwira kepay ki Dios makkiyad sino natayanda. Massiki ammera inappa sino kabiyyaddenio nekariyi Dios sikwara, kunnangke aggadipatandeno meya'dana sikwara, e maanggammira. Aggaammunda si bakkan yawa lubaggino gakkuruwa lubbunda, nu bakkanna mangiliyera lubbelang sitaw.

14 Ino tolayira a kunnenoyino dandammandia, ipakaammura si aneno angganda a umanggan, a antuweno gakkuruwa lubbunda.

15 Bakkannino lubbuna inanawandeno dandammandia, se nu kunna naddinoy, damara nadda muli sinay.

16 Udde bakkanna antuwenayino aggadandammandia, nu ammera lud aggadandammannino kalawarana lubbuna ana sey langit. Gafu se kunnenoy, ammena maatallani Dios sino pingngananda sikwana si Diosda. E ammutam si gakkuruwenay, se aneno nedadanna a lubbunda sey langit.

17-18 Dandammantamino angnguruwa nepaita i Abraham sin nanalodawani Dios sikwana. Gafu sino angngurungnga, nedadanna a papatayanino tata ke a abbingng a i Isaac[†] a mewa'la'na ki Dios, massiki nekariyi Dios si i Isaacino paggabwatanino gakagakanera.

19 Se ino nakammi Abraham, aneno pannakadama i Dios a mappaangngangoli ki Isaac nu matay. E kunnangke gakkuruwa nepangngangolina, se nu amme inallangngani Diosi Abraham sin pamapatayanna nad sikwana, neyakkurungnga nadda pinapatay.

20 I Isaac kappay, kinurungnga si akwani Diosino nekarina, e gafu sinaya angngurungnga, sinapi'na sino ana'ngera a da Jacob anni Esau si duffunaria i Dios naso maddagguna aw.

21 Kunna kappayi Jacob, nepaita si kunnenoy kappayino angngurungnga, se sin ara'niyenna matay, sinapi'na sino adwera a afuna a abbingi Jose si nalawarino iya'da i Dios sikwara. E naddu'mug sino tokunna a naddayaw ki Dios.

22 I Jose kappay, gafu sino angngurungnga, sin liyena kepaya matay, sinapi'na si madatangngeno umanawanino bafulunnera a gakagaka i Israël sey Egipto, e netunna si iyangkalinda naddino tulangngera nu umanawira takesi itananda sino lubbuna umangganda.

23 Ino mapparanakira i Moises, ana kappayino angngurudda, e antuweno ammera nattalawa amme manuntul sino lintiyino ari sey Egipto a papatayanda naddino kalu'bita lalaki, e wasin neyanaki Moises, netawura si falluwa dakkag, se naitara si kaanggammimo kalu'bit.

24 Ana kappayino angnguruwi Moises sin dokallin, se ammena anggamma nebilang si abbingino nanifi sikwana a ino bafaya abbingi Faraon a ari sey Egipto.

25 Ino nalawad sino nakamma, mesapat sino tolayira i Dios, massiki madidyatanira, amma sino makilanggak sino balayino ariya ammena mangurug, se ammunia si malana matta'lувat inaya langgak.

26 Se ino dinandamma, nalawarino madidyatan anna maayoyungan gafu se innanamanneno piniliyi Dios a matturay so maddagguna aw amma

[†] **11:17-18 11:17, 18** Agyanino korwanira a abbinda Abraham, udde mebilangi Isaac si tatatake a abbing, se antu pelangino neyanak si keyakkuruwanino nekariyi Dios. Itannu kappay sino Rom. 9:7-9.

sino appanna amminino kinaba'nangngino Egiptowera, se kunnangke aggadipatanneno ipalabuti Dios sikuwana sey langit.

27 Gafu kappay sino angnguruwi Moises, inanaw sey Egipto, udde bakkanna gafu se mattalaw sino bungutino ari. Massiki madyatan, ammena nakkafuyino angngurungnga, se kunnangke aggitanna i Dios a ammena maita.

28 Gafu se kinurungngeno sinapiti Dios sikuwana, netulduna sino bafulunnera a gakagaka i Israelino akwanda nad sino fiyesta a ngananda si La'wutan. Sinapi'na sikuwara si mamartiyera nad si karnero ta iwarsireno adana sino idangngeno kayatanino bafalerera, takesi nanu gumamwangino anghela mamapatay sino pappalunguwera a abbing sey Egipto, la'wutannaneno bafalayira a nawarsiyan si ada takesi awana matay sikuwara a gakagaka i Israel.

29 Gafu sino angnguruwino gakagakera i Israel, dinammandeno bebaya mingngan si Nalibaga a kunnangke nallakarira si namma a lubag. Udde wasin kinakkapanino Egiptowera a dumaddag sikuwara a naddammang, nalimattira ammin.

30 Gafu kappay sino angngurudda ki Dios, naduduwino ata'nanga tupinga nelebad sino lubbuna Jerico sin nasinduwerana nalallebad si pituwa aw.

31 Sinaya lubbun, agyanino bafaya mingngan si Rahab a milallaku sino kinabafena. Udde gafu sino angngurungnga ki Dios, nepadilo'neno dinundunira i Josue a mallakkap sino lubbunna anna dinuffunanner. Antu gafuna, ammena nesapat sino pamapatayanda sino kalubbunanner a ammena manggamma mangrug ki Dios.

32 Dagganangku kepenaddino mistoriya mappeafu sino angnguruwino gagginautamira si'in. Udde ammek mabalin yo turakku nu itulduk amminino mappeafu sikuwara Gideon, Barac, Samson, Jefte, David, Samuel, andino gumalabbunira.

33 Odduweno inangwara gafu sino angngurudda ki Dios. Nangaffutino korwan sikuwara sino nakiyubattanda si korwana lulubbun. Ino korwanira pay, naturayira si naggaddang, e inappareno nekariyi Dios. Ino kappay korwanira, nepisandeno wangitino layonira takesi ammerera ansan.

34 Ino korwanira, ammera nalussuk massiki netakkuddera sino natuyagga afuy. Ino korwanira pay, nalli'wera sino mamapatayira nad sikuwara. Nakafuyino korwanira, udde nepattuyaggira i Dios. Ino korwanira kappay, naturirira a inang nakiyubat, e nepabbukaldeno sindaluwera a naggabwat si korwana lubbuna nakiyubat sikuwara.

35 Agyangkappayino bafabbayira a nepanggangoliyi Diosino abbinder.

Udde agyangkappayino korwanira a nadyatan kiyad si natayira, se innammera a sinalekkuranino angngurudda ta mawayanira nad. Se ino innanamanda, ino kalalawarana biyag sey langit nu manggangoliyera sinay.

36 Ino korwanira kappay, nelopalope'dera e siniwa'wattandera. Ino kappay korwanira, kinawarandera e binaluddera.

37 Ana kappayino ilapalappaderra kiyad si natayira. Ino kappay korwanira, gina'bundeno baggira si ragadi, e ino korwanira, pinapaterera si saset. Nepaanreno korwanira sino lubbunda e pinadyatandera, antuweno kakallakkirangke. Nabbarawasiyera si gaddangnga galid anna karnero,

38 e nalalitira pelang sino kalolowat anna sino kakuluran, a nagyan si agweb anna si abbu'na lubag. Udde ino kakuruwanna, ammena meannungino kasittolerera a mebulun sikuwara.

39 Amminirenaya tolay, dinayawira i Dios gafu sino angngurudda, udde ammena neyakkurug sino tiyemporeno nekarina.

40 Se aneno kura nalawara dinandamma a ammena moyakkuruwino nekarina sikuwara makkiyad si mesapatetam takesi magagarindanetama mappa sino kalawarana nekarina.

12

Tulduwandelami Dios A Amatam

1 Ikkantem sito ingkein, meyampariyetam si makiparesa a buyanino amminira a natuyaggino angngurudda si'in. Antu gafuna, tuntulan-tammaddino aggangweno makiparesa ta ariyatamino massiki sanna a manalantan sikuwatam, mampesino liwata kunnangke mifuwad sikuwatam. Ituluytammadda malayaw sino papparesana netulduwi Dios sikuwatama

2 pittatantammaddino nakantam ki Jesus, se antuweno gafuneno nanguruwantam annino salinunu'neno nanguruwantam. Neyattammeno nelansanna sino krus anna nepansi'neno niyatatallanda sikuwana gafu se aggadandammanno pallanggakanna nanu masinduweno nepakwa i Dios sikuwana. E sito ingkein, anenna aggatuttud sino padiwanani Dios sey langita matturay.

3 Dandammandonaddino inangwa i Jesus a niyattam sino nappelalota nangontaranino minalliwitira sikuwana, takesi ammekayu makkafuy anna matappag sino angnguruddaw.

4 Se massiki madyatangkayuwa mammay sino narakkat, awangkepay natay sikuwayu gafu sinoy.

5 Ma, nakalyawandokaddino sinapiti Dios sikuwayuwa abbingnga? Se anggamma pattuyaggannino nakandaw sino sinapi'na si,

"Ikka a abbingku, dingngaggannu nad nu tulduwandaka i Afu Dios, e ammeka madismaya nu allangngandaka."

6 Se allangngani Diosino ammina iiddukanna, e siwa'wattanna ammina ibilangnga si abbingnga."*

7 Kunna antu, ibilandonaddino dya'daw si aggallangngi Dios sikuway e attammandaw, se antuweno pangamuwandaw si ibilandakayuwi Dios si abbingnga. Se wara kad abbing si amme allanganano amana?

8 Se nu ammerakayu allangngani Dios a kunneno akwanna sino ammina abbingnga, anggamma sapitan si bakkanna abbindakayu, e kunnangke tangananino amayu.

9 Ino amatamira sito lubag, inallangngandetam, e neyataltamira gafu sinaya inangwara. Kumaralla mappeturayetammad ki Dios a Amatam sey langit, se nu kinnenayino akwantam, mabiyyetam si makkikiyad.

10 Inallangngandetamino amatamira sito lubag si bisampelanga aw sin kabbintam, e inangwara pelangino ammuran si pallawarantam. Ammenangke kun ki Dios, se gakkuruwa ammuneño pallawarantam, e allangngandetam takesi mekunnetam sikuwana a nadiosan.

11 Gakkuruwa ammetam maanggam nu mada'ngeno pallangnganna sikuwatam, se malow, udde nu massi'lutin e matulduwanetam sinay, mallawarinmimo aggangwatam anna massiyanakkinnino nakantam.

* **12:6 12:6** Proverbio 3:11-12

Kattalatalawino Mattalekkud Ki Dios

12 Kunna antu, massiki odduweno dyata lawumandaw, ammeyu nad madismaya sino angnguruddaw. Pattuyaggandonaddino nakandaw.

13 Mattalaginaggayu nadda mangwa si nalawad, takesi ino bafulundawira a nakafuyino angngurudda, ammera mibbat, nu ammera lud mattuyag.

14 Ino aggangwayu nad, nalawarino akkebulundaw si ammina tolay nu damana, anna akwandopelangino panggammani Dios. Se awana mesapat ki Dios nu ammena akwanino panggammanna.

15 Makkaimaimukkayu takesi awan sikwayuwa mattalekkud sino allakki Dios, se ino tolaya mangwa si kunnenoy, meyamparig si mula a napetino bungana, e nu purayandawa mattufu, odduwa mapetana malamitan sino liwa na.

16 Itandokappay si awan sikwayuwa makidurug sino bakkanna atawana, anna awan sikwayuwa manuntul ki Esau si'ina ammena nekalowi Dios. Se i Esau, netalya'na si taakkananino kalintiyanna a palunguwa abbing.[†]

17 Ammutam si wasin nasindenutenay, nebobiloy Esauwino inangwana, se anggamma si bindisiyonanino amana si meannung sikwana a palunguwa abbing. Udde massiki nappekakallakka mattangit, ammenan dama, se awana damana a ipatali sino salinu'n'u'neno inangwana.

18 Ammetammad matappagga mangurug ki Dios, se nalawarino bawuwa netulangnga sikuwatam amma sino dadana netulangnga sino gagginafatima si'in. Se sin naddayawira ki Dios, inara'niyandeno maitara a kulura Sinai a gumigillayab. Kattalatalawino kinakkapanda a lammuk anna natuyagga bayabbag.

19 Dininggadda kappayino natuyagga tangguyub andino kattalatalawa damiti Dios. Wasin diningngaddenay, nakatalawiran e nakiggimallakkira si ibbattanneno sapitanna.

20 Se ammera makattam sino sinapi'na si, "Ammekayu umara'ni sito kulud, se nu wara mani'dun sitaw, massiki animal, malappangngad kiyad si matay."[‡]

21 Gafu se gakkuruwa kattalatalawino initara anna diningngadda, massiki i Moises, sinapi'na si, "Mayya'yakkakun sito talok."[§]

22 Udde tangananin sikuwatam sito ingkein, se nu maddayawetam ki Dios, kunnangke ara'niyatamino kulura Sion a agyananino bawuwa lubbunna Jerusalem sey langit. Ino anggamma sapitan, umara'niyetam sino agyanani Dios a aggabiyyag si makkikiyyad. Antu kappayino agyananino parifurifuwera a anghelnera a malallanggakira a maddayaw sikuwana.

23 Nesapatetam sino amminira a ibilangi Dios si palunguwa abbingnga a antuweno bafuluntamira a manguruwa neturakkino nganda sey langit, mampesino kararuweno naggaddangngira a tolay si'ina nepabbaliyi Dios si toléna a awaninna liwa'da. Inara'niyetam ammin ki Dios a mangukum si ammina tolay,

24 anna ki Jesus a mangita'dag sino bawuwa netulagi Dios sikuwatam. Kunnangke nawarsiyanetam sino adana sin nadalusano liwattam. Mannakadameno adana amma sino ada i Abel si'in, se ino ada i Abel, kunnangke arangnganna si mabbalatti Dios, udde mapakomanetam gafu sino ada i Jesus.*

[†] **12:16 12:16** Ino istoriya mappeafu sino inangwa i Esau, ana sino Genesis 25:27-34 anna 27:30-40.

[‡] **12:20 12:20** Exodo 19:12-13 [§] **12:21 12:21** Deuteronomio 9:19 * **12:24 12:24** Genesis 4:10

25 Palanandaw takesi dingngaggandawino sinapiti Dios. Se nu kinastiguwi Diosino gagginafutamira si'ina ammera nangurug sino nepetulduna ki Moises, kumarallin nanu ammetam kuruwannino nepesapi'na sino Abbingnga a naggabwat sey langit.

26 Se sin naddamiti Dios si'in sey Sinai, nagguyaddino lubag. Udde aneno sinapi'na a ammena kepay neyakkuruwa kunna si, "Ipidwa'nga a guyaddan yo lubag, udde bakkampelangnga sito lubag, nu ammena lud ammina ana sey langit."†

27 Ino nassapitanna si ipidwana a guyaddan yo lubag, anggamma sapitan si maari amminino pinaratuna a dama a maguyad, takesi ino pelang mabbalanayunino mabattang.

28 Gafu se nesapatetam sino patturayani Dios a ammena maari si makkikiyad, mappasalamatetammad sikwana. Gafu se patiyantam anna ammetam kalyawanino pannakadamana, dayawantammad sino addayawa panggammanna.

29 Se ino Dios a dayawantam, nu mangastigu, meyamparig si afuya sikkulanneno ammin.

13

Ino Akwannaddino Manguruwira A Mappaanggam Ki Dios

1 Ituluydonadda makkaaanggamma kunnangke makkakarolakkayu.

2 Minappadilokkayu nad si korwana tolay, massiki ammeyuwera ammu, se agyanin nappadilotira sino ngananda si kasittolerera, gampade anghe-lira karud.

3 Duffunandonaddino bafulundawira a nabalud, anna allakkandawira a kunnangke nabaluggayu pay. Kunna kappay sino nadyatanira, allakkandawira a kunnangke nadyatangkayu pay.

4 Patiyandonaddino natawandaw takesi ammeyu darallannino akkatafaleyu, se kastiguni Dios amminira a makibulun onnu mangayoyung si bakkanna atawara.

5 Ammekayu nad naingap si pirak, nu ammeyu lud manggam sino ana sikwayu, se sinapiti Dios si, "Ammetakayuna anawan, ammetakayu kena purayan."*

6 Gafu so kunnenoy, ammetammad maatalla massapit si, "I Diosino manuffun sikwak, e ammek mattalaw, massiki sanneno akwanna tolay sikwak."†

7 Dandammandonaddino nangifuyutira sikwayu si'ina nanuldu sikwayu sino sapiti Dios. Dandammandawino nalawara tupa'ngeno biyadda takesi tuntulandawino angngurudda.

8 Se i Jesu Kristo, ammena mangkakwa, se ino nakamma si'in, kunna kappay sito ingkein, e kunna kappena si makkikiyad.

9 Itandonad takesi ammekayu matutunggungan manuntul si tanganana tuldun. Se ino mappatuyag sino angnguruddamino angngikallakkki Dios sikwatam, bakkannino panuntulantam sino tutunino tolayira mappeafu sino maakkan. Ino nanuntulira sino kunnenoya tun, awaningke a neduffunna sikwara.

10 Ikkonetama mangurug ki Jesus, ino natayanna sino krusino napokanneno liwattam. Udde ino tolayira a miwa'lakkepay si animala manuntul sino lintiyi Moises, ammera dama a mesapat sino duffunna sikwatam.

* **12:26** **12:26** Haggeo 2:6 * **13:5** **13:5** Deuteronomio 31:6,8; Josue 1:5 † **13:6** **13:6** Salmo 118:6

11 Awana kalintiyanda a mesapat sinay, se massiki gafu sino lintiyi Moises, ammera akkanannino animala mewa'lat para sino liwat. Se ino animala maparti, itallungino afafuna padiyeno adana sino Kadidiosana Kwartu ta iwa'la'na ki Dios para sino liwat, udde ino baggira, iyanda sino lasinneno lubbun ta masikkulan.

12 Kunnenoyino amparingngeno nakwa ki Jesus, se natay sino lasinneno lubbun, takesi madalusano tolayira sino liwa'da gafu sino adana.

13 Kunna antu, umangngetam sikwana sino lasinneno lubbun, ino anggamma sapitan, ibbattantamino dadana aggangwatama Judyu, massiki madyatanetam anna melopalopetetama kunna kappay sikwana.

14 Se bakkan sito lubaggino pagyanantam si makkikiyad, nu ammetam lud aggataronanino pagyanantamma sey langit so maddagguna aw.

15 Gafu ki Jesus, kanayunetammadda maddyaw ki Dios anna mapasalamat sikwana a Afutam a kunnangke antuweno iwa'lattam sikwana.

16 Ammetangkappenad matappagga mangwa si nalawad sino bafuluntamira anna manuffun sino mawira si duffun, se antu kappayino mallanga iwa'lattama panggammani Dios.

17 Kuruwandonaddino mangifuyutira sikwayu e mappurekayu sikwara, se ireno piniliyi Dios a mimut sino angnguruddaw. Nalawarino aggitu'da sikwayu se ammura si sombatandana ki Dios nu ansanneno annuldura sikwayu. Antuweno kuruwandawira nad, takesi maanggammira a mangwa sino tarabafura. Se nu ammeyuwera kuruwan, malowino nakanda, e ikkayuweno maawanan si duffun.

18 Ikarakararandakami ki Dios, se awana ammumi si narakkatta inangwami, e kanayuna anggammiya mangwa si nalawad.

19 E anggangkungke si ikararandak takesi malanaka muli sikwayu sitan.

Ino Namindisyonanna Sikwara

20-21 I Dios a mappasiyanak si nakam, a'dandakayu nad si ammina awandawa mangwa sino panggammanna, anna gafu ki Jesu Kristo, pabbalindakayu nad si tolaya manggammma mangwa sino panggammanna. I Diosino nappaangngangoli ki Jesus a Afutama mimut sikwatama kunnangke Pastonerowa mimut sino karneronera. Gafu sino natayanna, neyafuneno bawuwa tulagi Dios a awana pakkiyaranna. Antu gafuna, madayonaddi Jesu Kristo si makkikiyad.

Ino Ambu'neno Turak

22 Kakkolakku, allakkanda'ngad ta dingngaggandaw yo neturakuwa mappatuyag sino nakandaw, se ammena kena ata'nang.

23 Anggangkuwa ipakaammu sikwayuwa nepalawandani Timoteo a kolattam sino abbaluran. Nu malana umang sitaw, ibulungku nanu umangngak sitan.

24 Itulduyu sino ammina mangifuyut sikwayu si aggadandammammiyera, e massiki ino amminira a mangurug sitan, aggadandammammiyera kappay. Ino bafuluntamira a manguruwa naggabwat sey Italia, sapitanda pay si aggadandammandakayu.

25 Allakkandakayu nad ammini Dios.

Ino Turakki Santiago Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubbag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mappeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikwara. Sino ambu'neno turak, ana kappayino maammuwantam mappeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyani Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'neno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Santiago a masserbi ki Dios anna ki Afu Jesu Kristo. Antuyawino turakku sikwayuwa Judyu a mangurug ki Kristo a magyan sino palulubbun sito lubbag. Nalawaggayu penad.

Ino Angngurug Annino Kinalaing

² Kakkolakku si angngurug, nu odduweno lawumandawa dyat, maanggangkayungke nad,

³ se ammuyu si ino kadalodawanino angnguruddaw, antuweno mapatuyag sino angnguruddaw takesi natalanggad.*

⁴ Natalanggannad mantuweno angnguruddaw ta ammeyu ibbattan, se ino ketupakkannenay, mallalawarino aggangwayu makkiyad si awaningke a pakkuranganna.

⁵ Udde nu wara sikwayuwa amme makaammu sino anggammi Dios si akwanna, marangngad ki Dios si laingnga ta maa'dan. Se maanggammi Dios a manga'da sino ammina tolaya marang sikwana, e ammenera atallan.

* ^{1:3 1:3} Itannu kappay sino Rom. 5:3-4 anna sino 1 Ped. 1:6-7.

6 Udde ino marang, kuruwanna nad si iya'da i Diosino arangnganna a ammena maddaladudwa, se ino maddaladudwa, kakunneno palung sino bebaya ingkelamangino kedaluyakanna gafu sino leled.

7 Ino tolaya kunnenay, ammena nad innanaman si wara iya'da i Dios sikwana,

8 se makkalindadweno nakamma, e ammena natalanggad sino ammina akwanna.

Ino Pobiriyyera Andino Bafa'nangngira

9 Ikkayuwa pobiriya kakkolak, maanggangkayu nad, se napatiggayu sino angngita i Dios.

10 Ikkayu paya bafa'nang, maanggangkayu kappenad gafu se awana patingngeno kinaba'nandaw sino angngita i Dios. Se ino ba'nang, kakunnaneno lappawa malana malelay.

11 Se nu mattaggatino sinag e napatuwengkein, malelayiranino mula e madara'nino lappora e awaninnino lawadda. Kunna pieneno makwa sino ba'nangnga tolay, mada'nganeno katayanna, e anawanneno kinaba'nangnga.

Ino Kadyatan Andino Katutunggungan

12 Nagasatino tolaya natalanggadda mangurug ki Dios, massiki nu madyadyatan, se nu maita i Dios si natalanggaddino angngurungnga, appannaneno labuta nekariyi Dios sino manggammira sikwana a antuweno biyaya manayun.

13 Nu wara pay sikwayuwa matutunggunganana malliwat gafu sino kadidya'na, ammena nad sapitan si i Diosino manutunggung sikwana, se i Dios, ammena matutunggunganana malliwat, e ammena kappay manutunggung si massiki sanna a tolay.

14 Se ino katutunggunganino tolay, maggabwat sino narakkatta panggammanino bagginangkepay.

15 E nu ponurannenaya panggammanino baggina, antuweno palli-watanna, e ino ketupakkanneno liwa'na, antuweno kekatwayanna ki Dios si makkikiyad.

16 Kunnantu, ikkayuwa kakkolaka iiddukangku, ammeyu nad bala-baliyanino baggiyungkepaya massapit si i Diosino manutunggung sikwayu,

17 se i Dios sey langit, antuweno paggabwatanino ammina fustu anna nalawad. Antu kappayino namaratu sino amminira a sirwat sey langit, udde massiki nu maangkakwera, amme maangkakwera i Dios.

18 Gafu se antuweno urena, nepabbaliretam si abbingnga gafu sino nanguruwantam sino kakuruwana tuldu, takesi ikkanetamino kapatiany sino ammina pinaratuna.

Ino Paningngaggan Andino Panguruwan Sino Sapiti Dios

19 Dandammandaw yaw, kakkolaka iiddukangku. Maddadanetam-madda maddingngag, e palanantammaddino addamittam. Ammetammad naladda a mabbungut,

20 se ino bungu'na tolay, ammena mefuyut sino naggaddangnga panggammani Dios.

21 Ibbattandonad mantuweno ammina narakkatta aggangwayu andino narakkatta ana sino nakandaw, e natulukkayu ki Dios takesi akwandawino sapi'na a diningngaddaw, a antuweno makadama a mangisalak sikwayu.

²² Ammeyu nabbelang dingngaggannino sapiti Dios, nu ammeyu kappelud tuntulan, se nu dingngaggandopelanga ammeyu tuntulan, balabaliyan-dawino baggiyungkepay.

²³ Se ino maningngag sino sapiti Dios e ammena tuntulan, mekunna sino toluya sarminganneno mutungnga e itanneno gakkuruwa kakunnana,

²⁴ e nu anawanneno sarming, makalyawannanino initana.

²⁵ Udde ino toluya aggadandam anna manuntul sino nala'wara lintiyi Dios a mangipawaya si tolay, antuweno duffunani Dios sino ammina akwanna, se ammena pelang diningngag e kalyawannan.

²⁶ Nu wara massapit si akwanna amminino panggammani Dios, gam-pade awampelanga tulatulangngeno bifingnga, balabaliyan-nangkepayino baggina, e awana ketupakkanneno akwanna.

²⁷ Se ino ibilangi Dios a Ama si gakkuruwa mangwa sino panggammanna a awana kabalawanna, ino toluya manuffun sino ulilera andino bafaluwe-ra nu madyatanira, e ammena tuntulannino narakkatta aggangweno tolayira sito lubag.

2

Ammetammad Mappaduma Si Massiki Sanna A Tolay

¹ Kakkolakku, nu manguruggyau sino madandayawa Afutama i Afu Jesu Kristo, ammekayu nad mappaduma si massiki sanna a tolay.

² Gangngariyan ta wara gumamwang sino pakkakarampattandaw si ba'nangnga nabbarawasi si nala'wad anna nassakkalang si bulawan, e wara kappay pobiri si gumamwanga garume'metino barawasina,

³ e sapitandaw sino ba'nang si, "Umangka taw ta mattuttugga sito nala'wara pattutturan," udde sapitandokappay sino pobiri si, "Massiki nu matta'daggia tan onnu mattuttugga sitan dattan,"

⁴ nu kunneneroyino akwandaw, narakkattino dinandandaw, se paduman-dawino tata gafu sino kinaba'nangnga.

⁵ Dandammandaw yaw, kakkolak. Ino pobiriyera sino angngiteno tolayira sito lubag, ireno piniliyi Dios a mabbali si ba'nang si angngurug anna ireno mesapat sino patturayana nekarina sikwara a manggam sikwana.

⁶ Udde iyatataldawimmangke ino pobiriyera. Inya kaddino mangilopalopet anna midarum sikwayu nu bakkannino bafa'nangngira?

⁷ Bakkannira kaggappayino makasapasapit si narakkat mappeafu ki Jesu Kristo a antuweno Afutam?

⁸ Aneno napatiya lintiyi Dios a nepetura'nga si'in a kunna si, "Anggamannu naddino kasittolema kunna payino agganggammu sino baggim."* Nu tuntulandaw inaya lintig, nala'waringke ino akwandaw.

⁹ Udde nu ammeyu pakkakarunnanino agganggandaw sino kasittoleyu, nu ammeyu lud padumanino bafa'nangngira, malliwakkayu se kontaran-daw inaya lintiyi Dios.

¹⁰ Se nu wara makkontara si massiki tata sino lintiyira i Dios, ibilangi Dios si nalliwat, massiki tuntulanna ammina korwana lintingnga.

¹¹ Se i Dios a nassapit si "Ammeka makibulun," antu kappayino nassapit si, "Ammeka mamapatay."† Antu gafuna, massiki ammekayu makibulun, nu mamapatekayu, kontarandaw amminino lintig.

* ^{2:8 2:8} Levitico 19:18 † ^{2:11 2:11} Exodus 20:13-14; Deuteronomio 5:17-18

12 Kunnantu, palenantam mad amminino sapit tam annino akwantam, se ukumandetamma i Dios gafu sino lintiya mangipawaya siktawatam si liwat.

13 Se ino tolaya awana alla'nga sino kasittolena, amme pena allakkanni Dios naso pangukumanna. Udde ino tolaya minangkallak, ammena nad mattalaw sino pangukumanna.

Ino Angngurug Andino Nalawara Aggangwa

14 Kakkolakku, nu wara massapit si mangurug ki Jesu Kristo, gampade ammena ipaita sino aggangwana, sanna kaddino serbina? Damana kadda mesalakan gafu sino kunnenaya angngurug?

15 Ganggariyan ta wara kola'daw si angnguruwa kurangino barawasina anna awana akkananna,

16 e wara sikwayuwa massapit sikwana si, "Ammeka maddiraran, maa'dangka nad si barawasim e oddu naddino akkanannu," gampade awana iya'dana sino awanna, wara kad mantu serbinenaya sinapi'nā?

17 Kunna kappayino angngurug, nu sapippelanga ammena maita sino aggangwatam, awangkappay serbina.

18 Udde wara nakuy manombata massapit si, "Ino tata tolay, nalawarino akwanna sino kasittolena, udde ino tata pay, aneno angngurungnga ki Dios." Nu wara massapit si kunnenay, kunnayawino itabbaggu. "Nu awana nalawara aggangwam, ammem mepaita si gakkuruwino angngurungngu, udde nu ikkanak, ipaiteno nalawara aggangwak sino kasittolek si gakkuruwino angnguruggu ki Dios."

19 Sapitannu si mangurugga si tata ke ino Dios, e nalawad yan. Udde massiki ino dimonyuvera, kuruwanda pay, e mayya'yakkira sino talora se ammura si kastigunnerana.

20 Pangababulangka a tolay! Maawag kepekad si wara pamakuruggu si awana serbineno angngurug nu ammena mepaita sino nalawara aggangwa?

21 Dandammannu naddi Abraham a gaggina futam si'in. Nebilangi Dios si naggaddang gafu sino nangwanna sino sinapiti Dios sin nitappatanna sino abbingnga a i Isaac sino assikkulan ta iwa'la'na ki Dios.[‡]

22 Maammuwannu sinay si naggindanino angngurungnga annino inangwana. Inaya inangwana, nepaitana si gakkuruwino angngurungngu.

23 E neyakkuruwino neturakka sapiti Dios a kunna si, "Kinuruwi Abrahamino sinapiti Dios, e antuweno nibilangani Dios sikwana si naggaddang."[§] Antu kappayino nanganani Abraham si buluni Dios.*

24 Kunnantu, antuweno pangammuwantam si ibilangi Dios si naggaddangngino tolay gafu sino aggangwana, bakkampelanga gafu sino angngurungngu.

25 Kunna kappayi Rahab si'ina madakkuta bafay. Nebilang kappayi Dios si naggaddang gafu sino nalawara inangwana sino dinundunira i Josue. Se nepatallungnera sino balena e nefuyu'nera si tanganana dalan ta ammerera mapapatay sino anawanda.

26 Nu awana anga'neno baggina tolay, awana serbina, natayin. Kunna kappayino angngurungnga tolay nu awana nalawad si aggangwana, awana serbina e kunnangke natay.

[‡] **2:21 2:21** Nu anggamuwa basanino tubbunna yawa istoriya, itannu sino Genesis 22. [§] **2:23**

2:23 Genesis 15:6 Itannu kappay sino Rom. 4:3. ^{*} **2:23 2:23** 2 Cronicas 20:7; Isaia 41:8

3*Ino Dilana Tolay*

¹ Kakkolakku, nalawad nu awana oddu sikwayuwa manggamma manuldu sino manguruwira, se ammuyu si nadamma'neno kastigumiya manuldu nu matamakami amma sino matulduwanira.

² Amminetama tolay, mampidiyetama matama, kumaral sino assapitan tam. Udde tantaro nu wara tolay si makafuwad sino dilana takesi awana katamanna sino sapitanna, awaningke nadda palliwatanna, se ammun a fuwaddanino ammina baggina.

³ Gangngariyan, nu gosalantamino wangi'na kabayu takesi kuruwand tam, damatama ifuyut sino anggantama angan.

⁴ Kunna kappayino bafor, massiki nu dokal anna natuyaggino bayab bagga mitu'yud, mefuyukkappay sino anggammino mammanehuwa an gan gafu sino kunnangke paluwa sino likunna, massiki bibissang pelang.

⁵ Kunna kappay inayino dilana tolay, se massiki bibissang, dokal kappayino pannakadamana.

Dandammantamino akwanna afuy. Massiki bibissang sino gafuna, dokallino karayamanna.

⁶ Antu kappayino keampariyanino dilatam, se ino dilatam, kunnangke afuya awana ammena darallan. Antuweno paggabwatanino palliwatanino baggitam, e antu kappayino mapparakat sino ammina kabbibiyaddam, se i Satanas lurino paggabwatanino kinarakka'neno dilatam.

⁷ Ino tolayira, damara a mappawam si ammina ana sito lubag, se gakkuruwa aneno tolayira a nappawam sino sumaronira a animal andino mammanukira andino amminira a makkure'gawang, massiki ino anera sino bebay.

⁸ Udde awangkepaya tolaya nappanakam sino dilana, se ino dila, kunnangke nagita, e kanayuna nadadana massapit si narakkat.

⁹ Antuweno usurantama maddyaw ki Afu Dios a Amatam, udde antu kappayino usurantama massapit si narakkat sino kasittoletam, massiki pinaratuwera i Dios a kakunnana.

¹⁰ Massiki tateno wangittam, madweno sapitanna, se nu korwan, dayawantami Dios, udde nu korwan, narakkattino sapitantam sino kasittoletam. Kakkolakku, ammenera nad inoy.

¹¹ Awana bitufuta miyabwal si nalawad anna napeta danum.

¹² Awangkappay kayuwa igosa mammunga si olibo, e kunna kappayino ubas, ammena mammunga si igos. Ammetam makaappa si nalawara danum sino bebab. Antuweno ammutamun si ammena nad mallawan sino tata a wangitino narakkat anna nalawad.

Ino Kinalainga Maggabwat Ki Dios

¹³ Nu wara sikwayuwa nadandam anna mannakaawat, ipaitana nad sino nalawara aggangwana andino kinanakamma a maggabwat sino kinalaingng.

¹⁴ Udde nu umillikayu anna aggadandammandopelangino pallawaranino baggiyungkepay, ammeyu nad isangeletino kinalaindaw, se nu kunnenayino akwandaw, kontarandawino kakuruwan.

¹⁵ Ino kunnenaya kinalaing, ammena naggabwat ki Dios sey langit, nu ammena lud naggabwat sino tolayira sito lubag, se ammena nekunna sino nakammi Dios, nu ammena lud nekunna ki Satanas.

16 Se massiki sanner a tolaya umilli anna aggadandam pelang sino pallawarandangkepay, kungkulanda kappayino abbafarulunda anna oddu kappayino akwanda a narakkat.

17 Udde ino tolaya aneno kinalaingng a naggabwat ki Dios, pas-siya nalawarino dandamanna, nalawarino akkibulunna, nannakam, ammena ipatutino panggammanna, minangkallak, minadduffun, awana padumanna sino bafulunnera, anna ammena massalasangkun.

18 E ino tolaya nalawarino akkibulunna e lawaranneno abbafarulunino korwanira, kunnangke nammula si kinainggud, e ino ibungana, ino biyaya mappaangggam ki Dios.

4

Ino Gafuneno Attatarukki

1 Sanna kaddino gafuneno pakkakwandaw andino pattatarukkiyandaw? Ammena kad naggabwat sino oodduwa panggammandawa mangungkul sino nalawara nakandaw?

2 Aneno kabbatandawa appan, udde ammekayu makaappa. Antu gafuna, anggandawa mamapatay kesi maappyu. Umillikayu kappay se ammekayu makaappa, antuweno pakkakwandaw anna pattatarukkiyan-daw. Udde ino gafuna a ammekayu makaappa sino anggandaw, ammeyu aranggan ki Dios.

3 Udde massiki nu arangngandaw, ammena kappay iya'da sikwayu, se narakkattino gakkaddawa marang, se usarandopelang a pappaangggam sino baggiyu.

4 Ammekayungke matalak se ammeyu iyatalli Dios! Ammeyu kad ammu si nu aanggandawino ana sito lubag, kontarandawi Dios? Se ino tolaya tuntulanna pelangino panggammanino baggina sito lubaggga bakkannino urayi Dios, pabbalinneno baggina si kalinga i Dios.

5 Ammeyu sapitan si awana serbineno nepeturakki Dios a kunna si, "Ino Espirituwa dinunduni Dios a magyan sikwatam, umilli nu bakkanni Dios pelangino anggammantam."

6 Udde dokallino duffuni Dios sikwatam takesi ammetam tuntulannino panggammanino baggitam. Antuweno ana kappayino nepetura'nga a kunna si,

"Kontarani Diosino tolaya massangelet, udde allakkanneno tagatulutuluka tolay."*

7 Mapputurekayu mantu ki Dios. Kontarandomokappayi Satanas, ta mabbukal e anawandakayu.

8 Umara'nikayu nad ki Dios ta umara'ni pay sikwayu. Ikkayuwa nalliwat, talekkurandonaddino liwa'daw. Ikkayu paya maddaladudwa, pitatandonaddino nakandaw ki Dios.

9 Malonaddino nakandaw, e itangi'dawino liwa'daw. Ibbatandonaddino akkatawayu annino langga'daw gafu sino liwa'daw ta pataliyandaw si tangit anna lona nakam.

10 Se nu mapputurekayu ki Dios a maddayaw sikwana, pedayorakayu kappena.

Ammetammad Makkabalabalaw

11 Kakkolakku, ammekayu nad makkabalabalaw, se ino mabbalaw sino bulunna, kunnangke balawanna kappayino lintiyi Dios a massapit si makkaaangggammetammad. E ino pamalawanna sino lintiyi Dios,

* **4:6 4:6** Proverbio 3:34

antuweno pangitan si ammena tuntulan inaya lintig, nu ammena lud ibilang si awana serbina.

¹² I Dios pelangino nanga'da sino lintig sikwatam e antu pelangino ana turena a mangukum sikwatam. Awangkappaya korwana makadama a misalak anna mangastigu sikwatam. Nu kunnenoy, awana turetama tolay a mangukuma massapit si narakkattino bafuluntamira.

Ammetammad Massangelet

¹³ Nu wara sikwayuwa massapit si, "Sito aw onnu daramat, umangkami si korwana lubbun ta mannigosiyokamina sinay si unangnga tarun takesi buma'nangkami," dandammandonad yaw.

¹⁴ Inammuyu kaddino sa'balandaw nu daramat? Se ino biyaddaw, meyamparig si lappata maita sito ingkein, udde ammena mabayag e maawampelang.

¹⁵ Kunna mantu, nalawad nu sapitandaw si, "Nu antuweno urayi Dios, mabiyaggami kepay takesi akwammingkepayino akwammi."

¹⁶ Udde ino akwandaw, isangele'daw si damayuwa akwanino anggandaw. Narakkat amminino kunnenaya passangelet.

¹⁷ Dandammandomantu yaw. Ino tolaya nangammu sino akwanna nad, gampade ammena akwan, maliwit.

5

Ino Makwa Sino Bafa'nangngira A Maituk

¹ Ikkayu kappaya bafa'nang, dingngaggandaw yaw. Ikulawuyu naddino tangi'daw gafu sino kattalatalawa dyata lawumandona.

² Awaninna serbineno kinaba'nandaw, se madaralliraneno kukwayu anna madanniraneno neimfundawa barawasi.

³ Mallatalati kappeneno bulawandaw anna pira'daw, e inaya latina, antuneno pamakurug si naitukkayu. Inona ketupakkanna, makastigukayusey infiyernu, antuweno meyampariyino lati si afuya mangufut sino baggiyu. Ara'niyennino pangukumani Dios sikwayu, gampade mampakkayukepay si kukwayu, massiki antuweno kakastiguwandaw.

⁴ I Dios a mannakadama si ammin, ammunanino piraka neimfundawa itandandonad sino nattarabafuwera si innawan sino umayu. Diningngangngka kappayino pakiggimallakkanda.

⁵ Napaleggayu sito lubagga nappa sino ammina panggammadaw. Meyampariggayu si baka a makagaragarab takesi mattafa, udde ammena ammu si mapartien.

⁶ Narakkakkappayino inangwayuwa nidarum anna namapatay sino tolaya awana liwa'da, e awana pannakadamara a nangontara sikwayu.

Attammantammaddino Dyat

⁷ Ikkayuwa kakkolak, attammandonaddino dyat makkiyad sino puliyani Afu Jesus. Dandammandonaddino mangumera. Ammera matappaggamattaron si uran takesi makabiniyera, kasera kappay anusana mattaron sino kaganiyanneno apaya nabolor sikwara.

⁸ Antu gafuna, naanus kayu kappened anna pattuyaggandonaddino nakandaw, se ara'niyennino puliyani Afu Jesus.

⁹ Ammekayu nad makkiriririri, takesi ammerakayu paliwatanni Dios, se ara'niyenna gumamwang inaya mangukum.

10 Dandammandonaddino gumarabbunira si'in a nassapit sino nepakaammuwi Afu Dios sikwara takesi tuntulandaw, se massiki nadyatanira, inattammanda kepay.

11 Ibilantam si maanggammmino tolaya kakunnara a nangiyattam si dyat gafu sino pangwanda sino panggammani Dios. Gangngariyan ta diningngaddawino mappeafu sino kinaattammi Job si'in. Massiki nadyataningke, inattammana kepay, e wasin nasinduwen, naammuwannan si nalawarino planowi Dios para sikwana, se i Dios, nannakam anna minangkallak.

12 Kakkolakku, ana kappay napatiya sapitangku sikwayu. Nu wara sapitandaw, ammekayu nad massapata. Ammeyu isapateno langit onnu ino lubag onnu massiki sanna. Sapitandopelang si "On" nu onandaw anna "Ammek" nu ammayandaw, takesi ammerakayu kastiguni Dios.

Makkaretammad

13 Nu wara sikwayuwa madyatan, makkarakrangngad. Nu wara kappay maanggamm, makkanta nadda maddayaw ki Dios.

14 Nu wara kappay malowan sikwayu, paayangnga naddino pangafuwanirana manguruwira ta ikararanda anna lananda a marang sino duffuni Afu Jesus.

15 E inaya kararadda a naggabwat sino tala'da ki Afu Jesus, antuweno kaariyanino kalona, se pabbattunoyani Dios, e nu nalliwatino nalowan, pakomanna kappay.

16 Antu gafuna, nu nalliwakkayu, ipunnuyu nad sino bafulundawira a mangurug takesi ikararandakayu ta mabbattunoykayu. Se ino kararangnga tolaya naggaddang, dokallino pannakadamana e odduweno nalawara pattupakkanna.

17 Dandammandawi Elias a gumarabbun si'in. Tolepaya kakunnatam, udde wasin ginakkurungngangke a nikararag si ammena nad muran, ammena gakkuruwa nuran si kappata run si gadwa.

18 E wasin nangkakararaggappay si muran nad, nuran gakkurug, nanggangolayino mulera e nammungera.*

19 Ikkayuwa kakkolak, antuyawino uddiya sapitangku sikwayu. Nu wara sikwayuwa mibbatta manuntul sino kakuruwana tuldu annino aggangwa a panggammani Dios, e wara kappay sikwayuwa mappaboboli sikwana a muli,

20 dokallino duffunna sinaya nakaliwat, se antuweno kesalakanna takesi ammena mekatway ki Dios, e ino odduwa liwa'na, mapakomanira.

* **5:18 5:18** Iyawa mappeafu sino nakkararani Elias, masumpalan sino 1 Ar-ari 17:1; 18:1, 41-45.

Ino Palunguwa Turakki Pedro Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pedro sino manguruwira ki Jesu Kristo a nagyan sino limera a probinsiya sey Asia Menor. Ino kapapatiyana gakkanna a nanurak, takesi pattuyagganneno nakanda, se nappelalotino kandidya'da gafu sino angngurudda. Antu gafuna, nepadandandereno nalawara innanamanda gafu sino natayan, nanggangoliyan, anna puliyani Jesu Kristo. Se ammun si nu dandammandeno innanamanda sey langit, meyattandeno dya'da. Nepaddandandera kappay si tuntulanda naddino nadiosana kabibiyag anna mappeturayira nad sino aneno turera sikwara.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino kesalakantam 1:3-12

Nadiosanetammad 1:13-2:10

Ino akwantammad nu madyatanetam 2:11-4:19

Ino netuni Pedro sino pangafuwani a andino korwanira a mangurug 5:1-11

Ino ambu'neno turak 5:12-14

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Pedro a apostoli Jesu Kristo. Antuyawino turakku sikwayuwa piniliyi Dios si tolena a nesinasinak a magyan sino probinsiya a Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, anna Bitinia.

² Pinilirakayuwi Dios Ama a keyakkuruwanino dinandamma si'in, e gafu sino Espiritu, nepabbalirakayu si nadiosana tolena takesi kuruwandawi Jesu Kristo anna mapakomanino liwa'daw gafu sino nebubbuwanino adana. Madadagganan naddino angngikallak anna siyana'nga nakamma iya'da i Dios sikwayu.

Ino Innanamantam Gafu Sino Kesalakantam

³ Dayawantammaddi Dios a antuweno Dios anna Ama i Jesu Kristo a Afutam. Se gafu sino dokalla alla'nga, na'dandetam si bawuwa biyag gafu sino nanggangoliyan Jesu Kristo. Antu gafuna, natalanggaddino nalawara innanamantam.

⁴ E inaya nalawara innanamantam, awana kakunnana, se ammena maawan, ammena marrakkat, anna ammena marananino balorna si makkikiyad. Antuweno neimfuni Dios sey langit para sikwatama tolena.

⁵ Neimfuni Dios inay kiyad sino keakkuruwanino nedadanna a kesalakandaw, e imutandakayu sino pannakadamana gafu sino angngurud-daw kiyad si ipaitaneno keakkuruwanna naso uddina aw.

Maanggammetam Gafu Sino Kesalakantam

⁶ Maanggangkayu gafu sinayira ammin, massiki nu maawag si idaman-dawino odduwa dyat sito ingkein.

⁷ Ino gafuna a idamandawirenaya dyat, takesi maiteno kakuruwanneno angnguruddaw. Se massiki ino bulawana madaral, metubba nad si afuy ta maita nu gakkuruwa bulawan. Napatiyino angnguruddaw amma sino bulawan, antu gafuna, mepaita naddino kakuruwanna gafu sino lawumandawa dyat. E nu maita si gakkurug, madayokayu anna meyantokayu naso awa puliyani Jesu Kristo.

⁸ Ammeyu kepay inita, udde anggammadokepay. Massiki ammeyu maita sito ingkein, manguruggayu kepay sikwana. Antu gafuna, maang-gangkayungke sino ammena masapita langga'dawa awana kakunnana,

⁹ se appandawinnino tupa'ngeno angnguruddaw, a antuweno kesalakandaw.

Ino Nelabbunano Kesalakantam

¹⁰ Aneno nelabbunino gumalabbunira si'in mappeafu sinaya pamaku-ruwan sino allakki Dios a antuweno kesalakantam. Ammera kura naawatan inaya nelabbunda, udde aggadandammandeno anggamma sapitan.

¹¹ Se anggandangke maammuwan nu ansanna anna naansenyo keakkuruwan irayawa nepalabbunino Espirituwi Kristo a ana sikwara. Se ino nepalabbunna, ino nadyatani Kristo andino kedawayawanna a tupa'ngénay.

¹² Udde nepakaammuwi Dios sikwara si ino nepalabbunna sikwara, ammena meyakkurug sino tiyempora, nu ammena lud makwa sito tiyempotam. Gakkuruwa nakwennino nelabbunda, se kunna kappayino sinapitino nibanyera sino nalawara damag sikwayu gafu sino pan-nakadamenos Espirituwi Dios a dinundunna a naggabwat sey langit. Massiki ino anghelira, anggandangke a maawatan irayaw.

Nadiosanetammad

¹³ Gafu sino nisalakan Dios sikwayu, idadandonaddino nakandawa mangwa sino panggammanna. Fuwaddandonaddino baggiyu. Aggadan-dammandonaddino nalawara innanamandawa iya'da i Dios sikwayu naso puliyani Jesu Kristo.

¹⁴ Tagatulutulukkayu nadda abbingi Dios. Ammeyu nad tuntulannino narakkatta panggammmandaw a kakunneno aggangwayu si'in, sin ammeyu kepay naammuwanino kakuruwan,

¹⁵ nu ammena lud passingngadda nalawarino aggangwayu, a kakunneno kinalawari Dios a nayag sikwayu.

¹⁶ Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Passingngadda nalawarino aggangwayu a kunna pay sikwak."*

¹⁷ Dandammandonad si i Dios a ingnganandaw si Ama nu makkarakaragayu, antu kappayino mangukum sikwatam. E awanna a ta'wiyanu nu ukumandetam, nu ammena lud ukumannino ammina tolay gafu sino akwanino kadda tata. Antu gafuna, iyataldonad anna italoyu sito ayokayu kepay sito lubag.

¹⁸ Se sinubbu'nakayu ta damayuwa ibbattanino awana serbina a gagangeyuwa inillalupa'daw sino gagginafuyuwera. E ammuyu si ino nepanubbu'na sikwayu, bakkanna pirak onnu bulawana maawanino balorna,

¹⁹ nu ammena lurino nabalora ada i Kristo a nebuluwo sino natayanna, a kunnangke ubbunna karnerowa awaningke kabalawanna a iwala'da ki Dios.

²⁰ Sin ammena kepay naparatu yo lubag, antuweno piniliyi Dios a manubbut sino tolayira, udde sito pelanga tiyempo, dinundunna sito lubag si kesalakantam.

²¹ Gafu sikwana, talakkandawi Dios a nappaangngangoli sikwana anna nappedayaw sikwana. Antu gafuna, i Diosino pittatanino angnguruddaw annino innanamandaw.

* **1:16 1:16** Levítico 11:44-45; 19:2

Makkaaanggammetammad

²² Gafu sino nanguruwandaw sino kakuruwana tuldū, nadalusano nakandaw e damayuna a anggammannino kakkola'dawira a mangurug. Antu gafuna, makkaaanggangkayungke nad si gakkurug.

²³ Se neyanakkayu kappay, e ino bawuwa biyaddaw, ammena naggabwat si tolaya matay, nu ammena lud naggabwat ki Dios a ammena matay. Nepabbalirakayu si abbingngā gafu sino sapi'na a manga'da si biyag anna ammena maangkakwa si makkikiyad.

²⁴ Kunna kappayino nepeturakki Dios a kunna si,
"Ammina tolay, kakunnana kaddat, annino kinalawadda, kunnangke ino lappona. Se ino kaddat, malelay, andino lappona, madara'nag."

²⁵ Udde ino sapiti Afu Dios, ammena maangkakwa si makkikiyad."[†]
Iyawa sapiti Afu Dios, antuweno nalawara damaga netuldu sikwayu.

2

Adalantammaddino Sapiti Dios

¹ Kunnantu, gafu se napabawuweno biyaddaw, talekkurandonad ammina narakkat. Ibbattandonaddino massisiri annino massalasangkun, ino mimal annino mamaraparal sino bafulundawira.

² Meyampariggayu si akkeanaka kalu'bit, antuweno tuntulandonaddino aggangwana a kanayuna manggamma massusu. Kanayungkayu nadda manggamma madal sino gakkuruwa sapiti Dios takesi mantatuyaggino angnguruddaw kiyad si meyakkuruwino kesalakandaw.

³ Se kinakkapandawinnino kinalawari Afu Dios.

Meyampariyi Kristo Andino Manguruwira Sikwana Si Batuwa Ag-gabiyag

⁴ Umara'nikayu mantu sino fungalla biyaya i Kristo a meyamparig si batuwa aggabiyaya mappatuyag si balay. Inaya batu, inammayino tolayira, udde antuweno piniliyi Dios, se napatiq anna nadayaw sino angngitana.

⁵ Gafu sino umara'niyandaw sikwana, meyampariggayu kappay si batuwa aggabiyag, a mausara pamata'dag si balaya pagyananino Espiritu-tuna. Pabbalindakayu kappay si kunnangke padiya mangiwa'lat sikwana, udde ino iwa'ladaaw ino addayoyu sikwana,* e antuweno panggammanna gafu sino inangwa i Jesu Kristo.

⁶ Ammutam si gakkuruwinay, se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Aneno pinilika ipata'daggūsey Sion a kunnangke kapapatiyana batuwa mappatuyag si balay. Massiki sanna a tolaya mangurug sikwana, ammenana maatallan si makkikiyad."[†]

⁷ Antu gafuna, napatiyinaya batu sikwatama mangurug. Udde ino ammenera mangurug, dandammandā naddino nepeturakki Dios a kunna si,
"Ino batuwa inammayino mamata'daggira si balay, antuweno nepabbaliyi
Dios a kapapatiyana batuwa mappatuyag si balay."[‡]

⁸ Dandammandā kappennaddino nepeturakki Dios a kunna si,
"Antuweno batuwa kesara'dulanino tolayira annino keduffuwanda."[§]

* **1:25 1:25** Isaias 40:6-8 * **2:5 2:5** Nu mappeafu sino iwa'lattam ki Dios, itannu kappay sino Rom. 12:1 anna sino Heb. 13:15. † **2:6 2:6** Isaias 28:16; Rom. 9:33 ‡ **2:7 2:7** Salmo 118:22; Luc. 20:17 § **2:8 2:8** Isaias 8:14; Rom. 9:33

Mesara'dulira se ammera kuruwannino sapiti Dios, se antuweno dinandammi Dios a makwa sikwara.

9 Udde ammekayuwa kunninoy, se ikkayuweno piniliyi Dios si abbingng a andino padiyera a masserbi sikwana a Aritam. Ikkayu kappayino nadiosana iturayanna se ikkayuweno pinilina si akwana.* Pinilinakayu si tolena takesi ipakaammuyuweno kinalawanneno inangangwana, se antuweno nayag sikwayu ta anawandawino lammuk takesi masirwatangkayu sino kakka'bawa kinalawanna.

10 Si'in, bakkangkayuwa tolayi Dios, udde sito ingkein, tolenakayun. Si'in, ammeyu kepay inammuweno angngikalla'nga, udde sito ingkein, inalla'ngakayun.

Mappeturayetammad Sino Aneno Turena Sikwatam (Rom. 13:1-7; Tito 3:1)

11 Kakkolakkluwa iiddukangku, gafu se bakkan sito lubaggino gakkuruwa lubbundaw anna ammekayu mabaya magyan sitaw, ammayandonaddino narakkatta panggammanino baggiyu se mekontarera sino angnguruddaw ki Afu Dios.

12 Kanayun nadda nalawarino aggangwayu ta itanino kalubbunan-dawira a ammena mangurug. Se nu antuweno akwandaw, massiki nu paliwatandakayu sito ingkein a massapit si narakkattino akwandaw, itandaneno nalawara aggangwayu, e dayawandana i Dios naso awa gumwanganna a mangukum.

13 Gafu sino Afutam, mappeturekayu nad sino ammina tolaya aneno turera sikwatam. Mappeturekayu nad sino Emperador a antuweno katuturan,

14 e mampesino gubernadorira a dinotukanna a umang mangastigu sino mangwera si narakkat anna maddayaw sino mangwera si nalawad.

15 Se anggammidi Dios si nalawarino aggangwayu takesi ammerakayu dama a balawannino tolayira a amme nangammu sikwana.

16 Bakkangkayuwa aripannino massiki sanna a tolay, se nawayangkayun. Udde ammeyu nad usarannino wayayuwa parrasona pangwa si narakkat, nu ammeyu lud usaranna masserbi ki Dios a kunnangke aripanna.

17 Iyataldonad ammina tolay. Anggammandonaddino kakkola'dawira a mangurug. Italoyu naddi Dios. Iyataldopenaddino Emperador.

Tuntulannaddino Aripannireno Angngiyattammi Kristo (Efeso 6:5-8; Col. 3:22-25; Tito 2:9-10)

18 Ikkayuwa aripan, mappeturekayu nad sino amundawira anna iyataldawira. Nu nannakam anna naanusira, onnu massiki natansitira, kuruwandawira naggappay.

19 Se nu attammannuweno kadyatannuwa awana gafuna, gafu se aggadandammannuwi Dios, maanggamma i Dios sinay.

20 Nu wara mabbe'bek sikwam gafu sino inangwama narakkat e attammanu inaya kastigum, meannungka kadda medayaw sinay? Udde nu padyatandaka gafu sino inangwama nalawad e attammanu, antuweno panggammani Dios sikwam.

* **2:9 2:9** Iyawira a appata titulu, nasapit sino Dadana Tulag mappeafu sino Judyuwera a gakagakera i Israel a tolayi Dios. Ino anggammidi Pedro a sapitan, ino manguruwira ki Kristo ino mebilang si gakkuruwa Judyu sino angngita si Dios sito ingkein.

21 Antuwenayino nayani Dios sikwayu, se massiki i Kristo, odduweno inattamanna a dyat gafu sikwayu, e ino nepaitana a kabibiyangnga, antu naddino tuntulandaw.

22 Awaningke a nalliwatani Kristo anna awaningke a nassisiriyanna.

23 Wasin nassapasapitanda si narakkat, ammenera sinabbag si narakkat. Wasin pinadyatanda, ammenera sinantalawa makastigu, nu ammena lud netalak ammin ki Dios a naggaddangnga ukum.

24 I Kristoweno nangiyattam sino kastiguneno liwattam sino natayanna sino krus. Antuweno inangwana takesi ibbattantama malliwat e akwantam pelangino panggammani Dios. Gafu sino nabiyaranna, nabbatunoyetam.

25 Si'in, kunnangke natantangkayuwa karnero, udde sitoya, neyuli-rakayun a dumandan ki Kristo a antuweno mimut sikwayu.

3

Ino Tuldowi Pedro Sino Siggatawanira

(Efeso 5:22-33; Col. 3:18-19)

1 Ikkayu kappaya bafabbaya siggatawan, mappeturekayu nad sino a'atawayuwera, takesi nu wara sikwareno ammena mangurug sino sapiti Dios, maawisira a mangurug gafu sino nalawara aggangwayu. Massiki nu awana sapitandaw sikwara, manguruwira kappay,

2 se itandeno aggangwayuwa awana kabalawanna andino angngiyatal-daw ki Dios.

3 Ino kinalawaddaw, ammena nad gumafu sino pangartiyandaw sino abu'daw, sino pabbarawasiyandaw si nangina, andino korwana pangartiyeno bafabbayira sino baggira,

4 nu ammena lud gumafu nad sino ana sino nakandaw. Se ino kinalawara ammena mangkakwa a nababor sino angngita i Dios ino kinanakam anna kinaanus sino ammina akwanna tolay.

5 Kunna kappay inayino inangweno nadiosanira a bafabbay si'ina nanalak ki Dios. Nappeturayira sino a'atawarera, e antuweno nappalawad sikwara.

6 Kunnenayino inangwa i Sara si'in a kinurungnga i Abraham a atawana e nebilangnga si amuna. Mekunnakayu sikwana a kunnangke abbindakayu, nu akwandawino nalawara ammekayu mattalaw si madyatangkayu.

7 Ikkayu paya lallakiya siggatawan, iyataldonaddino a'atawayuwera ta imutandawira si fustu, se nakafuyira amma sikwayu. Iyataldawira naggappay se makiillalupattira sikwayu sino biyaya mannayuna iya'da i Dios. Akwandonad inay takesi awana makatipad sino kararaddaw.

Ino Akwantammad Nu Madyatanetam

8 Antuyawireno anggangkuwa sapitan sikwayu ammina mangurug. Mittatakayu nad si nakam, anna makkaaallakkayu. Makkaaanggangkayu nadda kunnangke makkakarolak. Makkaduduffungkayu nad anna tagatululukkayu.

9 Nu wara mangwa si narakkat sikwayu, ammekayu nad mabbalat. Kunna kappay nu wara massapit sikwayu si narakkat, ammeyuwera nad sombatan si narakkat, nu ammeyuwera lud ikararan ta nalawarino iya'da i Dios sikwara. Se antuweno nayani Dios sikwayu, takesi mangwakayu si nalawad ta nalawaggappayino iya'dana sikwayu.

10 Dandammandawino nepeturakki Dios a kunna si,

"Ino tolaya manggamma nalawarino biyangnga anna nalanggak, ammena nad massapit si narakkat anna ammena nad massisiri.

11 Talekkuranna naddino narakkat ta passiya nalawarino akwanna. Iyekwana naddino damana a mappalawad sino abbafarulunda andino korwanira.

12 Se imutanni Afu Diosino mangwera si nalawad anna sombatanneno kararadda, udde kontarannangke ino mangwera si narakkat."*

13 Nu manggangkayungke a mangwa si nalawad, wara kadda mangwa si narakkat sikwayu?

14 Udde massiki nu madyatangkayu gafu sino nalawara akwandaw, maanggangkayu se labutandakayuwí Dios. Antuweno ammekayu nad mattalaw sino mappadyatira sikwayu anna ammekayu nad maddararan,

15 nu ammeyu lud aggadandammani Kristo a ibilandaw si nadiosana Afuyu. Kanayungkayu nadda nadadana manabbag nu wara mabbebut sikwayu mappeafu sino innanamandaw gafu sino angnguruddaw sikwana.

16 Udde nannakangkayu nadda manabbag sikwara a mangipaita si iyataldawira. Akwandonabbelangino ammuyu si nalawad, takesi nu wara mamaraparal sikwayu mappeafu sino nalawara aggangwayuwa mangurug ki Kristo, maatallanirangkepay sino narakkatta sapitanda.

17 Tawwareno madyatangkayu gafu sino pangwandaw si nalawad, nu antuweno urayi Dios, amma sino madyatangkayu gafu sino pangwandaw si narakkat.

18 Kunna kappayi Kristo, nadyatan anna natay gafu sino liwattamira. Namitta ke a natay, ammena nad mepidwa. Awaningke a liwa'na, udde natay para sikwatama minalliwit takesi iyandetam ki Dios. Pinapatereno bagginá, udde ino kararuwana, nabiyag.

19 E inangngino kararuwana a nanuldu sino nabalurira a kararuweno natayira.[†]

20 Inayira a nabalud, ireno ammena nangurug ki Dios sin tiyempowi Noe. Sinoya tiyempowa nangwani Noe sino baftora, inanusani Dios a nattaron sino panguruwanda nad sikwana. Udde bisangke ino ammena nalimat sin nallinangnganna sito lubag, waluwera pelangino sinallung sino bafor e nesalanakirana sino danum.

21 Inaya danum, antuweno keampariyanino akkabawtisar. Se gafu sino nappabawtisarandaw, nesala'dakayuwí Dios gafu sino pannakadameno nangngangoliyani Jesu Kristo. Ino anggamma sapitan ino nappabawtisarandaw, bakkanna nadiyutino baggiyu ta maariyeno dakku'na, nu ammena lurino nakkararandaw ki Dios ta dalusanneno nakandaw.[‡]

22 Nulyenni Jesu Kristo sey langit, e anen sino padiwananí Dios a matturay sino ammina anghelira annino korwanira a ammena maita a pinaratuna a aneno turera onnu pannakadamara.

4

Ino Naangkakwena Kabibiyaddam

1 Gafu se nadyatani Kristo sin agyananna sito lubag, idadandonaddino nakandaw ta attammandaw nu wara dyat a kunna pay sikwana. Se

* **3:12 3:12** Salmo 34:12-16 † **3:19 3:19** Kunnino korwanira si iyawira a nabalurino kararuweno natayira sin tiyempowi Noe. Kungkappayino korwanira si ireno narakkattira a anghel (itannu sino Genesis 6 anna 7, 2 Ped. 2:4, anna sino Jud. 6). ‡ **3:21 3:21** Ino tata kappay anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...nu ammena lurino nekariyu ki Dios gafu se nadalusino nakandaw.

ino tolaya nadadana miyattam si dyat, ipaitana si ammenan anggamma maliwat.

² E nu kunnenoyino nakandaw, mangiyafu sito ingkein kiyad sino katayandaw, ammeyun tuntulannino narakkatta panggammanino baggiyu, nu ammeyu lud tuntulannino panggammani Dios.

³ Se odduwennino sinayandawa tiyempowa mangwa si narakkat sin ammeyu kepay inammuwi Dios. Se si'in, nakangangwakayu si massiki sanna a narakkatta panggammadawa ammenangke mafuwaddanino baggiyu. Nabbobokkayu, nangwakayu si ka'atal, nafulota akkakarayandaw, e narakkattino inangwayu sino naddayawandaw sino sinandiosira.

⁴ Antu gafuna, nakka'bawino dadana bulundawira gafu sino ammeyu kebumbulunan sikwara sinaya narakkatta akwanda, e antuweno massapitira si narakkat mappeafu sikwayu.

⁵ Udde uma'langirana ki Kristo ta sombatandangkepeneno inangangwara, se nadadaninna mangukum si ammina tolay, massiki aggabiyayira onnu natayiran.

⁶ Antuweno gafuna a netulduweno nalawara damag sikwara a natay si'in. Se massiki nelawundeno kastiguna ammina tolay e natayira, netuldu sikwareno nalawara damag takesi damana a mabiayino kararuwara a kunna payi Dios.

Ino Akwantammad Gafu Se Ara'niyennino Pakkiyaran Yo Lubag

⁷ Ara'niyennino pakkiyaranra yo lubag, antuweno napalangkayu nad anna nalappatta mangwa si nalawad takesi nalawarino akkararaddaw.

⁸ Ino kapatiyana akwandonad, makkaaanggangkayungke, se nu makkaaanggangkayu, ammeyu aggadandammannino liwatino bafulundawira, nu ammeyuwera lud lananna pakoman.

⁹ Maanggangkayu nadda mappadilot sino bafulundawira a mangurug.

¹⁰ Kadda tata sikwayu, aneno pannakadamana a neya'da i Dios, e natalakkayu nadda musar sinay takesi makkaduduffungkayu ammin.

¹¹ Ino manuldu, dandammanna nad si ino sapiti Dios ino itulduna. Ino manuffun sino bafulunnera, malappa'nadda manuffun a dandammanna si i Diosino naggabwatanino tuyangnga. Sino ammina akwandaw, itandaw ta madayawi Dios gafu ki Jesu Kristo. Antuweno madandayaw anna mannakadama a matturay si makkikiyad. Amen.

Ino Dandammantammadda Mangurug Ki Dios Nu Madyatanetam

¹² Kakkolakkuwa iiddukangku, ammekayu nad makka'baw sino napelalota kadyatandaw, a nganandaw si tangananino makwa sikwayu. Se dum'a'ngenaya dyat ta madalodawino angnguruddaw.

¹³ Ammekayu nad makka'baw, nu ammekayu lud maanggam nu madyatangkayu a kunneno nadyatani Kristo. Se nu kunnenoy, maanggangkayungke naso awa puliyanna a mangipaita sino kedawayanna.

¹⁴ Maanggangkayu kappay nu passapitandakayu si narakkat gafu sino angnguruddaw ki Kristo, se antuweno pangammuwandaw si ana sikwayuweno madandayawa Espirituwi Dios.

¹⁵ Nu madyatangkayu, ammena nad gafu sino inangwayungkepaya narakkat a kunnangke ino mamapatay, mattakaw, makkontara sino líntig, anna makibiyang sino bulunuwera.

¹⁶ Udde nu madyatangkayu gafu sino angnguruddaw ki Kristo, ammekayu nad maatal, nu ammekayu lud maddayaw ki Dios se nebilangkayu si tolayi Kristo.

17 Neyafuwenni Dios a mangukum si ammina tolay, e palungundetama abbingnga. Nu ino dyattamireno pangiyafuwanna, kattalatalawingkeneno maangwa sino ammerera nangurug sino nalawara damaga naggabwat sikwana.

18 Kunna kappayino nepeturakki Dios a kunna si,
"Nu madyatino kesalakanino nalawarira a tolay, mannanotinna sino tolayira a ammena manandam ki Dios andino minalliwatira?"*

19 Kunnantu, nu madyatangkayu gafu se antuweno panggammani Dios, it-uluydonadda mangwa si nalawad, anna itala'donaddino baggyu sikwana, se antuweno namaratu sikwayu e matalakka mangwa sino nekarina.

5

Ino Netuni Pedro Sino Pangafuwanira Andino Korwanira A Mangurug

1 Aneno anggangkuwa sapitan sikwayuwa pangafuwanino manguruwira. Aneno kalintiyangkuwa massapit sitaw se tatak kappaya pangafuwan, initakino nadyatani Kristo, e mesapata'nga sino kedayawanna a mepaita naso puliyanna.

2 Antuyawino itungku sikwayu. Lawarandonaddino aggimu'daw sino manguruwira sitan agyanandaw, se kunnangke ireno karnerowi Dios a netala'nga sikwayu. Maanggangkayu nadda mimut sikwara a ammekayu mapatut, se antuweno panggammani Dios. Ammeyu naggappay akwanino tarabafuyu gafu se naingakkayu si pirak, nu ammena lud gafu se anggandawa masserbi ki Dios andino bafulundawira.

3 Ammeyu naggappay ipatutino panggammandaw sino tolayira a netalak sikwayu, nu ammena lud nalawannaddino aggangwayu ta wara tuntulanda.

4 E nanu muliyi Kristo a afafuweno pangafuwanirana manguruwira, a'dandakayuna si labuta antuweno kesapatandaw sino kedayawanna si makkikiyad.

5 Ikkayuwa korwana mangurug, mappeturekayu nad sino palunguwea sikwayu. Ammingkayuwa mangurug, tagatulutulukkayu nad sino bafulundawira ta makkaseserbikayu. Se aneno nepeturakki Dios a kunna si, "Kontarani Diosino tolaya massangelet, udde allakkanneno tagatulutuluka tolay."*

6 Kunnantu, tagatulutulukkayu nad ki Dios a mannakadama takesi iyantorakayu naso awa pinilina.

7 Itala'donad ki Diosino ammina pakaburungandaw, se ikalorakayu anna imutandakayu.

8 Mappalangkayu nad anna imutandawino angnguruddaw, se i Satanas a kalingatam, meyamparig si natansita layon a mannodoyuwa mintufuk si sillunanna.

9 Kontarandonad gafu sino natuyagga angnguruddaw, se ammuyu si bakkanna ilkkayu pelangino madyatan si kunnayaw, nu ammena lud massiki ino kakkola'dawa mangurug si ammina lulubun sito lubag.

10 Ammena mabayino kadidya'daw, kaserakayu pabbalini Dios si tolaya awana pakkuranganna. Pattuyaggandakayu ta mattalaginarino angnguruddaw ta ammenan maangkakwa. Se antuweno minangkallakka Dios a nayag sikwayuwa mesapat sino kedayawanna a awana pakkiyaranna gafu sino nittatandaw ki Kristo.

11 Antuweno mannakadama a matturay si makkikiyad. Amen.

* 4:18 4:18 Proverbio 11:31 * 5:5 5:5 Proverbio 3:34

Ino Ambu'neno Turak

¹² Ino nanuffun sikhawa nanurak sito abbafawa turakku, i Silas a ibilangku si matalakka kolattam. Neturakku yaw takesi pattuyag-gangkuweno angnguruddaw anna ipakuruggu si ino nalawumandaw, antuweno gakkuruwa allakki Dios. Mattalaginannad inay sino nakandaw ta ammeyu kalyawan onnu talekkuran.

¹³ Ino bafulundawira a manguruwa ayaw sito Babilonia a pinili payi Dios, bebutanda nu manantokayu. Kunna kappayi Marcos a ibilangku si abbingku.

¹⁴ Nu maddadarambalkayu, ipaitayu si makkaaanggangkayu.
Nasiyana'ngaddino nakandaw ammina nittata ki Kristo.

Ino Mekadwa A Turakki Pedro Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pedro sino manguruwira ki Jesu Kristo, tantaro ira a nagyan sino palulubbun sey Asia Menor (1 Ped. 1:1; 2 Ped. 3:1). Ino gakkanna a nanurak, ta kontaranneno tarabafuweno manulduwera si bakkanna gakkurug, andino ka'atatalla aggangwa a ketupakkanino netuldura. Antu gafuna, sinunnera takesi ammera matutunggungan sino bakkanna fustuwa tuldu, nu ammera lud dadaggananino nalawara aggangwara gafu sino allakki Afu Jesu Kristo anna dadaggananda kappayino akkaamamura sikwana (3:17-18).

Ino tata a sinapitino nanulduwera si siri, ammena kanu muliyi Kristo, se nabayin e ammena kepay nuli. Sinombati Pedro sikwara a nassapit si gakkuruwingke a mulina i Kristo. Ino gafuna a nabayin e ammena kepay nuli, naanusi Dios sino minalliwaitira a tolay. Anggamma si wara wayara a mibobili sino liwa'dera takesi ammerana makastigu, nu ammera lud mesalak.

Nabalor yawa turak sikwatam, se pattuyagganneno innanamantama muliyi Kristo. Ta'dagganna kappay si ino sapiti Dios, ammena naggabwat sino nakamma tolay, nu ammena lud naggabwat ki Dios, se ino gumalabbunira andino korwanira a nappeturakkani Dios sino sapi'na, nefuyutino Espirituwi Diosino netura'da (1:20-21; 3:15).

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino nalawara aggangwa a idaggatammad sino angnguruddam 1:3-15

Gakkuruwino neturakkino gumalabbunira si'in 1:16-21

Ino manulduwera si bakkanna gakkurug 2:1-22

Ino puliyani Jesu Kristo 3:1-18

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Simon Pedro a masserbi ki Jesu Kristo. Tatak paya apostolna. Antuyawino turakku sikwayuwa naa'dan si angnguruwa awana nedumanna sino angngurummi, gafu sino kinagaddangngi Jesu Kristo a Diostam anna misalak sikwatam.

² Madadagganan naddino angngikallak annino siyana'nga nakam a iya'da i Dios sikwayu gafu sino nangammuwandawingkepay sikwana anna ki Jesus a Afutam.

Ino Nalawara Aggangwa A Idaggatammad Sino Angnguruddam

³ Gafu sino pannakadama a antu kappayino pannakadama i Dios, neya'dana sikwatamino ammina awantama mangwa sino panggammanna sito kabyiaddam. Damatama akwan inay, gafu sino nangammuwantam sikwana a namili sikwatama mesapat sino kedyawawanna annino kinalawanna.*

⁴ Gafu sinaya kedyawawanna anna kinalawanna, neya'dana sikwatamino kapapatiyan anna kalalawarana nekarina sikwatam, takesi mesapatetam sino kinadiosna, anna takesi malli'wetam sino kadarallanino baggi anna nakam a pattupakkanino narakkatta panggammanino tolayira sito lubag.

* ^{1:3 1:3} Ino tata kappay anggamma sapitan: ...sikwana a namili sikwatam gafu sino kedyawawanna annino kinalawanna.

⁵ Antu gafuna, iyekwayungke ino damayuwa managga sino angngu-ruddaw si nalawara aggangwa. Ino idaggayu kappay sino nalawara aggangwayu, ino nangammuwandaw sino akwandonad.

⁶ Ino idaggayu kappay sinay, ino pifuwaddandaw sino baggiyu, e idaggayu kappay sinayino angngiyattam. Ino angngiyattam, daggan-andokappay si nadiosana aggangwa,

⁷ e ino nadiosana aggangwayu, dagganandokappay si agganggam sino kakkola'dawira a mangurug. Ino kauddian, dagganandaw inaya aggang-gandaw si agganggam si ammina tolay.

⁸ Se nu umoodduwerenaya nalawara aggangwayu, aneno ketupakkanda a mantatuyaggino angngammuyu ki Jesu Kristo a Afutam.[†]

⁹ Udde nu wara mangurug e ammenera akwan inaya aggangwa, kun-nangke lappatta ammena patiyannino angngurungnga, se nakalyawannan si naunafan e napakomanino nalliwatanna si'in.

¹⁰ Antu gafuna, kakkolak, iyekwayungke ino damayuwa mangwa sinayira a nalawara aggangwa, takesi ammuyungke si nesapakkayu sikwara a inayan anna piniliyi Dios. Se nu kunnenayino akwandaw, ammeyungke umaroyu sino kinuruddaw.

¹¹ E maanggammi Dios a mappagamwang sikwayu sino mannanayuna patturayani Jesu Kristo a Afutam anna misalak sikwatam.

¹² Antu gafuna, kanayungkuwera a ipadandam sikwayu inay, massiki ammuyun anna natalanggaggayun sino angnguruddaw sino kakuruwana netldu sikwayu.

¹³ Ino nakangku, nalawad nu ipadandangku sikwayuwerenay kiyad si aggabiayak kepay.

¹⁴ Se ammuk si ara'niyennino katayangku, se antuweno nepakaammuwi Jesu Kristo a Afutam sikwak.

¹⁵ Kunnamantu, iyekwakungke ino damaka massapit sitawira sikwayu, ta massiki nu anawangkunna yo lubag, warana panandammandaw sino sinapikkuwera.

Gakkuruwino Neturakkino Gumalabbunira Si'in

¹⁶ Ino nepakaammumi sikwayu mappeafu sino puliyani Jesu Kristo a Afutam annino pannakadamana, bakkanna iistoriya a inangweno nasirifira a tolay. Se initamingkepayino kinalawanna annino kinadiosna.

¹⁷⁻¹⁸ Se ikkamiyeno bafulunna sino nadiosana kulud sin nidyawani Dios Ama sikwana anna nipaitanna sino nedaduma a kinadiosna. Ikkamingke-payino naningngag sino dami'neno mannakadama a Dios a naggabwat sey langit a sinapi'na si, "Antuyawino iiddukangkuwa Abbingku. Antuweno mappaanggam sikwak."[‡]

¹⁹ Gafu sinaya initami anna diningngammi, natalanggaggami si gakkuruwingke ino neturakkino gumalabbunira si'in. Nalawad nu kuruwandumino sinapasapi'da, se kunnangke sirwata mawwaldag sino lammuk. Kuruwandonad makkiyad si mappaddeno abbasilelaw e nabaggawin, ino anggamma sapitan, makkiyad sino awa puliyani Kristo a mawwaldag sino nakandaw.

[†] **1:8 1:8** Ino tata kappaya anggamma sapitan: ...*aneno ketupakkano nangammuwandaw ki Jesu Kristo a Afutam.* [‡] **1:17-18 1:17, 18** Ino istoriya mappeafu sino nakwanna yaw, ana sino Mat. 17:1-9, Mar. 9:2-9, anna sino Luc. 9:28-36.

20 Dandammandaw yaw se maawag si maawatandaw. Awaningke a neturakkino gumalabbunira a naggabwat sino nakandangkepay. §

21 Se inayira a netura'da, ammena naggabwat sino nakanda, nu ammena lurino Espirituwi Diosino nifuyut sikwara sino nilabbunanda sino sapita naggabwat ki Dios.

2

Ino Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug (Jud. 4-16)

1 Udde agyangkappay si'inino bakkannira a gakkuruwa gumalabbuna nilabbun si siri. E kunna kappay sito ingkein, ananeno manulduwera si bakkanna gakkuruwa medagga sikwayu. Manulduwerana si siriya manaral si angngurug, e massiki ino Afutama nanubbut sikwara, ammayandana. Inona labu'da sino tuldura ino napa'lata kakastiguwanda.

2 Udde massiki kunnenoy, oddu kappeneno bafulundawira a manguruwa manuntul sino ka'atatalla aggangwara, e gafu sikwara, balawannino tolayireno kakuruwana tulduwa tuntulantam.

3 Gafu sino kinainga'da, balabalayandakayuwa tulduwan si iiistoriya a pinaraparatura pelang takesi pamirakandakayu. Udde ammeyu kun si maturuwino mangukum sikwara, se inukummeran si'in e nadadaninnino kastigura.

4 Ammutam si makastiguwerana, se massiki ino anghelira a nalliwat si'in, kinastiguwera i Dios, se netakkummera sey infiyernu ta magyanira sino lammuk.* kiyad sino awa pangukumani Dios si ammin.

5 Kinastigu kappayi Diosino tolayira a amme manandam sikwana sin tiyempowi Noe, se nepuranna kiyad si nallinang sito lubag, e nalimattira. Udde i Noe a nanuldu si naggaddangngaddino akwanda, nesalakira i Dios andino pituwera a bafulunna.

6 Kunna kappayino nangastiguwani Dios sino nagyanira sey lubbuna Sodoma anna Gomorra. Sinikkulanira i Dios andino lubbunda kiyad si naammukira takesi ipaitana si kastigunnaneno ammina tolaya amme manandam sikwana.

7-8 Udde nesala'nga i Lot a nagyan sey lubbunda, se naggaddangnga tolay, e aggalowino nakamma gafu sino ka'atatalla inangweno kalubbunanner a narakkatta initana anna diningngangnga kadda aw.

9 Amminirenaya nakwa si'in, ireno pangammuwantam si ammuwi Dios a misalak sino nadiosanira a tolaya madyatan, e ammunia kappaya midadan sino narakkattira a tolaya makastiguna sino uddina awa pangukumanna si ammin.

10 Kumaralla makastiguneno tolayira a manuntul sino ka'atatalla panggammanino baggira anna ammera iyatallino naturayira amma sikwara.

Ino manulduwera si bakkanna gakkurug, awanna atalda anna ipatu'deno panggamanda. Ammera kappay italawino madandayawira a aneno pannakadamara sey langit, nu ammera lud pappoporayampelang.

§ **1:20 1:20** Ino tata kappaya anggamma sapitan: Awaningke a neturakkino gumalabbunira a damana tolaya ipalawag sino nakamma pelang. * **2:4 2:4** Ino sapittana sino dami'na Griego, Tartarus. Sino gagangena Griego, Tartarusino lammuka pagyanana kebaluranino nalliwatira a diosda a agyan sino dolam sino difafana Hades.

¹¹ Massiki ino anghelira a dodokkallino pannakadamara amma sikwara, ammera massapit si narakkatta pabbalaw sino bafulundera a nalliwat sino a'langi Afu Dios.

¹² Udde ira a manuldu si siri, massapitira si narakkat mappeafu sino massiki sanna a ammera maawatan. Kakunnareno sumarona animala ammena makadandam. Ino pelang pattupakkanneno biyayinaya animal, mado'man anna mapapatay, e kunna kappay sikwara, se makastiguverana si makkikiyad.

¹³ Inaya narakkatta makwana sikwara, antuweno meannung sino narakkatta inangangwara. Narakkattirangke, se massiki nu aw, pallaangganda a akwanino narakkatta panggamanino baggira. Meyampariyira si mansa a mappadakkut si nadalusa barawasi, se medaggera sikwayu sino panganganawand, massiki aggeakkwanda kepay inaya narakkatta akwanda, e maanggammirangke sino namalabaliyanda sikwayu.

¹⁴ Pifaggandenno massiki sanna a itanda a bafay, e massiki namipidyera a nalliwat, ammera kepay nanganggad. Nalaingira kappaya manutunggung sino tolayira a nakafuyino angngurudda takesi tuntulandeno narakkatta aggangwara. Nawamira a maffulat sino bakkanna akwara. Udde kastigunirana i Dios!

¹⁵ Inanawandeno fustuwa dalan e inaroyuweran sino kakuruwan, se sinuntuldeno aggangwa i Balaam si'ina abbingi Beor a massiki sanna a akwanna a narakkat, lullang nu wara appanna si pirak.

¹⁶ Udde ammena dama a akwanino gakkanna, se inallangnganino asnowa nangabayuwanna. Se massiki animala ammena nad makadamit, nepadamiti Dios e natipaddino kinaabulna a mekontara ki Dios.

¹⁷ Inayira a manuldu si siri, meyampariyira si bitufuta naabbatan onnu dulamma mebayabbabelang, a awana seserbira. Anennino kalam-mukana nedadani Dios si kakastiguwanda si makkikiyad.

¹⁸ Odduweno sapasapitanda a nalawara dingngaggan, udde awana seserbina. Ituldura si ammena narakkattino manuntul sino panggamanino baggi, e antuweno panutunggunganda sino bawuwera a nangu-ruwa a'ibba'da sino dadana narakkatta aggangwara.

¹⁹ Ikarira si mawayanino tolaya manuntul sino tuldura a damara a akwanino ingkelamanga panggammandra. Udde ino kakuruwanna, irangkepayino aripannino liwa'da e antuweno manaral sikwara. Se ino tolay, mabbali si aripannino massiki sanna a mangaffut sikwana.

²⁰ Ino tolaya nalli'wa sino narakkatta akwanino tolayira sito lubag gafu sino nangammuwanna ki Jesu Kristo a Afutama misalak sikwatam, kasena kappay muli sino dadana narakkatta aggangwana ta mearipangkappy, kumarallino kinarakka'na amma si'in.

²¹ Nalawad nu ammena nad naammuwanino nalawara akwana panggammani Dios amma sino naammuwanina, kasena sinalekkuran inaya nadiosana tun a netuldu sikwana.

²² Nu kinnenayino makwa, meyakkuruwino sapita kunna si, "Ino atu, aukananna kappayino utana," annino tata kappaya kunna si, "Massiki nu diyutannuweno bafuy, umang kappaya mabbambang."

3

Ino Puliyani Jesu Kristo

¹ Kakkolaka iidukangku, antuyawino mekadwa a turakku sikwayu. Sitawa adwa a turakku, aneno sinapikku sikwayu ta dandammandokap-payino nalawara ammuyu.

2 Anggangku si dandammandawino netulduweno nadiosanira a gu-malabbun si'in andino netuni Jesus a Afutama misalak sikwatam a nepakaammuna sikwayu gafu sino apostolira a nanuldu sikwayu.

3 Dandammandonad yaw. Naso mauddiyera a aw, ananeno tolayira a manuntul sino narakkatta panggammanino baggira, e kakkatawarakayuna gafu sino angnguruddaw

4 a kundana si, "Amme kad nekariyi Jesus a muli? Antawino? Natayin-nino a'afutamira, gampade ammena kepay nuli, e awana naangkakwa sito lubag nangiyafu sin naparatuwanna."

5 Udde ino sapitanda a awana naangkakwa, bakkanna gakkurug, se gagguriyatanda a kalyawanino inangwa i Dios si'in. Se pinaratuwi Dios iyo lubag annino ana sey langit gafu sino pannakadamaneno sapi'na. Danumino nepangwana sito lubag e danungkappayino nepamiyangnga sino ammina ana sito lubag.

6 Gafu kappay sino sapi'na, danumino nepalinangnga a nanral sino dadana lubag anna nangastigu sino tolayira.

7 Kunna kappeneno makwa, se gafu kappay sino sapi'na, darallanna kappena yo lubag, e massiki ino langit, se masikkulanirana. Makwana sino awa pangukummannu sino tolayira a amme manandam sikwana ta makastiguera si makkikiyad.

8 Udde ikkayuwa kakkolakku, ammeyu nad kalyawan yaw. Ino nakammi Dios, nakkunneno kabayino tata si aw annino kabayino tarifuwa run, e ino tarifuwa run, kunnangke tata si aw sikwana.

9 Amme naladawi Afu Dios a niyakkurug sino nekarina a antuweno sapitannino korwanira. Se ino kakuruwanna, naanus sikwatam, se anggamma si awan nadda makastigu, nu ammena lud mabboboli nad ammina tolay sino liwa'da.

10 Udde massiki kunnenoy, gakkuruwa mada'nganeno awa puliyani Afu Jesus, e ino gamwanganna, kunnangke ino gamwanganna mattakaw a awana makaammu nu naansa. Sinoyna a aw, ananeno natuyagga unggug e maawanino langit. Malunangngeno sinag, ino dakkag, andino bitunira si afuy, e masikkulangkappena yo lubag andino ammina igyanna.*

11 Gafu se antuweno makwana sino ammina maita sey langit anna sito lubag, akwandonaddino panggammani Dios ta awana kabalawandaw.

12 Sino pattaronandaw sino awa pangukumani Dios si ammin, iyek-wayungke naddino damayuwa mangwa sino panggammanna takesi pakkangkamandawino gamwanganna. Gakkuruwa sinoyna a aw, masikkulanneno langit e malunangngu ammina ana sinay.

13 Udde ikkanetam, innanamtantam si iyakkurungnga i Diosino nekarina, a ananeno bawuwa langit anna bawuwa lubaggia passiya naggaddangngino aggangweno amminira a magyan sinay.

14 Kunna mantu, kakkolak, gafu se antuweno aggataronandaw, iyek-wayungke naddino damayu takesi nadalusino biyaddaw anna awana kabalawandaw, takesi nasiyana'ngeno nakandawa uma'lang sikwana.

15 Dandammandonad si ino gafuna a amme kepay nuliyi Afu Jesus, anggamma si wara kepay wayaneno tolaya mesalakan. Antu kappayino naturakki Pablo a iiddukantama kolak sikwayu gafu sino kinalainga neya'da i Dios sikwana.

* **3:10 3:10** Ino neturak sino korwana manuskritu sino dami'na Griego: ...e maawangkappena yo lubag andino ammina igyanna.

¹⁶ Sino ammina tura'nga mappeafu sino puliyani Afu Jesus, kunna kappay yanino sinapi'na. Ana gakkuruwino madyata maawatan sino tura'ngera. E ino tolayira a kurangino ammura anna ammena natalanggaddino angngurudda, angkakwandeno anggamma a sapitan sino tura'ngera a kunna kappayino akwanda sino korwana sapiti Dios. Gafu sinaya a'akwanda, makastiguwerana si makkikiyad.

¹⁷ Udde ikkayuwa kakkolak, gafu se dinadangkuwa sinapit sikwayu mappeafu sino manulduwera si siri, palanandonad takesi ammekayu mabalabaliyan sino nabbakabakkanna tulduwerenaya narakkatta tolay, tantaro nu aroyuwandawino kakuruwana kinuruddaw.

¹⁸ Ammena nad kunninoy, nu ammeyu lud dadaggananino nalawara aggangwayu a pammakurug sino angngikallakki Jesu Kristo a Afutama misalak sikwatam. Dadagganandonaggappayino akkaammuyu sikwana. Antu naddino madayaw sito ingkein anna si makkikiyad. Amen.

Ino Palunguwa Turakki Juan Ino Mappeafu Sitawa Turak

Ino nanurak sitaw, i Juan a tata a adalani Jesus a nebumbulun sikwana sin nagyananna sito lubag. Netura'nga yaw sino manguruwira a nagyan sino palulubbunna Asia Menor. Lakayin sin nanurakkanna sitaw.

Ino gafuneno niturakkanna taw, se agyanin nekatwayira sino nanguruwira a nanulduwera si bakkanna gakkurug mappeafu ki Jesu Kristo. Netuldura si amminira a ana sito lubag, nalamitanira si narakkat. Antu gafuna, amme kanu nabbaliyi Kristo si gakkuruwa tolay. Netuldura kappay si i Jesus, bakkannino Mesias onnu Kristo a Abbingi Dios. Bakkampelangino netuldureno nabbakabakkan, nu ammena kappelurino akwanda, se sinapi'da si massiki amme talekkuranino manguruwirenre liwa'da anna massiki ammera makkaaanggam, nalawaggepay.

Antu gafuna, sina'daggani Juan sino mabbasera sitaw si i Jesu Kris-toweno Abbingi Dios a nabbali si tolay. Nepipidwana kappaya nassapit si ino tolaya manggam ki Dios, anggamma kappenaddino bafulunnera anna tuntulanna naddino tunira i Dios.

Ooddu peneno mabasa sitawa mappaanggam sino nakantama mangrug: ino kakka'bawa agganggammi Dios sikwatam, ino akwantammad ta madalusano ammina rakkattam, ino akwantammadda mangaffut sino ana sito lubagga kumontara ki Dios, andino pangammuwantam si ana sikwatamino biyaya mannayun.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-4

Ino pattalaginarantam sino baggaw onnu sino lammuk 1:5-2:29

Ino nalawara biyayino abbingira i Dios 3:1-10

Ino pakkaaanggammanino abbingira i Dios 3:11-24

Ino pangammuwan sino gakkurug anda sino bakkanna gakkuruwa tuldu 4:1-6

Ino agganggammi Dios andino agganggammino mattalaginad ki Dios 4:7-5:5

Ino pita'dagganda si Abbingi Dioso Jesu Kristo 5:6-12

Ino dama a ammuwanino manguruwira sino Abbingi Dios 5:13-21

Ino Sapita Manga'da Si Biyaya Mannayun

¹⁻² Sitawa turak, aneno sapitammi sikwayu mappeafu sino mingngan si Sapit. Antuwi Jesu Kristo a manga'da si biyaya mannayun. Agyanin ki Dios a Amma sin liyekepaya naparatu yo lubag, udde nabbali si tolay sin nappaitanna sito lubag. Antu gafuna, initamingke, diningngammiyeno dami'na, anna inappangammi kappay.

³ Ituldumi inayira a initami anna diningngammi takesi mesapakkayu pay sikwami sino kebulunammi ki Dios a Ama anni Jesu Kristo a Abbingnga.

⁴ Itura'miyera yaw takesi maanggammetamungke.

I Dios, Kunnangke Sirwat

⁵ Inaya diningngammi sino Abbingi Dios, antuweno ipakaammumi sikwayu: i Dios, kunnangke sirwat, se awaningke lammuk sikwana.

6 Nu kuntam si mebumbulunetam ki Dios, gampade mangwetangkepay si narakkatta kunnangke agyanetangkepay sino lammuk, massisiriyetam, se ammena mekunneno akwantam sino kakuruwan.

7 Udde nu mattalaginaretam sino baggawa kunna payino akwani Dios, nalawarino abbafaruluntam annino buluntamira a mangurug, anna maunafan amminino liwattam gafu sino ada i Jesus a Abbingnga.

8 Nu kuntam si awana liwattam, sinsiriyantamino baggitamungkepay, e ammena gakkuruwino dinandantam.

9 Udde nu ipunnutamino liwattamira ki Dios, pakomannenaya liwat anna dalusandetam sino ammina rakkattam. Matalakki Dios a mangwa si kunnenoy, anna naggaddang nu akwanna, gafu sino natayani Kristo.

10 Nu kuntam si ammetam nalliwat, pabbalintami Dios si sariyon, e awanino sapi'na sino nakantam.

2

I Kristoweno Mangita'dag Sikwatam Ki Dios

1 Ikkayuwa abbingku, neturakuwera yaw sikwayu takesi ammekayun-nad mälliwat. Udde nu wara makaliwat, ana i Jesu Kristo a awaningke liwa'na a mangita'dag sikwatam ki Dios a Ama takesi mapakomanino mälliwat.

2 Se i Kristo, nakastigu gafu sino liwattamira takesi mapakomanira, e bakkampelangino liwattam, nu ammena lurino liwat ammina tolay.

3 Antuweno pangammuwantam si ammutami Dios, nu akwantam amminino tunnera.

4 Nu wara massapit si ammunia i Dios, gampade ammena akwanino tunnera, massisiri inay anna awan sikwaneno kakuruwana tuldu.

5-6 Udde ino mangwa sino sapiti Dios, gakkuruwingke ino agganggamma ki Dios. Nu wara massapit si nesapat ki Dios, tuntulanna naddi Jesu Kristo. E nu antuwenayino akwantam, antuweno pangammuwantam si gakkuruwingke a nesapatetam ki Dios.

7 Ikkayuwa iiddukangku, bakkanna bawuwa tunino iturakku sikwayu, se kiyad sin nanguruwandaw ki Jesu Kristo, diningngaddawino tuna massapit si makkaaanggammemet.

8 Udde kunnangke bawu kappay inaya tun, se neyakkurug sino biyayi Jesus e antu kappayino akwandaw ingkein. Gafu so kunnenoy, kunnangke mawawanino lammuk se nawaldanetam sino gakkuruwingke a sirwat.

9 Ino massapit si anen sino baggaw, gampade kalussoneno kola'nga si angngurug, ana kepay si lammuk.

10 Udde ino manggam sino kakkola'ngera, mattalaginad sino baggaw, e awaninna paggafuwanna a mälliwat.*

11 Udde ino makkalussaw sino kakkola'ngera, ana kepay si lammuk. Meamarig si mallakad sino lammuka ammena inammuweno ira'bunna se nepallappattino lammuk.

12 Nanurakkak sikwayuwa aanakku gafu se napakomanino liwa'dawira gumafu ki Kristo.

13 Nanurakkak sikwayuwa lallakay gafu se inammuwandawi Kristo a nagyanin sin awangkepay yo lubag. Nanurakkak sikwayuwa bafuwanak gafu se inaffu'dawi Satanas.

* **2:10 2:10** Adwa kappayino anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: 1) ...awan sikwaneno palliwanatino bulunna; 2) ...awana palliwanatanna sinay.

14 Ipidwaka sapitannino gafuneno nanurakkangku sikwayu. Nanurakkak sikwayuwa abbingku gafu se ammuyunni Dios a Amatam. Nanurakkak sikwayuwa lallakay gafu se ammuyunnino nagyanin sin awangkepay yo lubag. Nanurakkak sikwayuwa bafuwanak gafu se natuyaggino angnguruddaw, mattalaginarino sapiti Dios so nakandaw, anna inaffu'dawi Satanas.

15 Ammeyu anggammannino gagangena tolay sito lubagga makkontara ki Dios andino ana sito lubag, se nu antuweno panggammandaw, awana agganggandaw ki Dios a Ama.

16 Se ammina narakkatta ana sito lubag, a kunnangke ino narakkatta panggammanino tolayira, ino gagangera a minga'run si ammina maitara, annino passangele'da sino ana sikuvara, bakkanni Dios a Amatamino naggabwatanda, nu ammera lud naggabwat sito lubag.

17 Iyo lubag annino ammina narakkatta panggammanino tolayira, mawawanira ammin, udde ino mangwa sino panggammani Dios, mabiayg si makkikiyad.

Ino Kumontarera Ki Kristo

18 Ikkayuwa anakkuwera, ara'niyennino puliyani Kristo. Naammuwan-daw si aneno gumamwang abbuwa kumontara sikuvara. Sitoya, inodduwennino kumontara sikuvara, e antuweno pangamuwantam si ara'niyennino puliyanna.

19 Ira a kumontara, neamungira sikuwatam si'in, udde bakkannira a gakkuruwa buluntama mangurug, antuweno nekatwayira. Nu gakkuruwa buluntamira, ammera nad nekatway. Udde urayi Dios ino nekatwayanda, takesi maita si bakkannira a gakkuruwa buluntam.

20 Udde ikkayu, ana sikwayuweno Espirituwi Dios a neya'da i Kristo, e antu gafuna, ammuyu amminino kakuruwana tuld.

21 Ino gafuneno nanurakkangku sikwayu, bakkannino ammeyu nangamuwan sino kakuruwan, nu ammena lud gafu se inammuyun, e ammuyu kappay si awaningeke a siriya maggabwat sino kakuruwana tuld.

22 Inya mantuweno massisiri, nu bakkapelangino massapit si i Jesus, bakkannino Kristo a dinunduni Dios? Ino massapit si kunnenay, antuweno kumontara ki Kristo, e bakkapelangino Abbingi Diosino ammayanna, nu ammena kappeluri Dios a Amana.

23 Se ino massapit si bakkanna Abbingi Diosi Jesus, ammena kappay dama a mesapat ki Dios a Amana. Udde ino massapit si Abbingi Diosi Jesus, mattalaginad ki Dios a Amana.

24 Ita'daddomantuweno kakuruwana tuldwa nadingngaddaw kiyad sin nanguruwandaw. Se nu antuweno akwandaw, mattalaginaggayu ki Dios anna ki Jesus a Abbingnga,

25 se antu keneno biyaya mannayuna nekariyi Kristo sikuwatam.

26 Neturakkuwerenay mappeafu sino tolayira a manggamma mamala-bali sikwayu.

27 Udde ammuk si kanayuna ana sikwayuweno Espirituwi Dios a neya'da i Kristo, e ammeyu mawag si korwana manuldu sikwayu. Se itulduna sikwayuweno ammina maawaddawa ammuwan, e gakkurug ammina sapitanna. Antu gafuna, kuruwandonaddino itulduna ta mattalaginaggayu ki Kristo.

28 Kunnantu, ikkayuwa aanakkuwera, mattalaginaggayu nad sikuvara, takesi awana pattalawantam anna kaatallantam naso puliyanna.

29 Ammuyu si naggaddangngi Dios,[†] e antu gafuna, ammundokappenad si abbingira i Diosino ammina mangwa si naggaddang.

3

Ino Abbingira I Dios

1 Dandammantmino dokalla agganggammi Dios sikwatam, se gafu sino aggiddu'nga sikwatam, nebilandetam si abbingng, e gakkuruwa abbindetam. Udde ino ammera mangurug, ammera maimunuwan si abbindetami Dios, se ammera kappay ammuwi Dios a Amatam.

2 Ikkayuwa iiddukangku, abbindetami Dios sito ingkein, udde ammetangkepay kura inammuweno pabbalinantamma. Udde ino ammutam, nanu muliyi Kristo, mekunnetamma sikwana se maitatamma si nalawad.

3 Kaddatolaya minnanama si kunnenay, talekkuranda ammina narakkat ta nalawad ammina akwanda a kunna payi Kristo.

4 Nu inyeno maliwat, sulyatanneno lintiyi Dios, se ino liwat, antu kappayino sumulyat sino lintig.

5 Ammuyu si inangngi Kristo sito lubag ta ariyanneno liwatino tolayira, e damana akwan, se awaningke liwa'na.

6 Kunnantu, nu inyeno mattalaginad ki Kristo, ammena aggeliwaliwat. Udde ino tolaya aggeliwaliwat, ammena inammuwi Kristo se ammena mangurug sikwana.

7 Ikkayuwa anakkuwera, ammekayu pabalabali so massiki sanna a tolay. Ino kanayuna mangwa si nalawad, naggaddangngi tolaya kunna payi Kristo.

8 Udde ino aggeliwaliwat, tolayi Satanas, se i Satanas, gagangayinna nalliwat kiyan si'in. Antuweno gafuna a inangngino Abbingi Dios sito lubag, takesi darallanneno akwan'i Satanas.

9 Ino gakkuruwa abbingira i Dios, ammera aggeliwaliwat, se ana sikwareno nakammi Dios. Gafu se i Dios ino nabbali si Amara, ammera dama a aggeliwaliwat.

10 Kunnayawino pimunuwantam sino abbingira i Dios andino abbingira i Satanas. Ino tolayira a amme mangwa si nalawad anna amme manggam sino kakkola'dera, bakkannira a abbingi Dios.

Ino Agganggantam Sino Bafuluntamira

11 Antuyawino kakuruwana tulduwa diningngaddaw kiyan sin nangu-ruwandaw: makkaanggammeketammad.

12 Ammetammad tuntulannino inangwa i Cain, se i Cain, tolayi Satanas, e pinapatetenno kola'nga. Ansanna lang pinapatay? Gafu se narakkattino aggangwana, e nalawarino aggangweno kola'nga.*

13 Antu gafuna, kakkolak, ammekayu nad makka'baw nu kababannad-dakayuweno ammera mangurug.

14 Udde massiki tan nu kunnenoy, se ammutam si ammetam mekatway ki Dios a bakkanna kunna si'in, nu ammetam lud maa'dan si biyaya mannayun. Ammutam si gakkuruwinay, se anggantamino kakkolattamira a mangurug. Udde ino ammena manggam sino kasittolena, kunnangke natekepay se nekatwekepay ki Dios.

15 Se ino makkalussaw si kola'nga, kunna kappayino gumapapatay, e ammutam si ino gumapapatay, awan sikwaneno biyaya mannayun.

[†] **2:29 2:29** Ino tata kappay anggamma sapitanna yaw: ...naggaddangngi Kristo... * **3:12 3:12**
Nu anggammuwa basanino istoriya mappeaufi sikwara Cain anni Abel, itannu sino Genesis 4:1-8.

16 Ino pangammuwantam sino gakkuruwa agganggam, neya'da i Kristoweno biyangnga para sikuwatam. Antu gafuna, ikkanetangkappay, midadanetammadda manga'da sino biyaddam para sino kakkolattamira.

17 Udde ino tolaya warawara sikuwana e inammuna si aneno kola'nga a kurangino awanna e ammenangke kallakkan, wara kad agganggammata ki Diosino kunnenay?

18 Ikkayuwa anakkuwera, ammetam pelang sapitan si anggantamino kakkolattamira, nu ammetam lud ipaiteño gakkuruwa agganggammata sikuwara gafu sino nalawara aggangwatam.

19-20 Nu kunnenayino akwantama makkaanggam, antuweno pangammuwantam si gakkuruwa nesapatetam ki Dios. Massiki nu paliwatandetamino nakantam, damatama passyanakkannino nakantam takesi ammetam maatalla makkararag sikuwana. Se ammutam si dokallino agikallakki Dios amma sikuwatam, se ammunna ammin.

21 Kakkolak, nu ammeretam paliwatannino nakantam, awana talotama uma'lang ki Dios.

22 Massiki sanneno arangngantam sikuwana, iya'dana se tuntulantamino tunnera anna akwantamino panggammanna.

23 Antuyawino netunna sikuwatam: manguruwetammad ki Jesu Kristo a Abbingnga anna makkaanggammetam, se antu kappayino netuni Kristo sikuwatam.

24 Ino manuntul sino tunira i Dios, mattalaginad ki Dios anna mattalaginabbayi Dios sikuwana. Ino pangammuwantam si mattalaginari Dios sikuwatam, ana sikuwatamino Espirituwa neya'dana.

4

Ino Pimunuwan Sino Gakkuruwa Tuldú Andino Siriya Tuldú

1 Ikkayuwa iiddukangku, ammekayu mangurug sino amminira a massapit si gumalabbunira i Dios, nu ammeyu abbu dalodawan nu gakkuruwa naggabwat ki Diosino sapitanda, se odduwerana massisiri a massapit si gumalabbunira i Dios a nesinasinak sito lubag.

2 Kunnayawino pimunuwandaw nu ino Espirituwi Diosino naggabwatanino ituldura: nu sapitanda si i Jesusino Kristo a nabbali si tolaya inang to lubag, ino Espirituwi Diosino naggabwatanna.

3 Udde nu ammera sapitan si i Jesusino Kristo a nabbali si tolay, bakkanna Espirituwi Diosino ana sikuwara, nu ammena lud mekunneno nakanda sino Kumontara ki Kristo a diningngaddaw si'in si gumamwang. E kunnangke ginamwangin, se antuweno mifuyut sino manulduwira si mekontara ki Kristo.

4 Udde ikkayuwa anakkuwera, abbindakayuwi Dios, e inaffu'dawino massisiriyera. Se natuyaggino Espirituwi Dios a ana sikwayu amma ki Satanas a matturay sikuwara a ammena mangurug.

5 Ino manulduwera si siri, tuntulandeno aggangweno bulundera a ammera mangurug ki Dios, e ino ituldura, mekunna sino akkakokwara, e antu gafuna, anggammino ammera manguruwa maningngag sikuwara.

6 Udde ikkanetam, abbindetami Dios, antu gafuna, ino manggammira a maningngag sino ituldutam, ireno bafuluntama nangammu ki Dios. Antuweno pangammuwantam sino gakkuruwa tulduwa naggabwat sino Espirituwi Dios andino siriya tulduwa naggabwat ki Satanas, se nu naggabwat sino Espirituwi Dios, amme angamma dingngaggannino ammera mangurug.

Ino Agganggammi Dios

⁷ Ikkayuwa iiddukangku, makkaaanggammetammad, se i Diosino pag-gabwatanino agganggam. Kunnantu, ino manggam sino kakkola'ngera, abbingi Dios a nangammu sikhwan.

⁸ Udde ino tolaya awana agganggamma sino kakkola'ngera, ammena ammuwi Dios, se i Dios, gagangena a manggam si tolay.

⁹ Kunnayawino nipaitanna sino agganggamma sikhwatam, dinundun-neno tatatake a Abbingnga sito lubag takesi maa'danetam si biyaya mannayun gafu sikhwan.

¹⁰ Antuyawino kakuruwana agganggam, bakkannino agganggantam ki Dios, nu ammena lurino agganggamma nepaita i Dios sikhwatam sin nanundunanna sino Abbingnga a mewa'lat ta mapakomanino liwattam.

¹¹ Ikkayuwa iiddukangku, nu kunnenoyino inangwa i Dios a manggam sikhwatam, makkaaanggammetam penad.

¹² Se massiki nu awana tolaya nakaita ki Dios, nu makkaaanggammetam, mattalaginari Dios sikhwatam, e maitengke sikhwatamino agganggamma a awana kurangnga.

¹³ Antuyawino pangammuwantam si mattalaginaretam ki Dios anna mattalaginabbay sikhwatam, neya'daneno Espirituna sikhwatam.

¹⁴ Ikkami pay, initamiyi Jesus, antuweno damamiya ita'dag si dinunduni Diosino Abbingnga sito lubag takesi antuweno misalak si ammina tolay.

¹⁵ Massiki sanna a tolaya mita'dag si i Jesusino Abbingi Dios, mattalagi-nad ki Dios e mattalaginabbayi Dios sikhwan.

¹⁶ Ikkonetama mita'dag ki Jesus, ammutamino agganggamma Dios sikhwatam e antuweno talakkantam. Gagangayi Dios a manggam si tolay. Antu gafuna, ino tolaya manggam ki Dios andino kasitolenera, mattalaginad ki Dios e mattalaginaggappayi Dios sikhwan.

¹⁷ Nu kunnenayino biyaddam, madadaggananino agganggantam kiyad si awana pakkuranganna, e awanna a pattalawantam so awa pangukumani Dios si ammina tolay, se ino aggangwatam sito lubag, mekunna sino aggangwa i Kristo.

¹⁸ Gafu se anggandetami Dios, ammetammad mattalawa makastigu, se ino agganggamma awana kurangnga, affutanneno talaw. Antu gafuna, ino tolaya mattalaw gafu se aggadandammanno kastigui Dios, ipaiteno talona si kurang Kepayino agganggamma.

¹⁹ Anggammantami Dios se inanggammantetam.

²⁰ Nu wara massapit si anggammanna i Dios, gampade kalussoneno kola'nga, massisir inaya tolay. Se nu awana agganggamma sino kola'nga a aggitanna, ammena dama si anggammanna i Dios a ammena inita.

²¹ Antuyawino netuni Dios sikhwatam: ino manggam ki Dios, anggam-manna penaddino kakkola'ngera.

5

Ino Pangaffutanino Manguruwira Sino Kumontarera Ki Dios

¹ Massiki sanna a tolaya mangurug si i Jesusino Kristo a dinunduni Dios, abbingi Dios. E ino manggam sino ama, anggammanna kappayino abbingngera.

² Antu gafuna, nu anggammantami Dios anna akwantamino tunnera, antuweno pangammuwantam si anggammantangkappayino kakkolattamira a abbingngera.

³ Se ino gakkuruwa agganggantam ki Dios, antuweno pangwantam sino tunnera. E ino tunnera, ammena madyata akwan,

⁴ se massiki sanna a abbingi Dios, kanayuna affutanneno ana sito lubagga kumontara ki Dios. E ino pangaffuttam, antuweno angngurudam.

⁵ Se awana makaaffut sino ana sito lubagga kumontara ki Dios, nu bakkampelangino mangurug si i Jesusino Abbingi Dios.

Ino Mamakurug Si I Jesus, Abbingi Dios

⁶⁻⁸ Sin inangngani Jesu Kristo sito lubag, aneno talluwa pamakurug si antuweno Abbingi Dios. Ino tata, antuweno nappabawtisaranna si danum. Udde bakkampelangino nappabawtisaranneno pamakurug, nu ammena kappelurino adana a nebbubu so natayanna. Ino mekatallu, antuweno Espirituwi Dios, a gakkurug ammina sapitanna. Inaya talluwera, nakkakarunneno pamakuruwanda mappeafu ki Jesu Kristo.

⁹ Kuruwantangkeneno ita'daggino tolayira, e nu kuruwantam inay, mannanotinna sino talluwera a nepaita i Dios a mita'dag sino Abbingnga, se matalakkino sapitanna amma sino sapi'na tolay.

¹⁰ Ino mangurug si i Jesusino Abbingi Dios, mattalaginad so nakammeno neta'daggi Dios mappeafu sikwana. Udde ino ammena mangurug sino sinapiti Dios, pabbalinna i Dios si sariyon, se ammena kuruwannino sinapi'na.

¹¹ Antuyawino sinapi'na: na'dandetam si biyaya mannayun, e ino Abbingneno paggabwatanna.

¹² Kunnantu, ino tolaya nesapat sino Abbingi Dios, ana sikwaneno biyaya mannayun, udde ino ammena nesapat sino Abbingnga, ammena naa'dan sinaya biyag.

Ino Ammutam Mappeafu Ki Kristo

¹³ Neturakkuwera yaw sikwayuwa mangurug sino Abbingi Dios kesi ammundawingke si wara sikwayuweno biyaya mannayun.

¹⁴ Ammetam maatalla makkarakarag ki Dios, se ammutam si dingngagganna, nu ino ilyawantam sikwana, mekunna sino panggammanna.

¹⁵ Gafu se ammutam si dingngagganneno kararaddam, ammutangkap-pay si iya'dananeno ilyawantam.

¹⁶ Nu wara maitayu si kola'dawa malliwat, ikararaddonad ki Dios ta a'danna si biyaya mannayun. Ino anggangkuwa sapitan, ikararandaw nu ino liwa'na e liwata mapakoman, ino liwata ammena mifuyut sino kastiguwa awana pakkiyaranna. Se ana kappayino liwata ammena mapakoman, e ammek sapitan si antu naddino ikararandaw.

¹⁷ Gakkuruwa liwatino ammina narakkatta aggangwa, udde aneno liwata mapakoman a ammena mifuyut so kastiguwa awana pakkiyaranna.

¹⁸ Kunnantu, aneno talluwera a ammutam. Ino palungu, ammutam si awana abbingi Dios a aggeliwaliwat, se imutanni Jesus a Abbingi Dios, e amme dama a ansani Satanas.

¹⁹ Ino mekadwa, ammutam si abbindetami Dios, massiki nu i Satanas kepayino matturay si ammin sito lubagga kumontara ki Dios.

²⁰ Ino mekatallu, ammutam si inang sito lubaggino Abbingi Dios e na'dandetam si pannakaammu takesi maammuwantamino kakuruwana Dios. Nesapatetam sino kakuruwana Dios se nesapatetam ki Jesu Kristo a Abbingnga. Antuweno kakuruwana Dios a paggabwatanino biyaya mannayun.

²¹ Anakkuwera, ammeyu nad kuruwannino massiki sanna a bakkanna kakuruwana Dios.

Ino Mekadwa A Turakki Juan Ino Mappeafu Sitawa Turak

Antuyawino turakki Juan sino tata a bafaya piniliyi Dios andino aana'ngera. Aneno massapitira si ireno masina a inammuwi Juan. Ino korwanira, sapitanda si ino anggamma yawa sapitan, tata a pakkakaram-pattanino manguruwira andino makkakarampattira sinay.

Massiki nu abbfaw yawa turak, odduweno maammuwana nalawad. Nasapit sitawa makkaaanggammaddino manguruwira anna imutanda nad takesi ammera mabalabaliyan sino manulduwera si bakkanna gakkuruwa tuldu.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1-3

Ino tuldu mappeafu sino agganggam 4-6

Ino tuldu mappeafu sino kakuruwana tuldu 7-11

Ino ambu'neno turak 12-13

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanki Juan a tata a pangafuwanino manguruwira. Antuyawino turakku sikwama bafaya piniliyi Dios andino ana'nguwera. Aanggammantakayungke, e bakkannappelangino manggam sikwayu, nu ammena lud ammina nangammu sino kakuruwana tuldu.

² Makkaaanggammetam se nattalaginarino angngammutam sino kaku-ruwana tulduwa ammena maari sino nakantam si makkikiyad.

³ Nu ituluytama manuntul sino kakuruwana tuldu anna makkaaanggammetam, allakkandetami Dios a Ama anni Jesu Kristo a Abbingnga, e duffunandetam anna passiyanakkandeno nakantam.

Ino Kakuruwana Tuldu Andino Agganggam

⁴ Maanggammakungke sino nangammuwangkuwa tuntulannino kor-wanira a ana'nguweno kakuruwana tulduwa kunna kappayino netuni Dios a Ama sikwatam.

⁵ Udde ana kepayino anggangkuwa sapitan sikwayu: makkaaanggammetammad. Bakkanna bawuwa tun yawa sapitangku, nu ammena lud antu kappayino diningngaddam kiyad si'in.

⁶ Nu gakkuruwa makkaaanggammetam, akwantamino tunira i Dios. Antuweno tuna diningngaddaw si'in, a makkaaanggangkayu nad.

⁷ Antuweno sinapikkuwenay sikwayu, se odduweranino nesinasinaka manuldu si siri si palulubbun. Irenayino ammera mangurug si nabbaliyi Jesu Kristo si gakkuruwa tolay sin inangnganna sito lubag. Ino tolayira a kunnenay, ireno sariyona kumontara ki Kristo.

⁸ Mappalangkayu nad takesi ammena mawawanino nayangngandaw, se nu akwandaw inay, maappyu amminino labu'daw so maddagguna aw.

⁹ Massiki sanna a tolay, nu ammena mattalaginara manuntul sino tulduwi Kristo, nu ammena lud dadagganan, awani Dios sikwana. Udde ino mattalaginara manuntul sino tulduwi Kristo, ana sikwana i Dios a Ama annino Abbingnga.

¹⁰ Kunnantu, nu wara gumamwang sikwayuwa tangananino tuldu, ammeyu paddilotan sino baleyu e ammeyu talatatabban,

¹¹ kesi ammekayu mesapat sino narakkatta aggangwana.

Ino Ambu'neno Turak

¹² Oddu kepenaddino sapitangku sikwayu, udde ammek anggamma idagga sito turakku, se innanamangku si umangngak sitan ta tatabban-takayu si nalawad e madadaggananino aanggantam.

¹³ Aggadandammandakayuweno anakireno kola'nguwa bafaya pinili kappayi Dios.

Ino Mekatalluwa Turakki Juan Ino Mappeafu Sitawa Turak

Antuyawino turakki Juan sino bulunna a mingngan si Gayo a pangafuanino tata a pakkakarampattanino manguruwira. Nedandayona se pinalapakkanneno mannodoyuwira a manuldu si palulubbun. Ana kappayino netulduwi Juan sikkwana mappeafu sino narakkatta aggangweno tolaya mingngan si Diotrefes.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1-4

Ino nidayawani Juan ki Gayo 5-8

Ino narakkatta inangangwa i Diotrefes 9-10

Ino nalawara inangangwa i Demetrio 11-12

Ino ambu'neno turak 13-15

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkankaki Juan a tata a pangafuanino manguruwira. Antuyawino turakku sikkwam Gayo a aanggangkungke.

² Kolakkluwa iiddukangku, ammuk si natuyaggino angngurungngu, e ikararantaka takesi nalawagga penad sitan anna natuyaggino baggim a kunna kappayino katuyangngeno angngurungngu.

³ Maanggammakungke sino ginamwanganino korwanira a kakkolattama naggabwat sitan, e sinapi'da si nattalaginagga a manuntul sino kakuwana tuldu. Ammin kanuwa akwannu, meannung sinaya tuldu.

⁴ Awana korwan si mappaanggam sikkwak, nu bakkampelangino nanninggaggangku si tuntulannino anakkuwereno kakuruwana tuldu.

Ino Kedayawani Gayo

⁵ Kolakkluwa iiddukangku, nalawaringke ino inangangwam sino kakko-lattamira a nakiigyan sitan, se massiki ammemira inaammu, dinuffunan-nuwera.

⁶ Ireno nassapit sino manguruwira sitaw sino nipaitannu sino ag-ganggammu sikkwara. Nalawad nu pabbalanayunannuwa mangwa si kunnenoy ta duffunannuwera sino pannodoyuwanda. Ino iduffunnu sikkwara, meannungngad sino passerbiyawan kí Dios.

⁷ Se ginikkatira a umang mangibanyag mappeafu ki Jesu Kristo, e ammera mappa sino maawadda sino ammerera mangurug.

⁸ Kunnantu, maawag si ikkanetama manguruwino manuffun sinayira a tolay, takesi mesapatetam sikkwara a mangipakaammu sino kakuruwana tuldu.

Da Diotrefes Anni Demetrio

⁹ Aneno neturakku si'in sino manguruwira sitan, udde amme nepilin-galinga i Diotrefesino sinapikkku, se anggamma si antuweno matturay sitan.

¹⁰ Kunnantu, nu umanggak sitan, palawanangkuna amminino narakkatta a'akwanna. Paraparallannakami, e bakkampelang inayino akwanna, se ammena padilotannino kakkolattamira a umang sitana manuldu mappeafu ki Jesus, anna allangnganna keno korwanira a manggamma mappadilot sikkwara, e nu wara mangwa si kunnenoy, panawannera takesi ammera makiamung sikkwayu.

11 Kolakkwu iiddukangku, ammemmad tuntulannino narakkat, nu ammena lurino nalawad. Se ino mangwa si nalawad, akwa i Dios, udde ino mangwa si narakkat, ammena inammuwi Dios.

12 I Demetrio, passiya nalawarino sapitannino tolayira mappeafu sikwana, e ino kappay aggangwana, paitana si nalawaringke atolaya manuntul sino kakuruwana tuldu. Massiki ikkami, ta'daggammi sikwayu, e ammuyu si gakkurug yawa sapitammi.

Ino Ambu'neno Turak

13 Oddu kepenaddino anggangku sapitan sikwam, udde ammek idagga sito turakku,

14 se innanamangku si ammena mabayag e makkaititeta, kasetana mattatabbag si nalawad.

15 Nasiyana'ngaddino nakammu. Amminino buluntera sitaw, sapitanda si aggadandammandaka, e sapitannu pay sino kadda tata a buluntera sitan.

Ino Turakki Judas

Ino Mappeafu Sitawa Turak

Iyawa turak, neturakki Pablo sino nanguruwira a nakkakarampat sey Efeso anda sino korwanira a lubbun sey Asia Menor. Sin neturakkanna yaw, nabalud sey Roma gafu sino nangibanyanna sino nalawara damag mappeafu ki Afu Jesu Kristo.

Sino gafuna yawa turak, nepakaammuwi Pabloweno planowi Dios ta pittatanneno ammina ana sito lubag anna sey langit ta i Kristo pelangino afafura (1:10). Kunnantu, sinapi'na kappay sino manguruwira si pittatanda naddino nakanda gafu sino nesapatanda ammin ki Kristo takesi mekunneno aggangwara sino planowi Dios.

Niyampariyi Pablo ta ipakaammuneno kekunnanneno pittatantama mangurug. Sinapi'na si amminira a mangurug, meyampariyira si partineno tata a baggi, e i Jesu Kristoweno kunnangke ulunenaya baggi. Sinapi'na kappay si kunnangke balayino manguruwira, e i Kristoweno kunnangke fundasiyonna. Neyamparingnga kappayi Kristo andino manguruwira sikuwana si matawera.

Ana kappayino maammuwantam mappeafu sino nalawara akwanino matawera, abbing anda mapparanak, aripannira andino makwan aripan sikuwara. Sino ambu'neno turak, ana kappayino maammuwantam mappeafu sino iya'da i Dios sino manguruwira ta pimu'da nad sino baggira takesi ammayira balabaliyanu Satanas.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-2

Ino akkakokwaneno manguruwira ki Jesus 1:3-3:21

Ino tuntulan naddino manguruwira 4:1-6:9

Ino palanirino manguruwira 6:10-20

Ino ambu'neno turak 6:21-24

Ino Gafuneno Turak

¹ Ikkanaki Judas a kolaki Santiago a nanurak sitaw. Tataka masserbi ki Jesu Kristo. Antuyawino turakku sikwayuwa piniliyi Dios Ama. Ikkayuweno anggammanna anna imutanna kiyad sino puliyani Jesu Kristo.

² Madadagganan naddino ammuyu sino angngikallak, siyana'nga nakam, anna agganggamma maggabwat ki Dios.

Ino Gakkanna Yawa Turak: Anereno Massalasangkuna Manguruwa Nedagga Sino Manguruwira (2 Ped. 2:1-22)

³ Ikkayuwa iiddukangku, manurakka'ngad sikwayu mappeafu sino kesalakamtam ammina mangurug, se antuweno anggangkuwa sapitan sikwayu. Udde ammek netuluya neturak inay, se dinandangkuwa maawag si tunantakayu ta iyekwayungke ino damayuwa manuntul anna mimut sino angnguruddama netalakki Dios sikwatama tolena takesi ammenan nad maangkakwa.

⁴ Se aneno tolayira a ammera dandamanni Dios a nedagga sikwayu a ammera nepaiteno narakkatta gakkadda anna gagangera. Angkak-wandeno kakuruwan mappeafu sino angngikallakki Dios, se sapitanda si damana kanuwa mangweno manguruwira si massiki sanna a narakkatta

panggammanino baggira, se naallak kanuwi Dios. Ammayanda kappayino kakuruwan mappeafu ki Jesu Kristo a antu pelangino Afutama passerbiyantam. Nelabbun si'in ino kakastiguwanda sino neturakka sapiti Dios.

Ino Nangastiguwani Dios Sino Nalliwatira Si'in

⁵ Naammuwandawin amminino ituldu'nga sikwayu mappeafu sino nangastiguwani Dios sino nalliwatira si'in, udde anggangku kappaya ipadandam sikwayu. Dandammandonadda nesalaki Diosino tolenera sin nifuyutanna sikwara a inanaw sey Egipto, udde kasena kinastiguweno ammera nangurug sikwana e natayira.

⁶ Dandammandonabbayino anghelira a amme nikalow sino kalintiyana neya'da i Dios sikwara, nu ammera lud inanawanino fustuwa pagyananda sey langit. Gafu se inanawira sinay, kinadenanira i Dios si kadena a ammena maari, e nebalunnera sino lammuk makkiyad sino awa pangukumanna si ammin.

⁷ Dandammandokappenaddino nagyanira sey Sodoma anna Gomorra andino wewe'nginda a lulubbun. Ino nalliwatanda, nekunna sino nalliwatan inayira a anghel, a nangwera si bakkanna kalintiyanda a akwan, se dinuruddeno bakkanna atawara, e ino lallakiyera, dinurudda kappayino kasillalakirera. Antu gafuneno sinikkulanira i Dios andino lulubbundera, e antuweno mangipaita si ino ammera mangurug, kastigunirana i Dios si afuya ammena maaddap si makkikiyad.

Ino Aggangweno Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug Andino Kakastiguwandana

⁸ Udde kunna kepay inayino akwanino manulduwera si bakkanna gakkurug. Meampariyira si mattatenap, se ammera ammuweno akwanda. Darallandeno baggirangkepay sino narakkatta akwanda, ammera iyatallino naturay amma sikwara, e massapitira si narakkat mappeafu sino anghelira.

⁹ Massiki ino afafuweno anghelira a i Miguel, awana turinna a mangwa si kunnenay. Se wasin nattukkiyera anni Satanas mappeafu nu inya sikwareno ana kalintiyanna a mappa sino baggiyi Moises, ammena nassapit si narakkat sikwana, nu ammena pelang sinapit si, "I Afu Diosino makammuwa mallang sikwam."

¹⁰ Udde inayira a tolay, narakkattino sapitanda mappeafu sino massiki sanna a ammera maawatan. Mekunnera si animala ammera makadandam, se antu pelang maawatandeno panggammanino baggira, e antu kappeneno manaral sikwara.

¹¹ Kakallakkirana sino kattalatalawa kastigura. Se tuntulandeno narakkatta aggangwa i Cain,* ipagekwara kappaya manuldu si siriya kakunneno aggangwa i Balaam[†] gafu sino kinainga'da si pirak, e kontaranda kappayino pangafuwandera a kakunneno nangontarani Core ki Moises si'in.[‡] Kastigunirana i Dios si makkikiyara kunna payino kakastiguwani Core.

¹² Ino kesapatanda sikwayuwa mangngan sino panandandaw sino natayani Jesus, meyamparig si mansa a manaral sino barawasiya nadalus. Nafulotino aggakkanda anna agginunda se awana talora ki Dios, se ino

* **1:11 11** Itannu sino Genesis 4:1-8 anna sino 1 Jn. 3:12. † **1:11 1:11** Ino istoriya mappeafu sino inangwa i Balaam, ana sino Numero 22-24 anna sino 31:16. Itannu kappay sino 2 Ped. 2:15-16.

‡ **1:11 11** Ino mappeafu sino nangontaranda Core ki Moises, ana sino Numero 16:1-35.

pelang baggireno dandammandra. Meyampariyira kappay si dulamma ipallerino bayabbag e awana da'nanda si uran. Mekunnera kappay si kayuwa ammena mammunga sino fstuwa pammunganna nad, onnu ino kayuwa natay e nafi'dutin.

¹³ Meyampariyira kappay si darokkalla palungngeno bebaya midaluyak si kaddadakkuta lulu sino ga'dangnga, se kanayunira a mangwa si ka'atalat. Ino tata kappaya keyampariyanda, ino bullalayawa mebuliyat sino fstuwa pallakaranna. Antu gafuna, aneno kalalammukana pagyanana nedadani Dios si kebaluranda si makkikiyad.

Ino Nelabbuni Enoc Mappeafu Sino Kaukuman Annino Kakastiguwan-neno Manulduwera Si Bakkanna Gakkurug

¹⁴ I Enoc a mekanamma afuwi Adam, aneno nelabbunna mappeafu sikwara. Sinapi'na si, "Itandaw, gumamwangnga i Afu Dios a mibulun si parifurifuwera a nadiosana anghelna

¹⁵ takesi ukumanna ammina tolay, e kastigunna ammina nalliwat a amme manandam sikwana gafu sino ammina inangwara a narakkat andino narakkatta sinapi'da a mekontara sikwana." Antuweno nelabbuni Enoc.

¹⁶ Inayira a tolay, kanayunira a madadumul anna mangananawa. Ino pelang tuntulanda ino narakkatta panggammada. Isangele'deno baggi-rangkepay anna atatundeno bafulundera takesi maappareno angganda.

Ino Nelabbunino Apostolira A Ananeno Massan Manguruwira

¹⁷ Udde ikkayuwa iiddukangku, ammeyu nad kalyawanino nelabbunino apostolira i Jesu Kristo a Afutam.

¹⁸ Sinapi'da sikwayu si, "Naso kauddiyanira a aw, ananeno mappop-rayira sino nadiosan a manuntul pelang sino narakkatta panggammada."

¹⁹ Ireno mappakakaratway sikwayu. § Tuntulanda pelangino panggam-manino nakandangkepay, se awan sikwareno Espirituwi Dios.

Ino Nassapitani Judas Si Pattuyagganda Naddino Angngurudda Takesi Fustuweno Aggangwara

²⁰ Udde ikkayuwa iiddukangku, pantatuyaggandawino angnguruddaw gafu sino padalandaw sino nadiosaningke a tulduwa kuruwantam. Pe-fuyukkayu nad sino Espirituwi Dios sino pakkararandaw.

²¹ Ammeyu talekkuran onnu kalyawanino agganggammi Dios sikwayu, nu ammeyu lud anusana taronanino awa kaa'dandaw si biyaya mannayun gafu sino allakki Jesu Kristo a Afutam.

²² Allakkandonaddino maddaladudwera ta pattuyaggandawino angngurudda.

²³ Ino korwanira paya mangurug sino bakkanna gakkurug, kunnangke ilasse'dawira nad ta mesalakira sino afuy. Ino minalliwatira pay, allakkandawira kappenad, udse ammayandawino liwa'dera, e palanandaw takesi ammekayu matutunggungana manuntul sikwara.

Ino Karara Paddayaw Ki Dios

²⁴ Madayonaddi Dios a makadama a mimut sikwayu takesi ammekayu maliwat, e iyandakayuna so a'langnga a awaningkena a kabalawandaw anna nappelalo'neno langga'daw.

§ ^{1:19} ¹⁹ Ino tata kappaya anggamma sapitan: Ireno mipassig sino baggira sikwayu.

25 Madayonaddi Dios se awana kakunnana e antuweno nangisalak sikutawatam gafu sino inangwa i Jesu Kristo a Afutam. Antuweno kalalawaranamatturay si ammin, annino mannakadama a Dios a awana kiyanneno kalintiyanna mangiyafu si'in, sito ingkein, anna si makkikiyad. Amen.

Ino Nepakaammuwi Jesu Kristo Ki Juan Ino Mappeafu Sitawa Leburu

Ino Nepakaammuwi Jesu Kristo Ki Juan mappeafu sino makwana so maddagguna aw, neturak sino tiyempowa napadyatanino Kristiyanowera gafu sino angngurudda ki Afu Jesu Kristo. Ino kapatiyana gakkaddi Juan a niturak sitaw, takesi pattuyagganneno nakanda ta natalanggaddiru a mangurug massiki nu mapadyatanira.

Ino kaodduwana neturak sitawa leburuweno nepaita i Jesu Kristo ki Juan a kunnangke tenappa aneno angganda a sapitan. Tantaro nu naawatanino Kristiyanowera sin tiyempowi Juan ino anggamma a sapitan inayira a tenap, udde sitoya, madyata maawatanino korwanira, e ammena nakkunneno pangawatino tolayira sino angganda a sapitan. Massiki nu kunnenoy, maawatanino anggamma sapitannino korwana sapit onnu amparig sino neturakki Juan. Gangngariyan, ino anggamma sapitannino mata, angngammu, ino ta'gud, pannakadama anna kalintiyan, anna ino takki, kinatalanggad. Naladda kappaya maawatanino kapatiyana nasapit sitaw a antuweno pangaffutani Dios sino ammina kalingana gafu ki Kristo andino pallabutanna sino natalakkira a tolena a makiigyanna sikuwan si makkikiyad. Sino uddiyera a kapitulu, aneno mappaanggam sikuwatam mappeafu sino bawuwa langit anna lubagga akwani Dios andino bawuwa lubbuna Jerusalem a maggabwat sey langit.

Ino Bagga'na Yaw

Ino gafuneno turak 1:1-8

Ino palunguwa nepaita i Jesu Kristo ki Juan 1:9-20

Ino netuni Jesus sino nanguruwira sino pituwera a lubbun 2:1-3:22

Ino kadawayawanda ki Dios sey langit 4:1-11

Ino nalukuta papel annino karnero 5:1-14

Ino nalakkatanino pituwera a nepikkat sino nalukuta papel 6:1-8:1

Ino pituwera a tangguyub 8:2-11:19

Ino bafay, ino dragon, annino kattalatalawa animal 12:1-13:18

Ino karnero annino 144,000 a sinubbu'na 14:1-5

Ino pagganiyanino tolayira sito lubag 14:6-20

Ino pituwera a malukunga napannu si kastiguwi Dios 15:1-16:21

Ino naddinnama bafaya nattakay sino kattalatalawa animal 17:1-18

Ino padarallanino lubbuna Babilonia annino pangaffutani Dios sino amminira a kalingana 18:1-20:10

Ino mauddiya kaukumanino tolayira 20:11-15

Ino bawuwa langit, ino bawuwa lubag, annino bawuwa Jerusalem 21:1-22:6

Ino ambu'na yawa leburu 22:7-21

Ino Gafuneno Turak

¹ Iyawa neturak sito leburu, antuweno nepakaammuwi Jesu Kristo mappeafu sino makwana so maddagguna aw. I Dios ino nangipakaammu ki Jesus sitaw takesi ipakaammuna kappay sino aripannera. E antuweno inangwana, se dinundunneno tata anghelna a nangipakaammu ki Juan a aripanna.

² I Juan, netura'nga ammina initana anna diningngangnga. E iyawa neturak, itulduneno gakkuruwa sapiti Dios a nepakaammuwi Jesu Kristo.

3 Nagasatino tolayira a mabbasa sitawa naturak, e nagasatira paya maddingngag anna mangurug sino sapitanna, se ammena mabayag e makwa ammin yaw.

Ino Neturakki Juan Sino Nanguruwira Sino Pituwa Lub bun

4-5 Ikkanki Juan, antuyawino turakku sikwayuwa nangurug ki Dios a makkakarampat sitan pituwa lubbunna probinsiya a Asia. Allakkandakayu naddi Dios ammino Espirituna anni Jesu Kristo ta passiyanakkanden nakandaw. I Dios, ana si'in, ana kepay ingkein, e magyan si makkikiyad. Ino Espirituwi Dios a magyan sino a'langneno tronona, aneno paitana a pituwa pannakadama i Dios.* I Jesu Kristo, antuweno natalakka mangipaita sino amminna ana ki Dios, e nainganganangkappay si palunguwa abbingnga, se antuweno napalunguwa nanggangoli a ammenan matay, e antu kappayino matturay si amminna turay sito lubbag. I Jesu Kristo kappay, aanggandetam, e winayawayaaandetam sino liwattam gafu sino adana a nebubbu sin natayanna.

6 E nesapa'detam sino patturayanna ta makiturayetam sikuwan, e nepab-baliretangkappay si papadi a masserbi ki Dios a Amana. Madandayonaddi Jesu Kristo anna matturenad si makkikiyad. Gakkurug yaw.

7 Dandammandaw yaw. Mulina i Jesus a mebulun si dulam, e maitana amminna tolay. Massiki ino nanuduk sikuwan sin namapatayanda sikuwan, itandana kappay. E mattatarangi'na amminino tolayira sito lubag gafu sino talora sikuwan. Gakkuruwa makwa yaw.

8 I Afu Dios a anen si'in, ana kepay ingkein, e magyan si makkikiyad a mannakadama si ammin, kunna si, "Ikkankino naggafuwanna ammin e ikkanak kappayino ambu'na ammin."†

Ino Nepaita I Jesu Kristo Ki Juan

9 Ikkanki Juan a kola'daw, bulundawa miyattam sino padyatantam gafu sino angnguruddam ki Jesus, bulundokappaya mesapat sino patturayanna. Ino nakwa sikuak, nepeyandakino ammera mangurug sito lubbunna Patmos sito tangngana bebay. Antuweno inangwara sikuak, gafu se nangibabanyak sino sapiti Dios annino kakuruwana nepakaammuwi Jesus.

10 Wara si tata Linggu, gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios, agyanino diningngaggwuwa dokalla dàmit sino likuggu a kunnangke ungungnga tangguyub.

11 Ino sinapi'na sikuak, "Itura'ngu ammina maitam ta peyangngu sino nanguruwira a makkakarampat sino pituwa lubbun: sey Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, anna sey Laodicea."

12 Wasin nadingngaggwuweno naddamit sino likuggu, nallangngiyak ta itangkuweno makitatabbag sikuak, e initakino pituwa aggitappatan si sirwat.

13 E agyanino natta'dag sino tangngara a kunnangke tolaya ata'nangino barawasina a nealuka'batino bulawan sino ta'gangnga.

14 Ino abu'nga, kunnangke kapatino kafurona. Ino matana, kunnangke gumigillayafa afuy.

* **1:4-5 1:4, 5** Sitawa leburu, mepipidweno bilanga pitu. Ino anggamma sapitannino pitu sino annandamma Judyu, fustuwengke, kumpletu, anna awana pakkuranganna. † **1:8 1:8** Ino sapitanna sino dami'na Griego: Ikkankino Alfa andino Omega. Alfa ino palunguwa letra sino abakadana Griego. Omega ino uddiya letra.

15 Ino takkina, mangngilikilit a kunnangke naruruna gumbang. E ino dami'na, kunnangke ungungnga nabbarangofonga danum.

16 Aneno pituwa bituna aggiggammanino diwanana kama'na. Ana kappayino saseta nannumangino ngaramma a mallawan sino wang'i'na. Mangngilikilitino mutungnga se kunnangke sinag si tangnganaw.

17 Waso initak, kinakkabbak sino a'langnga a kunnangke natayak gafu sino talok. Udde netappa'neno diwanana kama'na sikwak, kasena sinapit si, "Ammeka mattalaw, se ikkanakino naggafuwanna ammin, e ikkanak kappayino ambu'na ammin.

18 Ikkankino mabiyag si makkikiyad, se massiki natayak si'in, nangngangoliyak kappay e mabiyayak si makkikiyad. Ikkankino makaammu so katayanino tolayira e ana sikwakino tulbi'ngeno Hades a pagyananda nu matayira.

19 Itura'ngu mantuweno ammina ipaitak sikwam, ino makwa sito ingkein annino makwa so maddagguna aw.

20 Ino initama pituwa bitun sito diwanangku annino pituwa bulawana aggitappatan si sirwat, ipakaammukino angganda sapitan. Ino pituwa bitun, ireno pituwa anghela mimut sino nanguruwira sino pituwa lubbun. Ino pituwa aggitappatan si sirwat, ireno nanguruwira a makkakarampat sino pituwa lubbun."

2

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Efeso

1 Wasinoy, nepetura'nga sikwak iyawa sapitanna sino anghela mimut sino nanguruwira sey Efeso, a kunna si:

"Ikkankino aggiggam sino pituwa bitun sito diwanana kamakku e ikkanak kappayino malallakad sino nallatanino pituwa bulawana aggitappatan si sirwat. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Efeso.

2 Ammuk amminino inangwayu. Ammuk si malappakkayuwa mattarabafu para sikwak anna attammandawino kadidya'daw. E ammuk kappay si ammayandawino tulduneno narakkattira a tolay, se dinalodoyuw'eranino massapit si apostolira, e ammuyun si massisiriyera.

3 Ammuk si inattammandawino kadidya'daw gafu sino angnguruddaw sikwak e ammeyu nattalekkuran.

4 "Udde aneno balawangku sikwayu. Nakkafuyino agganggandaw sikwaka ammena nekunna sino agganggandaw sin gafunenin nanguruwandaw.

5 Dandammandonaddino agganggandaw sino pittana ta mabbobolikayu ta akwandokappayino inangwayu si'in. Se nū ammekayu mabboboli, gumamwanga'nga sikwayu ta ariyangkuweno aggitappatandaw si sirwat sino agyananna.

6 Udde ana payino anggangku sikwayu, se ammeyu anggammino akwanino Nicolaitera* a ammek pay anggam.

7 "Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulub bun.

"Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, iya'dak sikwareno kalintiyanda a mangngan si bunganeno kayuwa manga'da si biyaya mannayuna ana sino nalawara agyanani Dios."

* **2:6 2:6** Ino mingnganira si Nicolaita, ireno nanuldu si dama a tuntulannino Kristianoweno panggammanino baggina anna lamuranino angngurungnga ki Kristo si gagangena tolaya ammera mangurug.

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Esmirna

⁸ Wasinoy, sinapi'na kappayino iturakku sino anghela mimut sino nanguruwira sey Esmirna, a kunna si:

"Ikkanakino gafuna anna ambu'na ammin, e ikkanakino natay a nangngangoli kappay. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Esmirna.

⁹ Ammuk si paidamandakayu anna ammuk kappay si pobirikayu. Udde si kakuruwanna, ba'nangkayu gafu sino angnguruddaw sikwak. Ammuk si ilopalope'dakayuweno korwarira a Judyu. Kunda si tolayira i Dios gafu sino kinaJudyura, gampade bakkana, se tolayira i Satanas.

¹⁰ Ammekayu nadda mattalaw sino dyata malana gumamwang sikwayu. Se kakkapani Satanas a darallannino angnguruddaw. Ino akwanna, pebaluddakayuwa korwan, e madyatangkayu si tafuluwa aw. Udde ammeyu talekkuranino angnguruddaw sikwak, massiki nu ipateyu, e a'dantakayuna si koronayuwa antuweno biyaya mannayun.

¹¹ "Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun.

"Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, ammerana mesapata makastigu si makkikiyad sino pidwana katayan."

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Pergamo

¹² Wasin nasinduwenoy, netuldunenno petura'nga sikwak sino anghela mimut sino nanguruwira sey Pergamo, a kunna si:

"Ikkanakino nassaset si nataramma nannumangino ngaramma. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Pergamo.

¹³ Ammuk si odduweno mangurug ki Satanas sitan agyanandaw, udde natuyaggepayino angnguruddaw sikwak. Ammuk kappayino nakwa ki Antipas a natalakka nangipakaammu mappeafu sikwak. Massiki pinapatera sitan patturayani Satanas, ammeyu sinalekkuranino angnguruddaw sikwak.

¹⁴ "Udde aneno balawangku sikwayu, se ino korwan sikwayu, du-mandanira sino tulduwi Balaam si'in. I Balaamino nanuldu ki Balak a manutunggung sino gakagakera i Israel ta mangwera si narakkat. Nakiakkanira sino newa'lat sino sinandiosira anna nakiduruwira si bakkanna atawara.

¹⁵ Kunna kappayino korwan sikwayu, se anera a dumandan sino narakkatta tulduweno Nicolaitera.

¹⁶ Ibobolira naddino liwa'da, se nu ammera iboboli, ammena mabayag e gumamwangak sitan ta gubattangkuwera a musar sino saseta mallawan sito wangikku.

¹⁷ "Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun.

"Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, a'dangkuwerana si makkana mingangan si mana a neimfungkepay sey langit. E kadda tata sikwara, a'dangku kappay si nafurawa batuwa naturakkan si bawuwa angan a awana nakaammu nu bakkannino nanga'danna."

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Tiatira

¹⁸ Wasinoy, nepetura'nga kappay sikwakino sapi'na sino anghela mimut sino nanguruwira sey Tiatira, a kunna si:

"Ikkanakino Abbingi Dios a kunnangke gumigillaryafa afuyino matak a mangngilikilitino takkik a kunnangke naruruna gumbang. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Tiatira.

19 Ammuk amminino akwandaw, ino kinatuyangngeno agganggan-daw, annino angnguruddaw. E ammuk kappay si mattalaginaggayuwa masserbi sino bafulundawira anna attammandawino kinadya'daw. Am-muk pay si oodduweno akwandawa nalawad ingkein amma sin gafunenin nanguruwandaw.

20 "Udde aneno balawangku sikwayu, se purayandawino tata a bafaya i Jezebel. Massapit si antu kanuweno tata gumalabbuni Dios, udde tulduwanneno aripangkuwera ta mangwera si narakkat. Gafu sino tulduuna, makiduruwira si bakkanna atawara anna akkanandeno newa'lat sino sinandiosira.

21 Aggataronangkuweno piboboliyanna sino narakkatta inangwana, udde ammena anggamma talekkuran.

22 Antu gafuna, pattakitangkungke si mabayag ta aggaidda pelang. Kunna kappayino akwangku sino bafulunnera a nangwa si narakkat, padyatangkuwerangke, nu ammera iboboliyeno narakkatta akwanda.

23 Papatayangkuna amminino dumandan sikuwan, takesi maam-muwanino nanguruwira sikuwan si palulubbun a ammuk ammina nakam-mino tolayira. E iya'da'ngeno meannung sino inangweno kadda tata sikuvara.

24 "Udde ino korwan sikwayu sitan Tiatira, ammeyu sinuntulino narakkatta tulduweno bafay anna ammeyu kappay inadalino naunagga tulduwa naggabwat ki Satanas, antuweno awana idaggaka ipaangwa sikwayu takesi ammena madaggananino dya'daw.

25 Ino pelang itungku sikwayu, mattalaginaggayu nadda mangurug makkiyad si mulyak.

26 "Ino tolaya ammera maaffut si narakkat e ammera umibbatta mangwa sino anggangku makkiyad si matayira, a'dangkuwera si kalintiyanda a matturay si palulubbun

27 a kunnangke ino neya'da i Ama sikuwan. Awana makaaffut sikuvara e kastigundeno mangwera si narakkat. Ino angngastigura sikuvara, kunnangke meburayita banga nu masi'batan si baliyang.

28 Iya'dak kappena sikuvara ino bituna abbasilelaw.

29 "Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun."

3

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Sardis

1 Wasinoy, nepetura'nga kappayino sapi'na sino anghela mimut sino nanguruwira sey Sardis, a kunna si:

"Ikkanakino mifuyut sino Espirituwi Dios a pituweno kaitanino pan-nakadaman. E ikkanak kappayino miggam sino pituvera a bitun. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Sardis. Ammuk amminino akwan-daw, e ammuk kappay si kunnino tolayira a aggabiyyaggayu, udde ino kakuruwanna, natekayu se nakalyawandawino angnguruddaw.

2 Mafakkayu nad ta pattuyaggandawino nakafuya angnguruddaw ta ammena maawan. Se naammuwangku si kurangino asserbiyu sino angngita i Dios.

3 Dandammandonaddino tulduwa diningngaddaw si'in. Antu naddino kuruwandaw ta iboboliyweno liwa'daw. Se nu ammeyu akwan, gu-mamwangaka mangastigu sikwayu. Ammeyu maammuwaino ora'neno gumamwangangku, se kakunnakino gumatakaw si gafi.

4 "Udde aneno korwan sikwayu sitan Sardis a ammena namansanino barawasira. (Ino angamma sapitan, ammera mangwa si narakkat.) Ireno meannunga mabbarawasi si nafurawa mebulun sikwak.

5 "Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, mabbarawasiyera kappay si nafuraw. Ammek ariyanino anganda sino leburuwa nelistanino ngangandera a mabiyag si makkikiyad, e sapitangkuna sino a'langi Ama annino anghelnera sí ireno gakkuruwa tolek.

6 "Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun."

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Filadelfia

7 Waso kunnenoy, sinapi'neno iturakku sino anghela mimut sino nanguruwira sey Filadelfia, a kunna si:

"Ikkanakino nadiosan anna natalakka miggam sino tulbi'nga pat-turayani Dios, a kakunna i Ari David si'ina niggam sino tulbi'ngeno lubbunna a Jerusalem. Nu gakutangku, awana makabukkat. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Filadelfia.

8 Ammuk amminino inangwayu. Massiki bisangke ino pannakadamayu, nattalaginaggayuwa nangwa sino sinapikku, e ammeyu neimaddino angnguruddaw sikwak. Antu gafuna, kunnangke binukkatangkuweno sawang takesi makatallungkayu e awana makagakut.

9 "Dingngaggadaw yaw. Aneno Judyuwera sitana massapit si tolayira i Dios, gampade bakkān, se tolayira i Satanas. Ino akwangku sikwara, pamaliturangkuwera sino a'landau ta maddayawira sikwayu ta antuweno pangammuwanda si anggantakayu.

10 Gafu se kinuruddawino sinapikku sikwayu, e inattammandawino kinadya'daw, imutantakayu nanu gumamwangino kattalatalawa dyat* sito lubagga kadalodawanino tolayira a ammera mangurug.

11 Ara'niyennino gamwangangku. Antuweno pattalaginarandonaddino angnguruddaw sikwak, ta awana makafulat sino korona a iya'dak sikwayu.

12 "Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, pabbalinangkuwera si kunnangke arineno templowi Dios e magyanira sinay si makkikiyad. E markangkuwera sino angani Dios annino anganino lubbunna a antuweno bawuwa Jerusalem a maggabwat ki Dios sey langit. E imarkak kappayino bawuwa angangku sikwara.

13 "Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun."

Ino Netuni Jesus Sino Nanguruwira Sey Laodicea

14 Wasinoy, nepetura'nga kappayino sinapi'na sino anghela mimut sino nanguruwira sey Laodicea, a kunna si:

"Ikkanakino naingnganan si Kakuruwan se natalakkak, e gakkurug ammina ipakaammuk mappeafu ki Dios. E ikkanak kappayino nappaangwani Dios sino ammina pinaratuna. Antuyawino sapitangku sikwayu sitan Laodicea.

15 Ammuk amminino inangwayu. Meampariggayu si alupatuwana danuma awana serbina se bakkanna napatu anna bakkangke a nala'bat.

* **3:10 3:10** Ino tata kappaya anggamma sapitanna yaw sino dami'na Griego: ...ili'watakayuna sino kattalatalawa dyata gumamwang...

Ino anggangku, napatukayu onnu nala'bakkayu nad, se aneno serbira a adwa.[†]

¹⁶ Udde gafu se alupatuwampelangino angnguruddaw, gailaluppatakayu se ammeyu maattamian.

¹⁷ Kundaw si ba'nangkayuwa awana pakkurangandaw. Udde ammeyu inammuweno kakuruwanna a kakallakkayungke. Pobirikayu, nabboyangkayu, nalappakkayu.

¹⁸ Sapitangku sikwayu ta maggatangkayu nad sikwak si bulawana antuweno gakkuruwa angngurug, takesi buma'nangkayu. E maggatangkayu kappenad sikwak si nafurawa barawasiyu ta maariyено ataldaw sino nabboyangandaw. E maggatangkayu kappenad sikwak si pagasdaw sino matayu ta makaitakayu kappy.[‡]

¹⁹ Ammina tolaya iiddukangku, a'allangngangkuwera anna kastigungkuwera takesi matulduwanira. Kunna mantu, mallappakkayu nadda mangwa sino ipangwak sikwayu e iboboliyu nad amminino liwa'daw.

²⁰ Dingngaggandaw, se ayawak sito kayatana mappebukkat sikwayu. Nu wara makadingngag sikwak anna mabbukkat, sumallungak e makikkananak sikwana.

²¹ "Ino tolaya ammera maaffut si narakkat, a'dangkuwera si kalintiyanda a makituttud sikwaka matturay a kunna payino inangwa i Ama sikwak sin nangaffutangku ki Satanas.

²² "Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonaddino sapitannino Espirituwi Dios sino ammina nangurug si palulubbun."

4

Ino Kadayawanda Ki Dios Sey Langit

¹ Wasin nabalinin inoy, sinangawak e initakino sawanga nabukkatan sey langit. E nadingngaggu kappayino damita kunnangke dami'na tangguyufa diningngaggu si'in. Sinapi'na sikwak si, "Umangka taw ta ipaitak sikwamino maangwana so maddagguna aw."

² Kaka'meng kelanga netullurakino Espirituwi Dios sey langit. E naitakino tronowa aneno nattuttud sinay.

³ Ino nattuttud sinay, mangngilikilitino kaitanna a kunnangke ino nanginera a batuwa ngananda si haspe anna karnelia. Aneno bulluna nallebad sino tronona a mangngilikilita kunnangke ino alu-atan a batuwa ngananda si esmeralda.

⁴ E ana kappayino ka'lufulu si appata tronowa nallebad sino tata a trono, e antuweno pattutturanino ka'lufulu si appata pangafuwan. Nabbarawasiyera si nafuraw anna nakkoronera si bulawan.

⁵ E aneno maggabwat sino tronowa makakilakilat anna umunguunguwa addug. Sino a'langino trono, aneno pituwera a gumigillayafa sirwat a ireno keampariyanino Espirituwi Dios a pituweno kaitanino pannakadamana.

[†] 3:15 3:15 Agyanino adwera a lubbuna naddinnamag gafu sino danunda a ara'ni sey Laodicea. Sey Hierapolis, agyanino bitufuta pabwalanna napatuwa danuma umanganganino tolayira a paddiyutan ta maariyено taki'da. Sey Colosas pay, agyanino nala'bata danuma nalawara inuman. Udde ino danunda sey Laodicea, alupatuwan anna awana tantamma. [‡] 3:18 3:18 Meannungino sinapiti Afu Jesus sikwara sey Laodicea, se naddinnamira gafu sino oduwu bangku anna nigosiyor, ino nalawara sinnuna nangisita inangwara, annino agasna mata a nelakuweno korwanira sino lubbunda.

⁶ Sino a'lang kappayino trono, aneno kunnangke bebaya mallanga sarminga awana kulapa'na.

Aneno appatira a pinaratuwi Dios a nallebad sino trono, a passi mateno a'landa, mampesino darurura.

⁷ Ino tata, kunnangke layonino kaitanna, e ino mekadwa, kunnangke baka. Ino mekatallu, nammutung si mutungnga tolay, e ino mekappat, kunnangke kulawa makakkayab.

⁸ Ira a appat, aggannammira si payak, anna nammatamateno bagabagira, massiki ino dolammino paya'da. Aw anna gafi ammera umibbatta makakkanta a kakkantandeno,

"Awana kakunnenno kinalawari Afu Dios a mannakadama si ammin se nalawad ammina akwanna. Ana si'in, ana kepay ingkein, e magyan si makkikiyad."

⁹ Makakkanteno appatira a pinaratu sino paddyawanda sino kinalawarino aggatuttud sino tronowa mabiyag si makkikiyad, e mappasala-matira sikuwana. Nu makakkanteria,

¹⁰ mamalitirino ka'lufuluwera si appata pangafuwana sino a'langino aggatuttud sino trono e maddyawira sikuwana a mabiyag si makkikiyad. E ariyandeno koronara a bulawan e iwaggara sino a'langnga, e ikantareno sapitanda si,

¹¹ "Ikka Dios a Afumi, meannungka a madayaw gafu sino kinalawannu anna pannakadamam, se ikkeno namaratu si amamin. Gafu sino urem, pinaratum ammin, e na'dannuwera si biyag."

5

Ino Nalukuta Papel Annino Karnero

¹ Wasinoy, ana kappay initaka nalukuta papela iniggammanino di-wanana kamattino aggatuttud sino trono. Inaya papel, nannumangino tura'nga, e namippituwa nepikka'da ta ammena mabó'liyad.

² E agyanino initaka anghela dokallino pannakadaman, e nekokwana a nassapit si, "Inyeno meannunga mallakkat sito pikka'na papel ta bo'liyaranna?"

³ Udde massiki sey langit, sito lubag, anna sino agyananna natay, awaningke masumpalan si meannunga mabbo'liyad sino nalukuta papel ta basanna.

⁴ E natattangitak gafu se awaningke masumpalan si meannunga mabbo'liyad sino papel takesi basanna.

⁵ Udde naddamitino tata a pangafuwana sinapi'na sikuwak si, "Ammeka mattangit. Itannu, aneno ngananda si Layon a gaka i Juda anna gaka kapayi Ari David. Antuweno nangaffut ki Satan, e antu gafuna, antuneno meannunga mari sino pituwa pikka'neno papel takesi bo'liyaranna."

⁶ Wasin sinapi'enoy, aneno initaka ubbunga karnerowa natta'dag sino nallalatanino trono annino appatira a pinaratu andino ka'lufuluwera si appata pangafuwana. Inaya Karnero, kunnangke pinapatera si'in se aneno pila'na. E ana kappayino pituwa ta'gunna anna pituwa matana a kaitanino pannakadameno Espirituwi Dios a mita sino ammina makwa to lubag.

⁷ Inang inappeno Karneroweno nalukuta papel sino diwanana kama'neno aggatuttud sino trono.

⁸ E wasin inappaneno papel, namalitirino appatira a pinaratu andino ka'lufuluwera si appata pangafuwana sino a'langnga a maddyaw sikuwana.

E kadda tata sino pangafuwania, niggam si arpa anna malukunga bulawana napannu si umatoka nabangug a antuweno ampariyno kararino ammina tolayi Dios.

⁹ E nakkantera sikhwan si bawuwa kanta a sapitanda si, "Ikkeno meannunga mangappa sino nalukuta papel anna mari sino pikka'na. Se pinapateraka e nebubbuweno adam. Antuweno nepappagam sino liwatino tolayira ta wara mabbali si tolayi Dios a maggabwatira si ammina lulubbuna naddadarumeno dami'da anna gafura.

¹⁰ Nesapa'nuwera sino patturayannu, e nepabbalimira si papadi ta masserbiyera ammin ki Dios anna matturayirana sito lubag."

¹¹ Wasin mallangalangak kappay, initakino parifurifuwera a anghela ammera mabilanga ilebalebadden trono annino appatira a pinaratu andino ka'lufuluwera si appata pangafuwian.

¹² E nekokwareno makkakaranta a sapitanda si, "Ino Karnero a pinapatera, antuweno meannunga medayaw, se awana kakunnaneno pannakadamana, kinaba'hangnga, kinalaingnga, kinatuyangnga, anna kinalawanna a awana pakkuranganna."

¹³ E diningngaggwu kappayino kanteno amminira a ana sey langit andino anera sito lubag, ino anera sey bebay andino anera sino agyananna natay. Ammina pinaratuwi Dios, makkakaranta a sapitanda si,

"Ino aggatuttud sino trono annino Karnero, awana kakunnaneno kinatalawad anna kinatuyadda, antu gafuna, ireno medayaw si makkikiyad."

¹⁴ E sinabbino appatira a pinaratu e sinapi'da si, "On mappay." E namalitud kappayino ka'lufuluwera si appata pangafuwana maddayaw sino Karnero annino aggatuttud sino trono.

6

Ino Nalakkatanino Nipikkat Sino Nalukuta Papel

¹ Wasinoy, initakino Karnero a mallakkat sino palunguwa pikka'neno nalukuta papel. Wasin ilakk'a'nenoy, diningngaggwuweno kunnangke adduwa damita naggabwat sino tata sino appatira a pinaratu e sinapi'na si, "Umangka taw."

² Wasin itangku, aneno initaka nafurawa kabayu. Aneno nattakaya niggam si pana a umang makiyubat. E naa'dangkappay si korona a mangipaita si antuweno mangaffut. Kasena inang makiyubat e affutannana ammina kaguba'na.

³ Wasin ilakkatino Karneroweno mekadwa a pikka'neno papel, diningngaggwu kappayino dami'neno mekadwa a pinaratu e sinapi'na si, "Umangka taw."

⁴ E initak kappayino nalibaga a kabayu. E ino nattakay, naa'dangkappay si dokalla saseta mangipaita sino pannakadamana a mappagarunut sino tolayira sito lubag ta makkapatapatayira.

⁵ Wasin ilakkakkappayino Karneroweno mekatalluwa pikka'neno papel, diningngaggwu kappayino dami'neno mekatalluwa pinaratu e sinapi'na si, "Umangka taw." E initak kappayino nangisita kabayu. Ino nattakay, aneno aggaiggammanna a akkilowan.

⁶ E diningngaggwu kappayino damita mallanga naggabwat sino agyananino appatira a pinaratu e sinapi'na si, "Dokalla bisin sito lubag e makilo ammin. Ino tandanino tolay si tata si aw, takilo pelanga baggatino

keatanganna, onnu tallu kilowa bakaw. Udde ammeyu panginanino mantika anna tayug."

⁷ Wasin ilakkatino Karneroweno mekappata pikka'neno papel, diningngaggu kappayino dami'neno mekappata pinaratu e sinapi'na si, "Umangka raw."

⁸ E initak kappayino alufurawana kabayu. Ino anganino nattakay, e i Patay. E ino dumadandan sikkwana, i Hades, a antuweno agyananino natayira. E naa'danira si kalintiyanda a mamapatay si pakkapa'neno tolayira sito lubag. Ino ammapatera sino tolayira, gubat, bisin, takit, anna kattalatalawa animal.

⁹ Wasin ilakkakkappayino Karneroweno mekalima a pikka'neno papel, initakino assikkulanda sino mewa'lat ki Dios, e sino gukamma, initakino kararuweno tolayira a pinapatera gafu sino nangibanyanda sino sapiti Dios annino nana'dagganda sino kakuruwanna.

¹⁰ E nekokwareno nassapit si, "Afu Dios a mannakadama si ammin, nalawad ammina akwannu anna ta'daggannu ammina sapitannu. Naansa ma'neno pangukumannu sino tolayira to lubag ta kastigunnuweno namapatayira sikkwami?"

¹¹ E naa'danira ammin si nafurawa barawasi, e netuldu sikkwara si mimwangira nad si bisang ta taronandeno kakkola'dera a masserbi ki Dios a papatayandera kappena a kunnangke inangwara sikkwara.

¹² Wasin ilakkatino Karnerowenomekannamma pikka'neno papel, nalunig si natuyag, e nangngisitino sinag a mallanga landu. E nallibageno dakkag a mallanga ada.

¹³ Nadara'nino bitunira sito lubag a kunnangke naata a bungana kayuwa madara'nag nu mabbayabbag.

¹⁴ E nepallinneno langit a kunnangke papela nalukut. Ammina kulud andino lubagga nalebaddan si bebay, nealitira ammin.

¹⁵ E nakatalaw amminino tolayira sito lubag. Ino ariyera andino tatturayira, ino afafuwerana sindalu, ino bafa'nangngira annino aneno pannakadamara, anna ammina korwana tolay, aripan onnu bakkanna aripan, inangngira nattawu sino agweb anna sino kabatuwan sino kulud.

¹⁶ E nakimawirira sino batuwera anda sino kulurira si, "Madabbakkayu ta tabbunandakami" ta ammerakami maiteno aggatuttud sino trono sey langit ta ammemi lawumannino kastiguweno Karnero sikkwami.

¹⁷ Se nada'ngennino kattalatalawa aw a pangastiguwanda sikkwami, e ammekami makattam."

7

Ino Kadwatut Si Appatafuluwe Appata Rifuwa Tolayi Dios

¹ Wasin nasinduwenoy, initakino appatira a anghela natta'dag sino suyusuyuneno lubag. E lefangngandeno appata paggabwatanneno bayabbag kesi ammena mabayabbagganino utunna lubag annino bebay andino massiki sanna a kayu.

² Kasek kappay initeno tata a anghela naggabwat sino lattakani sinag a aggaiggammanno pammarka i Dios a antuweno aggabiay si makkikiyad. E nekokwaneno nassapit sino appatira a anghela ireno ina'dani Dios si pannakadamara a manaral sito lubag anna sino bebay.

* **6:16 6:16** Nelabbuni Jesus yaw sino Luc. 23:29-30.

³ E sinapi'na sikuwara si, "Ammeyu abbu ansan yo lubag annino bebay annino kakayuanira makkiyad si markammiyeno kirayino maripannira ki Diostam."

⁴ E dininggaagu kappayino kaodduweno namarkanira, e kadwatut si appatafuluwe appatarifuwera a naggabwatira ammin sino karadwera a abbingi Israel.

⁵⁻⁸ Karadwa si rifuweno namarkan sino gakagakera i Juda, kunna kappay sino gakagakerara Ruben, Gad, Aser, Neftali, Manases, Simon, Levi, Isacar, Zabulon, Jose, anni Benjamin.

Ino Tolayira A Ammena Mabilanga Nabbarawasi Si Nafuraw

⁹ Wasin nasinduwenoy, kasek kappay nallangalanga, e aneno initaka tolaya ammera mabilang gafu sino kaoddura. Naggabwatira si ammina lulubbuna naddadarumeno dami'da anna gafura. Natta'daggira ammin sino a'langino aggatuttud sino trono annino Karnero, e nabbarawasiyera ammin si nafuraw anna giiggamanira ammin si adonna ayowa antuweno mangipaita sino langga'da.

¹⁰ E nekokwara ammina nassapit si, "Madayonaddi Dios a aggatuttud sino trono annino Karnero, se ireno nangisalak sikuwatam."

¹¹ Amminira a anghel, ilebadden trono annino ka'lufuluwera si appata pangafuhan andino appatira a pinaratu. E namaliturira ammina umokab sino a'langeno tronowa maddayaw ki Dios.

¹² E sinapi'da si, "Gakkurug yaw! Madayonaddi Dios si makkikiyad. Dayawantam anna mappasalamatetam sikuwana gafu se awaningke nakkranganneno kinalaingnga, kinalawanna, annino pannakadamana. Amen."

¹³ Ino tata sino pangafuhanira, nappakibebut sikuwak e sinapi'na si, "Ma, ammum nu inyerenaya tolaya nabbarawasi si nafuraw, e ammumino naggabwatanda?"

¹⁴ E sinabbaggu si, "Ammek ammu. Ammum nakuy." E sinapi'na si, "Ireno tolaya nanguruwa nallawum sino kattalatalawa dyat, udde natuyaggepayino angngurudda. Inunafandeno barawasira sino adaneno Karnero e naffuraw.

¹⁵ Antu gafuna, anera sino a'langino tronowi Dios a masserbi sikuwana sino templona si aw anna gafi. E i Dios a aggatuttud sino trono, imutanneria.

¹⁶ Ammera mabisin anna mauwaw si makkikiyad. Ammera masinasan onnu madyatan sino korwana napatu.

¹⁷ Se ino Karnero a ana sino trono, antuneno mimut sikuwara anna mifuyut sikuwara sino paggabwatanneno danuma manga'da si biyaya manayun. E funatani Diosino kalaluwara takesi awaninna malow sino nakanda."

8

Ino Nalakkatanino Mekapituwa Pikka'neno Nalukuta Papel

¹ Wasin nallakkatanino Karnero sino mekapituwa pikka'neno nalukuta papel, sininak ammina ana sey langit si kagadwana orat.

² Kasek initeno pituwera a anghela aggata'dag sino a'langi Dios, e naa'danira si tattata a tangguyub.

³ Wasinoy, ginamwangino tata kappaya anghela aggaiggam si bulawana pekwan si bambangug, e inang natta dag sino a'langeno assikkulanda si bambanguwa ana sino a'langino trono. E naa'dan si odduwa bambangug

ta idaggana sino kararino tolayira i Dios, kasena sinikkulan sino bulawana assikkulan ta mewa'lat ki Dios.

⁴ Ino ato'ngeno bambanguwa naggabwat sino aggiggamanino anghel, nebulun sino kararino tolayira i Dios a sumullu sino a'langnga.

⁵ E inappeno anghelino aggekwanna si bambangug, e pinannuna si ba'ganga inappana sino assikkulan, asena netakkub sito lubag. E kaka'meng kelanga makadaddug, nanallit, anna nalunig.

Ino Pituwa Tangguyub

⁶ Wasinoy, nedadanino pituwera a anghela paddamitanino tangguyudda.

⁷ Wasin nepadamitino palunguwa anghelino tangguyumma, nuran si alalawu anna afuya nalamuran si ada. E nasikkulanino pakka'luneno lubag, pakka'luneno kakayuhan, andino ammina kaddat.

⁸ Wasin nepadamitino mekadwa a anghelino tangguyumma, aneno netakkub sey bebay a kunnangke dokalla kulura gumigillayab. E nabbali si adeno pakka'luneno bebay.

⁹ Natayino pakka'luneno anera sey bebay, e nadarallino pakka'luneno baforira.

¹⁰ Wasin nepadamitino mekatalluwa anghelino tangguyumma, aneno nada'na dokalla bituna gumigillayafa kunnangke patud, e naddattu sino pakka'luneno wawwang annino bitufutira.

¹¹ Ino anganneno bitun, Napet. Nepappe'neno pakka'luneno danum, e odduweno tolaya natay gafu sino ininumanda sino napet.

¹² Wasin nepadamitino mekappata anghelino tangguyumma, naaddap-pino pakka'luneno sinag anna pakka'luneno dakkag andino pakka'luneno bitunira. Antu gafuna a awana sinag sino pakka'luna aw, e awana sirwat sino pakka'luna gafi.

¹³ Wasinoy, aneno naitaka kulawa makakkayab sey aba'nga langita nekokwaneno nassapit si, "Kakalla'ngeno ammina tolay sito lubag gafu sino kattalatalawa maangwa nanu paddamitanino talluwera kappaya anghelino tangguyudda."

9

¹ Wasinoy, nepadamitino mekalima a anghelino tangguyumma, e initakino kunnangke bituna naggabwat sey langita nada'nin sito lubag. E neya'da sikwaneno tulbi'ngeno bituwa awana pakkiyaranna.

² E binukkattanneno bitu, e nallawanino odduwa atok a kunnangke ato'nga dokalla sikkul, e nallammukino lubag se nalefangganino sinag sino nappelalota atok.

³ E ana kappayino durunira a nallawan sino atok, e nippera sito lubag. Naa'danira si pannakadamar a manilura kunnangke mallagama.

⁴ Nasapit sikwara si ammera si'si'dunannino kaddattira annino kayuwe-ra, onnu massiki sanha a mula, ta padyatanda pelangino tolayira a awana marka i Dios sino kirera.

⁵ Udde ammera nuraya namapatay sino tolayira, nu ammerera lubbelang paddyananira si lima dakkag. Ino kadyatanda, kunnangke ino kalowino silunna mallagama.

⁶ Sino unangngenoya lima dakkag, angganda nadda matay, udde ammera dama a matay.

⁷ Ino kaitanino durunira, kakunnarenko kabayuwa nadadana umang makiyubat. Aneno mallanga bulawana korona sino ulura, anna kunnangke mutungnga tolayino mutunda.

⁸ Ino abu'da, kunnangke abu'nga bafay. Ino ngipanda, kunnangke ngipanna layon.

⁹ Nadwattapanino ta'ganda si kunnangke kalatadda a baliyang. Umunguwino paya'da nu makkayafira a kunnangke unggungnga odduwa kalesa a bu'butanna kabayu a umang makiyubat.

¹⁰ Aneno silud sino ifu'da a kunnangke silunna mallagama. Antuweno agyananino pannakadamara a mappadyat si tolay si lima dakkag.

¹¹ Ana kappayino arira a mangituray sirkwara, a antuweno anghela nakaammu sino bituwa awana pakkiyaranna. Ino anganna si dami'na Hebreo, i Abaddon, e si dami'na Griego, i Apolion a ino anggamma sapitan, antuweno Manandaral.

¹² Nabalininnino palunguwa kattalatalawa dyat, udde ana kepayino adwa a metufad.

¹³ Wasinoy, nepadamitino mekannamma anghelino tangguyumma, e dingngaggaweno kunnangke damita naggabwat sino suyusuyuneno assikkulana bulawana agyan sino a'langi Dios.

¹⁴ Sinapi'na sino mekannamma anghel si, "Ilubba'nguweno appatira a anghela neyakad sino idangngeno dokalla wawwanga Eufrates."

¹⁵ E inangnga nelubbakino appatira a anghel, se nadadanira a melubbak sitawa run, dakkag, aw, anna orat, ta mamapatayira sino pakka'luneno tolayira.

¹⁶ Nasapit sirkwakino kaodduweno sindalurera a nakkabayu, e adwatuta milyon.

¹⁷ Kunnayawino kaitanino kabayuwera annino nattakayira a napaita sirkwak si kunnangke tenap. Nadwattapanino ta'ganda si tallu nganana kolor. Aneno nalibaga a kunnangke afuy, alungisitana kunnangke batuwa safiro, anna duddulawa kunnangke asufre. Ino kabayuwera, kunnangke uluna layonino ulura, e aneno mallawana afuy, atok, anna asufre sino sangira.

¹⁸ Natayino pakka'luna katotolay gafu so afuy, atok, anna asufre a nallawan sino sangira.

¹⁹ Se ino pannakadameno kabayuwera, ana sino sangira anna sino ifu'da. Ino ifu'da, kunnangke ulagga nulu e antuweno panukkora si tolay.

²⁰ Udde ino tolayira a nabuna a ammera natay sinoya dyat, ammera inibbattanino maddayaw sino anituwera annino sinandiosdera a inangwarangkepay si bulawan, gumbang, baliyang, batu, anna kayu. Ammerera sinalekkuran inaya sinandiosda, massiki ammera makaita, ammera makadingngag, anna ammera makalakad.

²¹ Ammera pelang nebobiliyeno narakkatta aggangwara a mamapatay, makkammangnga mattanna, makibulun, anna mattakaw.

10

Ino Bibissangnga Papela Iniggammanna Anghel

¹ Wasin nabalinin inoy, aneno initaka natuyaggingke a anghela bumabafa a naggabwat sey langit. Nakulmutanino baggina si dulam e aneno bullun sino uluna. Ino mutungnga, kunnangke sinag, e ino takkina, kunnangke gatangnga afuy.

² Aggaiggammanno nabo'liyara bibissangnga papel. Ino diwanana takkina, nepi'na'nga sino bebay e ino dawina, nepi'na'nga sino lubag.

³ E nakkulawu, e kunnangke natuyagga garanna layon. E sinombatino pituwa natuyagga addug.

⁴ Wasin iyafu'ngadda iturakkino sinapitino addug, aneno damita dinninggagguwa naggabwat sey langita sinapi'na si, "Ammem iturakkino sinapitino pituwa addug se ammena mepakaammuwenay."

⁵ Wasin aggitangkuweno anghela aggata'dag sino bebay anna sino lubag, netayangngeno diwanana kama'na,

⁶ a nesapataneno angani Dios a mabiyyag si makkikiyyad anna namaratu sino langit, lubag, bebay, anna ammina ana sikwara. Sinapi'na si, "Awaninna mataronan,

⁷ se nanu paddamitannino mekapituwa anghelino tangguyumma, antuwenennenayino pangwani Dios sino planona a netulduna sino gumalab-bunnera a nasserbi sikwana a ammena nepakaammu si korwana tolay."

⁸ Wasinoy, dininggaggu kappayino damit sey langita sinapi'na sikwak si, "Umanggu appannino bibissangga papela nabo liyara aggaiggamanino anghela aggata'dag sino bebay anna sino lubag."

⁹ Wasin inara'niyak sino anghel, inarangkuweno papel, e sinapi'na sikwak si, "Appannu ta akkanannu. Nami'na sino sangim a kunnangke diyuna ayokan, udde nu sillunannu, maloneno kuyungngu gafu sino pe'na."

¹⁰ Inappakino papel sino anghel e inakkangku. E gakkuruwa namit a kunnangke diyuna ayokan, udde wasin sinillungku, malowino kuyungku.

¹¹ Nasapit sikwak si, "Ipakaammummaggappayino makwana sino ariy-era andino tolerera si palulubbuna naddadarumeno dami'da."

11

Ino Adwera A Tistiguwi Dios

¹ Waso kunnenoy, naa'danak si gukura kunnangke tokud, e netulduweno nanga'da sikwak si, "Umangka ta annu kamangannino templowi Dios annino assikkulanda. E bilangannu kappayino tolayira a maddayaw ki Dios sinay.

² Udde ammem kamangannino lasinna se neya'den sino tolaya ammera mangurug ki Dios. Dakkutandeno nadiosana lub bun si appatafulu e adwa dakkag.

³ Udde sinaya tarifuwe ka'luwatut si annammafuluwa aw, ananeno dundundangkuwa adwera a tistiguka mangitulduna sino mappeafu sikwak. Mabbarawasiyerana si saku se antuweno mangipaita si pabbobolindeno nalliwatira."*

⁴ Ino adwera a tistigu, ireno keampariyanino adwa a kayuwa olibo annino adwa a sirwata nagyan sino a'langi Dios a matturay sito lubag.

⁵ Nu wara manalodawa mangwa si narakkat sikwara, aneno mallawana afuy sino sangira ta masikkulanira, e antuweno ipatayino kalingera.

⁶ Ana kappayino pannakadamara a mappalammat si uran ta ammena muran sino panulduwanda sino sapiti Dios. E ana kappayino pannakadamara a mappabalin si danum si ada. E damara kappaya padyatanino tolayira sito lubag si massiki sanna a dyat nu antuweno angganda.

⁷ Wasin nabalininnino netulduweno adwera a tistigu, kasena mallawanino kattalatalawa animala maggabwat sino bituwa awana pakkiyaranna, e makiyuba'na sikwara. E papatayannerse affutanner.

* ^{11:3 11:3} Ino gumalabbunira si'in, nabbarawasiyera si saku, kumarallino gumalabbunira a nangibanyag si mabboboli naddino tolayira. Ino saku, senyal kappayino malowa nakam.

8 E ino baggira, mekulidangnga sino kalasadano dokalla lubbun a antuweno lubbuna nelansanino Afutam sino krus. Inaya lubbun, mingngangkappay si Sodoma anna Egipito, se nakkunnera si kinarakkat.

9 Si unangnga talu aw Anna kagadwa, buyabuyanneno tolayireno adwera a natay, e ammerera anggamma itanam. E ino tolayira a mabbuya sikwara, maggabwatirana si ammina lulubbuna naddadarumeno dami'da.

10 Maanggamma ammina tolay e mallalanggakirana anna makkaaa dera si rigalu gafu sino natayanino adwera a gumalabbuni Dios, se pinadyatandera.

11 Udde wasin nulla'wutino kappata aw, binyayi Diosino adwera, e ginabwatira. E nakatalawingke ino nakaitera.

12 Kasena aneno diningngaggino adwera a tistiguwi Dios a dokalla damita naggabwat sey langita sinapi'na si, "Umangkayu taw." E nebulunira si dulamma sinullu sey langita aggitanino kakontarera.

13 Wasinoy, kaka'meng kelanga nalunig si natuyag, e nadarallino pakkatafuluneno lubbun, e piturufuweno tolayira a natay. Nakatalawino tolayira a nabuna e naddayawira ki Dios sey langit.

14 Nabaliminnino mekadwa a kattalatalawa dyat,[†] udde ana kepayino mekatalluwa ara'niyenna gumamwang.

Ino Kauddiyana Tangguyub

15 Wasin nepadmitino mekapituwa anghelino tangguyumma, aneno natuyaggira a damit sey langit e sinapi'da si, "Mangiyafu sitawa aw, awana matturay sey lubag nu bakkampelangi Dios anni Jesu Kristo a dinundunna, e matturayira si makkikiyad."

16 Kasena namalitirino ka'lufuluwera si appata pangafuwana aggatut-tud sino a'langi Dios ta maddayawira sikwana,

17 e sinapi'da si,
"Afu Dios a mannakadama si ammina ana si'in anna ana kepay ingkein, mappasalamakkami sikwam, se sitoya, nepaitamino panakadamam e neyafumunnino matturay."

18 Nabbungubungtingke ino tolayira a ammena nangurug sikwam, se nadatangnginnino pangastiguwannu sikwara. E nadatangngingkappayino pangukumannu ammin sino natayira. Sitawingkappayino panga'dannu sino labutino gumalabbunira a nasserbi sikwam andino amminira a tolema mangiyatal sikwam, massiki ino pobiriyyera andino bafa'nangngira. Sitawingkappayino panarallannu sino tolayira a nanaral sito lubag gafu sino kinarakka'da."[‡]

19 Wasinoy, nabukkatanino templowi Dios sey langit, e initakino kafona agyananino neturakka lintiyi Dios. Kasena nakakilakilat, nakadaddug si natuyag, nalunig, e nuran si alalawuwa darokkal.

12

Ino Bafay Annino Dragon

[†] **11:14 11:14** Ino mekadwa a kattalatalawa dyat, ino kabayuwera a nasapit sino 9:13-21. Ino mappeafu sino bibissangnga papel andino adwera a tistigu (10:1-11:13), bakkanna partineno mekadwa a kattalatalawa dyat. [‡] **11:18 11:18** Ino bagga'na bersikulu 15-18, kaampattanino ammena kepay makwa a sapitannino metufarira a kapitulu. Sino annandammino appatira a pangafuhan, kunnangke ginamwanginnino tiyempowa sapitanna sitaw, se gakkuruwingke a makwa.

¹ Wasin nasinduwenoy, aneno kakka'bawa senyala maita sey langit. Aneno bafaya aggata'dag sino dakka nabbarawasi si mangngilikilita kunnangke sinag. Nakoronan si karadwa a bitun.

² Gapapanakin, e maddaying gafu se mallowin.

³ Wasinoy, ana kappayino kakka'bawa senyala maita sey langit. Se aneno kunnangke lamagga dokal a ngananda si dragon.* Nalibageno baggina, pituweno uluna, e tafuluweno ta'gunna. Nakoronanino kadda tata a uluna.

⁴ Sini'batanino ifu'neno pakka'luweno bitunira, e nadara'nira sito lubag. E ina'langnengo bafaya gapapanak, ta nanu mallawanino kalu'bit, akananna.

⁵ Udde wasin neyanakinnino abbingnga a lalaki, nafulattino abbing e neang sino agyanani Dios a matturay. Se antuneno matturay si ammina lubbun, e awana mangaffut sikwana sino turena.

⁶ Udde ino bafay, nabbukala inang sino ginufat sino nedadani Dios a pagyananna, takesi maimut sinay si kadwarifu si adwatut e annammafaluwa aw.

⁷ Wasinoy, aneno gubat sey langit. Da Miguel annino kasi'anghelnera, nakiyubattira sino dragon annino bulunnera a anghel.

⁸ Naaffutino dragon annino bulunnera, e ammeran dama a makiagyan sey langit.

⁹ Netakkufino dragon annino anghelnera sito lubag. Inaya dragon, antuweno ulag si'in, a mingngangkappay si Diablo onnu Satanas. Antuweno mamalabali si ammina tolay sito lubag.

¹⁰ Wasin nabalinin inoy, diningngagguweno dokalla damit sey langita sinapi'na si,

"Neakkuruwinnino nisalakani Dios sino tolenera, se nepaitananino panakadamana a matturay. Nepaitanangkappayino kalintiyani Kristo a pinilina a matturay. Se i Satanas a nappaliwat sino kakkolattamira sino a'langi Dios si aw anna gafi, nepaanoran sito langit.

¹¹ Inaffutino kakkolattamira gafu sino adaneno Karnero a nebubbu sino natayanna anna gafu kappay sino nassapitanda sino kakuruwana tuld. Se nattalaginarira a nangurug ki Kristo, massiki nu antuweno katayanda.

¹² Antu gafuna a ammingkayuwa ana sito langit, maanggangkayungke. Udde ikkyuwa ayan sitan lubag anna bebay, kakallakkayu ammin, se antuyanino netakkufani Satanas. E nappelalotino bungu'na, se ammuna si bisangke ino tiyempona a pangwanna sino anggamma akwan."

¹³ Wasin naammuwanino dragon si netakkub sito lubag, dinaddanggeno bafaya niyanak sino lalaki.

¹⁴ Udde naa'danino bafay si adwa a paya'nga a kunnangke paya'nga dokalla mammanuk ta pakkayamma a umang sino ginufat, takesi amme mado'manino dragon, e sinayino kaimutanna si kappatarun si gadwa.

¹⁵ Wasinoy, nuteno dragon si odduwa danum takesi maanurino bafay,

¹⁶ udde dinuffunanino lubaggino bafay, se nabbartakino lubag e sinannappino danuma naggabwat sino sangiyeno dragon.

* ^{12:3 12:3} Odduweno istoriyana tolay si'in mappeafu sino ngananda si dragon. Sino annandamma Egipo, ino dragon, kunnangke dokalla lamag. Sino annandammino korwanira, kunnangke ata'hangingke a ba'lata nagyan sino bebay. Ino keampariyanna, i Satanas.

¹⁷ Nabbungutingke ino dragon sino bafay, e inangnga ginubattino korwana abbingino bafay a ireno mangurug sino sapiti Dios annino kakuruwana tulduwa nepakaammuwi Jesus.

¹⁸ E inangngino dragona natta'dag sino dappi'na bebay.

13

Ino Kattalatalawa Animala Naggabwat Sino Bebay

¹ Wasinoy, aneno initaka kattalatalawa animala naggabwat sino bebaya pituweno uluna anna tafuluweno ta'gunna. Nakoronan amminino ta'gunna, e kadda tata a uluna, naturakkan si angani Dios, massiki awana kalintiyanna a musar.

² Kunnangke leopardoweno baggineno animala initak. Ino takkina, kunnangke takkina bear a natarammino kukuna.* E ino wang'i'na, kunnangke wang'i'na layona kattalatalawino ngipanna. E ino dragon, nea'dana sino kattalatalawa animalino pannakadamana anna kalintiyanna a maturay si palulubben.

³ Ino tata uluneno kattalatalawa animal, nadamanino biyanna e ipatena nad, udde napilatin. Nakka'baw ammina tolayira sito lubag e antuweno dinandananda sikwana.

⁴ E dinayoreno dragon se nea'daneno kalintiyanna sino animal, e dinayora kappayino kattalatalawa animal e sinapi'da si, "Awaningke a kakunnaneno animal, e awaningke a makaaffut sikwana."

⁵ Kaka'meng kelanga nakadmitino animal, e nassangelet anna nassapit si narakkat mappeafu ki Dios. Nepurayi Dios a maturay si kalimafulu si adwa a dakkag.

⁶ Netuluyna a nassapit si narakkat mappeafu ki Dios, ino anganna, ino pagyananna sey langit, anna ammina agyan sinay.

⁷ E nurekappaya naggubat sino tolayira i Dios, e inaffu'nera. Nurekappaya maturay sino tolayira sito lubag anna si ammina lulubbuna naddadarumeno dami'da.

⁸ Antu gafuna, ammina tolay sito lubag, dayawandeno kattalatalawa animal, fera pelang ino tolayira a nelisteno anganda sino leburuwa neturakkanino anganino mabiyayira si makkikiyad. Sin ammena kepay naparatu yo lubag, neturakkinnino angandera sino leburuneno Karnero a napapataya newa'lat.

⁹ Nu ammuyuwa maddingngag, dingngaggandonad yaw.

¹⁰ Ino tolaya gasa'deno mebalud, mebalurirana mantu. E ino tolaya gasa'deno mapapatay si saset, mapapatayiran kappay. Antu gafuna, ino tolayira i Dios, pattuyagganda naddino angngurudda takesi attammandeno massiki sanna a dyata makwa sikwara.

Ino Mekadwa A Kattalatalawa Animala Naggabwat Sino Lubag

¹¹ Waso kunnenoy, ana kappayino initaka kattalatalawa animala naggabwat sino lubag. Adweno ta'gunna a mallanga ta'gunna ubbunna karnero, udde ino dami'na, kattalatalawa kunnangke dami'na dragon.

¹² Ino ammina kalintiyanino palunguwa animal, ana ammin sikwana se antuweno pannakabaggina. E pinatu'na amminino tolayira sito lubagga maddayaw sino palunguwa animala napilatinnino biyanna a ipatena nad.

* **13:2 13:2** Ino leopardo, kunnangke tigre udde nappatapattik. Ino bear, dokalla animala ata'nangingke ino kukuna.

13 Ino mekadwa a animal, aneno nepaitana a kakka'baw, se niyamug si afuya maggabwat sey langit sino a'langino tolayira.

14 E binalabaliyanna ammina tolay sito lubag gafu sino kakka'bawa akwanna gafu sino pannakadamen palunguwa animal. E netulduna sino tolayira ta mangwera si sinan animal ta dayawandon palunguwa animala nadamanino biyanna si saset, udde nabiyaggappay.

15 E naa'danino mekadwa a animal si pannakadaman a mappaangat sino sinan animal takesi makadamit anna massapit si matenad amminino ammera maddayaw sikwana.

16 E pinututino mekadwa a animal ammina tolaya mamarkanino kirera onnu ino diwanana kama'da. Massiki ino kas'o dan annino kaabbafawan, ino ba'nang annino pobiri, ino aripan annino bakkanna aripan, mamaranira nad ammin.

17 Awaningke a makalaku onnu makagatang nu ammera namarkan sino anganneno palunguwa animal onnu ino numerowa pimunuwan sino anganna.

18 Ino pelang nalainga tolayino makaammu sitaw. Se ino nalaing, madistuneno anggammā sapitānnino numeroneno palunguwa animal. Se anganna tolayino ituldeneno numero. E ino numero, annamatut e annammafulu si annam.

14

Ino Karnero Annino 144,000 A Sinubbu'na

1 Wasin nallangalangak kappay, initakino Karnero a aggata'dag sino kulura ngananda si Sion. E aneno bulunnera a tatut e appatafulu e appata rifuwa tolaya naturakkanino kirera sino anganino Karnero annino anganino Amana a i Dios.

2 E ana kappayino diningngagguwa damita naggabwat sey langit a kunnangke danurungga utu onnu natuyagga addug. Kakunna kappayino dami'na odduwa arpa.

3 Aggata'daggino tatut e appatafulu e appata rifuwera a tolay sino a'langino trono annino appatira a pinaratu andino pangafuwani. E nakakkantera si bawuwa kanta a awana korwan si makaammu, nu bakkannira pelang, se ireno sinubbutino Karnero sito lubag.

4 Inayira a tolay, awaningke nallokolokuwanda si bafabbay, se nadalusirangke. E dumadandanira sino Karnero massiki sintawino anganna. Ireno napili sino tolayira a nabbali si tolayi Dios a meamparig sino palunguwa maganiya mewa'lat ki Dios annino Karnero.

5 Ammerangke nassisiri anna awaningke kabalawanda.

Ino Nepadamino Talluwera A Anghel

6 Wasin nabalinin inoy, initak kappayino tata anghela makakkayab sey kalekay, e aneno nalawara damaga ammena mangkakwa si makkikiyad a ibanyangnga sino ammina tolay si palulubbuna naddadarumeno dami'da.

7 Nekokwaneno massapit si, "Iyataldonaddi Dios anna dayawandon-addino kinalawanna, se nadatangnginnino pangukumanna si tolay. Dandayawandonad se antuweno namaratu sino langit, lubag, bebay, anna ammina bitufut."

8 Wasinoy, aneno mekadwa a anghela netufara nassapit si, "Nadarallinnino Babilonia a naddinnama lubbuna nakastiguwanino tolayira sinay. Se ino tolayira sinay, nappainumira si napeta tayug sino ammina

tolay si palulubbun. Ino keampariyanna, sinutunggungandera takesi tuntulandeno narakkatta aggangwara.”

⁹ Waso kunnenoy, aneno mekatalluwa anghela netufara nikokwa a nassapit si, “Ino tolayira a maddayaw sino kattalatalawa animal annino sinan animala kakunnana, a namarkanino kirera anna kama'da sino anganna,

¹⁰ painumannira i Dios si napeta tayuwa awana bababangng a antuweno pangastiguna sikwara gafu sino bungu'na, e awaningke alla'nga sikwara. Madyatanirangke si afuy anna gumigillayafa asufre sino a'langino anghelira i Dios annino Karnero.

¹¹ E ino afuya kadyatanda, awana kaaddappanna si makkikiyad e awana lumammattanneno ato'nga. Aw anna gafi, awaningke a pimwanganda sino kadyatanda, se ireno naddayaw sino kattalatalawa animal annino sinan animala kakunnana, anna namarkanira kappay sino anganino animal.”

¹² Gafu sinaya makwana sikwara a ammena mangurug, ino tolayira i Dios a mangwa sino sapi'na anna mangurug ki Jesus, pattuyagganda naddino angngurudda takesi attammandeno massiki sanna a dyata makwa sikwara.

¹³ Wasinoy, diningngaggu kappayino damita naggabwat sey langit, e sinapi'na sikwak si, “Itura'ngu yaw. Mangiyafu sitaw, maanggammira a mangurug ki Afutam nu matayira.” E sinabbaggappayino Espirituwi Dios e sinapi'na si, “Gakkurug, maanggammirana, se antuweno pimwan-gandan sino nadammatta tarabafura, e malabutanira gafu sino nalawara inangwara.”

Ino Pagganiyanino Tolayira Sito Lubag

¹⁴ Wasinoy, nallanganlangak kappay, e aneno initaka nafurawa dulam, a aneno aggituttud sinaya kunnangke tolaya nakkorona si bulawana nakaiggam si nataramma gapas.

¹⁵ E nallawanino tata a anghel sino templo sey langit, e nekokwana a nassapit sino aggituttud sino dulam si, “Usarannu yan gapasnuwa maggani, se nadatangnginnino pagganiyan sito lubag.”

¹⁶ E newara'wat mantuweno aggituttud sino dulammino gapasna, e naganiyennino lubag.

¹⁷ Wasinoy, ana kappayino tata anghela nallawan sino templo sey langita nakaiggangkappay si nataramma gapas.

¹⁸ E nallawangkappayino tata anghela naggabwat sino assikkulanda, a antuweno mimut sino afuy. E nekokwana a nassapit sino miiggam sino nataramma gapas si, “Iwara'wa'nu yan gapasnu ta mabuwat amminino bungana ubasa nemula sito lubag se nalutuweran ammin.”

¹⁹ E newara'wa'neno gapasna sito lubag, e binuwa'na amminino bungana ubas, e netakkummera si dokalla ammasan. Ino anggamma sapitannino ammasan, antuweno kattalatalawa pangastiguwani Dios sino ammera mangurug sikwana sito lubag.

²⁰ Napappattino binuwa'na sino ammasana ana sino lasinneno lub bun. E ino ada a nallawan sino ammasan, nayit si kappatatut si adwafuluwa kilometro, e manikadwa metro si kagadweno kata'nangnga.

¹ Wasin nabalinin inoy, ana kappayino initaka kakka'bawa senyalsey langit. Ino initak, pituwa anghela nitalakkan si pituwa dyat. Antuweno mauddiyera a dyat, se ireno kauddiyana kastiguwi Dios sino tolayira sito lubag.

² Ana kappayino initaka kunnangke sarmingebebaya nalamuran si afuy. E initak kappayino tolayira a nangaffut sino kattalatalawa animal gafu se ammera naddayaw sikwana annino sinan animala kakunnana, e ammera ammin namarkan sino numeroneno anganino animal. E aggata'daggira sino dappi'na bebaya aggaiggam si arpa a neya'da i Dios sikwara.

³ E kakkantandeno kanta i Moises a nasserbi ki Dios si'in, a antu kappayino kanteno Karnero. Kunnayawino kantara,

"Afu Dios a mannakadama si ammin, kakka'baw anna madandayawino ammina akwannu. Ikkeno afafu si palulubbun, e passiyingke naggaddang anna nalawarino akwannu.

⁴ Awanningke amme miyatal sikwam, e awangkappaya amme midayaw sino angannu se awana kakunnaneno kinalawannu. Antu gafuna, ammina tolay si palulubbun, umangngirana ammin sitawa maddayaw sikwam se initara amminino naggaddangnga inangwam."

⁵ Wasin nakkanteran, initaka nabukkatanino Kadidiosan a Kwartuneno templowi Dios sey langita antuweno gakkuruwa agyanani Dios.

⁶ E nallawanino pituwa anghel sino templowa ireno netalakkanino pituwa dyat. Nabbarawasiyera ammin si nafurawa awana mansana, e nealuka'batino bulawan sino ta'ganda.

⁷ E ino tata sino appatira a pinaratu, inannayanneno pituwa anghel si malukunga bulawana napannu si kastiguwa naggabwat ki Dios a mabiyag si makkikiyad.

⁸ E napannuweno templo sey langit si atoka mipaita sino kinalawari Dios annino pannakadama, takesi awana makatallung sinay makkiyad si masinduweno pituwa dyata netalak sino pituvera a anghel.

16

Ino Nesibuwanino Pituwa Malukunga Napannu Si Kastiguwi Dios

¹ Wasinoy, diningngaggu kappayino dokalla damita naggabwat sino templowa sinapi'na sino pituvera a anghel si, "Umangkayu ta isibuddaw sey lubaggino kastiguwi Dios a ana sino pituwa malukundaw."

² Inangngino palunguwa anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sito lubag. E ino tolayira a namarkan sino markaneno kattalatalawa animala naddayaw sino sinan animala kakunnana, nagguriguririra, e nappelalotino lona.

³ Wasinoy, inang kappayino mekadwa a anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sito bebay. E nabbaliyeno danum si ada a kunnangke adana natay, e natay amminino anera sinay.

⁴ Wasinoy, inang kappayino mekatalluwa anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sino ammina wawwangira annino bitufutira, e nabbali si adeno ammina danunda.

⁵ E diningngagguweno sinapitino anghela gumaimut sino danuma kunna si, "Afu Dios, Dioska si'in, Dioska makkiyad sitaw, a awaningke kakunnaneno kinalawannu. Naggaddangngino akwannuwa mangastigu."

⁶ Se ino kastigunnuwera, ireno namapatay sino tolemira annino gumalabbunuwerwa, e nebulbuweno adara. Sitoya, adeno painummu sikwara, e nalawad yan, se antuweno meannung sino inangwara."

⁷ E diningngagguweno damita naggabwat sino assikkulanda a sinapi'na si, "Afu Dios a mannakadama si ammin, gakkuruwa nalawad anna naggaddangngino akwannuwa mangastigu sino tolayira."

⁸ Wasinoy, inang kappayino mekappata anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sino sinag. E dinaggattino patuneno sinag, e nalussukino tolayira.

⁹ Udde massiki malulussukiran sino nappelalota patuneno sinag, ammera neboboliyeno liwa'dera ta dayawanda naddi Dios a nanga'da sino dya'da, nu ammera lud nassapit si narakkat mappeafu sikwana.

¹⁰ Wasinoy, inang kappayino mekalima a anghela nisibug sino igyanneno malukungnga sino trononeno kattalatalawa animal. E nallammukino palulubbuna paturayanna, e ino tolayira sinay, nangngaritammandeno bifidda gafu sino loneno guridda,

¹¹ e nassapitira si narakkat mappeafu ki Dios a ana sey langit gafu sino loneno bagabaggira. Udde ammera kepay nammoboli sino narakkatta inangwara.

¹² Wasinoy, inang kappayino mekannamma anghela nisibug sino igyaneno malukungnga sino dokalla wawwanga Eufrates. E nabbatino wawwang takesi makadammanggeno ariyera andino sindaluwera a moggabwat sino lattakanna sinag.

¹³ Kasek kappay initeno talluwera a narakkatta espirituwa kunnangke tutakino akkakokwara. Ino tata, nallawan sino wangitino dragon, ino mekadwa, nallawan sino wangitino kattalatalawa animal, e ino mekatallu, nallawan sino wangitino sinan gumalabbun.

¹⁴ Inayira a narakkatta espiritu, ammura a mangwa si kakka'baw. Inangngira sino ariyera si palulubbun ta maaramamungira a makiyubat ki Dios a mannakadama. Udde antuweno awa pangaffutani Dios sikwara.

¹⁵⁻¹⁶ E ino lubbuna nappaaramamunganino narakkattira a espiritu sino ariyera andino sindaluwera, Armagedon ino anganna si Hebreo a dami'na Judyu.

Udde sinapiti Jesu Kristo si, "Dingngaggandaw yo sapitangku. Kaka'meng kelangngeno gamwangangkuwa kunnangke gumatakaw. Maanggammimo tolaya ammena maturug anna aggabarawasi sino pattaronna sikuwak, se ammenana a maatllan nu gunamwangak."

¹⁷ Wasinoy, inang kappayino mekapituwa anghela nisibug sino igyaneno malukungnga sino bayabbag. E aneno dokalla damita naggabwat sino trono sino templowa sinapi'na si, "Nabalinin."

¹⁸ E nakakilakilat, nakadaddug, anna nalunig si natuyag. Awaningke kakunnana a alunig mangiyafu sin naparatuwanino tolayira sito lubag se antuyawino katatuyaggan.

¹⁹ E naggagaradwa si tallu anna nadarallino naddinna lubbuna Babilonia, e nadaral kappayino ammina dokalla lubbun sito lubag. Amme kinalyawani Dios a mangastigu sino tolayira sey Babilonia, e ino angngastiguna, kunnangke nepainumma sikwareno napeta tayungnga a antuweno amparingenno bungubungu'na.

²⁰ E ammina lubbuna nalebaddan si bebay, nadattira, e massiki ino kulukulud, naawanira ammin.

²¹ E nuran si darokalla alalawuwa limafuluwa kiloweno damma'neno kadda tata, e naddattuwera sino tolayira. Antuweno nassapitanda si narakkat mappeafu ki Dios, se kattalatalawingke inaya dyat.

17

Ino Naddinnama Bafaya Nattakay Sino Kattalatalawa Animal

¹ Wasin nabalinin inoy, inara'ni sikhawino tata sino pituwera a anghela niggam si malukung, e sinapi'na si, "Umangka taw ta ipaitakino angngastiguwi Dios sino bafaya naddinnamino ayo'na. Inaya bafay, ampariyino naddinnama lubbuna ara'ni si odduwa wawwang.

² Ino tatturayira sito lubag, kunnangke nakiduruwira sikhawino, e ino tolayira sito lubag, kunnangke nabokira sino tayungnga a antuweno narakkatta aggangwana a sinuntulda."

³ Wasin kunnenoy, gafu sino pannakadameno Espirituwi Dios a ana sikhawino, neiyangngakino anghel sey ginufat. E initak sinayino tata bafaya aggatakay si kattalatalawa animala nalibaga a pituweno uluna anna tafuluweno ta'gunna. E naturakkanino bagabaggineno animal si angani Dios massiki awana kalintiyanna a musar.

⁴ Nalibaga anna alungisitanino barawasiyeno bafaya kunnangke barawasina ari. E naartiyen si bulawan, sillay, anna nakkakanginera a batuwa mangngilikilit. E aneno aggiggammanna a basuwa bulawana napannu sino kaddadakkut anna narakkatta aggangwana.

⁵ E aneno angana neturak sino kirena a naunaggino anggamma sapitanna kunna si, "Ino naddinnama lubbuna Babilonia, antuweno ineno ammina narakkatta bafaya antu kappayino fungalla ammina narakkatta makwa sito lubag."

⁶ E initaka nabokino bafay sino adaneno tolayira i Dios a pinapatera gafu sino angngurudda ki Jesus.

Wasin initakino bafay, nakka'bawakungke.

⁷ E sinapitino anghel sikhawino, "Appe makka'boka? Sapitangkuweno keampariyanino bafay annino kattalatalawa animala nattakayanna a pituweno uluna e tafuluweno ta'gunna.

⁸ Ino animala initam, nabiyag si'in, udde sitoya, natayin. Udde ammena mabayag, muli kappaya maggabwat sino bituwa awana pakkiyaranna, kasena meyang sino kakastiguwanna si makkikiyad. Makka'boneno tolayira a ammena nelisteno anganda sino leburuwa neturakkanino nganganino mabiyayira si makkikiyad a neturak sin ammena kepay naparatu yo lubag. Makka'bawira nanu itandeno kattalatalawa animal se nabiyag si'in, kasena natay, e nuli kappay.

⁹ "Malowa maamuwan yaw, udde nu nalaingino tolay, maamuwananna. Ino pituwa ulu, ireno pituwa kulura pattutturanino bafay. E ampariyanda kappayino pituwa ari.

¹⁰ Naariyennino limera a ari, matturayino tata ingkein, e mattrorena kappayino tata, udde malampelang.

¹¹ Ino kattalatalawa animala nabiyag si'in, udde natayin, antuweno mebilangng a si mekawaluwa ari, massiki tata sino pituwera. Udde meyangng a si kakastiguwanna si makkikiyad.

¹² "Ino keampariyanino tafuluwer a ta'gud, ireno tafuluwa ariya ammera kepay natturay. Nanu maa'danira si kalintiyanda a matturay, makiturayirana sino kattalatalawa animal, udde malampelang, a kunnangke taorat.

¹³ Gafu se tata pelangino gakkadda, iya'dareno kalintiyanda anna pannakadamarra sino kattalatalawa animal.

¹⁴ Gubattandaneno Karnero, udde ino Karnero andino talakkanner a pinilina a dumandan sikuwana, mangaffutirana. Se ino Karnero, antuweno Afafu ammina afu, e antu kappayino Ariyeno ammina ari."

¹⁵ Sinapikkappayino anghel sikuwak si, "Ino initama odduwa wawwanga aggatuturanino bafaya maayot, ireno ammina tolay si palulubbuna naddadarumeno dami'da.

¹⁶ E ino tafuluwera a ta'gura initam annino kattalatalawa animal, kababannaddaneno bafay, appandaneno ammina ana sikuwana, makkiyad si maboyangan, e kanandaneno ba'langnga, kasera sikkulanino mabuna.

¹⁷ Ino ammina makwa sikuwana, gafu se nepadandammi Dios si iya'dareno kalintiyanda sino kattalatalawa animal ta antuneno matturay makkiyad si meyakkuruwino sinapiti Dios a makwa.

¹⁸ Ino bafaya initam, antuweno amparingngeno dokalla lubbuna mat-turay si ammina ari sito lubag."

18

Ino Kadarallanino Lubbuna Babilonia

¹ Waso nasinduwen inoy, ana kappayino initaka anghela maddassa naggabwat sey langit. Dokallino pannakaturena, e nawaldan ammin yo lubag gafu sino kinalawanna.

² E nekokwana a nassapit si,
"Nadarallin! Nadarallinnino naddinnama lubbuna Babilonia. Nabbalan-
ayaninha dimonyu anna narakkatta espirituwa antuweno paffu-
nanino ammina nadakkut anna narakkatta mammanuk.

³ Nadaral inaya lubbun, se inayayanna amminino tolayira sito lubag ta tuntulandeno narakkatta aggangwana a kunnangke nepainummeno napeta tayungnga sikuwana e nabokira ammin. E ino tatturay si palulubbun, kunnangke nakiduruwira ammin sino bafaya ampariyino lubbun. E amminino gumarakuwera sito lubag, bina'nangngira ammin gafu sino kinainga'ma."

⁴ Wasinoy, aneno korwana damita diningngagguwa naggabwat sey langita kunna si,

"Ikkayuwa tolek, anawandawin yana lubbun ta ammekayu mesapat sino nalliwatanna anna ammekayu kappay mesapat sino kakastiguwanna.

⁵ Se awana kakunnana sino kaodduweno liwa'na a kunnangke nallutulutukinna metu'ga sey langit. E amme kalyawani Diosino narakkatta inangwana.

⁶ Ammina inangwana a narakkat sino tolayira, mabbala'na sikuwana udde madobli. Ino tayuwa napeta nepainumma sino tolayira, madoblineno kinapetino ipainumma sikuwana, a antuweno bunguti Dios.*

⁷ Ino kaodduweno kinaba'nangnga annino pidayawanna sino baggina, kunna kappeneno kaodduweno kadyatanna anna loneno nakamma. Se sinapi'na sino nakamma si, 'Ikkakanakino prinsesa a matturay. Ammekmekunna si balu, se awana loneno nakangku.'

⁸ Gafu sino nakamma a kunnenoy, maggagarindana makwa sikuwaneno naddadaruma a dyat, se makastigu si takit, malowa nakam, anna bisin,

* **18:6 18:6** Ino sapitanna sino dami'na Griego, madobliyeno bala'na sikuwana anna madobliyeno pe'neno mepainum sikuwana, udde gagangaya sapippelang. Ino anggamma sapitan, makastiguwengke a meannung sino inangwana.

kasena masikkulan. Makwa ammin inay se mannakadama i Afu Dios a mangastigu sikuwanan."

Antuwenoyino sinapitino naddamit sey langit.

9 Kunna antu, ino tatturayira sito lubagga nakidurug anna nakilawum sino kinaba'nangngino bafaya ampariyino lubbun, malowingkeneno nakanda anna mattatarangitirana a midipat sino ato'ngeno masikkulana lubbun.

10 Matta'daggira si aroyu se mattalawira a mesapat sino kastiguna. Malowingke ino nakanda a massapit si, "Kattalatalawino nakwa sinaya lubbun. Kakallakkingke ino Babilonia! Se massiki naddinnama dokalla lubbun, kaka'meng kēlāng naawan."

11 Kunna kappay amminino gumarakuwera si palulubbun, mattatarangitirana e aggaloneno nakanda, se awaninna maggatang sino ilakura.

12 Awaninna maggatang sino lakura a bulawan, kantal, nakkakangina a batu anna sillay. Awanningkappay maggatang sino nangina a sinnuna nalibaga anna alungisitan, annino seda. E awangkappay maggatang sino nabanguwingke a kayu, anna foforme a naangwanino ta'gunna elefante, nangina a kayu, gumbang, baliyang, anna nalawara batu.

13 E awangkappay maggatang sino naddadaruma a rikadu anna bam-banguwa frankinsens anna mirra annino korwanira. E awangkappay maggatang sino tuyag, lana, arina, anda apay, andino baka, karnero, kabayu, anda kalesa. E awangkappay maggatang si toloya aripan.

14 E amminira a gumaraku, sapitandana si, "Kengana pelang inaya lubbun, awaninnino nalawara inanggammanna, se nadaral ammin. Ammina kinaba'nangngina anna kinalawanna, naawanira ammin si makkikiyad, e ammeneran meuli sikuwan."

15 Antuwenayino sapitannino gumarakuwera a bina'nang gafu sino pallalakuwanda sinaya lubbun. Udde ammera umara'ni se mattalawira a mesapata makastigu. E mattatarangitira a aggalowino nakanda e sapitandana si,

16 "Kakallakkingke inaya naddinnama lubbun. Se si'in, nabbarawasiyera si nanginengke a nalibaga anna alungisitan, a naartiyen si bulawan anna sillay anna nakkakangina a batu.

17 Udde taorappelang, e naawaninnino kinaba'nanda."

Kunna kappay amminino mattarabafu si bafor annino kapitanna bafor, ino makitakayira a umang mallaku, andino ammina mattarabafu sey bebay, agyanirana sey aroyu

18 a mabbuya sino ato'ngeno masikkulana lubbun, e ikokwareno massapit si, "Awanna a kakunnanenaya naddinnama lubbun."

19 E ekwananda si lafukino ulura gafu sino loneno nakanda, e mattatarangitira a massapit si, "Kattalatalawino nakwa sinaya naddinnama lubbun. Ino kinaba'nangngeno nappaba'nang sino amminira a makwan bafor. Udde taorappelang, e naawanin ammin."

20 Udde ikkayuwa ana sey langit, maanggangkayu nad. Ikkayuwa tolayira i Dios anna apostolnera anna gumarabunnera, maanggangkayu naggappay ammin se nabbalattinni Dios sinaya lubbun gafu sino inang-wara sikuwan.

21 Waso kunnenoy, aneno initaka natuyagga anghela ma'lig si dokalla batuwa aggilingan. E netakkumma sino bebay, e sinapi'na si, "Kunna kappayino makwana sino naddinnama lubbuna Babilonia, se madarallingke e maawanna e ammena maita si makkikiyad.

22 E awaninna madingngag sinaya lubbun si makkanta anna maggitara, mamardyong anna makkorneta. E awaninna madingngag si mattarabafu sinay si makkikiyad. E awaninna madingngag si mabbayu.

23 E awaninna mawwaldag si sirwat sinay, e awaninna madingngag si langga'nga kasar. Antuweno angngastiguwi Dios sikwara, se mas-sangeletino gumarakuwera sinay, a ireno kababa'nangngan sito lubag. Binalabaliyanda amminino tolayira sito lubag sino kinasiridda."

24 Makastiguweno tolayira sey Babilonia, se ireno namapatay sino gumarabbunira i Dios andino korwanira a tolena, massiki ammina napapatayira sito lubag.

19

Ino Pallanggakanino Anera Sey Langit

1 Wasin nasinduwenoy, aneno diningngaggwuwa dokalla damit a kunnangke dami'na odduwa tolay sey langita makkanteria si,

"Madandayonaddi Dios. Dandayawantammad se antu pelangino makasaralak sino tolayira, e antu pelangino mannakadama anna kalalawaran.

2 Nalawad anna naggaddangngino angngukumma sino tolayira, se kinastiguneno naddinnama bafaya nayag sino tolayira sito lubagga mesapat sino narakkatta aggangwana. E binala'neno bafay gafu se pinapateneno aripannera."

3 E nekokwara kappaya nassapit si, "Madandayonaddi Dios. Umatatok anna masikkulan inaya lubbun si makkikiyad se antuweno kastiguwi Dios sikwana."

4 Ino ka'lufuluwera si appata pangafuhan andino appatira a pinaratu, namaliturira a maddirayaw sino a'langi Dios a aggatuttud sino trono. Sinapi'da si, "Gakkurug, i Dios pelangino madandayaw."

Ino Pallanggakanda Sino Kasarneno Karnero

5 Wasinoy, ana kappayino diningngaggwuwa damita naggabwat sino tronowa sinapi'na si, "Dandayawantami Dios, ikkayuwa masserbi anna mangiyatal sikwana, massiki ba'nang onnu pobiri, dayawantammad ammin."

6 Waso kunnenoy, ana kappayino diningngaggwuwa odduwa maddamita tolaya kunnangke ungunngga utu onnu natuyagga addug, e sinapi'da si, "Dandayawantami Dios a mannakadama a Afutam se antu pelangino matturay si amammin."

7 Maanggammelat anna mallanggaketam anna maddirayawetam sikwana gafu so kinaturena. Se sitoya, nadatangnginnino kasarneno Karnero, e naddadanino atawana

8 se nabbarawasiyen sino nea'dana a nalawaringke a barawasina a mangngilikilitino furona."

(Ino nafurawa barawasi, antuweno ampariyino nalawara a'akwanino tolayira i Dios.)

9 Wasi kunnenoy, sinapitino anghel sikwak si, "Itura'ngu yaw. Maanggammirangke a naayana umang makikasar sino kasarneno Karnero." E sinapi'na kappay si, "Gakkuruwa sapiti Dios yaw."

10 Namaliturak sino a'langino anghel ta dayawangku nad, udde sinapi'na sikwak si, "Ammem. Ammem akwan sikwak yan. I Dios pelangino paddayawannu. Se tatappaya masserbi ki Dios a kakunnayu andino

bulundawira a mangurug sino kakuruwana tulduwa nepakaammuwi Jesus."

Se ino nepakaammuwi Jesus, antuweno fungal ammina tulduweno gumarabbunira i Dios.

Ino Nangaffutanino Nattakay Si Nafurawa Kabayu

¹¹ Waso kunnenoy, initak kappayino langita nabukkatan, e aneno nallawana nafurawa kabayu. Ino nattakay, mingngan si Katalakkan anna Kakuruwan, se naggaddangngino akwanna a mangukum si tolay anna kepangngattanneno makiyubat sino makikontarera sikuwania.

¹² Ino matana, kunnangke gumigillaryafa afuy, e odduweno korona sino uluna. Neturak sino baggineno angana awaningke makaammu sino anggamma sapitan nu bakkampelang.

¹³ Passiya adeno barawasina. Ino pingnganda sikuwania, Sapiti Dios.

¹⁴ Amminino tolenerasey langit, kundangke sindalunera a dinandan sikuwania. Nafuraw amminino barawasira a awana mansana, anna nattakayira ammin si nafurawa kabayu.

¹⁵ E ino pingnganda si Sapiti Dios, aneno nataramma sasetamallawan sino wangi'na a antuweno pangaffu'na sino tolayira si palulubbuna ammera mangurug sikuwania. E antuneno matturay sikuvara a ammena dama si ammera kuruwannino sapitanna. Paitaneno bungubunguti Dios a mannakadama sino maliwatira, se ino angngastiguna sikuvara, kakunnaneno ammappat sino diyuna ubas.

¹⁶ E ana kappayino neturakka angan sino barawasina anna uffuna a "Ariyeno ammina ari anna Afafu ammina afu."

¹⁷ Waso kunnenoy, initakino tata a anghela aggata'dag sino sinag, e nekokwana a nayag sino ammina mammanukira a makakkayab sey kalekay e sinapi'na si, "Umangkayu taw ta mangngangkayu sino odduwa pinartiyo Dios.

¹⁸ Akkayun taw ta akkanandawino baggiyeno tatturayira, sindaluwera, andino kapitandera. Akkanandokappayino baggiyeno kabayuwera andino nattakayira sikuvara. Akkanandokappayino bagabaggiyeno ammina makikontara ki Dios, ba'nang anna pobiri, aripan anna bakkanna aripan."

¹⁹ Waso kunnenoy, initaka neyamungino kattalatalawa animal sino tatturayira sito lubag andino sindaluwera. Naamamungira ammina umang makiyubat sino nattakay sino nafurawa kabayu andino sindalunera.

²⁰ Udde nado'manino kattalatalawa animal andino sinan gumarabbuna pannakabaggina a nangwa si kakka'baw. Ino kakka'bawa inangwana, antuweno nababalalyanino tolayira a namarkan sino markaneno kattalatalawa animal anna naddayaw sino sinan animal. Wasin nado'manira a adwa, netakkufira a aggabiyaq sino kunnangke bebaya agyananino gumigillaryafa asusfre.

²¹ Ammingkappayino sindalurera, napapatayira sino sasetamallawan sino wangitino nattakay sino nafurawa kabayu. E nabattuwino mammanukira sino bagabaggiyeno natayira.

20

Ino Nebalurani Satanas Si Tarifuwa Run

¹ Wasinoy, initakino tata anghela maddassa naggabwat sey langit. Aneno iniggammanna a dokalla kawad annino tulbi'ngeno bituwa awana pakkiyaranna.

2-3 E dino'manneno dragona antuweno ulag si'ina ngananda si Diablo onnu Satanas. Kinawaranna, kasena netakkub sino bituwa awana pakkiyaranna. E sinulbikanna anna minarkanna ta ammena makalawana umang mamalabali sino tolayira si palulubbun makkiyad si malla'wutino tarifuwa run. Udde nanu malla'wutin, mepalawan nad, udde malam-pelang.

4 Waso kinnenoy, initakino aggatutturira si tronowa naa'dan si kalintiyanda a mangukum si tolay. Initak kappayino kararuweno tolayira a pinapatera gafu sino nibanyanda sino sapiti Dios annino kakuruwana nepakaammuwi Jesus. Ammera naddyaw sino kattalatalawa animal annino sinan animala kakunnana, e ammena namarkanino kirera onnu kama'da sino markana. Nangngangoliyera ammin e makiturayira ki Kristo si tarifuwa run.

5 Antuyawino palunguwa pangngangoliyanino tolayira. Ino korwanira a natay, ammera mangngangoli makkiyad si malla'wutino tarifuwa run.

6 Maanggammigke ino tolayira a mesapa'na sino palunguwa pangngangoliyan, se ammera lawumannino dyata ngananda si pidwana katayan, nu ammera lud mabbali si padi a masserbi ki Dios anni Kristo, e makiturayira sikkwana si tarifuwa run.

Ino Naaffutani Satanas Annino Ketakkufanna

7 Nanu malla'wutinnino tarifuwa run, palawananda i Satanas sino nabuluranna.

8 E umang mamalabali sino tolayira si palulubbun. Amamunganner a mainganan si Gog anna Magog a ireno makkontara ki Dios, ta maddadanira u umang makiyubat. Ino kaoddura, kunnangke ino adat sey dappi'na bebaya ammena mabilang.

9 E mawwarawarakira sito lubag ta umanda balikungkungannino lubbuna anggammi Dios a antuweno pakkampowanneno tolenera. Udde ananeno afuya mada'na maggabwat sey langit e masikkulanira ammin.

10 E i Satanas a namalabali sikkwara, metakkumma sino kunnangke bebaya agyananino gumigillaryafa asufre a netakkufangkappayino kattalatalawa animal annino pannakabaggina a sinan gumalabbun. E madyatanira ammin si aw anna gafi si makkikiyad.

Ino Mauddiya Kaukumanino Tolayira

11 Waso nasinduwenoy, aneno initaka dokalla nafurawa tronowa aneno aggatuttud sinay. E gafu sino kawarana, naawanino langit anyo lubag, e ammeran maita.

12-13 E initak kappayino ammina natayira a ina'lang sino aggatuttud. Massiki ino ba'nang anna pobiri, anera ammin sinay. Amminino natayira a nagyan sey Hades a agyananino natayira, annino natayira sino bebay, nepalawannera ammin. Waso aggata'daggira sino a'langino aggatuttud, nabukkatanino leburuwera a neturakkan amminino inangweno tolayira. Nabukkatanikappayino leburuwa nelistanino nganganino mabiyayira si makkikiyad. Kase maukumino kadda tata sikkwara a mepangngat sino inangwara a neturak sino leburuwera.

14 Wasinoy, netakkufino Patay annino Hades a dadana agyananino natayira sino kunnangke bebaya agyananino gumigillaryafa afuy. Antuweno ngananda si pidwana katayan.

15 E amminino tolayira a awanino anganda sino leburuwa nelistanino mabiyayira si makkikiyad, metakkufirana sinaya afuy.

21

Ino Bawuwa Langit Annino Bawuwa Lubag

¹ Waso kunnenoy, aneno initaka bawuwa langit anna bawuwa lubag, se naawaninnino dadana langit annino lubag, massiki ino bebay, naawangkappay.

² E initak kappayino lubbuni Dios a maddassa naggabwat sey langit. Antuweno bawuwa Jerusalem. Nalawaringke ino lubbun a kakunnaneno bafaya nabbarawasi si nalawara naddadana umang dumambal sino mangatawa sikwana.

³ E dininggaagguweno dokalla damita naggabwat sino tronowa nassapit si, "Sitoya, makilubbuni Dios sino tolayira. Magyan sikwara se ireno tolenera. Kanayuna mebumbulun sikwara se antu pelangino Dios a dayawanda.*

⁴ Funatanna amminino kalaluwarera. E awaninna matay, awaninna mattangit, awaninna aggalow si nakam, anna awaninna matakut, se ammin inaya nakwa sino dadana lubag, naawaniran ammin."

⁵ Wasinoy, naddamitino aggatuttud sino tronowa nassapit si, "Sitoya, pabbawungku ammin." E sinapi'na kappay sikwak si, "Itura'ngu yawa sapitangku se gakkurug anna gakkurungga a makwa."

⁶ E sinapi'na kappay si, "Nabalinin se ikkanakino mamalin si ammin. Ikkankino gafuna ammin anna ambu'na ammin, se ikkanak kappayino nangwa si ammin anna mamalin si ammin. Nu inyeno mauwawa tolay, painumangku sino danuma maggabwat sino bitufuta manga'da si biyaya mannayun, a awana pagana.

⁷ Ino tolayira a ammera maaffut si narakkat, ibilangkuwera si abbingku e ikkanakino Diosda.

⁸ Udde kattalataloneno makwa sino tolayira a amme mattalaginara mangurug sikwak gafu sino talora si dyat, ino mattalekkud sino angngurudda, ino mangwa si ka'atal, ino mamapatay, ino makidurug si bakkanna atawara, ino makkammang anna mattanna, ino maddayaw si sinan dios, annino ammina massisiri. Metakkufira ammin sino kunnangke bebaya gumigillayafa asufre a antuweno ngananda si pidwana katayan."

Ino Bawuwa Jerusalem A Naggabwat Sey Langit

⁹ Waso kunnenoy, inang sikwokino tata sino pituwera a anghela niggam sino pituwa malukunga napannu sino mauddiya dyat, e sinapi'na si, "Umangka taw ta ipaitak sikwamino atawanino Karnero a ampariyino kesapananino tolenera sikwana."

¹⁰ Wasinoy, gafu sino Espirituwi Dios, neiyangngakino anghel sino munus'ngeno asoddha kulud, e nepaitana sikwokino Jerusalem a lubbuni Dios a maddassa naggabwat ki Dios sey langit.

¹¹ E manggilikilitino lubbun gafu sino kinalawari Dios. Ino baggona, kunnangke ino kabaggona sarming, onnu kunnangke ino nangina a batuwa mingngan si haspe.

¹² E nalasanganino lubbun si ata'nanga tupinga karadweno lamwangan. Kadda tata a lamwangan, aneno mindagga anghel. E natu-rakkanino kadda lamwangan si anganino karadwera a abbingi Israel a gagginafuweno Judyuwera.

¹³ Ino lamwanganira, tallu sino dilod, tallu sino diraya, e aggalluweno nannumanga abbag.

* ^{21:3} ^{21:3} Itannu kappay sino 2 Cor. 6:16.

¹⁴ E ino tupinga alasangnga, aneno karadwa a batuwa patta'dagganna. E ino karadwa a batu, naturakkanira sino anganino karadwera a apostolino Karnero.

¹⁵ Ino anghela nikitatabbag sikuwak, nakaiggam si kakamanga bulawan takesi kamanganna inaya lubbun annino alasangnga andino lamwangan-nera.

¹⁶ Nakkakarunneno kasoddangngenaya lubbun, ino abbangnga annino unnu'na. Se kinamangino anghel, e adwarifu e appatatuta kilometroweno kasoddanggeno abbangnga annino unnu'na, à kunna kappayino kata'nangga.

¹⁷ E kinamang kappayino anghelino alasangnga, e kapitufulu si annamma metroweno kata'nangga. Ino nepakkamangino anghel, ino metroweno tolayira.

¹⁸ Ino lubbun, passiyingke a bulawana mangngilikilita kunnangke kabaggona sarming. E ino alasangnga kappay, passiyingke a nangina a batuwa minggan si haspe.

¹⁹ E ino karadwa batuwa patta'dagganneno alasang, naaartiyanira si nanganganana nangina a batuwa mangngilikilit. Ino palunguwa batu, naartiyan si batuwa haspe. Ino mekadwa, naartiyan si safiro. Ino mekatallu, naartiyan si kaledonia. Ino mekappat, naartiyan si esmeralda.

²⁰ Ino mekalima, naartiyan si sardonika, e ino mekannam, naartiyan si karnelia. Ino mekapitu, naartiyan si krisolito, e ino mekawalu, naartiyan si berilo. Ino mekasam, naartiyan si topasio. Ino mekatafulu, naartiyan si krisoprasio. Ino mekadwafulu si tata, naartiyan si hasinto, e ino mekadwafulu si adwa, naartiyan si amatista.

²¹ Perlasino kadda tata sino karadwa a lamwangan. E ino kalasada sinaya lubbun, passiya bulawana mangngilikilita kunnangke sarming.

²² Awana initaka templo sinaya lubbun se i Afu Dios a mannakadama si ammin annino Karnero, ireno kunnangke templo sinay se madan-dayawira.

²³ Awana awannenaya lubbun si baggona sinag anna dakkag, se nawaldan sino kinalawari Dios annino Karnero.

²⁴ Ammina tolay sito lubag, mawaldanira sino kinabaggonenaya lubbun. E ammina tatturayira, iyandeno kinaba'nanda sinaya lubbun.

²⁵ Ino lamwangan sinay, aggabukkatira pelanga ammera magakutan si makkikiyad, se awana gafi sinay.

²⁶ Amminino kinaba'nang anna dayawino tolayira si palulubbun, iyanda ammin sinaya lubbun.

²⁷ Udde awaningke makatallung sino ibilangi Dios si narakkatta kunnangke ino massisiriyera andino mangwa si ka'atatal. Se ino pelang makatallung sinay, ira a neturakkino anganda sino leburuweno Karnero a antuweno nelistanino amminira a mabiay si makkikiyad.

22

¹ Wasinoy, nepaita kappayino anghel sikuwakino wawwanga manga'da si biyag. Namamannangingke ino danumma, e naggabwat sino tronowi Dios annino Karnero.

² E nayit sino tangngana kalasada sinaya lubbun. Sino dapadappi'na wawwang, aneno kayuwera a manga'da si biyag. E mammungera si karadwa si tata a run, e mappabawuvera si bunga kadda dakkag. E ino adondera, pagasino tolayira si palulubbun takesi awana matakit.

³ E awana masumpalan sinaya lubbun si massiki sanna a ibilangi Dios si narakkat.

Antuwenayino lubbuna agyanani Dios annino Karnero a matturay, e amminino masserbiyera ki Dios, maddayawira sikwana.

⁴ Aggitandaneno mutungi Dios, e metura'ngeno anganna sino kirerera.

⁵ Awana gafi sinay e awana mawag si sirwat onnu sinag se i Afu Diosino mawwaldag sikwara. E makiturayira sikwana si makkikiyad.

⁶ Waso kunnenoy, sinapitino anghel sikwak si, "Gakkurug amminino netuldu sikwam anna gakkuruwingke a makwana. Se i Afu Dios a manga'da sino Espirituña a mifuyut sino gumarabbunnera, antu kappayino nanundun sikwaka anghelna a mangipakaammu sikwayuwa masserbi sikwana sino maawa makwa, se ammena mabayag e makwen."

Ino Puliyani Jesus

⁷ Sinapiti Jesus si, "Dingngaggandonad, se ammena mabayag e gu-mamwangak. E maanggammino manguruwira sino neturak sito leburu."

⁸ Ikkankaki Juan a nangita anna naddingngag ammin sitaw. Wasin initak anna diningngaggu, namalituran sino a'langino anghela mangipaita takesi dayawangku nad.

⁹ Udde sinapi'na sikwak si, "Ammem kunyan, se tatappaya masserbi ki Dios a kakunnayu andino bulundawira a gumarabbun andino amminira a mangrug sino neturak sito leburu. I Dios pelangino paddayawannu."

¹⁰ E sinapi'na kappay si, "Ammem iyimaddino netura'ngu sito leburu mappeafu sino makwana, se ammena mabayag e makwen."

¹¹ Nanu mada'ngenaya tiyempo, ira a mangwa si narakkat anna madakkut, aggeakakwandana kepayino narakkat se antuweno angganda. Udde ino tolayira i Dios a mangwa si nalawad, aggeakakwanda kepe-naddino nalawad andino panggammani Dios."

¹² Sinapiti Jesus si, "Dingngaggandaw, se ammena mabayag e gu-mamwangak. Iyangkalingkuweno ilabukku sino amminira a tolaya meannung sino inangwara.

¹³ Ikkankino gafuna ammin anna ambu'na ammin, se ikkanakino nangwa anna mamalin si ammin."

¹⁴ Maanggammeno tolayira a munab sino barawasira se ana kalintiyanda a sumallung sinaya lubbun ta manganganira sino bungana kayuwa manga'da si biyag.

¹⁵ Udde ino mangwa si ka'atalat, ino makkam mang anna mattanna, ino makidurug si bakkanna atawara, ino gumpapapatay, ino maddayaw si sinan dios, annino massisiri anna mammalabali, awaningke makatallung sikwara sinaya lubbun.

¹⁶ E sinapikkappayi Jesus a si, "Ikkankaki Jesus a nanundun sino angheluwa mituldu sikwayu sinay ta ipakaammuyu sino manguruwira a makkakarampat si palulubbun. Ikkankino gakkuruwa gaka i Ari David, e ikkanakino abbasilelawa bitun."

¹⁷ "Gumamwangkan," kunnino Espirituwi Dios annino meamparig si atanawino Karnero.

"On, gumamwangkan," kunnaddino maddingngaggira sitaw.

Ammingkayuwa mauwaw, gumamwangkayu nad, nu anggandawa inumannino danuma awana pagana a manga'da si biyaya mannayun.

Ino Ambu'na Yawa Leburu

18 Ikkanaki Juan a massapit sikwayuwa maddingngag sito nepakaammuk sitawa leburu, mappalangkayu takesi ammeyu daggananino neturakkun, se nu wara managga sitaw, dagganani Diosino kastiguna sino ammina dyata neturakku sitawa leburu.

19 E nu wara kappay maranan sino neturak sitawa leburu, ariyani Diosino kalintiyanna a mangangan sino bungana kayuwa manga'da si biyag e ariyanna kappayino kalintiyanna a sumallung sino lubbuni Dios a nasapit sito leburu.

20 I Jesus a nassapit si gakkurug ammin yaw, sinapi'na kappay si, "Gakkuruwa ammena mabayag e gumamwangak." E sinabbagu si, "On, gumamwangka, Afu Jesus."

21 Allakandetammad ammini Afu Jesus. Amen.